ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՑ ԲԱՆԻՒՔ ՑԱՆԴՈՒՄԱՆ ԱՐԱՐԵԱԼ.

Յուշ առնել ամենայն սակաւուք զմեծամեծսն՝ զոր արար մեզ ա̃ծ, և զոր հանդերձեալ է առնել ։ 'Ի սէրս հաւատոյ, և յուսոյ, և գործոց ա̃ծպաշտութեան մտադիւր կրթութի̃ն, և 'ի գաղջութենէ թմրութենէ յարաժամ զգաստութիւն, 'ի շնորհաց սր̃. հոգւոյն սաստիկ աղօթիւք ընդունել յուսացեալ ։

Աշխատասիրեալ 'ի հայր մատթէոսէ դասատաց վարդապետէ եւդոկիացւոյ՝ յաշակերտէ գերայարգոյ մխիթարայ մեծի աբբայի, 'ի փառս ք̃սի ա̃յ մերոյ ։

Եւ տպագրեալ հրամանաւ տեառն ստեփաննոսի աբբայի կոստանդնուպօլսեցւոյ . ծախիւք եւ արդեամբք բարեպաշտօն եւ ազնուականին շահրիմանեանց երկոցունց եղբարց հարազատաց բարեպաշտօն պարոն յովսէփին, եւ պարոն ղուկասին ։

'Ի հայրապետութեան տ̃ն սիմոնի հայոց կաթուղիկոսի ։

Յամի տեառն . 1775 . 'ի մայիսի . 22 ։ Իսկ 'ի հայոց թուականին . ՌՄԻԴ ։

'Ի ՎԵՆԵՏԻԿ.

'Ի տպարանի դեմետրեայ թէոդոսեանց ։
Հրամանաւ մեծաւորաց ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос Библиотека
ՀՍՍՀ-Арм ССР
им. А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՆԱԽԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ։

Ցուցէ ՚ի բազմաց անտի, որոց ՚ի գիրս յայս ակնարկանեն, իցեն՝ որք զմեզ իբրև յուշինչ կարևոր պէտս անտեղատակ սոդառանի_ ցեն։ Փոխանակ զի ունին ասել, թէ ահա որք ՚ի սմա են բանք, մանաւանդ յեկեղեցում մասին, և յերգոցն, յանծառունչ գրոց համգամանակեալ բանք են. և առ ի մէ, և յի՛նչ շահից պէտս իցէ՛ առանց զօրէն մեծա բանից զնոր ինչ իմաստ յառաջ բերելոյ, զայնչափ բանս ՚ի հոգեշունչ մատենից անտի՛ հարևանցի իմն բացատրութ. դոյզն խօսիւք ՚ի նոր ինչ մատեան ամփոփել. մանաւանդ յղ՞ս յառաջիկայ ժամանակիս առատութե մեծային գրոց ը մի տեղիս դիւրադիւտ պատրաստական լինելոյ։

Այլ նմա՝ որ զայս խնդիրս երկնէ, օրէն է խոհականութ. զգործոյս այսորիկ զհանգամանս նկատել. և թէ յի՛նչ պիտոյից խոր հրդոյ յորդորեալ եղև կամք յօրինողի սորա, ՚ի միտ առնուլ։ Այդ և մեզ պարտ և պատշաճ է զայս մի յայսմ վայրի յայտ առնել. և խնկաբանչ բանիւք ցուցանել. թէ ոչ վայրապար։ Զի մատենիս այսմ գլուխ բանից է սուղ ինչ բանս յամփոփատ գրոց մարգարէից մտաց մերոց յուշ առնել, թէ քն յն փրկիչն մեր տուեալ եղև մեզ յոյ հօ րէ՝ ամենակալս վարուք իւրովք, գործովք սիրոյ, խոնարհութ., և մահուչափ մահու խաչի հնազանդութ.՝ լինել խորհուրդ մեծ պաշտօնութե մի մարդկան։ որպ ասէ առաքեալն · ա · տիմ · գ · 16 · և որպ ՚ի սկզբան անդ գրոյս վաղվաղակի բացատրեսցուք։ Նա զայս ոչ միայն առաքելոց, այլև մարգարէից գրովք աւանդէ մեզ ո՛ք մայրն մեր կաթուղիկէ եկեղեցի՝ հաւատով։ Նայց տեսանեմք, զի ոչ առ իւրաքանչիւր ձառ և պատմութի տնօրէնութեց փրկչին մերոյ ընթերակայ են բանքն, զորս կանխաւ զնմա նէ խօսեցան մարգարէքն հոգւով. այլ ՚ի հին կտակարանաց գիրս փակեալ կան առանձին։ Նա զի և յայսմիկ գիրս որչափ ինչ բանք են ՚ի վեր իւրաքանչիւր տնօրէնութեց, ոչ միադրութեամբ ՚ի մի վայր են կարգեալ, այլ բացատ ՚ի միմեանց մասամբք, ՚ի սփիւռս բանից գրոցն կամ բովանդակեալ։ Որպէս զայս ՚ի սաղմոսն դաւթի յայտ յանդիման տեսանեմք. զի ուր գրեալ կայ · իա · 17, Ծակեցին ձեռս իմ, և ոտս իմ. ոչ անդ մերձ, այլ հեռի ուրեմն է գրեալ · սղմ · կը · 22 · Ետուն ինձ կերակուր լեղի · և ՚ի ծարաւ իմ արբուցին ինձ քացախ։ Սոյնպէս և յայլ մարգարէից գիրսն է տեսանել։ Նաև զայս վ՞ առաջիկայ ժամանակին տնօրէնէր ո՞ք հոգին. փոխանակ զի առ որս մարգարէիւք զբարձրագոյն խորհուրդն փրկութե մերոյ կանխաւ աւետարանէր, զկատարածի նորին ըզ զխարդն աքանչելի՝ իմանալ և հանդարտել չէին բաւական. այսր աղագաւ զանձառ զանքննելին խորհուրդ բանիւքն ՚ի նոցանէ ծածկել տնտեսէր։ Նոր և այս պատճառ. զի թէ ծանուցեալ էր խնդ խաչին, ոչ արդեօք զտէրն փառաց ՚ի խաչ հանէին. որպ գրէ առաքեալն · ա · կորնթաց · բ · 8 ։

Իսկ արդ՝ զայս գրոց մարգարէից համգամանս սուղ ինչ բանիւ յառաջագոյն յիշատակեալ, այսպ և զայս՝ որ առ ՚ի մէնջ տնտեսեալն է, զհանգամանաց կարգաւորս դիցուք առաջի. և թէ յի՛նչ պիտոյից սակի զգրութի սր յայս տարրաց հանդերձել խոր հեցաք, յայտ արասցուք։ Զի իբրև լինէր երբեմն երբեմն ՚ի տառապեալ միտս իմ խոր հուրդ, թէ որ ինչ միանգամ առ փրկութի մեր գործեալ եղև ՚ի քն փրկչէն մերմէ, և կրեալ, այն մի կանխաւ հոգեպատում մարգարէիւք եղև գուշակեալ. որպ զայս և նոյն ինքն աշակերտաց իւրոց յայտ արարեալ՝ ասէր · ղուկ · իբ · 38 · Որ զինէն ինչէ, կատարեալ է · յն է՝ մարգարէիւք կանխաւ ասացեալ. տեսպէսին զիս խորհուրդք իմ առ իւրաքանչիւր տնօրէնութի փրկչին մերոյ՝ ՚ի մարգարէիցն գրոց բանս ՚ի նոյն խորհուրդ գրեալս համահաւաքել. ոչ զբովանդակն՝ որ լինէ անմարթ է. այլ զքէթ զբազում. որպ որ զսա ընթեռնու, յեկդ մասին, և յերգոցն տեսանէ։ Յորս յերկրորդ

դումն առանց պատմութեան աւետարանչաց՝ սուղ ինչ բացատրիչ բանիւ անօրէնութիւքն կամ նշանակեալ ։ Իսկ յերրորդումն՝ աւետարանչաց պատմութիւնն ՚ի մէջ առեալ, էջիւ է որոշեալ․ որոյ յաջմէ՝ առ ՚ի մարգարէից գրոց բանից դումարն առ ընթեր կայ․ իսկ ՚ի ձախմէ՝ ՚ի հաւատոցն եկեղեցւոյ յոյժ բերեն բանն է ընթերակայ ։ Նաեւ ահա այս են համգամանք յամճաշունչ գրոց բանից ՚ի մատենանս յայս յերկրորդում մասին, և յերրորդումն համգամանակելոյ ։ Իսկ զպատճառն յառաջնում մասին, և ՚ի չորրին կարգեալ բանիցն, ՚ի բաժանման մասանց մատենիս տեսցես ։

Արդ թէ յի՞նչ շահից պէտս՝ եղև այս առ ՚ի մէնջ յօրինեալ, զայն աշաւանիկ կարգն դրութեան մի իւրքնին ցուցանէ․ որ է առ վերծանողաց մի առիթ մտախոհ լինելոյ ՚ի տեսանել զքանչելիս զայս մեծ, թէ որպ, և զի՞արդ մեծաքանչ խորհուրդն փրկութեան մերոյ, որ ՚ի քն յս խաչիւ, առնմնհարս և մարգարէս խոյաքանչիւր բզմ ամօք ՚ի միմեանց բացագոյն եղելս, մատամբ իւն միում, և մատամբ իւն այլում յայտնեալ, այս ամ յայտնութիւք ՚ի կատարութիւն նախադուշակ գաղափարի միոյ փրկագործութեան նր միաբանեալ, հրաշալի իւն համեմատութբ դան բովանդակելն․ զր առաքելոյն առ եբրայեցիս գրելոյ․ եբր․ ա․ 1․ Բազմամասնեայ, և բազմաօրինակ հնագոյն խօսեցաւ այ ընդ հարս մեր մարգարէիւք ։ Իսկ պտուղն այսպիսի հրաշիցս տեսութեան զի՞նչ․ Մեծ և անպատում հնորհ․ մինչև՝ զոր փոյթք են յամայնն խորհրդոց խոկումն, յանձուկ ընտանութիւ ամօւթեան հոգւոյն թեւօք վերացուցանել․ և զի՞նչ քան զայս մեծ շահավաճառ արժան իցէ մեզ խնդրել ։ ՚Ի ճանապարհս արդարութեան գոյ կենդանութիւն, և ճանապարհք գուշակեցելոց չէ մահ․ առակ այլն ա սրտին ոյ դաւիթ․ սղմ․ ձժը․ 27․ ՚ի խոկումն սքանչելեացն ոյ ըղձանալով ։ Զի չէ ինչ նուէրաց յորդոր քաջահաւատ լինելոյ մեզ՝ տեսութիւն այսց սքանչելեաց, քան զհրաշիցն՝ որով տուեալ լինի կուրաց տեսանել․ կաղաց գնալ․ և համրոց խօսիլ ։ Նաև պատճառն է յայտնի․ զի առեալ հայեցողութբ ամայնն սքանչելեաց՝ ՚ի թմրութենէ որ սկզբնաչարին է չարեաց՝ զգաստացեալք, ուժգին զարթնումք ՚ի խոկումն առ մեզ յոյ արարեալ բարութեց ամի՝ մտավարժ պատրաստական լինիլ ։ Նաև ՚ի պատրաստական լինելոյ առաւ՝ զհետ գայ այս,

զի որչափ ինչ առ սէր մեր գործեաց, և կրեաց որդին այ, չնորհօքն ոյ զօրացեալ նոր գործութ հաւատոյ յաւելել ՚ինա, քաջահաւատ պայծառագոյն տեսանեմք ։ Նաև ՚ի հաւատոյն քաջութէ՝ մն նմին համեմատութե և յերկիւղն այ և ՚ի սէր առատանամք ։ Որդ գեղեցիկ իւն գրելով վկայէ սյամ ամ չնորհ եռյան տալոյն ՚որն ներքեւ բամբաւեցի․ Ծնունդ է, ասէ, երկիւղին Տեառն․ Ծնունդ է երկնաւորաց սիրոյ․ պշնոյն ամ ՚ի սէր․ և զարդարանք նոյնոյ․ լուսաւոր, և լուսաւոր ընդունելի ։ Նաև յայամ տես, զի ասէ․ Եւ ՚ի սէր ուշնոյն ։ Իսկ այս իւ իւիք ։ Յայտ է, թէ ՚ի հաւատոյն զմիտս խորհրդածութ մարզելով․ և յաղօթս զնոյն ՚ի ամնէ առէպ հայցելով․ զի ուղղի այս յամճայիւն խնամոց, և ՚ի մեր ջանից ։ Քանզի ամ զգործածութիւն չնորհաց կամի լինել ոչ զգործս բնութեան ոչ առանց մեր գործակցութե․ զի մի դատարկացի գործ իմաստութե․ որպ ցուցանի այս ՚ի գիրս իմաստութե․ ժդ․ 5 ։ Նաև զի ըղձարդն եղից առաջի, կամի ամ զգլրախան չնորհաց հաւատոյ, յուսոյ, և սիրոյ ունակութե ոչ առանց գործելոյ մերոյ ինչ ՚ի մեզ մշանջենաւորել․ այլ գործել նովաւ, և պահել մեզ․ և այնպէս յարդիւնս նր վայելել ։ Արդ թէ ոչ՝ երկիւղ մեծ է, թէ և մեզ դիպեսցի, որ և նախահօր մերում եղև յապաղս անփոյթ առնելոյ նր առէպ խոկմամբ զառնալ առ արարիչն իւր, և պարգևիչն ամ բարեացն իւրոց ամ ։

Նաև զի՞նչ են այս պատճառք, որ և գինքն զմին մեր ունիմք մեզ՝ զյորդորս մեր զայս հաստատել ։ Զի նոյն իւրքն յետ յարուե իւրոյ՝ մն զմիտս աշակերտաց իւրոց ՚ի ձշմարտութես յայամիկ մարզելոյ, թէ յոյ հօրն փրկութի մեր չարչարանօք փրկչին լինիլ սահմանեալ էր, և այնպ ձահ էր լինիլ․ ասէ․ ղուկ․ լդ․ 25․ Ով անմիտք և հեղգասիրտք առ ՚ի հաւատալ յամի՝ զոր խօսեցան մարգարէքն ։ Ոչ ապաքէն զայս չարչարել քն, և մտանել ՚ի փառս իւր ։ Նա սկսեալ ՚ի մովսէսէ, և յամ մարգարէից՝ մեկնէր նոցա որ ինչ յամ գիրս գրեալ էր վասն իւր ։ Արդ թէ այնու և առ զօրութի աւետարանչական պատմութեն ոչ ինչ առաւելուն մարգարէականքն․ սակայն մն զմիտս մեր առ բարձրութի խորհրդոց նորին պատրաստագոյնս գործելոյ ՚ի խնամութի, պայծառագոյն յանդիման լինի մեզ՝ գրոց աշակերտեալ անձանց, մարգարէից գուշակութբ համդերձ դնելն առաջի զաւետարանչաց գրութիւն զնմանէ ։

Նաեւ մեր այս գործ մեր այսպիսեաց եղեւ տըն-տեսեալ։ Աստի եւ Մայր մեր ՚ըն կաթուղի-կէ եկեղեցի, որ ՚ի մեր հիման առաքելոց եւ մարգարէից հիմնեալ հաստատեալ կայ, ՚ի ժամանակագրութիւն, եւ ՚ի խորհուրդ ՚ըն այս տարադին՝ զմարգարէականս նախակար-գեալ, մերձ զնէ առաքելական եւ աւետա-րանական ընթերցուածոց նոցին։ Սակայն եւ այնպէս, ոչ եթէ ես ՚ի կամաց ինչ զաս տպարակ այլոց լինելոյ՝ ՚ի գրուն մի յօժա-րամիտ եղէ. այլ մեր անձին իմոյ եւեթ ըն-կզենաբար՝ զխնթամն ինչ յանձապաշտուն փու-թալոյ կաղմել ցանկացեալ։ Այսր աղա-գաւ թէպէտ եւ այլոց այնչափ պիտանի իմն լինելոյ չունիցի ինչ գրութիւն սորա, շատ է ամս լինիլ գործ իմն կարեւոր, եւ ոչ վայ-րապար մնավաստակ։ Վասն որոյ զեր-կարութիւն նախաբանութեանս մերոյ յայսմ վայրի կարճեալ, առ գործն ձեռնարկես-ցուք։

Ոչինչ սիրէ ած, բայց զայն, որ ընդ իմաստութեան կեցցէ։ Իմաստ. Է. 28։
Իսկ իմաստութիւն ուստի՞ գտանի. եւ զի՞նչ իցէ տեղի հանճարոյ։ Վօ-
ղեալ է ՚ի մարդկանէ, եւ ՚ի թռչնոց երկնից ծածկեցաւ..... Ա-
ծ̄ դիւրաւ ընծայեցոյց զճանապարհս նր̄. քանզի ինքն գիտէ զտեղի
նր̄։ ..... Նա ասէ ցմարդ. ահա ածպաշտութիւն է իմաստութիւն.
եւ մեկնել ՚ի չարեաց է հանճար։ Յոբ. ԻԸ. 20։

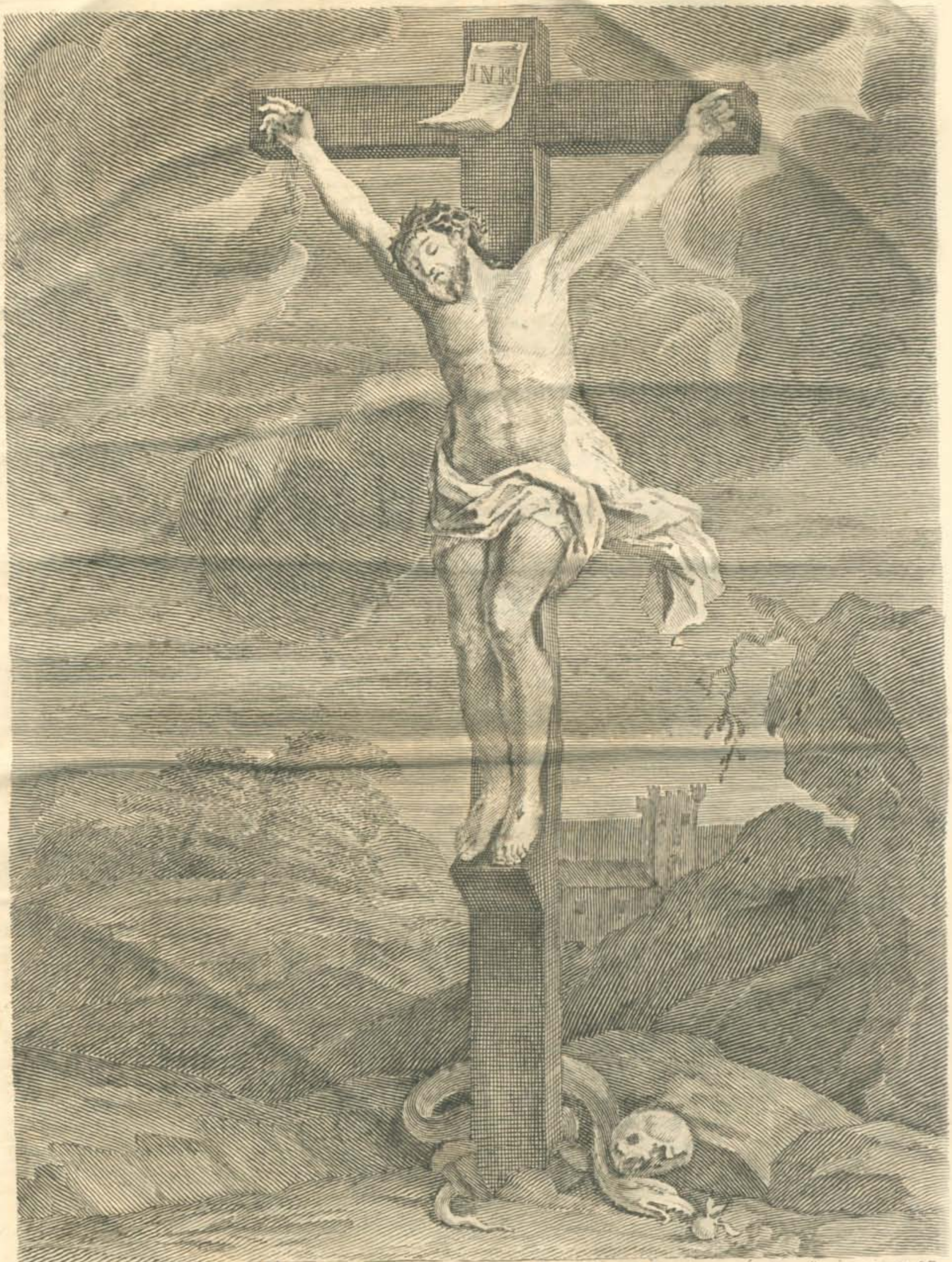
INRI

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԱՍՏՈՒԱԾԱՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ.

Բանից գլուխ գրոյս, 'ի չորս յօդուածս
բովանդակեալ։

ՅՕԴՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ.

Թէ ո՞ր է խորհուրդն ածպաշտութեան. յորում և ցուցանի հար ընդհանուր առա-
ջինոյս գիրս խորհրդածութեան։

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԱՍՏ-ուածպաշտութեան մարդ-կան տուեալ եղև յԱյ ամե-նապարգև ամենակալ Հօրէ՝ յՔն փրկչէն մերմէ։ Որ եղև մեզ իմաստութիւն յԱյ, արդա-րութիւն, և սրբութիւն. Ճանապարհ, ճշմար-տութիւն, և կեանք յաւիտենից։ Զի նմին 'ի խորհուրդս, 'ի բանս, և 'ի գործս նր իբ-րև յառաջին ակման լուսոյ ճշմարտութե յածպետական իմաստութէ անտի իբրև՝ արեգակնահանգոյն եղև ածպաշտութի մեր անջինջապէս։ Այս և կեանք և վարք նր իբ-րև ամ մարդկեղէն արարածոց գերագոյն յարացոյց, է իսկապէս խորհուրդ ածպաշ-տութե. քն է իմաստութի, խրատ, և լու-սաւորիչ օրինակ ճշմարիտ ածպաշտութե։ Զորոյ զոհից կերպարանացն հաղորդուք իմն պարգևաց նր շնորհաց իւրաքանչիւր հաւատացեալք յանձին բերել, ածապաշտք կնքին ճշմարտիւ. և առանց նր ոչինչ կեր-պիւ։ Ալք զսոյն զայս յայտ առնէ նրն յոյլ հանդերձ 'ի սկզբան անդ աւետարանին. ա. 14. Տեսաք, ասէ, զփառս նր փառս իբրև միածնի 'ի հօրէ՝ լի շնորհօք, և ճշմարտութեամբ։ Այս սուղ ինչ յետ այսորիկ. 'ի 16. համրն. 'ի լրմանէ նորա նր, ասէ, մեք ամենեքեան առաք շնորհս փոխանակ շնորհաց։ Այսպէս պօղոս 'ի Թուղթն, զոր առ տիմոթէոս աշակերտն իւր գրէ, յայտնապէս զՔն մեր յՔն խորհուրդ ածպաշտութե անուանէ. ա. տիմ. գ. 16. Յայտնի իսկ մեծ է, ասէ, խորհուրդն ածպաշտութեն. որ երևեցաւ մարմնով. արդարացաւ հոգւով. յայտնեցաւ հրեշտակաց. քարոզեցաւ 'ի հեթանոսս. հաւատարիմ եղև աշխարհի, և վերացաւ փառօք։

Իսկ արդ՝ քզի զսոյն զայս գերագոյն խոր-հուրդ. Թէ ած մարդ եղեալ, խաչեալ, մեռեալ, և յարուցեալ 'ի մեռելոց, փրկիչ, առաջնորդ, ճշմարտութի, և կեանք յա-ւիտենական տուեալ է մարդկան, յիմա-րութի համարեցին հեթանոսք, և գայթակ-ղեցին հրեայք. բայց հոգւով սբվ լուսաւորեցեալք ընկալ արդարութի, իմաստութի, և բարերարու-թի այ մեծ, յորժամ առաքեալքն լցեալ հոգ-ւով սբվ քարոզեցին զայս. և սրբուք վա-րուց, և սքանչելագործութեք հաստատե-ցին։ Այս առաքեալքն յետ ասելոյն, թէ ե-րևեցաւ մարմնով, յաւելու 'ի վր, թէ արդարա-ցաւ հոգւով։ Իսկ եւս թէ, հաւատարիմ եղև աշ-խարհի. քն արժանահաւատ։ վասն զի ամ ազգք հեթանոսաց հաւատացին զայս ճշ-մարիտ լինել. և դարձան 'ի կռոց պաշտ-մանէ յածպաշտութի ճշմարիտ։ Իսկ այլ բանքն մեկին և յայտնի են. և չէ ինչ հարկ մեկնաբանութեք զճառս երկարել։

Յօդուած · Է ։

Թէ զիա՞րդ 'ի հին օրէնսն ընտրելոց, և որպէս 'ի նոր օրէնս 'ի ք̃ս հաւատացելոց՝ խորհրդաւորք ա̃ծպաշտութեան եղեն ք̃ս ։

Քանզի յա̃մ գործս մ̃դ՝ ոչ միայն 'ի բնականս, այլև 'ի գերբնականսն՝ է կարգ. մ̃դ զայս 'ի բանից իմաստնոյն առեալ, ուսուցանեն ա̃ծաբանք. 'ի դէպ է մեզ և ըզկարգն ընդունելութե ա̃ծպաշտութե փոքր 'ի շատէ յուշ առնել ։ Քանզի մ̃դ և գիրք ա̃ծային ցուցանեն, յառաջ քան զգալուստ փրկչին՝ ա̃ծպաշտութիւքն արդարոց ըստ չափու ընդունելութե նը̃ հոգւոյն քի, հաղորդութիւք ինչ եղեն ա̃ծպաշտութե նը̃ ըստ ներքին իրողութեանցն. իսկ ըստ արտաքին կերպարանաց ձևոյն, և մանաւանդ ըստ արարողական օրինաց մասին, իբրև ստուերք և ձևք տնօրէնութեանց նորուն կերպարանեալք, նախագուշակք եղեն զնմանէ ։ Որպէս առաքեալն առ կողոսացիս, Բ. 17. յաղագս այսոցիկ գրէ. Ստուերք էին ասէ, հանդերձելոցն. այլ մարմինն, ք̃ս է՝ իսկ ճշմարիտն ք̃ս է ։ Նաև դրօշմ 'ի գիրս առ եբրայեցիս. Ժ. 1. ասէ. Զստուեր հանդերձեալ բարեացն ունէին օրէնքն. և ոչ զնոյն կերպարան իրացն ։

Բայց յետ գալստեան փրկչին կոչեցելոց ա̃ծպաշտութիւնքն՝ պէսպէս մասամբք լինել ա̃ծպաշտութե նը̃ հաղորդեալք, հետևանք եղեն նմա, և լինին մինչև 'ի կատարած աշխարհի ։ Ոչ յաղագս երկոցունց . ա̃ծ է հնոց և նորոցս, առաքեալն պօղոս առ եփեսացիս. Բ. 18. գրէ . Զի նովաւ, ասէ, ունիմք զընծայումն երկոքեան միով հոգւով առ հայր ։ Նաև յաւելու. Բ. 20. Շինեալ էք ասէ 'ի վե՛ր հիման առաքելոց, և մարգարէից, որոյ է գլուխ անկեանն ք̃ս յս̃ ։

Յօդուած · Ը ։

Զմալէ ինն տարրաւորեալ յայս յանդիման լինի նախագրեալն մեր ։

Այլ որ զգլխաւորն վերոյգրեալ բանիս պայծառագոյն իմանալ ըղձանայ, ունիմք 'ի ս̃բ առաքելոյն աւանդեալ մեզ օրինակաւ՝ յայտ յանդիման առնել ։ Զի որ մ̃դ 'ի մարդկային մարմնի՝ է մի միայն զգայութի. այլ 'ի գլուխն է ա̃մ զգայութի, իբրև 'ի լինելութե աղբիւրն նը̃ ամենեցուն. և անտի ա̃մ պատճառ ազդեցութիւք, և շարժմունք համօրէն յա̃մ անդամս մարմնոյն՝ ըստ համպատանաց իւրաքանչիւր նը̃ սիւրին . և նորօք կենաց գլխոյն կցորդեղեն, կեանս ունին ամենեքեան յիւրաքանչիւր կարգի ։ Սոյնպէս և 'ի ք̃ս, զոր հայր ետ գլուխ եկեղեցւոյ, և առաջնորդ ա̃ծպաշտութե, գոյ լրութի ա̃մ շնորհաց, զօրութե, և գործոց ա̃ծպաշտութե ։ Իսկ 'ի բովանդակութե ա̃մ հաւատացելոց, որ է խորհրդաւոր մարմին ք̃ի, գոյ հաղորդութի իմն 'ի լրութենէն ք̃ի գլղեալ ։ Այսպէս ուսանիմք 'ի նոյն առաքելոյն. մ̃դ և առ եփեսացիս յաղագս ք̃ի գրելով յայտ առնէ. ա̃. 22. Զնա ետ, ասէ, գլուխ 'ի վե՛ր ա̃մ իրիք եկեղեցւոյ. որ է մարմին նր̃, և լրումն. որ զա̃մ յա̃մ լնու ։ Նաև առ կորնթացիս գրէ. ա̃. կոր. ԺԲ. 28. Դուք մարմին ք̃ի էք, ասէ, և անդամք յանդամոց նը̃ ։ Այս մ̃դ 'ի մարմնի անդ խնամակալ յա̃մի, թագաւոր, դատաւոր, հրամանատար, և առաջնորդ ա̃մ անդամոց մարմնոյն գլուխն է. և խորհուրդն ա̃մ զգայութեց, և շարժմանց մարմնոյն, և մասանցն ա̃մի սկզբնապէս 'ի գլուխն պայծառանայ. մ̃դ և նոքա ամենեքին 'ի խորհրդոյ, և յազդմանէ գլխոյն շարժին, և առնեն իւրաքանչիւր զիւր գործ առ կեանս, և 'ի փրկութի պատրաստեալ ։ Սոյնպէս և ք̃ս է խնամակալ, թագաւոր, դատաւոր, հրամանատար, և առաջնորդ բովանդակութե հաւատացելոցն իբրև գլուխ մարմնոյ, և իւրաքանչիւր նը̃ իբրև անդամոց ։ Նաև խորհուրդն ա̃մ ա̃ծահաճոյ մտածութեց, բանից, և գործոց համօրէն ա̃մ հաւատացելոց՝ սկզբնապէս, տիրաբար, կատարունագոյն և լուսաւորագոյն է 'ի ք̃ս ։ Յորմէ իւրաքանչիւրն ըստ իւր համպատանաց կենացն և կարգի՝ զազդումն, զխորհուրդ, զյորդորումն, ըզշարժումն, և զգործադրիչ կամս, և զկատարումն բարի խորհրդոց, բանից, և գործոց ընկալեալ, յա̃ծպաշտութի կատարին ։ Այլ և նոյն ինքն ո̃րն օրինակաւ որթոյ զսոյն զայս խորհուրդ՝ լուսաւորագոյն բանիւ ուսոյց. յովհ. ԺԵ. 4. Կացէք յիս, ասէ, և ես 'ի ձեզ. որպէս ուռն ոչ կարէ պտուղ բերել յանձնէ իւրմէ, եթէ ոչ իցէ հաստատեալ յորթն, նոյնպէս և դուք, եթէ ոչ յիս հաստատեալ իցէք ։ Ես եմ որթ. և դուք ուռ. որ հաստատեալ է յիս, և ես 'ի նա, նա բերէ պտուղ յոյժ. զի առանց իմ ոչինչ կարէք առնել ։ Յայտ արարին, թէ ոչինչ գործ ա̃ծպաշտութե արդիւնաբար երկնից արքայութե 'ի ձեռս մեր լի-

նիլ կարէ, բայց եթէ առ 'ի նմանէ, և նո_վաւ, և 'ի նմա պտղաբերեսցուք գերկնաւորս: Ո՛ւ սմին երի և ս̄բ առաքեալն առ կողոսացիս գրէ. Գ. 17. Զոր ինչ և առնիցէք անէ, բանիւք և արդեամբք, զամ յանուն Տն արասջիք:

Յօդուած. Գ:

Թէ որ է նպատակն գեղեցկութեան առաջիկայ մատենիս գործութեան. և թէ 'ի քանի՞ մասունս բաժանի մատենիս այս խորհրդածութեան:

Գլուխ բանից գրոյս եղև, թէ որն մեր յս̄ ք̄ս արեգակն ա̄ծ շնորհաց, և առաքինութեանց՝ ամենայնցս վարուք իւրովք, խորհուրդ ա̄ծպաշտութե շնորհեցաւ ա̄ծ մարդկան: Եւ բանըն կեանք հոգւոյ մերոյ է զայն զայս խորհուրդ յանձինս մեր ունել. որպէս ինքն 'ի յերգս երգոց 'ի սոյն աէր ղմեզ յորդորէ. Երգ. Ը. 6. Դիր զիս իբրև կնիք 'ի վր սրտի քո. իբրև զմատանի 'ի վր բազկի քո: Յայտ արարեալ, թէ զամ իղձս սրտի, և զգործս ձեռաց մերոց խորհրդովս այսուիկ պարտ է մեզ կնքել: Ո՛չ նպատակ գլխաւորութե գրութեանս մերոյ ո՛չ է ուսուցանել, այլ հատընտիր բանիւք ինչ ա̄ծային գրոց յուշ առնել, թէ զիա՞րդ, և յի՞նչ առիթս մարդասէրն ա̄ծ հայր՝ զորդին իւր միածին խորհուրդ ա̄ծպաշտութե շնորհեաց մեզ. և թէ ո՞րպ կատարեցաւ մեծագործութիւս այս 'ի փրկութի մեր. և զիա՞րդ [illegible] զայն զայս կենդանարար խորհուրդ՝ յանձինս մեր յերրեակ ինչ բերել. զի է՝ յիղձս մտաց, 'ի բանս, և 'ի գործս մեր:

Եւ ո՞րպ զի զայսոցիկ պատշաճեցն Ճառս ը կարգի կատարեսցուք, 'ի դէպ է մեզ զբովանդակութի սորա 'ի չորրեակ մասունս տրամաբաշել: Յորոց յառաջնումն խորհրդածութիւք ինչ կարգին. յուշ առնել, թէ ա̄ծ զմարդն յորպիսի ինչ փառաց և հանգստեան վայելումն ստեղծ ըստ պատկերի, և ըստ նմանութե իւրում: և թէ որպ եղև նմա այսմ ստանգանել. և դարձեալ մարդասիրութիւն ո՞յ 'ի նոյն զհաստատութի ընդունել. յորոյ առիթս որդին ո՞յ տուեալ եղև մեզ՝ խորհուրդ ա̄ծպաշտութե լինել: Յերկրորդումն՝ կազմեալ կարգին յառաջնումն ձառելոցն 'ի մարգարէական գրոց դաւմաբեալ բանիւք խորհրդածութիւք: Յերրորդումն՝ պարգևմանն որդւոյն ո՞յ՝ լինել մեզ խորհուրդ ա̄ծպաշտութե, փրկելով զմեզ խաչիւ. և կարգաց կատարմանն մեծագործութեանց մարդասիրութեանս այսորիկ, գրութբ աւետարանչաց, և առ նմին կարգեալ նախաձայն գուշակութբ մարգարէից՝ լինի յայտ յանդիմանութի: Իսկ 'ի չորրումն կարգին մտածութիւք, թէ որպ և մեզ պարտ է ա̄ծպաշտութե խաչիւ փրկողին զմեզ՝ հետևօղ լինել: Ոչ զի ո՛չ զայս գիրս առեալ, այլ զխորհրդածելին, որք 'ի քառեակ մասունս սորա են, զյորդորիչս հաւատոյ, յուսոյ, և սիրոյ առ ք̄ս յ̄ս փրկիչն մեր՝ իբրև զքառամասնեակ իմն 'ի պարանոցս հոգւոց մերոց 'ի վր յանձգաց բերեալ, իբր ունակս պէս զնա ստէպ խորհեալ, անձուկ ընտանի լինել նմա արժանասցուք: Եւ մի լիցի մեզ երկար ը հաստութբ կենակցութե նր 'ի տար փարելի նորայն ընտանութե նուաղել. և այնպէս 'ի սիրոյն եռանդէ հովանալ: Յորմէ փրկեսցէ զմեզ նոյն ինքն բարերարն. որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ .

Կանխաբանութիւն յաղագս բանից առաջիկայ մատենիս :

Ի մասինս յայսմիկ ութն խորհրդը դաւանելի բովանդակին . յորս յանդիման առնի մեզ կարգ. բարերարութեցն այ . արարչու թեն նր , և փրկագործութե . թէ որպէս մարդասիրութեն այ զմարդն ըստ պատկերի , և ըստ նմանութե իւրում արարչագործել ըղձանայ զնա յանձուկ ընտանութի իւր առնուլ , յե րանելի հանգիստն ածութե իւրոյ : Բայց նա անհնազանդութե յանցանօք՝ այսմ ստորնդա նելով , անխնապարտ մահու և դժոխոց սերն դովքն իւրովք գլխովին եղև դատեալ . և այնպէս անհնարին՝ առ 'ի մարդկանէ թըշ նամութի 'ի մէջ այ և մարդկան եղեն հաս_ տատեցաւ . Բայց քանզի այս ոչ իբրև զան կելոց հրեշտակացն եղև . այլ պատրանօք իմն 'ի բանսարկուէն նւթեալ խորամանկ_ կեցաւ . վասն որոյ 'ի բազումողորմ ածնէ ապաշ_ խարութե քաւութե արժանի դատեցաւ . ոչ իւ րովին ինչ ևեթ ապաշխարութե , այլ անճառ տնօրէնութե միածնի որդւոյն այ . Եւ որպէս բա նիցս կարգ է ասել , հաճեցաւ տալ նմա ողոր մութե զորդին իւր միածին , պատարագաւ ըստ մերս բնութե առեալ մարմնոյն իւրոյ , պատարուն վճարիւք քաւիչ լինիլ նմ և փըր կիչ : Եւ այսպէս 'ի կատարումն խորհրդոյս այսր մեծի՝ խորհուրդ ածպաշտութե նոր հեալ եղև մեզ նոյն ինքն . իբր զի և մեք ըստ նմին ածպաշտութե , զոր 'ի փրկագործութե իւրում եցոյց մեզ , նմանիցուք նմա 'ի փըր կութի անձանց մերոց :

Գլուխ առաջին :

Խորհրդածութիւն յաղագս ստեղծանելոյ մարդոյն ըստ պատկերի այ :

1\. Վերն ածային զձեռս ստեղծա_ նուէ մարդոյն խնամով իմն եր_ կարեալ , Արար ասէ , ած զ_ մարդն 'ի պատկեր իւր . ըստ պատկե_ րի այ արար զնա . Ծննդ . ա . 27 : Իսկ արդ՝ որպ զի յայտնագոյն գիտցուք առաջի զխորհր դածութիս զայս , կարևոր է յառաջագոյն յուշ առնել զայս , թէ երրակի աստիճան էութե է յարարածս այ : Առաջինն է գոյակ ինչ միայն լինել : Երկրորդ յաւելու 'ի վր այսորիկ և կեանս ունել , և կենդանի լինել : Իսկ երրորդն յաւելու 'ի վր երկոքին՝ իմացական լինել : Եւ 'ի մասինս յայսմիկ վերջնում են երկու գերագոյն զօրութիք . որք են միտք և կամք : Յորս միտքն է կա_ րողութի առ ճանաչելն ճշմարտութե . որով ունի ըմբռնել զերևելիս , և զանե_ րևոյթս . զնիւթեղէնս , և զաննիւթս . ըր նաւորապէս զբնականս , և զգերբնակա ըզ_ գերբնականս . այլ և զած զարարիչ իւր ի_ մանալ : Իսկ կամքն է յօժարութի իմացա կան առ բարին ընդհանրական . որով զոր և միտքն սիրելի ցուցանէ , յարի 'ի նա , և սիրէ . և զորս չար և խորշելի դատէ , խոր շի 'ի նոցանէ : Այ և զօրութի ունի 'ի վր գործոց իւրոց . և է անբռնադատ անձնիշ խան , և ըստ ինքեան կարողական : Եւ ահա այսպիսի իմն արար ած զմարդն , տալով նմ զհոգի բանական :

2\. Իսկ թէ զի՞արդ այսու՞իկ մարդն ըստ պատ կերի ածութեն իցէ ստեղծեալ , յայտ արասցուք : Ած անեղ , անսկիզբն , արարիչ ամ էից յանէից , ոչ միայն է որ էն , այլ և կեանք , և ամենիմաստ միտ , և ամենակալ կամք . և նոյն ինքն է իմացութե իւրում ամ ճշմարտութի . և կամաց իւրոց անշա

ռին

տին նոյնութիւն ած սիրելի բարուն ։ Միան_
գամայն և ինքնիշխան էր 'ի վեր ածն որ այլ
է 'ի նմանէ , առնել զկամս և կամեցցի ։
Նաև 'ի գոլն իւրում այսպիսի՝ յայտ է ,
թէ նոյն ինքն է բոլոր բովանդակ ած բա
նի էակի , և գոլոյ լրութի ։ Զի ած կա_
տարելութիւք էակի , 'ի գոլն իմացական իբ
րև 'ի ծայրագոյն գագաթն իրողութ գլխա
ւորեալք , զայսու աստիճանաւ յայլ իրողու
թիւքան զսա բարձրագոյն զանցանել ոչ ու
նին ։ Իսկ ոմն վերագոյնդ յայտ արարաք ,
մարդն հոգւով բանականաւ կազմեալ եղև
էակ իմացական , և կամեցողական , և ըստ
ինքեան կարողական ։ Նա այսպիսի էա_
ւորութ կերպիւ իմն ըստ նմանութ արարչին իւ
րոյ՝ եղև էակ բոլորական , և տիրական ․ և
այսմ ճշմարտիւ ստեղծեալ եղև յայ ըստ պատ
կերի ածոյ ։ Սուրբն թովմաս 'ի նախա
բանութ եկղ մասին ածաբանութ ասէ , թէ
Մարդն ասի ըստ պատկերի այ եղեալ , ըստ որում
անուանի պատկերի՝ իմացական , և անձնիշխան և ըստ
իւրեան կարողական նշանակի ։

3 ․ Պատկեր պարտ է և զայս ․ զի մարդոյ ըստ
պատկերի այ լինելն երրեակ է , էա_
պէս , շնորհօք , և փառօք ։ Զառաջինն ու
նին ամ մարդիկ բնութ ․ և զայս բացատ_
րեցաք ։ Իսկ զերկրորդն , և զերրորդն ոչ ունին
բնութիւ ․ այլ կարեն գերբնաբար ընդու_
նիլ ածային տուչութ ։ Զորս զերկրորդն և յաս
տի կեանս ընդունին արդարացուցիչ շնոր_
հօք , որ է [illegible] ․ և
կոչի հաղորդութի ածեղէն բնութ ․ ոմն որպէս
պետրոս յերկդ գիրսն իւր ․ ա ․ 4 ․ ասէ
մեզ զայս ։ Մեծամեծս և պատուականս աւետիս
ասէ , պարգևեալ են մեզ ․ զի նոքիմբք ածեղէն բը
նութեան լինիցիք հաղորդակիցք ։ զոր և 'ի յառա
ջին մարդն եհեղ ած 'ի ստեղծմանէն զնա ։
Իսկ զերրորդն 'ի հանդերձեալն միայն ընդու_
նին , որք յետ իւրեանց աստի 'ի շնորհս այ
գտանին ։ Նայլ արդ առաջինն՝ որ է բնա_
կան , թէպէտ և անեղծանելի է , բայց է
յոյժ աղօտագոյն ․ և երկրորդն՝ որ է շնոր_
հօք , լինի լուսաւորագոյն և պայծառա_
գոյն ․ և երրորդն՝ որ է փառօք , լինի ևևս
պայծառագոյն , և ամ կատարելութ կա
տարելագոյն ։ Բանզի յայտնի իմանալի
տեսական ածութն , ըստ որում տեսութ և սի
րով միանան արդարքն , ածակերպեալք ,
առաւել պայծառանայ պատկերն ածութ 'ի
նս ։ Նա զի ոմն ած ածութ իւրոյ տեսու
թեն է զմայլելի , և հանգուցելի , որպէս և
մարդն տեսութ ածութեան միայն զմայլել
հանգչի ․ ոմն ասէ դաւիթ 'ի սաղմոսի իւ_
րում ․ ժզ ․ 15 ․ Յագեցայց յերևել փառաց քոց ․
Նաև այսուհետև ծայրագոյն նմանութ նմա_
նեալ այ , 'ի ծայրագոյնն պայծառանայ պատ
կերն այ 'ի նս ։ Այս մի ինչ շատ համարեցի
զի 'ի միտ առնուլն զբան պատկերին և թ ․
այլ փոյթ պրպտելի և զկատարածին որ ըղձ
խորհուրդն խնդրել ․ իբր զի 'ի միտ առցես ,
թէ զայսպիսի հոգեղէն մարդոյ զհրաշալի
կազմութիւս առ ինչ կամք եղեն արարչին
աւարտել ։ Նաև զայս աւանիկ ընթերակայ
խորհրդածութիւս առաջի առնէ ։

Գլուխ ․ բ ․

Խորհրդածութ , Թէ առ ի՞նչ ըստ պատկերի և ըստ
նմանութեան իւրում արար ած զմարդն ։

1 ․ Յորժամ մարդասիրութեան այ հա
ճոյ եղև զմարդն ըստ պատկերի
և ըստ նմանութ իւրում առնել , եդ
'ի սրտի իւրում՝ ոչ ինչ յիւրոցն
անխնայել նմա ։ Նայլ ոմն և գրեալ է , զոր
ակն ոչ ետես , և ունկն ոչ լուաւ , պատրաս
տեաց նմա ․ անձառ և անպատում , երա_
նելի ածային՝ յաւերժական կենաց իւրոց
կցորդ առնել ։ Սմ ամենասքանչ մեծի մար
դասիրութեա այ ։ Սուրբ 'ի հիացումն յափշ_
տակեալ ըստ այս շնորհալի հայրապետն մեր
ներսէս , յերգս եկեղեցւոյ ներբողէ ․
Զհանդուրժեալ ասէ , բնութեան բարւոյն՝ ունել
միայն զանձն բարին ․ այլ ստեղծեալ զմարդ ըստ
պատկերին՝ 'ի վերջերորդ առատօքն ։

2 ․ Նաև դու տես ինձ յայսմ զամենաբարի
բնութեան զսքանչելի խորհուրդն 'ի
միտ առեալ ․ Իսկ զորութիւ ած առնել ան_
մարթ էր զընտրեալն իւր յերանութ ․ հնա
րեցաւ բնակութ 'ի նմ ցուցանել զայս իւր
մարդասիրութ ։ Սոյն զսոյն զայս ստուգեաց
մեզ քն փրկիչն մեր 'ի տալն զմարմին իւր
խորհրդով նը հաղորդութ ․ յայն զի ասաց ․
յովհ ․ զ ․ 57 ․ Որ ուտէ զմարմին իմ , և ըմպէ
զարիւն իմ , յիս բնակեսցէ , և ես 'ի նմա ։ Նաև դարձ_
ասաց ․ Հաց զոր ես տամ , մարմին իմ է ․ և
որ ուտէ զհացս զայս , կեցցէ յաւիտեան ։ Սմ ա_
ւաստ շնորհաց , և զեղումն սիրոյ արարչին
մերոյ ։ Նայլ թէ զխորհրդ ստուգիւ այն երա
նութիւն հանդերձեալ , որ բնակութ ածու
թեն փառօք յերանեալսն լինի , ճաշակմամբ
մարմնոյ և արեան նն յաստի կեանս ձևա_
ցեալ ստուգի , ունիմք զայս հաւաստի առ_

նել փրկչին մերոյ բանին ։ Բանզի յայնմ
վայրի յորժամ զայս օր խորհուրդս հաստա
տեաց , զանճառ զանպատում կենակցութի
երանելոյն ը̄ ածութեն եռամեծին խորհր-
դոյ սեղանոյ արքայական խրախուէ յայտ
արարեալ առաքելոց իւրոց ասաց ․ Ղուկ ․ իբ ․
29 ․ Եւ ես տնօրինեմ ձեզ , որպէս և հայր իմ տնօ-
րինեաց ինձ արքայութիւն ․ զի ուտիջիք , և ըմպիջիք
'ի սեղանն իմ յարքայութեան իմում ․ զնմանալի զան
ճառ զանպատում խրախութեին զգալի օ-
րինակաւ ցնծել մեզ առնել կամեցեալ ։
Նաև 'որքն զխոնհեսխոս 'ի գիրս եկեղեցական
քահանայապետութե ասէ ․ Թէ նոր օրէնս է
ձև հանդերձեալ քաղաքին ։ Այս իրաւի հրա-
շալի խորհրդով մեզ հաղորդութեն ստուգե-
ցաւ մեզ լինել 'ի հանդերձեալն ածային ե-
րանելի կենացն կցորդութը երանութի ։
3 ․ Այլ մի ումեք լիցի 'ի բանից աստի կար
ծիս զնել 'ի միտ , թէ և այն երա-
նելի ուխտեալ բնակութեն ածուե մեզ յաս
տի կեանս լինի , նոյնպէս և 'ի հանդեր-
ձեալն ը̄ խորհրդով իմն ծածկեալ եղիցի ։
Ոչ այսպէս ուսուցանեն մեզ գիրք ածային ․
այլ ոչ ցուցանեն՝ եղիցի մեզ զկնի յանդի-
մանն տեսութը ածութեն ։ Որոյ վայելումն
է ծայրագոյն ըղձալի , անճառ և անպատում
ուրախութի սրտի ։ Յորում և նոյն ինքն
ած բերկրեալ հանգչի ․ զի այս իսկ է իւր
հանգիստն երանելի ․ խրախճանն անպատ-
մելի , և արքայութին անճառելի ։ Որում
հաղորդս արարեալ զսիրելիս իւր , առնէ ե-
րանելիս ։ Նաև զայս իսկ մեր յայտնագոյն ա-
ւետարանէ ․ Մատթ ․ ե ․ 8 ․ Երանի այնոցիկ ,
ասէ , որք սուրբ են սրտիւք ․ զի նոքա զած տեսցեն ։
Նաև յաղագս հրեշտակաց ասէ ․ Մատթ ․ ժը ․
10 ․ Հրեշտակք նոցա տեսանեն զերեսս հօր իմոյ՝ որ յեր
կինս է ։ Նաև յետ այսորիկ զմարդկանէ ասէ ․
Ղուկ ․ ի ․ 36 ․ Թէ 'ի յարութեն մեռելոց հաւա-
սար հրեշտակաց են , և որդիք ած ։ Այս և ըստ
ընէրքն 'ի մարդկանէ տեսանեն զերեսս հօրն՝
որ յերկինս է ։ Քանզի մարդասիրութն ածոյ ,
որում ած ինչ հնարաւոր է , զինքանէ ընտ-
րելոց իւրոց տեսանել 'ի նոցանէ , զմիտս նց
լուսով փառաց 'ի բնաւորական անհասն վեր
առեալ գերբնաբար ։ Նաև այնպէս 'ի կեր-
պարանակցութի միածնի իւրոյ զնս ամբար-
ձեալ , սեղանակցորդ խրախճանակից խօ-
սակից իւր կացուցանէ , երանաշնորհ ածային
միութը պայծառացուցեալ ։ Որպէս և նոյն
ինքն միածինն խոստացաւ ․ Ղուկ ․ իբ ․ 30 ․ զի
ուտիջիք ասէ , և ըմպիջիք 'ի սեղանն իմ յարքայութե

իմում ։ Նաև առ հայրն երկնաւոր ասէ ․ յովհ ․
ժէ ․ 24 ․ Հայր , զորս ետուր ինձ , կամիմ զի ուր
եմ ես , և նոքա իցեն ընդ իս ․ զի տեսանիցեն զփա-
ռսն իմ , զոր ետուր ինձ ։ Զնոյն մեզ աւետա
րանէ և նա՝ զոր սիրէրն յհ ․ ա ․ յովհ ․ գ ․
2 ․ Գիտեմք ասէ , զի յորժամ նա յայտնեսցի , նմա
նմանք նմա լինելոց եմք ․ զի տեսանելոց եմք զնա որ-
պէս և էն ։ Մեծի անպատմելի երանութեա
աւետեաց ։
4 ․ Զնոյն զայս մեծ խորհուրդ ընտանու-
թեան մարդոյ երանելոյ ը̄ ածութն ,
առ աբրահամ մեծն 'ի նահապետս օրինա-
կաւ իմն կանխաւ յայտ արար ․ ծննդ ․ ժը ․
յորժամ 'ի կերպարանս արանց երից 'ի խոր
հուրդ եռանձնեայ ածութն իւրոյ երևել
նմա , հիւրընկալութը եղև 'ի նմանէ պատ-
ուասիրեալ ։ Աստի 'որքն պետրոս գլուխն
առաքելոց յենդ թուղթն իւր ․ ա ․ 4 ․ գրէ ․
Մեծամեծս , և պատուականս աւետիս պարգևեալ
են մեզ ասէ , զի նոքիմբք ածեղէն բնութեն լինիցիմք
հաղորդակիցք ։ 'Ի նոյն յայս յերանելի յոյս
խրախուսելով զմեզ 'որքն պօղոս , ասէ ․ հռոմ ․
ը ․ 32 ․ Որ յիւր որդին ոչ խնայեաց ․ այլ վս մեր
ամենեցուն մատնեաց զնա , զիա՞րդ ոչ նովաւ հան-
դերձ զամ շնորհիցէ մեզ ։ Մեծ անճառ անպա-
տում առատութն ածոյ 'ի պարգևել ։ Վի են
'ի նոր կտակարանաց գիրս ճշմարտութեա
այսորիկ վկայութք ․ բայց կամք են ինձ և
'ի հին կտակարանաց անգամ բերել բա-
զում բանս ․ զի տեսցի , թէ ոչ ած 'ի լու-
[illegible] իսկ 'ի ձեռն մարգարէից յայտ ա-
րար զայս աւետիս ամենամեծ պարգևաց ։
Բայց զգուշամտս այնց բանից ոչ աստ յայսմ
վայրի , այլ յերկրորդում մասին յառաջ բե-
րեմք ։

Գլուխ ․ Գ ։

Խորհրդածութի , թէ ընդէ՞ր մարդոյ երանութին
գերբնական՝ ոչ 'ի սկզբան սահմանադրու-
թեն նր եղև պարգևեալ ։

1 ․ Զհետ նախակարգեալ խորհր-
դածութեն խելամուտ լինե-
լոյ , յառաջ գայ 'ի միտս մեր
խնդրել , թէ էր աղագաւ 'ի
սկզբան անդ արարչութեն ոչ եմոյծ ած ըզ
մարդն յայնպիսի երանելի կեանս , վս որոյ
իսկ զնա ստեղծ ։ Նաև յիրաւի հաւատացե-
լոյն պարտ է 'ի սրտի իւրում զայս խնդրել ․
և միանգամայն զպատճառն , զոր ածային
գիրք մեզ ուսուցանեն , 'ի միտ առնուլ ․ և

զանձն

զանձն ըստ նմին յարդարելոյ անվեհեր ձեռնլի
խոկարդ՝ թէպէտ եւ բազում խրատանաց բանք
են, որոց աղաղակէ Աստուած զմարդն ոչ իսկ եւ իսկ
յիւր հանդիստն եմուծ. բայց մեք խոյս
տուեալ յերկայնութենէ՝ զերկուս միայն զըս-
կզբնականն յառաջ բերցուք :

2 . Առաջինն է. զի վաղվաղակի ըստ ստեղծա-
նիկ միոյն յոյժ՝ 'ի մէջ գայ այս կարգ,
թէ Աստուած է տէր. եւ մարդն Աստուծոյ իւրոյ ծառայ նորա. եւ
այսմ զհետ գայ, թէ պարտ է, արժան է,
իրաւ է մարդոյ յաջողագոյն ըստ շնորհօք, ա-
զատ ընտրողութեամբ 'ի ծառայական կարգի իւ-
րում ուղիղ վարս վարել. եւ որքան ընդ կարգ
է առնել, յԱստուածպաշտութեան մարդկին. եւ ապա ամե-
նայնիւ ողորմութեամբ յորդեգրութեան փառաց
'ի ժառանգութիւն դերբնական երանութեան
վերառեալ լինել. եւ այնպէս 'ի հանգիստ,
'ի փառս, եւ յուրախութիւն Աստուծոյ մտանել :

3 . Զսոյն զայս խրատունս քո փրկիչն մեր
առակաւ իմն եցոյց. յասել իւրում
Ղուկ. ԺԷ. 7. Ո՞վ ոք 'ի ձէնջ որ ունիցի ծա-
ռայ հողագործ, կամ հովիւ. որ եկելոյ նորա յա-
գարակէ, ասիցէ ցնա վաղվաղակի, անց բազմեաց.
այլ ոչ ասիցէ ցնա, թէ պատրաստեա զինչ ընթրելոց
իցեմ. եւ գօտի ածեալ պաշտեա զիս, մինչեւ կերայց
եւ արբից. եւ ապա կերիցես եւ արբցես դու: Միթէ
շնորհ ինչ ունիցի ծառային այնմիկ, զի արար զոր
հրամանն: Նոյնպէս եւ դուք յորժամ առնիցէք զոր
հրամայեցաւ ձեզ, ասասջիք, թէ ծառայք անպի-
տանք եմք. զոր պարտէաք առնել, արարաք :

4 . Երկրորդն է. զի որքան Աստուած լինելոց ունի
զիւր հանդիստն երանելի, այնպէս
կամի, զի եւ մարդն՝ զոր ըստ պատկերի եւ ըստ
նմանութեան իւրում արար, Աստուածպաշտութեան
գործովք երանութեան իւրում հասանելոյ պաշ-
տօնէական պատճառ եղիցի : Եւ պատիւ
մեծ է այս ինքեան, եւ փառք արարչին, որ
զնա առ այսպիսի պաշտօն անձնիշխանու-
թեամբ պերճացուցեալ է, եւ շնորհօք 'ի սոյն
գործ կարգեալ : Զայսոսիկ 'ի միտ առեալ,
դասք 'ի խնդրել, թէ զի՞նչ ինչ արդեօք ի-
ցէ Աստուածպաշտութիւն, որ խնդրի առ արժա-
նաւորութիւն դերբնական երանութեան :

Գլուխ . Դ .

Խորհրդածութիւն վասն իմանալոյ զէութիւն
Աստուածպաշտութեան :

1 . Աստուածպաշտութիւն է 'ի վեր քան զամենայն
սիրել զԱստուած բոլորով սրտիւ. եւ
իբրեւ հաւատարիմ պաշ-
տօնեայ ճանաչել զնա ա-
մենատէր, եւ զինքն, եւ զիւրս ոչ տիրապէս
իւր, այլ ամենայն իրօք Աստուծոյ. եւ ըստ սմին այսմ ճշմար-
տութեան գործադրիչ խորհրդով կամաց զանձն
իւր, եւ զոր միանգամ ամենայն իւրոյ են՝ իբրեւ
զիւրս Աստուծոյ ըստ հրամանաց եւ ըստ հաճոյից նորա վարել.
առ ամենայն կամս նորա զինքն, եւ զիւրս՝ պատրաս-
տական կամօք, երկիւղիւ, եւ սիրով նմա
մատուցանել, եւ ոչ սեփհականել. քաջ ճա-
նաչելով, թէ Աստուած է ամենատէր, եւ ինքն ամենայն
իրօք ծառայ նորա, եւ որդի աղախնոյ նորա :

2 . Իսկ արդ՝ քանզի Աստուած ամենատէր է, ի-
րաւունս ունի ոչ միայն զբարիս, զոր ետ՝
զկեանս՝ եւ զորս այսմ պատշաճեալ են, շնոր-
հելոյ մեզ, այլեւ զշնորհեալսն 'ի բաց բառ-
նալոյ, եւ զհակառակն սոցին փոխանակե-
լոյ : Եւ այս ամենայն խրատանցս պարտ եւ պատ-
շաճ է՝ իրօք հանդիսանալ. վասն որոյ եւ Աստուած զամենայն
'ի չափ հասեալ մարդիկ դնէ 'ի սոյն հան-
դէս, պատուիրանս տալով նոցա, որոց պահ-
պանութիւն 'ի սէրն Աստուծոյ եղեալ, կատարումն
է Աստուածպաշտութեան. նմին իրի եւ պահօղքն Աստուծոյ
այնն պատուիրանաց, սոսկ զԱստուած ամե-
նատէր, եւ զինքեանս ամենայն իրօք ծառայ նմին
խոստովանին, ոչ սոսկ բանիւ, այլ եւ ար-
դեամբք, եւ ճշմարտութեամբ :

3 . 'Ի սոյն իսկ հանդէս բազում անգամ
Աստուած 'ի փորձ ծառայից իւրոց՝ զշնոր-
հեալ բարիսն 'ի բաց ամփոփէ. եւ զհակա-
ռակն նոցին փոխանակէ, զամենապետութիւն
իւր ցուցանելով. եւ զայս վասն զհաւատար-
մութիւն նոցա ստուգելոյ, եւ ոչ վասն իւր ինչ. որով
հետեւ նոյն ինքն եւ զանգործն անգամ տե-
սանէ. այլ վասն տիեզերական հրապարակին
արարածոց իւրոց. իբր զի 'ի պսակելն ըզ-
հաւատարիմ ծառայն, եւ 'ի դատապար-
տելն զանհաւատան, ամենեցուն ծանիցի
արդարութիւն իւր. Յայտ է այս յաբրահամ.
Ծննդ. ԻԲ. 1. յերանելին յոբ. Ա. եւ Բ.
գլ. 'ի յովսէփ. զորմէ ասի 'ի սաղմ. ՃԴ.
19. Եւ բան Տեառն փորձեաց զնա. եւ յայլ տեղիս.
Ա. Մակ. Բ. 52. Աստի ասէ սիրաք. Բ.
1. Որդեակ. եթէ մերձենաս ծառայել Տեառն, կազ-

յար-

յարգարութե , եւ յերկիւղէ . եւ պատրաստեա զանձն քո ամ փորձութե :

4 . Այս այս յետ սրտէ ըղձալի ուղ_ ղութիւն առ Ած , զոր Ճառեմք ան_ ուամբ Ածպաշտութե առեալ , է գերընտական պարգեւ Հոգւոյն Ճշմարտութե , ըստ Եսայ . ԺԱ . 2 . որով մտնել յինի առ Ած ուղիղ , ճշմարիտ , և արդար . և առանց որոյ ունակութե , կամ ներգործութե ոչ ունի զարժանի ուղղութի , և զճշմարիտ կարգ առ Ած : Սա նոյն է խնամոտութիւն , զորմէ ասէ խնամոտութիւն . Իմաստ . Է . 28 . Ոչ զոք սիրէ Ած , բայց զայն , որ ընդ իմաստութե բնակէ : Զի երանելին յոբ ասէ . ԻԸ . 20 . Իսկ իմաստութի ուստի գտաւ . եւ ուր իցէ տեղի հանճարոյ . ծածկեալ է 'ի մարդկա_ նէ . եւ 'ի թռչնոց երկնից ծածկեցաւ . . . . եւ Ած պէս ընծայեցոյց զճանապարհս նր . եւ ինքն գիտէ զտեղի նր . . . . եւ ասէ ցմարդ . ահա Ածպաշտութի է իմաստութի . եւ մեկնել 'ի չարեաց է հանճար : Իսկ արդ՝ 'ի մտածութե Ածպաշտութե Ճառ_ ելիս յառաջ դայ 'ի մեզ կամք գիտելոյ , թէ այս ուստի ունի զիւրն ստուգութի . վասն յա_ ռաջ բերեմք զպատմութիս Ածային գրոց զկա րգաց սրբոց առ 'ի ստուգութի : Բայց և ինչ մի , զոր ամ մարդ յանձին իւրում ստէպ ստուգէ :

Գլուխ . Ե :

Ածպաշտութե սոյն ... իւր Ածային գրոց զկա_ րգաց սրբոց , 'ի պատուական նախահարց բանից ... Ածպաշտութե :

1 . Եթէ ըստ միտս լինիցի որ . Թէ ուս տի ունի զստուգութի իւր նա_ խակարգեալ բացատրութին Ած_ պաշտութե : Ասեմք մեք զայս յոյ ստուգեալ , այնու՝ զի հրամայեաց աբ րահամու զորդի իւր զոր սիրէր՝ զիսահակ՝ ողջակէզ առնել . և 'ի ձեռնամուխ լինելն նր յայս գործ , ձայնեաց նմա վաղվաղակի , և ասէ . Ծնն . ԻԲ . 12 . Մի՛ ձգեր զձեռն քո 'ի պատանեակդ . զի այժմ գիտացի , թէ երկնչիս դու յայ . եւ ոչ խնայեցեր յորդւոյ քո սիրելւոյ վս իմ : Յայտ արարեալ՝ թէ այնու երկիւղած է մարդն յոյ , եթէ անձին իւրոյ՝ և ամ ի_ րաց ոչ զինչ , այլ զած ունի ամր . և է պատ րաստ յամի տալ զամն իր հնազանդութբ : Եւ զարդարն զյոբ զյառաջագոյն մը_ կայեալն յիւրմէ , թէ ոչ գոյ իբրեւ զնա 'ի վր երկրի այր անարատ ճշմարիտ Ածա_ պաշտ , փորձեւ 'ի սոյն հանդիսացոյց : Նան զի յորժամ զամ ինչս նր , և զծառայսն ,

և զօրհնի 'ի բաց կար , երկիր եպաղ նմա յոբ և ասէ . յոբայ . Ա . 21 . Տր ետ . եւ տր էառ . որպէս տն հաճոյ եղեւ , նոյնպէս եւ եղեւ . եղիցի անուն տն օրհնեալ : Եւ յորժամ 'ի մար մնն նր եւ ձեռն եարկ ած , յայսմ եւս հա_ ւատարիմ Ածպաշտ հնազանդ գտեալ , զյանդուգն հրապուրանս ապառումն կնոջ իւրոյ կշտամբեաց ասելով . յոբ . Բ . 10 . Իբրեւ զմի 'ի կանանց անզգամաց խօսեցար . Եթէ զբա րիս ընկալաք 'ի տնէ , չարեաց ոչ համբերիցեմք : Այսու արարեալ , թէ առ ճշմարիտ Ած_ պաշտութիւն ոչ է բաւական 'ի վայելումն բարեացն իր գոհանալ զնմանէ . այլ և 'ի նեղս չարչարանաց , և 'ի բարձումն բա_ րեաց՝ յորժամ առնէ ած , պարտ է մշտ հնազանդութբ օրհնել զած . զի յայսմիկ իր պրութին 'ի վր մարդոյ , և մարդոյ հաւատարիմ ծառայութին և հպատակութին առ ած , զոր արդարութին պահանջէ , հանդիսացեալ պայ ծառանայ : Եւ իմաստունն յաղագս նոյնհա տակեալ մարտիրոսաց , ասէ . Թէ Ած փոր ձեաց զնս , և եգիտ ետր արժանիս . Իբրեւ ոսկի 'ի բովս ճանեաց զնս , և որպէս զողջակէզ պտղոյ ընկա_ լաւ զնս . Իմաստ . Գ . 5 :

2 . Նաև յանդիմանէ առանի ճշմրտութիս այս յերաւանց անտի , զոր ըստ չափու իւրն ընկալեալ է մարդն յոյ 'ի վր իւրոց իւրոց , և միշտ խրատաբան լինի , և դատախազէ . զի որք իւրքն են , ըստ կայից , և ըստ գործածու թե իւր իւր իցեն , և ոչ օտարի եղիցին . Իսկ արդ՝ դմին 'ի քեզ նկատել միանգամ զիշխանական տիրապետութին 'ի վր ի_ րաց քոց . և տես թէ որք կամիս , զի որք միանգամ քո իրք են , ըստ կամս հաճոյից քոց կացցեն , և ըստ խորհրդոյ կամաց քոց վարես ցին 'ի գործ : Նաև եթէ ծառայք իցեն քո՝ ոչ կամիս՝ և ոչ արդար համարիս , թէ նոքա ինքնագլուխ և ինքնակամ կացցեն . և գործեսցեն , և կամ առանց հրամանաց քոց յայլմէ , և առ այլ վարեսցին : Նոյնպէս և եթէ անբանական , և անկենդան իրք են քո , ոչ կամիս՝ թէ նոքա ինքնին , և կամ յայլմէ յափշտակութբ իւն՝ եղիցին այլոյ , և կամ առանց հրամանաց քոց՝ առ օտա_ րին կամս կարգեսցին 'ի գործ . մանաւանդ այնոքիկ՝ զորս դու ճարտարապետեալ իցես , կամ կազմեալ յօրինեալ իցես յանօթ : Եւ այն զի դու զնո ոչ ըստ ամի արարեալ ես 'ի չգոյից ստեղծանելով , այլ կազմեալ ես զնս յիրաց զորս արարչագործեալ է ած . և Ածային գործակցութն իսկ կազմեալ ես , և ոչ ինք

նին

գթոյն առաւանց իմոյ։ Նա գլխաւորդ լինիցի, թէ դու քրիստոնէայդ, որ ըստ պատկերի եւ ըստ նմանութեան Աստուածութեան ստեղծար ՚ի նմանէ, եւ միշտ ՚ի նմանէ, եւ նովաւ, եւ ՚ի նմա կենդանիս ես, շարժիս, եւ գործես. յայսմ ամի զանձն քո, եւ զքոյս զորս յԱյ ունիս՝ ոչ առ հաճոյս նր կարգեսցես, եւ ոչ նուիրեսցես նմա Ածպաշտութեամբ. այլ ըստ կամս հաճոյից քոց կեցցես. ինքնագլուխ անձամբ անձին վարեսցիս, անփոյթ եղել զԱծ զարարիչն քո խնդրել. եւ յայսպիսի անզգամութեան իցես ուղիղ եւ արդար, հաճոյ իմ, եւ արժանի արքայութե նր. Նա մի թէ արքայութիւն իմ տեղի անզգամաց եւ խուժանաց իցէ, եւ կամ թէ մերթ իցէ իմ տեարս իւր առնել զանզգամս ՚ի մարդկանէ, եւ զանձն իւրեանց տխմար դերի. ոչ ապաքէն է զԱմ անմիտ յեսուանիտ է, որ ոչ իմանայ թէ այս անհնարին հեռեւանայ ՚ի գնելոյն, թէ Ած՝ զԱծպաշտութե ատունգանօղ անմուհերան ընտանի յարքայութի իւր։ Մ՞ն որոյ առ այնպիսի գատարկայոյս յանդգնեալսն զբան առաքելոյն ՚ի դէպ է ասել. Մի խաբիք, Ած ոչ արհամարհի. գաղ. Զ. 7։ Նսկարդ՝ քանզի երեք նախակարգեալ խորհրդածութիւքն յայտարարին, թէ այսր աղագաւ ոչ վաղվաղակի մեռանել եղեւ մարդն ՚ի յերկնայինն երանութի. վա զի իրաւամբք հարկ էր նմ յառաջագոյն յԱծպաշտութի մարզել, եւ ՚ի սմին յայսմ փորձիւ հաւատարիմ երկեւեղած յԱյ հանդիսանալ. եւ ապա այնու ժառանգ լինել. Նայմ յուզէն մարք մեր, թէ գլխաւորդ եղեւ նմա յայսպիսի հանդիսի վտանգիլ, եւ որչափ մեծ շնոր։ Նա ահա այս ամ յինթերակայ խորհրդածութեդ յայտ յանդիմանի լինի։

Գլուխ. Զ.

Խորհրդածութիւն, թէ նախանձայոյզն Տէր զիւր պատուիրանաց զանց բարերարութեանցն Այ՝ անհնազանդութեան մերոյ յԱծպաշտութենէ խոտորելոյ, եւ որչափ մեծամեծ չարեաց հասանէ նմա եւ հաւատացելոց նր։

Իբրեւ ստեղծ Ած զմարդն ըստ պատկերի իւրում, եւ շնորհօք զարդարեաց, տես, թէ զինչ յաւել նմա բարերարել մարդասէրն։ եւս ամբարձ զնա՝ եւ եդ ՚ի դրախտին փափկութե գործել զնա եւ պահել։ Նա զհետ այսորիկ պատուէր ետ նմա ասելով. Յամ ծառոյ, որք են ՚ի դրախտիդ, ուտելով կերիցես. բայց ՚ի ծառոյն գիտութեն բարւոյ եւ չարի՝ մի ուտիցէք, զի յորում աւուր ուտիցէք ՚ի նմանէ, մահու մեռանիցիք։ Ծննդ. Բ. 16։ Նա յինչ պէտս արդեօք ետ զայս պատուէր ամենատէրն բարեխնամ։ Արժան է մեզ խորհրդածել. զի եւ յայսմ զմեծութի մարդասիրութե նր ՚ի միտ առցուք։ Ոչ յիւր ինչ պէտս, որ յԱմի աննիւթ անկարօտն է՝ պատուի. կամ այլ ինչ յայլմէ ընդունելոց. Այլ յաղագս նր պայծառութե. իբր զի գեղեցիկ կարգօք առ Ած հնազանդութե առաւել պայծառասցի. եւ Ածպաշտութե արդեամբք յանձնուել ընտանութի Ածուենս յաւելցի. եւ ոչ զի զերկնականն երանութե իւրում իբրեւ իշխանականս ՚ի վր Ամ գործոց իւրոց ազատ ընտրութե՝ արդիւնաւոր ստացօղ լիցի շնորհօք. որ արդեօք փառք մեծ է ստեղծուածոց բանականի։ Մինն գամայն զի եւ Ած զդուզնաքեայ ընծայն հնազանդութե ընդունելով ՚ի նմանէ, զմեծամեծս պարգեւեսցէ նմա։ Ո՜վ մեծամեծս իւր արդեօք։ Ո՜ յաւիտենից զանձան եւ զանպատում ուրախութե փառաց՝ եւ հանդստեանն Ածութեն զհաղորդութի։ Ով անհաս անքննելի խորհրդոց մարդասիրութեն Այ։ Բայց դու տես խիստ յայսմ վայրի զմարդկային մտացութեն զարատաւորելի չարիս։ Մոռացաւ նա վաղվաղակի զարդի ընկալեալսն ՚ի նմանէ զմեծամեծս. զեղանութի իւր, եւ զխմաստութի. զոր հոգւոյն առէջութիւն, եւ զդրախտին փափկութե զգեղեցիկ վայելչութիւն՝ եւ զիշխանութիւն ՚ի վր Ամ երկրաւորաց։ Նա էր աղագաւ մոռացաւ։ Վասնզի անփոյթ արար յայտնի մտապահ լինել՝ եւ ՚ի բոլոր սրտէ զանձն, եւ զոր ինչ միանգամ յամենատուողէն ընկալեալ էր, առ նա դարձուցանել նուիրմամբ իմն նորոգ. սիրոյ սրտի. յորմէ լինէր նմա մտադիւր զգաստութի Ամ խոնարհութե կալ ՚ի հրամանս նր. վո բանաւորկուն յայսպիսի առարադէպ անհոգութե նր տեղի գտեալ, ՚ի ձեռն օձին ՚ի փորձ մատեաւ։ Նա ասէ ցկինն. Ծնն. Գ. 1. Ո՞ է զի ասաց Ած, թէ յԱմ ծառոյ, որք իցեն ՚ի դրախտիդ այդր, մի ուտիցէք։

Ով հնարից բանսարկուին. զառաջինն զբանն ապստամբութե ոչ մատոյց վաղվաղակի, այլ զբան ինչ երկդիմի. իբր զի մի ըստ լսելն զահի հարեալ ՚ի բաց ստասցէ. իսկ իբրեւ ետես զնա արդէն ՚ի պատասխանիսն պատրաստեալ, ապա զյանդգնագոյնն եհարկ առաջի։ Ծնն. Գ. 4։ Ոչ եթէ մահու մեռանիցիք, ասէ, զի գիտէր Ած, թէ յորում աւուր ուտիցէք ՚ի նմանէ, բանայցին աչք ձեր. եւ

լինի

չխնայեաց Եէրբա պտղոյ գեղեցիկ եղեւ եւ չչար : Եւ եւս կրկին 'ի պտղոյ անտի, և եկեր : Այլ և այր նր : Քանզի անեղծկեան անհոգութը զգածեալ էր . ոչ վարկաւ զնա թշնամի . ոչ խիթաց, և ոչ սոսկացաւ յայսպիսի ընդէմ ամենայնը ամն նիւթեալ յանդուգն բանից նենգաւորին . ոչ խոնարհեցաւ, և ոչ փութացաւ զամ բարեաց տուչից զարարիչ իւր՝ անձին իւրում յօգնականութի կարդալ . ուստի թողեալ յինքեան՝ կործանեցաւ : Ունկնդիր եղև բանից կնոջն, և էառ եկեր 'ի պտղոյն . և արդար դատաստանաւ ամենատն ոչ միայն 'ի մեծամեծ հանդերձեալ ամծայինն փառաց զրկուէ անտի . այլ և յայնմ ամէ, զոր ընկալեալ էր, մերկացաւ . որպ զայս յայտ առնէ գիրն ամայինն . ծննդ . գ . : Եւ համօրէն ծննդովք իւրովք ը մահապեր անփծ իւք անկաւ : Քանզի ան հնազանդութը զամենատն տրութին զլացաւ . և սկզբնաչարին ունկնդրութը յետս եկաց յամ . ստրացաւ 'ի նմանէ, և եղև զառանցուցչին իւրում դերեղ ծոյ, և վրի ժուց մահու և դժոխոց դատապարտ : Եւ այս արդար իրաւամբք : Քանզի որպ գլուխն առաքելոց գրէ . բ . պետր . բ . 19 . յորմէ յաղթեցի ոք, նորին և ծառայ է : Եւ որպ պօղոս առ հռովմայեցիս ասէ . Ե . 12 . 'Ի ձեռն մարդոյ մեղք յաշխ մտին, և 'ի մեղաց անտի մահ . և այնպէս յամ մարդիկ տարածեցաւ մահ . որով ամենեքեան մեղան : Այլ զի նմանու բանաւորկունին պատրանօք իմն եղև առաջին ծնողաց մերոց վնասս այս . որպ և խոստովանեալն հոգւով գրէ . իմաստ . բ . 24 . Նախանձու բանսարկուին եմուտ, ասէ, մահ յաշխ : ընդէն եղև մարդկան 'ի գթութեցն ամ փրկութի լինիլ քաւութը : Իսկ թէ զիարդ, աւանիկ ընթերակայ խորհրդածութիդ յայտ առնէ :

Գլուխ . Է .

Օրպէս, եւ ըստ որ փրկիչ էր առնելոյ հաւատացելոց ազգի մարդկան :

Որ և նախակարգեալ ձառդ եցոյց . մարդիկ յանցաւորութը նախնոյն, յորում փակեալ կային, խոռվեցան ը ամ խորոց թշնամութե արկեալ զմեղսն 'ի միջի : Իսկ հայրն ողորմութեց ամծ՝ թէպէտ և յաղագս դաւով իմն լինելոյ այսմ առ ազգ մարդկան, դատեաց ըմբռն քաւութե, բայց զայս ոչ առանց վճարից պատժոյ ինչ լինիլ կամեցաւ նոյն ինքն, որոյ աւնուս յարդարութեն, եւ չերասանս հատուցեալ է . ը սղմնի . ծը . 15 : Այլ դատ արար՝ վճարիւք իմն պատժոյ լինիլ թողութե յանցանաց . փոխանակ զի արդարութն նր ոչ վայելէր ըզ մեղս առանց այսպիսի վճարից ինչ թողուլ . ապա թէ ոչ, ոչինչ խտիր լինէր 'ի մէջ արդարոյն, և մեղաւորին : Իսկ առ այսպիսի վճար ոչ ումեք 'ի բնաւորական ծննդեանը սերելոցն յաղամայ՝ մարթ էր բաւական լինիլ . զի ամքն ը պարտեօքն ադամայ անկեալ, անձանց իսկ պարտեաց չլինէին բաւական 'ի վճարումն . վասն զի անհունն էր պարտն, 'ի սակս լինելոյ մեղայն ընդդէմ անհուն մեծութեն այ : Եւ ոչ իսկ այլ սոսկ ստեղծուած առ այս կարողանայր . զի նաև իւր արդիւնքն լինէին չափաւորք : Իսկ այ ը ինքեան՝ անմարթ էր այնպիսի վճար առնել : Նախ՝ զի անչարչարելի է : Երկրորդ՝ զի և զմարդկային իւիք ոչ ունելով՝ վճարն ոչ լինէր 'ի մարդոյ : Երրորդ՝ զի պարտ էր 'ի մէջ վճարողին՝ և նր՝ որում վճարի, լինիլ զանազանութի . քանզի 'ի նոյնոյ առ նոյն ը նոյնոյ ոչ լինի վճար, թէպէտ ը զանազան իրողութեց մարթ է : Այս ազգ մարդկային կարօտացաւ փրկչի, որ ոչ սոսկ մարդ իցէ, և ոչ սոսկ ամ . այլ ամ և մարդ . որպ զի պատշաճեցի նմա փրկութե մերում լինիլ կատարողապէս՝ և միանգամայն կատարեալ պաշտօնեայ, քահանայապետ քաւիչ, և պատարագ քաւութե : Իբր զի ը մարդկութե իւրում լեալ 'ի մարդկայինս ազգէ, նոյն ինքն լինէր մատուցեալ պատարագ, և մատուցանող : Իսկ ը ամութե իւրում անբաւ արժանաւորութի մատուցանողին, և մատուցելոյն : և այնպէս զանբաւ պարտուց մարդկան զվճարումն՝ անբաւ արժանաւորութը իւրով բաւական լինէր կացուցանել : Բայց թէ որո՞վ և որպիսի անօրէնութը շնորհեցաւ մեզ այսպիսի փրկիչ, ընթերակայ խորհրդածութիդ բացատրէ :

Գլուխ . Ը .

Որո՞վ եւ որպիսի անօրէնութեամբ պատմեալ եղեւ յաշխ մեզ փրկիչ :

Ապա՝ որում անհնարինս ամի դիւրապատրաստ է հնարաւորութի, ետես զի ամայինն ամենակալ զօրուե, իմաստութե, և գթութե իւրում մնայ ամ իւրք մարդկայինս ազգի փրկութի

թեն, և վայել էր անբաւ բարութեն իւրում առնել ամենատր կամօք ողորմութին . առկայն և այնպէս ոչ էր 'ի դէպ անտես առնել զարդարութին, հնարս եգիտ հաշտել միանգամայն զողորմութին իւր, և զարդարութին . և այնպէս առնել ազգի մարդկան ըղփրկութի, շնորհելով մեզ զծոցածին միածին որդին իւր փրկիչ: Ով անճառ անպատում իմաստութե, զօրութե, սիրոյ, և բարութե, ամենակալին . հիացան վերին պետութիքն ընդ հրաշալի խորհուրդս այս մեծ' յորժամ յայտնեցաւ նոյ, և ցնծացեալ ընդ փառս այսպիսի մեծագործութե ա՛ծութենն, գովէին և օրհնէին զնա նոր երգով: Նաև արդ' եկն որդին միածին առ տառապեալ ազգս մարդկան առաքեալ 'ի հօրէ . և առեալ զմեր բնութի 'ի սբ կուսէն մարիամայ' եղև ճշմարիտ մարդ մեզ նմանակից' առանց մեղաց, և առանց փոփոխութե իւրոյ ա՛ծութենն : Նաև այնպէս փրրկութե մերում եղև ոչ միայն կատարողապետ ընդ ա՛ծութենն, այլ և կատարիչ պաշտօնեայ ընդ մերումն բնութե . հաշտութե նուէր, քահանայապետ քաւիչ, և պատարագ քաւութե . Ոպ և ասացն, մատթ . ի . 28 . թէ Որդի մարդոյ ոչ եկն պաշտօն առնուլ, այլ պաշտել, և տալ զանձն իւր փրկանս փոխանակ բազմաց : Վոյ և առաքեալն եբր . ը . 2 . անուանէ զնա . սրբութեանն պաշտօնեայ, և խորանին ճշմարտութե, զոր տր հաստատեաց, և ոչ մարդ : Նաև փրկեաց զմեզ ողորմութբ, և արդարութբ : Արդարև ողորմութբ, զի ոչ 'ի հարկէ, և ոչ առ փոխարինի ինչ տիրապէս' շնորհեաց մեզ հայրն յաւիտենից' զմիածին որդին իւր փրկիչ: Նաև ոչ նոյն ինքն որդին առ այսպիսի ինչ, այլ միայն առ անբաւ ողորմութե իւրոյ յանձն էառ կամաւ երաշխաւոր մեր լինել, և զպարտս յանցանաց մերոց խաչիւ և մահուամբ վճարել: Այլ և արդարութբ . զի ոչ բռնի, կամ այլ օրինական ձևի, այլ մերովս բնութբ լեալ հնազանդ մահու խաչի և մահու խաչի' ամենառատ վճարիւք փրկեաց զմեզ . ընդ երգոյ շնորհալի հայրապետին մերոյ . 'ի շարականսն . Վասն ընդ [illegible], կեանք ընդ մահու փոխարինելով:

Իսկ արդ' թէ յի՞նչ առ իմաստ շնորհեցաւ մեզ յայս հօրէ քն յն խորհուրդ ա՛ծպաշտութե, ցայս վայր եղեն բանք . Նայց պէտք են մեզ և այլ բանք' խորհրդածել, թէ յինչ քաջութիս վայել եղև փրկչին մերում զփրկագործութին իւր կատարել :

Սոյն ինչ կանխախնամութեն յաղագս յայտնելոյ կարգեալ խորհրդածութեանց :

Աստի անդր կարգին խորհրդածութիւք ինչ յայտ յանդիման առնել յամենայն գրոց հաստատեալ տրամախօսութբ . թէ ճահ եղև փրկչին մերում զփրկագործութին իւր ոչ ընդ մարմնոյ ինչ բռնութբ, այլ հոգւով ա՛ծպաշտութե, որ է . առաքինի գործոց արդեամբք, և յայտնագործութեամբ, խոնարհութբ, հեզութբ, հնազանդութբ, չարչարանաց խաչի և մահու համբերութբ կատարել :

Գլուխ . թ .

Թէ սկզբնապէս դրոշմեալ գործ փրկագործութե փրկչին մերոյ 'ի դէպ եղև լինել տառապութեն մեղաց մարդկան, և արդարութեն յաւերժ :

Առ քաջ մտաւորութի առաջիկայ խորհրդածութես բանից' զառաջինն պարտ է զմտաւ ածել, թէ հոգին մարդոյ առաւել է քան զմարմինն . զի տիրապէս' ընդ հոգւոյն է առ պատկեր այ կազմեալ, և ոչ ընդ մարմնոյն . որպ և անեղծ իսկ է հոգին, այլ ոչ մարմինն : Որպս հոգևոր կեանք մարդոյն է սկզբնական . իսկ մարմնաւորն է նմին հետևական: Նաև 'ի սմին յայամ ստուգութե յայտ յանդիման լինի, թէ հոգևոր կենաց յարդարումն, անապատութին, և անեղծութին, կատարելութին, և պայծառութին է սկզբնական . իսկ մարմնաւոր կենացն է հետևական ընդ նմին ոլիտանուն : Որպս փրկիչն հանդերձեալ եղև գալ' վն զհոգևոր կեանս մարդոյն առ ա՛ծ յարդարելոյ' սկզբնաբար . իսկ զմարմնաւորն ոչ ընդ նմին սկզբնապէս, այլ առ յարդարումն հոգւոյն կարգեալ' և ուղղեալ :

Իսկ արդ' քաջայայտ է, թէ յարդարումն հոգևոր կենաց մարդոյն այսուհետև կացուցանի, զի մարդն' որ ընդ պատկերի այ' առ ա՛ծային հանգիստն եղև արարեալ, և խոտորեցաւ, ճշմարիտ ա՛ծպաշտութբ վերածցի 'ի ճանաչումն, և 'ի սէր նորա, և լցցի հպատակութե հաճոյից ա՛ծութենն նուիրեալ . և այնպէս արժանաւորեսցի հանգստեան նր հաղորդ լինելոյ : Նաև զոյն զայս բանիս ճշմարտութի յայտ առնեն մեզ գիրք ա՛ծային . որպ այն, զոր ասէ . ը . օրին . ժ . 12 . Նաև արդ' իէլ, զի՞նչ խնդրէ 'ի քէն տր ա՛ծ,

8559-57 443

[library stamp] ZUUA-Ann-CGP ... A. M...

այլ երկնչել 'ի Տեառնէ այ քումմէ . և գնալ յամ 'ի ճանապարհս նր . և սիրել զնա . և պաշտել զՏր այ քո յամ սրտէ քումմէ , և յամ անձնէ քումմէ : Եւ այն , զոր ասէ . միքի . Զ . 8 . Պատմեցաւ քեզ ով մարդ , զինչ է բարի . կամ զինչ խնդրէ 'ի քէն Տր . բայց առնել իրաւունս . և սիրել ողորմութի և պատրաստ լինել երթալոյ զհետ Տն այ քոյ :

Իսկ արդ՝ մարդն առ վերածիլ իւր յարդարութիս յայսոսիկ՝ կարօտացաւ փրկչի՝ 'ի բաց վճարել 'ի մեղաց . և առաջնորդել առ կատարեալ ածպաշտութի . քաւել 'ի մեղաց . և ազատել յանիծից , որ կրձիմն եղև 'ի մէջ մարդոյն և այ . և ընդունիլ զհոգին շնորհաց . իմաստ . Թ . 17 . և 18 . Ը որում պարգևին մարդոյ ամ առաքինութիք յարդարիչք հոգևոր կենաց առ երկնային արքայութին յաւիտենից : Ապա ուրեմն փրկիչն առաքեցաւ զխոստորեալ մարդն ուղղել , և առաջնորդել նմա 'ի վարս ճշմարիտ ածպաշտութե բանիւ և օրինակաւ կենաց իւրոց . քաւել զմեղս պատարագաւ անձին իւրոյ . բերել զշնորհս . և յարդարել առվաւ զկեանս մեր առ երկնային արքայութին յաւիտենից : Սոսոր հրեշտակին , որ զանխելի զժամանակ գալստեան փրկչին ասուցեաց , զգործ փրկչին յայսմիկ համառօտեաց : դան . Թ : 24 . ասէ . 'ի վախճանել մեղաց , և 'ի քաւել անօրէնութեանց . և 'ի գալ յաւիտենական արդարութեան : Յայտ արարեալ , թէ գործ փրկագործութե փրկչին է քաւութի մեղաց . և արդարութի յաւիտենական :

Գլուխ . Զ .

Թէ քն պատրաստեալ եղև պատուիրանաւն գործ՝ ծայրագոյն հաճոյ այ գործել՝ և նովաւ առնել թողութիւն մեղաց . և պարգևել զհոգին շնորհաց :

Ի բզմ մարգարէից բանից յայտնի ցուցանի , թէ փրկիչն մեր է այ և մարդ . ընդ է . այ մարդացեալ ճշմարիտ : Որ յայսմանէ , զի ասէ դաւիթ . սաղ . ՃԹ . 1 . Ասաց Տր ցՏր իմ . Նիստ ընդ աջմէ իմմէ : Եւ յայսմանէ , զի ասէ իմաստունն . Առակ . Լ . 2 . Ո՞վ ելեալ է յերկինս և էջ : Եւ եսայի ասէ . Է . 14 . Ահա կոյսն յղասցի և ծնցի որդի և կոչեսցեն զանուն նր Էմմանուէլ , որ թարգմանի ընդ մեզ այ : Ապա առ քաւութի մեղաց մարդկան ազգի , և առ տուչութի հոգևոյն շնորհաց , պատշաճ եղև նմա առնել ինչ՝ և կրել մարդկապէս 'ի հաճոյս ածութեն , Քանզի եթէ առանց ինչ այսպիսի արդեանց առնէր զթողութի մեղաց , և զտուչութի հոգևոյն շնորհաց և արդարութե , ածապէս միայն գործելով , ոչինչ արդիւնս ունէր մարդկութի նր առ մարդկան ազգի փրկութի . և վայրապար լինէր նմա մարդեղութին . զոր յոյժ չար է ասելն . և մեղք մեծ՝ կարծելն . Իսկ արդ թէ որք են ստուգիւ ածահաճոյ գործք . ահաւասիկ զամենապետութե ածութե զճանաչումն . զերկիւղ , զսէր , զհնազանդութի , զածպաշտութի , զարդարութի , զորբութի , զեղբայրսիրութի , զգութ , զողորմութի , զհամբերութի , զխոնարհութի . և զորս Ը սր միաբանին , ուսուցանեն մեզ գիրք սրբք : Որ այն , զոր 'ի դէմս այ ասէ եսայի . ԿԶ . 2 . Ո՞ւմ հայեցայց , եթէ ոչ 'ի հեզս և 'ի խոնարհս և որ դողան 'ի բանից իմոց : Եւ իմաստունն յաղագս իմաստութե ասէ , իմաստ . Ը . 7 . Թէ զարդարութի , և զարութի ուսուցանէ , քան զորս օգտակարագոյն ինչ չիք 'ի կեանս մարդկան : Եւ յօրէնսն գրեալ է . ղևտ . ԺԱ . 45 . Սուրբ լիջիք , զի ես սուրբ եմ : Եւ զայն ձևալ . Ե . օրին . Զ . 5 . Սիրեսցես զՏր այ քո յամ սրտէ քումմէ , և յամ անձնէ քումմէ . և յամ զօրութե քումմէ : Եւ , ղևտ . ԺԹ . 18 . Սիրեսցես զընկեր քո իբրև զանձն քո : Եւ 'ի գիրս . Ա . Թագ . ԺԵ . 22 . ասի . Լաւ է հնազանդութի քան զզոհ . և հնազանդութի քան զճարպ խոյոց : Եւ 'ի գիրս առակ . Ա . 7 . Սկիզբն իմաստութե երկիւղն Տն : Ապա այսք են , որոց լրութին զմարդն առնէ հաճոյ այ : Իսկ արդ՝ յաղագս փրկչին մերոյ գրեալ է , եսայ ԺԱ . 1 . Թէ . Ելցէ գաւազան յարմատոյն Յեսսեայ . և ելցէ ծաղիկ յարմատոյ անտի . և հանգիցէ 'ի վր նր հոգի այ . հոգի իմաստութե , և հանճարոյ . հոգի խորհրդոյ , և զօրութե . հոգի գիտութե , և ածպաշտութե . և լցցէ զնա հոգի երկիւղի այ . և եղիցի արդարութե ածեալ ընդ մէջ իւր . և ճշմարտութե պատեալ ընդ կողս իւր : Եւ զաքարիա . Թ . 9 . ասէ . Ահա թագաւոր քո գայ առ քեզ արդար և փրկիչ . նոյն հեզ . և հեծեալ 'ի վր իշոյ , և յաւանակի նորոյ : Եւ եսայի . ԾԳ . 7 . ասէ . Եւ նա առ վշտին ոչ բանայ զբերան իւր . իբրև զոչխար 'ի սպանդ վարեցաւ . և իբրև զորոջ առաջի կտրչի անմռունչ էր , այնպէս ո՛չ բանայ զբերան իւր : Ահա խոնարհութբն նր դատաստան նր բարձաւ : Ապա քաջայայտ է , թէ պատշաճ եղև փրկչին մերում Ը այսոցիկ առաքինութեց , և հոգևոր պարգևաց , ծայրագոյն ոք և ածահաճոյ գործով զմեղս մարդկան քաւել . և զնա անդրէն 'ի շնորհս . և յարդարութի փոխել :

Թէ ընդէր եղև նմա զանձն իւր պատարագել :

խել : Որպէս և նոյն մարգարէն սուղ ինչ յետ բանիցն , զոր արդ գրեցաք ասէ : Եւ դնելով

նոցա նա վիրաւորեցաւ : Եւ պատուհաս հաշտութեան խաղա- խաղաղութեան . խրատ ՚ի նմա հարուածովք նորա

նը : Ոսոյն ճշմարտութեն և այլ մարգարէից բանք յայտ յանդիման ցուցանեն . զորս համդերձեալ եմք յերկրորդ մասին սը յառաջ բերել :

Գլուխ . ԺԱ .

Յայսմ վայրի յառաջայն գրոց բանս հիմնեալ արտախոստութեն յայտ յանդիման առնէ , թէ փրկագործութեն փրկչին կատարելի էր՝ զանձն իւր մատուցանելով այ հօր պատարագ ՚ի քաւութիւն մեղաց մարդկան :

Թէպէտ և իւրաքանչիւր գործ փրկչին մերոյ բաւական լինէր արդեամբք իւրով փրկել զազգ մարդկան , սակայն կամք ածութեն սահմանեալ էր՝ պատարագաւ անձին փրկչին լինիլ պատշաճապէս : Իսկ թէ էր աղագաւ այսպէս . հոգեկիր ածաբանքն յիմաստից ածաշունչ գրոց փոքր ՚ի շատէ ՚ի միտ առեալ , օրինակաւ վճարութեն պարտուց , և դեղոցն առ բժշկելի հիւանդութիւն համեմատութեն բացատրեն : Ըստ զի մեզ ոչ է ըմբռն երկար բանիւք թէ շաւիղս մեր ելանել . վասն թէ նպատակին մերոյ , զոր ՚ի կանխաբանութեն մատենիս առաջի եդաք , զմնկագրեալ գլուխս զայս հնգեակ յօդուածով վճարեսցուք :

Յօդուած Ա :

Վայել էր փրկչին մերում լինիլ ածմիջնը ածն . ամ է , ամենայնիւ նուիրեալ մեծավայելչութեն ածութեն : Իսկ կրկին կերպիւ նուիրանօք լինի ինչ նուիրեալ : Առաջինն յօժարական պատրաստութը միայն . իսկ երկրորդն իրօք . զի այս է ներգործութը մատուցանել զնուէրն մեծվայելչութեն ածութեն : Ըստ արդ՝ քաջայայտ է . թէ առաւել լի , և կատարեալ է մատուցանելն իրօք երբ մարթ է , քան միայն յօժարական պատրաստութը : Ապա իրօք սը առնել , և նուիրել զանձն իւր մեծավայելչութեն ածութեն վայել էր փրկչին մերում , ոպ և արար , և ոչ սոսկ յօժարական պատրաստութը : Եւ՝ իրօք նուիրելն իսկ կրկին է . Մինն է մասնական կրիւք , զոր օրինակ , հրով ողջակէզ եղեալ , կամ սրով խողխողեալ , և կամ այլ մասամբք մահաբեր կրից , ոպ զանազան մարտիրոսք պէսպէս մահաբեր տանջանօք զանձինս իւրեանց պատարագեցին մեծվայելչութեն ՚ի վկայութի ճշմարտութե նր , զոր օրինակ ՚ի հնումն եղև աբէլի , շամուէլեայ , և եօթն որդւոց նր . եղիազարու , եսայեայ , երեմիայ , և այլ բազմաց : Միւսն է բոլորական կրիւք , յորում զերազանցապէս ածմ ազգ կրից բովանդակին . Եւ յայտ է . թէ այս՝ քան զառաջինն կատարելագոյն է : Ապա փրկչին ածմի , որ քան զածմ սըբս և նուիրեալս անհամեմատ կատարելութը կատարեալ է , վայել էր այնու բոլորական կրիւք զանձն իւր հաճոյից ածութեն նուիրել , որ զայլոցն ամենեցուն զկիրսն յինքն զերազանցապէս բովանդակէր : Եւ ահա այսպիսի եղև նուիրումն փրկչին մերոյ յոլ ՚ի խաչին , յորում մատոյց զանձն անարատ պատարագ այ վն զմեղս մեր քաւելոյ : Եւ որ մտադիւր ընթեռնու զամ գրեալսն յաւետարանչաց , և ՚ի միտ առնու զիւրաքանչիւր անցս չարչարանաց նր իւրաքանչիւր համգամանօքն , քաջ իմանայ զճշմարտութի ասացելոյս : Որպէս աստ սուղ ինչ ՚ի յօդուածն հինգերորդ յառաջ բերեմք զքաջ խորհեալ համգամանս չարչարանաց փրկչին մերոյ :

Յօդուած . Բ :

Յառաջի վերադրոյն բացայայտեալ ճշմարտութեն և այլ բանիւք :

Վայել էր փրկչին զայնպիսի նուիրելի մեծավայելչութեն ածութեն անձն ունել , որ ածմ իրօք լցեալ սըբ , հեռի ՚ի մեղաց , ամբիծ , անարատ , և բարձրացեալ քան զերկինս : Իսկ այսպիսի անձին ունակ , ոչ ոք ՚ի հնումն եղև . քանզի ամենեքեան ունէին գոնէ սակաւ ըն դաւթի . թէ անօրէնութեամբ յղացայ , և ՚ի մեղս ծնաւ զիս մայր իմ : սաղմ . ծ . 7 : Եւ ըստ եսայեայ . եղաք իբրև զպղծեալ ամենեքեան . իբրև զհանդերձս դաշտանի ամ արդարութիւնք մեր : եսայ . կդ . 6 . Նա զի թէպէտ և լինէր ոք սրբեալ յորովայնէ , յայսմ ածմի յայտ է , թէ ոչ էր ածմ իրօք անարատ . զի էր ՚ի մեղս յղացեալ : Եւս թէ պէտ և անարատ յղութը լինէր ոք ծնեալ , և չլինէր իւիք մեղուցեալ , սակայն և այնպէս չունէր զնուիրելի անձն , այնչափ սըբ , բարձրացեալ քան զերկինս . զի ներգործութը առն լինէր յղացեալ , և ոչ ՚ի հոգւոյն սըբյ . ոպ եղև փրկիչն մեր յս քս : Ըստ և ոչ լինէր օծեալ ածծ . ըստ ենթակայացեալ

ածային անձնատուրութեան . ոպ է փրկիչն մեր յոյժ քնն . Նպա յոյժ քնն փրկչին մերում, որ զայսպիսի բարձր քան զերկինս ըն և ա֊նարատ նուիրելի անձն ունէր, վայել էր ոչ զանց առնել, և ոչ առ իւր պահել զայսպի սի նուէրս, այլ գործով նուիրել մեծ վայ֊ելչութեան ածունեն ՚ի գէպ պատշաճ . և այն պէս ձեռն էր նմ ըն յաւիտենից առհմմնելոյ հօրն երկնաւորի չարչարանօք խաչի զանձն իւր բոլորամատոյց կատարեալ ողջակէզ առնել ածային հաճոյիցն ՚ի հոտ անուշից ։

Յօդուած . Դ .

Յանդիման առնէ նոյն ճշմարտութիւն եւ այլ բանիւ ։

Փրկիչն ամի՝ է քահանայ ըստ կարգին մելքիսեդեկի . ոպ գրեալ կայ այս ՚ի դաւթեան սաղմոսի ։ Ճթ . 4 ։ Իսկ սեպ֊հական գործ քահանային ըստ առաքելոյն եբր . Ը . 3 . է պատարագաւ զմեղս ժո֊ղովրդեան քաւել, և այնպէս սրբել զնա, և առ ած մերձեցուցանել ։ Ոպ և անուննն իսկ զայս ստուգէ . զի ասի քահանայ . իբր թէ, քահէ նա ։ Նպա և փրկչին ամի վայել էր պատարագաւ զմեղս մարդկան քաւել, սրբել զնս, և առ ած մերձեցուցանել ։ Նյլ արդ՝ ոչինչ գերագոյն պատուական պա֊տարագ մարթ էր նմ ունիլ քան զանձն իւր . քանզի զինչ և իցեն այլ իրք պատարագո֊զին, ամենեքին ստորագոյն են քան զանձն նորին ։ Նաւ պատճառն է . զի մարդ՝ զինչ և մատուցանիցէ ոյ բաց ՚ի բայոր անձնէ իւրմէ, կամ ոչ զբովանդակ զիւրն մատու֊ցանէ, և կամ ոչ զիւրն, այլ զայլոյ իրսն մատուցանէ, որ ոչ այնչափ ինչ արժէ ։ Նպա վայել էր փրկչին ամի՝ զանձն իւր մա֊տուցանել պատարագ, և նովաւ քաւել ըզ֊մեղս մեր . սրբել զմեզ՝ և առ ած մերձե֊ցուցանել ։ Նա զի եթէ և փրկչին ամի պատ֊շաճ լինէր ոչ զանձն իւր, այլ զայլ ինչ մատուցանել, քահանայութի նր չունէր ինչ առաւելութի ՚ի վր քահանայութեան ահա֊րոնի . զի ամ նուէրք, և պատարագք ա֊հարոնի էին յիրաց ը զանձն իւր նուաստ եղելոց . Նայց յայտ է, թէ ոպ պատարա֊գիչ փրկիչն անհամեմատ գերագոյն է քան զահարոնն, սոյնպէս վայելէր նմա զանհա֊մեմատ գերագոյն ինչ մատուցանելի ունել, և մատուցանել ։ Իսկ քան զանձն նոյն փրկ չին՝ անհնարին էր այսպիսի գերագոյն ինչ լինիլ ։ Նպա արժան էր փրկչին զանձն իւր մատուցանել պատարագ հաճոյից ածունեն, և քաւել՝ և սրբել զժողովուրդ իւր ։

Յօդուած . Ե .

Յանդիման առնէ նոյն ճշմարտութիւն եւ այլ բանիւ ։

Վայել էր քնի փրկիչ մարդկան լինել՝ ոչ միայն գործովք բարեաց, այլ և կրիւք չարեաց . ոպ զի նր փրկագործութիւն լինէր ծայրագոյն նուիրօք անձին իւրոյ . Քանզի յորժամ նուիրէ ոք զանձն իւր պաշ տօն մատուցանել փառացն ոյ գործովք բա րեաց միայն, չեևս արարեալ է նմա զա֊մենակերպ և զամենակատար նուիրումն, զի մնայ նմա դեռ ևս այլ կերպ նուիրման անձին, որ է կրիւք չարեաց . և յորժամ նուիրէ ևս կրիւք չարեաց, յայնժամ ամե֊նակերպ լինի նուիրումն, զի այլ կերպ նուիր ման ոչ մնայ այնուհետև ։ Ըստ այսմ ասէ ըք առաքեալն յակոբոս, թէ համբերութիւն գործ կատարեալ ունի ։ յակ . Ա . 4 ։ Նաւ տրն ասէ, Մեծ ևս քան զայս սէր ոչ ոք ունի՝ եթէ զանձն իւր դիցէ ՚ի վր բարեկամաց իւրոց ։ յով . ժե . 13 ։ Իսկ արդ՝ ՚ի կիրս չարեաց ծայրագոյն է մահն, և մանաւանդ մահն խաչի ։ Սորեմն ձեռն եղև փրկչին մերում և զայս կիրս չարեաց տանիլ ՚ի փրկագործութե իւրում, ոպ և ասաց իսկ, թէ վայել է մեզ լնուլ զամ արդա֊րութի ։ մատթ . Գ . 15 ։ Յայտ է ճշմար֊տութիս այս յերանելւոյն յոբ, որ թէպէտ և գործովք բարեաց կատարեալ էր . ոպ և վկայեցաւ յոյ, թէ ոչ գոյ եւրեք նմա ՚ի վր եր կրի այր անարատ ճշմարիտ աստուածապաշտ մեկնեալ յամ ի֊րաց չարաց ։ յոբ . Ա . 8 ։ Նայց յայնժամ ոչ ա֊ւարտեցաւ նր նուիրումն անձին . այլ պատ շաճ եղև նմա կրիւք չարեաց զնուիրումն կա֊տարելութե ընդունիլ, ոպ յայտ է ։ Նաւ աբրահամ թէպէտ և յառաջ քան զմա֊տուցանել զորդի իւր ըն ածային հրամանին ՚ի զենումն, էր արդար, ոպ յայտ առնէ զայս գիրն ածային . ծննդ . ժէ . 6 . էր ևս բարեպործ, ոպ և զօրութբ բանից նոյն գրոյն իմանամք ։ Նայց յայնժամ ոչ ասաց նմա ած, թէ այժմ գիտացի, թէ երկիւղած ես դու յայ ։ ծննդ . իբ . 12 . այլ յորժամ մա տոյց զորդին իւր ՚ի զենումն ։

Գուցէ ասասցես, թէ չէ ինչ ըմբռն՝ զանձն յողջակէզ մատուցանել ոյ իրօք, այլ միայն յօժարամիտ պատրաստութբ սրտի՝

որ՟պ և մատուցանելն աբրահամու զորդին իւր յողջակէզ ոչ եղև իրօք, այլ միայն յօժարութ՟բ սրտի ։

Նաև ընդդէմ այդմ բանի է այս ։ Նախ՝ զի թէ ոչ էր արգելեալ յա՟յ, իրօք իսկ լինէր մատուցումն այն. որ՟պ և երեք մանկունքն իրօք զանձինս իւրեանց յողջակէզ լինել ա՟յ ընծայեցին յընկենուլն քաղդէացւոց զերեսին զնո՟ 'ի հուր հնոցին, յաղագս պաշտաման ճշմարտին ա՟յ, և միայն սքանչելեօքն ա՟յ ապրեցան 'ի բորբոքեալ բոցոյն որ 'ի փառաբանելն իւրեանց զամենակալն ա՟ծ ասէին. դան. գ՟ ։ Այլ անձամբք խոնարհեալ, և հոգւով ... ընդունելի լիցուք որպէս ողջակէզս խոյոց և զուարակաց ։ Այնպէս ընդունելի լիցի պատարագս մեր առաջի քո, լինել կատարեալ զկնի քո ։ Նաև երկրորդ՝ սաստկանայ ուխտաւորն ա՟յ, իրօք ետ զանձն 'ի մահ լինել զպատառման իւր յա՟յ ընկալեալ. կատարել զայլազգիսն 'ի փրկութի ինքեան ։ դատ. ժզ. 30 ։ Նաև 'ի գիրս մակաբայեցւոց գրեալ է, ա՟. մակ. ա՟. 65. Թէ բազումք յիսրայէլացւոց հաստատեցան, և պնդեցին զանձինս իւրեանց, զի մի կերիցեն 'ի պղծութենէ. և յանձին առին յօժարութեամբ մեռանել, զի մի ... պղծեսցին, և մեռան բազումք 'ի նոյնժամ, և եղև ... ... 'ի վերայ իսրայէլի մեծ յոյժ ։ Նաև ոչ միայն պատրաստութ՟բ սրտի, այլ իրօք իսկ վ՟ն զճշմարտութիւն ա՟յ դաւանելոյ, և կամ վ՟ն զպատուիրանաւն ա՟յ ոչ անցանելոյ, տալ զանձն 'ի մահ, է լինել երկիւղած յա՟յ գեր 'ի վերոյ ։ Նաև յա՟ծային գրոց բանս հիմնեալ տրամաբանութ՟բ յայտ յանդիմանի եղև, թէ պատճառ էր փրկչին ա՟մի, ոչ սոսկ յօժարութ՟բ սրտին իւրոյ ևեթ. այլ և իրօք իսկ մատուցանել մեծվայելչութ՟ե ա՟ծութ՟են զայն ինչ նուէր, որ ս՟րբութ՟բ և պատուականութ՟բ 'ի վեր է քան զա՟մ նուէր, որ մարթ իցէ լինել, և է իւր, և ոչ օտարի, և է ոչ մասն ինչ, այլ անձն իւր գլխովին բացարձակեալ 'ի փրկութի մեր ։ Իսկ զի զայս և մարգարէքն իսկ զնմանէ կանխաւ գուշակեցին. իբր թէ նա այսպիսի լի ա՟մ արդարութ՟բ, ս՟րբութ՟բ և քաջութ՟բ հնորհալի նուիրանօք կատարելոց է զփրկութի մարդկան, յերկրորդում մասին գրոյս ցուցցի ։

Յօդուած . Ե ։

Յաղագս հանգամանաց՝ բոլորակէտ չարչարանաց փրկչին մերոյ ։

Բանզի և ա՟ց հանգամանաց մասին բոլորական կրիւք եղև փրկչին մերոյ զանձն իւր հաճոյից ա՟ծութ՟ենն նուիրել, որ՟պ զայս փոքր 'ի շատէ յայտ առնեն ա՟ծաբանքն եկեղեցւոյ. զխորհեալն 'ի նոցունց ըղձալի է ինձ առաջի առնել ։ Նախ զայս յուշ առնեմք զառաջինն. զի ք՟սի փրկչին մերոյ 'ի դէպ եղև զա՟մ կիրս չարչարանաց սեռօրէն միայն՝ յանձին բերել, և ոչ տեսակօրէն. այն զի 'ի տեսակս չարչարանաց են բազումք, որք ա՟ց հակառակս միմեանց բերին. և այնպէս 'ի միում անձին անբերելի են. որպիսի են հրկէզ և ջրահեղձ լինելն, և այլ սոյնպիսիք ։ Իսկ զսեռօրէն բովանդակութի չարչարանաց նորին ունիմք 'ի միտ առնուլ ա՟ց երից ։

Առաջինն է ա՟ց առ 'ի մարդկանէ լինելոյն. քզի կրեաց 'ի հեթանոսաց, և 'ի հրէից. յորս 'ի յարանց և 'ի կանանց. զոր օրինակ յաղախնոյ անտի, որ առիթ եղև ուրացութեն պետրոսի 'ի վիշտս ք՟սի ։ Յիշխանաց, 'ի սպասաւորաց, և յամբոխից. 'ի յընտանեաց, յորոց լքեալ եղև, և 'ի ծանօթից, զի մատնեցաւ 'ի յուդայէ, և ուրացեալ եղև 'ի պետրոսէ ։

Երկրորդն է ա՟ց ամփոփման արտաքին բարեաց. քանզի թողաւ 'ի բարեկամաց. համբաւեցաւ մոլորեցուցիչ. փառասէր ազգի, և խռովիչ ։ Նախատեցաւ, հայհոյեցաւ, այպանեցաւ, և արհամարհեցաւ, մերկացուցաւ, և ծանակեցաւ ։

Երրորդն է ցաւ ներքին. յորս ա՟ց հոգւոյն՝ տրտմեցաւ, երկեաւ, և տաղտկացաւ 'ի դառնութեց լեղւոյն, և քացախին, այլ և տեղւոյն, որ է տեղի կառափելոյ ։ Իսկ ա՟ց մարմնոյն կրեաց ցաւս վիրաց, և գանից. զապտակս, և զկռուփս՝ որ՟պ յորժամ ձորձ զգլխովն արկեալ կռփէին, և ասէին. մարգարէացս մեզ ք՟սդ, ո՞վ է այն որ եհար զքեզ ։ Յորս ա՟ց անդամոցն ընկալաւ զապտակ 'ի փշոց 'ի գլուխն, զբևեռս 'ի ձեռսն, և յոտսն. միանգամայն և 'ի մարմինն ողջոյն խիստ գանս և հարուածս ։ Կրեաց և յա՟մ զգայարանս իւր ցաւս սաստիկս ։ Ի շօշափելիսն՝ զգանս, և զբևեռս, զփուշս, և զապտակս. և այն զի ծայրագոյն զգացողականն էին շօ-

շա-

չափելիք նորին . քանզի կուսածին էր մար մնին . և 'ի հոգւոյն ՚սբյ կազմեալ . ուստի ասի , թէ նման էր աչաց ։ 'Ի ճաշակելին զդառնութի լեղւոյ , և քացախի ։ 'Ի հո_ տոտելին զգարշութի դիականց մեռելոց . զի օւր խաչեցաւն՝ էր տեղի մահապարտաց կառափելոյ ։ 'Ի լսելին զձայնս հայհոյու_ թեց , վահից , և կատականաց թշնամեաց ։ 'Ի տեսանելին զողորմ տեսիլ գթալից մօրն , և աշակերտին զոր սիրէր ։ Արդ՝ ըստ գրելոցս ըստ այսոցիկ , և որոց ոչ գրեալ ե_ ղեն . 'ի միտ առցես , թէ չարչարանք փրրկ չին մերոյ՝ քան զորս կարասցէ մարդ ճա_ ռել , կսկծագինք եղեն ։ Առ որոյ ասէ ՚սբն հերոնիմոս . վկայեաց , թէ եկից զամ սեռ_ մարդկային չարչարանաց , յորժամ խոնար հեցուցեալ զգլուխն՝ աւանդեաց զոգին ։

Այլ յաղագս սաստկութե ցաւոցն գիտել պարտ է , զի կրկին է . մին է ներքին . տրտմութի անոճանեալ . որ լինի մարդոյ 'ի մտածութե վնասու անձին ։ Իսկ միւսն է արտաքին , որ պատճառի 'ի վնասու մարմ նոյն ։ Եւ երկոքին սոքա եղեն 'ի քս սաստ կագոյն , որչափ մարթ է յառաջիկայ կեն_ ցաղոյս կեանս լինել ։

Արտաքին ցաւոց սաստկութե առաւելու_ թիւն եղև , նախ՝ վն միանգամայն առ հասարակ յամ կողմանց ամ մասամբք լի_ նելոյն . ո՞չ վերագոյն կարգեալ յիշատա_ կօքդ յայտ լինի ։ Երկրորդ՝ ըստ սեռին , զի ցաւ բևեռելոյն 'ի խաչ , է յոյժ դառնակըս կիծ . վն զի 'ի ջլային մասունս սևեռին . յորս առաւել զգալի լինին ցաւքն , որպիսի են ձեռքն , և ոտքն . միանգամայն և ծան րութին մարմնոյ կախեցելոյն 'ի բևեռաց անձե ցուցանէ զցաւն անդադար . ընդ որում է և եր կարութի ցաւոյ , զի ոչ փութով մեռանի բևե ռեալն 'ի փայտի իբրև զապանեալն սրով ։

Իսկ պատճառ առաւելութե ներքին ցա_ ւոցն եղև , նախ՝ մեղքն ազգի մարդկն , զոր իբրև իւր համարեալ , ասէր առ հայր , թէ թողեր զիս վն բանից յանցանաց իմոց ։

սաղմ . խա ։ Երկրորդ՝ անկումն հրեից , և այլոց 'ի մահ իւր մեղուցելոց ։ Այլ և գայ թակղութիւն աշակերտաց , որք յայնմանի անցս իւր թողին զնա , և մեղքն յուդայի , և ուրացումն պետրոսի ։ Երրորդ՝ կորուստ մարմնաւոր կենացն մահուամբ խաչի , որ բնապէս առաւել սոսկալի է մարդոյ ։ Ուս տի երեմիա յողբս իւր 'ի դէմս ՚քի ասէ . ՙՁեզ ասեմ , ձեզ ասեմ ամենայն անցաւորք ճանապարհաց , դարձջարուք հայեցարուք և տեսէք , եթէ իցէն երբէք ցաւք ըստ ցաւոցս լեալ , որ 'ի վր իմ հասին ։ Ողբ . ա . 12 ։ Զայս ամ , և զվերագոյն յիշատա կեալսն ահաւանիկ յայտ առնէ ՚սբն թով_ մաս . 'ի խն . 46 . յր . 5 . և 6 . Երրորդ

մասին ՚ածաբանութե իւրոյ ։

Բայց յայս ամ գրելոց զի՞նչ օգտիցուք . եթէ 'ի դարձն այսպիսի և այսչափ դե_ րազանցեալ երախտեաց փրկչին մերոյ ոչ ինչ փոյթ արասցուք ։ Որ լինի արդեօք , ե_ թէ զայս ամ շնորհօք ՚նն մտադիւր սրտիւ խորհեալ զննեսցուք , թէ ո՞վ է որ կրեացն . ո՞րչափ խիստ է զոր կրեաց . և վն որո՞յ կր_ րեաց ։ Քանզի 'ի հնչելոյ ոգւոյ մտածու_ թեց այսոցիկ . ազդմամբ ՚սբ հոգւոյն , առ_ կայծեալ պատրոյկն հոգւոյ մերոյ՝ առ ան_ չափ սիրով սիրողն մեր յս ՚քս 'ի բոց սիրոյ ուժգին բորբոքին . և դոյաւորի յոգիս մեր տենչումն խաչակիր վարուք կերպարանա_ կից լինել նմա ։ Եւ ո՞չ զի այսմ հասցուք , ասէ առաքեալն . Հայեցարուք 'ի զօրագլուխն հա ւատոց , և 'ի կատարիչն յս , որ փոխանակ ուրախու թեանն , որ նմա առաջի կայր , յանձն էառ զխաչն , արհամարհեաց զամօթն , նստաւ ընդ աջմէ աթոռոյն այ . Ածէք զմտաւ , որ զայնպիսի համբերութիւն 'ի մեղաւորաց հակառակութենէ անտի կրեաց . զի մի աշխատ լինիցիք անձամբք ձերովք , և լքանիցիք ։ Եբր . ժբ . 2 ։ Արդ մի զլասցուք զէթ զդոյզն մասն ժամու աւուրն յառանձին մտածութի չար չարանաց ՚տն ծախել , վն անմոռաց ունե_ լոյ զսէր նր ։ Ուստի ասէ սիրաք . Զշնորհս երաշխաւորին մի մոռանար . զի ետ փոխանակ քո զանձն իւր ։ Եկղ . իթ . 20 ։

ՃԱՌՆ ԵՐԿՐՈՐԴ·

Կանխապատրաստութիւն յաղագս բանից առաջիկայ ճառին։

Ի մասինս յայսմ յերկրորդում՝ յմծայլն գրոց մարգարէականաց գումարեալ վկայութիւնք՝ յառաջնումն կարգեալ խորհրդածութեանցն 'ի ցուցումն։ Իբր զի յայտ յանդիման տեսցի, թէ ո՛րպ զոր ինչ միանգամ՝ որ աւետարանիցէք, և առաքեալք զմն մերոյ յսի քսի ըզ փրկագործ զտնօրէնութեանցն աւետարանեն, են մեզ բանիւ, և գրով, այնմ ամի յառաջատես գուշակութիւն նախապատումք եղեն կանխաւ՝ հոգւոյն շնորհօք՝ նախահարքք հոգեկիրք, և մարգարէք բազումք։

Այլ թէ ո՞ր աղագաւ գուշակք եղեն այն չափ կանխաւ, և բազումք։ Զայն՝ որ առաւել յայտնագոյն է 'ի պատասխանիս, որ և մտածողին բազում շահս ունի բերել անձին, օրինակաւ իմն դիցուք առաջի։

Բարք մարդոյ է, զուղ իմն իրողութը վաղվաղակի եղեալն ո՛չ մեծ ինչ գրբել, որչափ և մեծ իցէ։ Մինն իրի յորժամ արքայ յայց ելանել քաղաքաց իւրոց համագերձի, ո՛չ վաղվաղակի ելանէ երթալ. այլ կանխաւ հրեշտակս առաջի երեսաց իւրոց առաքէ ազդ առնել, թէ համդերձեալ է գալ։ Եւ իւր բզմս ունի առաջի նախընթացս 'ի մեծամեծաց անտի իւրոց։ Եւ կարապետք յառաջընթաց եղեալ, քարոզ կարդան ընմանէ զգաստացուցանել զժողովուրդ տեղեացն արժանի համդերձանօք, և ընծայիւք ը առաջ ելանել նմա։

Ըստ այնմ օրինակի վայել էր մեծավայելչութե փրկչին մերոյ, և կարևոր էր թմրեալ մտաց մարդկան՝ բազում ժամանակաւ յառաջ, բազում օրինակօք, և պատգամաւ յառաջընթաց լինել մարգարէից գալստեանն նր, և նախաձայն քարոզութը հրահանգել զժողովուրդն 'ի հաւատ, և 'ի փափաքումն ընդունելոյ զնա։ Ուստի մեկնիչն 'ի վր բանիս այսորիկ. Իբրև եկն լրումն ժամանակին, առաքեաց ած զորդին իւր. գաղ. դ. 4. ասէ, որչափ մեծ էր դատաւորն որ գայր, այնչափ քարոզ կարդացողաց կարդն հեռագոյն յառաջընթաց լինել պարտ էր։ Ուստի վն այնր իրի տնտեսութբ հոգւոյն սբյ այնչափ բազում հոյլք մարգարէից նախակարգեալ կանխեցին զգալուստ փրկչին մերոյ աւետարանել աշխարհի։ Ի՛ր էր և այս պատճառ այնչափ ժամանակաց 'ի մէջ լինելոյ մեղաց մարդոյն, և գալստեան փրկչին, իբր զի 'ի միտ առցէ մարդ զչարութի մեղաց կորստեամբ բազմաց, և զկարօտութի իւր փրկչին, 'ի գերութէ ամ յանցանաց։

Իսկ արդ՝ քաջայայտ է, թէ ո՛չ վայրապար, կամ անպատուղ եղև կարգս այս, և ո՛չ իսկ վայրապար բանք մարգարէիցն յիշելեան ազգէ եղեն առ մեզ փոխադրեալ։ Այլ զմեծամեծ նպաստս մատուցանեն հոգւոց մերոց ստուգութը իւրեանց. և զարգացուցանեն զմեզ 'ի հաւատ, 'ի յոյս, և 'ի սէր տն մերոյ յսի քսի, եթէ մեք զնա ո՛չ հարևանցի ընթերցցուք. այլ 'ի խոկումն մարդեղութե, և փրկագործ տնօրէնութեց նր մարգեսցուք զմիտս՝ յանդիման առնել զնա արդէն եղելոյն՝ զորոց գուշակեն նոքա լինելոց։ Վն զի լուսաւոր բանիւք նոցին հոգլին ճշմարտութե շնչեալ 'ի միտս մեր՝ արծարծանէ զնշոյլ հաւատոյն, զոր տպաւորեալ է 'ի մեզ։ Որով առաւել պայծառանան, ընդարձակին, և զօրանան հաւատք մեր։ Եւ այնպէս զաներևոյթսն իբրև տեսեալ, անպատմելի ստուգութը իմն ստուգեմք յոգիս մեր, սքանչանամք, և մեծամեծս համարիմք զմծայլն վն մեր զմարդեղութին, զխաչելութին, և զյարութին, և զայլ փրկագործ տնօրէնութիս նորին, ասելով 'ի ներքս 'ի սրտի մերում. Թէ արդ ուրեմն ճշմարիտ ած է նա՝ որ ծնաւ 'ի կուսէն մարիամայ։ Եւ մեծ եղև 'ի վր մեր ողորմութի նորա, որ վն զմեզ 'ի յանխծից մեղաց նախահօրն մերոյ, և 'ի դատապարտուէ դժոխոց ներքնոց փրկելոյ համ-

բեր

բեր խաչի՝ և մահու, և յարուցեալ՝ ՚ի մեռելոց յերկինս համբարձաւ փառօք . զի և զմեզ ՚ի նոյն վերացէ ողորմութբ : Որովհետև ՚ի սկզբանէ արարածոց աշխարհի՝ մինչև յամենակեցոյց գալուստն նր՝ այնչափ բազմահոյլ կարգ մարգարէից ՚ի դարս դարս ՚ի ժամանակս ժամանակս՝ բազմապատիկ տեսլեամբ, և պէսպէս առակ օրինակօք՝ համաձայն բանիւ՝ միաշունչ միախորհուրդ՝ նախագուշակք եղեն գալստեան նր, և իւրաքանչիւր այլ փրկագործ տնօրէնութեց նորա, յորս եւս առաւել խաչի, և կենսաբեր մահուն նր : Աւասիկ այսչափ կանխաւ բազմապատիկ լինելն գուշակութեցն նոցին՝ զմեծութի փրկչին, և զգործոց նորին, զորոց նախապատրաստ լինելն, քաջ ստուգէ : Նան զի յաղագս գալստեան սոսկ ստեղծողածոյ միոյ, և ոչ փոքր և դոյզն գործոց լինելոյ՝ զիարդ մարթ է այսչափ կանխաւ՝ այսպիսի հրաշալի մեծամեծ պատրաստութես յոյ լինել : Զայս այսպէս՝ թևօք որ հոգւոյն զմտաւ ածեալ, զարթնուն սիրտք մեր ՚ի թմրութէ հեղգութե ՚ի զգաստութի, և ՚ի փոյթ դառնալոյ առ փրկիչն՝ յամ սրտէ : Իսկ ով զի քաջայոյս լիցի իւրաքանչիւրոք զայսպիսի արծարծանումն հաւատոյ ՚ի որ հոգւոյն ընդունելոյ, ՚ի միտ ածցէ զօրինակն, զոր զնահապետէն յակոբայ ընթեռնուլ : Զի գրեալ է յաղագս նր, թէ յորժամ որդիք իւր պատմեցին նմա, թէ որդին քո յովսէփ կենդանի է, և նա է իշխան երկրին եգիպտացւոց, զարմացաւ ՚ի միտս իւր, զի ոչ հաւատայր նց . Այլ իբրև ետես զսայլսն, զոր առաքեաց յովսէփ առնուլ զնա, և խօսեցան ընդ նմա զամ ինչ, զոր ասաց յովսէփ, արծարծեցաւ ոգի նր, և ասէ . մեծ է ինձ, թէ արդարև կենդանի իցէ որդին իմ յովսէփ, երթայց, և տեսից զնա մինչչև մեռեալ իցեմ : ծննդ . խե . 26 : Ըստ սմին օրինակի մտադիւր խորհրդածութբ զփրկչին մերմէ եղեալ մարգարէութեցն, լինի ՚ի մեզ արծարծանումն հաւատոյ, ընդ նմին և բորբոքումն սիրոյ ՚ի պարգևաց հոգւոյն որյ : Իսկ ահա առ այսպիսի օգտակար կրթութի ՚ի մատեանս յայս զմարգարէից բանսն հանդամակել, և մնս րհնութեց փրկչին մերոյ համեմատութբ յանդիման առնել ըղձալի եղև մեզ :

Բայց կարևոր է աստ յուշ առնել ինչ : Նախ՝ զայս, թէ ոչ որչափ մարգարէութիւք են զփրկչէն մերմէ, զայն ամ յառաջ բերել նկրտիմք . այլ հատընտիր բանս ինչ : Երկրորդ՝ թէ ոչ ձոխագոյն, այլ այնչափ ինչ մեկնաբանութբ, որչափ կարևոր է զնո յայտնի առնել, թէ նք ճշմարտիւ են նախագուշակութիք եղելոցն այնոցիկ՝ առ որս որոշեմք, թէ զնոցանէ են : Եւ զի և զբազումս որք չունելով ինչ խրթնաբանութի, մեկնիք են, առանց մեկնաբանութե թողումք :

Ով անմիտք և հեղգասիրտք առ ՚ի հաւատալ յամի վերայ որ խօսեցան մարգարէքն . ոչ զնոյն պարտ էր չարչարել քն, և մտանել ՚ի փառս իւր : ղուկ . իդ . 25 :

Գլուխ . Դ :

Արար ած զմարդն ըստ պատկերի իւրում . և ըստ նմանութեան :

Այս անստգիւտ ճշմարտութիս յուշ առնէ մեզ . նախ՝ թէ մարդն, քզի աննիւթական հոգւով գոյացեալ, է իմացական . այսուէիկ է ըստ պատկերի այ : Երկրորդ՝ թէ էաւորութբ՝ կերպիւ իմն եղև ընդ նմանութե արարչին ամի՝ էակ բոլոր, և տիրական : Բոլոր, զի էաւորութի նորա զամ աստիճանս էակի յինքեան փակէ, ըստ գոյի, կենդանւոյ, և իմացականի : Եւ յայտ է, թէ ամ աստիճանք էակին ՚ի գոլն իմացական գլխաւորեալք՝ յայլ աստիճան բարձրագոյն քան զիմացականն զանցանել ոչ ունին : Եւ տիրական . զի որ է իմացական, սեպհական է նմ լինել կամօքն անձնիշխան, և ընդ ինքեան կարողական, (տես ՚ի Գ . մասին գրոյս . գլ . Գ :) Այլ թէ հոգին մարդոյ է աննիւթեղէն, աւանիկ յայտ առնէ որ գիրն . (ծննդ . Բ . 7 .) զի ոչ այլ կենդանեաց ասաց ած, Հանեսցէ երկիր շունչ կենդանի . իսկ ՚ի ստեղծման մարդոյ փչեաց յերեսս մարդոյ շունչ կենդանի : Աւասիկ քաջայայտ է, թէ հոգին մարդոյ, ոչ է ՚ի նիւթոյ, ով այլ կենդանեաց :

Վկայութիւնք :

1 . Ասաց ած . արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում, և ըստ նմանութե, և իշխեսցէ ձկանց ծովու, և թռչնոց երկնից, և անասնոց, և ամ երկրի, և ամ սողնոց, որք սողին ՚ի վր երկրի : Եւ արար ած զմարդն ՚ի պատկեր իւր . ըստ պատկերի այ արար զնա : ծննդ . ա . 26 . և 27 :

2. Եւ ստեղծ տր այ զմարդն հող յերկ-
րէ, և փչեաց յերեսս նր շունչ կենդա-
նի, և եղև մարդն յոգի կենդանի:
Ծննդ. Բ. 9:

3. Որ հեղու զարիւն մարդոյ. փոխանակ
արեան նր հեղցի արիւն նր. զի 'ի պատ
կեր այ արարի ես զմարդն: Ծն. Թ. 6:

4. Ապաքէն ոչ 'ի պատկերի շրջի մարդ,
սակայն 'ի զուր խռովի, դանձէ, և ոչ
գիտէ ում ժողովէ: Սաղմ. ԼԸ. 9:

5. Ած հաստատեաց զմարդն յանեղծութի,
և 'ի պատկեր իւրոյ բարերարութեն ա-
րար զնա: Իմաստ. Բ. 23:

6. Ած ստեղծ յերկրէ զմարդն, և ըստ պատ
կերի իւրոյ արար զնա: Էկղ. ԺԷ. 1:

7. Այս է գիր արարածոց մարդկան. յա-
ւուր յորում արար այ զադամ, ըստ պատ
կերի այ ստեղծ զնա: Ծննդ. Ե. 1:

Գլուխ. Բ.

Քանզի մարդն ստեղծաւ ըստ պատկերի այ, և ըստ նորուն նմանութե. երանելի հանգիստ նր է հան-գիստն այ:

Զստուգութի մակադրութես 'ի միտ ածցես 'ի վկայութեց ածայլին գը-րոց, զոր աստ գումարեմք փոքր 'ի շատէ, անմեկին, զի մի երկարութբ մեկ-նաբանութեց նոցին՝ լիցի խորհրդածելեացն կարի իմն ամփոփել 'ի միմեանց:

Վկայութիւնք:

1. Եւ հանգեաւ այ յաւուրն եօթներոր-
դի յամ գործոց իւրոց՝ զոր արար:
Եւ օրհնեաց այ զօրն եօթներորդ. և
սրբեաց զնա. քանզի 'ի նմա հանգեաւ
յամ գործոց իւրոց. զոր սկսաւ առնել
այ: Ծննդ. Բ. 2:

2. Այսօր եթէ ձայնի նր լուիցէք, մի խըս
տացուցանէք զսիրտս ձեր ոչ 'ի դառնու
թե յաւուրն փորձութե յանապատի. ուր
փորձեցին զիս հարքն ձեր.... ոչ եր-
դուայ 'ի բարկութե իմում, թէ մտցեն
'ի հանգիստ իմ: Սաղմ. ՂԴ. 8:

3. Գիտեմ, զի փրկիչն իմ կենդանի է. և
'ի վերջին աւուրն յերկրէ յառնելոց եմ.
և դարձեալ շուրջ պատելոց է զիս մորթ
իմ. և 'ի մարմնի իմում տեսից զայ իմ.
զոր տեսանելոց եմ ես ինքն. և աչք իմ
հայելոց են 'ի նա, և ոչ այլ ոք. պահեալ
կայ այս յոյս իմ 'ի ծոց իմ: Յոբ. ԺԹ.

25: Աղյս կայ յայլ Թարգմանութե:

4. Ո՞ խնչ կայ իմ բնաւ յերկինս, կամ
'ի քէն զի՞նչ ես խնդրեցից յերկրի:
Նուաղեցաւ սիրտ իմ, և մարմին իմ,
այ սրտի իմոյ. բաժին իմ այ յաւի-
տեան: Սաղմ. ՀԲ. 25:

5. Աղաղակեցի առ քեզ տր և ասացի.
դու ես յոյս, և բաժին իմ յերկրին կեն
դանեաց: Սաղմ. ՃԽԱ. 6:

6. Հաւատացի տեսանել զբարութի տն
յերկրին կենդանեաց. համբերեա տն,
և քաջալերեաց. զօրասցի սիրտ քո,
և համբերեա տն: Սաղմ. ԻԶ. 13:

7. Ոչ զի բազում արարեր զողորմութի
քո այ. այլ որդիք մարդկան 'ի հո-
վանի թևոց քոց յուսասցին: Արբեա-
ցին նոքա 'ի պարարտութէ տան քոյ,
և զուղխս փափկութե քոյ տացես ըմ-
պել նց: Սաղմ. ԼԵ. 9: Ուրախ արա-
ցես զնա յուրախութե երեսաց քոց:
Սաղմ. Ի. 7:

8. Համբուրեսցէ զիս 'ի համբուրից բե-
րանոյ իւրոյ: Երգ. Ա. 1:

9. Տարաւ զիս արքայ 'ի սենեակ իւր.
ցնծասցուք, և ուրախ լիցուք 'ի քեզ:
Երգ. Ա. 3:

10. Որպէս ստաշխին եղբօրորդին իմ ինձ.
'ի մէջ ստեանց իմոց հանգիցէ: Երգ.
Ա. 12:

11. Եղբօրորդին իմ ինձ, և ես նմա:
Երգ. Բ. 16:

12. Ես եղբօրորդւոյ իմոյ. և առ իս դարձ
նր: Երգ. Է. 10:

13. Եւ ոչ ևս եղիցի քեզ արեգակն 'ի լոյս
տունջեան, և ոչ ծագումն լուսնի
տացէ քեզ զլոյս 'ի գիշերի, այլ եղի-
ցի քեզ տր լոյս յաւիտենական, և
փառք քո այ: Եսայ. Կ. 19:

14. Որ գնայ արդարութբ.... նա բնա-
կեսցի 'ի բարձրային այրին հաստատա-
նոյ. հաց տացի նմա, և ջուր նր հա-
ւատարիմ. զթագաւորն փառաց տես
ցեն աչք նր: Եսայ. ԼԳ. 15:

Սքանչելի են բանքս, և առաւել պատմե-լոյ՝ մեծութի մարդասիրութեն այ: Ոչապայի կարգի անգամ լինել չեմք արժանի. և նա յան չափս բարձրութի յածանմանութի զմեզ վեր-առնուլ հանդերձի: Եւ դու տես ինձ յայսմ զատակայլին. զի մեք յայսմ այժմի յերկիր բնե-ռեալ կամք, և զեւս դնել 'ի մտի՝ այնմ հասա նելոյ ոչ փոյթ առնեմք: Որ աղագաւ այս

այսպէս մձարի : Յայտնի է պատճառն : Քանզի 'ի հաւատոց աներևութից այ նուաղեալ խաստացեալ է սիրտ մեր : Եւ այս ուստի · յայտ է , թէ զի հազիւ երբեմն զմտաւ ածեմք զաւետիսն հնդստեան , զոր մեզ պատրաստեալ է հայրն փառաց ած · և զայն ևս հարևանցի , և վեր 'ի վերոյ առանց սերտ հաւատոց ներգործութե :

Գլուխ · Գ :

Կենդանոյս բարիքն ոչ են սահմանեալ յայ 'ի հանգիստ՝ և յերանութիւն մարդոյ :

Քանզի կենդանոյս բարիքն զշօշորդ լինել հաղորդութե ածեղէն բարւոյն բարձեալ բերեն , վս որոյ կերպարանեին նմին · և մեք տղայամիտ բարս զգեցեալ՝ առ սոսկ կերպարանօքն , ամ առ խոկականս յարիմք · մանաւանդ՝ զի որ խոկն է , ոչ է երևելի , այլ է աներևոյթ · և ոչ է առաջիկայ , այլ խոստմամբ հանդերձեալ · իսկ որ սոսկ կերպարանօքն է , երևելի է , և առաջիկայ : Այսր աղագաւ և յաղագս կենդանոյս բարեաց գումարեսք զվկայութիս առ ստուգութի , թէ նք ոչ են սահմանեալ յայ 'ի հանգիստ և յերանութի մարդոյ , այլ ածեղէն բարին :

Վկայութիւնք :

1 · Ունայնութի ունայնութեց ասաց Ժողովողն , ունայնութի ունայնութեց ամ ինչ ընդունայն է : Օ ինչ աւելի է մարդոյ յամ 'ի վաստակս իւր · զոր տաժանի 'ի ներքոյ արեգական · · · · · : Ոչ յագեսցի ակն տեսանելով · և ոչ լցցի ունկն լսելով · · · · Ես Ժողովող եղէ թագաւոր 'ի վր Իէլի յերուսաղէմ · և ետու զսիրտ իմ 'ի խնդրել , և 'ի քննել իմաստութբ վս ամենեցուն եղելոց 'ի ներքոյ արեգական · · · : Տեսի միանգամայն զամ արարածս զարարեալս 'ի ներքոյ երկնից · և ահա ամ ինչ ընունայնութի է , և յօժարութի հոգւոյ · · · Խօսեցայ 'ի սրտի իմում ասել , թէ ահա մեծացայ քան զամենեսեան , որք էին յառաջ քան զիս յեհմ · և սիրտ իմ ետես զբազում իմաստութի , և զգիտութի , զառակս և զհանճարս ծանեայ · սակայն և այս յօժարութի է ոգւոյ : Ժող · Ա :

2 · Ասացի 'ի սրտի իմում , Եկ և փորձեցից զքեզ յուրախութե , և տեսից 'ի բարութե · ահա և այս ընդունայնութի է · · · · · Յաճախեցի ինձ արարս · շինեցի ինձ ապարանս · տնկեցի ինձ այգիս · արարի ինձ պարտէզս , և դրախտս · և տնկեցի 'ի նոսա փայտս ամենապտուղս · · · · · · : Ստացայ ծառայս , և աղախնայս , և ընդոծինք եղեն ինձ · և ստացուածք անդէոց , և հօտից բազումք եղեն ինձ քան զամենեցուն եղելոց յառաջագոյն քան զիս յեհմ : Ժողովեցի ինձ զարծաթ , և զոսկի , և ստացուածս բազումս քան զթագաւորաց : Արարի ինձ գուսանս և երգեցիկս արս և կանայս · և զփափկութիս որդւոց մարդկան · · · · : Եւ մեծացայ առաւել քան զամենեսեան եղեալս յառաջ քան զիս յեհմ · և իմաստութի յաւելաւ ինձ : Եւ զամ ինչ զոր և խնդրեցին աչք իմ , ոչ զրկեցայ 'ի նոցանէ · և ոչ արգելի զսիրտ իմ յամ ուրախութե · · · : Եւ հայեցայ յամ արարս իմ , զոր արարին ձեռք իմ , և 'ի վաստակս՝ զոր ջանացայ առնել · և ահա ամ ունայն է , և յօժարութի ոգւոյ · և ոչինչ է առաւելութի 'ի ներքոյ արեգական · · · : Եւ դարձայ հրաժարել սրտիւ իմով յամ վաստակոց իմոց զոր վաստակեցի ընդ արեգակամբս : Ժող · Բ :

Ահա ունիս , որ զայս ամ միտդ իւր ընթեռնուս , 'ի խորս սրտի քո միտ խոհ լինիլ , և ստուգել , թէ ոչինչ 'ի բարեաց աստի կենդանոյս սահմանեալ եղև յայ 'ի հանգիստ սրտի մարդոյ , և յերանութի · քանզի անհամեմատք են ընդ սրտի մարդոյ , որ ստեղծաւ առ պատկեր , և առ նմանութի այ , և 'ի վայելումն անեղծ անվախճան կենաց · վս յետ վճարելոյ բանիցս այսոցիկ , ասէ · Վախճան բանիս զամ ինչ լուր · Յայ երկիր , և զպատուիրանս նր պահեա · զի այս է ամ մարդ · Ժող · ԺԲ · 13 : Ուստի դաւիթ այրն ըստ սրտին այ ստուգեալ , թէ ոչինչ 'ի ստեղծեալ բարեաց գտանի համեմատ սրտի մարդոյ , լինել նմա յերանելի հանգիստ , աղաղակէր առ տր , և ասէր · Յիշեա տր , ո՞վ է իմ հանգիստ · միթէ 'ի նանիր ինչ ստեղծեր զամ որդիս մարդկան : Սաղմ · ՁԸ · 40 : Եւ ևս ասէր · Զի՞նչ կայ իմ յերկինս · և ընդ քեզ զի՞նչ կամեցայ յերկրի : Նուաղեցաւ սիրտ իմ , և մարմին իմ · ած սրտի իմոյ · բաժին իմ ած յաւիտեան : Սաղմ · ՀԲ · 25 : Հաւատամ տեսանել զբարութի տն յերկրին կենդանեաց · համբերեա տն , և

քաջա_

ժառանգեցից․ զօրաւորն սիրտ քո, և հանճար իմ։
սաղմ․ ԽԴ․ 13։

Զայս ամ վկայութիւս 'ի հին կտակարանաց անտի գումարեցի, յայս խորհուրդ․ իբր զի տեսցի, թէ որ ած 'ի սկզբանէ իսկ մարգարէիւք փոյթ արար յայտ առնել մեզ զայս իւր խորհուրդ․ և 'ի սոյն զմիտս մեր մարզել, և զփափագումն սրտի մերոյ յինքն ձգել։

Գլուխ․ Դ․

Ստեղծանելոյ ած մարդոյ ոչ վաղվաղակի զնա 'ի հանգիստ իւր մուծանել․ այլ յառաջագոյն զգործս ինչ գործել զնորին, և ապա 'ի նոյն հանգիստն վերստին կոչել։

Զբանն խրատանց, թէ էր ազատաւ գերբնական երանութիւն 'ի ըսկզբան ստեղծմանութե մարդոյ ոչ եղև նմա պարգևեալ, յերրորդ գլուխն առաջին մասին յառաջ բերաք․ ուստի յայսմ վայրի զսահմանութիւն յարմար կարգի յոյ, ածային գրոց վկայութեամբ յայտ առնեմք։

Վկայութիւնք։

1․ Եւ կատարեաց ած յաւուրն վեցերորդի զգործս իւր, զոր արար․ և հանգեաւ յաւուրն եօթներորդի։ ծննդ․ Բ․ 2։
2․ Եւ էառ տր ած զմարդն, զոր արար․ և եդ զնա 'ի դրախտին փափկութե գործել զնա, և պահել։ ծննդ․ Բ․ 15։
3․ Բաժին իմ ես դու տր․ ասացի պահել զօրէնս քո։ սաղմ․ ՃԺԸ․ 57։
4․ Ես արդարութե երևեցայց երեսաց քոց․ և յագեցայց յերևել փառաց քոց։ սաղմ․ ԺԶ․ 15։
5․ Տր ով կացցէ 'ի խորանի քում․ կամ ով բնակեսցի 'ի լերան սբ քո։ Որ գնայ անբիծ․ գործէ զարդարութի․ խօսի զճշմարտութի 'ի սրտի իւրում․ սաղմ․ ԺԴ․ 1։
6․ Երանեալ է այր, որոյ օգնութի իւր 'ի քէն է․ ելս եդ 'ի միտ իւրում, 'ի տեղւոջ յորում ուխտեաց․ ՁԳ․ 6։
7․ Օրհնութիւն տացէ, որ զօրէնս դնէ․ գնասցէ նա 'ի զօրուէ 'ի զօրութի․ և երևեսցի ած հրեշտակացն 'ի սիոն․ ՁԳ․ 7։
8․ Եւ հաճոյ եղև Ենովք այ․ և ոչ ուրեք գտանիւր․ զի փոխեաց զնա ած․ ծննդ․ Ե․ 24։
9․ Եղիա վասն նախանձայոյզ լինելոյ՝ խնդրեաց զվրէժ օրինաց․ և վերացաւ յերկինս․ Ա․ մակ․ Բ․ 58։
10․ Եւ ահա կառք հրեղէնք, և երիվարք հրեղէնք․ և վերացաւ Եղիա շարժմամբ յերկինս։ Դ․ թագ․ Բ․ 11։
11․ Զհետ քո 'ի հոտ իւղոց քոց ընթասցուք։ Տարաւ զիս արքայ 'ի սենեակ իւր․ ցնծասցուք, և ուրախ լիցուք 'ի քեզ։ երգ․ Ա․ 3։
12․ Ցանկացայ է ազգին է այնմիկ․ և ասացի միշտ մոլորեալ են սրտիւք․ և նք ոչ ծանեան զճանապարհս իմ․ որպէս երդուայ 'ի բարկութե իմում, թէ մտցեն 'ի հանգիստ իմ։ սաղմ․ ՂԴ․ 10։

Գլուխ․ Ե․

Ի՞ր աղագաւ պատուիրան եդ ած մարդոյն։
Եւ զի՞արդ եղև նմա օրինադրանել նմին։

Ո՛չ յիւր ինչ պէտս եդ պատուիրան, որ յամի աննխաղ անկարօտն է շքոյ, և զինչ և իցէ իրի յայլմէ ընդունելոյ․ այլ զի մարդն պահպանութե նորին, և շնորհօք նք հոգւոյն յուղղութե առ ած հաստատեալ, և 'ի սէր նր փորձիւ հաւատարիմ գտեալ, երանելի կենացն այ կցորդութե արժանասցի։ Բայց նա ստուգանող այսմ գտեալ, յուղղութէ անտի խոտորեցաւ․ և այնպէս է թագաւորութե անխծից, և մահու անկաւ։

Յաղագս պատուիրանին վկայութիւնք։

1․ Ած 'ի սկզբանէ հաստատեաց զմարդն․ և եթող զնա 'ի ձեռս խորհրդոց իւրոց։ եկղ․ ԺԵ․ 14։
2․ Յաւել զպատուիրանս և զհրամանս իւր։ ԺԵ․ 15։
3․ Եթէ կամիցիս զպատուիրանսն պահել, պահեսցեն զքեզ։ ԺԵ․ 16։
4․ Եդ առաջի քո ջուր, և հուր․ յոր և կամիցիս, մխեա զձեռն քո։ ԺԵ․ 17։
5․ Առաջի մարդոյ կեանք, և մահ․ բարի, և չար․ է որ հաճեսցի, տացի նմա։ ԺԵ․ 18։
6․ Ոչ էր եղեն նմա պարծանք յաւիտենական, որ կարաց յանցանել, և ոչ յանցեաւ․ առնել չարիս, և ոչ արար։ եկղ․ ԼԱ․ 10։
7․ Եւ պատուիրեաց տր ած ադամայ, և ասէ․ յամ ծառոց՝ որք են 'ի դրախտի, ուտելով կերիցես․ բայց 'ի ծա-

ռոյն զխրատն բարւոյ և չարի մի ուտիցէք. զի յորում աւուր ուտիցէք 'ի նմանէ, մահու մեռանիցիք ։ Ծննդ. Բ. 15 ։

Յաղագս յանցանելոյ մարդոյն պատմութիւն ։

Իսկ օձն էր խորամանկագոյն քան զամենայն գազանս ։ Եւ ասէ օձն ցկինն, զի՞ է զի ասաց Աստուած, թէ յամենայն ծառոց, որք իցեն 'ի ներքս 'ի դրախտի այդր, մի ուտիցէք ։ Եւ ասէ կինն ցօձն. 'ի պտղոյ ծառոց դրախտիդ կերիցուք. բայց 'ի պտղոյ ծառոյն որ է 'ի մէջ դրախտին, ասաց Աստուած մի ուտիցէք 'ի նմանէ, և մի հուպ լինիցիք, զի մի մեռանիցիք ։ Եւ ասէ օձն ցկինն, ո՛չ եթէ մահու մեռանիցիք. զի գիտէր Աստուած, թէ յորում աւուր ուտիցէք 'ի նմանէ, բանայցին աչք ձեր. և լինիցիք իբրև զԱստուած ճանաչել զբարի և զչար ։ Եւ ետես կինն, զի բարի էր ծառն 'ի կերակուր, և հաճոյ աչաց հայելոյ, և գեղեցիկ 'ի տեսանել. և էառ 'ի պտղոյ նորա, և եկեր. և ետ առն իւրում ընդ իւր, և կերին ։ Եւ բացան աչք երկոցունցն. և գիտացին զի մերկք էին ։ Եւ կոչեաց Տէր Աստուած զԱդամ, և ասէ. ո՞ւր ես ։ Եւ ասէ. լուայ զձայն քո 'ի դրախտի աստ, և երկեայ, քանզի մերկ էի, և թաքեայ ։ Եւ ասէ ցնա. ո՞ պատմեաց քեզ՝ թէ մերկ ես. բայց թէ 'ի ծառոյն, յորմէ պատուիրեցի քեզ անտի և եթ չուտել, կերե՞ր արդեօք 'ի նմանէ ։ Եւ ասէ Ադամ, կինն զոր ետուր ը̅դ իս, նա ետ ինձ 'ի ծառոյ անտի և կերի ։ Եւ ասէ Տէր Աստուած ցկինն. զի՞նչ գործեցեր զայդ ։ Եւ ասէ կինն, օձն խաբեաց զիս, և կերի ։ Եւ ասէ Տէր Աստուած ցօձն. փոխանակ զի արարեր դու զայդ, անիծեալ լիջիր դու յամենայն անասնոց ։ Եւ ցկինն ասէ. տրտմութբ ծնցիս որդիս ։ Եւ ցԱդամ ասէ. անիծեալ լիցի երկիր 'ի գործս քո. քրտամբք երեսաց քոց կերիցես զհաց քո. մինչև դարձցիս յերկիր՝ ուստի առար ։ Եւ եհան արտաքս զնա Տր Աստուած 'ի դրախտէ անտի փափկութեան գործել զերկիր, ուստի առաւ ։ Եւ հրամայեաց քերովբէից, և բոցեղէն սրոյ շուրջանակայ պահել զճանապարհ ծառոյն կենաց ։ Ծն. Գ ։

Գլուխ. Զ.

Յաղագս մեղաց առաջնոյն մարդոյ յոր ծնունդքս չգելոյ. և ազգին մարդկան՝ փրկչի կարօտանալոյ ։

Մեղք առաջին ծնողացն յամ ընդհանական ծննդեամբ սերունդս նոցա եհաս. և վնաս ամենեքեան ը թագաւորութե մեղաց, և անիծից մահու անկաք ։ Եւ առ բարձումն սոյ փրկչի կարօտացաք, քաւելոյ զմեղս, օրհնելոյ զմեզ, և 'ի շնորհս սոյ փոխելոյ ։

Յաղագս չգման սկզբնական մեղաց վկայութիւնք.

1. Նախանձու բանսարկուին եմուտ մահ
յա̅ ։ իմաստ. Բ. 24 ։
2. Անօրէնութբ յղացայ, և 'ի մեղս
ծնաւ զիս մայր իմ ։ սաղմ. Ծ. 7 ։
3. Իսկ սրտ՝ ո՞վ իցէ սբ յաղտոյ. այլ և
ոչ որ, թէպէտ և միոյ աւուր իցեն
կեանք նր 'ի վր երկրի ։ յոբ. ԺԴ. 4 ։
4. Ո՞վ ոք իցէ մարդ, որ եղև անարատ.
կամ ո՞ ոք կանանցածին լինելոց իցէ ար-
դար ։ յոբ. ԺԵ. 14 ։
5. Եւ ընկեցեր զնեխր ը երեսս դաշտին.
վս խոտորնակ մտաց քոց՝ յաւուրն յո-
րում ծնար ։ եզեկ. ԺԶ. 5 ։

Կարօտութե մերոյ փրկչի վկայութիւնք ։

6. Ո՞չ ես իբրև զիս մարդ, ը որում դա-
տեցայց. եթէ հասարակ եկեսցուք 'ի
դատաստան. իսկ յանկարծ գոյր միջ-
նորդ, և յանդիմանէր, և լսէր 'ի մէջ
երկոցունց ։ յոբ. Թ. 32 ։
7. Ամենեքեան իբրև ոչխարք մոլորեալք.
այր 'ի ճանապարհի իւրում մոլորեցաւ.
և Տր մատնեաց զնա առ մեղս մեր ։
եսայ. ԾԳ. 6 ։
8. Նա զմեղս մեր բառնայ, և վս մեր
չարչարի ։ եսայ. ԾԳ. 4 ։
9. Ո՞ տացէ 'ի սիոնէ զփրկութի իւր 'ի
դարձուցանել Տն զգերութի ժողովր-
դեան իւրոյ. ցնծասցէ յակոբ, և ու-
րախ եղիցի իէլ ։ սղմ. ԺԳ. 7 ։
10. Ցո՛յց մեզ Տր զողորմութի քո. և զփր-
կութի քո տուր մեզ ։ սաղմ. ՁԴ. 8 ։
11. Զարթո՛ զզօրութիս քո. և եկ 'ի կե-
ցուցանել զմեզ ։ սաղմ. ՀԹ. 3 ։
12. Ո՞վ տացէ քեզ եղբօրորդի իմ դիեել զքո
ստինս մօր իմոյ. գտեց զքեզ արտա-
քոյ համբուրեցից ։ երգ. Ը. 1 ։

13.

13 . Որ ինչ յերկինս է , ո՞վ քննեսցէ , և զխորհուրդս քո ո՞վ գիտաց , եթէ ոչ դու ետուր զիմաստութիւն . և առաքեցեր զհոգի քո սուրբ 'ի բարձանց , և այսպէս ուղղեցան շաւիղք երկրաւորաց , և զհաճոյս քո ուսան մարդիկ , և իմաստութեամբ փրկեցան : Իմաստ . Թ . 16 :

14 . Նա զնախաստեղծ զհայրն աշխարհի զմիայն հաստատեալ պահեաց , և փրկեաց զնա 'ի յանցանաց իւրոց : Իմաստ Ժ . 1 :

15 . Նա օրհնեսցին 'ի զաւակի քում ամ ազգք երկրի : Ծն . ԻԲ . 18 :

16 . Նա է ակնկալութիւն հեթանոսաց : Ծն . ԽԹ . 10 :

Գլուխ . Է .

Յաղագս 'ի սկզբանէ յայտ առնելոյ մեզ Աստուծոյ իւր՝ ծնանելոյ մեզ փրկիչ :

Ած , որ յառաջ քան զյաւիտեանս կամեցեալ էր տալ մեզ փրկիչ , բազում բանիւ , բազում իրօք , և գործով յայտ արար զայն 'ի սկզբանէ : Նախ . զի յետ մեղաց առաջին ծնողացն ոչ վաղվաղակի եհան զնոսա 'ի կենաց . այլ ետ 'ի վերայ նոցա զապաշխարութիւն , որոյ մախաձայնն է քաւութիւն մեղաց : Երկրորդ . զի ոչ արգել զնոսա 'ի ծննդոց . իսկ արդ՝ եթէ չէր կամեցեալ մեզ տալ քաւիչ մեղաց , սերունդ նոցա այնուհետև առանց միջնորդի փրկութեան , հնորհաց , և արդարութեան թողեալ , ոչ առ լրութիւն արքայութեան երկնից , այլ առ լրութիւն դժոխոց կարգեալ լինէր : Երրորդ . զի զբանսարկուն , որ 'ի յօձն էր , պատուհասեաց սպառնալեօք . յայտ արարեալ թէ զնելոց է զգլուխ նորա ոտիւք կնոջն յարուցանելով 'ի զաւակէ նորա եղծիչ իշխանութեան , զոր կալաւ նա 'ի վերայ ազգի մարդկան : Չորրորդ . զի զպատարագն հաբելի ընկալաւ . և եհան յիւր ծառայս զսէթ , և զենովս . և զենովքայն մահութիւն փոխեաց : Այլև զնոյ խաչանիշ տապանաւ ամ տանմին 'ի ջրհեղեղէն ապրեցոյց . զպատարագ նորա ընկալաւ . և եդ ուխտ այլ ոչ ևս ածել աշխարհի զհեղեղ ջրոյ . և ասաց . աճեցէք և բազմացարուք . զոր ոչ էր 'ի դէպ առնել մեզ վասն ունայն կենաց կենցաղոյս :

Սկայութիւնք .

Աստուածային օրէնն նշանակէր մեզ ծնունդ փրկչին :

1 . Նա ասէ ած յօձն . փոխանակ զի արարեր դու զայն , անիծեալ լիջիր դու յամ անասնոց , և յամ գազանաց երկրի . 'ի վերայ լանջաց և որովայնի քոյ գնասցես , և հող կերիցես զամ աւուրս կենաց քոց :

2 . Նա եդից զթշնամութիւն 'ի մէջ քոյ , և 'ի մէջ կնոջդ և 'ի մէջ զաւակի դորա . Նա սպասեսցէ քում գլխոյ , և դու ըսպասեսցես նորա գարշապարի : Ծն . Գ . 14 :

Աստուածապատուիրանօքն իւր զոր ետ մեղուցելոցն , ընդոյն յայտ արար :

3 . Նա կնոջն ասէ . բազմացուցանելով բազմացուցից զտրտմութիւնս քո , և զհեծութիւնս . տրտմութեամբ ծնցիս որդիս . և առ այր քո դարձ քո . և նա տիրեսցէ քեզ : Ծն . Գ . 16 :

4 . Նա զադամ ասէ . փոխանակ զի լուար ձայնի կնոջդ քո . և կերեր 'ի ծառոյ անտի , յորմէ պատուիրեցի քեզ անտի միայն չուտել , և կերեր 'ի նմանէ , անիծեալ լիցի երկիր 'ի գործս քո . տրտմութեամբ կերիցես զնա զամ աւուրս կենաց քոց : Փուշ և տատասկ բուսուսցէ քեզ . և կերիցես զբանջար վայրի : Քրտամբք երեսաց քոց կերիցես զհաց քո . մինչև դարձցիս յերկիր , ուստի առար . զի հող էիր , և 'ի հող դարձցիս : Ծն . Գ . 17 :

5 . Նա արար ած ադամայ և կնոջ նորա հանդերձս մաշկեղէնս . և զգեցոյց զնոսա :

Պատարագաւ հաբելի , և սեթիւ և ենովսիւ և ենովքաւ , և նոյիւ յետ ծանուցեալ ընդունելով :

6 . (Նա եղև յետ աւուրց) եած հաբէլ յանդրանկաց խաշանց իւրոց 'ի պարարտաց նոցա պատարագ ամ . և հայեցաւ ած 'ի հաբէլ , և 'ի պատարագս նորա : Ծն . Դ . 4 :

7 . Նա եկեաց ադամ ամս հարիւր և երեսուն . և ծնաւ ըստ կերպարանաց իւրոց . և անուանեաց զանուն նորա սէթ : Ծն . Ե . 33 :

8 . Նա սէթայ եղև որդի , և անուանեաց զանուն նորա ենովս : Նա յուսացաւ կոչել զանուն տն ամ : Ծն . Դ . 26 :

9 . Նա

9 ։ Եւ եկեաց յարեդ ամս հարիւր վաթսուն և երկուս . և ծնաւ զԵնովք ։ ծն . ե . 18 ։

10 . Եւ հաճոյ եղև Ենովք այ . և ոչ ուրեք գտանիւր . զի փոխեաց զնա ած ։ ծնդ . ե . 22 ։

11 . Եւ եկեաց Ղամէք ամս հարիւր ութսուն և ութ . և ծնաւ որդի , և անուանեաց զանուն նր Նոյ . ասէ . սա հանգուսցէ զմեզ 'ի գործոց մերոց , և 'ի տրտմութենէ ձեռաց մերոց , և յերկրէ՝ զոր անէծ տր ած ։ ծն . ե ։ 28 ։

12 ։ Նոյ այր արդար կատարեալ էր յազգի անդ իւրում . և հաճոյ եղև Նոյ այ ։ ծն . զ . 9 ։

Նոյ խոստանիչ տապանաւ ամ թանձեն ապրեցուցանելով ։

13 . Եւ ասէ տր ած ցՆոյ . ժամանակ ամ մարդոյ հասեալ է առաջի իմ , զի լցաւ երկիր անիրաւութեամբ . և ահա ես ապականեցից զնս , և զերկիր ։ Արդ՝ արա դու քեզ տապան 'ի չորեքկուսի փայտից ։ Եւ արար Նոյ զամ , զոր միանգամ պատուիրեաց նմա տր ած ։ ծն . զ . 13 ։

14 . Եւ ասէ ած ցՆոյ . մուտ դու , և ամ տունք քո 'ի տապանդ . զի զքեզ տեսի արդար առաջի իմ յազգիդ յայդմիկ ։ Եւ եմուտ Նոյ , և ամ տուն նորա 'ի տապանն ։

15 . Եւ փակեաց տր ած արտաքոյ նր ըզտապանն , և եղև ջրհեղեղ զքառասուն տիւ , և զքառասուն գիշեր , և մեռաւ ամ մարմին շարժուն 'ի վր երկրի , և ամ մարդ . և մնաց միայն Նոյ և որք ը նմ էին 'ի տապանի անդ ։ ծն . է ։

16 . Եւ ել Նոյ , և ամ տուն նորա 'ի տապանէ անտի ։ Եւ շինեաց Նոյ սեղան այ , և եհան ողջակէզ 'ի վր սեղանոյ ։ ծն . ը . 19 ։

17 . Եւ հոտոտեցաւ տր ած 'ի հոտ անուշից . Եւ օրհնեաց ած զՆոյ և զորդիս նր , և ասէ ցնս . աճեցէք , և բազմացարուք , և լցէք զերկիր . ծն . թ . 7 ։

18 . Եւ հաստատեցից զուխտ իմ ը ձեզ . և ոչ ևս մեռցի ամ մարմին 'ի ջրհեղեղէ ։ ծն . թ . 11 ։

Գլուխ . Ը ։

Յաղագս խոստմանն առ նախահարսն եղելոյ ։

Խոստումն արար ած աբրահամու , իսահակայ , և յակոբայ , և դաւթի՝ 'ի զաւակէ նր յարուցանել մեզ փրկիչ , որով օրհնեսցին , և օրհնին ամ ազգք ։

Վկայութիւնք ։

Խոստումն առ աբրահամ ։

1 . Եւ ասէ ած ցաբրամ . ել դու յերկրէ քումմէ , և յազգէ քումմէ , և էկ յերկիր , զոր ցուցից քեզ ։ Եւ արարից զքեզ յազգ մեծ . և օրհնեցից զքեզ , և մեծացուցից զանուն քո . և եղիցիս օրհնեալ ։ Եւ օրհնեցից զօրհնիչս քո , և զանիծիչս քո անիծից ։ Եւ օրհնեսցին 'ի քեզ ամ ազգք երկրի ։ Եւ գնաց աբրամ որպէս խօսեցաւ ը նմ ած .... և եկն յերկիրն քանանու ։ ծն . ժբ . 1 .

2 . Եւ եղև բան տն առ աբրամ 'ի տեսլեան , և ասէ . Մի երկնչիր աբրամ . ես վերակացու եղէց քեզ . և վարձք քո բազում եղիցին յոյժ ։ Եւ ասէ աբրամ . տր տր . զինչ տացես ինձ . զի ես կորնչիմ անորդի . և որդի մասեկայ ը ծնի իմոյ , այն է եղիազար դամասկացի . Եւ ասէ աբրամ . որովհետև ինձ ոչ ետուր զաւակ , ընդոծինն իմ ժառանգեսցէ զիս ։ Եւ վաղվաղակի ձայն այ եղև առ նա , և ասէ . ոչ ժառանգեսցէ ըզքեզ դա . այլ որ ելանէ 'ի քէն , նա ժառանգեսցէ զքեզ ։ Եւ եհան զնա արտաքս , և ասէ ցնա . հայեաց ը երկինս , և թուեա զաստեղս , եթէ կարասցես թուել զնս . և ասէ ցնա . այնպէս եղիցի զաւակ քո ։ Եւ հաւատաց աբրամ այ . և համարեցաւ նմա յարդարութի ։ ծն . ժե ։ 1 ։

Եւ եղև աբրամ ամաց իննսուն և իննուց . և երևեցաւ տր ած աբրամու , և ասէ ցնա . ես եմ տր ած քո . հաճոյ լեր առաջի իմ . Եւ իմ ահաւասիկ ուխտ ը քեզ . և եղիցիս հայր բազմութե ազգաց ։ Եւ ոչ կոչեսցի անուն քո այսուհետև աբրամ . այլ եղիցի անուն քո աբրահամ . զի հայր ազգաց բազմաց եդի զքեզ ։ Եւ սարայի կնոջ քո ոչ կոչեսցի անուն

նուն նր սարա , այլ սարրա եղիցի անուն
նր , և օրհնեցից զնա . և տաց քեզ՚ի նր
մանէ որդի , և օրհնեցից զնա : Ընկաւ
աբրահամ՚ի վր երեսաց իւրոց . և ծիծա
ղեցաւ , և խօսեցաւ ՚ի սրտի իւրում և
ասէ . եթէ հարիւրամենի որդի լինիցի
և սարրա իննսնամեայ ծնանիցի : Եւ
ասէ աբրահամ ցած . իսմայելս այս կեց
ցէ առջի քո : Եւ ասէ ած ցաբրահամ .
այո՛ ահա սարրա կին քո ծնցի քեզ որդի .
և կոչեսցես զանուն նր իսահակ . (Նարգ-
մանի՝ ծաղր) և հաստատեցից զուխտ իմ
ը նմայուխտ յաւիտենական , և ը զաւա
կին նր յետ նր : Եւ վս իսմայելի ահա լուայ
քեզ . և օրհնեցի զնա , և աճեցուցից զնա
և բազմացուցից զնա յոյժ , և երկոտասն
ազգ ծնցի , և տաց զնա յազգ մեծ : Բայց
զուխտ իմ հաստատեցից ը իսահակայ՝ զոր
ծնցի քեզ սարրա ՚ի ժամանակի յայսմիկ ,
և՚ի միւսում տարւոջ : ծննդ . ժէ . 1 :
3 . Եւ իբր յայցել սարրայի ոչ և խօսեցաւ ,
և յղացաւ . և ծնաւ սարրա աբրահամու
որդի ծերուէ ը ժամանակին՝ ոչ և խօ-
սեցաւ ը նմա ած . Եւ կոչեաց աբրա-
համ զանուն որդւոյ իւրոյ՝ զոր ծնաւ նմ
մա սարրա , իսահակ : Եւ աբրահամ
հարիւրամեան էր , յորժամ եղև նմա
իսահակ որդի իւր : ծննդ . իա . 5 :
4 . Եղև յետ ամաց ինչ . տեսեալ սառա-
յի զորդին ագարայ եգիպտացւոյ՝ որ
եղև աբրահամու , զի խաղայր ը իսահա
կայ որդւոյ իւրում , և ասէ ցաբրահամ .
՚Ի բաց հան զաղախինդ , և զորդի դո-
րա . զի մի ժառանգեսցէ որդի աղախ-
նոյդ ը որդւոյ իմում իսահակայ : Եւ
խիստ թուեցաւ բանն առաջի աբրա-
համու վս որդւոյ նր : Եւ ասէ ած ցաբ
րահամ . մի ինչ խիստ թուեսցի առաջի
քո վս մանկանն՝ և վս աղախնոյն . զամ
որ զինչ ասիցէ քեզ սարրա , լո՛ւր ձայ-
նի նր . զի իսահակաւ կոչեսցի քեզ զա-
ւակ . Յարեաւ աբրահամ ը առաւօտն
և էառ հաց , և տիկ ջրոյ , և ետ ցա-
գար . և եդ յուս նր զմանուկն , և արձա
կեաց զնա : ծննդ . իա . 9 :

Մեծերորդին հաստատութեան խոստմանն :

5 . Եւ եղև յետ բանիցս այսոցիկ փորձեաց
ած զաբրահամ , և ասէ . ա՛ռ դու զորդիդ
քո զսիրելի զոր սիրեցեր զիսահակ , և գնա՛
դու յերկիր բարձր . և հանցես զդա անդ

յողջակէզ : Եւ եղև իբրև ձգեաց աբ
րահամ զձեռն առնուլ զսուրն , և զենուլ
զորդի իւր . կոչեաց զնա հրեշտակ տն յերկ
նից . և ասէ . մի՛ մխեր զձեռն քո ՚ի պա
տանեակդ , և մի՛ ինչ առներ դմա . զի
այժմ գիտացի , թէ երկիւղած ես դու յայ ,
և ոչ խնայեցեր յորդւոյդ քո սիրելւոյ վս իմ :
Յանձն իմ երդուեայ ասէ տր . փոխա-
նակ զի արարեր դու զբանդ զայդ , և ոչ
խնայեցեր յորդւոյդ քո սիրելւոյ վս իմ , այո՛ ,
օրհնելով օրհնեցից զքեզ . և բազմա-
ցուցանելով բազմացուցից զզաւակ քո
իբրև զաստեղս երկնից բազմութբ , և
իբրև զաւազ առ ափն ծովու : Եւ ժա-
ռանգեսցէ զաւակ քո զքաղաքս հակա-
ռակորդաց իւրոց : Եւ օրհնեսցին ՚ի զա
ւակի քում ամ ազգք երկրի . փոխանակ
զի լուար ձայնի իմում : ծննդ . իբ . 16 :

Ընթերցուածք առ իսահակ :

6 . Եւ երևեցաւ նմա տր իսահակայ . տր
և ասէ , մի իջաներ յեգիպտոս . այլ բը-
նակեաց դու յերկրիդ յորում ասացից
քեզ : Եւ պանդխտեա՛ց յերկրիս յայսմիկ ,
և եղէց ը քեզ . և հաստատեցից զեր-
դումն իմ զոր երդուեայ աբրահամու հօր
քում . և տաց զաւակի քում զամ եր-
կիրս զայս . և օրհնեսցին ՚ի զաւակի քում
ամ ազգք երկրի : ծննդ . իզ . 1 :

Ընթերցուածք առ յակոբ :

7 . Եւ ետես յակոբ տեսիլ . և ասէ ցնա
տր : Ես եմ տր ած աբրահամու հօր
քոյ , և ած իսահակայ : Մի՛ երկնչիր ,
զի զերկիրդ՝ յորում դու դնջեցեր , քեզ
տաց , և զաւակի քում . և եղիցի զա-
ւակ քո իբրև զաւազ երկրի : Եւ օրհ-
նեսցին ՚ի քեզ ամ ազգք երկրի , և ՚ի
զաւակի քում : ծնն . իը . 12 .

Ընթերցուածք առ դաւիթ :

8 . Եւ եղև բան տն առ նաթան , և ասէ ,
երթ և ասա՛ ցծառայ իմ դաւիթ . ո՛չ
շինեսցես դու ինձ տուն : Եւ եղիցի ե-
թէ լցցին աւուրք քո , և ննջեսցես ը
հարս քո , յարուցից զզաւակ քո . որ ե-
ղիցի յորովայնէ քումմէ , և պատրաստե
ցից զարքայութի քո նմա : Եւ նա շի-
նեսցէ տուն անուան իմոյ . և կանգնե-
նից զաթոռ նր մինչև յյաւիտեան : Ես
եղէց նմա՚ի հայր , և նա եղիցի ինձ յոր
դի .

դի ։ Հաւատարիմ լիցի անուն նր, եւ աթ
քայուն նր առաջի իմ մինչեւ յաւիտեան,
եւ աթոռ նր կացցէ կանգուն առաջի
իմ մինչեւ յաւիտեան ։ 2 . Թագ . է . 4 ։
Հաստատեցից յաւիտեանս յաւիտենից
զզաւակ նր . եւ զաթոռ նր ազգ զաւուրս
երկնից ։ Իսկ թողցեն որդիք նր զօրէնս
իմ . եւ յիրաւունս իմ ոչ կամեսցին գը-
նալ ։ Հարից գաւազանաւ զանօրէնու-
թիւս նց . եւ տանջանօք զանիրաւութիւ
նց ։ Բայց զողորմութիւն իմ ոչ արգելից
՚ի նոցանէ . եւ ինչ որ ելանէ ընդ շրթունս
իմ, զայն ոչ արհամարհեցից ։ Միան-
գամ երդուեայ ՚ի սրբութիւն իմ . թէ դաւ-
թի ես ոչ ստեցից ։ սաղմ . ձը . 30 ։

Գլուխ . Թ ։

Վասն յայտարարութեան այ, շնորհելոյ մեզ փրկիչ ։

Ա՛ծ յետ խոստմանն՝ զոր հարցն մերոց արար
օրհնել զմեզ հոգեւոր օրհնութբ՚ ՚ի փըր
կութիւն եւ ՚ի շնորհս, ըստ մեծս բանիւ
յայտ արար լինելն կամաւ մարդ,
եւ զորս ՚ի մարդկանէ՝ յաւիտենական սիրով
սիրեաց է, զնա շնորհօք յերանելին յանձայնն յան
ձուկ ընտանութին առնուլ իբրեւ հայր զորդի .
եւ իբրեւ փեսայ զհարսն սիրելի . ՚ի նոյն իւր
համբոյր եւ ՚ի փառս . ՚ի նոյն իւր յուրախութի
եւ ՚ի ցնծութիւն անվախճան ։ Նաեւ այս յայտնի
է ՚ի զանազան գիրս, մանաւանդ յերգոց երգս ։

Վկայութիւնք ։

1 . Ի սէր յաւիտենական սիրեցի զքեզ .
վն այնորիկ ձգեցի զքեզ ՚ի գթութիւն ։
երեմ . լա . 3 .

2 . Որ օրինակ ընակի փեսայ առ հար
սին . այնպէս ուրախ լիցի տր ՚ի քեզ ։ ե-
սայ . կբ . 5 ։

3 . Վարար զաջոյ ձեռանէ իմմէ , ՚ի խոր-
հուրդս քո առաջնորդեցեր զիս . եւ փա
ռօք ընկալար զիս ։ սաղմ . հբ . 24 ։

4 . Ո՞ ինչ կայ իմ ընաւ յերկինս . կամ ՚ի
քէն զի՞նչ եւս խնդրեցից յերկրի ։ սաղմ .
հբ . 25 ։

5 . Նուաղեցաւ սիրտ իմ, եւ մարմին իմ
ած սրտի իմոյ . բաժին իմ ած յաւի-
տեան ։ սաղմ . հբ . 26 ։

6 . Համբուրեսցէ զիս ՚ի համբուրից բե
րանոյ իւրոյ . երգ . ա . 1 ։

7 . Իւղ թափեալ է անուն քո . վն այնորիկ
օրիորդք սիրեցին զքեզ ։ երգ . ա . 2 ։

8 . Ձգեա՛ զիս, զհետ քո ՚ի հոտ իւղոց քոց
ընթասցուք . (բոլոր լսարան ։) Տարաւ
զիս արքայ ՚ի սենեակ իւր ցնծասցուք
եւ ուրախ լիցուք ՚ի քեզ ։ երգ . ա . 3 ։

9 . Պատմեա՛ ինձ, զոր սիրեաց անձն իմ .
ուր հովուես , ուր հանգուցանես ՚ի
միջօրէի ։ երգ . ա . 6 ։

10 . Ծրար ստաշխին եղբօրորդին իմ ինձ .
՚ի մէջ ստեանց իմոց հանգիցէ ։ երգ .
ա . 12 ։

11 . Ահեակ նր ՚ի վր գլխոյ իմոյ . եւ աջ
նր պատեսցի զինեւ ։ երգ . բ . 6 ։

12 . Ձայն եղբօրորդւոյ իմոյ . ահաւա-
սիկ սա եկն վազելով ՚ի վր լերանց .
խայտալով ՚ի վր բլրոց ։ երգ . բ . 8 ։

13 . Պատասխանի տայ եղբօրորդին իմ
ինձ , եւ ասէ . արի եկ մերձաւոր իմ, գե
ղեցիկ իմ, աղաւնի իմ ։ երգ . բ . 10 ։

14 . Արտացուցէր զմեզ քոյր իմ հարսն ,
սրտացուցէր զմեզ միով ակամբ քո , եւ
միով քառամանեկաւ պարանոցի քո ։
երգ . դ . 9 ։

15 . Ո՛ի գեղեցկացան ստինք քո քոյր իմ
հարսն , զի գեղեցկացան ստինք քո ՚ի
գինւոյ , եւ հոտ հանդերձից քոց քան
զամ խունկս ։ երգ . դ . 10 ։

16 . Մեղր կաթեցուցանեն շրթունք քո՝
քոյր իմ հարսն . մեղր եւ կաթն ՚ի ներ
քոյ լեզուի քո . եւ հոտ հանդերձից
քոց իբրեւ զհոտ կնդրկի ։ երգ . դ . 11 ։

17 . Պարտէզ փակեալ քոյր իմ հարսն .
պարտէզ փակեալ, եւ աղբիւր կնքեալ ։
երգ . դ . 12 ։

18 . Իջցէ եղբօրորդին իմ ՚ի պարտէզ իւր,
եւ կերիցէ զպտուղս ՚ի ծառոց իւրոց ։
Մտի ՚ի պարտէզ իմ հարսն . կթեցի
զմուռս՝ հանդերձ խնկովք իմովք . կե
րի զհաց իմ մեղու իմով . եւ արբի զգ-
գինի իմ կաթամբ իմով ։ երգ . ե . 1 ։

19 . Երդմնեցուցանեմ զձեզ դստերք ե-
րուսաղեմի . . . . . եթէ գտանիցէք զեղբօր-
որդին իմ պատմեսջիք նմա , եթէ
խանդակաթեալ եմ ՚ի սէրն նր ։ երգ . ե . 1 ։

20 . Ո՞ ինչ է եղբօրորդին քո յեղբօրոր-
դին գեղեցիկդ ՚ի կանայս . զի՞նչ է եղ
բօրորդին քո յեղբօրորդեաց . զի այդպէս
երդմնեցուցանես զմեզ ։ երգ . ե . 9 ։

21 . Եղբօրորդին իմ սպիտակ է , եւ կար-
միր ընտրեալ ՚ի բիւրուց ։ երգ . ե . 10 ։

22 . Ես եղբօրորդւոյ իմում , եւ առ իս
դարձ նր ։ երգ . է . 10 ։

23 .

23 . Ո՞վ տացէ քեզ եղբօրորդի իմ դիեալ զստինս մօր իմոյ . գտեալ զքեզ արտաքոյ համբուրեցից . և ոչ անգոսնեսցեն զիս ։ երգ . ը . 1 ։

Նաև արդ՝ յայտնի իմն է, թէ այս ած բանք ոչ զաշխարհական, և ոչ զկենցաղոյս իրօք եղանելի կենակցութի ինչ նշանակեն, զոր և ածային գիրն ունայնութի ունայնութեց անուանէ, և բանաւոր հոգւոյ, և մանաւանդ այ ամենևին ոչ վայել է ։ Նաև զմարդոյ ընդ այ անձուկ ընտանի կենակցութի նշանակեն, որ է հոգևոր . և հրեշտակային մշտնջենաւոր իրօք սիրոյ՝ եղանիլ մարթ է ։ Այս և ոչ է ինչ ընդ ժամանակաւ աւարտելի . այլ 'ի յանվախճան կեանսն վայելելի ։ Ոչ յանտեսութե այ, յորում ոչ լինէր փափաքանաց սրտի սիրելւոյն լրումն . այլ մշտնջենաւոր կարօտութի, և թախծումն ։ Նաև է երես ընդ երես տեսութեն այ վայելումն ։

Գլուխ . Ժ ։

Թէ ո՛վ, և որպիսի ոք է ծնեալն, նախագոյական յարաբերութեանց վերայութիւն ։

Ի որդին այ ։

1 . Տէր ասաց ցիս որդի իմ ես դու . և ես այսօր ծնայ զքեզ ։ սաղմ . բ . 7 ։

2 . Ով կարաց զամ ծագս երկրի . զի՞նչ անուն է նր, կամ զի՞նչ անուն որդւոյ նր, զի գիտասցես ։ առակ . Լ . 4 ։

3 . Մանուկ ծնաւ մեզ, որդի տուաւ մեզ . որոյ իշխանութի իւր 'ի վր ուսոց իւրոց ։ եսայ . թ . 6 ։

4 . Նաև տեսիլ չորրորդին նման է որդւոյ այ ։ դան . գ . 92 ։

5 . Յեգիպտոսէ կոչեցի զորդի իմ ։ ովս . ժա . 1 ։

Ի աստուած ։

6 . Վասն էօծ զքեզ ած ած քո իւղով ուրախութե առաւել քան զընկերս քո ։ սաղմ . խդ . 8 ։

7 . Աթոռ քո ած յաւիտեանս յաւիտենից . գաւազան ուղղութե, գաւազան արքայութե քոյ ։ սաղմ . խդ . 7 ։

8 . Ասաց տր ցտր իմ, նիստ ընդ աջմէ իմմէ մինչև եդից զթշնամիս քո պատուանդան ոտից քոց ։ սաղմ . ճթ . 1 ։

9 . Անուն նր հրեշտակ, մեծի խորհրդոյ սքանչելի խորհրդակից . ած հզօր՝ իշ-

է

խան հայր հանդերձելոյ աշխարհին ։ եսայ . թ . 6 ։ Ով է խորհրդակից է այ իմաստութի ։ իմաստ . ը . 4 ։

10 . Համբարձէք իշխանք զդրունս ձեր 'ի վեր . համբարձցին դրունք յաւիտենից, և մտցէ թագաւոր փառաց ։ սաղ . իդ . 7 ։

11 . Ով է սա թագաւոր փառաց տր զօրութեց . սա ինքն է թագաւոր փառաց ։ սաղմ . իդ . 10 ։

Ի քս, այսինքն օծեալ ։

12 . Վասն էօծ զքեզ ած՝ ած քո իւղով ուրախութե առաւել քան զընկերս քո ։ սաղմ . խդ . 8 ։

13 . Իւղ թափեալ է անուն քո . վն այնորիկ օրիորդք սիրեցին զքեզ ։ երգ . ա . 2 ։

14 . Հոգի երեսաց մերոց տր քրիստոս ։ պատեցան վնովաւ յապականութե իւրեանց ։ ողբ ։ դ . 20 ։

Ի պատկեր այ հօր ։

15 . Ճաճանչ է այ զօրութե . և ծագումն ճշմարիտ փառաց ամենակալին ։ իմաստ . է . 25 ։

16 . Նշոյլ է մշտնջենաւոր լուսոյն . և հայելի անարատ այ ազդեցութեն, և պատկեր առատութե նր . մի է և յամի կարող ։ իմաստ . է . 26 ։

Ի իմաստութի և բան հօր ։

17 . Տէր ստացաւ զիս 'ի սկիզբն ճանապարհաց իւրոց 'ի գործս իւր . յառաջ քան զյաւիտեանս հաստատեաց զիս, 'ի սկզբանէ յառաջ քան զերկիր առնել, և նախ քան զանդունդս գործել, և յառաջ քան զըղխել աղբերաց ջուրց . և նախ քան զլերինս հաստատել . և յառաջ քան զամ բլուրս ծնանէ զիս ։ առակ . ը . 22 ։

18 . Իմաստութի շինեաց իւր տուն, և կանգնեաց սիւնս եօթն, եզեն զզենլիս իւր և խառնեաց 'ի խառնարանս զգինի իւր, և պատրաստեաց զսեղան իւր . և առաքեաց զծառայս իւր կոչել բարձր քարոզութբ 'ի խառնելիս իւր, և ասէ . որ ոք իցէ անզգամ, եկեսցէ առ իս . և ցպակասամիտս ասէ . եկայք կերայք 'ի հացէ իմմէ, և արբէք զգինի իմ զոր խառնեցի ձեզ ։ առակ . թ . 1 ։

19 . Ով է մարդ՝, որ գիտիցէ զխորհուրդս

այ

այ, կամ ո՞վ առնիցէ զմտաւ . Թէ զինչ կամիցի տր . . . . . և զխորհուրդս քո ո՞վ գիտաց . եթէ ոչ դու ետուր զիմաստութիւն, և առաքեցեր զհոգիդ քո սբ 'ի բարձանց . և ապա ուղղեցան շաւիղք երկրաւորաց . և զհաճոյս քո ուսան մարդիկ . և իմաստութբ քով փրկեցան : իմաս . Թ . 13 :

20 . Նա զնախաստեղծ զհայրն աշխարհի զմիայն հաստատեալ պահեաց . և փրկեաց զնա 'ի յանցանաց իւրոց . ետ նմա զզօրութիւն ունելոյ զամենայն : Իմաստ . Ժ . 1 :

21 . Նա զարդարն վաճառեալ ոչ եթող 'ի ձեռանէ . այլ 'ի մեղաց փրկեաց զնա . ընդ նմա էջ 'ի գուբ . և 'ի կապանս ոչ եթող 'ի ձեռանէ : իմաստ . Ժ . 14 :

22 . Մինչ ընդ երկաթ անձն նր . մինչև եկեսցէ բան նր . և բան տն փորձեաց զնա : սաղմ . ՃԴ . 19 :

23 . Առաքեաց զբանն իւր, և բժշկեաց զն նոսա, և փրկեաց զնոսա յապականութենէ իւրեանց : սաղմ . ՃԶ . 20 :

24 . Ոչ դեղք, և ոչ սպեղանեաց դիրք բժշկեցին զնս . այլ քո տր բանդ, որ զամ բժշկէ : իմաստ . ԺԶ . 12 :

25 . Այն ինչ գիշերն իւրով արագութբ ըմիջէր . ամենազօր բան քո յերկնից աթոռոյ արքունեաց՝ սաստիկ պատերազմող 'ի մէջ սատակմամբ երկրին հասանէր : իմաստ . ԺԸ . 14 :

Նա ած և մարդ . որդի այ, և որդի մարդոյ :

26 . Ահա կոյս յղասցի և ծնցի որդի, և կոչեսցեն զանուն նր էմմանուէլ . (որ թարգմանի՝ ընդ մեզ ած :) եսայ . Է . 14 :

27 . Զ՞ինչ անուն է նր . և զինչ անուն որդւոյ նր, զի գիտասցես : առակ . Լ . 4 :

28 . Տր ասաց ցիս որդի իմ ես դու . և ես այսօր ծնայ զքեզ : սաղմ . Բ . 7 :

29 . Ո՞վ տացէ քեզ եղբօրորդի իմ, դիեալ զստինս մօր իմոյ . գտեալ զքեզ արտաքոյ համբուրեցից : երգ . Ը . 1 :

30 . Ոչ ես իբրև զիս մարդ, ընդ որում դատեցայց . եթէ հասարակ եկեսցուք 'ի դատաստան, իսկ յանկարծ գոյր միջնորդ, և յանդիմանէր, և լսէր 'ի մէջ երկոցունց : յոբ . Թ . 32 :

31 . Տեսանէի 'ի տեսլեան գիշերոյ, և ահա ընդ ամպս երկնից իբրև որդի մարդոյ գայր : Եւ հասանէր մինչև 'ի հինս աւուրցն, և մատուցաւ առաջի նր : դան . Է . 13 :

Նա Թագաւոր :

32 . Ես կացի թագաւոր 'ի նմանէ 'ի վր լերին սիովնի սրբոյ նր . 'ի պատմել ինձ զհրամանս տն : սաղմ . Բ . 6 :

33 . Համբարձէք իշխանք զդրունս ձեր 'ի վեր, համբարձցին դրունք յաւիտենից և մտցէ թագաւոր փառաց : սաղմ . ԻԳ . 7 :

34 . Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց . տր հզօր զօրութբ իւրով . տր հզօր 'ի պատերազմի : սաղմ . ԻԳ . 8 :

35 . Ահաւասիկ աւուրք գան, ասէ տր . և յարուցից դաւթի ծագումն արդարութեան . և թագաւորեսցէ թագաւոր : երեմ . ԻԳ . 5 :

36 . Ուրախ լեր յոյժ դուստր սիովնի . քարոզեա դուստր եհմի . զի ահա թագաւոր քո գայ առ քեզ արդար՝ և փրկիչ նոյն հեզ, և հեծեալ 'ի վր իշոյ, և յաւանակի նորոյ : զաք . Թ . 9 :

37 . Իբրև զի գեղեցիկք են 'ի վր լերանց ոտք աւետարանչի համբաւոյն խաղաղութե իբրև աւետարանչի բարութեց . զի լսելի արարից զփրկութի քո ասել ցսիովն թէ թագաւորեսցէ քեզ ած : եսայ . ԾԵ . 8 :

38 . Իշխանութի նր իշխանութի յաւիտենական, որ ոչ անցանէ, և թագաւորութի նր ոչ եղծանիցի : դան . Է . 14 :

Նա հովիւ հովիւն քաջ :

39 . Իբրև հովիւ մի հովուեսցէ զժողովուրդ իւր, և բազկաւ իւրով ժողովեսցէ զգառինս, և 'ի ծոց իւր կրեսցէ զնս . և մխիթար լիցի յղեաց : եսայ . Խ . 11 :

40 . Ծնցի, և մնացորդք եղբարց նր դարձցին առ որդիսն իէլի . և կացցէ, և տեսցէ, և հովուեսցէ հօտի իւրոյ զօրութբ տն, և 'ի փառս անուան տն այ իւրեանց հաստատեսցին : միք . Ե . 2 :

41 . Եւ կացուցից 'ի վր նց հովիւ մի, ըզ ծառայ իմ զդաւիթ . և նա հովուեսցէ զնս : եզեկ . ԼԴ . 23 :

42 . Եւ սրբեցից զդոսա . և եղիցին ինձ 'ի ժողովուրդ . և ես եղէց դոցա յած, և ծառայ իմ դաւիթ իշխան 'ի մէջ դոցա

գոյա, և մի հովիւ եղիցի ամենեցուն
գոյա․ զի ըստ հրամանաց իմոց գնաս֊
ցեն ։ եզեկ․ լէ․ 24 ։

Ի ժողովս ։

43 · Երդուաւ տէր, և ոչ ես զղջասցի, թէ
դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ կար֊
գին մելքիսեդեկի․ և տէր ընդ աջմէ
քումմէ ։ սաղմ․ ճթ․ 4 ։
44 · Եւ մելքիսեդեկ արքայ շաղեմայ ե֊
հան հաց՝ և գինի․ քանզի քահանայ
էր այ բարձրելոյ․ և օրհնեաց զաբրա֊
համ, և ետ նմա տասանորդս յամէ ։
ծննդ․ ժդ․ 18 ։
45 · Զի որ ինչ բարին իւր նր է, և որ ինչ
լաւն նորին ։ Ցորեան երիտասարդաց,
և գինի անուշարար կուսից ։ զաք․ թ․ 17 ։

Ի պատարագ ։

46 · Համբարձ աբրահամ զաչս իւր, և ե֊
տես, և ահա խոյ մի կախեալ կայր ըզ
ծառոյն սաբեկայ զեղջերաց․ և գնաց
աբրահամ, և էառ զխոյն․ և եհան
զնա յողջակէզ փոխանակ իսահակայ
որդւոյ իւրոյ ։ ծննդ․ իբ․ 13 ։
47 · Յարևելից մինչև 'ի մուտս արևու փա
ռաւորեալ է անուն իմ 'ի մէջ ազգաց,
և յամ տեղիս մատչին խունկք անուան
իմոյ, և պատարագք սրբք․ զի մեծ է
անուն իմ 'ի հեթանոսս՝ ասէ տր ամե֊
նակալ ։ մաղաք․ ա․ 11 ։

Եւ որք միանգամ 'ի հնումն նուէրք և
զոհք լինէին, զքս 'ի խաչին մի միր պա
տարագեալ ձևացուցանէին․ (եբր․ Ժ․) և
այսուհետև այլ ընդունելի լինէին․ և ոչ ըստ նմին
որ ինչ էին ։ Ապա թէ ոչ, զիարդ Ճշմա֊
րիտ լինէր այն, թէ ընդ զոհս և ընդ պատարա֊
գաց ոչ հաճեցար ։ սաղմ․ լթ․ 7 ։ և թէ բայց
դու ընդ ողջակէզս իսկ ոչ հաճեցար ։ սաղմ․ ծ․
18 ։ Եւ զի մին անբաւական էր զքս զան֊
բաւ գերագոյն Ճշմարիտ պատարագն ձևա
ցուցանել․ վասն բազմազանի լինէին․ և այն
այնս կերպիւ իմն հնարէին զնոյնն ձևացու֊
ցանել․ և նովաւ՝ և վս նր ընդունելի լինել ։
Զառուգիւ պատարագ լինելոյն քնի զբանն
բացատրեալ, 'ի մետասաներորդ գլուխն
առաջին մասին տեսցես զամ յօդուածն
ընթերցեալ ։

Ի անուանեալ վէմ գլուխ անկեան ։

48 · Այսպէս ասէ տր տր․ ահաւասիկ ես
դնեմ 'ի հիմունս սիոնի զվէմ բազ֊
մապատիկ ընտիր գլուխ անկեան պատ
ուականն 'ի հիմունս նր, և որ հաւա֊
տասցէ 'ի նա, մի ամաչեսցէ ։ եսայ․
իը․ 16 ։
49 · Զվէմն զոր անարգեցին շինօղք, նա
եղև գլուխ անկեան ։ 'Ի տեառնէ եղև այս,
և է սքանչելի առաջի աչաց մերոց ։
սաղմ․ ճժէ․ 22 ։

Ի լոյս տն․ և 'ի բազում տեղիս գրոց մարգա
րէից, կոչողի լոյս հեթանոսաց ։

50 · Եւ արդ՝ դու տուն յակոբայ, եկայք
երթիցուք 'ի լոյս տն ։ եսայ․ բ․ 5 ։
51 · Ժողովուրդ՝ որ գնայր ընդ խաւար, ե֊
տես զլոյս մեծ․ և որք բնակեալքդ էք
յաշխարհիդ, և 'ի ստուերս մահու,
լոյս ծագեսցի 'ի ձեզ ։ եսայ․ թ․ 2 ։
52 · Ես տր կոչեցի զքեզ արդարութբ․ կա֊
լայ զաջոյ ձեռանէ քումմէ․ և զօրա֊
ցուցի զքեզ, և ետու զքեզ յուխտ ազ֊
գի, և 'ի լոյս հեթանոսաց ։ ես․ խբ․ 6 ։
53 · Եւ ասէ ցիս․ մեծ է քեզ այդ կոչելդ
քեզ ծառայ իմ․ հաստատել զազգն
յակոբու, և զցրուեալսն իսրայէլի
դարձուցանել․ ահաւադիկ եդի զքեզ
յուխտ ազգի, և 'ի լոյս հեթանոսաց,
լինել փրկութն մինչև 'ի ծագս երկրի ։
եսայ․ խթ․ 6 ։
54 · Լուսաւորեաց լուսաւորեաց եէմ, զի
հասեալ է լոյս քո․ և փառքն տն 'ի
վր քո ծագեսցին ։ Զի ահա խաւար
ծածկեսցէ զերկիր, և մառախուղ ըզ
հեթանոսս․ բայց 'ի քեզ տր յայտնես
ցի, և փառք նր 'ի քեզ երևեսցին ։
Եւ գնասցեն թագաւորք 'ի լոյս քո․ և
հեթանոսք 'ի ծագել լուսոյ քուես․ կ․ 1 ։
55 · Զի օրէնք յինէն ելցեն․ և դատաստան
իմ 'ի լոյս հեթանոսաց ։ եսայ․ ծա․ 4 ։

Ի յոյս և ակնկալութիւն հեթանոսաց․ և ...
... նոցա յաջ ։

56 · Ոչ պակասեսցի իշխան 'ի յուդայ․ և
մի պետ յերանաց նր մինչև եկեսցեն նմ
հանդերձեալքն․ և նա է ակնկալութի
հեթանոսաց ։ ծննդ․ խթ ։
57 · Եւ եղիցի յաւուր յայնմիկ արմատն յե
սեայ, և որ կանգնելոց է իշխան հե֊

թանոսաց, 'ի նա հեթանոսք յուսաս-
ցին ։ Եսայ . ԺԱ . 10 ։

58 . Յակոբ ծառայ իմ . օգնական եղէց նմա . և Իսրայէլ ընտրեալ իմ, զոր ընկալաւ անձն իմ . ետու զոգի իմ 'ի վր նր, և իրաւունս հեթանոսաց պատմեսցէ . մի աղաղակեսցէ, և մի վիճեսցի . և մի ոք լուիցէ արտաքոյ զբարբառ նր ։ Ոչ ոք ... Զեղէգն ջաղջախեալ մի բեկցէ, և զպատրոյկն առկայծեալ մի շիջուսցէ ։ Այլ հանցէ 'ի ճշմարտութիւն զիրաւունս, մինչև դիցէ յերկրի զդատաստան . և յանուն նր հեթանոսք յուսասցին ։ Եսայ . ԽԲ ։

59 . Եւ եղիցէ իբրև զլոյս փրկութիւն իմ . ինձ կղզիք սպասեալ մնան . և 'ի բազուկ իմ հեթանոսք յուսասցին ։ Եսայ . ԾԱ . 5 ։

60 . Լուարո՛ւք, և կեցցեն 'ի բարութե անձինք ձեր . և եդից ընդ ձեզ ուխտ յաւիտենական զսրբութիւնս դաւթի զհաւատարիմ ։ Ահաւադիկ 'ի վկայութիւն հեթանոսաց ետու զնա . իշխան և հրամանատար ազգաց ։ Եսայ . ԾԵ . 3 ։

61 . Ազգք որք ոչ գիտէին կարդասցեն առ քեզ . և ժողովուրդք, որք զքեզ ոչ ճանաչէին, ապաստան արասցեն զքեզ ։ Եսայ . ԾԵ . 4 ։

62 . Յայտնի եղէ այնոցիկ որք զինէն ոչ հարցանէին . գտայ այնոցիկ, որք զիս ոչ խնդրէին . ասացի ցազգն ցայն, որք զանուն իմ ոչ կարդացին ։ Եսայ . ԿԵ . 1 ։

63 . Յաւուր յայնմիկ կանգնեցից զխորանն դաւթի զանկեալն . . . . Որպէս զի խնդրեսցեն զիս մնացորդք մարդկան . և ամ ազգք յորոց վր կոչեցեալ է անուն իմ, ասէ տր ։ Ամովս . Թ . 11 ։

64 . Խնդրեա՛ յինէն, և տաց քեզ զհեթանոսս 'ի ժառանգութիւն, և իշխանութիւն քեզ ընդ ամ ծագս երկրի ։ Սաղմ . Բ . 8 ։

65 . Փրկեսցէ զիս տր 'ի հակառակութենէ ժողովրդոց, և կացուսցէ զիս գլուխ հեթանոսաց ։ Սաղմ . ԺԷ . 44 ։

66 . Ժողովուրդ զոր ոչ գիտէի, ծառայեաց ինձ, և 'ի լուր ականջաց լուաւ ինձ ։ Սաղմ . ԺԷ . 45 ։

67 . Զի յարևելից մինչև 'ի մուտս արևու փառաւորեալ է անուն իմ 'ի մէջ ազգաց . և յամ տեղիս մատչին խունկք անուան իմոյ, և պատարագք սբք, զի մեծ է անուն իմ 'ի հեթանոսս, ասէ տր ամենակալ ։ Մաղաք . Ա . 11 ։

68 . Եւ եղիցի 'ի տեղւոջ յորում ասացաւ ոչ ժողովուրդ իմ դուք, անդ կոչեսցին նոքա որդիք այ կենդանւոյ ։ Ովսեայ . Ա . 10 ։

69 . Եւ ամ հեթանոսք դարձցին ճշմարտութեամբ երկնչիլ 'ի տեառնէ այ, և կործանեսցեն, և 'ի բաց մերժեսցեն զկուռս իւրեանց . և օրհնեսցեն ամ հեթանոսք զտէր ։ Տուբ . ԺԴ . 8 ։

Թէ սակաւս նախասահմանեալ է ած առնուլ յհէից 'ի փրկութիւն, որ 'ի քս յս ։

70 . Եթէ եղիցի ժողովուրդ իմ իբրև զաւազ ծովու, սակաւ ինչ մնացորդք մնասցեն 'ի նոցանէ . զի բան մի հակիրճ և համառօտ արդարութեամբ ։ Զի բանն համառօտ արասցէ տր զօրութեանց ընդ ամ տիեզերս ։ Եսայ . Ժ . 22 ։

71 . Եթէ ոչ տր զօրութեանց թողեալ էր մեզ զաւակ, իբրև զսոդոմ լինէաք, և գոմորայ նմանէաք ։ Եսայ . Ա . 9 ։

72 . Եւ եթէ լուեալ էր քո պատուիրանաց իմոց, լինէր քեզ իբրև գետ խաղաղութիւն քո, և արդարութիւն քո իբրև զալիս ծովու, և լինէր իբրև զաւազ զաւակ քո . և ծնունդք որովայնի քոյ իբրև զհող երկրի . սակայն և արդ ոչ սատակեսցիս, և ոչ կորիցէ անուն քո առաջի իմ ։ Եսայ . ԽԸ . 18 ։

73 . Այսպէս ասէ տր . զոր օրինակ եթէ գտանիցի ճիռ 'ի մէջ ողկուզոյ, և ասիցեն, մի ապականէր զդա, զի օրհնութիւն տն դոյ 'ի դմա, այնպէս արարից վն ծառայից իմոյ . վն որոյ ոչ կորուսից զամենեսեան ։ Եւ հանից զզաւակ 'ի յակոբայ, և յուդայ, և ժառանգեսցեն զլեառն սրբութեան իմոյ, և ժառանգեսցեն ընտրեալք իմ, և ծառայք իմ, և բնակեսցեն 'ի նմա ։ Եսայ . ԿԵ . 8 ։

74 . Յաւուր յայնմիկ ծագեսցի ած խորհրդովք, և փառօք իւրովք յերկիր . բարձրացուցանել, և փառաւոր առնել զմնացորդս իէլի ։ Եւ մնացորդք սիոնի, և մնացորդք եէմի սբ կոչեսցին, ամենեքեան որք գրեցան յէմ 'ի կեանս ։ Եսայ . Դ . 2 ։

75 . Այսպէս ասէ տր . ուր է թուղթն ապահարզանի, որով արձակեցի զմայրն ձեր . կամ ո՞ւր է գրաւական վաճառականացն, որով վաճառեցի զձեզ, այլ

'ի

'ի մեղս ձեր վաճառեցայք , և վն անօրէնութեանց ձերոց արձակեցի զմայրն ձեր ։ Զի եկի , և ոչ գոյր մարդ · կոչեցի , և ոչ ոք էր որ լսէր ։ Եսայ · Ծ · 1 ։

76 · Տեսէք արհամարհոտք · և հայեցարուք , և զարմացարուք , և եղծարուք · զի գործ մի գործեմ ես յաւուրս ձեր , որում ոչ հաւատայցէք , թէպէտ և ոք պատմիցէ ձեզ ։ ամբակ · Ա · 5 ։

Գլուխ · ԺԱ ։

Յաղագս գալստեան Քրիստոսի վկայութիւնք ։

1 · Ոչ պակասեսցի իշխան 'ի յուդայ · և ոչ պետ յերանաց նր , մինչև եկեսցեն նմա հանդերձեալքն · և նա է ակնկալութի հեթանոսաց · կապեսցէ զորթոյ զյաւանակ իւր , և զգնտակէն զյաւանակ իշոյն ։ Լուասցէ գինեաւ զպատմուճան իւր · և արեամբ խաղողոյ զհանդերձ իւր ։ Զուարթագինք են աչք նր 'ի գինւոյ , և սպիտակ ատամունք իւր քան զկաթն ։ Ծնն · ԽԹ · 8 ։

2 · Ընդ զոհս և ը պատարագս ոչ հաճեցար , լսելիս հաստատեցեր ինձ · զողջակէզս , և զվս մեղաց ոչ խնդրեցեր ։ Յայնժամ ասացի , թէ ահաւասիկ գամ , 'ի գլուխս գրոց գրեալ է վս իմ · Առնել զկամս քո ած իմ կամեցայ · և զօրէնս քո 'ի մէջ որովայնի իմոյ ։ սաղմ · ԼԹ · 7 ։

3 · Եւ բղխեսցի գաւազան յարմատոյն յեսսեայ , և ելցէ ծաղիկ յարմատոյ անտի · և հանգիցէ 'ի վր նր հոգի այ · հոգի իմաստութե և հանճարոյ , հոգի խորհրդոյ , և զօրութե , հոգի գիտութե , և աստուածպաշտութե , և լցցէ զնա հոգի երկիւղն այ ։ Եսայ · ԺԱ · 1 ։

4 · Զօրացարուք ձեռք լքեալք , և ծունկք կթուցեալք , մխիթարեցարուք կարճամիտք սրտիւք , զօրացարուք , և մի երկնչիք · ահաւասիկ ած մեր հատուցանէ զդատաստան , և հատուսցէ · ինք նին եկեսցէ և փրկեսցէ զմեզ ։ Յայնժամ աչք կուրաց բացցին , և ականջք խլից լուիցեն ։ Յայնժամ վազեսցէ կաղն իբրև զեղջերու · և պարզ լիցի լեզու ծանրախօսաց · զի ջուր բղխեսցէ յանապատի , և գետ 'ի ծարաւուտ երկրի · · · · · ։ Անդ եղիցի ճանապարհ

մաքրեալ , և ճանապարհ սբ կոչեսցի , և մի անցցէ ը նա պիղծ · և մի եղիցի անդ ճանապարհ պղծոց , այլ ցրուեալքն գնասցեն ը նա , և մի մոլորեսցին ։ մի եղիցի անդ առիւծ · և մի 'ի գազանաց չարաց ը այն անցանիցէ , և մի ամենևին գտցի 'ի նմա · այլ ը նա գնասցեն փրկեալքն , և ժողովեալքն վս տն ։ Եսայ · ԼԵ · 3 ։

5 · Որպէս զի գեղեցիկք են 'ի վր լերանց ոտք աւետարանչի համբաւոյն խաղաղութե , իբրև աւետարանչի բարութեց , զի լսելի արարից զփրկութի քո ասել ցսիոն · թէ թագաւորեսցէ քեզ ած ։ Ես · ԾԲ · 7 ։

6 · Եւ յայտնի արասցէ տր զբազուկ իւր սբ առաջի ամ ազգաց , և տեսցեն ամ ծագք երկրի զփրկութի այ մերոյ ։ Եսայ ։ ԾԲ · 10 ։

7 · Մատերուք առ իս , և լուարուք զայս · ոչ 'ի սկզբանէ 'ի ծածուկ խօսեցայ , և ոչ 'ի տեղւոջ խաւարին երկրի · Յոր ժամ լինէրն իսկ , ես անդ էի · և արդ տր տր առաքեաց զիս , և հոգի նր ։ Եսայ · ԽԸ · 16 ։

8 · Այսպէս ասէ տր · զգոյշ կացէք իրաւանց , և գործեցէք զարդարութի , զի եկեալ հասեալ է փրկութի իմ , և յայտնելոց է ողորմութի իմ ։ Եսայ · ԾԶ · 1 ։

9 · Ասացէք դստեր սիոնի · ահաւասիկ փրկիչ քո հասեալ գայ , և ունի զվարձս իւր ը իւր , և գործ իւր առաջի երեսաց իւրոց · և կոչեսցէ զնա ժողովուրդ սբ փրկեալ 'ի տնէ , և դու կոչեսցիս խնդրեալ քաղաք , և ոչ լքեալ ։ Ես · ԿԲ · 11 ։

10 · Խնդա և ուրախ լեր դուստր սիոնի · զի ահա ես եկից , և բնակեցայց 'ի միջի քում ասէ տր · և ապաւինեսցին ազգք բազումք 'ի տր յաւուր յայնմիկ · եղիցին նմա ժողովուրդք , և բնակեսցին 'ի միջի քում · և ծանիցես , թէ տր ամենակալ առաքեաց զիս առ քեզ ։ զաք · Բ · 10 ։

11 · Ահա ես առաքեմ զհրեշտակ իմ , և տեսցէ զճանապարհս առաջի իմ · և յանկարծակի եկեսցէ 'ի տաճար իւր տր՝ զոր դուքն խնդրէք · և հրեշտակն ուխտի՝ զոր դուք կամիք , ահաւասիկ գայ ասէ տր ամենակալ ։ մաղ · Գ · 1 ։

12 · Եւ ծագեսցի ձեզ երկիւղածաց ան_

ոճան իմոյ արեգակն արդարութեան , և բժշկութիւն 'ի թևս նր . և ելջիք , և խայտասջիք իբրև որթք արձակեալ 'ի կապոյ ։ Մաղ . Դ . 2 ։

13 . Եւ ահա ես առաքեմ առ ձեզ զԵղիա Թեզբացի . մինչև եկեալ իցէ օր տն մեծ և երևելի ։ Որ պատրաստեսցէ զսիրտ հօր առ որդի , և զսիրտ առն առ ընկեր իւր . գուցէ եկեալ հարկանիցեմ զերկիր միանգամայն ։ Մաղ . Դ . 5 ։

14 . Սա է ած մեր , Ը որում ոչ համարեսցի այլ . եգիտ զամ ճանապարհս իմաստութեան , և ետ զնա յակոբու ծառայի իւրոյ , և իսրայելի սիրելւոյ 'ի նմանէ ։ Յետ այսորիկ 'ի յերկրի երևեցաւ , և Ը մարդկան շրջեցաւ ։ Բարուք . Գ . 36 ։

Յայտ առնէր Ած Մարգարէիւ , թէ ո՛չ յապաղէ Փրկիչն , այլ 'ի կատարել յառաջնական կարգացն , վաղվաղակի գայ ։

Այսպէս ասէ տր , զգո՛յշ կացէք իրաւանց , և գործեցէք զարդարութիւն . զի եկեալ հասեալ է փրկութիւն իմ . և յայտնելոց է ողորմութիւն իմ ։ Եսայ . ԾԶ . 1 ։

Արագ արագ մերձեսցի արդարութիւն իմ . և ելցէ իբրև զլոյս փրկութիւն իմ . 'ի բազուկ իմ հեթանոսք յուսասցին . ինձ կղզիք սպասեալ մնան , և 'ի բազուկ իմ յուսասցին ։ Եսայ . ԾԱ . 4 ։

Լուարուք ինձ կորուսեալքդ սրտիւք , հեռացեալքդ յարդարութենէ , մերձեցուցի զարդարութիւն իմ , և այլ ո՛չ հեռասցի . և զճշմարտութիւն , և զփրկութիւն իմ ո՛չ յամեցուցից . ետու 'ի սիոն զփրկութիւն . իսրայէլի փառաւորութիւն ։ Եսայ . ԽԶ . 12 ։

Որ դարձուցանէ զիմաստունս յետս , և զխորհուրդս նց յիմարեցուցանէ . և հաստատէ զբանս ծառայից իւրոց . և զխորհուրդս հրեշտակաց իւրոց արդարացուցանէ ։ Եսայ . ԽԴ . 26 ։

Վաղվաղակի հասեալ գայ , ո՛չ անագանեսցի , և աւուրքն նր մի՛ յերկարեսցին , և ողորմեսցի տր յակոբայ , և ընտրեսցէ միւսանգամ զիէլ ։ Եսայ . ԺԴ . 1 ։

Եւ ասասցեն յաւուր յայնմիկ . ահաւասիկ տր ած մեր , յոր յուսացեալ էաք , և ապրեցուսցէ զմեզ . զի սա է տր , և սպասէաք նմ . և ցնծասցուք և ուրախ եղիցուք 'ի փրկութեան մերում ։ Եսայ . ԻԵ . 9 ։

Պատասխանի ետ ինձ տր , և ասէ . գրեա՛ զտեսիլդ զայդ յայտնապէս 'ի տախտակս . զի որ ընթեռնուցու , համարձակ ընթեռնուցու . զի տակաւին տեսիլդ 'ի ժամանակս է . և ծագեսցի իսպառ , և ոչ յունայնութիւն . բայց թէ անագանիցի , համբե՛ր նմա . զի որ գալոցն է , եկեսցէ և ոչ անագանեսցի . և եթէ երկմտեսցի ոք , ոչ հաճեսցի Ը նա անձն իմ . զի արդարն 'ի հաւատոց կեցցէ ։ Ամբ . Բ ։

Մի պակասեսցի իշխան 'ի յուդայէ , և մի՛ պետ յերանաց նր մինչև եկեսցէ նմա հանդերձեալքն . և նա է ակնկալութիւն հեթանոսաց ։ Կապեսցէ զորթոյ զյաւանակ իւր . և զգնտակէն զյաւանակ իշոյն ։ Լուասցէ գինեաւ զպատմուճան իւր . և արեամբ խաղողոյ զհանդերձ իւր ։ Զուարթագինք են աչք նր 'ի գինւոյ . և սպիտակ ատամունք իւր քան զկաթն ։ Ծննդ . ԽԹ . 8 ։

Մինչ դեռ ես խօսէի և յաղօթս կայի . և խոստովան լինէի զմեղս իմ , և զմեղս ժողովրդեան իմոյ , արկանէի զգութս իմ առաջի տն այ իմոյ ։ Եւ ահա այրն գաբրիէլ զոր տեսանէի յառաջնումն տեսլեան , թռուցեալ մերձեցաւ առ իս իբրև 'ի ժամ երեկորին պատարագի . և խելամուտ արար զիս ։ Եւ խօսեցաւ Ը իս , և ասէ . դանիէլ , այժմ եկի խելամուտ առնել զքեզ ։ 'Ի սկզբան աղօթից քոց ել պատգամ , և ես եկի պատմել քեզ , զի այր ցանկալի ես դու . արդ ած զմտաւ զբանդ և 'ի միտ առ զտեսիլդ ։ Եօթանասուն եօթներորդք համառօտեցան 'ի վր ժողովրդեան քո , և 'ի վր քաղաքին սրբոյ , 'ի վախճանել մեղաց , և 'ի կնքել անօրէնութեանց , և 'ի ջնջել անիրաւութեանց , և 'ի քաւել ամպարշտութեանց , և 'ի գալ յաւիտենական արդարութեան , և 'ի կնքել տեսլեան , և մարգարէի , և յօծանել սրբութեանց ։ Գիտասցես և խելամուտ լիցիս , յելից բանին տալ պատասխանի ։ Եւ 'ի շինելն Եէմի մինչև ցօծեալն . եօթներորդք եօթն . և եօթներորդ վաթսուն և երկու . և դարձցին և շինեսցին հրապարակքն , և պարիսպք , և նորոգեսցին ժամանակք ։ Եւ յետ վաթսուն և երկու եօթներորդաց բարձցի օծութիւն . և իրաւունք ոչ իցեն 'ի նմա . և քաղաքն և սրբութիւն ապականեսցին առաջնորդաւն համանդերձ , որ դայցէ , և ջնջեսցին հեղեղաւ . և մինչև վախճան պատերազմին համառօտելոյ կարգեսցէ զապականութիւն ։ Եւ զօրացուսցէ զուխտ բազմաց , և եօթներորդ մի , և կէս եօթներորդին բարձցին զոհք և նուէրք . և 'ի վր տաճարին պղծութիւն աւերածոյն կացցէ մինչև 'ի վախճան ժա

մա_

մանկի ։ Կատարած տացի 'ի վր աւերա_ծին ։ դան · Թ · 29 ։

Մինչև ցայս վայր կարգեալ եղեն նախավկայութիւնք մարգարէից առ տուչութիւն փրկչին մերոյ, և թէ ո՞վ և որպիսի ոք է նա ինքն ։ Արդ է յայտնելոց զ գլխաւորութեւս մերոյ նպատակին, առ մնօրհնութիւս նո_րին զնոյն առնել, որոշագոյնս առեալ զնմ զ աստուածնային խորհրդութեանց նոյ զ կարգի, յայլ գլուխ բամեալ զմնօրհնութիւսն զ ե_ղանակ նորին զ մարմնոյ, յայլ՝ զ գործե_լոյ նր, և յայլ ըստ բանից · յայլ՝ ըստ կրե_լոյ, և յայլ՝ 'ի հայրենի փառսն իւր մտա_նելոյ, և զիւրաքանչիւրն 'ի գլխոց ոչ միա_համ, այլ 'ի բազում յօդուածս տրամա_բաշեալ ։

Գլուխ · ԺԷ ·

Յաղագս Մարդեղութեան բանին ։

Ժողովին 'ի սմա բազում նախավկայութիւնք մարգարէից առ մնօրհնութիւս փրկչին մերոյ զ եղանակ իւրում ըստ մարմնոյ, և առ նորքս գործեալ իւրոց, և հրաշից · 'ի հինգ յօդուածս բովանդակեալ ։

Յօդուած · Ա ։

Վասն բանին այ առաքմանն 'ի ներմարմնութիւն ։

Վկայութիւնք ։

1 · Ողորմութբ տն լի եղև երկիր, և
բանիւ տն երկինք հաստատեցան, և
հոգւով բերանոյ նր տմ զօրութիւնք նց ։
սաղմ · ԼԲ · 5 · և 6 ։
2 · Ընդ քեզ և իմաստութի քո, որ գիտէ
զգործս քո · և մօտ էր յորժամ առնէիր
զաշխարհս · և ճանաչէր զինչ հաճոյ ի_
ցէ յաչս քո, և զինչ ուղղութի 'ի պատ
ուիրանս քո ։ Առաքեա՛ զդա 'ի սրբութեանց
յերկնից՝ և յաթոռոց փառաց քոց արձա
կեա՛ զդա · զի եկեալ դաշնաւորեսցէ առ իս ·
և գիտացից զինչ հաճոյ իցէ առաջի քոյ ։
իմաստ · Թ · 9 · և 10 ։
3 · Զի ո՞վ է մարդ, որ գիտիցէ զխորհուր
դըն այ, կամ ո՞վ ածիցէ զմտաւ, թէ
զինչ կամիցի տր ։ իմաստ · Թ · 13 ։ Եւ
զխորհուրդս քո ո՞վ գիտաց, եթէ ոչ դու
ետուր զիմաստութի, և առաքեցեր ըզ
հոգին սբ 'ի բարձանց ։ Թ · 17 ։ Եւ ա_
պա ուղղեցան շաւիղք երկրաւորաց · և
զհաճոյս քո ուսան մարդիկ · և իմաս_
տութբ քով փրկեցան ։ իմաստ · Թ · 18 ։
4 · Նա զնախաստեղծ զհայրն աշխի զմիայն
հաստատեալ պահեաց, և փրկեաց զնա
'ի յանցանաց իւրոց ։ իմաստ · Ժ · 18 ։
5 · Նա զարդարն վաճառեալ ոչ եթող 'ի
ձեռանէ · այլ 'ի մեղաց փրկեաց զնա ։ ի_
մաստ · Ժ · 13 ։
6 · Վաճառեցաւ յովսէփ, և էանց ը եր_
կաթ անձն նր · և բան տն փորձեաց ըզ
նա ։ սաղմ · ՃԴ · 17 · և 18 · և 19 ։

Խորհրդութիւնք ։

1 · Յայսմիկ ած հայր, բանն հօր, և սբ
հոգին հօր՝ և որդւոյ, ծանուցանի ։
2 · Նաև զի բանն հօր 'ի բազում տեղիս
ածային գրոց իմաստութի այ ան_
ուանի · յայսմիկ մարգարէութեան ան_
ուամբ իմաստութեան նոյնն առաքելի ծա_
նուցանի · որպէս և 'ի վեց համարն վկա_
յութեանց յօդուածոյս այսորիկ քաջ
ստուգի ։
3 · Յայսմիկ ծանուցանի, թէ առաքմամբ
բանին եղև մարդկան փրկութի · և ար_
դեամբ նորին՝ հոգւոյն շնորհաց ընդու
նելութի ։ Այլ և բնակութբ բանին
այ, և սբ հոգւոյն տուչութբ՝ յաջողի
մարդոյ՝ հաճոյից այ ճանաչումն · և
այնպէս գնացք նորին առ ած ուղղի, և
առանց յաջողելոյ նր ոչինչ ուղղութի,
և ոչինչ փրկութի ։
4 · Յայսմ յայտ առնէ · թէ նոյն ինքն
բանն քաւեաց զյանցանս նախահօրն,
և փրկեաց զնա ։
5 · Այլ ինքն է նոյն ինքն իմաստութիւն ·
որ է բան հօր ։
6 · Նասիկ նոյնն որ 'ի 2 · և յայլ համարսն
իմաստութի առի · յայսմ վայրի բան ան_
ուանի · քանզի և զնոյն իմաստութէ ա_
սէ 'ի 5 · համարն · թէ նա զարդարն
վա_

7 · Մինչդեռ խաղաղութե̃ն պատեալ գ̃մ, և այն ինչ գիշերն իւրում արագութ̃ե ը̃-միջէր, ամենազօր բանքո յերկնից յաթոռոյ արքունեաց, սաստիկ պատերազմող՝ 'ի մէջ սատակմանս երկրին հասանէր: իմաստ · ԺԸ · 14 · և 15:

8 · Առաքեաց զբան իւր և բժշկեաց զնս, և փրկեաց զնս յապականութէ իւրեանց: սաղմ · ՃԶ · 20:

9 · Իջցէ որպ զանձրև 'ի վ̃ր գեղմանս · որպ ցօղ զի ցօղէ յերկիր: սաղմ: ՀԱ · 6:

վաճառեալ ոչ եթող 'ի ձեռանէ, և ասա ասէ, թէ բան տն փորձեաց զնա:

7 · Ահա և յայսմ վայրի նոյնն բան անուանի, որպ և 'ի գիրս առակաց · 8 · նոյն իմաստութիւն և բանն յառաջ քան զյաւիտեանս յոյ ծնեալ՝ ծնունդ այ սառե-գի:

8 · Յայտնիկ խորհրդով իմն ծանուցանի առաքումն բանին, և փրկագործութի նր առ հասարակ:

9 · Այս զանձաւ զանքննելն խորհուրդ իջման բանին 'ի մարմին, գուշակէ:

Յօդուած · Է :

Ահա ներմարմնութե̃ բանին, որ եղև հաստատեան յղութե̃, հոգւովն սրբով:

Նշանակութիւնք :

1 · Եւ ասէ (տր ·) դարձեալ եկից առ քեզ 'ի ժամանակի յայսմիկ, և 'ի սոյն աւուրս, և ունիցի որդի սառրա կին քո: ծննդ · ԺԸ · 10: Եւ աբրահամ և սառրա ծերացեալ էին, և անցեալ զաւուրբք: ԺԸ · 11: Եւ տր յայցել սառրայի, որպ և խօսեցաւ: Եւ յղացաւ, և ծնաւ սառրա աբրահամու որդի ծերութե: ԻԱ · 1 · և 2:

2 · Եւ երևեցաւ հրեշտակ տն կնոջն (մանուէի,) և ասէ ցնա · ահաւասիկ դու ամուլ ես, և ոչ էքո ծնեալ, և յղասցիս, և ծնցիս որդի: դատ · ԺԳ · 3: Եւ ծնաւ կինն որդի, և կոչեաց զանուն նր սամփսոն: դատ · ԺԳ · 24:

3 · Ահա կոյս յղասցի, և ծնցի որդի, և կոչեսցեն զանուն նր էմմանուէլ: եսայ · Է · 14:

4 · Այդ դուռն փակեալ կացցէ, և մի՛ բացցի, և մի՛ ոք անցցէ ընդ դա · զի տր ած իէլի մտցէ ը̃ դա · և եղիցի փակեալ: եզեկ · ԽԴ · 2:

5 · Հայէիր մինչև հատաւ վէմ առանց ձեռին, և եհար զպատկերն ... և վէմն որ էհար զպատկերն, եղև լեառն մեծ · և ելից զամ երկիր: դան · Բ · 34 · և 35:

6 · Պարտէզ փակեալ քոյր իմ հարսն, պարտէզ փակեալ · և աղբիւր կնքեալ: երգ · Դ · 12:

7 · Մտին մովսէս, և ահարոն 'ի խորան վկայութե, և ահա դալարացաւ գաւազանն ահարոնի 'ի տանն ղևեայ, և

է

Խորհուրդք :

1 · Այս աւետեօք յղութե և ծնունդ իսահակայ 'ի տարաժամ հասակի ծնողաց զքանչելապէս եղեալ, նախագուշակ եղև գերագոյն ք̃ զսոյն զքանչելեօք կուսական յղութե փրկչին մերոյ · ուստի ասէ ս̃բն ամբրոսիոս 'ի գիրս վեցօրէից, թէ մ̃ոկ բազում ամուլք ծնան, որպ զի հաւատացեալ լիցի ծնունդ կուսին:

2 · Եւ այս իսկ եղև նմին նախագուշակ · բայց եղանակ աւետեացն եղև տարբեր յառաջնոյն: Եւ արդ՝ որպ աւետիքն յայսմ յառաջագոյն մօրն եղև առանձինն, և ապա հօրն, սոյնպէս և աւետիքն առ կոյսն նախ եղև նմ առանձինն, և ապա ծանուցաւ յովսեփայ:

3 · Այսու̃իկ ծանուցանի, թէ քն է ծնեալ 'ի կոյս մօրէ, է ած՝ և մարդ, և մայր նր է ճշմարտիւ ածածին:

4 · Այսու̃իկ մշտնջենաւոր կուսութի ածամօրն գուշակի, իբր զի է կոյս յառաջ քան զծնունդն, 'ի ծննդեան, և յետ ծննդեան միշտ և յաւիտեան:

5 · Տեսլեամբ այսու̃իկ՝ գուշակեցաւ առանց առն գործակցութե ծնանիլ կուսին զքն:

6 · Իսկ այս զնոյն խորհուրդ ունի, զոր ունի դուռն փակեալ · որպէս վերագոյնդ · հմր · 4:

7 · Այսու̃իկ գերբնական յղութի և ծնունդ երանուհւոյ կուսին մարիամու ծանուցանի:

ար-

արձակեաց շառաւիղ · և ծաղկեաց
ծաղիկ , և երևեցոյց ընկոյզ : Թուոց ·
ԺԷ · 8 :
8 · Կորիւն առիւծու յուդայ · 'ի շառաւի
ղէ ելեր որդեակ իմ : Ծննդ · ԽԹ · 9 :
9 · Նոր ինչ արար Տր 'ի վր երկրի · կին
շուրջ պատեսցէ զայր : Երեմ · ԼԱ · 22 :
Այս ըստ լատին թարգմանութեան :

10 · Համբուրեսցէ զիս 'ի համբուրից բե-
րանոյ իւրոյ , վս զի քաղցր են ստինք քո
քան զգինի : Երգ · Ա · 1 : Եւ հոտ
իւղոց քոց քան զամ խունկս · իւղ թա-
փեալ է անուն քո , վս այնորիկ օրիորդք
սիրեցին զքեզ : Երգ · Ա · 2 :
11 · Վայսորիկ օծ զքեզ Ած Ած քո իւ-
ղով ուրախութե առաւել քան զընկերս
քո : Սաղմ · ԽԴ · 8 :
12 · Հոգի Տն 'ի վր իմ · վն և օծ իսկ
զիս : Ես · ԿԱ · 1 :

13 · Եւ տեսանէր (մովսէս) զի մորենին
վառեալ էր և ոչ այրէր : Ել : Գ · 2 :
14 · Եւ բղխեսցի գաւազան յարմատոյն
յեսսեայ · և ելցէ ծաղիկ յարմատոյ
անտի · և հանգիցէ 'ի վր նր հոգի այ ·
հոգի իմաստութե , և հանճարոյ · հոգի
խորհրդոյ , և զօրութե · հոգի գիտութե , և
ածպաշտութե · և լցցէ զնա հոգի երկիւղի
այ : Ոչ 'ի կարծ դատեսցէ , և ոչ ըստ խօ
սից յանդիմանեսցէ · այլ արասցէ իրա
ւունս տնանկին , և յանդիմանեսցէ
զխոնարհս երկրի · և հարցէ զերկիր
բանիւ բերանոյ իւրոյ · և հոգւով շրթ
թանց իւրոց սատակեսցէ զամբարիշտս :
Եւ եղիցի արդարութի ածեալ ընդ մէջ
իւր , և ճշմարտութբ պատեալ զկողս
իւր : Եսայ · ԺԱ · 1 :

8 · Այս զմանկերին ծնունդ լինելն քնինը
նշանակէ :
9 · Այսինքն · նոր սքանչելի եղև մեծ յոյժ ·
զի կոյսն ոչ գիտացեալ յառնէ , յղացաւ
զորդի · և նա ինքն է Ած և մարդ ·
և զի անբովանդակելին երկնի և երկրի
շուրջ պատեալ եղև յարգանդի նորին ·
և այլ բազում սքանչելեօք հրաշալի :
10 · Յայսմիկ ահեղ ամենակալ Ածուն
անճառ անպատում զիջեալ ներմարմ
նութբ բանին , զմարդկութին համ
բուրել նշանակի : Եւս և մարդկու-
թի բանին Ածութեամբ օծեալ ցու-
ցանի :
11 · Այս վկայէ , թէ փրկիչն է քս , որ է
օծեալ , ըստ որում ամենայնիւ մարդկու
թի նր է օծեալ Ածութբ :
12 · Այս վկայէ այնմ , որ ասի գործ · Ժ ·
38 · Զյս , որ 'ի նազարեթէ , զոր եօծ
Ած հոգւով սրբով :
13 · Հուրն 'ի մորենին նշանակէ զԱծութին
'ի մարմինն , ոչ ասէ մեկնիչն :
14 · Յայսմիկ նախադուշակէ ծնունդն ·
թէ փրկիչն մեր ամ շնորհօք , և պար
գևօք հոգւոյն ներ լի է անդամին 'ի
յղուէ իւրմէ յարգանդի կուսին · լի է
և սերանելի տեսութբ Ածուն : Այլ և
նշանակի անսերմանաբար 'ի զաւակէ
դաւթի լինիլ : Եւ առ հասարակ ամ
գործք նորին իմաստութբ , ուղղութբ ,
ճշմարտութբ , շնորհօք , և առաքի-
նութբ առ 'ի նմանէ յառաջ գալ :

Յօդուած · Գ :

Վասն ծննդեան Տն · և առ Ածայայտնութեանն , որ եղև մոգուցն [illegible] :

Վկայութիւնք :

1 · Մանուկ ծնաւ մեզ · որդի տուաւ
մեզ , որոյ իշխանութի իւր 'ի վր
ուսոց իւրոց , և անուն կոչեցաւ նմա հր-
եշտակ մեծի խորհրդոյ · սքանչելի
խորհրդակից · Ած հզօր · իշխան խաղա
ղութե , հայր հանդերձելոյ աշխն : Եւ

Խորհուրդք :

1 · Յայսմիկ ցուցանի , թէ Ած հայր զոր-
դի իւր ետ մեզ փրկիչ , որ եղև ծննդ-
եամբ կուսին որդի մարդոյ՝ մանուկ ըստ
մարմնոյ : Եւ անուանեցաւ յայլ 'ի ձեռն
մարգարէից հրեշտակ մեծի խորհրդոյ ,
փրկութե մարդկան փրկագործութբ

ես ածից զխաղաղութիւն ՚ի վերայ իշխանաց
նորա, և զառողջութիւն նմա ։ Մեծ է իշ-
խանութիւն նորա, և խաղաղութեան նորա չիք
սահման ։ Յաթոռն դաւթի նստցի, և
զարքայութիւն նորա յաջողեսցէ · և զօրա-
ցուսցէ զնա իրաւամբք, և արդարու-
թեամբ · յայսմ հետէ և յաւիտեանս ժա-
մանակաց ։ Նախանձ տն զօրութեանց ա-
րասցէ զայս ։ Ես · Թ · 6 ։

2 · Սա է ած մեր, ը որում ոչ համարեսցի
այլ · եգիտ զամ ճանապարհս իմաստու-
թեան, և ետ զնա յակոբայ ծառայի իւ-
րոյ, և իսրայէլի սիրելւոյ ՚ի նմանէ ։ Յետ
այսորիկ ՚ի յերկրի երևեցաւ ։ Բար · Գ · 36 ։

3 · Եւ դու բեթղեհեմ տուն եփրաթայ ·
սակաւաւոր իցես լինել ՚ի հազարաւորս
յուդայ · ՚ի քէն ելցէ ինձ լինել իշխան
իսրայէլի, և ելք նորա ՚ի սկզբանէ աւուրց յաւիտենի ։
Վասն այնորիկ տացէ զնոսա մինչև ՚ի ժամա
նակ ծննդականին · ծնցի, և մնացորդք
եղբարց նորա դարձցին առ որդիսն իսրայէլի ։
Եւ հովուեսցէ հօտի իւրոյ զօրութեամբ
տն, և ՚ի փառս անուան տն այ իւրեանց
հաստատեսցին ։ Միք · Ե · 2 ։

4 · Ահա աւուրք գան, ասէ տր · և յարու-
ցից դաւթի ծագումն արդարութեան, և թա
գաւորեսցէ թագաւոր, և արասցէ իրա
ւունս և արդարութիւն ՚ի վերայ երկրի ։ Յա-
ւուրս յայնոսիկ փրկեսցի յուդայ, և իսրայէլ
բնակեսցի յուսով. և այս է անուն՝ զոր կոչես
ցէ զնա · տր արդարութիւն մեր ։ Երեմ · ԻԳ · 14 ։

5 · Լուսաւորեաց լուսաւորեաց եէմ, զի
հասեալ է լոյս քո ։ Զի ահա խաւար
ծածկեաց զերկիր, և մառախուղ զհե-
թանոսս · բայց ՚ի քեզ տր յայտնեսցի,
և փառք նորա ՚ի քեզ երևեսցին ։ Եւ
գնասցեն թագաւորք ՚ի լոյս քո, և
հեթանոսք ՚ի ծագել լուսոյ քո ։ Ես · Կ ·
1 ։ Եկեսցեն ՚ի քեզ երամակք ուղտուց,
և ծածկեսցեն զքեզ ուղտերամակքն
մադիամու, և գեփայ ։ Ամենեքեան ՚ի
սաբայէ եկեսցեն · բերել ոսկի, և կնդ-
րուկ, և ակունս պատուականս, և փր
կութեան տն առցեն զաւետիս ։ Եսայ · Կ · 6 ։

6 · Թագաւորք թարսի, և կղզեաց պա-
տարագս մատուսցեն նմա · թագաւորք
արաբայ, և սաբայ պատարագս բերցեն
նմա ։ Սաղմ · ՀԱ · 10 ։

7 · Երկիրպագցեն նմա ամ թագաւորք երկ
րի, և ամ ազգ ծառայեսցեն նմա ։ Սաղմ
ՀԱ · 11 ։ Զի փրկեաց զաղքատն ՚ի ձե-

իւրով ։ Անքննելի խորհրդակից · զի ՚ի
նմա են ամ գանձք խորհրդոյ և խրատու
առ փրկութիւն մարդկան պատշաճեալ ։
Եւ է ած հզօր ը մեզ · իշխան խաղաղու
թեան, որոյ իշխանութիւն իւր ՚ի վերայ ուսոց
իւրոց · և այս է խաչն, զոր իբրև նշա-
նակ եբարձ ՚ի վերայ ուսոց · քանզի խաչիւ
իւրով սպան զթշնամութիւն, և արար զխա
ղաղութիւն · ոպ ասի եփեսացւոց · Բ · 16 ։

2 · Այսուհետև նախագուշակեցաւ, թէ ա-
ներևոյթն ած՝ ճշմարիտ մարդեղութեամբ
յերկրի երևի ։

3 · Այսուհետ յայտ արար ած զծնունդ փրկ-
չին, որ եղև ՚ի տանէ, և յազգէ դաւ-
թի, որ էր ՚ի ցեղէն յուդայ · լինել ՚ի
բեթղեհեմ քաղաք դաւթի ։ Եւ մար-
գարէն տուն եփրաթայ անուանէ զնա ·
զի քաղաքս այս կանխաւ կոչիւր եփ-
րաթ, վն պարարտութեան տեղւոյն ։ Այլ
և անուն շինողի նորա կոչիւր եփրաթ · և
անուն որդւոյ նորա բեթղեհեմ · ոպ յայտ
է այս · Ա · մնաց · Գ · 4 ։

4 · Յարուցանել դաւթի ծագումն արդա-
րութեան՝ է բղխեցուցանել զքս զորդի դաւ
թի զամենարդարն, և զամենեցուն ար
դարացուցիչն · իսկ այլքն յայտնի են ։

5 · Այս ունի զխորհուրդ ածայայտնութեան ·
որով մոգուց աստեղբ յայտնեցաւ քս
ած արքայ հրէից ծնեալ ։ Եւ եկին եր-
կիրպագանել նմ ։ Եւ մատուցին նմ պա
տարագս ոսկի, և կնդրուկ, և զմուռս ։
Եւ զաւետիս փրկութեան տն առեալ, գնա
ցին յաշխարհն իւրեանց ։
Յերից յայս մոգուց մինն էր իշխան ա-
րաբիոյ, որ է երջանիկ արաբիոյ ։ Միւսն
էր իշխան եթովպիոյ · և երրորդն էր իշ
խան գաւառին սաբայ ։ Բայց սակայն
ըստ հին սովորութեան ամենեքեան տէրք թա-
գաւորք անուանէին ։

6 · Այսուհետև յայտնի լինի, թէ մոգքն որք
եկին երկրպագանել քսի, էին թագա
ւորք ։

7 · Յայսմիկ ծանուցանի, թէ քսի երկր-
պագցեն ամ թագաւորք երկրի, և ամ
ազգ ծառայեսցեն · վն զի զաղքատ զան

օգ-

ռաց հզօրի զաղքատն եւ զտնանկն, որոյ ոչ է օգնական ։ սաղմ․ հա․ 12 ։

8․ Ծագեսցէ աստղն յակոբայ․ եւ յարիցէ այր յիսրայելէ, եւ հարցէ զիշխանս մովաբայ, եւ առցէ աւար զամենայն որդիս սեթայ ։ թուոց․ իդ․ 17 ։

օգնական ազգս մարդկան 'ի ձեռաց բռնացեալ բելիարին փրկեաց ։

8․ Յայտ է խորհուրդ, թէ աստեղն յայտնեալն մոգուց, է լոյսն, որ ըստ մարմնոյ ծննդեամբն 'ի զարմէ յակոբայ ծագեաց, եհար զիշխանն խաւարի, եւ զաւար նր 'ի բաց եհան ։

Յօդուած․ Է ։

Վասն թլփատութեան, ասա անուանադրութեան, եւ ասա ընծայումն նր 'ի տաճարին, եւ վս յեգիպտոս լինելոյ նր, եւ դարձին նր անտի ։

Վկայութիւնք ։

1․ Մանուկ ութօրեայ թլփատեսցի ձեր ամ արու յազգս ձեր ։ ծննդ․ ժէ․ 12 ։

2․ Եւ անուանեաց մովսէս զանուն ովսեայ որդւոյ նաւեայ․ յս, (որ թարգմանի փրկիչ ։) թուոց․ ժգ․ 17 ։

3․ Ահա կոյս յղասցի, եւ ծնցի որդի, եւ կոչեսցեն զանուն նր էմմանուէլ (որ թարգմանի ը մեզ ած ։) եսայ․ է․ 14 ։

4․ Եւ ասէ ցիս տր․ կոչեա զանուն նր արագ արագ կապտեսջիր, եւ վաղվաղակի աւար հարկանիջիր ։ Վասնզի մինչեւ ծանուցեալ իցէ մանկանն կոչել զհայր, կամ զմայր, առցէ զզօրութի դամասկոսի, եւ զաւար սամարիայ ։ եսայ․ ը․ 3 ։

5․ Մանուկ ծնաւ մեզ, որդի տուաւ, որոյ իշխանութի իւր եղեւ 'ի վր ուսոց իւրոց ։ Եւ անուն կոչեցաւ նմա հրեշտակ մեծի խորհրդոյ, սքանչելի խորհրդակից, ած հզօր, իշխան խաղաղութե, հայր հանդերձելոյ յաւիտենին ։ եսայ․ թ․ 6 ։

6․ Եղիցի անուն տն օրհնեալ յաւիտեան․ զի յառաջ քան զարեւ է անուն նր ։ 'Ի նա օրհնեսցին ամ ազգք երկրի, եւ ամ ազինք երանեսցեն նմա ։ սաղմ․ հա․ 17 ։

7․ Խօսեցաւ տր ը մովսէսի, եւ ասէ․ սրբեա դու ինձ զամ անդրանիկ նախածին, որ բանայ զամ արգանդ, քանզի իմ է ։ ելից․ ժգ․ 1 ։ Եւ յորժամ լնանիցին աւուրք սրբութե նր 'ի վր ուստերն կամ դստերն, ածցէ զգառն տարեւոր յողջակէզ, եւ զոյգս աղաւնոյ, կամ տատրակի ։ ղեւտ․ ժբ․ 6 ։

Խորհուրդք ։

1․ Թլփատեցաւ փրկիչն, ոչ 'ի պարտեաց ինչ, այլ զի մի արհամարհօղ օրինաց վարկցի 'ի հրէից ։

2․ Նմա վն մասնաւոր փրկագործութե պատշաճ եղեւ անունս յս․ իսկ քրի վասն ընդհանրական փրկութե ։

3․ Անունս այս էմմանուէլ, տուչութեըն քրի մեզ, զլինելն այ ը մեզ․ յր զմարդանալ բանին․ նաեւ զլինել նր 'ի մեր կոյս նշանակէ ։

4․ Իսկ անունս այս արագ արագ կապտեսջիր, եւ վաղվաղակի աւար հարկանիջիր, է 'ի փրկագործութե նր, եւ նշանակէ զփրկելն նր զազգս մարդկան 'ի յանմարմին դերչէն, 'ի բաց կապտելով 'ի նմանէ զաւար նր ։

5․ Իշխանութի 'ի վր ուսոց իւրոց զխաչն նշանակէ, զոր յուս իւր եառ․ հրեշտակ մեծի խորհրդոյ նշանակէ զմիջնորդ հաշտութե, եւ այլ անբաւ բարեաց ։ Սքանչելի խորհրդակիցն զառաջնորդ փրկութե ։ Իշխանն, զիշխան խաղաղութե ։ Հայր հանդերձելոյն, զպատճառ հանդերձեալ յաւիտենին ։

6․ Այս մեզ ստուգէ, թէ ամենայն անուն նր, որ է որդի ծնեալ յայ հօրէ, է յառաջ քան զարեւ․ եւ թէ 'ի նա օրհնին ամ ազգ երկրի, եւ փառաւորեն զնա ։

7․ Այս յայտ առնէ, թէ տր կոյսն ոչ 'ի պարտեաց ինչ, եւ ոչ 'ի կարօտութէ սրբութե մատեաւ 'ի տաճարն, այլ զի միածին իւր, ազատն յամ օրինաց, վն մեր կամաւ յանձն եառ զամ օրէնս կատարել, պատշաճ եղեւ եւ ամենայն մօրն զայս օրէնս լնուլ ։ Զի որպէս յայտ առնէ գիրն, վն անկուսացեալ մարց էր օրէնս այս․ իսկ մայրն այ կուսութե ծնաւ, եւ ոչինչ անմաքուր պատահեաց նմա ։

8 · Նա յանկարծակի եկեսցէ 'ի տաճար իւր Տէր , զոր դուքն խնդրէք · և հրեշտակ ուխտին , զոր դուք կամիք , ահաւասիկ գայ , ասէ Տէր ամենակալ ։ Մաղաք · Գ · 1 ։

9 · Ահաւասիկ Տէր նստեալ 'ի վերայ թեթև ամպոյ եկեսցէ յեգիպտոս , և շարժեսցին ձեռագործք եգիպտացւոց յերեսաց նորա , և սիրտք նոցա լքցին 'ի նոսա ։ Եսայ · ԺԹ · 1 ։

10 · Նա յեգիպտոսէ կոչեցի զորդի իմ ։ Ովս · ԺԹ · 1 ։

8 · Այս ունի զխորհուրդ գալստեան Տն 'ի տաճարն ։

9 · Այս ունի զխորհուրդ Տն մերոյ մանկացելոյ , 'ի հալածմանէ հերովդէի' յեգիպտոս փախչելոյ 'ի գիրկս մօր իւրոյ ։ Օ՛ և թեթև ամպն նշանակէ զսուրբ կոյս մայր նորա մաքուր յամ մեղաց , և յախտից հիւթոյ ։

10 · Այս ունի զխորհուրդ դարձի նորա յեգիպտոսէ ։

Յօդուած · Է ։

Առ յովհաննու Մկրտչին քարոզութիւն · առ քրիստոսին մերոյ մկրտութիւնն , առ պահս նորա , և առ փորձութիւնն ։

Մարգարէութիւնք ։

1 · Եւ ահա ես առաքեմ զեղիա թեզբացի · մինչև եկեալ իցէ օր Տն մեծ և երևելի · որ պատրաստեսցէ ըզ սիրտ հօր առ որդի · և զսիրտ առն առ ընկեր իւր · գուցէ եկեալ հարկանիցեմ զերկիր միանգամայն ։ Մաղաք Դ · 5 ։

2 · Ընդ ծագեցից զեղջիւր դաւթի · պատրաստ արարից զճրագ օծելոյ իմոյ ։

3 · Թշնամեաց նորա զգեցուցից զամօթ · այլ 'ի վերայ նորա ծաղկեսցի սրբութիւն իմ ։ Սաղմ · ՃԼԱ · 17 · 18 ։

4 · Ահա ես առաքեմ զհրեշտակ իմ , և տեսցէ զճանապարհս առաջի իմ ։ Մաղաք · Գ · 1 ։

5 · Ձայն բարբառոյ յանապատի , պատրաստ արարէք զճանապարհս Տն , և ուղիղ արարէք զշաւիղս Այ մերոյ ։ Ամ ձորք լցցին , և ամ լերինք և բլուրք խոնարհեսցին · և եղիցին դժուարինքն 'ի դիւրինս , և առապարքն 'ի դաշտս · և երևեսցին փառքն Տն · և տեսցէ ամ մարմին զփրկութիւն Այ , զի Տէր խօսեցաւ ։ Եսայ · Խ · 3 ։

6 · Ձայն Տն 'ի վերայ ջուրց , և Այ փառաց որոտաց , և Տէր ինքն 'ի վերայ ջուրց բազմաց ։ Ձայն Տն զօրութբ , ձայն Տն մեծ վայելչութբ ։ Սաղմ · ԻԸ · 3 ։

7 · Տէր ասաց ցիս որդի իմ ես դու , և ես այսօր ծնայ զքեզ ։ Սաղմ · Բ · 7 ։

8 · Ահա մանուկ իմ օգնական եղեց նմա · և ընտրեալ իմ , զոր ընկալաւ անձն իմ · ետու զոգի իմ 'ի վերայ նորա , և

Խորհուրդք ։

1 · Այս ունի զխորհուրդ , թէ որպէս յովհաննէս մկրտիչն որ կարապետ եղև փրկչին , հոգւով և զօրութբ եղիային եկն · ուստի առ սադուկեցիսն ասաց , ծնունդք իժից , և այլն · և թէ ահաւասիկ տապար առ արմին ծառոց կայ · արարէք պտուղ արժանի ապաշխարութե ։

2 · Զօրաց եղև նա բարձրութբ քն , որ է ինքնին լոյս ։

3 · Սովաւ փրկիչն յամօթ արար զթշնամիս իւր զփարիսեցիս , յասելն իւր ցնոսա · թէ մկրտութիւն յովհաննու ուստի էր ։

4 · Այս յայտ առնէ զնախընթացութիւն նորա 'ի պատրաստել զժողովուրդն առ քն ։

5 · Վասնզի քն է ամենայն ծննդեան իւրում է բան ծածկեալ 'ի ծոց հօր , որ յովհաննէս քարոզութբ իւրով ձայն բարբառոյ բանին եղև , և յայտնի արար զնա' ասելով · գայ զօրագոյն քան զիս , որում չեմ արժանի բառնալ ըզ կօշիկս նորա · նա մկրտեսցէ զձեզ հոգւով սրբով և հրով ։

6 · Այս' խորհրդով զձայնն Այ հօր նշանակէ , որ 'ի մկրտութե Տն որոտաց 'ի վերայ նորա , թէ դա է որդի իմ սիրելի , ընդ որ հաճեցայ ։

7 · Այս յայտնապէս զքն զորդի Այ ասաց է ։

8 · Այս ունի զխորհուրդ իջման հոգւոյն սրբոյ , 'ի վերայ փրկչին մերոյ ։

իրա_

իբրաւունս հեթանոսաց սպասեսցեն :
Ես . ԽԲ . 1 :
9 . Եւ բղխեսցի գաւազան յարմատոյն
յեսսեայ . և ելցէ ծաղիկ յարմատոյ ան
տի . և հանգիցէ 'ի վերայ նորա հոգի այ . հո
գի իմաստութեան, և հանճարոյ . հոգի
խորհրդոյ , և զօրութեան . հոգի գիտութեան ,
և աստուածպաշտութեան . և լցցէ զնա հոգի եր
կիւղի այ : Եսայ . ԺԱ . 1 :
10 . Եւ առէ ցիս՝ Ջուրս այս որ ելանէ 'ի
կողմն գալիլեացւոց ընդ արևելս . և ի
ջանէ յարաբիա . և գայ մինչև ցծով 'ի
ջուրցն ելից , բժշկեսցէ զջուրս : Եզեկ .
ԽԷ . 8 : Ամենայն յորոյ վերայ եկեսցէ գետն
կենդանի լիցին . և եղիցի անդ ձուկն
բազում յոյժ , զի հասանէ անդր ջրոյս այսո
րիկ բժշկեսցէ . և կենդանասցի յորոյ վերայ
հասցէ գետն , և կեցցէ : Եզեկ . ԽԷ . 8 . 9 :
11 . Եւ ցանեցից 'ի վերայ ձեր ջուր սուրբ . և
սրբեսջիք յամենայն պղծութեանց ձերոց . և
յամենայն կռոց ձերոց սրբեցից զձեզ : Եւ
տաց ձեզ զսիրտ նոր . և զոգի նոր նո
րոգեցից 'ի ձեզ . և հանից զսիրտն քա
րեղէն 'ի մարմնոց ձերոց . և տաց ձեզ
զսիրտ մարմնեղէն : Եւ զոգի իմ տաց
ձեզ . և արարից զի յարդարութիւնս իմ
գնասջիք . և զիրաւունս իմ պահիցէք ,
և առնիցէք զնոսա : Եզեկ . ԼԶ . 25 . 26 . 27 :
12 . Յաւուր յայնմիկ եղիցի ամենայն տեղի աղ
բիւր բացեալ տանն դաւթի , և բնա
կողացն երուսաղէմի 'ի լուացումն մեղաւորի,
և դաշտանականաւորի : Զաք . ԺԳ . 1 :
13 . Եւ էր մովսէս առաջի տն զքառասուն տիւ ,
և զքառասուն գիշեր , հաց ոչ եկեր , և
ջուր ոչ էարբ . Ելից . ԼԴ . 28 : Եւ
հայեցաւ եղիա , և ահա 'ի սնարից նորա
նկանակ հաճարոյ , և կուժ ջրոյ . և յա
րեաւ եկեր՝ և էարբ . 3 . Թագ . ԺԹ . 6 :
Եւ գնաց զօրութեամբ կերակրոյն այնո
րիկ զքառասուն տիւ և զքառասուն գիշեր մին
չև ցլեառն այ 'ի քորեբ : 3 . Թագ . ԺԹ . 8 :
14 . Եւ կերակրեաց զքեզ մանանայիւն զոր
ոչ գիտէիր , և ոչ գիտէին հարքն քո .
զի յայտ արասցէ քեզ , թէ ոչ հացիւ
միայն կեցցէ մարդ , այլ ամենայն բանիւ , որ
ելանէ 'ի բերանոյ այ , կեցցէ մարդ : Բ .
օրինաց . Ը . 3 : Մի փորձեսցես զտէր այ
քո , որպէս փորձեցիք 'ի փորձութեանն . Բ . օր . Զ .
16 : Ի տեառնէ այ քումմէ երկիցես , և զնա
պաշտեսցես . և 'ի նա յարեսցիս : Բ . օր .
Զ . 13 :

9 . Այս զհանգչելն հոգւոյն սրբոյ 'ի վերայ
քի . և լնուլ զնա ամենայն պարգևօք ան
դստին յորովայնէ մօր իւրոյ քաջ ծա
նուցանէ . որպէս և ինքն յորժամ 'ի նա
զարէթ 'ի ժողովարանին ընթերցաւ
զգիրսն եսայեայ , ասաց . այսօր լցան
գիրքս այս յականջս ձեր :
10 . Այս զամենայն զօրութիւն բարձրացումն
ջրոյն սուրբ խորհրդոյն մկրտութեան 'ի վերս
տին ծնունդ հաւատացելոց , խորհր
դով նշանակէ : Զի քս մկրտութեամբ իւ
րով սրբեաց զջուրսն . որպէս զի ջուրն մեր
ձեռալ յամենայնն մարմին անմեղին քի
զզօրութիւն խորհրդոյ մկրտութեան ընծայեսցի .
և թողութիւն մկրտելոցն յետոյ : որպէս գրէ
սուրբն թովմաս : Խ . 39 . Պ . 1 :
11 . Այսուհետև նախագուշակեալ եղև 'ի
ձեռն եզեկիելի ամենայն յառաջադրու
թիւն , որով ամենայն յառաջադրեալ էր կա
ցուցանել զայս սուրբ խորհուրդս մկրտու
թեան 'ի մկրտութեան քի . սրբել սոխա
զմեղս . և արդարացուցանել զմկրտեալսն
հաւատով . և պարգևելով նոցա զհոգին
իւր սուրբ : Ս զի մկրտութիւն քի ունի
զզօրութիւն մաքրելոյ 'ի մեղաց ,
և բերելոյ զշնորհս :
12 . Աղբիւրս այս է քս յս փրկիչն մեր , որ
բացեալ եղև , յորժամ 'ի խաչին բևե
ռեալ՝ եհեղ զարիւն իւր 'ի լուացումն
մեղաց ամենայն տիեզերաց : (մեկնիչ) :
13 . Քառասնօրեայ պահք մարգարէիցս
այսոցիկ եղեն ոչ իւրեանց սեպհական
զօրութեամբ ինչ , այլ վերընկալեալ շը
նորհօք , և խնամօք այ : Իսկ քրիս
տոս պահեաց իւրով զօրութեամբ . վս զի
քաղց , և այլ կիրք էին նմա կամաւորք ,
և ոչ բռնադատք :
14 . Այսքիք բանիւք՝ յերրակի փորձու
թեան իւր ընթերանեաց փրկիչն զփոր
ձիչն իւր զգաւաձանող կործանիչն ա
դամայ : Եւ մեզ ուսոյց նովին օրինա
կաւ՝ ամենայն գրոց բանիւք զնա ըմ
բերանել՝ և ամօթերես արձակել զնա
'ի փորձել նորա զմեզ :

Գլուխ · ԺԴ ·

Յաղագս հնդյաղաղարելոյ երէին ընդ մարդկան ·

Սուղ ինչ բան ունիմք յաղագս առաջիկայ գլխոյս հաւաքել · զոր յերիս յօդուածս բովանդակեմք :

Յօդուած · Ա ·

Աղա երէին շրջելոյ ընդ մարդկան, եւ չաատաարելոյ ·

Ակնարկութիւ :

1 · Սա է ա͞ծ մեր, ը որում ոչ համարեսցի այլ · եգիտ զա͞մ ձանապարհս իմաստութե · եւ ետ զնա յակոբու ծառայի իւրոյ, եւ իսրայելի սիրելւոյ 'ի նմանէ : Յետ այսորիկ յերկրի երեւեցաւ, եւ ը մարդկան շրջեցաւ : բար · Գ · 36 :

2 · Երկիր զաբուղոնի, եւ երկիր նեփթաղիմի ձանապարհդ ծովու, եւ այլք որք բնակեալքդ էք զծովեզերբդ, եւ յայն կոյս յորդանանու · գալիլիա հեթանոսաց, ժողովուրդ՝ որ գնայր ը խաւար, ետես զլոյս մեծ · եւ որք բնակեալդ յ͞երկ, եւ 'ի ստուերս մահու, լոյս ծագեսցի 'ի ձեզ : եսայ · Թ · 1 :

3 · Եւ ժողովեսցին առ նա ա͞մ վտառեաք, եւ ա͞մ պարտապանք, եւ ա͞մ ցաւագնեալք ոգւով · եւ եղեւ զօրագլուխ : Ա · Թագ · Իբ · 2 :

4 · Եւ եղեւ բան ա͞ն առ եղիա, եւ ասէ · արի եւ գնա 'ի սարեփթա սիդոնացւոց, եւ նստցիս անդ · եւ ահա պատուիրեալ է իմ անդ կնոջ միոյ այրւոյ կերակրել զքեզ : Գ · Թագ · ԺԷ · 8 :

5 · Եւ եղեւ օր, եւ էանց եղիսէէ 'ի սովմնա, եւ անդ էր կին մի մեծ · եւ կալ[եալ] զնա ուտել հաց · եւ լինէր 'ի շատ ժամանակէ 'ի մտանել իւրում անդր՝ իջանէր ուտել եւ ըմպել · Դ · Թագ · Դ · 8 :

Խորհուրդ :

1 · Ոյս է յայտնի նախադուշակութիւն մարգարէական, թէ աներեւոյթն ա͞ծ ճշմարիտ մարդեղութ֊ը յերկրի երեւեալ՝ կենցաղավարի ը մարդկան 'ի լոյս, եւ 'ի փրկութիւն հոգւոց նց, որոց ընդունելին զնա :

2 · Երկիր սոցա էր ձանապարհ ծովուն տիբերեայ, ը որ գնային եւ գային 'ի ծովն յայն : Եւ զի սոյս գաւառք էին յայնկոյս յորդանանու, վ͞ն եւ զայլ անուն առեալ կոչէին գալիլիա հեթանոսաց : Որդ՝ ժողովուրդքն երկրաց այսոցիկ, որք 'ի խաւարի անգիտութե, եւ 'ի ստուերս մեղաց, եւ մահու նստէին, տեսին զլոյս աւետարանին քի, եւ ծագեցաւ 'ի նս լոյսն քն քաւիչ մեղաց, եւ տուիչ կենաց, շնորհաց, եւ փառաց :

3 · Ոյս ունի զխորհուրդ այնմ որ գրեալն է, թէ եկին մերձ առ նա ա͞մ մաքսաւորք, եւ մեղաւորք լսել 'ի նմանէ : ղուկաս · ԺԵ · 1 :

4 · Ոյս ունի զխորհուրդ այնմ, թէ մարիամ որ կոչիւր մագդաղենացի եւ յովհաննա կին քուզայ՝ հազարապետին հերովդի, եւ շուշան, եւ այլք պաշտէին զնա յընչից իւրեանց :

5 · Եւ սոյս իսկ զնոյն խորհուրդ ունի, զի ը աւետարանին մարկոսի էին աշակերտեալ կանայք ոմանք, որք զհետ շրջէին նմա, եւ պաշտէին զնա :

Յօդուած․ Է ։

Աշխ․ ծրէէջին ժողովուածս աշակերտաց, եւ առս առաքելութեան նոցա ։

Ակնարկութիւնք ։

1․ Եւ եկին եղեւ զեղինէ որդի սա–
փատայ․ եւ նա վարէր երկոտասան
եզամբք, եւ զոյգ եզանց առաջի, եւ ինքն
'ի վր երկոտասանիցն․ եւ եհաս եղիա
առ նա, եւ ընկեց զմաշկեակն իւր 'ի վր
նր ։ Եւ եթող եղիսէէ զեզինսն, եւ ըն–
թացաւ զհետ եղիայի ։ Գ․ Թագ․ ԺԹ․
19 ։

2․ Երկոտասան իշխանք տանց նահապե–
տաց նց․ նոքա էին իշխանք ցեղիցն, եւ
նոքա կային 'ի վր ստինկանութեն ։
Թուոց․ Է․ 2 ։

3․ Եւ եկին յեղիմ․ եւ էին անդ երկոտա–
սան աղբիւրք ջրոց, եւ եօթանասուն
ծառ արմաւենեաց․ եւ անդ բանակե–
ցան առ ջրովն ։ Ելից․ ԺԵ․ 27 ։

4․ Եւ էառ եղիա երկոտասան քար ըստ
թուոյ ցեղիցն իէլի․ որպ խօսեցաւ տր
ը նմա, եւ ասէ․ իէլ եղիցի անուն քո․
եւ շինեաց զքարինսն յանուն տն․ եւ ա–
րար ծով ։ Գ․ Թագ․ ԺԸ․ 31 ։

5․ Եւ ասէ տր ցմովսէս․ ժողովեա ինձ զեօ
թանասուն այր 'ի ծերոցն իէլի․ եւ ա–
ռից 'ի հոգւոյդ որ 'ի քեզ է, եւ արկից
վնոքօք ։ Թուոց․ ԺԱ․ 16 ։

6․ Եւ 'ի մէջ նր կերպարանք չորից գազա
նաց․ եւ այս տեսիլ նոցա․ կերպարանք
մարդոյ 'ի վր նց ։ Եւ չորք դէմք միոյ,
եւ չորք թեւք միոյ միոյ 'ի նոցանէ․ եւ այլն
եզեկ․ Ա․ 5 ։

Եւ կերպարանք երեսաց նց՝ կերպա–
րանք մարդոյ, եւ կերպարանք առիւծու
յաջմէ չորեցունց․ եւ կերպարանք ե–
զին, եւ կերպարանք արծուոյ՝ 'ի ձախ–
մէ չորեցունց ։ Եզեկ․ Ա․ 10 ։

7․ Իմաստուն շինեաց իւր տուն, եւ կանգ–
նեաց սիւնս եօթն․ եզեն զզենլիս իւր․
եւ խառնեաց 'ի խառնարանս զգինի իւր,
եւ պատրաստեաց զսեղան իւր ։ Եւ ա–
ռաքեաց զծառայս իւր՝ կոչել բարձր քա
րոզու 'ի խառնելիս իւր ։ Առակ․ Թ․ 1 ։

Մեկնութիւնք ։

1․ Այս զխորհուրդ կոչման աշակերտացն
քր ունի․ որք 'ի ձայն միոյ հրամանի
նր, առժամայն թողեալ զամ զնացին
զհետ նր ։ Եւ առին 'ի նմանէ զիշխա–
նութի 'ի վր այսոց պղծոց հանել զնս,
եւ բժշկել զամ ախտս, եւ զամ հիւանդու
թիւս անուժամբ նր ։

2․ Այս զխորհուրդ երկոտասան առաքե
լոցն ունի ։ Օրս իշխան կացոյց զը զամ
երկիր, եւ խոստացաւ նց նստել յերկո
տասան աթոռ դատել զերկոտասան
ազգս իէլի ։

3․ Եւ այս յայտնագոյն զխորհուրդ երկո–
տասան առաքելոցն բերէ․ այլեւ եօթա–
նասուն եւ երկու աշակերտացն իսկ ։

4․ Այլ եւ այս զխորհուրդ երկոտան առա
քելոցն ցուցանէ․ որք եղեն հիմունք
հաստատութն եկեղեցւոյն քի․ ուստի
զհաւատացելոց, շինեալք 'ի վր հիման
առաքելոց ։ Եփես․ Բ․ 20 ։

5․ Իսկ այս զեօթանասնից խորհուրդն բե
րէ․ զորոց ասէ տրն ղուկաս, թէ երեւե
ցոյց տր եւ այլեւս եօթանասուն եւ երկուս
եւ առաքեաց զնս․ եւ այլն ։ Ղուկ․ Ժ․ 1 ։

6․ Այս զխորհուրդ չորից աւետարանչացն
ունի ։ Կերպարանք մարդոյն նշանակէ
զտրն մատթէոս, որ յաւետարանի իւ–
րում սկիզբն առնէ 'ի մարդեղուէն քի
ասելով․ (գիրք ծննդեան յի քի ։)
Կերպարքն առիւծուն, զտրն մարկոս, որ
սկիզբն առնէ 'ի գոչմանէ, ասելով․
(Ձայն բարբառոյ յանապատի) ։ Իսկ
կերպարանք եզին՝ զտրն ղուկաս, որ
'ի քահանայութէ սկիզբն առնէ՝ ասե–
լով․ (Եղեւ քհնյ ումն) ։ Եւ արծուոյն
զյովհաննէս, որ սկիզբն առնէ յածու–
թէն ասելով ։ ('Ի սկզբանէ էր բանն) ։

7․ Այս զխորհուրդ առաքման տմ առա–
քելոցն, եւ աշակերտացն 'ի քարոզուի
աւետարանին նշանակէ, ըստ երգոյն,
թէ որ շինեցեր զտուն քո զեկեղեցի՝ ի–
մաստուի հօր յս .... եւ առաքեցեր
զծառայս քո տր զառաքեալս, եւ այլն․

Յօդուած. Գ.

Աղագս սքանչելագործութիւնս Եղիշէի. և առ այլակերպութիւն նր 'ի կեանս Բաքոր ։

Վկայութիւնք ։

1. Եւ ոչ ևս եկաց մարգարէ յԻսրայէլ իբ
րև զՄովսէս այր՝ զոր ծանեաւ տր
դէմ յանդիման. ամ նշանօք և ար-
ուեստիւք զոր առաքեաց զնա ած առնել
յերկրին եգիպտացւոց ։ Բ. օր. ԼԴ. 10։
2. Եւ ասէ յեսու. կացցէ արեգակն համ-
դէպ գաբաւոնի. և լուսին համադէպ
ձորոյն ելոնայ ։ Եւ կացին արեգակն,
և լուսին 'ի կայի իւրեանց, մինչև էառ
ած վրէժ 'ի թշնամեաց նոցա ։ յես.
Ժ. 12 ։
3. Եւ կարդաց սամուէլ առ տր, և ետ
տր ձայնս, և անձրևս յաւուր յայնմիկ.
և երկեաւ ամ ժողովուրդն յոյժ 'ի տեառնէ,
և 'ի սամուէլէ ։ Ա. թագ. ԺԲ. 18 ։
4. Պատասխանի ետ եղիա և ասէ ցյիսնա
պետն. եթէ այր այ եմ ես, իջցէ հուր
յերկնից, և կերիցէ զքեզ, և զյի-
սունսդ քո ։ Եւ էջ հուր յերկնից, և
եկեր զնա, և զյիսունս նր ։ Դ. թագ.
Ա. 10 ։
5. Եւ փչեաց (եղիա) երիցս 'ի մանուկն,
և կարդաց զտր և ասէ. տր ած իմ.
դարձցի շունչ մանկանս 'ի սա. և ե-
ղև այնպէս ։ Եւ աղաղակեաց. և
լուաւ տր ձայնի եղիայի, և դարձաւ
շունչ մանկանն 'ի փոր նր, և կենդա-
նացաւ ։ Գ. թագ. ԺԷ. 21 ։
6. Եւ եղիսէոս անէծ զմանկունսն բե-
թելայ զկատակիչս իւր՝ յանուն տն.
և ելին երկու արջք յանտառէ, և պա
տառեցին 'ի նոցանէ քառասուն և եր
կու մանկունս ։ Դ. թագ. Բ. 24 ։
7. Բազմացոյց զիւղն աղքատ այրւոյն ։
Դ. թագ. Դ. 5 ։ Աղօթիւք յարոյց
զմեռեալ մանուկն սոմնացի կնոջն ։
Դ. թագ. Դ. 31 ։ Բազմացոյց զպա
ղատխտն տալ որդւոց մարգարէիցն
յուտել ։ Դ. թագ. Դ. 43 ։ Մկրտե
ցաւ նէեման 'ի յորդանան եօթն ան-
գամ ըստ բանին եղիսէի. և սրբե-
ցաւ 'ի բորոտութենէ իւրմէ, և հաւա-
տաց յած իսրայէլի ։ Դ. թագ.
Ե. 14 ։
8. Զհրեշտակն ռափայէլ զազմոդդէն հա
լածեաց 'ի սառայէ յամուսնոյն տու-

Խորհրդածութիւնք ։

1. Այս ամ, և այլ նշանք և սքանչելիք
մարգարէից, առ հաստատութիւն բա-
նից նց եղեն ։ Եւ 'ի վկայութիւն ճշմար-
տութեան քն գրեցան 'ի գիրս նոցին.
իբր զի տեսեալ իցէ, թէ յոր փրկիչն
մեր առաւել ևս քան զնոցայն նշանօք
պայծառագոյն ցուցանէ զբանս իւր,
առաւել ևս քան զմարգարէսն արժա
նահաւատ ծանիցէ զնա, և հաւատա
ցէ բանից նր ։ Այլ իմէնացիք զայս ի-
մաստասիրել անփոյթ եղեն. և այն-
պէս 'ի լուսոյ շնորհաց նր յետնեալ գը
տան ։ Վասն առաց փրկիչն. եթէ
զգործսն չէր գործեալ 'ի նս, զոր ոչ
այլ ոք գործեաց, մեղ ինչ ոչ գոյր նց.
բայց արդ տեսին՝ և ատեցին. և զիս,
և զհայր իմ ։ յովհ. ԺԵ. 24 ։
Իսկ զբազմապատկուլի նշանաց փրկ-
չին՝ յերրորդ մասին մատենիս՝ քաղե
լով գրեմք ։
Այլ թէ զինչ անհամեմատ առա-
ւելութբ գերագոյն եղեն նշանք փրկ
չին քան զմարգարէիցն, բաջայայտ է ։
Նախ՝ զի ոչ անձին զօրութբ ինչ նր-
շանս առնէին մարգարէքն. այլ աղօ-
թիւք յայ ընկալեալ զօրութբ ։ Երկ-
րորդ՝ առնէին սահմանեալ ինչ չա-
փով, և թուով, և ոչ 'ի վերայ բազմաց,
կամ յոլովակի, որպ և յայտ է ։ Իսկ
փրկիչն, ոչ աղօթիւք ընկալեալ, այլ
անձին իւրոյ ածային զօրութբ տիրա
պէս, և ինքնիշխան կարողութբ ըստ
հաճոյից իւրոց առնէր. որպ և 'ի գործս
սքանչելեաց նորին՝ բանքն իւր իսկ
յայտ առնէին, որպ այսորքիկ. կամիմ
սրբեաց ։ Այն դու արձակեալ ես 'ի
հիւանդութենէ քումմէ. և այլք նմանք ։
Եւ ոչ եթէ չափով սահմանեալ ինչ
էր նմա գործել. այլ քանիցս պէտք
լինէին, և հաճոյ լինէր նմա, սքան-
չելագործէր. որպ զօրութբ բանից նր
աւետարանչացն ունիմք իմանալ ։

8. Իսկ այս հրեշտակի 'ի կերպարանս մար
դոյ Է մարդկան շրջիլն, առաջնոր-
դելն

Դ

բեկայ , և զաչս տուբիթայ բժշկեաց ։ տուբ . Գ . 2 . և 11 ։

9 . Թաբօր և հերմոն յանուն քո ցնծասցեն ։ սաղմ . ՁԸ . 12 ։

10 . Տր ասաց ցիս որդի իմ ես դու . և ես այսօր ծնայ զքեզ ։ սաղմ . Բ . 7 ։

դևն 'ի ճանապարհս , հալածեն ըզդևս , և զկուրութին փարատել , յայտնապէս նախագուշակ եղև ճշմարիտ մարդեղութե շրջելոյ բանին այ ընդ մարդկան , զդևսն հալածելոյ , և զկոյրսն լուսաւորելոյ ։

9 . Այս զխորհուրդ այլակերպութե ոմն նշանակէ , որ եղև 'ի լեառն Թաբօր ։

10 . Այս ունի զխորհուրդ վկայելոյ հօր 'ի վր քսի , թէ դա է որդի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցայ ։

Գլուխ . ԺԴ ։

Յաղագս բանից երկչին ։

Ի բանս երկչին մերոյ՝ են , որք զևրմէ ասացեալ բանք են ։ Են որք օրէնք , կամ պատուիրանք , և կամ խրատք են առ հասարակ ։ Են որք առ յանձնառութի վշտաց խաչի , և մահու են ։ Եւ են , որք վս յարութե , դատաստանի , և հատուցման չարաց , և բարեաց են ։

Յօդուած . Ա ։

Աղա զանիշնէ խորհրդ ասացեալ բանս երկչին ։

Վկայութիւնք ։

1 . Տր ասաց ցիս որդի իմ ես դու , և ես այսօր ծնայ զքեզ ։ սաղմ . Բ . 7 ։

2 . Նա կարդասցէ առ իս հայր իմ ես դու ։ սաղմ . ՁԸ . 27 ։

3 . Ասաց տր ցտր իմ , նիստ ընդ աջմէ իմմէ ։ սաղմ . ՃԹ . 1 ։

4 . Վնկ եօծ զքեզ ած՝ ած քո իւղով ուրախութե առաւել քան զընկերս քո ։ սաղմ . ԽԴ . 8 ։

5 . Իբրև հովիւ մի հովուեսցէ զխաշինս իւր , և բազկաւ իւրով ժողովեսցէ զգառինս . և 'ի ծոց իւր կրեսցէ զնս ։ եսայ . Խ . 11 ։

6 . Զ անօրէնութի ինչ ոչ գործեաց , և ոչ գտաւ նենգութի 'ի բերան նր ։ եսայ . ԾԳ . 9 ։

7 . Խորտակեսցէ յաւուր բարկութե զթագաւորս , դատեսցէ զհեթանոս ։ սաղ . ՃԺ . 5 ։

8 . Մարգարէ յեղբարց քոց իբրև զիս յարուսցէ քեզ տր ած քո , նմա լուիջիք ։ Բ . օրին . ԺԸ . 15 ։

9 . Բարձցին զոհք , և նուէրք . և 'ի վր տաճարին պղծութի աւերածոյն կացցէ մինչև 'ի վախճան ժամանակի ։ դան . Թ . 27 ։

Խորհուրդք ։

1 . Այս ստուգէ զանձնէ խրմէ փրկչին ասելն , թէ որդի այ եմ ես ։ յոհ . Ժ . 36 ։

2 . Հայր իւր կոչէր զած ։ յոհ . Ե . 18 ։

3 . Եւ հաւասար առնէր զանձն այ ։ յոհ . Ե . 18 ։

4 . Դուք ասէք թէ ես եմ . թգւ ես եմ քս , որ է օծեալ ։

5 . Ես եմ հովիւն քաջ , և զանձն իմ դնեմ 'ի վր ոչխարաց ։ յոհ . Ժ . 11 ։

6 . Ո 'ի ձէնջ յանդիմանեսցէ զիս վս մեղաց . թէ զճշմարտութի խօսիմ , ընդէր ոչ հաւատայք ինձ ։ յոհ . Ը . 46 ։

7 . Որպէս լսեմ 'ի հօրէ դատեմ , և դատաստանն իմ արդար է ։ յոհ . Ե . 30 ։

8 . Չէ մարգարէ ընդունելի 'ի քաղաքի իւրում ։ ղուկ . Դ . 24 ։

9 . Յորժամ տեսանիցէք զպղծութի աւերածոյն , որ ասացեալն է 'ի ձեռն դանիէլի մարգարէին , զի կայցէ 'ի տեղւոջն սրբութե ։ մատթ . ԻԴ . 15 ։

Յօդուած․ Ը։

Աղագս էէրև օրէնսդիր ասացեալ ճանս փրկչին։

Մարգարէութիւնք։	Խորհուրդք։
1․ Օրէնք յինէն ելցեն, և դատաստան իմ՝ ի լոյս հեթանոսաց։ Եսայ․ ծա․ 4։	1․ Զպատուիրան նոր տամ ձեզ, զի սիրեսջիք զմիմեանս, որպէս սիրեցի ես զձեզ։ Յոհ․ ժգ․ 34։
2․ Լուարո՛ւք ինձ լուարո՛ւք ժողովուրդք, և ՚ունկնդիր լերո՛ւք ինձ․ զի օրէնք յինէն ելցեն, և դատաստան իմ՝ ի լոյս հեթանոսաց։ Ես․ ծա․ 4։	2․ Լուարուք․ զի ասացաւ առաջնոցն․ մի՛ սպանաներ, և այլն․ այլ ես ասեմ ձեզ, թէ ամենայն որ բարկանայ եղբօր իւրում տարապարտուց, պարտաւոր լիցի դատաստանի։ Մատթ․ Ե․ 21․ և 22։
3․ Ահաւասիկ աւուրք գան ասէ Տէր․ և ուխտեցից տանդ Իսրայէլի ուխտ նոր, ո՛չ ըստ ուխտին զոր ուխտեցի ընդ հարսն նոցա։ Երեմ․ լա․ 31։	3․ Եւ ես ուխտեմ ձեզ․ որպէս և հայր իմ ուխտեաց ինձ զարքայութիւն։ Ղուկ․ իբ․ 29։
4․ Եւ արդ՝ ասէ Տէր Աստուած ձեր․ դարձարո՛ւք առ իս յամենայն սրտէ ձերմէ․ պահօք, և լալով, և կոծով։ Յովէլ․ Բ․ 12։	4․ Ապաշխարեցէ՛ք, զի մերձեալ է արքայութիւնն Աստուծոյ։ Մատթ․ Դ․ 17։
5․ Աւետարանել աղքատաց առաքեաց զիս։ Եսայ․ կա․ 1։	5․ Երանի աղքատաց հոգւով․ զի նոցա է արքայութիւն երկնից։ Մատթ․ Ե․ 2։
6․ Եւ կոչեաց Տէր սաբաւովթ յաւուր յայնմիկ․ լալումն և կոծումն, և աշխարումն, և գերծումն, և զգածումն քրձից․ և նոքա արարին ուրախութիւն, և ցնծութիւն։ Եսայ․ իբ․ 12։	6․ Երանի որք լան այժմ, զի ծիծաղեսցին։ Ղուկ․ Զ․ 21։ Վայ ձեզ որք ծիծաղիքդ․ զի սգասջիք, և լայցէք։ Ղուկ․ Զ․ 25։
7․ Եւ ծանիցեն ամենայն փայտք դաշտի, թէ ես եմ Տէր, որ խոնարհեցուցանեմ զփայտ բարձրացեալ․ և բարձրացուցանեմ զփայտ խոնարհեցեալ։ Եզեկ․ ժէ․ 24։	7․ Ամենայն որ բարձրացուցանէ զանձն խոնարհեսցի․ և որ խոնարհեցուցանէ զանձն բարձրասցի։ Ղուկ․ ժը․ 14։
8․ Այլ որ հեզքն են, նոքա ժառանգեսցեն զերկիր, և փափկասցին ՚ի բազում խաղաղութեան իւրեանց։ Սաղմ․ Լզ․ 11։	8․ Երանի հեզոց, զի նոքա ժառանգեսցեն զերկիր։ Մատթ․ Ե․ 5։
9․ Հաւատաց աբրահամ յԱստուած, և համարեցաւ նմա յարդարութիւն։ Ծննդ․ ժե․ 6։	9․ Ամէն ասեմ ձեզ, և ո՛չ յԻսրայէլի այսպիսի հաւատս գտի երբէք։ Մատթ․ Ը․ 10։
10․ Արդարն ՚ի հաւատոց կեցցէ։ Ամբ․ Բ։ 4։	17․ Հաւատքդ քո կեցուցին զքեզ։ Ղուկ․ Է․ 50։
11․ Սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ, և յամենայն յանձնէ քումմէ, և յամենայն զօրութենէ քումմէ։ Բ․ օրին․ Զ․ 5․ Սիրեսցես զընկեր քո իբրև զանձն քո։ Ղևտ․ ժթ․ 18։	11․ Եւ Յիսուս ասէ ցնա․ սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ, և յամենայն անձնէ քումմէ, և յամենայն մտաց քոց․ այս է մեծ և առաջին պատուիրան։ Երկրորդն նման սմին․ սիրեսցես զընկեր քո․ և այլն։ Մատթ․ իբ․ 37։

Յօդուած · Գ ։

Աղօ յանձնառութիւն Վերայ խաչի, եւ մահու բանս Քրիստոսի ։

Վկայութիւնք ։

1 · Նեղութիւնք եւ վիշտք գտին զիս, եւ պատուիրանք քո խոսք իմ էին ։ սաղմ · ՃԺԸ · 143 ։

2 · Անցաք մեք ը̃ հուր, եւ ը̃ ջուր, եւ հաներ զմեզ 'ի հանգիստ ։ սաղմ · ԿԵ · 22 ։

3 · Վ̃ քոյ մեռանիմք զօրհանապազ, համարեցաք ո̃պ զոչխար 'ի սպանումն ։ սաղմ · ԽԳ · 22 ։

4 · Հոգիք արդարոց 'ի ձեռին ա̃յ են, եւ ո̃չ մերձեսցի 'ի նո̃ մահ ։ Թուեցան յաչս անզգամաց թէ մեռան, եւ համարեցան չարչարանք ելք նո̃, եւ գնալն 'ի մէնջ բեկումն, բայց նոքա են 'ի խաղաղութեան ։ Զի թէպէտ յաչս մարդկան տանջեցան · այլ յոյս նո̃ լի է անմահութե̃ · եւ սակաւ ինչ խրատեալք գտցեն զմեծ բարութիւն ։ Զի ա̃ծ փորձեաց զնո̃ · եւ եգիտ իւր արժանիս ։ Իբրեւ ոսկի 'ի բովս քննեաց զնո̃, եւ ո̃պ զողջակէզս զոհի ընկալաւ զնո̃ ։ 'ի ժամանակի այցելութեան իւրեանց պայծառասցին, դատեսցեն զազգս, եւ կալցեն զժողովուրդս, եւ թագաւորեսցէ նո̃ տ̃ր յաւիտեան ։ իմաստ · Գ · 1 ։

5 · Այլ անձամբք բեկեալք, եւ հոգւովք տառապանաց ընդունելի լիցուք իբրեւ զողջակէզս խոյոց՝ եւ զուարակաց, եւ իբրեւ զբիւրաւորս գառանց պարարտաց · Այնպէս եղիցի պատարագս մեր այսօր առաջի քո, լինել կատարեալ զկնի քոյ · զի չիք ամօթ յուսացելոցս 'ի քեզ ։ Եւ արդ՝ գամք զհետ քոյ ա̃մ սրտիւք մերովք, եւ երկնչիմք 'ի քէն, եւ խնդրեմք զերեսս քո · մի յամօթ առներ զմեզ ։ դան · Գ · 39 ։

6 · Առ արդարութիւն, եւ առ փառս խաչի՝ եւ մահուան փրկչին մերոյ, եւ սիրելեաց նո̃ բազում ունիմք վկայս 'ի նախնի արդարոց, յորս են, աբէլ, յոբ, սամփսոն, դաւիթ, տուբիթ, զաքարիա որդի յովիդայեայ բահանայի, միքիա, եւ զմակաբայեցիս, եւ զայլ բազումս, ո̃պ եւ գրեալ է, թէ բազումք յի̃էլացւոյ

Խորհրդածութիւնք ։

1 · Մտէք ը̃նեղ դրունն · քանզի անձուկ է դուռն, եւ նեղ ճանապարհն որ տանի 'ի կեանս ։ մատթ · Է · 13 ։

2 · Երանի որք հալածեալ իցեն վ̃ն արդարութեան, զի նո̃ է արքայութիւն երկնից ։ մատթ · Ե · 10 ։

3 · Եւ ասէր առ ամենեսեան, եթէ ոք կամի զկնի իմ գալ, ուրասցի զանձն, եւ առցէ զխաչ իւր հանապազ, եւ եկեսցէ զհետ իմ ։ ղուկ · Թ · 23 ։

4 · Մի երկնչիք յայնցանէ · որք սպանանեն զմարմին, եւ զոգի ո̃չ կարեն սպանանել ։ Այլ երկերուք դուք առաւել յայնմանէ, որ կարողն է զոգի եւ զմարմին կորուսանել 'ի գեհենի · մատթ · Ժ · 28 ։ Համբերութե̃ ձերով ստասջիք զոգիս ձեր ։ ղուկ · ԻԱ · 19 ։

Եւ դուք էք, որք ցանգ կայիք ը̃ իս 'ի փորձութիւնս իմ · եւ ես ուխտեմ ձեզ, ո̃պ եւ հայր իմ ուխտեաց ինձ զարքայութիւն ։ Եւ նստիցէք յերկոտասան աթոռ դատել զերկոտասան ազգս ի̃էլի ։ ղուկ · ԻԲ · 29 ։

5 · Եւ մեծատանն որ ասաց, թէ զայդ ա̃մ (պատուիրանս) արարի 'ի մանկութենէ իմմէ, արդ՝ զի̃նչ եւս պակաս իցեմ · ասէ ցնա (յս̃) · մի ինչ պակաս է 'ի քէն · եթէ կամիս կատարեալ լինել, երթ զոր ինչ ունիս վաճառեա, եւ տո̃ւր աղքատաց, եւ ունիցիս գանձս յերկինս · եւ ա̃ռ ըզխաչն, եւ ե̃կ զկնի իմ ։ մարկ · Ժ · 20 ։

6 · Իսկ զի̃արդ գրեալ է զորդւոյ մարդոյ, զի բազում ինչ չարչարեսցի, եւ անգոսնեսցի ։ մարկ · Թ · 11 ։ Եղիա եկեալ իսկ է եւ ո̃չ ծանեան զնա · այլ արարին ը̃ նա զոր ինչ կամեցան · նոյնպէս եւ որդի մարդոյ չարչարելոց է 'ի նոցանէ · մատթ · ԺԷ · 12 ։ Որ կամիցի զանձն իւր կեցուցանել, կորուսցէ զնա, եւ որ կո-

յանձն առին յօժարութեամբ մեռանել, և ոչ պղծել զանձինս իւրեանց 'ի խառնակ կերակրոյ անօրէնի, զի մի՛ սուրբ կտակարանքն պղծեսցին : Եւ մեռան բազումք 'ի նոցանէ, և եղև տօն ուրախութեան 'ի վերայ Իսրայէլի մեծ յոյժ : Ա · մակ · Ա · 65 :

7 · Զինչ տաց տեառն փոխարէն ամենայնի զոր և ետ ինձ : Զբաժակ փրկութեան ընկալայց, և զանուն տեառն կարդացից : Պատուական է առաջի տեառն մահ սրբոց իւրոց · ո՛վ տէր ես ծառայ քո եմ · ծառայ և որդի աղախնոյ քոյ : սաղմ · ՃԺԵ · 3 :

8 · Զի զոր սիրէ տէր, խրատէ · տանջէ զամենայն որդի զոր ընդունի : առակ · Գ · 12 :

9 · Ահա մեղաւորքն են, և յաջողեալ են նոքա · կան և ունին զմեծութիւն աշխարհի : սաղմ · ՀԲ · 12 :

10 · Բացից առակաւ զբերան իմ · խօսեցայց զառակս 'ի սկզբանէ : սաղմ · ՀԷ · 2 :

րուսցէ զանձն իւր վասն իմ, գտցէ զնա : մատթ · Ժ · 25 :

Եւ որ ոչ առնու զխաչ իւր, և գայ զկնի իմ, չէ ինձ արժանի : մատթ · Ժ · 38 :

7 · Յիշեցէք զբանն զոր ասացի ձեզ, թէ ոչ է ծառայ մեծ քան զտէր իւր · եթէ զիս հալածեցին, ապա և զձեզ հալածեսցեն · Եւ այլն : Այլ զայսս արասցեն ընդ ձեզ վասն անուան իմոյ, զի ոչ գիտեն զայն որ առաքեացն զիս : յոհ · ԺԵ · 20 :

8 · Ես եմ որթն ճշմարիտ, և հայր իմ մշակ է · ամենայն ուռ որ յիս է, և ոչ բերէ զպտուղ, կտրէ զնա · և ամենայն որ բերէ զպտուղ, սրբէ զնա, զի առաւել ևս պտուղ բերցէ : յոհ · ԺԵ · 1 :

9 · Բայց վայ ձեզ մեծատանցդ, զի ընկալայք զմխիթարութիւն ձեր : ղուկ · Զ · 24 :

10 · Այս նախագուշակէ զբազում ինչ առակաւ խօսիլ փրկչին մերոյ : մատթ · ԺԳ · 34 :

Յօդուած · Գ ·

Վասն յարութեան մեռելոց, դատաստանին, և հատուցման բանին փրկչին :

Վկայութիւնք :

1 · Եւ բազումք 'ի ննջեցելոց 'ի հող երկրի յարիցեն · ոմանք 'ի կեանս, և ոմանք 'ի նախատինս, և յամօթ յաւիտենական : դան · ԺԲ · 2 :

2 · Եւ իմաստունք ծագեսցին իբրև զլուսաւորս 'ի հաստատութեան, և բազումք յարդարոց իբրև զաստեղս յաւիտեանս և ևս : դան · ԺԲ · 3 :

3 · Աստուած մեր յայտնապէս եկեսցէ, և աստուած մեր մի՛ դադարեսցէ : Հուր առաջի նորա բորբոքեսցի, և շուրջ զնովաւ մրրիկ յոյժ : Կոչեսցէ զերկինս 'ի վերուստ, և զերկիր՝ դատել զժողովուրդ իւր, ժողովել առ ինքն զսուրբս իւր : սաղմ · ԽԹ · 3 :

4 · Զերեսաց նորա խռովեսցի երկիր, և երկինք շարժեսցին, արեգակն, և լուսին խաւարեսցին, և աստեղք ծածկեսցեն զլոյս իւրեանց : յովէլ · Բ · 10 :

5 · Նա դատէ զաշխարհս արդարութեամբ, և զժողովուրդս իւր ուղղութեամբ : սաղմ · Թ · 9 :

6 · Տեղասցի 'ի վերայ մեղաւորաց որոգայթ, հուր, և ծծումբ · այս մրրիկ բաժին

Խորհուրդք :

1 · Որոց բարիս գործեալ իցէ 'ի յարութիւն կենաց, և որոց զչար արարեալ 'ի յարութիւն դատաստանաց : յոհ · Ե · 25 :

2 · Յայնժամ արդարքն ծագեսցեն իբրև զարեգակն յարքայութեան երկնից : Որ ունիցի ականջս լսելոյ լուիցէ : մատ · ԺԳ · 43 :

3 · Զի որպէս փայլակն որ ելանէ յարևելից, և երևի մինչև յարևմուտս · այնպէս եղիցի գալուստն որդւոյ մարդոյ : մատթ · ԻԴ · 27 : Եւ յորժամ եկեսցէ որդի մարդոյ փառօք իւրովք, և ամենայն հրեշտակք ընդ նմա · յայնժամ նստցի յաթոռ փառաց իւրոց, և ժողովեսցին առաջի նորա ամենայն ազգք : մատթ · ԻԵ · 31 :

4 · Արեգակն խաւարեսցի, և լուսին ոչ տացէ զլոյս իւր · և աստեղք անկցին յերկնից · և զօրութիւնք երկնից շարժեսցին : մատթ · ԻԴ · 29 :

5 · Ոչ կարեմ ես յանձնէ առնել և ոչինչ · այլ որպէս լսեմ դատեմ, և դատաստանն իմ արդար է : յոհ · Ե · 30 :

6 · Եւ երթիցեն մեղաւորքն 'ի տանջանս յաւիտենականս, և արդարքն 'ի կեանս յա

վի-

քաժակինդ : Սղմ · Ճ · 7 : Բայց արդարք
յաւիտեան կացցեն · և ՚ի տեառնէ վարձք նց ,
և խնամ նց ՚ի բարձրելոյն : Իմաս · Ե · 16 :
7 · Վն այնորիկ ընկալցին զարքայութեն
վայելչութի , և զթագն գեղեցկութե ՚ի
ձեռանէ տն : Զի աջով իւրով հովանի
լիցի նց , և բազկաւ իւրով վերակա_
ցու եղիցի : Իմաստ · Ե · 17 :

ւիտենականս : Մատթ · ԻԵ · 46 :

7 · Նա զնժեն զպսակս իւրեանց առաջի ա_
թոռոյն , ասելով · արժանի ես տր ած
մեր սբ՝ առնուլ փառս՝ և պատիւ , և զօ
րութի , զի դու ստացեր զամ , և ՚ի կա
մքն քո ստեղծան , և կան հաստատունս ·
Յայտ · Դ · 10 :

Զհետ կարգեալ նախավկայութեց մար_
գարէից՝ առ տնօրէնութիս փրկչին մերոյ
գործոց , և բանից , անդ է աստի յառաջ զայ
նուիկ կարգել , որք առ կիրս նախատա_
նաց , հալածանաց , չարչարանաց խաչի , և
մահու նր են նախավկայութիք ՚ի պէսպէս
գլուխս՝ և յօդուածս ձն առաջիկայ մասինս
այսորիկ տրամադրեալք :

Գլուխ · ԺԵ :

Վասն փոխարինութենս երկնին Տեառն համբերելոյ նախատանաց , և հալածանաց :

Բազում օգտի ունի առիթս մեզ լի_
նել զկուրութին իէլի զհնոյն զմր_
տաւ ածելն , որով զթեցին առ մի
մին՝ որ եղև գլուխ անկեան , երկրասէր
փարիսեցիք , և մնափառութբ վարակեալ
դպիրքն իէլեան · ուր զայս յուշ առնէ մեզ
առկաւուք անօթեն ընդդութե · զի մի յի_
մաստուն անձանց մերոց ապաստան եղեր ,
առ խոյսատուութի խաչին քնի մեկնեսցուք
զէն մեր խաչելոյն զամենակեցոյց զաւետա
րանն փրկութե , և կամ իբրև առ փոյթ
մեր ոչ այնչափ ինչ պատշաճեալ իրօք սերտ
օրտիւ առեալ խուկալ հեղգասցուք : Մի
խորամանկութե ամենաչար անձնադիւրութե
փութոյ , որ և առ իմաստութին այ իշխեաց
զիմաստութիս յիմարութբ վարակել , և առ
լուսոյն որ լուսաւոր առնէ զամ մարդ որ
գայ յաշխարհ , խաւարաւ պաշարել : Յայտ
նի է այս ճշմարտութի , թէ իւրաքանչիւր
ինչ՝ ըստ իսկութե իւրում գործէ · և այնպէս
զինքն յայտնի յանդիման կացուցանէ : Իսկ
արդ՝ քզի փրկչին այի յա՝ ոչ էր սոսկ մարդ ,
այլ ած և մարդ · վսն վայել էր նմա ոչ սոսկ
մարդկապէս կեանս վարել , այլ և ածապէս ,
յայտ առնելոյ մեզ ողորմութբ , թէ նա
ինքն է միածին որդին այ առ ՚ի փրկութի
մեր մարմնով եկեալ : Նա ՚ի սոյն ճշմար_
տութի , ուր և սբ աւետարանիչքն գրեն ·
իշխանութբ էր բանն նր , և իբրև իշխանու
թբ ուսուցանէր , և ոչ որպ դպիրքն և փա_
րիսեցիք : Ուստի ասէր , [illegible]
[illegible] , բայց հասարա_
կէս [illegible] : [illegible]
[illegible] : Այսն օրինակ և յայլ բանս

նր է տեսանել : Նա երբեմն առ խնդիրս բա
նի ինչ պատասխանի առնէր փարիսեցւոցն
այսպէս : Զի՞նչ պատահիցեաց [illegible] : Նա
ոչ ասէր : Զի՞նչ պատահիցեաց մեզ : Յայտ ա_
րարեալ թէ ինքն ոչ է պատուհրանին ներքոյ ,
և այնպէս ոչ է սոսկ մարդ : Նա ՚ի համեմ
զգեւս՝ ի մարդկանէ ասէր · [illegible]
[illegible]
[illegible] : Նա առ բժշկութիս հիւանդ
աց ասէր , [illegible] : [illegible]
[illegible] : և զայդ՝ ըստ
հրամանին գործն կատարիւր : Նա առ յա
րութին մեռելոց ասէր · [illegible]
[illegible]
[illegible] : և թէ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] : Այնպէս և զայլ բազում բանս
տիրապէս խօսելով յայտ առնէր , թէ ինքն
է ած և մարդ : Բայց սակայն դպիրքն , և
փարիսեցիք , քանզի մնափառութբ և սիրով
անձնադիւր լինելոյ զգածեալ էին , առ այս_
պիսի համապայծառ լոյս բանից փրկչին
շլացեալք , յարդիւնս գործոց նր հայիլ գայ
թակղէին · և ՚ի կուրութէ աստի չարէ ՚ի
չարիս հայհոյութե կործանէին : Մի յորժմ
ասէր ցանդամալոյծն , որդեակ թողեալ լի
ցին քեզ մեղք քո · խորհէին ՚ի սիրտս իւ_
րեանց · զի՞նչ է այս՝ որ խօսի սա զհայհոյու
թիս , ո՞վ կարէ թողուլ զմեղս , եթէ ոչ՝ մի
ած : Բայց նր գիտացեալ յոգի իւր , թէ
այնպէս խորհէին՝ յանդիմանեաց զնոսա , և
զանդամալոյծն բանիւ հրամանի իւրոյ ող_
ջացուցեալ , հաստատեաց զճշմարտութի

իւրոյ

իւրոյ ածային իշխանութե թողլոյ զմեզ ։ Նաև արդ՝ թէ այս կուրութիս և գթեն առ.քիւ յերկրաւոր և 'ի մնասխառ լինելոյ նոց եղև, յայտ յանդիմանն ցուցանէ մեզ փրկիչն մեր, զի ասաց ցնա · զի՞որդ կարէք դուք հաւատալ, զի զփառս 'ի միմեանց առնուք , և զփառս զառ 'ի միոյն այ , ոչ խնդրէք ։ Նաև սբն ղուկաս գրէ , թէ յասել փրկչին մերոյ , ոչ կարէք այ ծառայել՝ և մամոնայի , իբրև լսէին զայս փարիսեցիքն , քանզի արծաթասէրք էին , և անգոսնէին զնա · յս է , ծիծաղէին ը բանս նր ։ Նաև ոչ այսչափ միայն , այլ և յանդքանելի հայհոյութի ը դէմ հոգւոյն սբյ ժպրհեցին անօրէնքն · զհանելն նորա զդևս 'ի մարդկանէ հոգւով սբվ , իշխանաւն դիւաց հանել համբաւեալ ։ Նաև այնպէս 'ի կուրութէ իւրեանց անարժանք եղեն բժշկի և առ չարութե իւրեանց ածամարտ գտեալք , փրկչին ամի հալածիչք լինէին . մինչև 'ի խաչ հանել անդամ ժպրհեալք , զկեանս ամ բարշառութե իւրեանց զչափն լցին ։ Նաև տրն մեր երկայնամիտ եղեալ յամի , զոր ինչ միանգամ վն իւր գրեալ էր 'ի մարգարէից , ինքն քաղցրութբ ։ Նաև այս թէ որով օրինակաւ , ահաւասիկ յառաջիկայ գրեալսդ , և որ զհետ այսոցիկ են , ունիս տեսանել ։

Վկայութիւնք ։

1 · Վասն քոյ համբերելի նախատանաց , և ծածկեաց ամօթ զերեսս իմ ։ սաղմ · կը · 8 ։ Նախանձ տան քո եկեր զիս , և նախատինք նախատչաց քոց անկան 'ի վը իմ ։ սաղմ ։ կը · 10 ։

2 · Դարանակալ լիցուք արդարոյն , զի դժպհի եղև մեզ , և հակառակ կայ գործոց մերոց , և նախատինս դնէ մեզ զյանցանս օրինացն · և բամբասէ ըզմեզ մեղօք մանկութե մերոյ ։ իմաստ · բ · 12 ։

3 · 'Ի գարշութի համարեցաք նմա , և խորշի 'ի ճանապարհաց մերոց , որպէս 'ի պղծութեց ։ Երանէ զվախճան արդարոց ։ իմաստ · բ · 16 ։

4 · Խոստանայ ունել զգիտութի այ , և որդի այ զանձն իւր անուանէ ։ Նաև հպարտացեալ , կոչէ հայր զած ։ իմաստ · բ · 13 · 16 ։

5 · Զօր հանապազ զբանս իմ անարգեցին · զինէն էին խորհուրդք նց 'ի չարութե ։ սաղմ · ծե · 6 ։

6 · Զվէմն զոր անարգեցին շինօղք , նա եղև գլուխ անկեան ։ 'ի տնէ եղև այս , և է սքանչելի առաջի աչաց մերոց ։ սաղմ · ճժէ · 23 ։

7 · Փորձեցին զիս և արհամարհեցին արհամարհանօք , կրճտեցին զատամունս իւրեանց · տր երբ տեսցես ։ սաղմ · լդ · 16 ։

8 · 'Ի նանիր թաղուցին ինձ որոգայթ յապականութե իւրեանց · և 'ի նանիր

Խորհուրդք ։

1 · Պատասխանի ետուն հրեայքն , և ասեն ցնա , ոչ բարուոք ասեմք մեք , եթէ սամարացի ես դու , և դև գոյ 'ի քեզ ։ յոհ · ը · 48 ։ Մեք գիտեմք , զի այրն այն մեղաւոր է ։ յոհ · թ · 24 ։

2 · Ասէ ցնա տր · այժմ դուք փարիսեցիք զարտաքին զբաժակին , և զսկտեղին սրբէք · և ներքինն ձեր լի է յափշտակութբ և չարութբ ։ ղուկ · ժա · 31 ։

3 · Վայ ձեզ , զի էք դուք իբրև զգերեզմանս անյայտս , և մարդիկ գնան 'ի վր , և ոչ գիտեն ։ Նաև սկսան դպիրքն և փարիսեցիքն զչարել՝ և դրդուել ը նմա ։ ղուկ · ժա · 44 ։

4 · Վն այնորիկ առաւել խնդրէին հրեայքն սպանանել զնա , զի ոչ միայն լուծանէր զշաբաթս , այլ և հայր իւր կոչէր զած ։ յոհ · ե · 18 ։

5 · Նաև ասէին բազումք 'ի նոցանէ · դև գոյ 'ի նմա՝ և մոլեգնի · զի՞ բնաւ լսէք նմա ։ յոհ · ժ · 20 ։

6 · Նաև ոչ զգիրն զայն ընթերցեալ է ձեր , թէ զվէմն զոր անարգեցին շինօղքն , նա եղև գլուխ անկեան ։ 'Ի տնէ եղև այս , և է սքանչելի յաչս մեր ։ մարկ · ժբ · 1 ։

7 · Ասեն ցնա , մովսէս մեզ պատուիրեաց զայսպիսիս [illegible] , քարկոծել · արդ՝ դու զի՞նչ ասես վն դորա ։ Զայս ասէին փորձելով , զի ունիցին ամբաստանութի զնմանէ ։ յոհ · ը ։

8 · Յայնժամ գնացեն փարիսեցիքն խորհուրդ առին զնմանէ , թէ որպ դնիցեն

նմա

Նախատեցին զանձն իմ ։ սաղմ․ ԿԸ․ 7 ։ Խօսեցան զինէն լեզուաւ նենգաւո-
րաւ, և բանիւ ատելութեան պաշարե-
ցին զիս ։ սաղմ․ ՃԸ․ 2 ։ Ընդ իս զխա
ղաղութիւն խօսէին, և խնքեանք բար-
կութեան զնենգութիւն խորհէին ։ սաղմ․
ԼԴ․ 20 ։

9․ Իշխանք հալածեցին զիս ՚ի նանիր ։
սաղմ․ ՃԺԸ․ 161 ։ Ոչ եկաց նա ընդ
աջմէ տնանկիս․ փրկել զիս յայնցանէ,
որք հալածէին զանձն իմ ։ սաղ․ ՃԸ․ 31 ։
10․ ՚Ի ժողովել նց ՚ի միասին առնուլ զանձն
իմ խորհեցան․ այլ ես ՚ի քեզ տէր յու-
սացայ ։ սաղմ․ Լ․ 14 ։
11․ Տր, դու գիտացեր, զի զարդարութիս
քո ոչ ծածկեցի ՚ի սրտի իմում, զճշ-
մարտութիս քո, և զփրկութիս քո ։
Ասացի, և ոչ թաքուցի զողորմութիս
քո, և զճշմարտութիս քո ՚ի ժողովը
դենէ մեծէ ։ սաղմ․ ԼԹ․ 10 ։

12․ Փրկեա զիս յայնցանէ, որք գործեն
զանօրէնութի, յարանց արիւնահեղաց
ապրեցո զիս ։ Որսալ զանձն իմ կամե-
ցան, և հասին ՚ի վերայ իմ հզօրք ։
սաղմ․ ԾԸ․ 3․4 ։

Նմա որոգայթ բանիւք ։ Եւ առաքեն
առ նա զաշակերտս իւրեանց հերով-
դիանոսօքն համերձ, և ասեն․ վար-
դապետ, գիտեմք զի ճշմարիտ ես, և
զճանապարհն այ ճշմարտութբ ուսու-
ցանես ․․․ Արդ՝ ասա մեզ, պարտ է
հարկս տալ կայսեր, թէ ոչ ։ մատթ․
ԻԲ․ 15 ։

9․ Գնաց այլն և պատմեաց հրէիցն, ե-
թէ յս էր որ բժշկեացն զիս․ և վս այ
նորիկ հալածէին զյս հրեայքն, զի
զայն առնէր ՚ի շաբաթու ։ յոհ․ Ե․ 1 ։
10․ Խնդրէին զնա ունել, և ել ՚ի ձեռաց նց․
և ոչ ոք էարկ ՚ի նա ձեռն․ զի չև էր
հասեալ ժամն նր ։ յոհ․ Է․ 30 ։
11․ Շուրջ եղեն զնովաւ հրէայքն, և ասեն․
մինչև յե՞րբ թափես զոգիս մեր․ եթէ
դու ես քս, ասա մեզ համարձակ ։
Պատասխանի ետ ցնս յս, և ասէ․ ասա
ցի ձեզ, և ոչ հաւատայք ինձ․ ըղ-
գործսն զոր ես գործեմ յանուն հօր
իմոյ, նոքին իսկ վկայեն վս իմ ։ յոհ․
Ժ․ 24 ։

12․ Եւ խնդրէին դպիրքն և քահանայա-
պետք արկանել ՚ի նա ձեռս ՚ի նմին ժա
մու, և երկեան ՚ի ժողովրդենէն, զի
գիտացին, թէ առ նս ասաց զառակն
զայն ։ ղուկ․ Ի․ 10 ։

Գլուխ․ ԺԶ ։

Այս չարչարանս Քրիստոսի՝ առանց ինչ առ Երուսաղէմ մտանէ մի ընդ միոջէ յանդիման առնելով, նախ գուշակութեամբ ՚ի սաղմոսացն պատմելի, և ՚ի գրոցն եղանակութեան յառաջ բերելով ։

Երբև ելանէր յս յերուսաղէմ, էառ
զերկոտասանսն առանձինն, և ՚ի
ճանապարհին ասէ ցնս․ ահաւասիկ
ելանեմք յէմ, և կատարեսցին ամ գրեալքն
մարգարէիւք վս որդւոյ մարդոյ ։ Զի մատ
նեսցի քահանայապետիցն, և դպրացն, և
դատապարտեսցեն զնա ՚ի մահ ։ Եւ մատ-
նեսցեն զնա հեթանոսաց, այպանել, և
հարկանել, և ՚ի խաչ հանել․ և յերիր ա-
ւուր յարիցէ ։ մատթ․ Ի․ 17 ։ մարկ․ Ժ․
35 ։ ղուկ․ ԺԸ․ 31 ։ Զայսց բանից լուեց
զմարգարէից գուշակութիս, ոչ համակ զնմ,
այլ զմակագրութբ նշանակեալս յայսմ վայրի
յառաջբերել, սուղ բանիւք բացատրեմք ։

Մարգարէութիւն ։

1․ Ընդ զոհս, և ընդ պատարագս ոչ հա
ճեցար․ լսելիս հաստատեցեր ինձ,
զողջակէզս, և զվս մեղացն ոչ
խնդրեցեր ։ սաղմ․ ԼԹ․ 7 ։

2․ Յայնժամ ասացի, թէ ահաւասիկ

Կատարումն ։

1․ Որդին այ ՚ի մտանելն իւր յա՛, ասէ
առ հայր․ ընդ զոհս, և ընդ պատարագս
որք ըստ օրինացն մատուցեալ լինէին,
ոչ հաճեցար․ (զի իբրև ստուերք էին․)
բայց զմարմին հաստատեցեր ինձ․ իբր
զի ես յայսմիկ հնազանդութբ զանձն
քեզ մատուցից պատարագ․ (որ ոչ է
ստուեր, այլ իսկ ։)

2․ Եւ զայս կամս քո տեսեալ, յայնժամ
գամ,

դամ, 'ի գլուխս գրոց գրեալ է վ՞ իմ
առնել զկամս քո ։ սաղմ · լթ · 8 ։

3 · Օրհնեալ որ գալոց է յանուն տեառն ։
սաղմ · ճժէ · 26 ։

4 · Նախանձ տան քո եկեր զիս ։ սաղմ ·
կը · 20 ։ Յիշատակ արար սքանչելեաց
իւրոց ։ Ողորմած գթած է տր · կե-
րակուր տայ երկիւղածաց իւրոց ։
սաղմ · ճժ · 4 ։

5 · Թշնամիք իմ ասացին ինձ չար · Երբ իցէ
զի մեռցի, և կորիցէ անուն նր ։ սաղ · խ · 6 ։
6 · Մտանէր տեսանել, զնանրութիւն խօ-
սէր 'ի սրտի իւրում · և ժողովէր զա-
նօրէնութիւն յանձն իւր ։ սաղմ · խ · 7 ։

7 · Արտաքս ելանէր, և զնոյն խօսէր · զի-
նէն շշնջէին ամ թշնամիք իմ ։ սաղմ ·
խ · 8 ։

8 · Խորհեցան չար 'ի վր իմ · բան անօրէ-
նութեան եդին 'ի վր իմ ։ սաղմ · խ · 9 ։
9 · Մի թէ որ ննջիցէ, և այլ ոչ ևս յա-
ւելցի յառնել ։ Քանզի և այրն խաղա-
ղութեան իմոյ յոր և ես յուսացայ ։ Որ
ուտէր զհաց իմ, յաճախեաց առնել
ինձ խաբէութիւն ։ սաղմ · խ · 10 ։

10 · Այլ դու տր ողորմեա՛ ինձ, և կանգ-
նեա՛ զիս, և ես հատուցից նց ։ սաղմ ·
խ · 11 ։

11 · Յայսմ ծանեայ, զի հաճեցար ընդ իս ·
զի մի՛ ուրախ եղիցին յիս թշնամիք իմ ։
սաղմ · խ · 12 ։

է

ասացի, թէ ահաւասիկ գամ առնուլ
զմարմին, և կատարել զկամս քո · զի
'ի գլուխս գրոց գրեալ է վ՞ իմ, առ-
նել զկամս քո ած ։
3 · Բաց ամէն երգոյ փառաբանեցին զքս
մանկունքն եբրայեցւոց՝ յորժամ խո-
նարհութբ նստեալ 'ի վր յաւանակի
եկն եմուտ յեմ, կատարել զփրկու-
թի մեր ։
4 · Այս կատարեցաւ՝ յորժամ տրն զնա,
որք գնէին, և վաճառէին 'ի տաճա-
րին, եհան արտաքս ։ մատթ · իա ։ Որ
'ի հնում կտակի եդ 'ի պահեստ զմա-
նանայն յիշատակ հրաշիցն, որով զբա-
զում ամս մնոյց զինէ յանապատին,
սոյնպէս 'ի նորումն կտակի զխորհուրդ
մարմնոյ և արեան իւրոյ կացոյց քս յի-
շատակ սքանչելի տնօրէնութեանց իւրոց,
ասելով · Զայս արարէք առ իմոյ յի-
շատակի ։
5 · Թշնամիք իմ հրեայք ասացին զինէն
չար · և յառնելոյն ըղձնային ինձ մահ ։
6 · Մատնիչն իմ յուդայ գայր առ իս, և
մտանէր 'ի տուն · լսէր զբանս իմ, և
տեսանէր զսքանչելիս իմ, բայց ոչ հա-
ւատայր · այլ զ'ինանիր բանս 'ի սրտի
իւրում խօսէր 'ի նենգել ինձ, և ժո-
ղովէր զանօրէնութի յանձն իւր ։
7 · Արտաքս ելանէր 'ի տանէ, և զնոյն
գայթակղութեան բանս խօսէր · ուստի
և հրեայք թշնամիք իմ բամբասէին,
և պարսաւէին զիս ։
8 · Այս զզուր բարուրս յօդէին հրէից
'ի վր փրկչին, նշանակէ ։
9 · Բայց վա՜յ նց · զի ո՞վ որ 'ի քուն լինի,
մինթէ ոչ զարթիցէ · սոյնպէս որ կա-
մաւ մեռանի, ո՞չ ևս յարիցէ · քանզի
և նա որ վասն աշակերտ իմ լինելոյ
պարտ էր խաղաղութի ունել ընդ իս, որ
և ընդ իս ուտէր զհաց իմ, արար ինձ
խաբէութի · գնաց առ թշնամիս իմ,
և խոստացաւ մատնել զիս, և շար-
ժեաց զնս յառաջ ածել զխռովութիւն,
զոր երկնեալն էին 'ի սիրտս իւրեանց ։
10 · Այլ դու տր ողորմեա՛ ինձ, և կանգ-
նեա՛ զիս, յարուցանելով 'ի մեռելոց ·
և ես 'ի ժամանակի հատուցման հա-
տուցից նոցա ։
11 · Յայսմ ճանաչեմ, զի դու սիրես զիս,
թէ յարուցե իմով կարձեցես զթշնա-
մեաց իմոց զհրէից խնդութին 'ի վր իմ ։
12 · Ա

12 · Ա͞ծ օրհնութեան իմոյ, մի՛ լռեր · զի բե-
րան մեղաւորի, բերան նենգաւորի
բացաւ 'ի վ͞ր իմ ։ սաղմ · ՃԸ · 2 ։

13 ։ Խօսեցան զինէն լեզուաւ նենգաւորաւ,
եւ բանիւ ատելութեան պաշարեցին զիս ։
սաղմ · ՃԸ · 3 ։

14 · Մարտեան ը͞ն իս 'ի տարապարտուց,
փոխանակ սիրոյ իմոյ մատնէին զիս ·
այլ ես յաղօթ կայի ։ սաղմ · ՃԸ · 4 ։

15 · Հատուցին ինձ չար փոխանակ բարւոյ ·
ատելութի փոխանակ սիրոյ իմոյ ։ սաղմ ·
ՃԸ · 5 ։

16 · Կացո՛ 'ի վ͞ր նր մեղաւոր · եւ սատանայ
կացցէ ը͞ն աջմէ նր ։ սաղմ ։ ՃԸ · 6 ։

17 · Ի դատաստանէ խորմէ ելցէ դատա-
պարտեալ, եւ աղօթք նր 'ի մեղս դարձ-
ցին ։ սաղմ · ՃԸ · 7 ։

18 · Եղիցին աւուրք նր նուազք, եւ զպայ-
ցելութի նր զայն այլ առցէ ։ սաղմ ·
ՃԸ · 8 ։

19 · Եղիցին որդիք նր որբ, եւ կին նր այ-
րի · սահեսցին փոփոխեսցին, որդիք նր
մուրողք եղիցին, եւ ելցեն 'ի բնակու-
թէ իւրեանց ։ սաղմ · ՃԸ · 9 ։

20 · Քննեսցէ փոխատու զա͞մ ինչս նր · եւ
յափշտակեսցեն օտարք զվաստակս նր ։
սաղմ · ՃԸ · 10 ։

21 · Մի՛ գտցի օգնական նմա, եւ մի ոք
ողորմեսցի 'ի վ͞ր որբոց նորա ։ սաղմ ·
ՃԸ · 11 ։

22 · Եղիցին որդիք նր 'ի սատակումն, եւ
յազգէ ջնջեսցի անուն նր ։ սղմ · ՃԸ · 12 ։

23 · Յիշեսցին մեղք հօր նր առաջի տ͞ն · եւ
մեղք մօր նր մի՛ ջնջեսցին, եւ եղիցին
առաջի տ͞ն յա͞մ ժամ ։ սաղմ · ՃԸ · 13 ։

24 · Սատակեսցի յերկրէ յիշատակ նր, փո-
խանակ զի ո՛չ յիշեաց առնել զողորմու-
թի ։ սաղմ · ՃԸ · 14 ։

25 · Հալածեաց զայր աղքատ եւ զտնանկ ·
սպանանել զայն, որ խոնարհ է սրտիւ ։
սաղմ · ՃԸ · 15 ։

12 · Ա͞ծ օրհնիչ իմ եւ փառաւորիչ · մի լռ-
եր պաշտպան լինել ինձ, զի մեղա-
ւոր եւ նենգաւոր հրէից բերանն բա-
ցաւ 'ի վ͞ր իմ չարախօս լինել զինէն ։

13 · Մեկնելն յայտնի է ։

14 · Մարտեան ը͞ն իս 'ի տարապարտուց ·
փոխանակ սիրելոյ զիս յաղագս բարե-
րարութեանց իմոց, մատնէին զիս դա-
տաւորաց · այլ ես վ͞ս նց աղօթս առ-
նէի ։

15 · Փոխանակ բժշկելոյ իմոյ զհիւանդս
նց, եւ զկոյրս լուսաւորելոյ, հատու-
ցին ինձ չար · եւ փոխանակ սիրելոյ ի-
մոյ զնս, ատելութի ինձ ցուցին ։

16 · Տ͞ր ա͞ծ, թո՛յլ տուր իշխանին դիւաց
տիրել 'ի վ͞ր մատնչի իմոյ · եւ սատա-
նայ ը͞ն աջմէ նր կացցէ 'ի կորուստն յա-
ւիտենից տագրել զնա ։

17 · Յիւր խղճի մտաց դատաստանէ ելցէ
դատապարտեալ · եւ աղօթք նր 'ի մեղս
համարեսցին ։

18 · Ընձայմբ անձին խեղդ բերեալ, ա-
ւուրք կենաց նորա կարճեսցին · եւ
զեպիսկոպոսութե կարգն, եւ զառաքելական
իշխանութիւն առցէ այլ ոք ։

19 · Բանն ինքնին յայտ է ։ Իսկ զոր ա-
ռէ սասեսցեն փոփոխեսցեն, այս է · ան-
կայունք եղիցին, եւ տեղւոյէ 'ի տե-
ղիս փոփոխեսցին ։

20 · Մեկնելն յայտնի է ։

21 · Մեկնելն յայտնի է ։

22 · Մեկնելն յայտնի է ։

23 · Յիշեսցին մեղք հարց նր չարաց՝ ա-
ռաջի տ͞ն · եւ մեղք մօր նր, որ է սինա
գոգայն ա͞ծասպան, մի՛ ջնջեսցին ։

24 · Բանն յայտ է ։ Իսկ զի ասէ փոխանակ զի
ո՛չ յիշեաց, եւ այլն · այս է · փոխանակ
զի զմտաւ ինչ ո՛չ եած գթալ յորդին
ա͞յ, որ զինքն առ փրկութի իւր յա-
ռաքելական իշխանութի էր կոչեալ ։

25 · Զարախօսութբ իւրով հալածեաց զաղ-
քատացեալն վ͞ս փրկութե ազգի մարդ-
կան · սպանանել մատնութբ իւրով
զնա՝ որ խոնարհն է սրտիւ ։

26 . Սիրեաց զանէծս, և եկեսցէ նմա . ոչ կամեցաւ զօրհնութիւն, հեռի եղիցի 'ի նմանէ : սաղմ . ճ̄ը . 16 :

27 . Զգեցաւ զանէծս որպէս զհանդերձ . մտցէ որպէս ջուր 'ի փոր նորա, և որպէս ձէթ ընդ ոսկերս նորա : սաղմ . ճ̄ը . 17 :

28 . Եղիցի նմա որպէս զհանդերձ զի զգեցցի . և որպէս գօտի որ ածի հանապազ ընդ մէջ : սաղմ . ճ̄ը . 18 :

29 . Այս գործ է այնոցիկ, որք չարախօս կային զինէն առ տէր, և որք խօսէին չար զանձնէ իմմէ : սաղմ . ճ̄ը . 19 :

30 . Եղէ ես նախատինք նոցա . տեսին զիս, և շարժեցին զգլուխս իւրեանց : սաղմ . ճ̄ը . 23 :

31 . Օգնեա՛ ինձ տէր Աստուած իմ, և փրկեա՛ զիս ըստ ողորմութեան քում : սաղմ . ճ̄ը . 24 :

32 . Ծանիցեն՝ զի ձեռն քո այս է, և դու տէր արարեր զայս : սաղմ . ճ̄ը . 25 :

33 . Նոքա անիծանիցեն, և դու օրհնեսցես . որք յարուցեալ են 'ի վերայ իմ զամօթ կրեսցեն . այլ ծառայ քո ուրախ եղիցի 'ի քեզ : սաղմ . ճ̄ը . 26 :

34 . Զգեցցին զամօթ, որք չարախօս կային զանձնէ իմմէ . և արկցեն որպէս կրկնոց զամօթ իւրեանց զիւրեամբք : սաղ . ճ̄ը . 27 :

35 . Այլ ես խոստովան եղէց առ տէր յոյժ բերանով իմով, և 'ի մէջ բազմաց օրհնեցից զքեզ : սաղմոս . ճ̄ը . 29 :

36 . Զի եկաց նա ընդ աջմէ տնանկին՝ փրկել զիս յայնցանէ, որք հալածեն զանձն իմ : սաղմոս . ճ̄ը . 24 :

37 . Կեցո՛ զիս Աստուած, զի հասին ջուրք յանձն իմ . ընկլայ ես 'ի խորս անդնդոց, ուր ոչ գոյ ինձ հանգիստ : Եկի ես 'ի խորս ծովու, և շրջանք ընկղմեցին զիս : սաղմոս . կ̄ը . 2 . 3 :

38 . Զօրացան յիս թշնամիք իմ, և ատելիք իմ 'ի նանիր . զինչ զոր ոչ յափշտակեալ էի տուժէի նոցա : սաղմոս . կ̄ը . 7 :

26 . Զանէծս սիրեաց, եղիցի այն նմա . և զի ոչ կամեցաւ զօրհնութիւն, հեռի եղիցի 'ի նմանէ :

27 . Յայտնի է . զի նշանակէ ասել, թէ անէծքն 'ի ներքս նորա մտեալ պատուհասեսցէ զնա, ոչ միայն ըստ մարմնոյ, այլ և ըստ հոգւոյ .

28 . Յայտնի է . զի կամք են ասել, թէ անէծքն միշտ և հանապազ 'ի վերայ նորա մնասցէ :

29 . Այսմ գործոյ զոր սա արար, նման են և գործք այնոցիկ, որք չարախօս կային զինէն առ Աստուած, թէ ոչ գոյ փրկութիւն նմա առ Աստուած իւր, և որք չարիս բամբասանաց զանձնէ իմմէ խօսէին :

30 . Ինքնին յայտնի է այս :

31 . Ինքնին յայտնի է այս :

32 . Իմասցին զի քո ամենակալ զօրութիւն է, որ զիս վասն փրկութեան ազգի մարդկան մարմնացուցեալ խոնարհեցոյց . և քո Աստուածային հաճութիւն զիս մահու խաչի հնազանդեցոյց :

33 . Ինքնին յայտնի է : Բայց թէ որդին զինքն ծառայ ասէ իւրոյ հօր, այս անտի է, զի վասն մեր զկերպարանս ծառայի էառ, և նովաւ զփրկագործ կիրսն կրեաց :

34 . Ինքնին յայտնի է :

35 . Բայց ես խոստովան եղէց զբարերարութիւնս քո յոյժ՝ բերանով իմով . և 'ի մէջ բազմութեան հաւատացելոց իմոց օրհնեցից, և գովեցից զքեզ :

36 . Քանզի յաջմէ կամաւ աղքատացեալ միածնիս եկաց փրկել զիս յայնցանէ, որք հալածեն զանձն իմ :

37 . Կեցո՛ զիս Հա՛յր ամենակալ 'ի տառապանաց աստի, զի տրտմութեան ջուրք հասին յանձն իմ . ընկլայ ես 'ի խորս բազում չարչարանաց, և ոչ գոյ ինձ հանգիստ, մինչև փրկեսցի ազգ մարդկան մահուամբ իմով :

38 . Զօրացան յիս հրէայք թշնամիք իմ, որք զատեն իմ, թէ որդի Աստուծոյ եմ, զոր ոչ իբրև սուտ մարդ զփառս Աստուծոյ յափշտակելով, այլ իբրև ճշմարիտ որդի

քո

39. Վ՛ն քո համբերի նախատանաց, և ծած-կեաց ամօթ զերեսս իմ: սղմ. կը. 10:

40. Նախանձ տան քո եկեր զիս. և նախատինք նախատչաց քոց անկան 'ի վ՛ր իմ: սաղմոս. կը. 12:

41. Ես յաղօթս կայի առ քեզ տ՛ր, 'ի ժամանակ ընդունելի: սաղմ. կը. 15:

42. Ա՛ծ 'ի բազում ողորմութե քում լուր ինձ, 'ի ճշմարտութե փրկութե քոյ: սաղմոս. կը. 16:

43. Ակն ունէի, թէ ոք տրտմեսցի ը՛ն իս, և ոչ ոք էր. և մխիթարիչ ինձ ոք ոչ գտաւ: սաղմոս. կը. 23:

44. Ետուն 'ի կերակուր ինձ լեղի, և 'ի ծարաւ իմ արբուցին ինձ քացախ: սաղմոս. կը. 24:

45. Եղիցին սեղանք նց յորոգայթ, 'ի հատուցումն, և 'ի գայթակղութի: սաղ-մոս. կը. 25:

46. Խաւարեսցին աչք նց, զի մի՛ տեսցեն. և զթիկունս նց հանապազ կորացո: սաղմոս. կը. 26:

47. Արկցես 'ի վ՛ր նց զբարկութի քո, և սրտմտութի բարկութե քո հասցէ 'ի վ՛ր նց: սաղմոս. կը. 27:

48. Եղիցի բնակութի նց աւերակ, և 'ի յարկս նց մի՛ ոք լիցի, որ բնակիցէ: սաղմոս. կը. 28:

49. Զի զոր դու հարեր հալածեցին, և 'ի վէրս ցաւոց իմոց յաւելին: սաղմոս. կը. 29:

50. Դի՛ր զմեղս 'ի վ՛ր մեղաց նց, զի մի՛ մտցեն յարդարութի քո: սաղմոս. կը. 30:

քո ասացի, յափշտակութի համարե-ցան. և տան ինձ տուժել, վճիռ հա-տեալ 'ի վ՛ր իմ, թէ ը՛ օրինաց մերոց պարտի մեռանիլ, զի զանձն իւր որ-դի ա՛յ արար:

39. Վ՛ն զկամս քո առնելոյ համբերի նա-խատանաց:

40. Նախանձ տաճարի քոյ, յորում հր-րեայք ամպարշտէին, մաշեաց զիս. և նախատինք նց, որք մեղօք նախա-տինչք քո էին, անկան 'ի վ՛ր իմ:

41. Բանն ինքնին յայտնի է:

42. Եւ այս իսկ ինքնին յայտնի է:

43. Յայսչափ նեղութիս ակն ունէի, թէ ոք տրտմեսցի ը՛ն իս, և մխիթար լիցի ինձ, և ոչ ոք գտաւ:

44. Բանն ինքնին յայտնի է:

45. Աստուածաշունչ գիրք որ հոգևոր կերակրոյ սեղանք են, եղիցի նց յորոգայթ. իբր զի 'ի թիւր իմացուածս առեալ ըզ-բանսն, 'ի մոլորութիս իւրեանց ըմ-բռնեալ մնասցեն. և այս եղիցի չար գործոց նց հատուցումն:

46. Խաւարեսցին միտք նց, որպէս զի զխոր-հուրդս բանից մարգարէիցն մի՛ իմա-ցին. և առ 'ի հաւատ քո ոչ բերենք, ոչ առ երկնայինս, այլ առ երկրաւորս հանապազ հայեցեալ կորասցին:

47. Բանն ինքնին յայտնի է:

48. Աւերեսցին բնակութիւնք նց յալա-գեաց. և 'ի յարկս նց, որ է յեղէմ, մի՛ ոք 'ի զաւակէ նց բնակիցի:

49. Զի թէպէտ դու կամեցար ինձ մարմ-նանալ, և տնօրինականիլ աշխատութե, և կրել ցաւոց յաղագս փրկութե մարդ-կան. բայց նք անօրէնութե հալածե-ցին, և չարչարեցին զիս, և յետ մահ-ուան իմոյ զկողս իմ խոցելով, 'ի վէրս ցաւոց իմոց յաւելին:

50. Մի՛ տար նց յառաջնոցն մեղաց ար-դարանալ. և թոյլ տուր նց յաւելուլ 'ի վ՛ր այնց, և լնուլ զչափ մեղաց հարցն իւրեանց, զի մի՛ ձրի շնորհօք արդա-րացուսցին:

51 . Ջնջեսցին նք 'ի դպրութենէ քումմէ կենաց, և ը արդարս քո մի գրեսցին : սաղմոս . կը . 31 :

52 . Ած իմ, նայեաց առ իս, ընդէր թողեր զիս . հեռի եղէ 'ի փրկութենէ իմմէ վասն բանից յանցանաց իմոց : սաղմ . իա . 2 :

53 . Ած իմ 'ի տուէ կարդացի առ քեզ, և ինձ ոչ լուար . 'ի գիշերի, և ինձ ոչ անսացեր : սաղմ . իա . 3 :

54 . 'Ի քեզ յուսացան հարքն մեր, և փրկեցեր զնոսա : սաղմ . իա . 4 :

55 . Առ քեզ աղաղակեցին, և կեցին . 'ի քեզ յուսացան, և ոչ ամաչեցին : սաղ . իա . 5 :

56 . Այլ ես որդն եմ, և ոչ մարդ . նախատինք մարդկան, և արհամարհանք ժողովրդոց : սաղմ . իա . 6 :

57 . Ամենեքեան որք տեսանէին զիս, արհամարհէին զինև . խօսէին շրթամբք, և շարժէին զգլուխս իւրեանց : սաղմ . իա . 7 :

58 . Յուսացաւ 'ի Տր, և փրկեսցէ զնա . կեցուսցէ զնա, զի կամի զնա : սաղ . իա . 8 :

59 . Դու ես որ հաներ զիս յարգանդէ . յոյս իմ 'ի ստեանց մօր իմոյ : սաղմ . իա . 9 :

60 . 'Ի քեզ ընկեցայ ես յարգանդէ . յորովայնէ մօր իմոյ, դու ես Ած իմ : սաղմ . իա . 10 :

61 . Մի 'ի բացեայ առնիր յինէն, զի նեղութիւնք մերձեալ են, և ոչ ոք է որ օգնէ ինձ : սաղմ . իա . 11 :

62 . Շուրջ եղեն զինև զուարակք բազումք . և ցուլք գէրք պաշարեցին զիս : սաղմ . իա . 13 :

51 . Ջնջեսցին նք 'ի դպրութենէ, յորում գրեցեր զորդիսն իսրայելի ժողովուրդ քո 'ի փրկութիւն :

52 . Ած իմ արարածոց, և Ած իմ ըստ մարդկութեան, նայեաց առ իս . ընդէր զիս յայսչափ խիստ չարչարանս՝ յամ մխիթարութեց լքեր : Այլ ապա քանզի նա ինքն կամաւ վն մեղաց մարդկան պատարագ եղև, զմեղս մարդկան 'ի վր իւր բարձեալ ունէր, և այնպէս ոչ էր ձահ նմա փրկիլ . վն որոյ ասէ, ոչ փրկեցեր զիս վն բանից յանցանաց իմոց :

53 . Ած իմ, ես 'ի գիշերի 'ի լեառն ձիթենեաց կարդացի առ քեզ, և ինձ ոչ անսացեր . և 'ի տնօնջեան յայսմ 'ի վր խաչին, և ինձ ոչ լուար :

54 . 'Ի քեզ յուսացան հարքն մեր աբրահամ, իսահակ, յակոբ, և այլք, և փրկեցեր զնս 'ի վշտաց անհաւատից :

55 . Նոյնն ինքնին յայտնի է :

56 . Այլ ես 'ի տառապանս իմ թուէի առաջի թշնամեաց իմոց, թէ ոչ եմ մարդ, այլ որդն, և նախատինք մարդկան եղեալ եմ . և այլն յայտնի է :

57 . Որք միանգամ տեսանէին զիս, արհամարհէին զինև . շրթամբք խօսէին, և շարժեալ զգլուխս իւրեանց ասէին . վահ որ քակէիր զտաճարն . . . :

58 . Ասէին . դա պարծէր, թէ որդի է այ, և յուսացեալ է 'ի նա . եթէ ճշմարիտ է, փրկեսցէ զնա 'ի չարչարանաց աստի, և կեցուսցէ 'ի մահուանէ, եթէ սիրէ զնա, և կամի զգործս նր :

59 . Դու ես որ 'ի յարգանդէ մօր իմոյ առանց հօր, և առանց այլում հաներ զիս . և 'ի սկզբանէ դիեցոյց զստինս մօր իմոյ, դու ես յոյս իմ :

60 . Եւ յարգանդէ մօր իմոյ քեզ ընկեցայ . և անդստին յորովայնէ մօր իմոյ դու ես ճշմարիտ հայր իմ, և Ած :

61 . Նոյնն ինքնին յայտնի է :

62 . Զուարակօք, և ցլօք, որք 'ի զոհ ընծայէին այ 'ի հրէից և 'ի քահանայից նոցին, նշանակէին ժողովուրդն հրէից, և դասք քահանայից . վյ 'ի դէմս քնի ասէ, շուրջ պատեցին զինև թշնամիք իմ ժողովուրդք հրէից, և մարմնապաշտ քահանայք, և իշխանք նոցին :

63 . Բացցին 'ի վր իմ զբերանս իւրեանց ոպ առիւծ, զի մռնչէ, և յափշտակէ : սաղմ . իա . 13 :

63 . Նոքա առիւծուց նմանեալ . որք մռնչեն, և յափշտակեն . բացցին 'ի վր իմ զբերանս իւրեանց յափշտակել զիս :

64 . Ես ոպ զջուր հեղայ, և ցրուեցան ամ ոսկերք իմ, և եղև սիրտ իմ ոպ մոմ հալեալ 'ի մէջ որովայնի իմոյ : սաղմ . իա . 14 :

64 . Իսկ ես ոչինչ ընդդիմացեալ նց, եղէ իբրև զասակ ջուր հեղեալ, և իբրև զամն առանց ոսկեր 'ի սակ մնոյ, որ առ ուտել չունի ինչ ընդդիմանալ : Եւ եղև սիրտ իմ որպէս հալեալ 'ի մէջ որովայնի իմոյ, նշանակէ զհեզ :

65 . Ցամաքեաց ոպ խեցի զօրութի իմ . լեզու իմ 'ի քիմս իմ կցեցաւ, և 'ի հող մահու իջուցին զիս : սաղմ . իա . 15 :

65 . Իբրև խեցեղէն թրծեալ ցամաքեաց զօրութի իմ . լեզու իմ 'ի սաստիկ ծարաւոյ 'ի քիմս իմ կցեցաւ, և 'ի հող մահու հասուցին զիս անօրէն հրեայք :

66 . Շուրջ եղեն զինև շունք բազումք, և ժողովք չարաց պաշարեցին զիս : սաղմ . իա . 16 :

66 . Իբրև կատաղի շունք շուրջ պատեցին զինև հեթանոս զինուորք 'ի խաչ հանել զիս . և ժողովք չարաց 'ի հրէից՝ և 'ի հեթանոսաց պաշարեցին զիս :

67 . Ծակեցին զձեռս իմ, և զոտս իմ, և թուեցին զամ ոսկերս իմ . նոքա հայեցան և տեսին զիս : սաղմ . իա . 17 :

67 . Ծակեցին զձեռս և զոտս իմ բևեռելով 'ի վր խաչին, և 'ի տարածելն զիս 'ի վր փայտին, այնպէս յուժգին քարշեցին. մինչև թուել ոսկերաց իմոց, և հայեցեալ տեսին զիս յայտնի վիշտս, և անգոսնեցին :

68 . Բաժանեցին զհանդերձս իմ 'ի մէջ իւրեանց, և 'ի վր պատմուճանի իմոյ վիճակս արկանէին : սաղմ . իա . 14 :

68 . Զինուորքն որք 'ի խաչ հանին զիս, զհանդերձս իմ յիւրեանս բաժանեցին, և 'ի վր անկար պատմուճանի իմոյ, որ է շապիկ, վիճակս արկանէին . զի ում և ելցէ, նա առցէ :

69 . Դու տր, մի՛ հեռի առներ զօգնութի քո յինէն . և տր յօգնել ինձ նայեաց : սաղմ . իա . 19 :

69 . Բանն ինքնին յայտնի է :

70 . Փրկեա 'ի սրոյ զանձն իմ, և 'ի ձեռաց շանց զմիամօրութի իմ : սաղմ . իա . 20 :

70 . Փրկեա 'ի սրոյ նման սրեալ լեզուէ քհնայապետից, և իշխանաց, որք անգոսնեն զիս, և 'ի զինուորաց որք այպն առնեն զիս, 'ի ձեռաց շանց, որ է զահձաց, որ մի միայն եմ մօր իմոյ :

71 . Փրկեա զիս 'ի բերանոյ առիւծու, յեղջերէ միեղջերուի զխոնարհութի իմ : սաղմ . իա . 21 .

71 . Փրկեա զիս 'ի բերանոյ առիւծուց նըմանեալ անողորմ թշնամեաց իմոց . և յեղջերէ, որ 'ի ձեռաց հպարտ զօրացեալ հրէից, զխոնարհութի իմ :

72 . Պատմեցից զանուն քո եղբարց իմոց . 'ի մէջ եկեղեցւոյ օրհնեցից զքեզ : սաղմ . իա . 22 :

72 . Յորժամ յարուցես զիս 'ի մեռելոց, պատմեցից ես զանուն քո հօր երկնաւոր, եղբարց իմոց առաքելոց, և բերանով հաւատացելոց իմոց օրհնեցից զքեզ :

73 . Երկիւղածք տն օրհնեսցեն զնա, ամ զաւակքն յակոբեան փառաւոր արասցեն զնա : սաղմ . իա . 23 :

73 . Որք և իցեն երկիւղածք տն, օրհնեսցեն զնա . և որք միանգամ ոչ են մարմնոյ, այլ են հաւատոյն յակոբայ են, զաւակ յակոբայ են . որք միանգամ վերստին ծնեալք 'ի քն զաւակք են, փառաւոր արասցեն զնա :

74 · Երկիցէ 'ի նմնէ ամ զաւակն Իսրայէլի․ զի ոչ արհամարհեաց, և ոչ անարգեաց զաղօթս աղքատին, և ոչ դարձոյց զերեսս իւր յինէն․ այլ 'ի կարդալ իմում առ նա՝ լուաւ ինձ ։ սաղմ․ իա․ 24 ։

75 · 'Ի քէն է գովութի իմ․ յեկեղեցիս մեծս օրհնեցից զքեզ ։ սաղմ․ իա․ 25 ։

76 · Զուխտս իմ կատարեցից առաջի ամ երկիւղածաց նր ։ սաղմ․ իա․ 26 ։

77 · Կերիցեն տնանկք և յագեսցին․ օրհնեսցեն զտր որք խնդրեն զնա ։ սաղմ․ իա․ 27 ։

78 · Կեցցեն սիրտք նց յաւիտեանս յաւիտենից․ յիշեսցեն և դարձցին առ տր ամ ծագք երկրի ։ սաղմ․ իա․ 28 ։

79 · Երկիրպագցեն նմա ամ տոհմք ազգաց․ զի տն է արքայութի, և նա տիրէ 'ի վր ամ հեթանոսաց ։ սաղմ․ իա․ 29 ։

80 · Կերան և երկիրպագին նմա ամ պարարտքն երկրի․ առաջի նր անկցին ամենեքեան, որք իջանեն 'ի հող ։ սաղմ․ իա․ 30 ։

81 · Անձն իմ նովաւ կեայ, և զաւակ իմ ծառայեսցէ նմա ։ սաղմ․ իա․ 31 ։

82 · Պատմեսցի տն ազգ որ գալոցն է․ պատմեսցեն զարդարութին նր ժողովրդեան, որ ծնանելոցն է․ զոր արար տր ։ սղմ․ իա․ 32 ։

74 · Երկիցէ 'ի նմնէ ամ ոչ սոսկ ամ մարմնոյ, այլ ամ հաւատոց զաւակն Իսրայէլի․ Քզի զաղօթս՝ զոր ես աղքատս յաղագս փրկութեան նց․ և վա իմոյ յարութեան մատուցի առ նա 'ի խաչին, ոչ արհամարհեաց, և ոչ դարձոյց զերեսս իւր յինէն, այլ 'ի կարդալ իմում առ նա լուաւ ինձ ։

75 · Ով 'ի քէն է գովութի իմ հայր, զի դու փառաւոր առնես զիս․ վա որոյ օրհնեցից զքեզ, ոչ 'ի փոքրիկ հրեական ժողովրդեան, այլ յայնմ մեծի եկեղեցւոջ, զոր յետ մահուան և յարութեան իմոյ յամ ազգաց հաստատեցից, ընդ նովաւ հաւատացելոց իմոց օրհնեցից զքեզ ։

76 · Զուխտս իմ կատարեցից․ յդ է ըղձերգս իմ մատուցից․ ընկալ հայր երկնաւոր յանուն իմ, և յանուն ամ երկիւղածաց քոց զպատարագս զայս յաւիտենական գովութեան․ յորում զանձն իմ մատուցանեմ քեզ զոհ 'ի վր սեղանոյս այսորիկ խաչի․ և արարից զի յամ եկեղեցւոյ հաւատացելոց իմոց մշտնջենապէս մատուցի քեզ ։

77 · 'Ի մարմնոյ իմմէ, որ 'ի պատարագի յայսմ բաշխի, որք խորհրդոյն զոր նց յիշատակ իմ առնել աւանդեցի, կերիցեն աղքատք հոգւով, և յագեսցին, և օրհնեսցեն զտր, որք ճշմարտիւ խնդրեն զնա ։

78 · 'Ի յաւիտեան կեցցեն հոգիք նց, որք ուտեն, և քարոզութի որք խորհրդոյս այսորիկ, յորում լինի յիշատակ չարչարանաց և մահուան իմոյ՝ յիշեսցեն և դարձցին առ տր ամ տիեզերք ։

79 · Երկիրպագու եղիցին նմա ոչ հրեայք միայն, այլ ամենայն ազգք, զի նորա է թագաւորութին, և նա ինքն տիրէ, ես 'ի վր ամ հեթանոսաց ։

80 · 'Ի կերակրոյ աստի կերան, և երկիրպագին, ոչ տնանկքն միայն, այլ և մեծատունք, որք են պարարտք երկրի ։ Անկեալ առաջի երկիրպագանեն նմա ամ մահկանացուք ։

81 · Այսինքն․ անձն իմ նովաւ կենդանի է, և որ 'ի նք աւազանէն ծնեալ զաւակ իմ է, ծառայեսցէ նմա ։

82 · Պատմեսցի վա տն՝ ազգի որ գալոց է, պատմեսցեն ժողովրդեան որ ծնանելոցն է, զարդարութի նր, այն է, զփրկութին ազգի մարդկան, զոր արար

տր

83 . Դատեա՛ Տէր զայնոսիկ որք դատեն զիս . մարտիր ընդ այնոսիկ , որք մարտնչին ընդ իս ։ սաղմ . ԼԴ . 1 ։

84 . Առ զզէն և զվահան քո , և արի՛ օգնել ինձ . հա՛ն զսուր քո ընդդէմ հալածչաց իմոց , արգե՛լ զնոսա , և ասա՛ դու ցանձն իմ , թէ փրկութիւն քո ես եմ ։ սաղմ . ԼԴ . 2 ։

85 . Ամաչեսցեն , և յամօթ լիցին որք խնդրէին զանձն իմ . դարձցին յետս և ամաչեսցեն , որք խորհէին ինձ չար ։ սաղմ . ԼԴ . 4 ։

86 . Եղիցին նոքա որպէս փոշի առաջի հողմոյ . և հրեշտակ Տեառն նեղեսցէ զնոսա ։ սաղմ . ԼԴ . 5 ։

87 . Եղիցին ճանապարհք նոցա ’ի խաւար , և ’ի գայթակղութիւն . և հրեշտակ Տեառն հալածեսցէ զնոսա ։ սաղմ . ԼԴ . 6 ։

88 . ’Ի նանիր թաքուցին ինձ զորոգայթ յապականութեան իւրեանց . և ’ի նանիր նախատեցին զանձն իմ ։ սաղմ . ԼԴ . 7 ։

89 . Հասցէ ’ի վերայ նոցա որոգայթ , զոր ոչ գիտասցեն . և որսն զոր թաքուցին , առցէ զնոսա , և յորոգայթ ’ի նոյն անկցին ։ սաղմ . ԼԴ . 8 ։

90 . Այլ անձն իմ ցնծասցէ ’ի Տէր . ուրախ եղիցի ’ի փրկութեան նորա . և ամենայն ոսկերք իմ ասասցեն . Տէր ո՞ նմանի քեզ ։ սաղմ . ԼԴ . 9 ։

91 . Ի փրկել զաղքատն ’ի ձեռաց հզօրի . զաղքատն և զտնանկն յայնցանէ , որք յափշտակեն զնա ։ սաղմ . ԼԴ . 10 ։

92 . Յարեան ’ի վերայ իմ վկայք չարեաց , զոր ինչ ոչ գիտէի , հարցանէին ցիս ։ սաղմ . ԼԴ . 11 ։

տէր ’ի ձեռն որդւոց իւրոց . զոր օրինակ առաքեալքն առաջինկոյ՝ պատմեցին ազգին , որ եղև նոցա հետագայ ։

83 . Տէր Աստուած հայր ամենակալ , դատեա՛ դու զնոսա , որք զիս ’ի տարապարտուց դատեն , և դատապարտեն ’ի մահ խաչի ։ Մարտիր ընդ այնոսիկ՝ որք մարտնչին ընդ իս անպատուել առնել զխորհուրդ մարդեղութեան իմոյ . դուն գործեալ զաւետարան իմ խափանել ։

84 . Առ զտիտոս , և զվեսպասիանոս կայսերս հռովմայեցւոց՝ ընդդէմ հրէից հալածչաց իմոց ։ Արգե՛լ զնոսա . նոյն պաշարեա՛ զնոսա ’ի մէջ Երուսաղէմի , և կարկեա՛ զնոսա յընդդէմ ինձ գինելոյ , և այս յայտնի է . զի Քրիստոս երբեմն վասն իւր , և երբեմն վասն իւրոց , ո՞չ սողոսի՝ ասաց . զի՞ հալածես զիս ։

85 . Ամաչեսցեն և յամօթ լիցին , որք զիս սպանանել , և ’ի դերև առնել խնդրէին . և այս յայտնի է ։

86 . Բանն յայտնի այս է . թէ իբրև զփոշի վարեալ ’ի հողմոյ , յերկրէ յերկիր ցրուեսցին ։

87 . Ճանապարհք գնացից վարուցն նոցա եղիցին ’ի խաւար և ’ի գայթակղութիւն . իբր թէ օր ըստ օրէ ’ի յիմարութիւն յաւելեալ , ’ի մոլորութիւնս անկցին , և զճանապարհն փրկութեան ոչ գտցեն ։

88 . ’Ի դերև զիւրեանց ապականութեան որոգայթն զմատնիչն յուդա զաղտ պատրաստեցին վասն իմ , և ’ի զուր նախատեցին զանձն իմ ։

89 . Բանն ինքնին յայտ է ։

90 . Այլ անձն իմ տեսեալ զիս յարուցեալ ’ի մեռելոց , ցնծասցէ ’ի Տէր . և առաքեալք իմ , և աշակերտք իմ , որ խորհրդական ոսկերք իմ են՝ օրհնեսցեն զնա ։

91 . ’Ի փրկելդ զկամաւ աղքատացեալ մարմին որդին ’ի ձեռաց տիրասպան հրէից . զայն որ խոնարհեցոյց զանձն , լեալ հնազանդ մահուչափ և մահու խաչի ։

92 . Յարեան ’ի վերայ իմ սուտ վկայք , և զտաճարէն քակելոյ զոր ես ոչ ունէի ’ի միտ , հարցանէին ցիս , թէ մի՞ թէ դու ոչ ասացեր . ես քակեցից զտաճարդ ։

93 . Հատուցին ինձ չար փոխանակ բարւոյ, անժառանգել զանձն իմ խորհեցան յորդւոց մարդկանէ : սաղմ . լդ . 12 :

94 . Փորձեցին զիս, և արհամարհեցին ար համարհանօք . կրճտեցին ՚ի վերայ իմ զատամունս իւրեանց : լդ . 16 :

95 . Որպէս զեղբայր և զընկեր՝ այսպէս հաճոյ լինէի . որպէս զսգաւոր և զտրտում այնպէս խոնարհ առնէի : սաղմ . լդ . 14 :

96 . Մի՛ ուրախ եղիցին յիս թշնամիք իմ. որք ատէին զիս ՚ի տարապարտուց, ակնարկի առնէին յիս աչօք իւրեանց : սաղմ . լդ . 19 :

97 . Ընդ իս զխաղաղութիւն խօսէին, և ինքեանք բարկութեամբ զնենգութիւն խորհէին : սաղմ . լդ . 20 :

98 . Տէր Աստուած փրկութեան իմոյ, ՚ի տուէ կարդացի, և գիշերի առաջի քո : սաղմ . ձէ . 2 :

99 . Մտցեն աղօթք իմ առաջի քո Տէր . խոնարհեսցի ունկն քո ՚ի խնդրուածս իմ : սաղմ . ձէ . 3 :

100 . Զի լցաւ չարչարանօք անձն իմ, և կեանք իմ ՚ի դժոխս մերձեցան, և համարեցայ ես ընդ այնոսիկ, որք իջանեն ՚ի գուբ : սաղմ . ձէ . 4 :

101 . Եղէ ես որպէս մարդ առանց օգնականի և ՚ի մեռեալս ազատ : սաղմ . ձէ . 5 :

102 . Որպէս վիրաւորս որք ննջեն ՚ի գերեզմանի : Զորս դու ոչ յիշեցեր, նոքա ՚ի ձեռանէ քումմէ մերժեցան : սաղմ . ձէ . 6 :

103 . Եդին զիս ՚ի գբի ներքնումն, ՚ի խաւարի, և ՚ի ստուերս մահու : սաղմ . ձէ . 7 :

104 . Յիս հաստատեցաւ սրտմտութիւն քո . զամենայն զբօսանս քո ածեր ՚ի վերայ իմ : սաղմ . ձէ . 8 :

93 . Փոխանակ այնչափ բարեաց զոր նոցա արարի, բժշկելով զհիւանդս, լուսաւորելով զկոյրս, հատուցին ինձ չարս և խորհեցան զանձն իմ ՚ի մարդկանս ազգէ անժառանգ առնել, եթէ ոչ թողուլ տալ ումեք հաւատալ ինձ :

94 . Այնպէս բանիւ փորձեցին զիս, երբեմն նշան յերկնից խնդրելով, և երբեմն զհարկս տալոյ կայսեր հարցանելով, և արհամարհեցին . և այն յայտնի է :

95 . Ես իբրև եղբայր և ընկեր փոյթ առնէի հաճոյ լինել նոցա, և ընդ ոչ հաճոյ լինին իմ, իբրև սգաւոր, և տրտում այնպէս խոնարհ արարեալ զանձն իմ գթայի :

96 . Մի՛ ուրախ եղիցին յիս թշնամիք իմ, ... ակնարկի առնելով յիս աչօք իւրեանց ծաղր առնէին զիս :

97 . Ընդ իս հաշտ խօսէին . բայց առ միմեանս բարկութեամբ զինէն զխորհուրդ նենգութեան խորհէին, թէ զինչ չարիս արասցեն ինձ :

98 . Բանն ինքնին յայտնի է :

99 . Բանն ինքնին յայտնի է :

100 . Զի լցաւ հոգի իմ նեղըբին կրկէք, որք սաստիկ ցաւս բերեն ինձ . մինչև մերձիլ կենաց իմոց ՚ի գերեզման մահու, և համարեցայ ես ընդ այնոսիկ, որք մեռեալ դնին ՚ի գերեզմանի :

101 . Եղէ ես այնպիսի, որպէս որ լինի առանց օգնականի, բայց ես ՚ի մեռեալս ազատ եմ, զի երբ կամիմ յառնեմ ՚ի մեռելոց . վասն զի թէպէտ և մեռայ, բայց ազատ մնացի ՚ի կապանաց իշխանութեան մահու :

102 . Եղէ այնպէս, որպէս վիրաւորքն որք ննջեն ՚ի գերեզմանի . զորս դու ոչ յիշեցեր . և ինքեանք ՚ի ձեռանէ քումմէ մերժեցան :

103 . Եդին զիս ՚ի խոր գերեզմանի, ՚ի խաւարին տեղի և ՚ի ստուերս մահու :

104 . Սրտմտութիւն քո՝ որ ՚ի վերայ ազգի մարդկան էր յաղագս մեղաց նոցա, յիմ վերայ հաստատեցաւ վասն բառնալոյ իմոյ ըզմեղս

105 · Հեռի արարեր յինէն զծանօթս իմ · և եդին զիս նշաւակ խորշեանց : սաղմ · ձէ · 9 :

106 · Մատնեցայ և ոչ ելանէի, աչք իմ տկարացան յաղքատութենէ : Աղաղակեցի առ տր զօրհանապազ, և համբարձի առ քեզ զձեռս իմ : սաղմ · ձէ · 10 :

107 · Մի թէ մեռելոց առնիցես սքանչելիս · կամ բժիշկք յարուցանիցեն, և խոստովան առնիցեն առ քեզ : սաղմ · ձէ · 11 :

108 · Մի թէ պատմեսցէ ոք երբեք 'ի գերեզմանի զողորմութիւնս քո · կամ զճշմարտութիւնս քո 'ի կորստեան : սաղմ · ձէ · 12 :

109 · Մի թէ ճանաչիցին 'ի խաւարի սքանչելիք քո, կամ արդարութի քո յերկրի մոռացեալ : սաղմ · ձէ · 13 :

110 · Եւ ես առ քեզ տր աղաղակեցի, առաւօտու աղօթք իմ ժամանեսցեն առ քեզ : սաղմ · ձէ · 14 :

111 · Յառաջագոյն տեսանէի զտր առաջի իմ յամ ժամ · զի է տր աջմէ իմմէ · զի մի սասանեցայց : սաղմ · ժե · 8 :

112 · Վն այսորիկ ուրախ եղև սիրտ իմ · և ցնծացաւ լեզու իմ · եւս և մարմին իմ բնակեսցի յուսով : սաղմ · ժե · 9 :

113 · Զի ոչ թողցես զանձն իմ 'ի դժոխս · և ոչ տացես սբյ քում տեսանել զապականութի : սաղմ · ժե · 10 :

114 · Բազումք ասէին զանձնէ իմմէ, թէ չիք փրկութի սորա առ այծ իւր : Այլ դու տր օգնական իմ ես, փառք իմ, և բարձրացուցիչ գլխոյ իմոյ : սաղմ · Գ · 3 · և 4 :

115 · Զայնիւ իմով ես առ տր կարդացի,

մեղսն դ · և զամ զայրացութն ալիս քո 'ի վր իմ ածեր :

105 · Հաւատացեալքն իմ հեռացան յինէն · և հրեայքն այպանեաց նշաւակ եդին զիս :

106 · Իբրև փախստեայ' մատնութբ ըմբռնեցայ, թէպէտ ես համապազ ընդ նա էի 'ի տաճարին, և ոչ ելանէի, իբր ոչ հեռանայի անտի : Աչք իմ տկարացան, զի անկնկալութիւն իմ չքաւորեցաւ յօգնականութենէդ : Աղաղակեցի առ տր զօրհանապազ · և այլն յայտնի է :

107 · Մի թէ մեռելոց' թողեալ զնոսա մեռեալս' առնիցես սքանչելիս · և մի թէ 'ի բժշկաց կարասցեն կենդանացուցանել, և խոստովանել զքեզ ճշմարիտ այծ :

108 · Յայտնի է · թէ հայցէ 'ի հօրէ զյարութի · զի պատմեսցի այծայնն ողորմութիւն, և ճշմարտութիւն :

109 · Մի թէ մարթ է սքանչելեաց քոց ճանաչել 'ի խաւարի, կամ արդարութե քում 'ի մէջ մոռացեալ և 'ի հող դարձեալ մարմնոյ լինել ծանուցեալ :

110 · Ես առ քեզ տր աղաղակեցի · թէ հայր փառաւորեա զիս առ 'ի քէն փառօքն զոր ունէի յառաջ քան զլինելն աշխի : Եւ յերրորդում աւուր առաւօտու ժամանեսցեն առ քեզ, և յարուսցես զիս :

111 · Յառաջագոյն տեսանէի զտր այծ հայր իմ, և յամ ժամ առաջի իմ է, և տեսանեմ զնա : Եւ այլն յայտնի է :

112 · Վնդ ուրախ եղև սիրտ իմ · և ցնծացաւ լեզու իմ, և մարմին իմ հանգչի 'ի գերեզմանի յուսով յարութե :

113 · Զի զհոգի իմ որ իջանէ 'ի դժոխս մն զժողովս արդարոցն ազատելոյ անտի, ոչ թողուս անդ · այլ և մարմնոյ իմում, որ է սբ և մաքուր 'ի մեղաց, ոչ թողուս փտել, և ապականել 'ի գերեզմանի :

114 · Բազումք համարէին զիս անյոյս առ 'ի քէն ընդունելոյ զփրկութի, և այսպէս արարեալ ասէին, եթէ յուսացաւ յայծ փրկեսցէ այժմ զդա : Այլ ես միշտ 'ի քեզ յուսացայ · և դու տր օգնական իմ ես, և փառաւորիչ, և բարձրացուցիչ գլխոյ իմոյ' յարուցանելով զիս 'ի մեռելոց :

115 · Զայնիւ իմով թէ 'ի լեառն ձիթենեաց

և լուա՛ւ ինձ 'ի լերանէ սրբոյ իւրմէ ։ սաղմ . գ̃ . 5 ։

116 . Ես ննջեցի , և 'ի քուն եղէ . զարթեայ , և Տր̃ ընդունող իմ էր ։ սաղ . գ̃ . 6 ։

117 . Ոչ երկեայց ես 'ի բիւրուց զօրաց նր̃ . որք շուրջանակի պատեալ պաշարեալ պահէին զիս ։ սաղ . գ̃ . 7 ։

նեաց , և թէ 'ի վր̃ խաչին , ես առ հ̃ր կարդացի՝ օգնական լինել ինձ . և լուա՛ւ ինձ 'ի լերանէ սր̃յ , հ̃ր յա̃ծայնս աթոռոյ իւրմէ ։

116 . Ես ննջեցի աւանդելով զհոգի իմ 'ի վր̃ խաչին , և 'ի քուն մահու հանգեայ , թաղեցեալ 'ի գերեզմանի . զարթեայ յարուցեալ 'ի մեռելոց , և տեսի զի հ̃ր ա̃ծ էր պատրաստ ընդունիլ զիս փառօք 'ի համբառնալ իմում յերկինս ։

117 . Աստի ոչ երկնչիմ ինչ 'ի զօրաց զինուորաց հրէից՝ թէպէտ և բիւրաւոր լիցին , որք առ ժամանակ մի պատեն պաշարեալ պահէին զիս ։

Յաղագս վկայութեանց 'ի ․Է․ գրոցն Իմաստութեան առեալք ։

1 . Խորհեցան յանձինս իւրեանց զանուղղայս , և ասեն ։ Իմաստ . բ̃ . 1 ։
Դարանակալ լիցուք արդարոյն . զի դժպհի եղև մեզ . և հակառակ կայ գործոց մերոց , և նախատինս դնէ մեզ զյանցանս օրինացն , և բամբասէ զմեզ մեղօք մանկութե մերոյ ։ բ̃ . 12 ։
2 . Խոստանայ ունիլ զգիտութի ա̃յ , և որդի ա̃յ զանձն իւր անուանէ ։ բ̃ 13 ։
3 . Եւ եղև յանդիմանութի մտաց մերոց ։ ծանր է մեզ և տեսանել զնա . զի աննըմանք են այլոց կեանք նր̃ , և այլազգի շաւիղք նր̃ ։ Ի դարշութի համարեցաք նմա , և խորշի 'ի ճանապարհաց մերոց որպէս 'ի պղծութենէ ։ Երանէ զվախճան արդարոց , և հպարտացեալ կոչէ հայր զա̃ծ ։ Տեսցուք , թէ ճշմարիտք իցեն բանք նր̃ , և փորձեսցուք զվախճան նր̃ ։ Եթէ իցէ արդարև որդի ա̃յ , պաշտպանեսցէ նմա , և փրկեսցէ զնա ա̃ծ 'ի ձեռաց հակառակորդաց ։ Թշնամանօք , և տանջանօք խոշտանգեսցուք զնա . զի զչափ առցուք հեզութե նր̃ , և խելամուտ լիցուք անոխակալութե նր̃ ։ Մահու խայտառակաւ դատեսցուք զնա . եթէ լինիցի այցելութի նր̃ 'ի բանից իւրոց ։ Զայս խորհեցան , և խաբեցան . զի կուրացոյց զնո̃ չարութի իւրեանց ։ Եւ ոչ ծանեան զխորհուրդս ա̃յ . և ոչ վարձուց ակնկալան սրբութե , ոչ ընտրեցին զպատիւ ոգւոց անարատից ։ բ̃ . 14 ։

'Ի գրոց Եսայեայ , և այլ մարգարէից նախավկայութեանք ։

Եսայեայ ։

1 . Ահաւասիկ 'ի միտ առցէ մանուկ իմ . վերասցի , և բարձրասցի . և փառաւորեսցի յոյժ ։ գլ . ծբ̃ . 13 ։ Ո՜ր օրինակ զարմասցին բազումք 'ի վր̃ քո , այնպէս անշըքեսցի տեսիլ քո 'ի մարդկանէ , և փառք քո յորդւոց մարդկանէ ։ ծբ̃ . 14 ։ Այնպէս զարմասցին ազգք բազումք 'ի վր̃ քո . և կարկեսցեն թագաւորք զբերանս իւրեանց . զի որոց ոչ պատմեցաւ վ՛ն նր̃ տեսցեն . և որոց ոչ լիցէ լուեալ , 'ի միտ առցեն ։ ծբ̃ . 15 ։ Տր̃ ո՞ հաւատաց լրոյ մերում , և բազուկ տ̃ն ու՞մ յայտնեցաւ . ծգ̃ . 1 ։ Պատմեցաք առաջի նր̃ իբրև զմանուկ . իբրև զարմատ 'ի ծարաւուտ երկրէ . ոչ գոյր նր̃ տեսիլ և ոչ փառք . տեսաք մեք զնա , և ոչ գոյր նր̃ տեսիլ , և ոչ գեղեցկութի ։ ծգ̃ . 2 ։ Այլ տեսիլ նր̃ անարգ . նուա՛ղեալ քան զա̃մ որդւոց մարդկան . այր մի 'ի հարուածս , և գիտէ համբերել ցաւոց . զի դարձուցեալ զերեսս անարգեցաւ , և յոչ ինչ համարեցաւ ։ ծգ̃ . 3 ։ Նա զմեղս մեր բառնայ , և վ՛ն մեր չարչարի . և մեք համարեցաք զնա 'ի ցաւս , և 'ի հարուածս՝ և 'ի չարչարանս իբրև յա̃յ ։ ծգ̃ . 4 ։ Բայց նա վիրաւորեցաւ վ՛ն մեղաց մերոց . և պատժեցաւ վ՛ն մերոց անօրէնութեանց . խրատ խաղաղութե մերոյ 'ի նմա , և նր̃ վիրօքն բժշկեցաք ։ ծգ̃ . 5 ։

Ամե

Ամենեքին իբրև ոչխարք մոլորեալ՝ այր
'ի ճանապարհի իւրում մոլորեցաւ, և
Տէր մատնեաց զնա առ մեղս մեր : ծգ.
6 : Եւ նա առ վշտին ոչ բանայ զբերան
իւր . իբրև զոչխար 'ի սպանդ վարեցաւ.
և իբրև որոջ առաջի կտրչի անմռունչ
կայ , այնպէս ոչ բանայ զբերան իւր :
ծգ. 7 : Ի խոնարհութեան նորա դատաս
տան նորա բարձաւ , և զազգատոհմն նո_
րա ո՞ պատմեսցէ . զի բառնին յերկրէ
կեանք նորա : յանօրէնութենէ ժողովր_
դեան իմոյ 'ի մահ վարեցաւ : ծգ. 8.
Եւ տաց զչարս փոխանակ գերեզմանի
նորա , և զմեծամեծս փոխանակ մահու նորա :
Զի անօրէնութիւն ինչ ոչ գործեաց . և
ոչ գտաւ նենգութիւն 'ի բերան նորա : ծգ.
9 : Եւ Տէր կամի սրբել զնա 'ի վիրաց ան
տի : Եթէ տայցէք զվասն մեղաց , ան_
ձինք ձեր տեսցեն զաւակ երկայնակեաց.
և կամի Տէր 'ի ձեռն նորա բառնալ 'ի ցա_
ւոց անձին նորա : ծգ. 10 : Ցուցանել նը
մա լոյս , և ստեղծանել իմաստութեամբ . ար
դարացուցանել զարդարն , որ մտա_
դիւրն ծառայեաց բազմաց . և զմեղս
նոցա նա վերացուսցէ : ծգ. 11 : Սոյն նա
ժառանգեսցէ զբազումս , և զաւար հը
զօրաց բաշխեսցէ . փոխանակ զի 'ի մահ
մատնեցաւ անձն նորա , և ընդ անօրէնս հա
մարեցաւ : Եւ նա զմեղս բազմաց վե_
րացոյց , և վասն անօրէնութեանց նոցա մատնե
ցաւ : ծգ. 12 :

Երեմիայ :

2. Լքի զտունս իմ, Թողի զժառանգութիւն իմ,
ետու զսիրելին անձին իմոյ 'ի ձեռս
թշնամեաց : Եղև ժառանգութիւն իմ
ինձ իբրև առիւծ յանտառի , ետ 'ի
վերայ իմ զբարբառ իւր . վասն որոյ ատեցի զնա
երեմ. ժբ. 7.

Ամբակումայ :

3. Տր զլուր քո լուայ , և երկեայ . նայե_
ցայ 'ի գործս քո , և զարհուրեցայ :
'Ի մէջ երկուց գազանաց ծանիցիս , 'ի
մերձենալ ամացն յայտնեսցիս . 'ի հա_
սանել ժամանակին երևեսցիս : գ. 2 :

Զաքարիայ :

4. Եւ դու արեամբ ուխտի քո արձակե_
ցեր զկապեալս քո յանջրդի գբոյ :
Թ. 11 : Կշռեցին առ իս փոխանակ կա
քաւելոյն . և կոծեսցին 'ի վերայ նորա կոծ իբ
րև 'ի վերայ սիրելւոյ . և աշխարեսցեն աշ_
խար իբրև 'ի վերայ անդրանկան : ժբ. 10:
Օ արթիր սուր 'ի վերայ հովուի իմոյ , և 'ի
վերայ առն ընկերի նորա , ասէ Տէր ամենակալ:
Հարից զհովիւն , և ցրուեսցին խաշինքն.
և դարձուցից զձեռն իմ 'ի վերայ հովուաց :
ժգ. 7 : Եւ ասասցեն ցնա , զի՞նչ են
վէրքդ այդոքիկ 'ի մէջ ձեռաց քոց . և
ասասցէ . զորս վիրաւորեցայ 'ի տան սի
րելւոյ իմոյ : ժգ. 6 :

Գլուխ. ժէ.

Այս խորհրդածութեանս [illegible] 'ի Մարգարէից գրոց նախասահմանեալ [illegible]
[illegible] յանդիման եղելոյ կարգաւ :

1. Ուրախ լեր յոյժ դուստր Սիոնի .
քարոզեա դուստր Երուսաղեմի . ահա
թագաւոր քո գայ առ քեզ՝ ար
դար և փրկիչ . նոյն հեզ՝ և հե
ծեալ 'ի վերայ իշոյ . և յաւանակի նորոյ :
զաք. Թ. 9 :
2. Ո՞ Տէր փրկեա , ո՞ Տէր առաջնորդեա , օրհ
նեալ որ գալոց է յանուն Տն , և օրհ_
նեցաք զքեզ 'ի տանէ Տն : սաղմ.
ճժէ. 25 :
3. 'Ի բերանոց մանկանց տղայոց ստըն_
դիեաց կատարեցեր զօրհնութիւն : Վասն
թշնամեաց քոց Տէր , զի եղծցի թշնա
մին , և հակառակորդն : սղմ. Ը. 3.

1. Տէրն մեր գայ յեկեմ կատարել ընդ_
գործն փրկութեան մերոյ պատարագաւ
մահուամբ իւրոյ 'ի խաչին . վասն ոչ 'ի
կառս ձիոց , այլ 'ի վերայ իշոյ և յաւանա
կի նորոյ նստեալ հեզութեամբ և խոնար_
հութեամբ եկն եմուտ յերուսաղէմ :
2. Բայց ժողովուրդքն լուեալ զմեծա_
մեծ սքանչելիս նորա , ստոյգ արմա_
ւենեաց ելին ընդ առաջ նորա . աղաղա_
կէին , և ասէին , օրհնեալ որ գաս յա
նուն Տն թագաւորդ իէլի :
3. Յորս էին և մանկունք , որք զայս ա_
ղաղակէին : Եւ հակառակորդք Տն
ըմբերանեալ յամօթ լինէին :

4. Այս անձանց նկ, զի խորհեցան զխոր
հուրդ չար առանձինն, և ասեն. Կա
պեսցուք զարդարն, զի դժպհի եղև
մեզ: եսայ. Գ. 9. և 10: Թշնամիք
իմ ասացին ինձ չար. երբ իցէ զի մեռ
ցի. և կորիցէ անուն նր: սղմ. Խ. 6:

5. Մտանէր տեսանել. զնանրութի խօ
սէր 'ի սրտի իւրում, և ժողովէր զա
նօրէնութի յանձն իւր: սաղմ. Խ. 7:
Արտաքս ելանէր և զնոյն խօսէր, զի
նէն շշնջէին ա՛մ թշնամիք իմ: սաղմ.
Խ. 8:

6. Աՙծ օրհնութե իմոյ, մի լռեր. զի բե
րան մեղաւորի, բերան նենգաւորի
բացաւ 'ի վ՛ր իմ: սաղմոս. ՃԸ. 1:
Ասէ յուդա ցեղբարսն իւր. եկայք վա
ճառեսցուք զնա իսմայելացւոցն: Եւ
վաճառեցին զյովսէփ քսան դահեկա
նի. ծնն. ԼԷ. 26:

7. Յիշատակ արար սքանչելեաց իւրոց.
ողորմած գթած է տր, կերակուր ետ
երկիւղածաց իւրոց: սաղմ. ՃԺ. 4:

8. Եւ մելքիսեդեկ արքայ շաղեմայ ե
հան հաց և գինի. քանզի քահանայ
էր այ բարձրելոյ. և օրհնեաց զաբ
րահամ: ծնն. ԺԴ. 18:

9. Երդուաւ տր, և ոչ եւս զղջասցի,
թէ դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ
կարգին մելքիսեդեկի. և տր ընդ աջ
մէ քումմէ: սաղմ. ՃԹ. 4:

10. Ո՛վ որ ինչ բարին իցէ, նր է. և որ ինչ
քաղցր նորին, ցորեան երիտասարդաց.
և գինի անուշարար կուսից: զաքար.
Թ. 17:

11. Պատրաստ արարեր առաջի իմ զսե
ղան ակն յանդիման նեղչաց իմոց:
Բաժակ քո որպէս անապակ արբեցոյց
զիս: սաղմ. ԻԲ. 5:

12. Ահաւասիկ աւուրք գան, ասէ տր.
և ուխտեցից տանդ իէլի, և տանդ յու
դայ ուխտ նոր. ոչ ըստ ուխտին զոր ուխ
տեցի ընդ հարսն նց, յաւուր յորում առի
զձեռանէ նց հանել զնոսա յերկրէն ե
գիպտացւոց: երեմ. ԼԱ. 31:

13. Սիրտ իմ խռովեցաւ յիս, և երկիւղ

4. Ի մերձենալ զատկին ժողովեցան քա
հանայապետք, և դպիրք, և ծերք 'ի
սրահ քահանայապետին. և արարին
խորհուրդ՝ ունել զյս նենգութբ և սպա
նանել. բայց ասէին, մի 'ի տօնի աստ.
զի մի խռովութի լիցի 'ի ժողովրդեան:

5. Եւ յուդա իսկարիովտացի զչարեալ ընդ հե
ղումն իւղոյն 'ի գլուխ յի փրկչին, խոր
հէր մատնել զնա ընդ արծաթոյ. վ՛ս
'ի մտանել և յելանել իւրում զոյն
զայս անօրէնութի խորհէր 'ի սրտի իւ
րում և վարանէր:

6. Ապա առ ժողովն թշնամեաց յի դը
նացեալ բանայ զպիղծ բերան իւր և
ասէ. Ո՞ ինչ կամիք տալ ինձ, և ես
մատնեցից զնա ձեզ: Եւ նք կշռեցին
նմա երեսուն արծաթի: Եւ յայնմ
հետէ խնդրէր պարապ մատնել զնա
նոցա:

7. Իսկ յս 'ի հանդերձելն իւրում յետ աս
տի առ հայր իւր փոխիլ, կացոյց յիւր
յիշատակ զսբ խորհուրդ մարմնոյ և ա
րեան իւրոյ, փոխարկելով զհացն 'ի
մարմին, և զգինի յարիւն իւր: Եւ
զայս աւանդեաց մեզ մատուցանել պա
տարագ հօր իւրում երկնաւորի, ա
սելով. զայս արարէք առ իմոյ յիշա
տակի:

8. Ո՛վ այսր պատարագի զխորհուրդն յայտ
նագոյն ձևացոյց մելքիսեդեկ քահա
նայ՝ 'ի մատուցանել իւրում պատա
րագ զհաց և զգինի:

9. Աւստի քս, որ եղև քահանայ մշտնջե
նաւոր ըստ կարգին մելքիսեդեկի, զայս
սբ խորհուրդս կացուցեալ իրօք, ելից
զձև նորին:

10. Ո՛ հոգևոր զօրութին, զպահպանողու
և 11. թին և զուրախարար զմայլեցուցիչ
ներգործութին սբ խորհրդոյս նշանա
կեն բանքդ:

12. Յայնմ երեկոյի զնոր ուխտ ուխտեաց
փրկիչն՝ աշակերտաց իւրոց, ասելով.
Եւ ես ուխտեմ ձեզ որպէս և հայր իմ
ուխտեաց ինձ զարքայութի:

13. Եւ ելեալ գնաց 'ի լեառն ձիթե
նեաց

մահու անկաւ 'ի վր իմ : սղմ. ծդ. 5 :
Սեցն զիս ած , զի համին ջուրք յանձն
իմ . ընկլայ ես 'ի խորս անդնդոց , ուր
ոչ գոյ ինձ համբերութ : սաղմոս . կը . 2 :
Տր ած փրկութե իմոյ . 'ի տուէ կար-
դացի , և գիշերի առաջի քոյ : սաղմոս .
ձէ . 2 :
14 . Օ'ի լցաւ չարչարանօք անձն իմ , և
կեանք իմ 'ի դժոխս մերձեցան : սաղ-
մոս . ձէ . 4 :
15 . Ակն ունէի թէ ոք տրտմեսցի ը իս .
և ոչ ոք էր . և մխիթարիչ ինձ ոք ոչ
գտաւ : սաղմոս . կը . 21 :
16 . Որ ուտէր զհաց իմ , յաձախեաց առ-
նել ինձ զխաբէութի : սաղ . խ . 10 :
Փոխանակ սիրոյ իմոյ մատնէին զիս ,
այլ ես յաղօթս կայի : սաղմ . ձը . 4 :
Հատուցին ինձ չար փոխանակ բար-
ւոյ , ատելութի փոխանակ սիրոյ ի-
մոյ : սաղմոս . ձը . 5 :

17 . Ի քի զտուն իմ , թողի զժառանգութի
իմ . ետու զսիրելին անձին իմոյ 'ի
ձեռս թշնամեաց իւրոց : երեմ . ժբ . 7 :

18 . Օ'արթիր սուր 'ի վր հովուի իմոյ , և
'ի վր առն ընկերի նր : Հարից զհո-
վիւն , և ցրուեսցին խաշինքն : զաք .
ժգ . 7 : Հեռի արարեր յինէն զծա-
նօթս իմ , և եդին զիս նշաւակ ի-
րեանց : սաղմոս . ձէ . 9 :

19 . Որոսցան զանձն արդարոյ . և զարիւն
անբիծ պարտաւոր առնէին : սաղմ .
ղգ . 19 :

20 . Յարեան 'ի վր իմ վկայք չարեաց . զոր
ինչ ոչ գիտէի , հարցանէին ցիս : սաղմ .
լդ . 11 : Դատեա տր զայնոսիկ , որք
դատեն զիս . մարտիր ը այնոսիկ , որք
մարտնչին ը իս : սաղմ . լդ . 1 : Խօ-
սեցան զինէն լեզուաւ նենգաւորաւ ,
և բանիւ ատելութե պաշարեցին զիս :
սաղմ . ձը . 3 :
21 . Խորհեցան չար 'ի վր իմ . բան անօրէ
նութե եդին 'ի վր իմ : սաղմ . խ . 9 :

նեաց կալ յաղօթս . և առանձին եղեւ
երիւքն յաշակերտացն , սկսաւ տրտմիլ և
հոգալ . և ասէ ցնս : Տրտում է անձն իմ
մինչև ցմահ . կացէք աստ , և հսկե-
ցէք ը իս : Եւ փոքր մի հեռացեալ 'ի
նոցանէ կայր յաղօթս , զի եթէ հնար
իցէ , անցցէ 'ի նմանէ ժամն .
14 . Եւ էր 'ի տագնապի , և հոսէին 'ի նր
մանէ քրտունք արեան ոլոռն ոլոռն հե
ղեալ յերկիր :
15 . Եւ ոչ ոք յաշակերտացն նր գտաւ նմա
մխիթար . զի յարուցեալ յաղօթիցն՝
եկն առ նս . և եգիտ զնս 'ի քուն :
16 . Եւ յուդայի առեալ զգունդն 'ի թշնա
մեաց՝ եկն անդ . և ընթացեալ առ յս
ասէ , ողջ լեր վարդապետ . և համ-
բուրեաց զնա . քանզի զայն տուեալ էր
նշ նշան մատնչի . ծածկել կամելով ըզ
նենգութի իւր յամենայնես ծածկա-
գէտ վարդապետէն : Ասէ ցնա
յս . յուդա , համբուրելով մատնես զոր
դի մարդոյ . իբր թէ՝ խաբէութբ :
17 . Այլ սակայն յս կամաւ ետ զանձն 'ի
ձեռս ունելեացն իւրոց , ասելով ցնս .
համապազ 'ի տաճարին նստէի , և ոչ
կալայք զիս . այլ այս է ձեր ժամ , և
իշխանութի խաւարի :
18 . Յայնժամ աշակերտքն ամ թողին զնա ,
և փախեան : Եւ այնպէս յամ բարե-
կամաց , և 'ի ծանօթից թողեալ եղև
փրկիչն : Եւ թէպէտ պետրոս յետ
փախչելոյն դարձաւ , բայց ոչ համար
ձակէր մերձենալ . այլ զհետ երթայր
հեռագոյն , և յետոյ ուրացաւ իսկ զնա :
19 . Իսկ նք որք եկեալ էին ունել զյս , կա
լան զնա , և կապեցին , և ածին զնա
նախ յատեան աննա քահանայապե-
տին , և խնդրէին զսուտ վկայութի
հակառակ նմա . մահապարտ դատել
զնա , զի սպանցեն :
20 . Եւ վկայքն չարեաց սուտ վկայէին
զնմանէ , և նման միմեանց չէին վը-
կայութիք նց : Եւ ամ ատեանն ա-
տելութբ լցեալ հարցանէին զնա ոչ
ը կարգի իրաւանց , այլ զի զբան ինչ
լուեալ 'ի նմանէ , կարասցեն ը թիւր
միտս իւրեանց առնուլ՝ և դատապար
տել զնա :
21 . Սուտ վկայքն եդին 'ի վր նր զբանս
զայս . թէ սա ասէր , ես քակեցից ըզ
տաճարդ :

22. Եւ ես որպ խուլ զի ոչ լսէ. և որպ համր որ ոչ բանայ զբերան իւր։ սաղմ. լէ. 14։ Եղէ ես մարդ որ ոչ լսէ, և ոչ գոն խօսք ի բերան նր. սաղ. լէ. 15։

23. Զօրացան յիս թշնամիք իմ, և ատելիք իմ ի նանիր. ինչ զոր ոչ յափշտակեալ էի, տուժէի նոցա։ սաղ. կը. 5։

24. Զծնօտս իմ ետու յապտակս, և զերեսս իմ ոչ դարձուցի յամօթոյ ի երեսս թքանելոյ. այլ արարի զդէմս իմ իբրև զվէմ հաստատուն. և գիտացի, թէ ոչ ամաչեցից. զի մերձ է, որ արդարացուցանէն զիս։ Եսայ. Ծ. 6. 7։

25. Եւ արդար և անարատ եղէ ի կատականս։ յոբ. ժբ. 4։ Առաջի քո են ամ նեղիչք անձին իմոյ. նախատինս համբերէր սիրտ իմ, և թշուառութե։ սաղմոս. կը. 21։

26. Շուրջ եղեն զինև զուարակք բազումք, և ցուլք գէրք պաշարեցին զիս։ սաղ. իա. 13։ Բացին ի վր իմ զբերանս իւրեանց որպ առիւծ զի մռնչէ, և յափշտակէ։ սաղմ. իա. 14։

27. Բռնադատէին զիս, և խնդրէին զանձն իմ, այք խորհէին չար ի վր իմ. խորհեցան զանօրէնութի և զնենգութի զօր հանապազ խորհեցան։ սաղմ. լէ. 13։

28. Եւ որպ զջուր հեղայ, և ցրուեցան ամ ոսկերք իմ. և եղև սիրտ իմ որպ մոմ հալեալ ի մէջ որովայնի իմոյ։ սաղմ. իա. 15։

29. Լուռ եղէ, և ոչ բացի զբերան իմ, զի դու արարեր։ սաղմ. լը. 10։

30. Հատուցին ինձ չար փոխանակ ի բարւոյ. անժառանգել զանձն իմ խորհեցան յորդւոց մարդկանէ։ սաղմ. լդ. 12։

31. Չարախօսէին զինէն. զի ես երթայի զհետ արդարութե։ սաղմ. լէ. 21։ Զգեցցին զամօթ, որք չարախօս կային զանձնէ իմմէ, և արկցեն որպ կրկնոց զամօթ իւրեանց զիւրեամբք։ սաղմ. ճը. 29։

32. Եղիցին աւուրք նր նուազք, և զայցելութի նր զայն այլ տարցի։ սաղմ. ճը. 8։ Մատակեսցի յերկրէ յիշատակ նր, փոխանակ զի ոչ յիշեաց առնել զողորմու

22. Իսկ Յս լուռ կայր, և ոչ տայր պատասխանի։

23. Եւ յորժամ առ երդմնեցուցանել քահանայապետին դաւանեաց զինքն իւր որդի Այ. որ ոչ էր յափշտակութի, դատապարտեցին զնա մահուամբ տուժել։

24. Յայնժամ թքին ի երեսս նր, և ապա սաւորքն ապտակս հանէին նմա։ Եւ փրկիչն յայնմ ամի երկայնամիտ եղեալ համբերէր։

25. Եւ այլքն որք պահէին զՅս յայնմ գիշերի, այսպէս առնէին զնովաւ, և հար կանէին. ծածկէին զերեսս նր, և ասէին. մարգարէաց մեզ քս, ո՞վ է որ եհար զքեզ։

26. Եւ այգուցն յերկրորդում աւուրն ծերակոյտն նց, քահանայապետն, և դպիրք, և իշխանք իբրև զուարակք, և ցուլք գէրք ի մէջ առեալ զնա, բացին ի վր նր զբերանս իւրեանց յափշտակել զնա՝ և գիշատել որպ առիւծ։

27. Եւ որք զօրհանապազ զնենգութի խորհէին, բռնադատէին զնա պատասխանի առնել նենգաւոր բանից իւրեանց, և ասէին, եթէ դու ես քս ասա մեզ։

28. Իսկ նա հեզութբ այնմ ամի իբրև ըղջուր հեղեալ, և որպ մոմ հալեալ, ոչ ընդդիմաբանէր, և ոչ հակառակէր։

29. Լուռ կայր, և ոչ բանայր զբերան իւր, մինչև դէպ լինել նմա խոստովանել զիւրմէ զճշմարտութի։

30. Եւ նոքա զխոստովանութին ճշմարտութե առ չարութե իւրեանց յանցանս գրեալ, խորհուրդ արարին մահուամբ խաչի կորուսանել զնա։

31. Ածին զնա առ պիղատոս, և սկսան չարախօս լինել զնմանէ, և ասել. թէ գտաք զսա, զի թիւրէր զազգս մեր, և արգելոյր ի տալոյ հարկս կայսեր, և ասէր զանձնէ, թէ ինքն իցէ քս թագաւոր։

32. Յայնժամ մատնիչն յուդայ հարեալ ի խղճէ մտացն սաստիկ, դարձոյց զարծաթն առ քահանայապետսն. և իբրև ոչ ընկալան, ընկեց զայն ի տաճարն,

թին : սաղմ. ՃԸ. 16 :

33. Այլ ես որդն եմ, և ոչ մարդ . նախատինք մարդկան, և արհամարհանք ժողովրդոց : սաղմ. ԻԱ. 7 : Ամ զի նշաւակ եղէ ես բազմաց . այլ դու օգնական իմ, և հզօրիչ իմ . սաղմ. Հ. 7 : Դու գիտես զնախատինս իմ, զամօթ իմ, և զպատկառանս իմ : սաղ. ԿԸ. 20 :

34. Եղև ժառանգութիւն իմ ինձ իբրև առիւծ յանտառի . ետ 'ի վր իմ զբարբառ իւր . վն այնորիկ ատեցի զնա : երեմ. ԺԲ. 8 :

35. Զթիկունս իմ հարին մեղաւորք . և երկար արարին զանօրէնութիւնս իւրեանց : սաղմ. ՃԻԸ. 3 : Կամիք խոշտակեսցուք զնա, զի զչարի առնցուք հեղուն նր : իմաստ. Բ. 19 :

36. Եւ նա առ վշտին ոչ բանայ զբերան իւր : եսայ. ԾԳ. 7 :

37. Եւ եղեն ինձ այս նախատինք . արարի զհանդերձս իմ քուրձ . և եղէ յառակ նց : սաղմ. ԿԸ. 11. 12 :

38. Ելէք և տեսէք դստերք սիովնի յարքայն սողոմոն զպսակն, որով պսակեաց զնա մայր իւր, յաւուր փեսայութե իւրոյ, և յաւուր ուրախութե սրտի նր : երգոց. Գ. 11 :

39. Ոչ գոյր նր տեսիլ, և ոչ փառք . տեսաք մեք զնա, և ոչ գոյր նր տեսիլ, և ոչ գեղեցկութի : եսայ. ԾԳ. 2 : Այլ տեսիլ նր անարգ նուաղեալ քան զմն որդւոց մարդկան . այր մի 'ի հարուածս, և գիտէ համբերել ցաւոց . զի դարձուցեալ զերեսս անարգեցաւ, և յոչինչ համարեցաւ : եսայ. ԾԳ. 3 :

40. Մնացի իէլի, և յուդայ . զի արասցէ իրաւունս, և արար անիրաւութի, և ոչ արդարութի . այլ աղաղակ : եսայ. Ե. 7 :

41. Եղև ժառանգութի իմ ինձ իբրև առիւծ յանտառի . ետ 'ի վր իմ զբարբառ իւր, վն այնորիկ ատեցի զնա : երեմ. ԺԲ. 8 :

42. Մատիք յառաջ որդիք անօրէնք . որդիք

Ձարն, և չոգաւ խեղդեցաւ :

33. Իսկ պիղատոս զփրկիչն առ հերովդէս առաքեաց, յորոյ առենի և խոսպալեալ, ոչ ինչ պատասխանի արար : Արհամարհեաց զնա և հերովդէս հանդերձ զօրականօք իւրովք . և այսպէս աղարտեալ էարկ զնովաւ հանդերձս սպիտակս, և ետ տանել զնա անդրէն առ պիղատոս :

34. Եւ յասել պիղատոսի, թէ ես 'ի դմա վնաս ինչ ոչ գտանեմ, նք զաւուր յանցանս օրինաց 'ի վր նր եդեալ՝ աղաղակեցին 'ի խաչ հանել, և զօրանային բարբառք նոցա :

35. Յայնժամ էառ պիղատոս զյն . և գան եհար :

36. Իսկ փրկիչն 'ի սաստիկ ցաւս գանիցն քաջութբ համբերեաց, և անարգանացն տարեալ, հեծել անգամ ոչ բանայր զբերան :

37. Յետ այսորիկ զինուորքն խորհեցան կատակել զնա . զգեցուցին նմա զհին քղամիթ կարմիր և ծիրանիս 'ի կատակս :

38. Եւ բոլորեալ զպսակ 'ի փշոց եդին 'ի գլուխ նր, և զեղէգն յաջոյ ձեռին . և 'ի ծունր իջեալ կատակէին զնա . և ասէին, ողջ լեր թագաւոր հրէից . հարկանէին զգլուխն եղեգամբն, և թքանէին ի երեսս նր :

39. Յած պիղատոս զյն արտաքս 'ի տեսութի ամբոխին՝ յայնպիսի տանջանս և յանարգանս . իբր զի թերևս յայնպիսի տեսիլ նր փոքր մի գթասցեալ՝ բաւական համարեսցին նմա զայնպիսի վիշտս, և անարգանս . և ամբոխեսցին այնուհետև արձակել զնա :

40. Բայց իբրև տեսին զնա քահանայապետքն և սպասաւորք նց, զաղաղակ բարձին, և ասեն . 'ի խաչ հան, 'ի խաչ հան զդա : Ասէ ցնոսա պիղատոս, դուք ձեզէն հանէք զդա 'ի խաչ . զի ես 'ի նմա վնաս ինչ ոչ գտանեմ :

41. Այլ նոքա ասէին, մեք օրէնս ունիմք . և ըստ օրինաց մերոց պարտի մեռանել, զի զանձն իւր որդի այ արար :

42. Ասէ ցնա պիղատոս . է ձեր սովորութի ար-

պոռնկորդիք • որդիք շնութե , եւ սեր_ մնացայք • կամ յո՞յր վերայ բացիք զբե րանս ձեր • և առ ո՞ արձակեցիք զլեզուս ձեր ։ Ո՞չ դուք որդիք կորստեան էք , զաւակք անօրէնութե ։ եսայ • ծէ • 3 • 4 ։

43 • Եթէ յաճախեցէք յաղօթս , ո՛չ լուայց • զի ձեռք ձեր լի են արեամբ ։ եսայ • ա • 15 ։

44 • Ես իբրև գառն անմեղ վարեալ 'ի սպանդ • ոչ գիտացի , թէ զինէն խոր_ հեցան խորհուրդս , և ասեն • եկա՛յք արկցուք փայտ 'ի հացն նր , և ջնջեսցուք զնա յերկրէն կենդանեաց , և անուն նր մի ևս յիշեսցի ։ երեմ • ժա • 19 ։ Եւ տր մատնեաց զնա առ մեղս մեր ։ եսայ • ծգ • 6 ։

45 • Եւ էառ աբրահամ զփայտ ողջակի_ զին • և եդ 'ի վր իսահակայ որդւոյ իւրոյ • և եկին 'ի տեղին , զոր ասաց նմա ած ։ ծննդ • իբ • 6 ։

46 • Եւ դարձուցից զտօնս ձեր 'ի սուգ , և զամ երգս ձեր յողբս • • • • և արարից նմա սուգ սիրելւոյ , և որոց ը նմայն իցեն, իբրև օր ցաւոց ։ ամովս • ը • 10 ։

47 • Ետուն 'ի կերակուր իմ լեղի • և 'ի ծարաւ իմ արբուցին ինձ քացախ ։ Եղիցին սեղանք նց առաջի նց յորո_ գայթ , 'ի հատուցումն , և 'ի գայ_ թակղութի ։ սաղմ • կը • 22 • 23 ։

48 • Շուրջ եղեն զինև շունք բազումք , և ժողովք չարաց պաշարեցին զիս ։ Ծակեցին զձեռս իմ , և զոտս իմ , և թուեցին զամ ոսկերս իմ • նոքա հայե ցան , և տեսին զիս ։ սաղմ • իա • 17 • 18 ։

49 • Եւ եկին 'ի տեղին զոր ասաց նմա ած ։ Անդ շինեաց սեղան աբրահամ , և եդ 'ի վր զփայտն • և կապեաց զիսահակ զորդի իւր , և եդ զնա 'ի սեղանն 'ի վր փայտին ։ ծննդ • իբ • 9 ։

50 • Համբարձ աբրահամ զաչս իւր , և ե_ տես • և ահա խոյ մի կախեալ կայր ըղ ծառոյն սաբեկայ զեղջերաց • և գնաց աբրահամ , և էառ զխոյն , և եհան զնա յողջակէզ փոխանակ իսահակայ որդ_ ւոյ իւրոյ ։ ծննդ • իբ • 13 ։

51 • Եւ բուռն էհար սամփսոն զերկոցունց սեանցն միջնոց • յորոց վր տունն հաս տատեալ կայր , և յեցաւ 'ի նս • 'ի մինն աջով իւրով , և 'ի միւսն ձախով իւրով

թ

արձակել զմի ոք 'ի զատկիս , կամի՞ք զի արձակեցից ձեզ զնա ։ Այլ նոքա ա_ ղաղակեցին , մի զդա • այլ զբարաբբա ։ Ապա առեալ ջուր լուա՛ց զձեռս իւր • և ասէ • քաւեալ եմ ես յարենէ արդա_ րոյդ ։

43 • Պատասխանի ետ ամ ժողովուրդն , և ասէ • արիւն դորա 'ի վր մեր , և 'ի վր որդւոց մերոց ։

44 • Յայնժամ ետ զնա 'ի ձեռս նց , զի 'ի խաչ ելանիցէ ։ Եւ նք առեալ տանէին զնա ։

45 • Եւ բարձեալ էր ինքնին զխաչափայտն , և ելանէր 'ի տեղին , որ անուանեալ էր գագաթն , և կոչիւր եբրայեցերէն գողգոթա ։

46 • Եւ երթայր զհետ նր բազմութի ժողովրդեանն , և կանանց՝ որք կոծէին , և աշխարէին զնա ։

47 • Ետուն նմա ըմպել գինի ը լեղի խառ նեալ , և իբրև ճաշակեաց ոչ կամէր ըմպել ։

48 • Իբրև չոգան 'ի տեղին կոչեցեալ գա_ գաթն , անդ հանին զնա 'ի խաչ ։

49 • Այս եղև օրինակ իմն նախադուշակ խաչելութե փրկչին մերոյ ։

50 • Այս եղև օրինակ նախադուշակ տա_ լոյն այ մեզ զերկնաւոր խոյն • այ զոր_ դին իւր միածին , առ 'ի մեզ մատու ցանել ածութե իւրում՝ պատարագ 'ի հոտ անուշից ։

51 • Այս եղև օրինակ փրկչին մերոյ կա_ մաւ մեռանելոյ 'ի խաչին , և կոտորե լոյ զանմարմին դերիչան ժողովրդեան իւրոյ ։ Զի ը իմաստուն թարգմանչաց՝

և չարժեաց զօրութ̃ · և անկաւ տունն 'ի վր̃ ամ̃ նախարարացն , և 'ի վր̃ ամ̃ ժողովոյն որ 'ի նմա ։ Եւ եղեն մեռեալքն զորս մեռոյց սամփսոն 'ի մահուն իւրում , առաւել քան զորս սպան 'ի կենդանութ̃ իւրում ։ դատ · ժզ̃ · 29 ։

52 · Եւ ասացից ցնա , զի՞նչ են վէրքդ այդոքիկ 'ի մէջ ձեռաց քոց · և ասասցէ , զորս վիրաւորեցայ 'ի տան սիրելւոյ իմոյ ։ զաք · ժգ̃ · 6 ։

53 · Նա զմեղս մեր բառնայ , և վ̃ն մեր չարչարի · և մեք համարեցաք զնա 'ի ցաւս , և 'ի հարուածս , և 'ի չարչարանս իբրև յի̃ց ։ եսայ · ծգ̃ · 4 ։ Նայց նա վիրաւորեցաւ վ̃ն մեղաց մերոց , և պատժեցաւ վ̃ն մերոց անօրէնութ̃եց · խրատ խաղաղութ̃ե մերոյ 'ի նմա , և նո̃ վիրօքն բժշկեցաք ։ եսայ · ծգ̃ · 5 ։

54 · Եւ ասէ տ̃ր ցմովսէս · արա դու քեզ օձ · և դիցես զնա 'ի վ̃ր նշանակի , և . . . ամ̃ օձահար' որ տեսանիցէ զնա կեցցէ ։ Եւ արար մովսէս օձ պղնձի , և կացոյց զնա 'ի վ̃ր նշանակին · և լինէր յորժամ հարկանէր օձ զմարդ , հայէր ը̃ օձն պղնձի , և կեայր ։ Թուոց · իա̃ · 8 · 9 ։

55 · Եւ ասէ յակոբ · · · · ցուպ 'ի ձեռին անցի ը̃ այս յորդանան · և արդ աւասիկ եղէ յերկուս բանակս ։ ծննդ · լ̃բ · 10 ։

56 · Մահու խայտառակութ̃ե դատեսցուք զնա · Թշնամանօք և գանիւք խոշտանգեսցուք զնա · զի զչափ առցուք հեզութ̃ե նո̃ · և խելամուտ լիցուք անոխակալութ̃ե նո̃ ։ իմաստ · բ̃ · 19 · 20 ։

57 · Տր̃ , զլուր քո լուայ և երկեայ · նայեցայ 'ի գործս քո , և զարհուրեցայ ։ 'Ի մէջ երկուց գազանաց ծանիցիս , 'ի մերձենալ ամացն յայտնեսցիս , և 'ի հասանել ժամանակին երևեսցիս ։ ամբակ · գ̃ · 2 ։

58 · 'Ի մահ մատնեցաւ անձն նո̃ , և ը̃ անօրէնս համարեցաւ ։ եսայ · ծգ̃ · 12 ։

59 · Բաժանեցին զհանդերձս իմ 'ի մէջ իւրեանց , և 'ի վ̃ր պատմուճանի իմոյ վիճակս արկանէին ։ սաղմ · իա̃ · 19 ։

60 · Ես յաղօթս կայի առ քեզ տ̃ր 'ի ժա

ժ̃

չաց' սամփսոն եղև օրինակ քն̃ի , որ տարածեալ զձեռս իւր 'ի ծայրս խաչին , եհար ճմլեաց զդևս , զմեղս , և զդժոխս · կործանեաց զտունն սատանայի · և եղծ զզօրութ̃ի մահու մահուամբ իւրով , և քակեաց միանգամայն զթշնամութ̃ին կառուցեալ մեղօք առ ա̃ծ ։

52 · Այս մարգարէութ̃ի կանխագուշակ եղև վիրաց փրկչին մերոյ 'ի ձեռսն , յաղագս բևեռելոյ նո̃ 'ի խաչափայտին ։

53 · Այս նշանակէ , թէ ա̃ծ հայր ետ զորդին իւր միածին 'ի ցաւս , և 'ի հարուածս , և 'ի չարչարանս վ̃ն զմեղս մեր բառնալոյ ։ Աստի նա զայս ամ̃ կրեաց , այլ վ̃ն մերոց անօրէնութ̃եց · և վիրօք իւրովք բժշկեաց զմեզ ։

54 · Այս օրինակ ձևացոյց զքնի խաչելութ̃ե իւրով բժշկելն զհարուածս անհրևոյթ օձին , և զհարուածս մեղաց , զոր յոդիս մեր ընկալաք 'ի մահ · ուստի ասաց տ̃րն · յոհ · գ̃ · 14 · ո̃պ մովսէս բարձրացոյց զօձն յանապատի , նոյնպէս բարձրանալ պարտ է որդւոյ մարդոյ ։

55 · Այս նշանակէ , թէ քն̃ փրկիչն և առաջնորդն մեր մերկ յա̃մէ բևեռեալ 'ի խաչափայտին , սովաւ միայն էանց յաստի կենաց անդ · և ստացաւ զհին և զնոր եկեղեցին ։

56 · Այն էր խայտառակութ̃ե սպանմանն գործի , և տ̃րն յանձն էառ զայս · զոր թշնամիք նր̃ չարութ̃բ նիւթեցին , ը̃ սահմանելոյ ա̃ծային կամացն ։

57 · Այս նշանակէ զփրկչին 'ի մէջ երկուց աւազակաց խաչիլն ։

58 · Այս նշանակէ , թէ փրկիչն ը̃ անօրէնս համարեցաւ 'ի հրէից 'ի մէջ երկուց անօրինաց պատժեալ մեռաւ ։

59 · Իսկ զինուորքն իբրև հանին զյս̃ 'ի խաչ , բաժանեցին զհանդերձս նր̃ 'ի մէջ իւրեանց , և 'ի վ̃ր պատմուճանի նր̃ վիճակ արկին , ում և ելցէ ։

60 · Այլ յս̃ 'ի վ̃ր խաչին կայր յաղօթս

K

այս

մանուկ ընդունելի։ սաղմ. կը. 14։

61. Աստուած իմ, նայեաց առ իս. ընդէ՞ր թողեր զիս. հեռի եղէ ՚ի փրկութենէ իմմէ վասն բանից յանցանաց իմոց։ սաղմ. իա. 2։ Աստուած իմ ՚ի տուէ կարդացի առ քեզ, և ինձ ոչ լուար. ՚ի գիշերի, և ինձ ոչ անսացեր։ ՚Ի քեզ յուսացան հարքն մեր, յուսացան ՚ի քեզ, և փրկեցեր զնոսա։ սաղմ. իա. 3. և 5։

62. Այլ ես որդն եմ, և ոչ եմ մարդ. նախատինք մարդկան, և արհամարհանք ժողովրդոց։ սաղմ. իա. 7։

63. Ամենեքեան որք տեսանէին զիս՝ արհամարհէին զինև. խօսէին շրթամբք, և շարժէին զգլուխս իւրեանց։ սաղմ. իա. 8։

64. Յուսացաւ ՚ի տէր փրկեսցէ զնա. կեցուսցէ զնա. զի կամի զնա։ սաղմ. իա. 9։ Խոստանայ ունել զգիտութիւն Աստուծոյ. և որդի Աստուծոյ զանձն իւր անուանէ։ Տեսցուք, թէ ճշմարիտ իցեն բանք նորա։ Եթէ իցէ արդարև որդի Աստուծոյ, պաշտպանեսցէ նմա, և փրկեսցէ զնա Աստուած ՚ի ձեռաց հակառակորդաց։ իմաստ. բ. 13. 17. 18։

65. Եւ եղիցի յաւուր յայնմիկ ասէ տէր տէր՝ մտցէ արեգակն ՚ի միջօրէի. և խաւարեսցի յերկիր լոյս ՚ի տուէ։ ամովս. ը. 9։

66. Եւ դարձուցից ՚ի սուգ զտօնս ձեր, և զամենայն երգս ձեր յողբս։ ամովս. ը. 10։

67. Եւ արարից զնա իբրև սուգ սիրելւոյ, և որոց ընդ նմայն իցեն, իբրև օր ցաւոց։ ամովս. ը. 10։

68. Նախատինք նախատչաց քոց անկան ՚ի վերայ իմ։ սաղմ. կը. 10։

69. Եւ մերձաւորք իմ հեռի եղեն յինէն։ սաղմ. լէ. 12։

70. Եւ ՚ի ծարաւ իմ արբուցին ինձ քացախ։ սաղմ. կը. 22։

71. Դու ես պաշտպան իմ տէր. և ՚ի ձեռս քո յանձն առնեմ զհոգի իմ։ սաղմ. լ. 6։

72. Ննջեր, բազմեցար, ննջեցեր իբրև զառիւծ։ ծննդ. խթ. 9։

73. Եւ յետ վաթսուն և երկուց եօթնե–

[illegible]. հա՛յր, թող դոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն։

61. Էլի՛ էլի՛ լամասաբաքթանի. որ թարգմանի, Աստուած իմ Աստուած իմ, ընդէ՞ր թողեր զիս։ Զայս ասաց տէրն ՚ի վերայ խաչին։ Իսկ որ զհետ վկայութեան սորա է, նշանակէ ասել. Աստուած իմ ՚ի տուէ ՚ի վերայ խաչին, և ՚ի գիշերի ՚ի լեառն ձիթենեաց կարդացի առ քեզ, և ինձ ոչ անսացեր։

62. Եւ կայր ժողովուրդն հայեցեալ։ Անգոսնէին զնա իշխանքն հանդերձ նոքօք, և ասէին. զայլս ապրեցոյց. ապրեցուսցէ և զանձն, եթէ դա է քրիստոս որդի Աստուծոյ ընտրեալն։

63. Եւ որք անցանէինն, հայհոյէին զնա, շարժեալ զգլուխս իւրեանց։ Նոյնպէս և քահանայապետքն ձաղէին հանդերձ դպրօքն, և ծերովք, և ասէին. թէ թագաւոր է իսրայէլի, իջցէ այժմ ՚ի խաչէդ, և հաւատասցուք դմա։

64. Եթէ յուսացաւ յԱստուած, փրկեսցէ այժմ զդա, եթէ կամի զդա. քանզի ասաց, եթէ Աստուծոյ որդի եմ։

65. Եւ ՚ի վեց ժամէ աւուրն խաւար եղև ՚ի վերայ ամենայն երկրի մինչև ցինն ժամ. խաւարեցաւ արեգակն։

66. Էր ուրբաթն զատկի։

67. Եւ կային առ խաչին յիսուսի մայր նորա, և քոյր մօր նորա մարիամ կղէոպայ, և մարիամ մագդաղենացի։

68. Զնոյն և աւազակքն որ խաչեալ էին ընդ նմա, նախատէին զնա։

69. Էին անդ կանայք բազումք, կային ՚ի հեռաստանէ։

70. Ասէ յիսուս, ծարաւի եմ։ Եւ մատուցանէին նմա քացախ։

71. Եւ կարդաց յիսուս ՚ի ձայն մեծ, և ասէ. հայր ՚ի ձեռս քո աւանդեմ զհոգի իմ։

72. Այս նշանակէ զփրկչին ելանելն կամաւ ՚ի խաչ, և զկամաւ մեռանելն։

73. Ա[illegible] ցուցանիւր՝ թէ երբ գալոց էր

րորդաց բարձցի օծումն : դան . Թ . 26 :

74 . Եւ տաց զչարս փոխանակ գերեզմանի նր ; և զմեծամեծս փոխանակ մահու նր . զի անօրէնութիւն ինչ ոչ գործեաց . և ոչ գտաւ նենգութիւն 'ի բերան նր : Եսայ . ԾԳ . 9 :

75 . Եւ եղեն մեռեալքն զորս մեռոյց սամփսոն 'ի մահուան իւրում , առաւելքան զորս սպան 'ի կենդանութեան իւրում : դատ . ԺԶ . 30 :

76 . Եղիցին քաղաքք այնոքիկ ապաստանք , փախչել անդր ամն որ հարկանիցէ զանձն ուրուք ակամայ : Եւ բնակեսցի անդ մինչև մեռանիցի քհնայն մեծ : Եւ յետ մեռանելոյ քահանային մեծի դարձցի անդրէն սպանօղն յերկիր կալուածոց իւրոց : Թուէ . ԼԵ . 15 . 25 . 28 :

77 . Ել 'ի բարձունս , և գերեաց զգերութիւն . էառ աւար , բաշխեաց պարգևս , և ետ որդւոց մարդկան : սաղմ . ԿԷ . 19 :

78 . Անցից ը ամ կողմանս երկրի , և հայեցայց յամ ննջեցեալս , և լուսաւորեցից զամ յուսացեալս 'ի տր : եկղէս . ԻԴ . 45 :

79 . Եւ դու արեամբ ուխտիւքո արձակեցեր զկապեալսքո յանջրդի գբոյ : զաք . Թ . 11 :

80 . Ասաց տր 'ի խորոց անդնդոց դարձուցից , և 'ի միջոյ ժանեաց զայն 'ի դուրս կորզեցից : սաղմ . ԿԷ . 23 :

81 . Եւ առէք զջուր ուրախութեան յաղբերաց փրկութեան : Եսայ . ԺԲ . 3 :

82 . Զի ցօղն որ 'ի քէն է , բժշկութիւն է նց : Եսայ . ԻԶ . 19 :

83 . Լուասցէ գինեաւ զպատմուճան իւր , և արեամբ խաղողոյ զհանդերձ իւր : ծննդ . ԽԹ . 11 :

84 . Եդին զիս 'ի գբի ներքնում , 'ի խաւարի . և 'ի ստուերս մահու : սաղմ . ՁԷ . 7 :

85 . Եղէ ես որպէս մարդ առանց օգնականի . և 'ի մեռեալս ազատ : սաղմ . ՁԷ . 5 :

86 . Որպէս վիրաւորս որք ննջեն 'ի գերեզմանի : սաղմ . ՁԷ . 6 :

87 . Մի՛ առնհար լինիր ինձ թշնամի իմ , զի գլորեցայ . միւսանգամ կանգնեցայց : միք . Է . 8 :

88 . Մի՞թէ որ ննջիցեն , և այլ ո՞չ ևս յա-

էր քս 'ի չարչարանս , և մեռանելոց :

74 . Այս նշանակէ զպատուհասեն որ ըդ հրէայս 'ի ձեռն տիտոսի վս անօրինելոյ նց 'ի քս : Եւ 'ի փառս արդեանց մահու նր դարձուցանել զմեծամեծս 'ի հաւատ նր . ը աւկեբեր :

75 . Այսուհետև օրինակեցաւ , թէ քս առաւել օգուտ արար մեզ մահուամբ իւրով , քան թէ կենդանութբ :

76 . Այսու օրինակաւ ծանուցաւ , թէ հոգիք արդարոց հնոյ կտակին մնային 'ի լիմպոսն մինչև 'ի մահն քի . և 'ի մահու նորա ազատեցան յարգելարանէ անտի :

77 . Նշանակէ , թէ քս ելեալ 'ի բարձունս խաչին՝ աւար էհար զտունն մերոյ դերչին : Եւ արդեամբք խաչին բաշխեաց իւրոցն զպարգևս հոգւոյն սբյ :

78 . Այսուհետև ծանուցանի իջումն քի հոգւովն 'ի լիմպոս հարցն սբց , և ազատելն զհոգիս նց յարգելարանէ անտի , և լուսով փառաց լուսաւորելն :

79 . Այսուհետև գուշակեցաւ արձակելն քի արդեամբք հեղմանն արեան իւրոյ՝ զհոգիս արդարոց 'ի կապանաց պարտեաց նախահօրն :

80 . Զսոյն նշանակէ և բանն , որ կարդեալ է զհետ սորա :

81 . Իսկ այս նշանակէ զաղբերս խոցուածոց փրկչին մերոյ :

82 . Բայց այս նշանակէ , թէ բղխումն արեան նր է բժշկութիւն հոգւոց հաւատացելոց :

83 . Այլ այս նշանակէ զքի արեամբ իւրով լուանալն զհաւատացեալս իւր 'ի մեղաց նց :

84 . Այսուհետև նախագուշակի դնելն քի յետ մահուան 'ի գերեզմանի :

85 . Այս նշանակէ զքի ազատ լինելն 'ի մեռելութեան իւրում . զի երբ կամեցի յարիցէ :

86 . Այս ցուցանէ զխոցուածս մեռեալ մարմնոյն քի :

87 . Այս , և որ զկնի սորա են բանք , ցուցանեն զունելն քրիստոսի ևս 'ի մեռելութեան իւրում զիշխանութիւն

88 . յառնելոյ 'ի մեռելոց . և զմեծերա-

մերձի յառնել : սաղմ · Խ · 9 :

89 · Մէ երկեայց ես 'ի բիւրուց զօրաց նց, որք շուրջանակի պատեալ պաշարեալ պահէին զիս : սաղմ · Գ · 7 :

90 · Արի տր և փրկեա զիս ած իմ · զի դու հարեր զամենեսեան, որք էին Է իս թշնամութբ 'ի տարապարտուց · և զատամունս մեղաւորաց փշրեցեր : սաղմ · Գ · 7 · 8 :

91 · Ո՛չ թողցես զանձն իմ 'ի դժոխս, և ո՛չ տացես որդ քում տեսանել զապականութիւն : սաղմ · ԺԵ · 10 :

92 · Եւ էր յոչնան 'ի փոր կիտին զերիս տիւս, և զերիս գիշերս : յովն · Բ · 1 : Եւ հրամայեցաւ 'ի տնէ վիշապ ձկանն և եթուք զնա 'ի ցամաք : յովն · Բ · 11 :

Յայսոսիկ մարգարէական նախագուշակութիս, որք առ իւրաքանչիւր մասունս չարչարանաց փրկչին դէմ ընդդէմ եդան · են որք առանձինն են այնոցիկ առ որս եդան, ոմն են · ծակեցին զձեռս իմ : համարեցին զոսկերս իմ : և այլք բազումք : Նայց են ևս ,

նինչ չար խնդութե թշնամեացն 'ի մահ նորա :

89 · Այս բան է 'ի դէմս քի առ պահապանսն, որք պահէին զգերեզման նր զգուշութբ :

90 · Իսկ այս 'ի դէմս քի է առ ած հայր վն յարութե իւրոյ : Յուշ առնէ և զհրէից տարապարտուց թշնամութիւն, և զզանութիւն ընդդէմ իւր :

91 · Եւ այս իսկ է 'ի դէմս քի առ հայր, ո՛չ թողուլ զհոգի իւր 'ի դժոխս, և ո՛չ զմարմին իւր փտել, այլ փութով զնոքն յարուցանել :

92 · Այս եղև օրինակ երեքօրեայ մնալոյ նր 'ի գերեզմանի, և յառնելոյն 'ի մեռելոց յաւուր երրորդի :

որք չեն առանձինն, այլ և առ այլ մասունս հասարակ, որպիսի են · այր մի 'ի հարուածս : լցաւ անձն իմ չարչարանօք · և այլք : Ո սոյն իմացիս ինձ և յաղագս այլ տնօրէնական վկայութեց, որք յառաջ քան զայս գլուխս՝ և որք զհետ սորա կարգին :

Գլուխ · ԺԸ ·

Ակնարկութիւնք խորհրդոց փառաց փրկչին, 'ի մարգարէից գրոց նախագուշակութիւնք, մինչև յանդիման երևալ նորա :

Ակնարկութիւնք :

1 · Յարիցէ ած, և ցրուեսցին ամ թշնամիք նր · փախիցեն ատելիք նր յերեսաց նորա : սաղմ · ԿԷ · 1 :

2 · Յաւուր յայնմիկ կանգնեցից զխորանն դաւթի զանկեալն, և զկործանեալն : ամովս · Թ · 11 :

3 · Եւ ննջեցի, և 'ի քուն եղէ, զարթեայ և տր ընդունող իմ էր : սաղմ · Գ · 6 :

4 · Եւ էր յոչնան 'ի փոր կիտին զերիս տիւս, և զերիս գիշերս : յովն · Բ · 1 : Եւ հրամայեցաւ 'ի տնէ վիշապ ձկանն, և եթուք զնա 'ի ցամաք : յովն · Բ · 11 :

5 · Ո՞ւր է յաղթութիւն քո մահ · ո՞ւր է խայթոց քո դժոխք : ովս · ԺԳ · 14 :

6 · Տր թագաւորեաց, զվայելչութի զգեցաւ · զգեցաւ տր զզօրութի Է մէջ իւր եած : Հաստատեաց զաշխարհ, զի մի սասանեսցի · պատրաստ է աթոռ

Խորհուրդք :

1 · Այս ցուցանէ, թէ քն յարութբ իւրով աղարտեաց զզօրութիւս երևելի և աներևոյթ թշնամեաց իւրոց, և վանեաց զնս յերեսաց իւրոց :

2 · Այս նշանակէ զվերստին կանգնումն քի յարութբ, որ անկաւ մահուամբ Է մարմնոյ :

3 · Այս 'ի դէմս քի խօսի, որ մահուամբ ննջեաց, և յարութբ իւրով զարթեաւ :

4 · Այս զերեքօրեայ յարութիւն քի նշանակէ, որ Է հոգւոյն ել 'ի դժոխոց, և Է մարմնոյ ել 'ի յորովայնէ մահու :

5 · Այս նշանակէ զքի յարութբ իւրով յաղթանակելն 'ի վր մահուան և դժոխոց :

6 · Այս նշանակէ զմտանելն քի յարութբ 'ի հայրենի փառսն, և զտիրելն զօրութբ · և զհաստատելն զեկեղեցի իւր վնոր՝ անդրդուելի :

7 ·

քո, ՚ի սկզբանէ յաւիտենից դու ես : սաղմ. ՂԲ. 1. 2:

7. Խնդրեա յինէն, և տաց քեզ զհեթանոս ՚ի ժառանգութիւն. և իշխանութիւն քեզ ընդ ամ ծագս երկրի : սաղմ. Բ. 8:

8. Հովուեսցես զնոսա գաւազանաւ երկաթեաւ, որպէս զանօթ բրտի փշրեսցես զնս : սաղմ. Բ. 9:

9. Եւ նմա տուաւ իշխանութիւն, և պատիւ, և արքայութիւն. և ամ ազգք և ազինք, և լեզուք նմա ծառայեսցեն. իշխանութիւն նր իշխանութիւն յաւիտենական, որ ոչ անցանէ : դան. Է. 14:

10. Փոխանակ հարցքոյ եղիցին որդիք քո: Կացուսցես զնս իշխանս ընդ ամ երկիր, և յիշեսցի անուն քո ընդ ամ ազգս ազգաց : սաղմ. ԽԴ. 17: Մն այսորիկ ժողովուրդք խոստովան եղիցին առ քեզ յաւիտեան, և յաւիտեանս յաւիտենից : սաղմ. ԽԴ. 18:

11. Համբարձաւ ած օրհնութբ, և տր մեր ձայնիւ փողոյ : սաղմ. ԽԶ. 6:

12. Թագաւորեաց ած ՚ի վր հեթանոսաց, ած նստաւ յաթոռ սրբութե իւրոյ : սաղմ. ԽԶ. 9:

13. Համբարձէք իշխանք զդրունս ձեր ՚ի վեր. համբարձցին դրունք յաւիտենից, և մտցէ թագաւոր փառաց. Ով է սա թագաւոր փառաց. տր հզօր զօրութբ իւրով. տր հզօր ՚ի պատերազմի : Ով է սա թագաւոր փառաց՝ տր զօրութեց, սա ինքն է թագաւոր փառաց : սաղմ. ԻԳ. 7. 8. 10:

14. Հրց. Իսկ այս ով է, որ դիմեալ գայ յեդովմայ, կարմրութիւն ձորձոյ իւրոց ՚ի բոսորայ, գեղեցիկ պատմուճանաւ, և բուռն զօրութբ : եսայ. ԿԳ. 1:
պտխ. Ես խօսիմ զարդարութի և իրաւունս փրկութե :
հրց. Մն էր կարմիր են ձորձք քո, և հանդերձք քո իբրև հնձանահարի լիոյ հնձանի կոխելոյ :
պտխ. Հնձան հարի միայն՝ և ՚ի հեթանոսաց ոչ ոք էր ընդ իս. կոխեցի զնս սրտմտութբ, և ճմլեցի զնս բարկութբ, և իջուցի յերկիր. և զամ հանդերձս իմ

7. Այս նշանակէ զառնելն քնի զամ ազգս՝ իւր ժողովուրդ, և զտիրելն ամ տիեզերաց զօրութբ :

8. Այս նշանակէ զքնի կառավարելն զամ պետութիս, և զիշխանութիս. և զվարելն զնս առ օգուտ եկեղեցւոյ իւրոյ :

9. Այս զքնի ասացեալն մեզ նախադուշակէ. ըստ որում ասաց, թէ տուաւ ինձ ամ իշխանութի յերկինս՝ և յերկրի :

10. Այս նշանակէ զքնի ունելն զաշակերտս իւր փոխանակ հարց, և մարգարէից հնոյ կտակին, և զնս ընդ ամ երկիրս իշխանս կացուցանելն. որով մինչև ՚ի կատարած ծի քարոզի, և փառաբանի անուն նր, և տնօրէնութիւնք նորին: Այլև ցուցանէ, թէ քարոզութբ առաքելոցն զանազան ազգաց ժողովուրդք ընկալան զհաւատս քնի, և խոստովանեսցին զնա յաւիտեան :

11. Այս նշանակէ զքնի փառաւորութբ ամ դասուց հրեշտակաց համբառնալն յերկինս :

12. Այս նշանակէ զնստիլ քնի ՚ի հայրենի փառաց յաթոռն, և զթագաւորելն նր փառօք :

13. Այս, և որք զհետ որ են բանք, նշանակեն զհրեշտակաց հիացումն ընդ փառս մարդկութեն քնի, և ընդ այն զի աքանչելի զօրութբ խոնարհութե և խաչի յաղթանակեաց ՚ի վր ծի, և սատանայի. և դարձ արարեալ յերկրէ սլացաւ ել յերկինս հրաշալի զօրութբ և փառօք :

14. Այս ամ բանք մարգարէութեն եսայեայ են զհրեշտակաց, որք ՚ի համբարձման տն խնդրեն ՚ի նմանէ զգաղտնի խորին խորհուրդն խաչիւ փրկելոյ զազգս մարդկան. և նա բացատրելով նց զայն դերագոյն խորհուրդն, լուսաւորէ զնոսա, և երանելի անձառ խնդութբ ուրախ առնէ զնս : Վասն որոյ և բանքն եղանակաւ հարցմանելոյ և պատասխանելոյ են յօրինեալք :

թաթաւեցի ։ Օ՛ի հասեալ էր ՚ի վր
նց օր հատուցման . և ամ փրկաւէ եկեղ
հասեալ ։ Հայեցայ , և ոչ ոք էր որ օգ
նէր . զմտաւ ածի , և ոչ ոք էր որ ՚ի թի
կունս հասանէր . փրկեաց զնոսա բա
զուկ իմ , և սրտմտութի իմ միայն ըդ
դէմ կալաւ . և այն՝ որ ՚ի կարգին ։
եսայ . կգ . 2 . 3 . 4 . 5 ։
15 . Բազում որ ցոր իմ . նիստ ը աջմէ իմմէ .
մինչև եդից զթշնամիս քո պատուան
դան ոտից քոց ։ սղմ . ճժ . 1 ։

16 . Ել ՚ի բարձունս , և գերեաց զգերու
թի . էառ աւար , բաշխեաց պարգևս
և եատ որդւոց մարդկան ։ սաղմ . կէ . 19 ։
17 . Վա այսորիկ նա ժառանգեսցէ զբա
զումս . և զաւար հզօրաց բաշխեսցէ .
փոխանակ զի ՚ի մահ մատնեցաւ անձն
նր ։ ես . ծգ . 12 ։
18 . Արի տր ՚ի հանգիստ քո . դու , և տա
պանակ կտակի սրբութե քոյ ։ սաղմ .
ճլա . 8 ։
19 . Եւ եղիցի յետ այսորիկ հեղից յոգւոյ
իմմէ ՚ի վր ամ մարմնոյ . և մարգա
րէասցին ուստերք ձեր , և դստերք
ձեր . և ծերք ձեր երազովք երա
զեսցին , և երիտասարդք ձեր տեսիլս
տեսցեն ։ Եւ ՚ի վր ծառայից իմոց , և
՚ի վր աղախնայց իմոց յաւուրսն յայնո
սիկ հեղից յոգւոյ իմմէ , և մարգա
րէասցին ։ Եւ տաց նշանս՝ յերկինս ՚ի
վեր , և յերկիր ՚ի խոնարհ . արիւն և
հուր , և մրրիկ ծխոյ ։ Արեգակն դարձ
ցի ՚ի խաւար , և լուսին յարիւն . մինչ
չև եկեալ իցէ օր տն մեծ և երևելի ։
Եւ եղիցի ամ որ կարդասցէ զանուն
տն կեցցէ ։ յովել . բ . 28 . 29 . 30 . 31 ։

20 . Տեսանէի ՚ի տեսլեան գիշերոյ . և ահա
ը ամպս երկնից իբրև որդի մարդոյ
գայր , և հասանէր մինչև ՚ի հին ա
ւուրցն . և մատուցաւ առաջի նր ։ Եւ
նմա տուաւ իշխանութի՝ և պատիւ և
արքայութի , և ամ ազգք և ազինք և
լեզուք նմա ծառայեսցեն . իշխանութի
նր իշխանութի յաւիտենական , որ ոչ
անցանէ , և թագաւորութի նր ոչ եղ
ծանիցի ։ դան . է . 13 . 14 ։
21 . Յայնժամ ցնծասցեն ամ ծառք անտառ

15 . Ի դէմս ոչ հօր յօրինեալ է բանս այս ,
որ զքս ը աջմէ իւր նստոյց ՚ի փառս
մեալ մինչև ՚ի կատարած ժխ՝ դնելոյ
զամ թշնամիս նր ՚ի ներքոյ ոտից նր .
երբ եկեսցէ դատել զաշխարհս միան
գամայն ։
16 . Այս նշանակէ զելանելն քի յերկինս
բազմութե իւր փրկեալ հոգւոցն . և
զբաշխելն մեզ զշնորհս ։
17 . Այս նշանակէ զքի ստանալն զայս
ամ մեծ փառս արդեամբք խաչի և մա
հուան իւրոյ ։

18 . Այս ունի զխորհուրդ ասելոյ հրեշտա
կաց ընդ ձիւ , արի տր յո ՚ի հանգիստ
քո . դու՝ և կոյս մայր քո ։
19 . Այս է մարգարէութի յաղագս երևե
լի նշանօք առաքման հոգւոյն սբյ ՚ի
վր առաքելոցն , որ եղև յետ տասն
աւուր համբարձման փրկչին մերոյ յեր
կինս . ոմ պատմի ՚ի գործս առաքե
լոցն , և ինքնին յայտնի է ։ Իսկ զոր
ասէ . և տաց նշանս , են նշանք այնո
քիկ , որք համդերձեալ են լինել յա
ռաջինթայ ընդհանրական դատաս
տանին , զորս և տրն մեր նախագու
շակեաց յասելն իւրում . թէ եղիցին
նշանք յարեգակն , և ՚ի լուսին , և
յաստեղս , և յերկրի տագնապ հեթա
նոսաց ։ ղուկ . իա . 25 ։ Եւ արիւնն
նշանակէ զհեղումն արեան մարտիրո
սաց ՚ի նեռանէ ։
20 . Այս մարգարէութի է նախավկայու
թի բանին քի , զոր յառենի քահա
նայապետին ասաց ։ Քանզի յորժամ
երդմնեցոյց զնա քահանայապետն . ոմ
զի թէ ինքն է քս որդին այ՝ ասասցէ ,
յայնժամ յետ ասելոյն , թէ ես եմ ,
յաւել , թէ ահա յայսմհետէ տեսա
նիցէք զորդի մարդոյ նստեալ ը աջմէ
զօրութեն . և եկեալ ը ամպս երկնից ։

21 . Հեթանոսաց ազգք նմանին անպտուղ
ծա_

ուխ յերևեաց ա̄ծ․ զի գայ՝ և գայ նա՚ի
դատել զերկիր ։
22․ Դատէ զտիեզերս իրաւամբք, և զժո
ղովուրդս ա̄մ ճշմարտութ̄բ իւրով ։
սաղմ․ ղէ․ 13 ։
23․ Խորտակեսցէ յաւուր բարկութե զթա
գաւորս, դատեսցէ զհեթանոսս․ և
բազում արասցէ զհարուածս, և խոր
տակեսցէ զգլուխս բազմաց յերկրի ։
Ջուղխս ՚ի ճանապարհի արբցէ, վ̄ն
այսորիկ և բարձր արասցէ զգլուխս ։
սաղմ․ ճժ․ 5․ 6․ 7 ։

ծառոց, որպիսի են անտառքն ։ Արդ
յայս ազգաց հաւատացեալքն արդարք,
ը միասնգամ գալուստն ք̄սի ցնծան
22․ զի գայ, և Դատէ զն̄ս արդարութ̄բ ։
23․ Այս է մարգարէութի, թէ ք̄ս յա-
ւուրն դատաստանի, որ է օր վերջին
դրութե, խորտակեսցէ զանօրէն թա
գաւորս․ դատեսցէ զհեթանոսս․ և
բազում և սաստիկ պատժովք պատու
հասեսցէ զսատանայ, և զանօրէն և
զանհաւատ մարդիկ․ և ջախեսցէ զգ-
լուխ բազմաց կամապաշտից, և ամ
բարտաւանից ։

Գլուխ․ ԺԹ ։

Յաղագս այնոցիկ որք զօրինակ ինն ք̄սի յանձինս բերեալ, նախագուշակ եղեն զնմանէ․ և զխորհրդոցն նորա ։

Ո՛չ միայն անձինք բազում՝ոք, այլ և իրք առ նոքօք, զձև փրկչին մե-րոյ բերեալ ՚ի հնումն, նախագու-շակք եղեն անձառահրաշ անօրէ-նութեանց նր ։ Յորս են՝ որք կարի ինն յայտ-նագոյն ցուցակօք, և են՝ որք խորին խոր-հրդով զնմանութի փրկչին բերին ։ Նաև արդ՝ քանզի զամ այսպիսիս ՚ի գիրս յայս անմարթ է մեզ ամփոփել․ մանաւանդ՝ զի մի և վախճան գրութե սր, զոր վերագոյնդ յայտ արարաք, երկարութ̄բ աղօտացեալ, անպէտ լինի երևեսցի ընթերցողաց ։ Վ̄ս որոյ զոմանս ՚ի յայտնագունից յանցանէ յիշատակեալ, աւարտեմք ։ Նաև զվերաթե եղն ՚ի տցանէ առ այլս, մտադիւր խորհր-դածուածոցն ըղձի, և հնորհաց ոք հոգւոյն ապաստան առնեմք ։

Յօդուած առաջին ։

Թէ ո՛յք այլք ոչ ինն փրկչին յանձինս բերեալ, նախագուշակ եղեն նմին ։

1․ Աբէլ նախ առաջին պատարագաւն իւ-
րով օրինակ ինն եղև․ փոխանակ զի
յիւրոց անտի՝ որք պատուականք էին, և
ընտիրք մատուցեալ՝ քարոզեաց, թէ ըղ-
պատուականն անձանց մերոց պարտիմք
մատուցանել ծայրագոյն ա̄ծ, որչափ ինչ ՚ի
ձեռս մեր իցէ ։ Նա՛ ՚ի վ̄ն այսորիկ յա-
ղագս այսպիսի ա̄ծպաշտութե մեռանելոյն
եղև օրինակ փրկչին մերոյ, յաղագս պահ
պանութե պատուիրանաց երկնաւոր հօր իւ-
րոյ մեռանելոյ ։ Վ̄ս որոյ ըմբերանէ ըղ-
հրեայսն, որք զխաչիւ մեռանելոյն վ̄ն ան-
ձին մերոց պատուհաս համարեալ, գայ
թակղին, և ո՛չ գան ՚ի հաւատս փրկչին ։
Նաև յաւէտ այսոՃիկ դատապարտին․ զի
պատուականն եղև առաջի ա̄ծ մահն աբե-
լայ արդարոյն յայնմ առաջինկայ ժամանա-
կին, յորում յոյժ կարևոր էր նորայն կեն
դանութի առ աճէ մարդկան ծննդեամբ
բազմութե ։

2․ Նոյ արդարն՝ փրկչին մերոյ հայր համ
ագերձեալ աշխարհին լինելոյ, խաչա
նիշ տապանաւն իւրով յայտնագոյն օրինակ
եղև ։ Զի ո՛րպէս նա իւրովքն համգերձ ՚ի խա
չանիշ տապանի անդ փակեալ, զոր յերևաց
աշխարհակուլ տիեզերահեղձոյց ջրհեղեղին
՚ի չորեքկուսի փայտից ա̄ծ այլն հրամանաւն
կազմեաց, եթող աշխարհի զաւակ լինելոյ՝
ամենակալին ձեռամբն նաւապետեալ, և ե-
ղև հայր ը հանուր աշխարհի ։ Մոյնպէս և
ք̄ս յ̄ն փրկիչն ա̄ծ առ փրկելոյ յաշխարհա-
կուլ պատուհանաց աշխարհի, յախտից մարմ
նոյ, և ՚ի յորձանաց սատանայի, զխաչ՝ և
զընտրելոցն իւրոց զկեանս խաչիւ կնքեալ,
եղև հայր համագերձեալ աշխարհին ․

3․ Աբրահամ ունկնդիր եղեալ կոչմանն
ա̄ծոյ, և հաւատարիմ հնազանդ յա̄մի,
ազգաց բազմաց հայր հաւատոյ եղև ։ Նաև
զօրագլուխն հաւատոյ յ̄ն ք̄ս, նոյն և կա-
տարիչն ա̄մ գործոց բարեաց, երկնաւոր
հօր իւրում լեալ հնազանդ․ մինչուչափ և
մինչու խաչի, եղև պատճառ փրկութեան
յաւիտենից, ո՛չ բազում ևեթ, այլ ա̄մ
ազգաց որք ՚ի ներքոյ երկնից ։ Նա իւրովքն
համագերձ սպանդ ու խոտև նժդեհ կեանս վա-
րեաց

րեաց յաշխարհէն խորանաւ շրջեալ : Իսկ յե-
ւս քան զնոյն · ո՛րպ և զևրմէ , և զնոյն
տուեալ՝ յանել իւրում Թէ , յաշխարհէ
տուր չեն , որպէս եւ ես չեմ յաշխարհէ : Նա առ-
հրամանն այ զմիամօր որդին իւր զնա-
հակ ողջակէզ առնել պատրաստեաց՝ կա-
պեալ եդեալ 'ի վր փայտի : Իսկ քն եւս քան
զնոյն , զանձն իւր զմիածինն այ հօր զկուսա-
ծին միամօր առ կամս բարձրելոյն հաձոյից
'ի փրկութի ծառայից մարդոյ պատարագ
այ · ո՛չ սոսկ պատրաստութեամբ՝ սրտի և
եթ յօժարութ , այլ արդեամբք և Ճշմար-
տութ , իսկապ 'ի վր խաչին պատարա-
գեալ : Աբրահամու ասացաւ , Գիտելով գիտաս-
ցես · զի պանդուխտ եղիցի զաւակ քո յերկրի , որ ո՛չ
իւր իցէ · եւ ծառայեցուսցեն զնա՝ եւ չարչարեսցեն ,
եւ յետ այնորիկ ելցեն այսր բազում ստացուածովք ·
Ծննդ · ժե · 13 : Այնպէս և որոց վերա-
տին ծննդեամբ 'ի քն խաչելեալն ծնեալք՝
զաւակք նորա լինին , սահմանեալ է յայ՝
ելս գնել 'ի սրտի յուխտեալ տեղին , որ
է յերկինս · և իւրաքանչիւր ոք այ վիճա-
կեալ կացից չափուն հրաժեշտ տալ կենցա-
ղոյս փառաց և հանգստեան · և այնպէս
պանդուխտ լինել 'ի վր երկրի , և յորդւոց
աշխարհիս չարչարիլ · ո՛րպ զի աջողեսցի
նց բազում արդեամբք գործոց բարեաց ելա-
նել աստի , և յայն ուխտեալ տեղին մտա-
նել · ո՛րպ և զսոյն զայս սահման յայտ արա-
րեալ փրկիչն ասէ : Որ գտանէ զանձն իւր , կո-
րուսցէ զնա · եւ որ կորուսցէ զանձն իւր վն իմ , գտցէ
զնա : Որ ոչ բառնայ զխաչ իւր , եւ գայ զհետ իմ ,
չէ ինձ արժանի : Եւ այլ ուրեմն ասէ · Համ-
բերութեամբ ձերով ստասջիք զոգիս ձեր : Ղուկ · ԻԱ ·
19 : Սուրբ 'ոքն պետրոս զմեզ 'ի սոյն յոր-
դորելով ասէ : [illegible] չարչարանացն Քրիստոսի
[illegible] :

4 · Մելքիսեդեկ արքայ Շաղեմայ՝ քահա-
նայ այ բարձրելոյ , յօրինակ քնի
ձեւանայր՝ ըստ նորին միանջենաւոր քահանայու-
թե , որպէս և գրեալ է · Թէ Երդուաւ տէր ,
եւ ոչ եւս զղջասցի , Դու ես քահանայ յաւի-
տեան ըստ կարգին Մելքիսեդեկի : Եւ առա-
քեալն գրէ վս սր , Թէ նախ թարգմանի Թագա-
ւոր արդարութեան , եւ ապա Թագաւոր խաղաղութեան :
Եւ քն 'ի մարգարէից անուանեցաւ թագա-
ւոր , իշխան խաղաղութե , և արդարութի մեր ·
ո՛րպ և եղև իսկ , զի նախ արդարութեն այ զփր-
կութեն պարտեաց մերոց հատուցեալ , ար-
դարացոյց զմեզ · և ապա զհաշտութի , և զխա-
ղաղութին այ հօր՝ յիւրմն հաստատեաց : Պար

գ

ձեւ՝ գրէ առաքեալն յաղագս Մելքիսեդե-
կի · անհայր անմայր (ասէ) չհամարեալ յազգս · ոչ
ծննեալ որդւոց այ · որոյ ո՛չ է սկիզբն եւ ո՛չ կատարած
կենաց · [illegible] :
Նա մատոյց հաց և գինի , և օրհնեաց
զաբրահամ 'ի դարձին նր 'ի կոտորածէ թա-
գաւորացն : Իսկ քն ը տեսակօք հացի և գինւ-
ւոյ ետ զմարմին և զարիւն իւր 'ի սբ պատա-
րագն քահանայագործել · որով ամ օրհնու-
թի , շնորհս , և պարգեւք հոգւոյն սբոյ 'ի
հաւատացեալսն սփռին :

5 · Այլ Իսահակ ձեւացոյց զքն 'ի վր խաչա-
փայտին պատարագեալ : Զի սա [illegible]
հեզ , խոնարհ , և կատարեալ հնազանդ գտեալ
հօր իւրում աբրահամու , իբրև զգառն 'ի զա
ռանց յօժարութ ածաւ 'ի պատարագ · և պատ-
րաստեցաւ 'ի նմանէ լինել այ ողջակէզ · յօրի-
նակ քնի , որ ըստ առաքելոյն · խոնարհեցոյց
զանձն լեալ հնազանդ մահու չափ եւ մահու խաչի :
Սուրբ 'ոքն Ներսէս 'ի բանից այն մերոյ ա-
ռեալ , յերգս եկեղեցւոյ եդ զայս · ասէ ,
Որ [illegible]
[illegible] , եւ
[illegible] :

6 · Յակոբ զքն ձեւացոյց ը հաստատելոյ
նր զկաթուղիկէ սբ եկեղեցի : Զի
ո՛րպ գրեալ է վն նր , կանգնեաց այ վէմ , և
եօծ զնա իւղով : Նա քն փրկիչն հիմնեալ
հաստատեաց իբրև զվէմ անվանելի զկա-
թուղիկէ սբ եկեղեցի , և ելից զնա հոգ-
ւով սբով : Նա երկամբք բազում ամաց աշ-
խատութե ստացեալ հարսնացոյց իւր զլիա
և զռաքէլ · Նա քն զգործնական , և զտե-
սական կենօք նուիրեալն սիրոյ իւրում , և
կամ զհին , և զնոր եկեղեցի՝ կրկնք խաչի
ստացաւ յիւր ժողովուրդ սեպհական հարսն
սիրելի : Նա երկոտասան որդւովք իւրովք
նահապետօք արար իւր տուն , և յանուա-
նէ իւրմէ անուանեաց զնա իսրայէլ · և
ծննդովք նոցին ը արձակեաց զնա : Նա քն
երկոտասան առաքելովք կառոյց զտուն իւր
զեկեղեցի , և յանուանէ իւրմէ շնորհեաց
նմա կոչիլ քրիստոնեայ : Նա բարոզութ
առաքելոց իւրոց ը ամ տիեզերս ձգեալ տա-
րածեաց :

7 · Իսկ գեղեցիկն յովսէփ զքն ձեւացոյց
նախ յիւրոց անտի արհամարհեալ՝
անարգեալ և չարչարեալ , և ապա 'ի փառսն
մտեալ : Զի ո՛րպ և գրեալ է վն յովսեփայ ·
ատէին զնա եղբարք նորա , և պարսաւա-
դիր լինէին նմա : Այնպէս և քն յառաջա-
գոյն

զոյն յառաջնորդաց անտի իւրեանց առեցեալ, արհամարհեալ եղև, և անարգեալ ։ Այլ ոչ եղբարքն յոլովք՝ զի մի զանձինս իւ_ րեանց 'ի հպատակութիւն ստորեալ երկրպա գու եղիցին նմա ըստ երազոցն նորին գուշա կութե, 'ի ծառայութիւն վաճառեցին զնա այլազգեաց, խորհրդովն յուդայի ։ Նոյն_ պէս և առաջնորդքն իւրեանց 'ի ձեռն մատն_ չին յուդայի կալան զնա · և տարան ետուն 'ի ձեռս պոնտացւոյ պիղատոսի հեթա_ նոս դատաւորի'ի խաչ հանել զնա, և խա_ չեցին ։ Բայց սակայն ոչ յոլովից այնուհետև որով կամեցան կորուսանել, որ եղև եգիպ տոսի, և երկրպագեցաւ յեղբարց իւրոց ։ Նոյնպէս և քս մահուամբ խաչի, որով կա_ մէին զնա հրէայքն կորուսանել, տիրեաց ըստ հանուր ազգի մարդկան · և զթշնամիս իւր զհրէայս՝ և զհամախոհս նոցին կալաւ պատ ուանդան ոտից իւրոց ։ Այլ ոչ յոլովք՝ ան ցիւքն զոր կրեաց, փրկիչ դատաւ եգիպտո_ սի՝ կերակրելով զնա'ի սովու · վն որոյ և 'ի փարաւոնէ փսոմփթոմփանէ անուանեցաւ, որ փրկիչ աշխարհի թարգմանի ։ Նոյնպէս և քս անցիւք խաչին փրկեաց զաշխարհս, և ազատեաց 'ի սովու, առատութ բանին կենաց, հեղմամբ հոգւոյն շնորհաց, և հաղորդութ մարմնոյ և արեան իւրոյ, որ ճշմարտիւ է հաց կե_ նաց սրբութե ճաշակողաց ։ Այլ ոչ փարա_ ւոն կացոյց զյովսէփ իշխան 'ի վր ամ երկ րին եգիպտացւոց ։ Նոյնպէս և ած զքս 'ի վր ըհանուր ազգի մարդկան իշխան կացոյց ։ Այլ ոչ փարաւոն ասաց ցյովսէփ · Ահաւասիկ ես կարգեմ՝ ասաց զքեզ այսօր համօրէն իշխան 'ի վր ամ երկրին եգիպտացւոց · ծննդ · խա ։ Նոյնպէս և ած ասաց ցյս · առանց քո ոչ ոք կարող լիցի առնել ինչ յարդիւնս հոգևոր կենաց · ոչ և նոյն ինքն իսկ յայտ արար զայս յասել իւրում, թէ առանց իմ ոչինչ կա րէք առնել ։ յով · ժե ։ Ուստի և ամ սրբոց և իշխանք երկնաւորք և երկրաւորք առանց հրամանաց նր կամ թոյլ տալոյ նր, ոչինչ կա րող են առնել, ոչ չար և ոչ բարի ։ Այլ զոր օրինակ յորժամ յերեսաց սովուն աղաղա_ կեաց ամ ժողովուրդն առ փարաւոն վն հա ցի, ասաց փարաւոն · երթայք առ յովսէփ, և զոր ինչ ասիցէ ձեզ արասջիք ։ Նոյնպէս և ած հայր՝ 'ի սաստ իւրում զյս մեզ փրկիչ, և առաջնորդ, և իշխան, և տր ամի · ըէ յոհ · ժգ · զամ ինչ ետ 'ի ձեռս նր · ասաց առ ամ ազգ մարդկան · երթայք առ յս, և զոր ինչ [illegible] ասիցէ ձեզ, արասջիք · [illegible]

իմ ընտրեալ, դմա լուարուք ։ ղուկ · Թ · 35 ։
8 · Մովսէս մեծն'ի մարգարէս, ձևացոյց
զքս 'ի փրկագործութե ։ Նախ՝ ոչ
նա'ի մանկութե իւրում թագաւորն յերեսաց
մանկահեղձիկ փարաւոնի, նոյնպէս և քս յե
րեսաց մանկակոտոր հերովդէի ։ Այլ զորօրի
նակ զայն մովսէս՝ զոր սանդք ուրացան, և ա
սէին, ո՞ կացոյց զքեզ իշխան և դատաւոր'ի
վր մեր, զնա կացոյց ած առաջնորդ իւրեանց, որ
եհան ազատեաց զհինն իւրեանց արեամբ գառին՝
յեգիպտոսէ և 'ի փարաւոնեան բռնութե խա
չանիշ գաւազանաւ հրաշագործելով ։ Նոյնպէս
և քս յս, զոր հրէայքն ուրացան, տուեալ մեզ
յայ հօրէ փրկիչ և առաջնորդ, եհան ա_
զատեաց զնոսա իւրեանց'ի սատանայական բռնու
թե խաչիւն իւրով, և կենդանարար արեն
իւրոյ հեղմամբ ։ Նա ետ զհին օրէնսն 'ի
հրեշտակաց առեալ ։ Իսկ քս տր և ած ինք_
նին ետ մեզ զնոր օրէնս · և զհոգին շնոր_
հաց մեզ պարգևեաց ։ Նա զնիւթեղէն
խորանն պաշտամանցն այ կազմեաց ։ Իսկ
քս զհոգևորն զնորն եկեղեցի 'ի վր երկրի,
և զյաւիտենից արքայութիւն, որ է յերկինս ։
Նա նովաւ տոնեալ եղև մանանայն յերկ_
նից'ի ժամանակեան կենաց մարդկան պահ
պանութե ։ Իսկ քս ետ մեզ հաց յերկնից
զմարմին իւր կուսածին, որ տայ զկեանս
յաւիտենից ։ Նա հարեալ զվէմն գաւազա_
նաւ, արբոյց իւրեանց զջուր 'ի վիմէ · Իսկ քս
զկող իւր եբաց 'ի վր խաչին, և արբոյց
մեզ զջուրն կենդանի ։ Նա զհին զդադա_
րելի կտակն և զուխտն այ սրսկմամբ ա_
րեան անբանական զոհից՝ աւանդեաց իւրեանց ։
Իսկ տրն մեր զարիւն իւր ետ զրաւ նորոյ
ուխտի, և կտակի · ըզի ուխտեաց մեզ, ոչ
զերկրի, այլ զերկնից արքայութիւն · ասելով,
ղուկ · իբ ։ Եւ ես ուխտեմ ձեզ, որպէս և հայր
իմ ուխտեաց ինձ արքայութիւն ։ Այլ առեալ բաժակ
գոհացաւ զերկնաւոր հօրէն, և ետ ցաշա_
կերտսն իւր ասելով · մատթ · իզ · Արբէք
'ի դմանէ ամենեքեան, զի այդ է արիւն իմ նորոյ ուխ
տի · որ 'ի վր բազմաց հեղանի 'ի թողութի մեղաց ։
Այլ զորինչ այլ խնամս արար մովսէս հնոյն
իսրայէլի, այն ամ ձևք և օրինակք եղեն փրկ
կատար գործոց ան մերոյ և փրկչին ։
9 · Յեսու յաջորդ մեծին մովսէսի, ոչ միայն
համանունութե, այլ և իրօք ինչ օրի_
նակ էր եղև փրկչին մերում յս առան_
ձինն · յանցուցանել իւրում զորդիսն
իէլի ընդ յորդանան, և 'ի մուծանելն յեր_
կիրն աւետեաց · զի սոյնպիսիկ սահմանագրէր

զմեծամեծն յի զկուրսն արդեամբք յարքայութեան երկնից ։ Սուրբ և տրն աստ ցմանկունս· Ը · օրին · Ժ · 17 · [illegible] ։ Յայտ արարեր, թէ ոչ մանկունս, և ոչ որոց 'ի կարգի նոր եղեն, տուեր եղև մեծամեծ զոք յարքայութեան երկնից · այլ յոյն քոյն միայն ։ Իսկ արդ՝ ոչ յետու մարտիւ պատերազմի քակեր զազգս եօթն յերկրին քանանու՝ զերկիրն որդւոց Իսրայելի ժառանգեցոյց ։ Այնպէս և քս յո խաչիւն խորտակե բելիարանցն մարտեաւ · և յաղթեալ նոցա, մերկեալ յիշխանութեանցն զնոսա · և 'ի տեղի նոցա, և ամ անկելոցն յերկնից՝ զկուրսն դասեալ՝ ժառանգեցոյց 'ի փառսն, և 'ի հանգստեան յաւիտենից ։ Եւ զոր ինչ այլ իմաստ արար սա հնոյն Իսրայելի, այն ամ սուրբք և ձեզ եղեն փրկարար գործոց փրկչին մերոյ յոյն քոյ ։

10 · Եւս և որք յետ յետոյ եղեն յԻսրայէլ
դատաւորք · որոց իւրաքանչիւրն՝
քզի ը չափու իւն մարթ էր նոցա զձիրս յոյ
ընունել՝ զմանեալ և եթ փրկագործութ
պայծառացեալ, զպէսպէս ձևս փրկչին յան
ձինս իւրեանց բերելին · որպիսի եղեն բա-
րակ, գեդէոն, սամփսոն, և սամուէլ ։
11 · Որս առաւելեալ երևի սամփսոն ուխ-
տաւորն նոցա ։ Ոչ իսա աւետեաց հրեշ-
տակի յարգանդէ ուխտաւոր՝ յամուլ մօրէ
ծնաւ ։ Իսկ տրն մեր 'ի կոյս մօրէ աւետեաց
հրեշտակի 'ի հոգւոյն սրբոյ յղացեալ ծնաւ ։
Եւ ոչ հրեշտակն յառաջագոյն մօրն սամփ-
սոնի երևեցաւ և աւետեաց, և ապա հօրն ։
Այնպէս և գաբրիէլ յառաջագոյն երևեցաւ
ածածին կուսին, և աւետարանեաց զմար-
մնաւորութն բանին, և ապա յովսէ-
փայ ։ Սամփսոն 'ի յուխտաւորութէ իւրում
ոչ ըմպելոյ 'ի գինւոյ, և յոտէ որ յառաջ
գայ յորթոյ, 'ի նշանակ և 'ի պայման ուխ-
տին՝ ունէր 'ի գլուխ իւր զեօթն գիսակս,
զոր պարտ էր նմա անզերծ անեղծ պահել ։
Իսկ տրն մեր եօթնարփեան պարգևօք հոգ-
ւոյն սրբոյ լի եղև, և ոչ յոյմ աշխարհական
բերկրութեց · և անդստին 'ի սկզբանէ յղու-
թե իւրոյ հանգուցեալ էր 'ի նմա հոգին սբ ·
և ոչ եթէ խաղացեալ և եթ 'ի վր նր, որպէս էր
բերմ 'ի վր սամփսոնի ։ Սուրբ և նազովրեցի
կոչեցաւ պատշաճապէս · որ նշանակէ զուխ-
տաւոր ։ Կինն սամփսոնի էր այլազգի · և
թողեր զսամփսոն ը այլում ամուսնացաւ,
և յայս սակս այրեցին զնա՝ և զտուն հօր
նր ։ Եւ նշանակ եղև այս իսրայելեան ժո-
ղովրդեանն · որ խօսեցեալ էր նոցա, յորմէ ազ-
գէ ուխտիւք հանդերձեալ էր քս ծնանել · և
նա թողեալ զնա յարեցաւ 'ի կուռս · վասն որոյ
և այրեցին քաղդէացիքն զերուսաղէմ, և
զտաճարն նոցա ։ Յետ այսորիկ սիրեաց սամփ-
սոն կին մի դալիլա անուն, և առ սէր սորա
ետ զանձն 'ի մահ · և յայսմ ևս ձևացոյց ըզ
քս, որ սիրեաց զեկեղեցին հեթանոսաց,
և առ սէր նր ետ զանձն 'ի մահ խաչի ։ Եւ
որպէս նա կամաւ ետ զանձն 'ի մահ 'ի կոտո-
րումն այլազգեաց, զտունն փլուցեալ 'ի վր
իւր, և 'ի մնոց ։ Այնպէս և քս լինքնին կա-
մաւ վս զտունն սատանայի կործանելոյ, 'ի
փրկութի ժողովրդեան իւրոյ ետ զանձն 'ի
մահ · որպէս և ասաց իսկ ։ յոհ · Ժ · 17 · [illegible] ։
Ոչ է որ 'ի խաչ հանիցէ զնա, ոչ կարէին առ-
նել ինչ նմա, եթէ նոյն ինքն ածային զօրնա
կամ զօրութի ոչ տայր նոցա, որպէս և յայտ է ։
12 · Դաւիթ որդի յեսսեայ՝ այր ը սրտին
նոցա, մարգարէ և թագաւոր, զքս
ը օծութէ, ը հովուութէ, և ը ընտրեալ
թագաւորութէ նր բազում իրօք խորհր-
դով նկարէր · որպէս և բանք սաղմոսաց նր բա-
զմանդակ 'ի քս, և յեկեղեցին են ։ Բայց զի ոչ
է 'ի դէպ մեզ զբանս երկարել, սուղ ինչ ըզ
սմանէ բանս յառաջ բերեմք ։ Իսկ արդ՝ որպէս
սա 'ի վերջին ծնելոց 'ի վանացն հովուաց ընտ-
րեալ, վերաւեալ եղև 'ի թագաւորութի և յա-
ռաջնորդութի Իսրայելի, այնպէս և որդին նոցա եղեալ
մարդ որ վերջինն է յիմացական արարածս
նոցա, տուեալ եղև յառաջնորդութի, և 'ի թա-
գաւորութի ոչ միայն մարդկան, այլև ամ հրեշ-
տակաց նոցա · զի կացուցաւ թագաւոր, և կա-
ռավար 'ի վր ամ արարածոց, երկրայնոց
և երկնայնոց ։ Եւ որպէս նա զառաջինն 'ի բազում հա-
լածանս, և 'ի նուաստութիս խոնարհութբ, և
հեզութբ, անոխակալութբ, և քաղցրութբ,
համբերութբ, և երկայնմտութբ հրահանգեալ,
զկատարեալ վարս ածպաշտութէ յանձին
իւրում եցոյց, և ապա եհաս նմա 'ի վր ամ
Իսրայելի թագաւորել ։ Այնպէս և քս յառաջա-
գոյն հալածեալ արհամարհեալ չարչարեալ և
մահու խաչի համբերեալ, զամ գործս ամ
արդարութէ ելից · և այնպէս զամ հակա-
ռակորդս իւր նուաճեաց · և ապա 'ի հայ-
րենի փառսն իւր եմուտ ։ Եւ որպէս առ դա-
ւիթ 'ի սկզբանն մերձենային նուաստքն և
խոնարհքն յԻսրայէլ, վշտացեալքն, և պարտա-
պանք, և ցաւագնեալքն հոգւով · այնպէս և առ
տրն

տէրն մեր զնացելն խոնարհք և աղքատք , հի_
ւանդ.ք , և ախտաժէտք , մաքսաւորք , և մեղա_
ւորք • որք և 'ի նուաստ անձանց իսկ ընտ_
րեաց իւր աշակերտս ։ Աստի և թշնամիք
նր̄ , որք հպարտք և ամբարտաւանք էին,
կոչէին զնա բարեկամ մաքսաւորաց և մե_
ղաւորաց ։ Եւ զորօրինակ դաւիթ ոչ ա_
մօթ համարեցաւ արքայական անձին իւ_
րում հոլանիլ , և կաքաւել 'ի հանդիսի ա_
ռաջի տապանակին 'ի փառս ա̄յ ։ Նոյնպէս
և փրկիչն որ թագաւորն էր թագաւորաց,
և տր̄ փառաց , ոչ ամօթ համարեցաւ նըս_
տել 'ի վր̄ իշոյ՝ և յաւանակի ։ Եւ որ ևսն
է , 'ի խաչ ելանել վս̄ փրկութեն մերոյ 'ի
փառս երկնաւոր հօր իւրոյ ։ Եւ որպս նա՝
թէպէտ և միով քարամբ եհար զգողիաթ
հսկայն , սակայն զհինգ քարինս ընտրեաց 'ի
նոյն ։ Նոյնպէս թէպէտ և միոյ միայնոյ խոց
ուածոյ յանձնառութին բաւական էր փրկ_
չին մերում , կործանել նովաւ զթշնամին
փրկութեն ազգի մարդկան զանմարմինն
զգողիաթ • սակայն նա ը̄ սրտին իւրոյ ա_
ռատութեն 'ի հատուցումն փրկանաց հօր
իւրոյ՝ ձրիապէս մարդասիրեալ , ոչ զմի
միայն , այլ զհինգ վէրս ընտրեաց 'ի մար_
մին իւր ընդունիլ 'ի խաչին , և հարեալ
կործանէ զարկ զբելիարն ամբարտաւան ։
Եւ որպէս նա զգողիաթ՝ նորին իսկ սու_
սերաւ հարեալ՝ եհատ զգլուխ նորա ։ Նոյն
պէս և տրն մեր զանմարմին բելիարն ։
Զի նոյն ինքն ամբարտաւանն երկիւղիւ
ցաւոց և մահու , անարգանաց , և նա_
խատանաց՝ վարէր զմարդիկ յիւր ծա_
ռայութի • և այնպէս զերկիւղն սոցա
զէն իւր արարեալ , գերէր զմարդն 'ի մեղ_
սասէր կամս իւր • վսկ փրկիչն յանձն առեալ
զխաչն և զմահ՝ հարաւ 'ի վր̄ նր̄ • և սպան
զնա , և զիւրսն ա̄մ խրախուսեալ քաջալե_
րեաց սովաւ համարձակ դիմել 'ի վր̄ , և
սատակել զնա ։ Աստի ասաց , քաջալերեցա_
րուք , զի ես յաղթեցի աշխարհի ։ Եւ թէ , գայ իշ_
խան աշխարհիս • և յիս ինչ ոչ գտանէ ։

13• Սողոմոն որդի դաւթի՝ արքայ իէլի
ձևացոյց զքս̄ ը̄ խաղաղարարու̄ն նր̄,
և ը̄ ա̄ծեղէն իմաստութեն ։ Զի առ սո_
րա թագաւորութբ յա̄մ կողմանց մարդք
յի̄էլէ նահանջեալք , զխաղաղութի կա_
լաւ ա̄մ թագաւորութի նորա • վս̄ որոյ և
սողոմոն անուանեցաւ , որ խաղաղութի թարգ_
մանի ։ Յօրինակ ճշմարիտ խաղաղութեն ,
որ է յս̄ քս̄ , որ խաչիւ իւրով սպան զթշնա_

մութի , և արար զխաղաղութի յերկրի ։
Սա լցեալ եղև ա̄ծատուր իմաստութբ՝ ըղ
գօնացուցանել զազգն իէլի վդ̄պտութբ ։
Իսկ քս̄ է իմաստութի , և բան հօր • և
առեալ եղև 'ի նմանէ վդ̄պ ա̄մ աշխարհի ։
Նա կառոյց ա̄յ զտաճար երկրանիւթ ։ Իսկ
քս̄ կառոյց զհոգևորն զկաթուղիկէ եկե_
ղեցին իւր ա̄ր՝ խաչին իւրոյ խորհրդով , ըղ
զինուորեալն 'ի վր̄ երկրի , և զյաղթանա_
կօղն յերկինս 'ի փառսն յաւիտենից ։ Նա
անուանեցաւ ժողովօղ , զի զվարատեալ
որդիսն իէլի 'ի զանազան վայրս անգի_
տութե օրինաց և իրաւանց՝ յինքն ժողովէր 'ի
համալսարան , և հրահանգէր ։ Իսկ քս̄ բան
զնորայն գերագոյն գործով եղև ժողովօղ •
զի ոչ միայն զորս յորդւոցն իէլի • այլ և յա̄մ
ազգաց զցրուեալսն 'ի պէսպէս ամբարշտութիս ,
զօրութբ խաչին իւրոյ ժողովեաց 'ի մի սբ̄ կա
թուղիկէ եկեղեցի , և աւետրնի իւրոյ հրա
հանգութբ , և հոգւոյն շնորհաց առնչութբ՝ ա_
րար ազգ ընտիր , ժողովուրդ սեպհական՝ ար
ժանաւոր երկնից արքայութե , որպս և գրեալ է
զնմանէ նոյն ինքն իմաստունն , թէ իմաս_
տութիւն շինեաց իւր տուն , և այլն որ 'ի կարգին ։

14։ Եզեկիէլ զձև փրկչին մերոյ յանձին
իւրում այսուէիկ բերէր , զի զանգս
իէլի զհանդերձեալսն ոչ բանիւ և եթ գու_
շակէր , այլ և զօրինակս անցիցն յանձին
իւրում բերեալ , ցաւոց և անձկութեց կրիւք
սատուգէր , որպս զմի և զերկուս յայնց յառաջ
բերեալ ցուցցուք ։ եզեկ • դ̄ • 8 ։ Եւ ասէ տր̄
ցեզեկիէլ • Եւ ես ահա ետու 'ի վր̄ քոյ կապանս , եւմի
դարձուցես զերեսս 'ի կողմանէ , ('ի ննջելն քո յաջակողմն
քո պաշարման օր) մինչեւ կատարեսցին աւուրք պա_
շարմանն քոյ • • • • Եւ զկերակուրն քո կերիցես կշռ_
ռով , Եւ ջուր չափով ժամէ 'ի ժամ արբցես • • • •
զի այդ նշանակ է որդւոցն իսրայէլի ։ Եւ զար_
ձեալ ասէ • եզեկ • ժբ̄ • 3 ։ Որդի մար_
դոյ • արա քեզ կահ գերութե • • • • • Եւ գե_
րեսցես 'ի տեղւոջէ քումմէ յայլ տեղի առաջի նոցա ,
զի տեսցեն • • • Եւ ասէ • առաջի նոցա հօրաւոր հե_
նասցես • • • • զօրհ զգլխով պատեսցես , եւ մի տե_
սանիցես զերկիրն , զի նշանակ ետու զքեզ տանն իէլի •
Եւ արարի այնպէս ըստ ամի , զոր պատուիրեաց ինձ
տր ։ Նոյնպէս և փրկիչն մեր ոչ բանիւ և
եթ , այլ և վարուք սատուգեաց մեզ , զոր
պարտ է մեզ առնել , և կրել համբերութբ ։
Զի զոր ասաց , թէ մուտք ը̄ նեղ դուռն •
և ճանապարհ ը̄ անձուկ ճանապարհն որ տա
նի 'ի կեանս • յանձին իւրում ևս նշանակեալ
սատուգեաց մեզ զայս • և այնպէս զտուն_

 գա_

զանօղոն անպատասխանի արար : Նա յայսմ
ունիմք խոստացոյս յանդիմանել զապշութիս
մեր՝ զմտաւ ածեալ զայս ճշմարտութի . Թէ
ած յառաջ քան զանկումն մարդոյն կամէր
նմա՝ յարդիւնս գերբնական երանութե ,
ըստ հրեշտակաց , անապական հնազանդու-
թի փոքու լինել հրամանաց անսել . որպէս
զայս եցոյց սպառնալեօքն 'ի մէն միոյ ծա-
ռոյ չուտել : Նայց յետ մեղացն իբրև թէ
զփորձ առեալ էր զմարդկային բնութե ,
ետես զի մարդն ոչ անապական , այլ դա-
նիւ աշխատութե զգօնանայ . ապա իրա-
ւամբք վճռ եհատ՝ քրտնաջան աշխատու-
թե և վշտաց յանձնառութե ը բոցեղէն սրով
անցանել նմա՝ և հասանել յաւիտենական
երանութե . որ զայս եցոյց մեզ խորհըր-
դով , երբ հրամայեաց բոցեղէն սրոյ շուր-
ջանակաւ պահել զճանապարհ ծառոյն կե-
նաց : Նա զի յայսմ մի՝ ոք յանդգնեսցի զանձ
կութիւն և զմահն՝ վատութե իւրում պատ
ճառս դնել՝ սահմանեաց որդւոյ իւրում
մահուամբ խաչի 'ի փառս իւր մտանել ,
և այնպէս իւրոցն ամենեցուն առաջնորդել։
Սվհրաշիցս արդարութե՝ և ողորմութե
այ . տես , թէ որքան մեզ այսուհետև քան
զայս ածային շաւիղս զայլ ճանապարհ փըր
կութե հնարել :

15 . Յովնան յանձին իւրում եցոյց զձև
փրկչին ը թաղման նր , և ը յարու-
թե : Զի որպէս նա կամաւ բացադրեաց զանձն
'ի ծով ընկենուլ , վա զխռովութի ծովուն
հանդարտելոյ առ 'ի փրկութի անձանց նա
ւակից իւր նաւորդացն վտանգելոց : Սոյն-
պէս և փրկիչն կամաւ ետ զանձն 'ի խորս
ծովու չարչարանաց խաչին : Նա որպ յովնան
'ի վիշապ ձկանն կլեալ , 'ի փոր նր եղև զե
րիս տիւս , և զերիս գիշերս , և ապա ել անդ
տի կենդանի , և քարոզութե իւրով դար-
ձոյց զնինուէացիսն 'ի մեղաց յապաշխարու
թի փրկութե : Սոյնպէս և փրկիչն աշխար-
հի ը մերում բնութե ճշմարտապէս կլ-
լեալ 'ի մահուանէ , եղև 'ի սիրտ երկրի , յի
է , 'ի գերեզմանի , զերիս տիւս և զերիս
գիշերս . և կենդանի մնացեալ ածութե
ինքնին յարեաւ 'ի մեռելոց յերրորդ աւուր .
և աւետարանին իւրոյ քարոզութե դար-
ձոյց զամ ազգս 'ի մեղաց յապաշխարութի
կենաց :

16 . Նայլ հրեշտակք , որք 'ի մարդկային կեր
պարանս երևէին , խօսէին ը մարդիկ և
շրջէին ը նոս , զձև լինէ փրկագործուե փըրկ
չին մերոյ յանձինս իւրեանց նկարէին :
Զորս մանաւանդ որն ռափայել մեծն , որ
և սքանչելիս արար . քզի զտաւայի զաղմն-
դէոս դեն հալածեալ 'ի նմանէ կապեաց , և
զորբոյն տուբիթայ զաչսն լուսաւորեաց .
յօրինակ փրկչին , որ զդևս հանէր 'ի մարդ-
կանէ , և զկոյրս լուսաւորէր : Նաստի սորա
'ի մարդկային կերպարանս եղեալ , զբա-
զումն աւուրս ը մարդկան շրջելն , և զայսո
սին սքանչելագործելն , նախադուշակ լինէ
եղև . թէ բանն ած համդերձեալ էր առա
քիլ 'ի հօրէ յաշխարհս , և զմարդկային
բնութի զգեցեալ , ոչ ձևապէս որպ զհրեշ-
տակն , այլ իսկապէս լինել մարդ անճառ
տնօրէնութե , ճանապարհորդեալ ը ամ
մարդկային կիրս առանց մեղաց , և տալ
զանձն իւր փրկանս փոխանակ բազմաց ,
փրկել զմեզ յիշխանութէ սատանայի , և
լուսաւորել զհոգիս շնորհօք կատարեալ ած
պաշտութե , և այնպէս առաջնորդել մեզ
'ի կեանսն յաւիտենից վարուք , և վարդա
պետութե : և յետ կատարելոյ ամի որ
լինէր առ ուղղութի , և փրկութի մեր էր սահ
մանեալ յոյ հօրէ , երթալ առ նա որ առա
քեացն զնա . որպ որ զտուբիթայ դիմն ըն
թեռնու , զայս ամ խորհուրդս 'ի գործս հը
րեշտակին սուրբ է : Նա որպ ռափայելն մեծ
ոչ ումեք յայտնեաց զովքն լինելն իւր , մին
չև կատարեաց զամ գործս իւր : Սոյնպ և քս
ոչ կամէր թէ յայտնի արասցեն զինքն , թէ ով
ոք է , մինչև աւարտեաց զփրկագործուի
իւր , զի մի խորհուրդ խաչին խափանեսցի :

Յօդուած . Ը :

Ս'յս այս յերաց հնոց կտակէն , և նախահարց եղէն օ-
րինակք փրկչին մերոյ , և տնօրէնութեան , և այլ ե-
րաց նորին :

1 . Ծառն կենաց 'ի մէջ դրախտին ե-
ղև օրինակ խաչին քսի յեկեղեց
ւոջ . և պտուղ նր նշանակէր զքս 'ի խաչ
ելեալ , և տուեալ մեզ զմարմին և զարիւն
իւր որ 'ի հաղորդութե : Նայլ և օրի-
նակ լինէր ածածին որ կուսին , որ
եբեր մեզ զյս քս զպտուղն անմահութե :
2 . Նոցեղէն սուրն , որ շուրջանակաւ
պահէր զճանապարհ ծառոյն կենաց ,
եղև օրինակ խաչի և չարչարանաց , ը
որով ճահ եղև քսի և իւրոցն անցանել ,
և մտանել 'ի փառսն յաւիտենից կենաց .
3 . Դրախտն էր օրինակ երկնից արքայու-
թե .

թէ . ուստի և զարքայութիւն երկ_
նից անուանմբ դրախտի նշանակեաց
փրկիչն :

4 . Տապանն նոյի 'ի չորեքկուսի փայտից
կազմեալ, զ.քառաթև խաչն քո ձևա_
ցոյց, որով ա̃մ ազգք փրկեցան : Նր
և օրինակ եկեղեցւոյն քո, որ խաչիւն
քո է կառուցեալ, և է մի միայն տեղի
ապաւինի, արտաքոյ որոյ չիք փրկութի :

5 . Սեղանն հանդերձ փայտիւ . յորոյ վ̃ր
եղաւ իսահակ կապեալ, և հանդեր_
ձեցաւ ա̃յ ողջակէզ լինել, եղև ստուե
րագրութի նախադրուշակ խաչափայ_
տին քո, յորոյ վերայ զանձն իւր մա
տոյց պատարագ ա̃յ հօր իւրում բարձ
րելոյ :

6 . Սանդուղքն, որ 'ի տեսլեանն յակո_
բայ, էր նշանակ խաչին քո :

7 . Ցուպն յակոբայ եղև օրինակ խաչին
քո : Զի ոպ̃ յակոբ ը̃ որում ինքն
ասաց, ցուպ 'ի ձեռին էանց ը̃ յորդա_
նան, և եղև յերկուս բանակս . նոյնպ̃
և փրկիչն աշխարհի յելն յաշխարհէ
մերկ յա̃մէ, զխաչն միայն ունէր, յոր
մէ կախեալ էր . և ստացաւ զերկուս
մեծամեծ ժողովուրդս, զ̃ր զհին, և
զնոր եկեղեցին :

8 . Ծաղկեայ պատմուճանն յովսեփայ
նշանակեաց զմարդկային բնութին քո :
Զի ոպ̃ յակոբ արար զայն, և զգե_
ցոյց որդւոյ իւրում յովսեփայ . նոյնպ̃
և հայրն երկնաւոր կազմեաց զմարդ_
կութին, և զգեցոյց որդւոյ իւրում
միածնի :

9 . Մ՝որենին վառեալ, և ոչ այրեալ՝ եղև
օրինակ ներմարմնութե բանին ա̃յ :
Մ՝որենին էր նշանակ մարդկութե նր,
իսկ բոց՝ և հուր՝ ա̃ծութեն :

10 . Գաւազանն մովսէսի եղև օրինակ խա
չին քո :

11 . Ոչխարն 'ի զատկի զենեալ՝ խորովեալ
հրով, և ը̃ նմին բաղարջ ը̃ եղեգն կե
րեալ, նշանակէ զ.քո ա̃ծային սիրով
վառեալ, չարչարեալ, և զմարմին իւր
'ի կերակուր մարդկան տուեալ : Իսկ
արիւն նոյն ոչխարին զդրամբ սրսկեալ՝
նշանակէ զ.քո հեղմամբ արեան իւ_
րոյ ազատելն զմեզ 'ի մահուանէ յա_
ւիտենից :

12 . Սիւնն լուսոյ յանապատին առ որդիսն
իէլի որ առաջնորդէր նց յա̃մ չուս նց, և
միշտ լինէր ը̃ նս, ձևացուցանէր զ.քո
առաջնորդ կաթուղիկէ ս̃բ եկեղեցւոյ,
ը̃ որում միշտ կայ, և ոչ մեկնի 'ի նո_
մանէ . ը̃ խոստմանն իւրում, թէ աւա
սիկ ես ը̃ ձեզ եմ զա̃մ աւուրս մինչև 'ի
կատարած աշխարհի :

13 . Փայտն, զոր մովսէս 'ի մեռայն էարկ 'ի
ջուր, և քաղցրացոյց զայն, եղև նշա_
նակ խաչին քո . որոյ խոկմամբ
քաղցրանան ամենայն վիշտք և դառ_
նութիւնք անձկութեց յառնիթս պահ_
պանութե նոր օրինաց քո՝ պատա_
հելոց :

14 . Երկոտասան աղբերքն յաղիմայ՝ ե_
ղեն օրինակք երկոտասան առաքե_
լոց ո̃ն, և եօթանասուն արմաւե_
նիքն՝ եօթանասուն և երկու աշակեր
տաց նորին :

15 . Վէմն որ գաւազանաւ հարեալ բղ_
խեաց զջուր, և արբոյց զիէլ յանա_
պատին, եղև օրինակ քո, որ յետ անչափ
չանալոյ իւրոյ 'ի վ̃ր խաչին, տիգաւ
խոցեալ կող նր բղխեաց արիւն և
ջուր . որք զա̃մ արարածս արբուցին,
և զովացուցեալ ս̃բ խորհրդովք եկե_
ղեցւոյ կազդուրեցին :

16 . Զողն՝ յոր բարձրացոյց մովսէս զօձն
պղնձի, եղև նշանակ խաչին քո . իսկ
օձն որ 'ի վ̃ր նր, եղև օրինակ քո . որ
բարձրացուցաւ 'ի վ̃ր խաչին . զի ո̃պ և
գրեալ է, ծնն . գ̃ . օձն էր իմաստնա
գոյն քան զա̃մ գազանս . և ք̃ո է իմաս
տութի հօր : Իսկ զոր օրինակ, որ միան
գամ հարեալ 'ի կոտորից օձէ՝ հայէր
յայն օձն, բժշկիւր 'ի խայթուածոց
օձին, և այնպէս ապրէր 'ի մահուանէ .
նոյնպ̃ և մեք հաւատով 'ի խաչեալն
ք̃ո մկրտեալ՝ ապրեցաք 'ի յաւիտե_
նից մահուանէն :

17 . Մանանայն իջումն եղև նշանակ տու
չութե ս̃բ խորհրդոյ հաղորդութե
մարմնոյն ք̃ի :

18 . Խորանն վկայութե եղև օրինակ եկե_
ղեցւոյն քո :

19 . Տապանակն ուխտի եղև նշանակ ք̃ի ը̃
մարդկութեն : Պատեալ էր սա ոսկ_
ւով . զի ք̃ո է լի իմաստութբ̃, և սի_
րով : Նր 'ի նմա սափոր ոսկի լի մա_
նանայիւ . և այս էր նշանակ հոգւոյն
ք̃ի, յորում է լիութի ա̃ծութե, որ
է ա̃մ բարութի, և քաղցրութի : Նյն 'ի
նմա

նմա տախտակք օրինաց · և այս նշա_
նակէր զՔս տուօղ օրինաց : Այր ’ի նոր_
մա և գաւազանն Ահարոնին · և այս
նշանակէր զմշտնջենաւոր քահանայա_
կան իշխանութիւն նր :

20 · Սեղանն ողջակիզաց , և այլ զոհից ե_
ղև նշանակ քի · զի ’ի քս յն պարտ է
մեզ մատուցանել նյ զճնշուածս մարմ_
նոյ , և զայլ գործս իւրաքանչիւր ա_
ռաքինութեանց :

21 · Սեղանն հացից ևս եղև նշանակ քսի ·
որ է հաց կենաց · որպէս և ասաց ,
Թէ Ես եմ հացն կենդանի , որ յերկնից ի_
ջեալ : Առաջաւորութեան հացքն , որ դը_
նէին ’ի վր նր , էին նշանակք երկոտա
սան առաքելոցն , և վարդապետութեանց
նոցա :

22 · Աշտանակն ոսկի եղև նշանակ քի , որ
է անմատոյց լոյս իմանալի · ոնց և ա_
սաց , Թէ Ես եմ լոյս աշխարհի : Իսկ եօթն
ճրագարանքն ’ի վր նր՝ էն եօթն պար
գևք հոգւոյն սբյ , որովք լի էր քս :

23 · Ազգի ազգի զոհք և նուէրք ձևացու_
ցանէին զպատարագն քի , որ ’ի խաչին :
Իսկ թէ խնդրեսցի , թէ էր աղագաւ
’ի պէսպէս բազում իրաց լինէին զոհք ·
այս է պատճառն , զի իւրաքանչիւրն
յաղագս անկատարութեան իւրոյ ոչ կա
րէր զլիութիւն կատարելութեան միոյ պա_
տարագին քի ձևացուցանել :

24 · Գառն , որ զօր ամ յառաւօտու , և յե
րեկոյի մատուցանիւր , ձևացուցանէր
զմշտնջենաւոր զգառն նյ պատարա_
գեալ :

Յօդուած · Գ :

Յաղագս երրորդ պէսպէս սքանչելագործութեան հարց մերոց հնոց , որք նախանշանակեցին զՔի տէրութեան սքան_չելագործ :

1 · Նաև ոչ ևս եկաց մարգարէ յիէլի իբ_
րև զմովսէս , այր՝ զոր ծանեաւ տր
դէմ յանդիման , ամ նշանօք և ար_
ուեստիւք , զոր առաքեաց նծ առնել
յերկրին եգիպտացւոց : Բ · օրինաց ·
ԼԴ · 10 :

2 · Նաև ասէ յեսու · կացցէ արեգակն հան_
դէպ գաբաւոնի , և լուսինն հանդէպ ձո
րոյն էլոնայ : Նաև կացին արեգակն և լու_
սինն ’ի կայի իւրեանց մինչև էառ նծ
վրէժ ’ի թշնամեաց նյ : յես · Ժ · 12 :

3 · Նաև կարդաց սամուէլ առ տր · և ետ տր
ձայնս , և անձրևս յաւուր յայնմիկ · և
երկեաւ ամ ժողովուրդն յոյժ ’ի տնէ ,
և ’ի սամուէլէ : Ա · թագ · ԺԲ · 18 :

4 · Նաև փչեաց եղիա երիցս ’ի մանուկն · և
կարդաց զտր · և ասէ , տր նծ իմ , դարձ
ցի շունչ մանկանս ’ի սա : և եղև այն_
պէս : Գ · թագ · ԺԷ · 21 :

5 · Պատասխանի ետ եղիա , և ասէ ցյիսնա
պետն · եթէ այր նյ եմ ես , իջցէ հուր
յերկնից , և կերիցէ զքեզ , և զյիսունսքո :
Նաև էջ հուր յերկնից , և եկեր զնա , և
զյիսունս նր · Դ · թագ · Ա · 10 :

6 · Նաև եղիսէոս անէծ զմանկունսն բեթե_
լայ զկատակիչս իւր · և ելին երկու արջք
յանտառէ , և պատառեցին ’ի նոցանէ
քառասուն և երկու մանկունս : Դ ·
թագ · Բ · 24 :

7 · Բազմացոյց զիւղն աղքատ այրւոյն ,
որով հատոյց նա զպարտս առն իւրոյ :
Դ · թագ · Դ · 5 :

8 · Աղօթիւք զմեռեալ որդի սոմնացի կը_
նոջն կենդանացոյց : Դ · թագ · Դ · 33 :

9 · Բազմացոյց զպաղատիտն տալ որդւոց
մարգարէիցն յուտել : Դ · թագ · Դ · 43 :

10 · Նաև էջ նեէման , և մկրտեցաւ ’ի յոր_
դանան եօթն անգամ ըստ բանին եղիսէի ·
և դարձաւ մարմին նր իբրև զմարմին
մանկան մատաղոյ · և սրբեցաւ ’ի բո_
րոտութենէ · և եկն եկաց առաջի նր , և
ասէ · ահա գիտացի , թէ ոչ գոյ նծ յամ
երկրի , բայց միայն ’ի մէջ իէլի : Դ ·
թագ · Ե · 14 :

Այլ յաղագս այսոցիկ սքանչելեաց ’ի դէպ է մեզ իրաց ինչ գիտակ լինել : Նախ՝ զի սահմանաւոր իմն էին մարգարէից տուեալ ձիրքն սքանչելագործութեան : Զանզի տուեալ նց զայս ազգ՝ և զայն ազգ սքանչելեաց միայն առնել , և ոչ զամ ազգ · Նաև տուեալ եղև նց յայսչափ նուագս միայն առնել , և ոչ որչափ և կամք իցեն նց : Այլ և նախագիտութիւն ապագայից ըստ սմին պայմանի շնորհեալ եղև նց : Երկրորդ՝ տուեալ նց այս ձիրք առ հաստատութիւն բանից նց , թէ յնյ են · և թէ անվրէպ կատարին զոր ինչ միանգամ ’ի դէմս նյ խօսին : Սւտի կինն՝ զորոյ յարոյց եղիա զմեռեալ որդին , ասաց ցեղիա · Ահա արդ գիտացի , եթէ այր նյ ես դու · և բանն տն ճշմարիտ է ’ի բերան քո : Երրորդ՝ այս ամ սքանչելիք գրեալ եղեն , ոնց զի հակառակորդքն քի յնի մի ունիցին զատուն_

դա_

զանուէս իւրեանց առ բանիւք նր՟ անբաւիր առնել ։ Վասնզի եթէ սահմանաւոր սքանչելագործութիւք մարգարէից զբանս նց՟ աներկեան անստգիւտ լինել հաստատէին , որչափ ևս անբաւ անսահման յոմն տիրան՟ արարեալ սքանչելագործութիւքն յիւրն զբանս նր՟ ։

Իսկ ուստի յայտ է , ասասցէ ոք . թէ նշանագործութիւք մարգարէիցն սահմանաւոր էին , և հաղորդուբ իմն . իսկ տն՟ մերոյ էին անսահման , և տիրապէս ։ Ասեմք , թէ յայտ է յեղանակէ նց՟ առնելոյ զսքանչելիս ։ Նախ՝ զի նոքա հայցելով յայ՟ առնէին . իսկ տրն՟ մեր իբրև իշխանութբ՟ . որպ՟ զայս յերրորդում մասին առաւել յայտ արարցուք ։

Երկիր նորա 'ի մի , և յերկու իրս . իսկ տրն՟ մեր յիմի , զի է , յերկրի , յերկինս , 'ի ծովու , և 'ի յօդս յարեգական , և 'ի լուսին , 'ի մր՟ դիւաց , 'ի հրեշտակս , և 'ի բազում մարդիկ . և 'ի մր՟ այսր իմի ունէր իշխանութի՟ և զմեղս թողուլ , որ միայն այ՟ է սեպհական ։ Աստի յայտ է , թէ սքանչելագործութիւք մարգարէիցն իբրև տարացոյցք էին զտն՟ մերոյ յոր տիրապէս սքանչելագործ լինելոյն նախաձևացուցանէին , որպ՟ և զապագայից գիտութիւք նոցին՝ ձևք եղեն տն՟ մերոյ ծածկելոյ , և չև ևս եղելոց գիտութենն իմի ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ։

Համեմատութիւն յաղագս բանից աստուածային Տեառն ։

Որչափ ինչ նախագուշակ մարգարէութեանց բանք առ փրկագործ տնօրէնութիւնս տն̃ մերոյ յն̃ քի̃ յերկրորդում մասին յառաջ բերեալ կարգեալ եղեն , զայնոսիկ ը̃ առաւելագոյն մասին յառաջիկայս՝ 'ի զանազան բաժինս տրամորոշել , ձեւով իմն զիւրաքանչիւր հնգեկ իւրաքանչիւր տնօրէնութեանն պատմութեանց , զորս 'ի նր̃ աւետարանչացն ունիմք , կարգեմք ը̃ պատշաճի՝ ը̃ այսմ օրինակի ։ Աւետարանչաց նոցին 'ի մէջ առեալ զպատմութիւնս , գտանեմք էջիւ որոշեալ ・ որոյ յաջմէ կարգին առ 'ի մարգարէից նախակայութիւնք ・ իսկ 'ի ձախմէ 'ի հաւատոցն եկեղեցւոյ յառաջ բերեալ իմաստք դնին առ ընթեր ։ Իսկ որ զընդերն ձեւոյս խնդրէ , այս է ։ Քանզի թէ ճահ եղեւ փրկչին մերում առ 'ի փրկութիւն մեր առնել՝ և կրել , զոր ինչ միանգամ արար՝ և կրեաց , երեք են որք յոյս 'ի վկայս մեզ կարգեալ են ճշմարտութեան ։ Առաջինն է , հին կտակարանաց բովանդակութիւնն , նախագուշակ մարգարէութեամբ ・ և նոր կտակարանաց գիրք՝ ականատես եղելոց տեսութեամբ ・ և սբ̃ հոգւոյն յայտնութեամբ ・ այլ և նր̃ ը̃հանուր սբ̃ եկեղեցին՝ հաւատով և վարդապետութեամբ , միանգամայն և տն̃ծարեալ գործովք տն̃ծպաշտութեան ։

Այլ զվերծանօղս նր̃ գիտակ լինել կամիմք նախ առաջին այսմ , զի ոչ ամ̃ աւետարանական պատմութեանցն համդէպ զառ 'ի մարգարէից բանս կարգեմք ・ այլ որոց զերեւելի գլխաւոր տնօրէնութեանն ճառեն ։ Նաեւ այս ճառից ոչ առ իւրաքանչիւր բանս , այլ առ բուն բանս նոցին , զգոյացութիւն տնօրէնութեանց փրկչին ցուցիչս ։

Երկրորդ՝ զի ոչ առ իւրաքանչիւր տնօրէնութեան պատմութիւն մէն մի բան մարգարէական 'ի վկայութիւն մատուցանեմք ・ այլ ումեմն մի , և ումեմն բազում ։

Երրորդ գիտել պարտ է ・ զի զմարգարէականս առանց մեկնութեան դնեմք ・ ոչ և յերկրորդում մասին 'ի գումարելոց սոցին բազում ինչ անմեկինս եդաք , ոչ իբր զանց արարեալ ・ այլ վն̃ իրաւացի պատճառաց ։ Նախ՝ զի կարի իմն երկսյն բանից կարօտէին ・ և այն նպատակի գրոյս հակառակէր , զորոյ զպատճառս վերագոյնդ ցուցեալ եմք ։ Երկրորդ՝ զի գիրս այս ոչ առ պարզամիտս , այլ առ դրոց աշակերտս պիտանութիւն ունի ・ որոց եթէ ինչ ինչ 'ի վըկայութեանցն ոչ երեւեսցի խորհրդոյն պատշաճիլ ・ ունին 'ի գիրս տն̃ծաշունչ գրոց թարգմանչաց տեսանել , և զպատշաճ բերութիւն նց̃ առայն խորհուրդ ստուգել ։ Երրորդ՝ զի բանք նոցին ը̃ նախընծայ իմաստիցն իսկ ճշմարտիւ վկայեն խորհրդոցն այնոցիկ , առ որս 'ի վկայութիւն մատուցեալ են ։

Ահա ներմարմնութիւն բանին այ̃ ։

Բանք մարգարէից ։	Բանք սբ̃ աւետարանին ։	Բանք եկեղեցւոյ ։
1 . Տր̃ ստացաւ զիս 'ի սկիզբն ճանապարհաց իւրոց 'ի գործս իւր ・ յառաջ քան զյաւիտեանս հաստատեաց զիս՝ և յառաջ քան զբլուրս ծնաւ զիս ։ առակ ・ ը̃ ։	1 . 'Ի սկզբանէ էր բանն , և բանն էր առ այ̃ , և այ̃ էր բանն ・ յոհ ・ ա̃ ։	Որ էրն 'ի սկզբանէ առ այ̃ , և այ̃ բանն ・ հօրն գթած երկնաւորն՝ իմաստութիւն բան և որդի ։ 'ի շարականին ։
2 . Բանիւ տն̃ երկինք հաստատեցան ։ սաղմ ・ լբ̃ ։	2 . [illegible] ինչ [illegible] եղեւ ・ յոհ ・ ա̃ ։	Որով ամ̃ ինչ եղեւ յերկինս , և 'ի վր̃ երկրի երեւելիք , և աներեւոյթք ։ 'ի հանգանակին ։

3 · Առաքեաց զբան իւր · սաղ․ ճզ : Օ մարմին հաստատեցեր ինձ · սաղմ · լթ : Եւ եկից , և բնակեցայց 'ի միջի քում , ասէ տր ամենակալ · զաքար · Բ ·

4 · Յետ այսորիկ 'ի յերկրի երևեցաւ և ընդ մարդկան շրջեցաւ · բարուք · Գ · Ահաւադիկ 'ի մա աացէ մանուկ իմ · մեծասցի և բարձրասցի , և փառաւորեսցի յոյժ : եսայ · ծբ :

3 · Եւ բանն մարմին եղև · և բնակեաց 'ի մեզ : յովհան · ա :

4 · Եւ տեսաք զփառս նորա , փառս իբրև զմիածնի առ 'ի հօրէ՝ լի շնորհօք և ճշմարտութեամբ : յոհ · ա :

Այսօր անեղելք պայծառացան աւետեօք սբյ կուսին , քանզի բանն մարմին եղև , և բնակեաց 'ի մեզ : 'ի շարականոցն :

Այսօր 'ի լերինն Թաբոր ցուցեր ընտրելոց քոց 'ի փառաց քոց , որդի այ · օրհնեմք զքեզ 'ի փառս հօր , որ ես տր կենդանեաց , և մեռելոց : 'ի շարականոցն :

Աղա աւետեօք յղութեն , և ծնունդ մարմնացեալ բանին 'ի մարիամայ սբյ կուսէն հոգւովն սրբով :

Բանք մարգարէից :

5 · Եւ ասէ · դարձեալ եկից առ քեզ 'ի ժամանակի յայսմիկ 'ի սոյն աւուրս , և ունիցի որդի սարրա կին քո : ծնն · ժը : Եւ երևեցաւ հրեշտակ տն կը նոջն , և ասէ ցնա · ահաւասիկ դու ամուլ ես · և ոչ է քո ծնեալ · և յղասցիս՝ և ծնցիս որդի · դատ · ժգ : Այս աւետիք սքանչելեօք յղութե , և ծննդեան խոստակայ , և սամփսոնի , օրինակք , և նախադուշակք եղեն աւետեաց զերմաքանչելի յղութե , և ծննդեան փրկչին մերոյ 'ի սբ կուսէն · որոց և գործք և կերպք նոցին՝ փրկագործ տնօրէնութեց նորին :

6 · Ահա կոյս յղասցի և ծնցի որդի · և կոչեսցեն զանուն նր էմմանուէլ : եսայ · Է :

7 · Մեծ է իշխանութի նր · և խաղաղութե նր չիք սահման : եսայ · Թ : Եւ եղէց նմ 'ի հայր · և նա եղիցի ինձ յորդի : Բ · Թագ · Է :

8 · Յաթոռն դաւթի նստցի , և զարքայութի նր յաջողեսցէ · եսայ · Թ : Եւ կանգնեցից զաթոռ նր ցյաւիտեան : Բ · Թագ · Է : Իշխանութի նր իշխանութի յաւիտենական , որ ոչ անցցանէ , և թագաւորութի նր ոչ եղծանիցի : դան · Է :

Բանք սբ աւետարանին :

5 · Եւ յամսեանն վեցերորդի առաքեցաւ Գաբրիէլ հրեշտակ յայ 'ի քաղաք մի գալիլեացւոց , որում անուն էր Նազարէթ · առ կոյս խօսեցեալ առն՝ որում անուն էր յովսէփ 'ի տանէ դաւթի , և անուն կուսին մարիամ : Եւ եկեալ առ նա հրեշտակն ասէ · Ողջոյն ընդ քեզ բերկրեալդ՝ տր ընդ քեզ : Եւ նա ընդ բանն խռովեցաւ , և խորհէր ընդ միտ , թէ որպիսի իցէ ողջոյնս այս : Եւ ասէ ցնա հրեշտակն · մի երկնչիր մարիամ , զի գտեր շնորհս յայ : ղուկ · ա :

6 · Եւ ահա յղասջիր , և ծնցես որդի , և կոչեսցես զանուն նր յս : ղուկ · ա :

7 · Սա եղիցի մեծ · և որդի բարձրելոյն կոչեսցի : ղուկ · ա :

8 · Եւ տացէ նմա տր այ զաթոռն դաւթի հօր նր · և թագաւորեսցէ 'ի վր տանն յակոբայ 'ի յաւիտեան : Եւ թագաւորութեն նր վախճան մի լիցի : Եւ ասէ մարիամ ցհրեշտակն · զիարդ լինիցի ինձ այդ՝ քանզի զայր ոչ գիտեմ : ղուկ · ա :

Բանք եկեղեցւոյ :

Ուրախացիր սրբուհի գաբրիէլի աւետեօքն , որ քարոզեացն զգալուստ արքային տն 'ի յերկնից : 'ի շարականոցն : Ողջոյն քեզ մարիամ լի շնորհօք , տր ընդ քեզ , օրհնեալ ես դու 'ի կանայս : ընդհանուր եկեղեցւոյ բանք : Անթառամ ծաղիկ անդաստապարտ շառաւիղ , մերաբուսեալ յարմատոյն յեսսեայ , զքեզ եսայիաս կանխաւ մերադուշեաց եօթնարփեան շնորհաց հոգւոյն ընտարան գոլ · աստուածածին և կոյս , զքեզ մեծացուցանեմք : 'ի շարականոցն :

Այսօր 'ի քեզ լցեալ ամովսածնէին բարբառ · · · · ահա կոյս յղասցի և ծնցի որդի : 'ի շարականոցն :

Գովեմք զքեզ միածին որդի և բանդ այ՝ որ 'ի կուսէն մարմնացար · խնայեա՛ 'ի քո արարածս : 'ի շարականոցն :

Երկնային թագաւորութին քն մանրէ և ծախէ զամ թագաւորութիս երկրի · և ինքն կացցէ , և մնասցէ յաւիտեան : սբն Բոլսա · խն · 36 · որ · 7 :

9 • Հոգի տն 'ի վր իմ • վն որոյ
եւ եօծ իսկ զիս : եսայ • կա :
Նոր ինչ արար տր 'ի վր երկ-
րի, կին շուրջ պատեսցէ զայր:
երեմ • լա :

9 • Պատասխանի ետ հրեշ-
տակն, եւ ասէ ցնա • Հո-
գին սբ եկեսցէ 'ի քեզ, եւ
զօրութիւն բարձրելոյն հո-
վանի լիցի 'ի վերայ քոյ •
ղուկ • ա :

Աղաչեմք զքեզ ոբ կոյս մա-
րիամ ածածին, բարձրելոյն
զօրութբ հովանաւորեալ, եւ
ոբ հոգւոյն եկաւորութբն լու-
սաւորեալ : 'ի ճաշամուտն :

10 • Ծաներուք զի սքանչելիս
արար տր սբյ իւրում : սաղ • ՂԷ :
11 • Տր ասաց ցիս որդի իմ ես
դու : սաղմ • Բ :
12 • Եւ ասէ տր • մի թէ տկա-
րանայցէ առ յայ բան • 'ի ժա
մանակի յայտնի դարձայց առ
քեզ 'ի սոյն աւուրս, եւ եղիցի
սառրայի որդի : ծնն • ժը :
13 • Հաւատով սառրա որ ա-
մուլն կոչեցեալ էր՝ ծնանէր
զորդի 'ի տարաժամ հասակի :
եբր • ժա :
14 • Եւ տեսանէր (մովսէս) զի
մորենին վառեալ էր հրով, եւ
ոչ այրէր • ելից • Գ : Իջցէ որպ
զանձրեւ 'ի վերայ գեղմանն • որպ
ցօղ զի ցօղէ յերկիր : սաղմ •
հա : Հայէիր՝ մինչեւ հատաւ
վէմ առանց ձեռին, եւ եհար
զպատկերն • եւ վէմն որ եհար
զպատկերն, եղեւ լեառն մեծ :
դանի • Բ : Եւ ահա գաւազանն
ահարոնի 'ի տանն
ղեւեայ, եւ արձակեաց շառա
ւիղ, եւ ծաղկեաց ծաղիկ, եւ
երեւեցոյց ընկոյզ : Թուոց • ժէ :

10 • Զի որ ծնանելոցն է 'ի քէն, սբ է : ղուկ • ա :
11 • Եւ որդի այ կոչեսցի •
ղուկ • ա :
12 • Եւ ահա եղիսաբեթ
ազգական քո, եւ նա յղի է 'ի
ծերութեան իւրում • • • • •
Զի ոչ տկարասցի առ յայ
ամ բան • ղուկ • ա :
13 • Եւ ասէ մարիամ • ա-
հաւասիկ կամ աղախին տն,
եղիցի ինձ ըստ բանի քում :
ղուկ • ա :
14 • Եւ յորժամ ծննդեանն
էր այսպէս • խօսե-
ցեալ զմայր նր մարիամ յով-
սեփու, մինչչեւ եկեալ առ
միմեանս գտաւ յղացեալ 'ի հոգ-
ւոյն սբյ • • • Եւ հրեշտակ
տն 'ի տեսլեան երեւեցաւ նմ,
եւ ասէ • յովսէփ որդի դաւ-
թի • մի երկնչիր առնուլ առ
քեզ զմարիամ կին քո • զան-
զի որ 'ի նմայն ծնեալ է՝ 'ի
հոգւոյն սբյ է : Ծնցի որդի •
եւ կոչեսցես զանուն նր յս •
զի նա փրկեսցէ զժողովուրդ
իւր 'ի մեղաց իւրեանց : մատ
թէոսի • ա :

Նախկին բանն 'ի հօրէ իջեալ
յերկնից զկնի ձայնից • ուստի
գաբրիէլ վեր առաքեր զկոյսն
մարիամ առամբըն յղացեալն
զքեզ յորովայնի : 'ի շարակն :
Աղախին եւ մայր կենաց՝ աջոյն
ծնող հօր միածնին • 'ի շարակն :

Առաւակերպիցն անհաս • • •
սրբութեց ոբ եւ տր բոլորից :
Որդի այ ողորմեա : 'ի շարակն :

Պատշաճագոյն եղեւ քոլ 'ի կու-
սէ առն խօսեցելոյ ծնանիլ :
Եւ այս՝ թէ վն իւր, եւ թէ վն
մօրն, եւ թէ վն մեր : Վն իւր,
զի մի յանհաւատից իբրեւ զա
նօրինաւոյն ծնեալ արհամար
հեսցի : Վն մօրն, զի մի իբ-
րեւ զհնացեալ ոք քարկոծեսցի :
Եւ վն մեր, որպ զի նշանակես
ցի, թէ ոբ եկեղեցին կոյս,
է խօսեցեալ առն միում, այս-
ինքն քոլ : սբն Թովմաս • խն •
29 • պր • 1 :

15 • Այդ դուռն փակեալ կայ
ցէ, եւ մի բացցի • եւ մի ոք անց
ցէ ընդ դա • զի տր այ իէլի
մտցէ ընդ դա, եւ եղիցի փակեալ :
եզեկ • խդ : Պարտէզ փա-
կեալ քոյր իմ հարսն • պարտէզ
փակեալ, եւ աղբիւր կնքեալ :
երգ • Դ :

15 • Եւ զարթուցեալ յով-
սէփ 'ի քնոյ անտի, արար որ-
պէս հրամայեաց նմ հրեշտակն
տն • եւ էառ զկին իւր •
եւ ոչ գիտէր զնա՝ մինչեւ ծը-
նաւ զորդին իւր զանդրա-
նիկ • եւ կոչեաց զանուն նր
յս : մատթ • ա :

Ծածկին անհարմանացեալ, ըզ
բանն անսկիզբն յղացար, եւ
զածն անխառնալին ծնար • զան
պարագրելին 'ի գիրկս քո բար
ձեր • նմա անդադար բարե-
խօսեա վն անձանց մերոց : 'ի
ճաշամուտն :

16 • Եւ դու բեթղեհէմ տուն
եփրաթայ • սակաւաւոր իցես
լինել 'ի հազարաւորս յուդայ •
'ի քէն ելցէ ինձ լինել իշխան
իէլի • եւ ելք նր 'ի սկզբանէ
աւուրց աշխարհի : Վասն այ-
նորիկ տացէ զնս մինչեւ 'ի ժա-
մանակս ծննդականին • ծնցի,

16 • Եւ եղեւ ընդ աւուրսն
զաւրգին ել յովսէփ 'ի գա-
լիլեէ 'ի քաղաքէ նազարեթէ
'ի հրէաստան 'ի քաղաքն դաւ-
թի, որ կոչի բեթղեհեմ • • •
մտանել յաշխարհագիր մարեմաւ
հանդերձ, որ խօսեցեալն էր
նմա, եւ էր յղի : Եւ եղեւ

Ծնաւ նոր արքայ 'ի բեթղե-
հէմ քաղաքի՝ որդիք մարդկան
օրհնեցէք • զի վն մեր մարմնա
ցաւ : Անբաւելին երկնի եւ երկ
րի, 'ի խանձարուրս պատեցաւ,
ոչ մեկնելով 'ի հօրէ 'ի սբ այ-
րին բազմեցաւ : Այսօր ան-
պարագրելի բանն հօր բազմի

և մեծագործք եղբարց նո՛ր դարձ ցին առ որդիսն իւրի․ միքի․ ՟Է։ Մանուկ ծնաւ մեզ, որդի տր ուաւ մեզ, որոյ իշխանութի՛ւն ՚ի վր ուսոց իւրոց․ և անուն կո չեցաւ նմա հրեշտակ մեծի խոր հրդոյ․ սքանչելի խորհրդա կից․ ած հզօր․ իշխան․ հայր հանդերձելոյ աշխարհին։ Ե սայ․ ՟Թ։

՚ի հասանել նորա անդր, լցան աւուրք ծննդեանն նորա․ և ծնաւ զորդին իւր զանդրանիկ․ և պատեաց զնա ՚ի խանձարուրս, և եդ զնա ՚ի մսուր․ զի ո՛չ գոյր նոցա տե ղի յիջեւանին։ ղուկ․ ՟Բ։

՚ի մսուր անբանից, բոլորից տրն, և ՚ի վերայ քերովբէիցն հանգչի։ ՚ի շարականոցն։

Յաղագս յայտնութեան տն․ Ըստ տեսութե․ ընծայման․ ՚ի չեգեղայոս թագաւորացն․ և անուր պարգևին։

Ըստ մարգարէից։

17․ Ծագեսցէ աստղն յա կոբայ, և յարիցէ այր յիէլէ, և հարցէ զիշխանս մովաբայ, և առցէ աւար զամ որդիս սեթայ։ Թուոց․ ԻԴ։ Ահա աւուրք գան ասէ տր, և յարուցից դաւ թի ծագումն արդարութե․ և թագաւորեսցէ թագաւոր։ Ե րեմ․ ԻԳ։ Լուսաւորեաց լուսա ւորեաց եէմ, զի հասեալ է լոյս քո․․․ Զի ահա խաւար ծած կեսցէ զերկիր․ և մառախուղ զհեթանոսս․ բայց ՚ի քեզ տր յայտնեսցի, և փառք նր ՚ի քեզ երևեսցին։ Եւ գնասցեն թա գաւորք ՚ի լոյս քո, և հեթա նոսք ՚ի ծագել լուսոյ քո․․ ․․․․ Եկեսցեն ՚ի քեզ երա մակք ուղտուց․ և ծածկեսցեն զքեզ ուղտերամակքն մադիա մու և գեփայ։ Ամենեքեան ՚ի սաբայէ եկեսցեն բերել ոսկի, և կնդրուկ, և ականս պատ ուականս, և փրկութե տն առ ցեն զաւետիս։ Եսայ․ Կ։ Թա գաւորք Թարսիսի, և կղզեաց պատարագս մատուսցեն նմա, թագաւորք արաբայ և սաբայ պատարագս բերցեն նմա։ սաղմ․ ՀԱ։

Ըստ որ աւետարանին։

17․ Եւ ՚ի ծնանելն յսի ՚ի բեթղեհեմ հր էաստանի յաւուրս հերով դի արքայի, ահա մոգք յա րևելից եկին յեէմ, և ասէին․ ուր է որ ծնաւ արքայն հրէից․ զի տեսաք զաստղն նր յարևելս, և ե կաք երկիրպագանել նմա։ Եւ իբրև լուաւ արքայ հե րովդէս, խռովեցաւ, և ամ երուսաղէմ ընդ նմա․․․․ Եւ արձակեալ զնոսա ՚ի բեթ ղեհեմ, ասէ, գնացէք․․ ․․ Եւ նոքա իբրև լուան ՚ի թագաւորէն, գնացին․ և ահա աստղն զոր տեսին յա րևելս՝ առաջնորդէր նոցա, մինչև եկեալ եկաց ՚ի վր ուր էր մանուկն։ Իբրև տեսին զաստղն, խնդացին յոյժ յո րախութե մծ։ Եւ իբրև մտին ՚ի տունն, տեսին զմա նուկն հանդերձ մարեմաւ մարբն իւրով, և անկեալ եր կիրպագանէին նմա։ Եւ բա ցեալ զգանձս իւրեանց մա տուցին նմա պատարագս ոս կի, և կնդրուկ, և զմուռս․ Եւ հրաման առեալ ՚ի տես լեան չդառնալ անդրէն առ հերովդէս, ընդ այլ ճանա պարհ գնացին յաշխն իւրեանց։ մատթ․ ՟Բ։

Ըստ եկեղեցւոյ։

՚Ի բեթղեհեմ հրէաստանի ե րևի արդարութե արեգակն, այսօր երկրպագի անեղն յա րևելից եկեալ մոգուց։ Աստղն գուշակէր մոգուցն առ ՚ի բերել զընծայս ածութեն։ Արտմնեալ հերովդէս ցասմամբ մեծաւ և սպառնալեօք․ քանզի ձայն լուեալ զարարչէն ՚ի բեթղե հեմ հրէաստանի․ զարհուրել դողացաւ ՚ի նորածին թագա ւորէն։ ՚ի շարականոցն։

Ընդ հանուր ծաւալեցաւ ծա գումն լուսոյ, մոգուցն հետևե լովաստեղըն գուշակեն զծնունդ յայրին, անդ մատուցանէին զընծայս ածայինն ծննդեան։ Որ ՚ի կուսէ անապական թա գաւոր ծնաւ քս ած․ յորմէ դո ղան իմանալի զօրութիքն․ որոհ նեցէք։ Եւ մոգքն աստեղբ նշանաւ եկին ՚ի բեթղեհեմ, երկիրպագին տն, և ՚ի յայրին մատուցին զընծայս խորհրդոյ։ Ընդ նոյն և մեք երգեմք քեզ բանականն ձայնիւ զերգս հո գևորս առ բերելով քեզ պատա րագ ոսկի, կնդրուկ, զմուռս, և զհաւտս․ քեզ էմմանուէլ որ ծնար տղայաբար, և վե րածեր զազգս մարդկան հօր յորդեգրուն։ ՚ի շարականոցն։

18․ Մանուկ ութօրեայ թլ փատեցի ձեր ամ արու յազգս

18․ Եւ իբրև լցան ա ւուրք ութն թլփատել զնա։

Զահ եղեւ քն թլփատիլ առ ՚ի հաստատել զլինելն իւր յազգէ

Ձեր : Ծննդ . ԺԷ :

19 . Եւ անուանանեաց մովսէս զանուն օշէայ որդւոյ նաւեայ՝ յեսու . որ թարգմանի փրկիչ : Թուոց . ԺԳ .

ղուկ . Բ :

19 . Եւ կոչեցաւ անուն նր յս, որ կոչեցեալն էր 'ի հր եշտակէն, մինչչեւ յղացեալ էր յարգանդին : ղուկ . Բ :

աբրահամու, եւ զի մի 'ի հրեից որպէս անթլփատ մերժեսցի : Նոյնն եղեւ յիս նշանակէ զպարզ եւ լինչ չնորհեալ յիս . եւ զի քի պարզ չնորհաց տուեալ էր . զի նովաւ ամենեքեան փրկեսցին . վնկ կոչեցաւ յս, որ է փրկիչ : սբն Բոնֆաւա . խն . 37 . պր . 2 :

20 . Խօսեցաւ տր ընդ մովսէսի, եւ ասէ . սրբեա դու ինձ զամ անդրանիկ նախածին, որ բա_ նայ զամ արգանդ . քանզի իմ է : ելից . ԺԳ :
Եւ յանկարծակի եկեսցէ 'ի տա ճար իւր տր, զոր դուք խնդ րէք : մաղաք . Գ :

20 . Եւ եկեալ լցան աւուրք սրբութեան նր ըստ օրէնին մովսէսի, ածին զնա յերուսաղէմ առնել զնա տն . եւ տալ պատարագս ըստ ասա ցելոյն յօրէնս տն, զոյգ տատրակաց, կամ երկուս ձագս աղաւնեաց : ղուկ . Բ :

Կամեցաւ քս լինել ընդ օրինօք զի զորս ընդ օրինօքն էին գնեսցէ : խն . 37 . պր . 3 : Մտեալ ընդ օրինօք անհնարին թակարդին հողա_ նիւթ գոլով . զի զհողած_ նեալքս հօրն ընծայեսցէ նոր որդիս որ 'ի ծոց հօր, որպէս քաղցրաբանեալ բանին 'ի գիրս ծերունւոյն : 'ի շարականն :

21 . Ահաւասիկ տր նստեալ 'ի վր թեթեւ ամպոյ, եկեսցէ յե գիպտոս, եւ շարժեսցին ձեռա գործքն եգիպտացւոց յերե_ սաց նր, եւ սիրտք նց լքցին 'ի նս : եսայ . ԺԹ :
Այսպէս լցաւ եւ ասացեալն 'ի տնէ 'ի ձեռն ովսեայ մարգարէին, որ ա_ սէ : Յեգիպտոսէ կոչեցի զոր_ դի իմ : ովսէ . ԺԱ :

21 . (Յետ այսորիկ) հրեշտակ տն երեւեցաւ 'ի տեսլեան յովսեփու, եւ ասէր, արի առ զմանուկդ . եւ ըզ մայր նր, եւ փախիր յեգիպտոս . զանզի 'ի խնդիր է հերովդէս կորուսանել զմա_ նուկդ : Եւ նա յարուցեալ էառ զմանուկն, եւ զմայր նր գիշերի, եւ գնաց յե_ գիպտոս, եւ անդ էր մինչեւ վախճանն հերովդէի, եւ այլս ելին յերկիրն իսրայէ_ լի : մատթ . Բ :

Ուրախացիր պսակ կուսից . . . Եսայեաս զքեզ թեթեւ ամպ ե_ տես : 'ի շարականն : Մեծ յովսէփ հնազանդութբ առ բանն հրեշ_ տակին 'ի նմին գիշերի յորում երեւեցաւ նմա, եւ խօսեցաւ, խոյս զարթուցեալ 'ի քնոյ, էառ զմանուկն յս, եւ զմայր նր, գնաց յեգիպտոս, եւ յետ վախճանելոյ հերովդէի, դար ձաւ յերկիրն իւր : Եւ այս_ ուհիկ ուսոյց մեզ տր, ոչ խոր_ շիլ 'ի հալածանաց վասն իւր : Թէոփիլէ մարտ . ԳՆ . 2 :

Այս նախընթացութիւն յովհաննու մկրտչին . Այս մկրտութիւն Քի . Այս պահս, եւ առ փորձութիւնս նորին :

Բանք մարգարէից :

22 . Ահա ես առաքեմ զհրեշ_ տակ իմ, եւ տեսցէ զճանապարհս առաջի իմ : մաղաք . Գ :
Եւ ահա ես առաքեմ զեղիա թեզբացի մինչչեւ եկեալ իցէ օր տն մեծ եւ երեւելի : Որ պատ_ րաստեսցէ զսիրտ հօր առ որ_ դի, եւ զսիրտ առն առ ընկեր իւր, գուցէ եկեալ հարկանիցեմ զերկիր միանգամայն : մաղ . Դ :
Ձայն ծագեցից զեղջ իւր դաւ թի, պատրաստ արարից զճրագ օծելոյ իմոյ : սաղմ . ՃԼԱ :

Բանք սբ աւետարանին :

22 . Եղեւ բանն այ 'ի վր յովհաննու որդւոյ զաքարիայ յանապատի անդ : Եւ եկն յամ կողմն յորդա_ նանու քարոզել մկրտութիւն ապաշխարութեան 'ի թողութիւն մեղաց : Որպէս եւ գրեալ է 'ի գիրս պատգամաց ե_ սայեայ մարգարէի : Ձայն բարբառոյ յանապատի . պատ րաստ արարէք զճանապարհ տն, եւ ուղիղ արարէք զշա_ ւիղս նր . եւ այլն : Եւ տեսանէ ամենայն մարմին զփր

Բանք եկեղեցւոյ :

Յովհաննէս յառաջադոյն ա_ ռանձնացեալ 'ի լերինս, եկն 'ի թագուն ծերպից յանապատն հրեշտակն քարոզել, եւ ա_ սել . ապաշխարեցէք, զի մեր ձեալ է արքայութին երկնից : Վասն զի եսայի գրեալ էր յա_ ղագս քարոզութե սորա լինել յանապատի . ասելով . ձայն բարբառոյ յանապատի : 'ի Քէն : Պարապետ թագաւորին երկնա ւորի առաքեցար պատրաստել զճանապարհ նր յոգիս մարդկան, Ա եսայեայ քարոզելոյն : Որ հէ

խութն այ : ղուկ . գ :
Եւ եղև զի յովհաննէս մկրտէր . և երթայր առ նա ամ ազն հրէաստանի . և ելանէին երուսաղէմացիք ամենեքեան . և մկրտէին 'ի նմանէ 'ի յորդանան գետ : մարկ . ա :

զնա նախ գալստեանն քարոզ : Զհրաշ օրինացն մովսէսի լուսատու տանն իւրոյ, և իմանալի արեգականն յադրնթաց : ծննդեան հօրն սքչ զօրս յազգամեայ յոր դիս այ, 'ի քէն սկզբան և օրինակ եղեալ 'ի յորդանան մկրտութեն յաղագս խորհրդոյ : 'ի շարական :

23 . Եւ բղխեսցի գաւազան յարմատոյն յեսսեայ . և ելցէ ծաղիկ յարմատոյ անտի . և հանգիցէ 'ի վր նր հոգի այ , հոգի իմաստութե , և հանճարոյ . հոգի խորհրդոյ , և զօրութե , հոգի գիտութե , և ածպաշտութե . և լցցէ զնա հոգի երկիւղի այ . եսայ . ժա : Ձայն տն 'ի վր ջուրց , ևած փառաց որոտաց , և տր ինքն 'ի վր ջուրց բազմաց : սաղմ . իը : Տր ասաց ցիս որդի իմ ես դու , և ես այսօր ծնայ զքեզ . սաղմոս . բ :

23 . Յայնժամ գայ յս 'ի գալիլէէ 'ի յորդանան առ յովհաննէս մկրտել 'ի նմանէ . և յովհաննէս արգելոյր զնա , և ասէ . ինձ պիտոյ է 'ի քէն մկրտել , և դու առ իս գաս : Պատասխանի ետ յս , և ասէ ցնա . թոյլ տուր այժմ . զի այսպէս վայելէ մեզ լնուլ զամ արդարութիւն , և ապա թոյլ ետ նմա : Եւ իբրև մկրտեցաւ յս , ել վաղվաղակի 'ի ջրոյ անտի , և ահա բացան նմա երկինք , և ետես զհոգին այ զի իջանէր իբրև աղաւնի . և գայր 'ի վր նր : Եւ ահա ձայն յերկնից , որ ասէր , դա է որդի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցայ : մատթ . գ :

Նախայաւիտեան որդին փառակից հօր և որ հոգւոյն , 'ի յորդանան եկն այսօր մկրտիլ 'ի յովհաննէ , կերպարանեալ իմովս յաղագս իմ : Սկրտելոյդ բոլորից ածն առ քեզ եկեալ հրաժարելիր , տեսանելով զգե րապայծառ լոյս ածութեն Ի հաղեղեն ընութեն պարուռեալ : Սաքրոզական պարգևեցան չնորհք աղաւնակերպ իջմամբ սր հոգւոյն ջուրցն սրբութե , և հայր 'ի վերուստ վկայեալ , կրկնակի ծննդեամբ զա է որդի իմ սիրելի : 'ի շարական նոյն :

24 . Եւ եմուտ մովսէս 'ի մէջ ամպոյն , և ել 'ի լեառն . և էր մովսէս 'ի լերին անդ զքառասուն տիւ , և զքառասուն գիշեր : ելից . լդ : Եւ գնաց եղիա զօրութե կերակրոյն այնորիկ զքառասուն տիւ , և ըզ քառասուն գիշեր : գ թագ . ժթ :

24 . Եւ նոյն ժամայն հոգին հանէ զնա յանապատ , եր անդ զքառասուն աւուրս փորձեալ 'ի սատանայէ : մարկ . ա : Եւ ոչ եկեր , և ոչ էարբ յաւուրսն յայնոսիկ . և 'ի կատարել նոցա քաղցեաւ : ղուկ . գ : Եւ յետ կատարելոյ փորձութեանն եթող զնա սատանայ , և ահա հրեշտակք մատեան , և պաշտէին զնա : մատթ . դ :

Որ կամաւ ես զինքն փորձիլ 'ի սատանայէ , ապա թէ ոչ , ոչ համարձակէր սատանայ գալ առ նա : սբն թովմա . խն . 41 . պր . 2 : Սէ յաւէտ քան զմովսէս և քան զեղիա պահեաց քս . մի գուցէ մարմինն առնուլն իւր անհաւատալի լինի երևեսցի : աւգէբերան :

Յաղագս ընթեռլոյ երեքն ընդ մարդկան . խարոզելոյ նր առ նոսա , և սպանիչելոյ փորձելոյ , և պաշտէլոյ ժողովելոյ :

Ընդ մարգարէից :

25 . Սերկիր զաբուղոնի , և երկիր նեփթաղիմի . ճանապարհ ծովու , և այլք որք բնակեալք էք զծովեզերբդ , և յայնկոյս յորդանանու , գալիլիա հեթանոսաց . կողմանք հրէաստանի . ժողովուրդ որ գնայր ի խաւար , եակս զլոյս

Ընդ մե աւետարանին :

25 . Իբրև լուաւ յս , թէ յովհաննէս մատնե-ցաւ , մեկնեցաւ գնաց 'ի գալիլեա : Եւ թողեալ զնա-զարէթ , եկն բնակեցաւ 'ի կափառնայում 'ի ծովեզերին , 'ի սահմանս զաբուղոնի և նեփթաղիմայ : Օր լցցի

Ընդ եկեղեցւոյ :

Ժողովուրդ զնազարէթ Ձանաչելով զի ոչ էին ընդունելոց զինքն . և գայ բնակի 'ի կափառնայում , ուր արար զբազում սքանչելիս , և զքարոզութիւն : Անոր ժողովուրդքն որք նստէին 'ի խաւարի անգիտութե , տեսին զլոյս բանիցն

մեծ ։ Եւ որ բնակեալդ էք յաշխարհին և ՚ի ստուերս մա
հու , լոյս ծագեսցի ՚ի ձեզ ։
Եսայ . Թ ։

բանն որ ասացաւ ՚ի ձեռն Ե-
սայեայ մարգարէի . մատթ .
Դ ։

քն . և որք ՚ի ստուերս մահու
մեղաց նստէին , լոյսն քո ծա-
գեցաւ նց . որ թողու զմեղս ։
Վենետիկ մատթ . Գլ . Դ ։

26 . Եւ արդ՝ ասէ տր ած ձեր .
դարձարուք առ իս յամ սրտէ
ձերմէ , պահօք , և լալով , և
կոծով ։ յովէլ . Բ ։

26 . Յայնմհետէ սկսաւ յս
քարոզել , և ասել . ապաշխա
րեցէք , զի մերձեցաւ ար-
քայութիւն երկնից ։ մատ . Դ ։

Տրն ՚ի քարոզէն զապաշխա-
րութն , ասէր ։ Ո՛վ մերձեցաւ
է արքայութիւն երկնից . քզի
խնքն էր արքայն երկնից , և
արքայութին ։ Վենետիկ մատթ .
Գլ . Դ ։

27 . Ահա ած մեր , զոր որում ոչ
համարեսցի այլ . եգիտ զամ
ճանապարհս իմաստութե . և
ետ զնա յակոբայ ծառայի իւ-
րոյ , և իսրայելի սիրելոյ՚ի նը
մանէ ։ Յետ այսորիկ յերկրի
երեւեցաւ , և ը մարդկան շըր
ջեցաւ ։ բարուք . Գ ։
Եւ ծագեսցի ձեզ երկիւղա
ծաց անուան իմոյ արեգակն
արդարութե . և բժշկութի
՚ի թեւս նր ։ մաղաք . Դ ։

27 . Եւ շրջէր յս ընդ ամ
հրէից գալիլեացւոց . ուսուս-
ցանէր ՚ի ժողովուրդսն նոցա .
և քարոզէր զաւետարանն ար
քայութե . և բժշկէր զամ
հիւանդութիւն , և զամ ախտս
՚ի ժողովրդեանն ։ Եւ ել
լուր նր ընդ ամ երկիրն ա-
սորւոց . և մատուցին առ
նա զամ հիւանդս , որք նե-
ղեալ էին ՚ի պէսպէս ցաւս ,
և՚ի տանջանս . և դիւա-
հարս , և լուսնոտս , և զան
դամալոյծս . և բժշկեաց զնո
սա ։ մատթ . Դ ։

Շրջելով ՚ի քարոզութի բժշ-
կէր զամ ախտս մարմնոյ՚ի բու
ժումն ախտից հոգւոյ ։ Եւ ա-
սէ , ուսուցանէր՚ի ժողովուրդս
նց . յս՚ի ժողովրդականս նոցին ։
Կ՛անգի յամ քաղաքս , և ՚ի
գեօղս լինելացւոց էին ժողովր-
դանոցք , ուր յամ շաբաթս
ժողովէին յաղօթս , և յունկն
դրութի ընթերցմանց գրոց
օրինաց , և մարգարէից , և ՚ի
լսել զքարոզս , և զմեկնութիւ
նս գրոց ։ Վենետիկ մատթ . Գլ . Դ ։

28 . Ո՛ զօրացարուք ձեռք լը-
քեալք , և ծունկք կթուցեալք .
մխիթարեցարուք կարճամիտք
պտիւք , զօրացարուք , և մի
երկնչիք ։ Ահաւասիկ ած մեր
հատուցանէ զդատաստան , և
հատուցէ . ինքնին եկեսցէ , և
փրկեսցէ զմեզ ։ Յայնժամ աչք
կուրաց բացցին . և ականջք
խլից լուիցին ։ Յայնժամ վա-
զեսցէ կաղն իբրև զեղջերու ,
և պարզ լիցի լեզու ծանրախօ-
սաց . զի ջուր բղխեսցէ յանա
պատի , և գետ ՚ի ծարաւուտ
երկրի ։ եսայ . լե ։ Տր բանայ
զաչս կուրաց , և կանգնէ զգլո
րեալս տր ։ սղմ . ճխե ։ Ա՛ւե-
տարանել աղքատաց առաքեաց
զիս ։ եսայ . կա ։

28 . Իսկ յովհաննէս իբրև
լուաւ ՚ի բանդին զգործսն
քի , առաքեաց ՚ի ձեռն աշա
կերտացն իւրոց , և ասէ ցնա .
դու ես որ գալոցն ես , ե-
թէ այլում ակնկալցուք ։
մատթ . ժա ։ Եւ ՚ի նմին
ժամու բժշկեաց զբազումս՚ի
հիւանդութենէ , և ՚ի հար-
ուածոց , և յայսոց չարաց .
և կուրաց բազմաց շնորհեաց
տեսանել ։ Պատասխանի ետ
նոցա , և ասէ . երթայք պատ
մեցէք յովհաննու , զոր տե-
սէք , և լուայք . զի կոյրք
տեսանեն . կաղք գնան .
բորոտք սրբին . խուլք լսեն .
մեռեալք յառնեն . աղքատք
աւետարանին , և երանի է-
ցէ որ ոչ գայթակղեսցի յիս ։
ղուկ . Է ։

Յովհաննէս յաշակերտաց իւ-
րոց լուեալ զքանչելագործու
թիւնքն , ետես զնոսա , զի չէին
հաստատունք ՚ի հաւատս նր ,
այլ և ժողովուրդքն հրէից . վն
բառնալոյ զերկբայութիւն ՚ի
մտաց նց՚ի ձեռն բանից և գոր
ծոցքն , առաքեաց զնոսա առ-
նա ։ Եւ յորժամ հասին առնա
և արարին զհարցումն , ՚ի նը-
մին ժամու բժշկեաց զբազումս
՚ի հիւանդութեց . և ՚ի հար-
ուածոց , և յայսոց չարաց . և
կուրաց բազմաց շնորհեաց տե-
սանել ։ Եւ պատասխանի ետ
նց յս , թէ ես եմ մեսիայն . զի
ասէին թէ գնացէք պատմեցէք
յովհաննու զոր լուայք , և տե-
սէք , և այն , նոյն էր թէ ա-
սէր , ես եմ մեսիայն ։ Վենետիկ
մատթ . ժա ։

29 . Եւ մատուցին իշխանք ինէ
երկոտասան իշխանք տանց
նահապետաց նց . նք էին իշ-
խանք ցեղիցն . և նք կային ՚ի
վր ատենականն ։ թուոց . Է ։

29 . Եւ եղև ընդ ա-
ռաւօտն ընդ այնուհետև ՚ի
լեառն եւ յաղօթս , և հա-
ներ զաշակերտսն ՚ի գլուխ յա-
ղօթսն այ ։ Եւ իբրև

Որ զբանսքո օրինաց հաստատե
ցեր գործով մեզ օրինակ , հա
նելով զաշխերտն ՚ի գլուխ յա-
ղօթսն այ ։ Որ ընտրեաց զե-
րանելի առաքեալսն . և նորքա

Այլ եւ ետու եղև երկնաւորն քաղ ըն Թուղթ ցեղեցն իէլի. և ասէ. իէլ եղիցի անունքո. և շինեաց զքաղաքն յանուն տն. և ա- րար ծով։ Գ. Թագ. ԺԸ։
Այլ եկին յեղիմ. և էին անդ երկոտասան աղբերք ջրոց. և եօթանասուն ծառ արմաւե- նեաց. և անդ բանակեցան առ ջրովն։ Ելից. ԺԵ։
Կացուցես զնոսա իշխանս ըն ամ երկիր. և յիշեսցի անուն քո ըն ամ ազգս ազգաց։ Սաղմ. ԽԴ։

այդ եղև, նոյնպէս զաշա- կերտսն իւր. և ընտրեաց 'ի նոցանէ երկոտասանս, զորս և առաքեալս անուանեաց։ Ըզ սիմոն՝ զոր և պետրոս ան- ուանեաց, և զանդրէաս զեղ բայր նորին. և զյակոբոս. և զյովհաննէս. և զփիլիպ- պոս. և զբարթողիմէոս. և զմատթէոս. և զթովմաս. և զյակոբոս ալփեայ. և զսիմոն զկոչեցեալն նախան- ձայոյզ. և զյուդայ յա- կոբեայ. և զյուդայ իսկա- րիովտացի, որ եղև իսկ մատ- նիչ։ Ղուկ. Զ։

որսաց 'ի հաւատս զտիեզերսս քո։ Որք զխաւար կռապաշտութեան վանեցին, և զլոյս գիտութեան ըն հանուր երկիր ծագեցին։ Փառացն հօր ձառագայթ, որ շնորհեցեր աշխարհի լուսաւորիչ զառաքեալսն։ Ընդա- ւոր երկրի միջակ երկնային, որ եւ սուր զօրին կենաց 'ի լե- զուս բանին միջակաց. և առա- քեցեր սերմանել յոգիս բանա- ւորաց։ 'Ի շարականէն։

30. Այլ ասէ տր ցմովսէս. ժողո- վեա ինձ զհ. այր 'ի ծերոյն իէլի. և առից 'ի հոգւոյդ՝ որ 'ի քեզ է. և արկից զնոքօք։ Թուոց. ԺԱ։ Այլ էին յեղիմ հ. ծառք արմաւենեաց։ Թուոց. ԼԳ։

30. Յետ այսորիկ երևեցոյց տր և այլս եօթանասուն և երկուս. և առաքեաց զնս եր- կուս երկուս առաջի իւր յամ քաղաքս և 'ի տեղիս, ուր ինքն երթալոց էր։ Ղուկ. Ժ։

Որ զօրինակ երկոտասան առա- քելոցդ քո, և զեօթանասնա- սուն ընտրելոց աշակերտաց՝ յառաջագոյն ծանուցեր 'ի թիւ արմաւենեաց, և աղբերացն յաղիմայ։ 'Ի շարականէն։

Յայսմ վայրի զվերծանօղս նր զխրատ առ- նել կամիմք, զի զցանկս սքանչելեաց փրկչին մերոյ, վն զի բազումեն, ոչ յայսմ վայրի, այլ 'ի կատարածի ամ տնօրէնութեանց նորին կարգեմք, ուր և զբանս վարդապետ- ութեանցն իւր։

Առ այլակերպութեան տն մերոյ յի քի։

Փրկիչն մեր յետ քարոզելոյ իւրոյ զա- ւետարանն արքայութեան աւելի քան զամս երկուս, և յետ բազում նշանօք ցու- ցանելոյ, թէ ինքն է քն որ գալոցն էր, ապա սկսանի յայտ առնել, թէ ըն գրելոյ մարգարէիցն՝ հանդերձեալ է տալ զանձն 'ի մահ խաչի վն փրկութեան մերոյ. և թէ որ կամի զհետ իւր երթալ, պարտ է նմա ուրանալ զանձն, և առնուլ զխաչն, և այն- պէս զհետ երթալ. որպ և գրեալ է յաւետարա- նի անդ. Թէ Յայնմհետէ սկսաւ յս ցուցանել աշակերտացն իւրոց, թէ պարտ է նմա երթալ յԵրուսաղէմ, և բազում չարչարանս չարչարել 'ի քահանայապետացն, և 'ի դպրաց, և 'ի ծերոց ժողովրդեանն. և սպանանել, և յերրորդ աւուր յառնել։ Եւ առեալ զնա Պետրոս, սկսաւ սաստել նմա, և ասել. քաւ լիցի քեզ տր. մի եղիցի քեզ այդ։ Եւ նա դարձեալ 'ի պետրոս, ասէ. երթ յետս իմ սատանայ. գայթակղութիւն իմ ես. զի ոչ խորհիս զոր ինչ Աստուծոյ, այլ զմարդկան։ Յայնժամ ասէ յս ցաշակերտսն իւր. եթէ ոք կամի զհետ իմ գալ, ու- րասցի զանձն, և առցէ զխաչ իւր, և եկեսցէ զհետ իմ։ Զի որ կամիցի զանձն իւր կեցուցանել, կորուսցէ զնա. և որ կորուսցէ զանձն իւր վս իմ, գտցէ զնա։ Զի զինչ օգտեսցի մարդ, թէ զաշխարհ ամ շահեսցի, և զանձն իւր տուժեսցէ. կամ զի՞նչ տացէ մարդ փրկանս ընդ անձին իւրոյ։ Զի գալոց է որդի մարդոյ փա- ռօք հօր իւրոյ, հանդերձ հրեշտակօք իւրովք. և յայնժամ հատուսցէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր։ Մատթ. ԺԶ։ Այլ զի զժողովրդեան իմն թուէր, թէ զոր օրինակ քրիստոսի, նոյնպէս և նոցա, որք զհետ իւր երթալ կամին, պարտ է խաչիւ մեռանել 'ի վասն նր. վն հաճոյ եղև նմա խնկել իսկ յաշակերտաց անտի ումանց՝ զխուրն, և զխուրոց հանդերձեալ փառսն դէմ յան- դիման ցուցանել, և զխաչին բանն մխիթարու- թեամբ նր հօր իսկ հաստատել. վն զոյգ ըն նախակարգեալ բանիցն ասաց. Ամէն ասեմ ձեզ, զի են ոմանք 'ի դոյանէ, որք աստ կան, որք ոչ ճաշակեսցեն զմահ, մինչև տեսցեն զորդի մարդոյ եկեալ արքայութեամբ իւրով։ Մատթ. ԺԶ։ Իսկ թէ զինչ լինելոց էր այս, այլակեր- պութեամբ իւրով սասուցէ։

Բանք Մարգարէից :

30. Ես առ նմա յօրինեալ կայի : ... Զի սոսա յարդարէ նմա տիեզերաց : Ամեն ժամ խնդայի յանդիման նորա : Իմաստութիւն որ յառաջ քան զլերինս ... Ծնաւ ի Հօրէ ...

Ուրախ լինէի խրախճանս ... Հաստատեցեր : զՏէր Տէր իմ ... Մասունք յառաջ ...

30. Ով աշխարհ լրիւ խրախճանս Հաստատեցեր . զՏէր Տէր և զՀայր Բանի : Թափոր և Հերձանս յանուն ... ձեր : սաղ . ձը : Բանքն Հանձնը Է ամ զօրութ . և ծագումն Ձմեռ բնութեան անմահականս ... Նշուլ Է միամօրինաւոր լուսոյն . և Հայելի անարատ ամ ազդեցութ . ... զի գեղեցկագոյն է քան զարեգակն . և քան զամ դիրս աստեղաց : իմաստ . Է :

31 . Նա սահ ամ զմոլոքս . ել առ ի լեառնն ... և տայ քեզ տախտակս քարեղէնս , և օրէնս ..... լինիլ նոցա օրէնսդիր ... Նա ել մոլոքս ի լեառնն և ծածկեաց ամպն զլեառնն : Նա իջին փառքն ամ ի լեառն սինա . և ծածկեաց զնա ամպն զվեց օր ... : Նա տեսիլ փառաց ամն իբրև զհուր բորբոքեալ ի վը գլխոյ լերինն յանդիման որդւոցն իսրայելի : ելից . իդ : Նա սահ ամ ցեղիա . ել ցես դու վաղիւ , և կացցես ի լերին անդ առաջի ամն . և աՀա ամր անցցէ . գ . Թագ . Թ .

32. Նա տունն լցաւ ամպով փառացն ամն , և ոչ կարէին քահանայքն կալ ի պաշտամանն յերեսաց ամպոյն : ը . մնաց . Ե . 13 . և 14 :

Տը ասաց ցիս որդի իմ ես դու , և ես այսօր ծնայ զքեզ : սաղ . բ : Մի կալաւ զամ ծագս երկրի , զինչ անուն է նր . կամ զինչ անուն որդւոյ նր , զի գի տասցես : առակ . Լ :

Որդի տուճաւ մեզ . որոյ իշխանութիւն իւր եղև ի վը ուսոց իւրոց , և անուն կոչեցաւ նորամ Հրեշտակ մեծի խորհրդոյ . սքանչելի խորհրդական . ամ Հզօր : եսայ . Թ : Ով ի խորհրդակից է ամ իմաստութեան : իմաստ . Ը :

Բանք ըստ առաքելոցն :

30. Նա եղև յետ այսոյ էա նէց էբրև ... , ... , և ... ել ի լեառն ... : Նա ի ... եղև ... ... ամ այլաբերող : ... . Բ : Նա ... եբրևոս ... էբրև ... . և ... ... եղէն ... էբրև ... : ... . ժէ :

31. Նա ... եբրևոս ... ընդ ... ... , և եղիա , եբրևեալ ... , և ... ... , ... : ... , և ... ընդ ... , ... ի ... . , և ... . և ... ... : Նա եղև ի ... ի ... , ... , ... , ... է ... . և ... , ... , և ... , և ... եղեայն . և ոչ ... ... Բ : Ով է ... ... : ... . Բ :

32. Նա էբրև ... , ... , և ... եղև ի ... , և եբրևան ի ... ընդ ... , ... եղև ... . Նա է ... ... , ... : ... . Բ : Էբրև ... , ... ի ... եբրևոսյ ... , և եբրևան յոյժ : Նա ... ... և ... . , և ... : ... ... , և ոչ ... ... , բայց ... : Նա ... ... ի ... , ... և ... . , ... ի ... : ... . ժէ :

Բանք եկեղեցւոյ :

Որ ի լերինն այլակերպեցեր զաւ ցեր զամծային քո զօրութիւն . զքեզ փառաւորեմք իմանալի լոյս : Որ զձառագայթ փառաց քոց ցուցեր , արեգականակերպ փայլմամբ զարդարածս լուսաւորեցեր : Որ աՀագին տեսլեամբ զարՀուրեցուցեր զքո զաշակերտսն , ի Թմրութեն Հրաշիցն ի սէր ամծային փառաց քոց : 'ի շարականոջն :

Որ ցուցեր ի Թափոր , զքեզ կենդանեաց և մեռելոց ամր և արարիչ , զմովսէս և զՀեղիաս ի տեսիլ փառաց քոց կոչելով ը ընտրեալ քոց առաքելոց : Հանդի պէտ նախահարցն տեսութը , Հայցեմն ի ամնէ , ասեն , բարւոք է մեզ աստ լինել : Արասցուք երիս տաղաւարս ամն , և մովսէսի , և եղիայի , և փառաւորեսցուք Համապատ զերրեակ միութիւն : Աշակերտքն Հիացեալ բարբառէին զխորհուրդս ի տագնապիլ սրտից իւրեանց : 'ի շարականոջն :

Հովանացեալ ամպ լուսեղէն : և զՀայրականն լուեալ զձայն , եթէ դա է որդի իմ սիրելի : Նրևի երրեակն աշակերտացն Հրաշալի տեսլեամբ , պայծառացեալ ի Թափոր լերին : Նա զերրեակ միութի զանտանելի զլոյս տեսանելով կենդանանւոյն մահացան : 'ի շարակն : Պայծառութիւն որ եղև ի մարմինն քո , եցոյց զապագայ պայծառութիւն մարմնոյ նր . խակ պայծառութի Համդերձիցն եցոյց զՀամդերձեալ պայծառութիւն մարմնոյ սրբոց . որ յաղթի ի պայծառութէն քո , որ սախտակութիւն ձեան յարեգականն : ... Բոնմ . ի . խն . ... . Է :

Աստ համեմատութիւն ծննդեան մերոյ նախապատմանց, պատրաստմանց, և հոգևորականաց յառաջ քան
զծնունդն ։

Ըստ մարգարէից ։

33․ Վասն քո համբերի նա_
խատանաց, և ծածկեաց ամօթ
զերեսս իմ ։ սաղմ․ կը ։ Նա_
խատինք նախատչաց քոց անկն
'ի վը իմ ։ սաղմ․ կը ։ Զօր_
հանապազ զբանս իմ անարգե
ցին, զինէն էին խորհուրդք նց
'ի չարութե ․ սաղմ․ ծե ։

34․ Դարանակալ լիցուք արդա
րոյն ․ զի դժպհի եղև մեզ ․ և
հակառակ կայ գործոց մե_
րոց ․ և նախատինս դնէ մեզ
զյանցանս օրինացն, և բամ_
բասէ զմեզ մեղօք մանկութե
մերոյ ․ 'ի գարշութի համա_
րեցաք նմա, և խորշի 'ի ճա_
նապարհաց մերոց ոպ 'ի պղծու
թեց ։ իմաստ ․ բ ։ Խոստա_
նայ ունել զգիտութի այ, և որ_
դի այ զանձն իւր անուանէ ։
Եւ հպարտացեալ, կոչէ հայր
զած ։ իմաստ ․ բ ։

35․ Փորձեցին զիս, և արհա_
մարհեցին արհամարհանօք ․
կրճտեցին զատամունս իւր_
եանց, տէր Երբ տեսցես ։
սաղմ․ լդ ։

36․ Ամաչեսցեն ամբարիշտք ․
և իջցեն 'ի դժոխս ․ համր եղի
ցին շրթունք նենգաւորք ․ որք
խօսին զարդարոյ զանիրաւու_
թիւն ամբարտաւանութե, և յան
դգնել իւրեանց ․ սաղմոս ․ լ ։

37․ Տր, դու գիտացեր, զի
զարդարութիս քո ոչ ծածկեցի 'ի
սրտի իմում ․ զճշմարտութիս
քո, և զփրկութիս քո ։ Ասա
ցի և ոչ թագուցի զողորմութիս
քո ․ և զճշմարտութիս քո 'ի
ժողովրդենէ մեծէ ։ սաղմ․
լթ ։ 'Ի ժողովել նոցա 'ի միա_
ժը

Ըստ մեծ առաքելոցն ։

33․ Ասէր յս ․ վն այնորիկ
սիրէ զիս հայր իմ ․ զի ես դնեմ
զանձն իմ, զի միւսանգամ առ_
նից զնա ։ յոհ․ ժ ։ Ասէին
ասէին բազումք ․ դև գոյ
'ի նմա, և մոլեգնի, զի՞ էք
նմա լսէք նմա ․ յոհ․ ժ ։
Մեք գիտեմք զի այրն այն
մեղաւոր է ․ յոհ․ թ ։

34․ Ասէ յս տր․ արդ դուք
փարիսեցիք զարտաքինն բա_
ժակին, և զսկաւառակին սրբէք ․
և ներքինն ձեր լի է յափշտա
կութե, և չարութե ։ ղուկ․ ժա ։
Վայ ձեզ ․ զի էք իբրև զգե
րեզմանս անյայտս ․ և մարդիկ
գնան 'ի վը, և
ոչ գիտեն ։ ղուկ․ ժա ։ Վն
այնորիկ առաւել խնդրէին
հրէայքն սպանանել զնա ․ զի
ոչ միայն լուծանէր զշաբաթն
այլ և հայր իւր ասէր զած ։
յոհ․ ե ։

35․ Ահաւասիկ, մովսէս մեզ
պատուիրեաց զայնպիսիս (զո
ըղձասեալս) քարկոծել ․
արդ դու զինչ ասես վն դր ։
Զայս ասէին փորձելով, զի
ունիցին ամբաստանութի զնը_
մանէ ։ յոհ․ ը ։

36․ Նա ասէր, ո՞չ կարէք ծա
ռայել և մամոնայի ։ Լուեա
լ էին զայս ամ փարիսեցին,
զանզի արծաթասէրք էին, և
անգոսնէին զնա ։ ղուկ․ ժզ ։

37․ Շուրջ եղեն զնովա
հրէայքն, և ասեն ․ մինչև
յե՞րբ թափես զոգիս մեր ․ ե_
թէ դու ես քս, ասա մեզ
համարձակ ։ Պատասխանի ետ
նոցա յս, և ասէ ․ ասացի
ձեզ՝ և ոչ հաւատայք ինձ ․
զգործսն, զոր ես գործեմ

Ըստ եկեղեցւոյ ։

Վն այն ասէ ․ ես դնեմ զանձն
իմ, և այլն ․ զի ցուցցէ,
թէ կամաւոր է մահն իւր և
փառաւոր ։ մեկնիչն ։ Եւր պարտ
է զայս ուսուցանել՝ և ըղձեմ
հալածութե նց զինիլ, խնտա էր ․
իսկ ուր նախատանաց տանել,
բազում հեզութի ցուցանէր ։
ոսկեբեր ։
Զնոյն զայս և մարգարէքն բազմ
անգամ քարոզեցին, թէ իշխանք
նց յափշտակօղքեն ․ և գողա
կիցք գողոց ․ և 'ի դատելն ոչ
զհետ արդարութե, այլ զհետ կա
շառաց երթան ։ ոսկեբ ։ Ի՛վ Թբշ
ուառ խղճի մտացն ․ որ լուեն
զբանն այ, համարի, թէ նա_
խատինս դնէ անձին ։ բեդա ։
Տեսեալ, թէ է մարդ, ոչ ծա
նեան զած՛ն 'ի նմա բնակեալ ․
ուստի ոչ կարէին տանել զկշ_
ռելն նորա առանձինն իմ
զած հայր ։ կիւրեղ ։
Ածեալ զմտաւ, թէ հեզ է
քս ամենևին, ասէին ը միտս ․
թէ զի մի՛ կորուսցէ զհեզու_
թիւն, որով եղև սիրելի ժո_
ղովրդեանն, ասէ թէ պարտ
է արձակել ․ և մեք գտանեմք
զպատճառ ամբաստանութե ։
Այլ տէրն 'ի պատասխանելն սպա_
հեաց զարդարութի, և 'ի հե_
զութէ ոչ հեռացաւ ։
Ընդդիմանէին ․ այ ընչացք առ_
նէին, որ է գործ նց, որք ար
համարհեն և անարգեն, և
խորամանկութե ծաղր առնեն ։
մեկնիչն ։

Ոչ զճշմարտութի խնդրեն ․
այլ զգրպարտութի պատրաս_
տեն ․ զի ամբաստանեսցեն զնր
մանէ ։ օգոստ ։ Այլ քս զպա_
տասխանին այնպէս եղանակա
ւորեաց, զի ոչ ետ տեղի ամ_
բաստանութե ․ և հաւատացե
լոց յայտնեաց, թէ է ինքն քս

սէն առնուլ զանձն իմ խորհե-
ցան ։ սաղ . Ը . 17 ։ Նաեւ այլ սաղ
մոս . խա . 17 ։ և ձժե . 12 ։

յանուանս հօր իմոյ , նոքին են
վկայեն վասն իմ ։ յոհ . Ժ ։
(Իբրեւ ասաց) Ես եւ Հայր
իմ մի եմք . վերստին առին հը-
րէայքն զի քարկոծ արասցեն
զնա ։ յոհ . Ժ ։

որդի իմ ։ Կիւրեղ ։ Վասնզի քո
զմիմ ինչ յայտնապէս ասէր . և
ոչ ինչ խօսէր ծածկապէս . ու-
նէք ։ Սիմոն առին հրէայքն .
որով ցուցին , թէ ոչ պարզմը
տութիւ , այլ կեղծեօք և նեն-
գութիւ հարցին զնա ։ Կիւրղ ։

38 . Նշխարք հալածեցին զիս՝ ի
նանիր ։ սաղ . ձժը ։ Ոչ ի եկաց
նա ը աջմէ տնանկիս , փրկել
զիս յայնցանէ , որք հալածեն
զանձն իմ ։ սաղմ . ձը ։
՚Ի նանիր թագուցին ինձ որո-
գայթ յապականութե իւրեանց .
և՚ի նանիր նախատեցին զանձն
իմ . սաղմ . լդ ։ Խօսեցան
զինեն լեզուաւ նենգաւորաւ .
և բանիւ ատելութե պաշարե
ցին զիս ։ սաղմ . ձը ։ Նակուղ
եցին բանք նց քան զձէթ , և
նոքեանք ոմն սլաք ։ սաղմ . ծդ ։

38 . Յայնժամ փնտրեալ փա-
րիսեցիքն առին խորհուրդ
զի սպանցեն , եթէ որպէս զնա կորուսցեն նմ
որոգայթ բանիւ ։ Նա ա-
ռաջին առ նա աշակերտս
իւրեանց հերովդիանոսօքն
հանդերձ . եւ ասեն . վար-
դապետ գիտեմք , զի ճշմա
րիտ ես . եւ զճանապարհն այ
ճշմարտութե ուսուցանես .
արդ՝ ասա մեզ . պարտ է հարկս
տալ կայսեր , եթէ ոչ ։ Մատթ .
ԻԲ . 15 ։

փարիսեցիքն ՚ի մի վայր ժողո
վեալ խորհուրդ արարին՝ դա-
ւաճանութե տալ քի զբան ինչ
ընդէմ կայսերն խօսել , և այնու
մատնել զնա պիղատոսի . և
իբրև զապստամբ սպանանել ։
Այլ ընտրեցին զոմանս յաշա-
կերտաց իւրեանց , և առին զո
մանս ՚ի հերովդիանոսաց ան-
տի . և եդին բանս ՚ի բերանս
նց , թէ որպիսի կեղծաւորու
թե որսայցեն բանս ՚ի բերա-
նոյնքի . և առաքեցին առ նա ։
Կիւրղ . Տաղն . ԻԸ ։

Աղօթ գաղտնատես յետ ջրի Փրկչին մերոյ կամաւ ՚ի չարչարանս վասն փրկութեան մերոյ ։

Ըստ Մարգարէից ։

39 . Նշխարք ժողովեցան՚ի միա
սին վս իմ , և վս օծելոյ նր ։
Խզեսցուք զկապանս նց . և
ընկեսցուք ՚ի մէնջ զլուծ նց ։
սաղմոս . Բ ։ Խօսորեցան ՚ի
քէն չարութե . խորհեցան ըդ
խորհուրդ , զոր ոչ կարասցեն
հաստատել ։ սաղմ . Ի . Այլ
անձանց նց , զի խորհեցան ըդ
խորհուրդ չար առանձինն , և
ասեն . կապեսցուք զարդարն ,
զի դժպհի եղև մեզ . այսու
հետև զարդիւնս գործոց իւ-
րեանց կերիցեն ։ եսայ . Գ ։
Հատուցին չար փոխանակ բ
բարւոյ . անժառանգել զանձն
իմ խորհեցան յորդւոց մարդ-
կանէ ։ սաղմոս . լէ ։

Ըստ սբ Աւետարանին ։

39 . Ժողովեցան քահանայա
պետք , եւ փարիսեցիք յատեան ,
եւ ասեն . զի՞նչ արասցուք .
զի այրն այն բազում նշանս առնէ ։
Եթէ թողումք զնա այնպէս ,
ամենեքին հաւատան ՚ի նա .
եւ գայցեն հռոմայեցիք եւ բառ-
նայցեն զտեղի մեր , եւ զազ
գս ։ Մի ոմն ՚ի նոցանէ անուն
կայիափա . որ քահանայապետ
էր տարւոյն այնորիկ , ասէ
ցնոսա ։ Դուք ոչ ինչ գի-
տէք , եւ ո՛չ խորհիք
եթէ , լաւ է մեզ՝ զի այր
մի մեռանիցի ՚ի վր ժողովրդ
եանն . եւ մի՛ ամ ազգս կորի-
ցէ ։ Զայս ոչ յանձնէ ինչ
ասաց . այլ զի քահանայապետ
էր տարւոյն այնորիկ , մար-
գարէացաւ , եթէ մեռանե-
լոց էր յս ՚ի վր ազգին ։
Այլ ոչ յազգս միայն
արարին , զի սպանցեն զնա ։
յոհ . ԺԱ ։

Ըստ Եկեղեցւոյ ։

Արդ այս , ասեն՝ բազում նը
շանս առնէ ։ Տակաւին մարդ
կոչեն զքս , որք տեսին զայն
չափ նշանս աստուածութե նր ։ Կիւ-
րղ ։ Նաեւ ոչ ասեն հաւատաս-
ցուք . քանզի որդիքն կորս-
տեան խորհէին մանաւանդ թէ
ո՞րպ կորուսցեն զնա , քան թէ
հնարս իմանալ զանձանց՝ զի մի
կորիցեն ։ Նաև երկնչէին , թէ
մի՛ գուցէ եթէ ամքն ՚ի քս հա
ւատասցեն , ոչ ոք իցէ այնու
հետև՝ որ պաշտպանեսցէ զքա
ղաքն , և զտաճարն ընդէմ հը
ռովմայեցւոց . օգոստ ։ Հոգւին
սբ զկայսերականի զլեզուն միայն ,
և ոչ զսիրտն շարժեաց ։ Կիւրղ ։
Նաև ասէ ցնա , որք ոչ ձանաչէին
զքս , թէ ոչ ինչ գիտեն . քանզի ի
ոչ ինչ գիտեն , որք զքս ոչ ճա
նաչեն ։ Այլ ինքն իբրև
քահանայապետ լուսաւորեալ
յայս սահմանէ զիրն , և ասէ .
լաւ է , թէ քս մեռանիցի ։
Կիւրեղ ։

40 . Ահաւադիկ՝ ի միա առցէ

40 . Բազում ժողովուրդ որ

Յորժամ եկն յս յեհէմ ՚ի քրքն

մանուկ իմ. իմասցի, և բարձրասցի և փառաւորեսցի յոյժ : Եսայ. ԾԲ : Բացցէք դրունս սիովնի. աՀաւասիկ փրկիչ քո Հասեալ գայ. և ունի վարձս ընդ իւր. և գործ իւր առաջի երեսաց նորա : Եւ կոչեսցէ զնա ժողովուրդ սբ փրկեալ 'ի տնէ : Եւ դու կոչեսցիս խնդրեալ քաղաք. և ոչ լքեալ :
Եսայ. ԿԲ :

եկեալ էր 'ի տօնն, իբրև լուան, թէ գայ յս յէմ. առին ոստս արմաւենեաց. և ելին ընդ առաջ նր : յոհ. ԺԲ : Եւ յս գտեալ յաւանակ ելանէր յէմ : ղուկ. ԺԹ : Իբրև մօտ եղեն յէմ, և եկին 'ի բեթփագէ մերձ 'ի լեառն ձիթենեաց, յայնժամ առաքեաց յս երկուս յաշակերտաց իւրոց, և ասէ ցնս : Երթայք 'ի գեօղդ' որ առաջի ձեր է, և անդէն գտանէք էշ կապեալ, և յաւանակ ընդ նմին. լուծէք և ածէք ինձ : Եւ եթէ ոք ասիցէ ինչ ձեզ. ասասջիք եթէ տն իւրեանց պիտոյ են. և վաղվաղակի առաքեսցէ զնս : Գնացին աշակերտքն, և արարին որպէս հրամայեաց նոցա յս :

ընդ առաջ ելին ծերքն ոստովք ձիթենեօք, և զմծորդին փառաւորեցին : Ուրախ լեր յոյժ դուստր սիովնի, պայծառացիր եդեմ. զարդարեա զդրունս քո քաղաքդ այ : Քանզի քո որ էն 'ի յաթոռ փառաց, այսօր մտանէ 'ի քեզ նստեալ 'ի վր յաւանակի նորոյ : 'Ի շարակն : Ցնծա եդեմ, և զարդարեա զպատուաստս սիոն. քանզի աՀա թագաւոր քո քս նստեալ 'ի յաւանակի նորոյ Հեզութի ցուցանելով գայ մտանէ յառագաստ քո սիոն : 'Ի ծամձմութն :

41. Ուրախ լեր յոյժ դուստր սիովնի. քարոզեա դուստր եմի. աՀա թագաւոր քո գայ առ քեզ արդար և փրկիչ, նոյն Հեզ, և Հեծեալ 'ի վր իշոյ, և յաւանակի նորոյ : զաքար. Թ :

41. Եւ ածին զէշն, և զյաւանակն. և արկին զնոքօք զհանդերձս իւրեանց, և նստաւ 'ի վր նոցա : Եւ բազում ժողովուրդք տարածեցին զդ հանդերձս իւրեանց 'ի ճանապարհին. և այլք հատանէին ոստս 'ի ծառոց, և տարածանէին 'ի ճանապարհին :

Ով որ սերովբէքն ծածկաբար էութեանն ոչ բաւէին 'ի վր յաւանակի նորոյ նստեալ բարեբանեցաւ 'ի տղայոց : Այսօր ընդ Հրակերպեան դասուցն օրՀնաբանէին ծերքն ոստովք, և տղայքն արմաւենեօք : 'Ի շարակն :

42. Ով տր փրկեա. ով տր աջողեա, օրՀնեալ որ գալոցն է յանուն տն, և օրՀնեցաք զձեզ 'ի տանէ տն : Տր այ մեր երևեցաւ մեզ, արարէք տօնս ուրախութե կանխաւ մինչև յանկիւնս սեղանոյ : սաղմ. ՃԺԷ : 'Ի բերանոյ մանկանց տղայոց ստնդեայց Հաստատեցեր զօրՀնութի : Վասն թըշնամեաց քոց տր. զի եղծցի թշնամին և Հակառակորդն : սաղմ. Ը :

42. Եւ ժողովուրդքն որք առաջի և զկնի երթային, աղաղակէին և ասէին. օրհնութի որդւոյ դաւթի, օրհնեալ որ գայ յանուն տն. օրհնութի 'ի բարձունս : Իբրև տեսին քահանայապետքն, և դպիրք զսքանչելիսն զոր արար. և զմանկունսն որք աղաղակէին 'ի տաճարին. և ասէին, օրհնութի որդւոյ դաւթի. բարկացան և ասեն, լսես զինչ ասեն դոքա : Ասէ ցնս յս. այո' չիցէ ընթերցեալ ձեր, թէ 'ի բերանոյ տղայոց և ստնդեայց կատարեցեր զօրհնութի :

Այսօր յաւանակ բերովբէ, և տղայքն եբրայեցւոց բարեբանեն, օրՀնութի որդւոյ դաւթի օրՀնեալ եկեալ անուամբ տն : 'Ի շարակն :
Դպիրքն և քաՀանայապետքն իբրև տեսին զայս, լի եղեն բարկութբ և ասեն. լսես, զի քեզ ովսաննայ ասեն : Պատասխանի ետ նց յս. այո' չիցէ ընթերցեալ ձեր, թէ 'ի բերանոյ տղայոց և ստնդեայց կատարեցեր զօրՀնութի. այլ Հաստատեցեր, և կատարելապէս գովելի ցուցեր զփրկչականութի քո : Մեկնիչն :

43. Նախանձ տան քո եկեր զիս, և նախատինք նախատչաց քոց անկան 'ի վր իմ : սաղմ. ԿԸ. Միթէ այր աւազակաց եղև

43. Եւ եմուտ յս 'ի տաճարն, և եհան արտաքս զամենեսին, որք վաճառէին, և գնէին 'ի տաճարին. և զսե

Բաւ մի Հարուած խարազանին զայնչափ բազմութի արտաքս Հանէր, և զսեղանսն շրջէր. և զաթոռսն կործանէր : Բան

տունդ իմ․ յորոյ վր̃ կոչեցեալ է անուն իմ այդ առաջի ձեր․ Եւ ահաւասիկ տեսի ասէ տր̃ ։
Երեմ․ Է ։

44․ Եւ ասէ իսահակ ցաբրահամ, հայր ։ Եւ նա ասէ, զի՞ է որդեակ ։ Եւ նա ասէ, ահա հուր և ահա փայտ․ ո՞ւր է ոչխարն յողջակէզ ։ Ծնն․ իբ․ 7 ։

45․ Վա՜յ անձանց նց̃, զի խորհեցան զխորհուրդ չար առանձինն, և ասեն․ կապեսցուք զարդարն․ զի դժպհի եղև մեզ ։ Այսուհետև զպտուղս գործոց իւրեանց կերիցեն ։ Եսայ․ Գ ։

46․ Աստուած օրհնութեան իմոյ մի՛ լռեր, զի բերան մեղաւորի, բերան նենգաւորի բացաւ ՚ի վր̃ իմ ։ սաղմ․ ՃԺԸ ։ Ասէ յուդա ցեղբարս իւր, եկայք վաճառեսցուք զնա իսմայելացւոցն ։ Եւ վաճառեցին զյովսէփ իսմայելացւոցն քսան դահեկանի ։
Ծննդ․ ԼԷ ։

զսեղանս հատավաճառացն կործանեաց, և զաթոռս աղաւնեվաճառացն ։ Եւ ասէ ցնոսա, Գրեալ է, տուն իմ տուն աղօթից կոչեսցի, և դուք արարէք զդա այր աւազակաց ։ Մատթ․ իա ։

44․ Եւ եղև իբրև կատարեաց յս̃ զամ̃ բանս (զոր վս̃ գալստեան իւրոյ խօսէր․) ասէ ցաշակերտսն իւր․ Գիտէք զի յետ երկուց աւուրց զատիկ լինի, և որդի մարդոյ մատնի ՚ի խաչ ելանել ։

45․ Յայնժամ ժողովեցան քահանայապետքն՝ և դպիրքն՝ և ծերք ժողովրդեան ՚ի սրահ քահանայապետին, որում անուն էր կայիափա, և արարին խորհուրդ՝ զի նենգաւ կալցեն զյս̃, և սպանցեն ։ Բայց ասէին․ մի ՚ի տօնի աստ․ զի մի խռովութիւն լինիցի ՚ի ժողովրդեան ։

46․ Յայնժամ գնաց մի ՚ի երկոտասանիցն անուանեալ յուդա իսկարիովտացի առ քահանայապետսն, և ասէ․ զի՞նչ կամիք տալ ինձ, և ես մատնեցից զնա ձեզ․ և նոքա կշռեցին նմա երեսուն արծաթի ։ Եւ յայնմ օրէ խնդրէր պարապ․ զի մատնեսցէ զնա նոցա ։ Մատթ․ իզ ։

զի հուր ցոլմանցն յաչացն նր̃․ և փառք անձուութեան փայլէին ՚ի դէմս նր̃ ։ Հերմինեոս ։

Տէ՛ր մեր յառաջագոյն ասաց աշակերտաց իւրոց՝ թէ որդի մարդոյ մատնի ՚ի խաչ ելանել․ որպէս զի ՚ի լինել այսմ նախագիտակ լեալ, մի գայթակղեսցին, և սահեսցին․
[illegible] ։

Որ խորհրդեամբ ընդ հօր և հոգւոյն արար ՚ի պատկեր իւր զմարդն առաջին, այսօր որդիք մարդկան ժողովեալ խորհին մատնել ՚ի մահ զորդին տր̃ ։ շարականոցն ։

Յուդա՛ սիրոյն աշակերտ՛ փոխանակեաց զատելուն առ վարդապետն, մատնելով քահանայից լ̃ երեսուն արծաթոյ ։ Օրինակեալն ՚ի վերին զօրմն ծածկապէս խորհուրդ, քահանայքն հոլովեալ վաճառէին զնծ ։ շարականոցն ։

Յաղագս հաստատելոյ տեառն մերոյ զանճառ խորհուրդ մարմնոյ և արեան իւրոյ, և ընծայելոյ մեզ յաւէտ յաւիտենական երկնից արքայութեան, և յիշատակ փրկարար մահուան իւրոյ ։

Բանք մարգարէից ։

74․ Յիշատակ արար սքանչելեաց իւրոց, ողորմած գթած է տր̃․ կերակուր տայ երկիւղածաց իւրոց ։ սաղմ․ ՃԺ ։ Կերիցեն տնանկք, և յագեսցին․ օրհնեսցեն զտր̃, որք խնդրեն զնա ։ Կեցցեն սիրտք նց̃ յաւիտեանս յաւիտենից․ յիշեսցեն, և դարձցին առ տր̃ ամ̃ ծագք երկրի ։ սաղմ․ իա ։ Զի որ ինչ բարին իցէ՞ նր̃ է․ և որ ինչ լաւն, նորին․ ցորեան երիտասարդաց

Բանք սբ̃ աւետարանին ։

47․ Յառաջագոյն քան զտօնն զատկի գիտաց յս̃․ թէ հասեալ է ժամ նր̃․ զի փոխեսցի յայսմ աշխարհէ առ հայր, սիրեաց զիւրսն որք յաշխարհի էին, ՚ի սպառ սիրեաց զնս̃ ։ Եւ ՚ի լինել ընթրեացն (յոհ․ ժգ․) իբրև ժամ եղև՝ բազմեցաւ․ և երկոտասան առաքեալքն ընդ նմա ։ Եւ ասէ ցնս̃․ ցանկանալով ցանկացայ զայս պասեքս ուտել ընդ ձեզ

Բանք եկեղեցւոյ ։

Բանզի կամեցաւ յս̃ ցուցանել մեզ զփափաք սիրոյն, զոր ունի առ մեզ․ վասն որոյ խառնեաց և միաւորեաց զմարմին իւր ը̃ մեզ, զի լիցուք ը̃ նմա մի, զոր օրինակ գլուխն ը̃ մարմին միացեալ ։ Բանզի յոյժ և անյագ փափաքման այս է նշանակ․ որպէս ծառայքն յոբայ ասէին վասն յոբայ․ ո՞վ տայր մեզ յագիլ ՚ի մարմնոյ նր̃, վասն որոյ և քս̃ զնոյն զայս արարեալ,

և գինի անուշարար կուսից : զաք . Թ : Պատրաստ արարեր առաջի իմ զսեղան ան յանդիման նեղչաց իմոց : Բաժակ քո որպ անապակ արբեցոյց զիս : սաղմ . ԻԲ : Եւ ասէ ցնս որթն, թողէց զգինի իմ , և զուրախութին այ և մարդկան . և երթայցեմ իշխան լինել փայտից : դատ . Թ : Եւ մելքիսեդեկ արքայ շաղեմայ եհան հաց՝ և գինի . քանզի քահանայ էր այ բարձրելոյ , և օրհնեաց զաբրահամ : ծննդ . ԺԴ : Երդուեաւ տր , և ոչ եւս զղջասցի . թէ դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ կարգին մելքիսեդեկի , և տր ը աջմէ քումմէ : սաղմ . ՃԹ :

մինչև չարչարեալ էյէմ : ղուկ . ԻԲ : Եւ մինչ դեռ ուտէին նոքա . էառ յս հաց օրհնեաց , և եբեկ , և ետ աշակերտացն , և ասէ . Առէք կերայք , այս է մարմին իմ : մատթ . ԻԶ :
Զայս արասջիք առ իմոյ յիշատակի . ղուկ . ԻԲ : Եւ առեալ բաժակ գոհացաւ . ետ նոցա . և ասէ . Արբէք 'ի դմանէ ամենեքեան . զի այդ է արեան իմ . որ 'ի վս բազմաց հեղանի 'ի թողութի մեղաց : Բայց ասեմ ձեզ, ոչ ևս արբից յայսմհետէ 'ի բերոյ որթոյ , մինչև յօրն յայն՝ յորժամ արբից զդա ընդ ձեզ նոր յարքայութե հօր իմոյ : մատթ . ԻԶ :

'ի մեծազգյնս կամեցաւ ածել զմեզ : ոսկեբերան : Յերեկոյի մեծի ընթրեաց՝ ը աշակերտսն իւր բազմի . որոց զմարմին իւր յուտելի , և զարիւն իւր տայ յըմպելի : Զանձն մարմին , ըզ հաց ճշմարտիւ առնէ մարմին իւրով բանիւ , այլ և զգինին նովիմբ արիւն , թէ և նմանողի զգայութի : սբն Բոնվենտուր :
Զաշխէ զմարմին իւր և զարիւն նոր ուխտ անուանեալ , և յիշատակ կամաւոր մահուան . մերձեցելոցս 'ի նա սրբութե : շարականոցն :

48 . Ահաւասիկ աւուրք գան ասէ տր , և ուխտեցից տանդ իսրայէլի . և տանդ յուդայ ուխտ նոր , ոչ ըստ ուխտին զոր ուխտեցի ը հարսն նց յաւուր յորում առի զձեռանէ նց հանել զնս յերկրէն եգիպտացւոց : երեմի : ԼԱ :

48 . Եւ դուք էք որք յանգ կայէք ընդ իս 'ի փորձութիս իմ , և ես ուխտեմ ձեզ որպէս և հայր իմ ուխտեաց ինձ զարքայութի : Զի ուտիջիք և ըմպիջիք ընդ իս 'ի սեղանն իմ յարքայութե իմում : ղուկաս . ԻԲ :

Այսուհետև իմացեալ լինի , թէ քն է որում մարդ ուխտեաց հայր զարքայութի , որպ զի կարասցէ տալ զայն ում և կամիցի : Բայց զայս ուխտ ոչ կտակաւ ինչ արար . այլ անձնաւորական միաւորութե . որով մարդկութին նր միացեալ է ը անձին բանին : Վեկնեկն :

49 . Որ ուտէր զհաց իմ , յաձախեաց առնել ինձ խաբէութի : Մտանէր տեսանել զնանրութի . խօսէր 'ի սրտի իւրում , և ժողովէր զանօրէնութի յանձն իւր : Արտաքս ելանէր , և ընդ նոյն խօսէր , զինէն շշնջէին ամ թշնամիք իմ : սաղմ . Խ : Այ օրհնութե իմոյ մի լռեր . զի բերան մեղաւորի , բերան նենգաւորի բացաւ 'ի վերայ իմ : Կացո 'ի վերայ նորա մեղաւոր , սատանայ կացցէ ընդ աջմէ նր : 'Ի դատաստանէ իւրմէ ելցէ դատապարտեալ , և աղօթքն նր 'ի մեղս դարձցին : Սակաւեսցի յերկրէ յիշատակ նր , փոխանակ զի ոչ յիշեաց առնել զողորմութի : սաղմ . ՃԸ :

49 . Եւ ասէ յս, ամէն ասեմ ձեզ . զի մի ոմն 'ի ձէնջ մատնելոց է զիս . որ ուտէ իւք ընդ իս : մարկ . ԺԴ : Եւ սկսան տրտմել յոյժ , սկսան ասել ցնա իւրաքանչիւրոք 'ի նոցանէ . միթէ ես իցեմ տր : Եւ պատասխանի ետ և ասէ , որ մխեաց ընդ իս զձեռն իւր 'ի սկաւառակդ , նա մատնելոց է զիս : Որդի մարդոյ երթայ որպէս և գրեալ է վս նր , բայց վայ մարդոյն այնմիկ՝ յոյր ձեռն որդի մարդոյ մատնեսցի . լաւ էր նմա , թէ չէր ծնեալ մարդն այն : Պատասխանի ետ յուդա՝ որ մատնելոցն էր զնա , և ասէ . միթէ ես իցեմ ռբբի : Ասէ ցնա . դու ասացեր : մատթ . ԻԶ . Եւ ասէ ցնա . արդ զոր ինչ առնելոց ես , արա վաղվաղակի : Եւ նա էլ ար

Յորս խօսէր աղերսալի . խաւարելոյն վն դարձի . մի ոմն 'ի ձէնջ՝ ասէ եղբարք , զիս մատնելոց է առ 'ի մահ : Զանձն զոր ասաց յս , տրտմեցոյց զիւր զաշակերտսն , և խռովեցան ամենեքեան : շարականոցն :
Տէրն մեր թէպէտ զտեսանէն չարութե յուդայի . որ էր մատնուի , յայտնեաց . բայց զանձն նր ոչ յայտնեաց , որպ զի թերևս ապաշխարեսցէ : Այլ նա զմըտաւ ինչ ոչ եած ապաշխարել . զի միտք նր զարծաթով պարապեալ էին : Աստի ասաց . մի թէ ես իցեմ : Իսկ տրն պատասխանի արար , դու ասացեր . յո այո՝ դու ես : Վեկն . մատթ :
Մայրագոյն լուսոյն զըրկեալ . խաւարասէրն արտաքս ելեալ : շարականոցն :

50. Ահաւասիկ աւուրք գան ասէ տր, և ուխտեցից տանդ իսրլի, և տանդ յուդայ ուխտ նոր ։ Այս է ուխտ՝ զոր ուխտեցից. տաց զօրէնս իմ 'ի միտս նց. և 'ի սիրտս նց գրեցից զնոսա ։ Երեմիայ. լա ։ Ընդ զոհս. և ը՟ պատարագս ոչ հաճեցար, մը֊ սէլիս հաստատեցեր ինձ. զող ջակէզս, և զվ՟ մեղայն ոչ խնդրեցեր ։ Յայնժամ ասացի, թէ ահաւասիկ գամ ես. 'ի գլուխս գրոց գրեալ է վ՟ իմ ։ Առնել զկամս քո ած իմ կամեցայ. և զօրէնս քո 'ի մէջ որովայնի իմոյ ։ սաղմ. լթ ։

տարս հալհալանէ. և էր գի ղեր ։

50. Այս եբրեւեղ, ասէ յո՟. որ֊ դեակք իմ. փոքր ինչ ժամանակ ընդ ձեզ եմ ։ Պատուիրան նոր տամ ձեզ. զի սիրեցէք զմիմեանս. որպէս սիրեցի ես զձեզ. զի և դուք սիրեսջիք զմիմեանս ։ յոհ. ժգ ։ Ոչ և այլ լաւ խօսեցայց ընդ ձեզ. գայ իշխան աշխարհիս այսորիկ, և յիս ինչ ոչ գտանէ, այլ զի ծանիցէ աշխ, եթէ սիրեմ զհ հայր. և որպէս պատուէ֊ րեաց ինձ հայր՝ այնպէս առ֊ նեմ. ո՛ն, արի՛ք գնասցուք աստի ։ յոհ. ժդ ։

Ասան զի վայելուչ էր 'ի խռո վու՟թ անկանիլ նց լսելով զայն, թէ փոքր ինչ ժամանակ ը՟ ձեզ եմ. մխիթարէ զնոսա ամ՟ բար եաց արմատովն ։ Պատուիրան նոր տամ ձեզ՝ ասէ. խոկ զխորհրդ նոր պատուիրան ասէ զնա, որ 'ի հնումն կայր ։ Օրինակա ինչ ասէր զնա նոր. զի եած 'ի վր՟, որպ ես սիրեցի զձեզ ։ Իշ֊ խան աշխարհիս, զսատանայ ասէ ։ Ոչինչ առ իս՝ ասէ, և ոչ ինչ, այլ զի ծանիցէ աշխարհ. եթէ սիրեմ զհայր ։ Այլ ոչ պար֊ տաւոր գոլով մահուան, այլ յաղագս սիրոյն որ առ հայր, համբերեմ ։ ոսկեբերանն ։

Աղա ծրէչին մերոյ լրումն պնօրհնութեց հարհարանաց հն՟ ծրէութէ մերոյ 'ի յաղօթսն, 'ի հարանչն, 'ի դա֊ տաղարտէն էոր 'ի քահանայից. և 'ի տանջէլն 'ի սպասաւորաց նոցան, և 'ի ծառայից ։

Բանք Մարգարէից ։

51. Օարթի՛ր սուր 'ի վր՟ հովուի իմոյ, և 'ի վր՟ առն ընկերի նր՟. հարից զհովիւն, և ցրուեսցին խաշինքն ։ զաքար. ժգ ։

52. Փոխանակ սիրոյ իմոյ մատնէին զիս, այլ ես յաղօթս կայի ։ սաղմ. ձը ։

53. Ես 'ի տանջանս պատրաստ եմ, և ցաւք իմ առաջի իմեն յամ ժամ ։ սաղ. լէ ։ Սիրտ իմ խռովե ցաւ յիս, և երկիւղ մահու անկաւ 'ի վր՟ իմ ։ սաղմ. ծդ ։

54. Ես յաղօթս կայի առ քեզ տր՟ 'ի ժամանակ հաճելի ։ սղմ. կը ։ Ապրեցո՛ զիս ած, զի հասին ջուրք յանձն իմ. ընկլայ ես 'ի խորս անդնդոց, ուր ոչ գոյ ինձ հանգիստ ։ Եկի ես 'ի խորս ծովու, և շրջանք գետոց ընկղ մեցին զիս ։ սաղմ. կը ։ Ած 'ի բզմ ողորմութե քում լուր ինձ ։

Բանք նր՟ առաքելոց ։

51. Եւ գոհացեալ ելին 'ի լեառն ձիթենեաց. և ասէ ցնս յս. ամենեքին գայթակ֊ ղեսջիք յիսէն յայսմ գիշե֊ րի. զի գրեալ է, թէ հարից զհովիւն. և ոչխարքն ցը֊ րուեսցին ։

52. Գայ 'ի գեօղն, որում անուն էր գեթսեմանի. և ա֊ սէ ցաշակերտսն. նստարո՛ք աստ մինչ ես յաղօթս կացից ։

53. Եւ առեալ ընդ իւր զպետրոս, և զյակոբոս, և զյովհաննէս. և սկսաւ տրտմել, և հոգալ ։ Յայնժամ ասէ ցնս, տրտում է անձն իմ մին֊ չև 'ի մահ, կացէ՛ք աստ. և արթուն կացէ՛ք ։ մարկ. ծդ ։

54. Եւ ինքն մեկնեցաւ 'ի նոցանէ իբրեւ քարընկէց մի, եդ ծունր, կայր յաղօթս, և ասէր. հա՛յր, եթէ կամիս. անցո՛ զբաժակս զայս յինէն. բայց ոչ իմ կամք. այլ քոյդ լիցին ։ Եւ երեւեցաւ հրեշ տակ ըն՟ յերկնից, և զօրա֊ ցուցանէր զնա, և էր 'ի տագ

Բանք եկեղեցւոյ ։

Տէրն յայտնէր լոյս եղելոց, ըղ գայթակղելն 'ի գիշերին. սկսո րոս խօսէր խրախուսելի, և կըշ տամբիւր հաւախօսն ։ շարակ֊ նոցն ։

Աւետարանեան յայնկոյս ձորոյ. եմուտ պարտէզ տր՟ պարտիզպ, եմուծ զադամ յադէն դրախ֊ տին ։ շր՟կն ։

Հոգայր զկերպն տրտմաբար, երկուքն եղեալ առանձնաբար, փրկել զաշխարհս հոգիս յօժար, բայց է բնութի մարմնոյս տը կար ։ շարակն ։

Զայնիւ մաղթէր աղօթական վս իմ առ հայր իւր էական. ծունր դնէր խոնարհական, որում կրկնի ծունր ամ. եթէ փրկիլ մարդկան հնար է, ա֊ ռանց մահու իմ որ գրեալ է, բաժակ մահուս յինէն անցցէ, ոչ իմ կամաւ, այլ քոյդ եղցէ. Պօղեալ յերկիւղ քրտանց հոս

'ի ճշմարտութեան փրկութեան քո, սաղմ. ԿԸ։

55. Ակն ունէի թէ որ տրտմակցի ընդ իս, եւ ոչ ոք էր. եւ մխիթարիչ խնդրեցի եւ ոչ գտի. սաղմ. ԿԸ. Տէր ամենափրկութեան իմոյ. 'ի տուէ կարդացի, եւ գիշերի առաջի քո։ Մտցեն աղօթք իմ առաջի քո տր. խոնարհեցո ունկն քո 'ի խնդրուածս իմ։ Զի լցաւ չարչարանօք անձն իմ. եւ կեանք իմ 'ի դժոխս մերձեցան։ սաղմ. ՁԷ։ Փոխանակ սիրոյ իմոյ մատնէին զիս. այլ ես յաղօթս կայի։ սաղ. ՃԸ։

56. Մի թէ որ ննջիցէն. եւ այլ ոչ եւս յաւելուցու յառնել. քզի եւ այրն խաղաղութեան իմոյ, յոր եւ եսն յուսացայ։ Որ ուտէր ըզհաց իմ, յաճախեաց առնել ինձ զխաբէութիւն։ Ած օրհնութեան իմոյ մի լռեր. զի բերան մեղաւորի. բերան նենգաւորի բացաւ 'ի վր իմ. սաղ. ՃԸ։

57. Ընդ անօրէնս համարեցաւ նա զմեղս բազմաց վերացոյց. եւ վն անօրէնութեանց նց մատնեցաւ։ Եսայ։

Մատնիցեն զի ձեռնքո այս է, եւ դու արարեր զայս. սղմ. ՃԸ։ Օտարացայ ես 'ի վր հօտոյն իմոյ, եւ 'ի վր առն ընկերին իմոյ։ զաք. ԺԳ։

58. Հարից զհովիւն, եւ ցրուեսցին

նստէ, եւ համբերութեամբ եւս ջերմ յաղօթս։ Եւ հոսէին 'ի նմանէ քրտունք իբրեւ ըն-ճայլակս արեան ոլոռն ոլոռն հեղեալ յերկիր։ Ղուկ. ԻԲ։

55. Գայ առ աշակերտսն. եւ գտանէ զնոսա 'ի քուն. եւ ասէ ցպետրոս, այդպէս ոչ կարացէք մի ժամ արթուն կալ ընդ իս։ Դարձեալ երկրորդ անգամ չոգաւ եկայ յաղօթս յն. եւ ասէ. Հայր իմ. եթէ հնար է անցանել բաժակիս այսմիկ. ապա թէ ոչ արբից զսա. եղիցին կամք քո։ Եւ եկեալ միւսանգամ եգիտ զնոսա 'ի քուն։ Եւ թող զնոսա եւ գնաց. եկաց յաղօթս երրորդ անգամ. եւ զնոյն բան ասաց։ Յայն ժամ գայ առ աշակերտսն, եւ ասէ ցնա. ննջեցէք եւ հանգերուք. զի ահա հասեալ է ժամ, եւ որդի մարդոյ մատնի 'ի ձեռս մեղաւորաց։ Մատթ. ԻԶ։

56. Եւ մինչդեռ խօսէր, ահա յուդայ մի յերկոտասանիցն եկն. եւ ընդ նմա ամբոխ բազում սուսերօք եւ բրօք 'ի քահանայապետիցն, եւ 'ի ծերոց ժողովրդեանն. Մատթ. ԻԶ։ Իբրեւ մերձեցաւ առ յն, համբուրեաց զնա. քանզի զայն նշան տուեալ էր նոցա։ Ասէ ցնա յն. յուդայ համբուրելով մատնես զորդի մարդոյ։

57. Եւ ասէ ցեկեալսն 'ի վր նր. իբրեւ 'ի վր աւազակի ելէք սուսերօք եւ բրօք. հանապազ ընդ ձեզ էի 'ի տաճարին, եւ ոչ ձգեցէք ձեռս 'ի յիս. այլ այս է ձեր ժամ եւ իշխանութիւն խաւարի։ Ղուկ. ԻԲ։ Այս ամ եղեւ. զի լցցին գիրք մարգարէիցն։

58. Յայնժամ աշակերտքն ամե

մանն ողորմածն կայրակ վիճ-ման. 'ի զօրանալ հրեշտակ մեր ձեւը, զօրինակամն դիւրն լցեալ։ Պարտէր զերկիւղ եւ զտրտմութի յիւրումն կրել անօրէնութի։ Ըստ յոհ։ Տրն գայ առ աշակերտսն զար-թուցանել 'ի քնոյ. եւ յորդո-րել յաղօթս կալ. զի մի անկ-ցին 'ի փորձութի։ Մեկն. Մատթ։ Զնոյն բան աղօթիցն, զոր յառաջնումն նուագի ասաց, վերստին կրկնեաց, յաւելեալ զայս. Ապա թէ ոչ արբից զսա. եղիցին կամք քո։ Դարձեալ եկն առ աշակերտսն. բայց եգիտ զնս 'ի քուն 'ի տրտմութենէն. եւ դարձեալ դառնայ յաղօթս. եւ զնոյն բան ասէ։

Յետ այսորիկ բանական մա-սամբք հոգւոյ իւրոյ թօթափէ յիւրմէ զերեւակայութիւն տանջա-նաց եւ մահու. եւ զօրացեալ սրտիւ գայ առ աշակերտսն, եւ ասէ. ննջեցէք այսուհետեւ, եւ հանգերուք. զի ահա հա-սեալ է ժամ. եւ որդի մարդոյ մատնի 'ի ձեռս մեղաւորաց։

Մեկնիչն։

Մերձեալ յուդաս, որ մատ-նելոց, համբերձ դասուն փա-րիսեցւոց. անկանն նմանն ստոր անկելոց, որք յաւիտեան չեն կանգնելոց։ Յուդաս նեն-գաւ համբուրելով, առիթ-մահու նշան տալով. փոխան սիրոյ զնա մատնելով. չար ըն բարւոյ վճարելով։ 'ի շարակն։

Տրն մեր յանդիմանէ զամ-բոխն, ասելով. աւազակաց որք 'ի բացի են եւ դիմամար-տին, լինի այսպիսի ըմբռ-նումն։ Իսկ հանապազ առ ձեզ 'ի տաճարին նստէի, եւ ուսու-ցանէի, եւ ոչ կալայք զիս։ այլ այս ամ եղեւ. զի լցցին գիրք մարգարէիցն. այս է, թէ ընդ անօրէնս համարեցաւ։

Մեկն. Մատթ։

Ըստ յօրս յառաջ նշանակեալ հրա

ցին խաշինքն. և դարձուցից զձեռն ՚ի վր հովուաց. զաք. ԺԳ:

ամենեքին թողին զնա. և փախեան. Մատթ. ԻԶ:

մանն քո կատարիւր. քանզի զհովիւն զաշ հարեալ, ցրուեցաւ հօտն ը մարգարէին : շար:

59. Ձքեզ զտուն իմ. Թողի զժառանգութիւն իմ, ետու զսիրելին անձին իմոյ ՚ի ձեռս թշնամեաց իւրոց. երեմ. ԺԲ:

Օ՛ի դու գիտես զնախատինս իմ, զամօթ իմ, և զպատկառանս իմ:

Առաջի քո են ամ նեղիչք անձին իմոյ. նախատանաց համբեր սիրտ իմ և թշուառութե:

Ակն ունէի թէ ոք տրտմեսցի ընդ իս, և ոչ ոք էր. և մխիթարիչ ինձ ոք ոչ գտաւ: սաղ. ԿԸ:

59. Եւ կալեալ զնա ածին և մուծին ՚ի տուն քահանայապետին. և պետրոս երթայր զհետ նր հեռաստոյն:

Տեսեալ զնա աղախին ոմն. և ասէ. և սա ընդ նմ էր, որք ընդ նմայն էին: Եւ ուրացաւ և ասէ, ոչ գիտեմ զնա: Յետ սակաւ այլ ոմն տեսեալ զնա, և ասէ. և դու ՚ի նոցանէ ես. և պետրոս ասէ. չե՛մ ՚ի նոցանէ. այլ ոմն պնդէր և ասէր, արդարև և սա ընդ նմա էր: Ասէ պետրոս. այր դու չգիտեմ զինչ խօսիս: Եւ առժամայն խօսեցաւ հաւ. Եւ յիշեաց պետրոս զբանն տն. և ելեալ արտաքս ելաց դառնապէս:

Որպ հօտին փոքու ցրուեալ. քանզի զհովիւն զաշ հարեն. պետրոս միայն զհետ երթեալ, ՚ի յաղջկանէ միոյն շարժեալ: Այսօր զվէմն հաւատոյ շարժեալ փորձողին խաբէութե մարտ առ ՚ի քէն թողացուցեալ, զմարդկային տկարութիս յանդիմանելով. և առ յոյս դարձի մեղուորաց՝ որ դառնապէս արտասուելովն ընկալաւ ՚ի քէն երիւք հարցմամբք սիրոյն զերից ուրացութեցն զժժկումն: Նշանակէ հաւն խօսէր. առ ՚ի պետրոս տըն ակնարկէր. զբանն յիշէր, դառն արտասուէր. ՚ի գըրմանէ դարձեալ կանգնէր : շար:

60. Դատեա տր զայնոսիկ որք դատեն զիս. մարտիր ը այնոսիկ որք մարտնչին ը իս: Ամաչեսցեն և յամօթ լիցին, որք խնդրեն զանձն իմ: Յարեան ՚ի վր իմ վկայք չարեաց, զոր ինչ ոչ գիտէի, հարցանէին ցիս. սաղմ. ԼԴ:

Շուրջ եղեն զինև զուարակք բազումք. և ցուլք գէրք պաշարեցին զիս: Բացին ՚ի վր իմ զբերանս իւրեանց. որպ առիւծ զի մռնչէ և յափշտակէ: Իբրև որպ զջուր հեղայ. և ցրուեցան ամ ոսկերք իմ. և եղև սիրտ իմ որպ մոմ հալեալ ՚ի մէջ որովայնի իմոյ: Բոլորապատեցին զիս և խնդրէին զանձն իմ. որք խորհէին չար ՚ի վր իմ. խօսեցան զանօրէնութի, և զնենգութի զօրհանապաղ խորհեցան. սաղմոսի. ԼԷ:

60. Եւ քահանայապետքն և ամ ատեանն խնդրէին հակառակ յսի վկայութիւն ինչ. զի սպանցեն զնա, և ոչ գտանէին: զի բազում սուտ վկայք վկայէին զնմանէ, և նմա միաբանք ոչ էին վկայութիւնքն: Այլ յարուցեալ վկայէին սուտ զնմանէ, և ասէին, թէ մեք լուաք ՚ի դմանէ. զի ասէր. ես քակեցից զտաճարդ զայդ ձեռագործ. և զերիս աւուրս շինեցից այլ անձեռագործ: Սակայն և այնպէս չէր նմա վկայութիւն նոցա: Ապա յարուցեալ քահանայապետն ՚ի մէջ հարցանէր զյս, և ասէր, ոչինչ տաս պատասխանի. զինչ դոքա զքէն վկայեն:

Քահանայապետքն և ամ իշխանք ատենին. զի ոչ կարէին այլ ճանապարհաւ զպատճառս ինչ դատապարտութե առնուլ ՚ի բերանոյն քոյ՝ և դատապարտել. խնդրէին սուտ վըկայս. զի զբան ինչ ընդդէմ օրինաց ասացեալ գոլ վկայեսցեն զնմանէ, և այնու դատապարտեսցեն: Իսկ թէպէտ ըզ բազումս սուտ վկայս պատրաստեալ էին. և մատուցին զնս վկայել. բայց ոչինչ շահեցան. քանզի պիտոյ էր գոնէ երկուց վկայից հանդէպ միմեանց լինիլ. և ոչ կարէին երկուք համաձայն միմեանց վըկայել:

Ապա քահանայապետն ընդ այս կատաղեալ. կանգնի դըտանել զայլ հնարս դատապարտելոյ զյս. և հարցանէ զնա, ասելով. չտաս ինչ պատասխանի. զի՞նչ դոքա զքէն վկայեն: Տէրն մեր լուռ կայր. զի ամբաստանութիք, և վկայութիք նոցին էին ոչինչ. և անարժան պատասխանւոյ:

61. Եղէ ես որպ մարդ, որ ոչ լսէ. և ոչ գոն խօսք ՚ի բերան նորա: սաղմ. ԼԷ:

61. Եւ յս լռեալ կայր. և չտայր ինչ պատասխանի:

62. Խօսեցան զինէն լեզուաւ

62. Դարձեալ քահանայապետն

Քահանայապետն զայս հար-

ԺԳ

նենգաւորաւ · և բանիւ ստելու
Թէ սպառեցին զիս : սաղ · ՃԹ :
Ըստ խոնարհութե նր դատաս
տան նր բարձաւ · և զազգա_
տոհմ նր ո պատմեսցէ : եսայ ·
ԾԳ :

63 · Տր ասաց ցիս որդի իմ ես
դու · և ես այսօր ծնայ զքեզ ·
սաղմ · Բ : Ըստ Տր ցՏր իմ ·
նիստ ը աջմէ իմմէ · և այլն :
սաղմ · ՃԺ : Տեսանէի 'ի տես
լեան գիշերոյ՝ և ահա ը ամպս
երկնից իբրև որդի մարդոյ
գայր, և հասանէր մինչև 'ի
հին աւուրցն · և մատուցաւ
առաջի նր : դան · Է :

64 · Օ օրացան յիս Թշնամիք
իմ, և առնլիք իմ 'ի նմանէ՝ խնչ
զոր ոչ յափշտակեալ էի, տու
ժէի նց : սաղմ · ԿԸ : Հատու
ցին ինձ չար փոխանակ ը բար
ւոյ · անժառանգել զանձն իմ
խորհեցան յորդւոց մարդկա_
նէ : սաղմ · ԼԷ :

65 · Օ ծնօտս իմ ետու յապ_
տակս · և զերեսս իմ ոչ դարձուցի
յամօթոյ ը երեսս Թքանելոյ ·
այլ արարի զդէմս իմ հաստա
տուն · և գիտացի, Թէ ոչ ա_
մաչեցից · զի մերձ է որ արդա
րացուցանէն զիս : եսայ · Ծ :

66 · Ըստ մի 'ի հարուածս, և զի
տէ համբերել ցաւոց · զի դար
ձուցեալ զերեսս անարգեցաւ,
և յոչինչ համարեցաւ · նա բզ
մեղս մեր բառնայ, և վն մեր
չարչարի · և նա առ վշտին ոչ
բանայ զբերան իւր : եսա · ԾԳ :
Նախատինք նախատչաց քոց
անկան 'ի վր իմ : սաղմ · ԿԸ :

հարցանէր զնա հրէին անգամ,
և ասէր, դու ես քս որդի
այ օրհնելոյն :

63 · Պատասխանի ետ յս և
ասէ ցնա · դու ասացեր, Բէ
ես եմ : Բայց տեսանիցէք
զորդի մարդոյ նստեալ ընդ
աջմէ զօրութեն՝ և եկեալ ընդ
ամպս երկնից :

64 · Եւ քահանայապետն
պատառեաց զհանդերձն իւր
պատմուճան իւր, և ասէ,
զինչ ևս պիտոյ են մեզ վկա_
յոյք, ահա լուայք ամենեքեան
զհայհոյութի 'ի բերանոյ դո_
րա · զի՞ արդ Թուի ձեզ : Եւ
ամենեքեան դատապարտեցին
զնա, Թէ մահապարտ է :
մարկ · ԺԴ :

65 · Յայնժամ Թքին ընդ
երեսս նորա, և կռփեցին, և
ոմանք ապտակեցին : մատթ ·
ԻԶ :

66 · Եւ արքն որք պահէին
զնա այպն առնէին զնովաւ,
և հարկանէին, ծածկէին զե_
րեսս նր, և տանջէին · և
հարցանէին զնա, և ասէին ·
մարգարէացի՛ր մեզ, ո՞վ է որ ե_
հարն զքեզ · և այլ բազում
ինչ հայհոյութի խօսէին 'ի նա :
ղուկ · ԻԲ :

ցումն արար · ոնց զի եԹէ ա_
սիցէ · այո՛ ես եմ · հայհոյուԹի
համարեալ զայս՝ դատապար
տեսցէ զնա · իսկ Թէ ասիցէ ոչ՝
իբրև զսուտ մարգարէ 'ի մահ
վճռեսցէ :

Պատասխանի ետ յս, Թէ ես
եմ · բայց տեսանիցէք ....
յդ դուք որք այժմ դատէք զիս,
որ եմ որդի մարդոյ, և որդի
այ, 'ի միւսանգամ տեսանէքն
ձեր, տեսանելոց էք զիս նստ_
տեալ ը աջմէ այ հօր, և ե_
կեալ ը ամպս երկնից 'ի դա_
տել զձեզ · Բէկն :

Պատառեցն զքահանայապե_
տակն համդերձն, զհերձումն
հնոյ օրինաց, և զբարձումն
հնոյ քահանայուԹե նշանա_
կեաց : Եւ զի առեանն հա_
ւանեցաւ այսմ, զրկեցան ա_
մենեքեան 'ի կրօնէ ածպաշ_
տուԹե : Բէկն · Հարթ · ԽԳ :

Նոյնպէս զերեսն այն պատա
կէր, յորմէ արուլեն Թ.աւաքո
ղէր · Թուք արձակեալ պիղծ
բերանով, յայն որ կուրին լոյս
ծագեաց Թքով · Լուսինոսի :

Եւ հանեալ զնա յատենէն,
տարեալ 'ի ձեռս սպասաւորաց
պահել զնա մինչև յառաւօտն ·
իսկ այն անօրէնքն 'ի մէջ ա_
ռեալ զնա, Թքանէին ը ե_
րեսս նորա, և այլն արարեալ
տանջէին զնա, և ոմանք կը_
փէին : Բէկն · Հարթ · ԽԳ :

Այս բոլորն մատնելն հեԹանոսաց, գանելն · այպանելն · պատժոց ... ,
և 'ի մահ խաչի դատապարտելն ·

Բանք Մարգարէից :

67 · Այս անձանց նց · զի խոր
հեցան խորհուրդ չար առանձին,
և ասեն · կապեսցուք զարդարն,
զի դժպհի եղև մեզ · եսա · Գ :
ԺԳ

Բանք սբ առաքելոցն ·

67 · Արդ այժմ եղև, խոր
հուրդ արարին ամ քահա_
նայապետքն, և ծերք ժո_
ղովրդեանն վասն յի սպանա

Բանք Եկեղեցւոյ :

Այժմ սքանչելիք այսօր տեսա
նեմք յայ 'ի մէջ հողեղինաց,
արարածք արարչին սպանումն
խորհէին զխորհուրդ : Զար կա

Նա ե՛րբեք զգաստ անմեղ վարել՝ի սպանդ, ո՛չ գիտացի. Թէ զինէն խորհեցան խորհուրդս, և ասեն. եկա՛յք արկցուք փայտ 'ի հաց նր, և ջնջեսցուք զնա յերկրէն կենդանեաց. և անուն նր մի՛ևս յիշեսցի: երեմ. ժա:

նել զնա: Սպանեցին զնա, և առին գնացին, և եդին 'ի ձեռս պոնտացւոյ պիղատոսի դատաւորի:

պանաց մարդկան լուծից, որ կապեցար ընդ կապելոյն, զի արձակեա՛ յինքնակապէս, մեղաց կապից դժոխայնոյն: ըղ քաչան:

68. Նախատանաց ասէ լուրմէ ելցէ դատապարտեալ, և աղօթք նր 'ի մեղս դարձցին: Եղիցին աւուրք նր նուա՛զք, և զայցելութի նր զայն այլ առցի: Սատակեսցի յերկրէ յիշատակ նր. փոխանակ զի ո՛չ յիշեաց առնել ողորմութի: Հալածեաց զայր աղքատ, և զտրնանկ. սպանանել զայն, որ խոնարհն է սրտիւ: սաղմ. ճր: Նա եւ տու զմուրհակ ստացուածոցն ցբարուք, և ասեմ. այսպէս ասէ տր. ա՛ռ զմուրհակ ստացուածոցն, և դիցես 'ի խեցեղէն ամանի: երեմ. լբ: Եւ առի զերեսուն արծաթին, և արկի 'ի տուն տն 'ի բովս: զաք. ժա:

68. Յանձնառ ընկալեալ յադայս որ մատնեացն զնա, Բեղարդանորեցւոց, զդատաստանս դարձոյց զարծաթն առ քահանայապետսն, և ծերս ժողովրդեան. և ասէ, մեղայ զի մատնեցի զարեան արդար: Նա նոքա ասեն. մեզ զի՞ Թոյն, դու գիտես: Նա ընկեց զարծաթն 'ի տաճարն, և գնաց խեղդեցաւ: Իսկ քահանայապետքն առեալ զարծաթն, ասեն, ո՛չ է արժան ընդունել զայդ 'ի կորբանն, զանզի գին արեան է: Խորհուրդ առեալ գնեցին այնու զագարակն բրուտի 'ի գերեզմանս օտարաց: Վն այնորիկ կոչեցաւ ագարակն այն ագարակ արեան մինչև ցայսօր:

Յուդա զղջացեալ դարձոյց ըզ գինն արեանն քնի առ քահանայս. զի Թէպէտ ինքն եղև պատճառ արեան վաճառելոյն, սակայն զանհաւատարմութի գնողացն յանդիմանէ խոստովանութի վաճառողին: հեղարեոս:

Բռնահայրապետքն վկայեն զանձանց, Թէ ո՛չ կամին դադարիլ 'ի չարաչար սպանելոյն: ոսկեբերան:

Զյուդա յուսահատութին կախեաց: ըէփ:

Նոյն տեղւոյն քան զնմ փող յայտնագոյն զանօրէն սպանութի նր քարոզէ. վն զի գնեալ զագարակ, ամենեցուն յայտնի կացուցին զբանն: ոսկեբերան:

69. Ու խոնարհութե նր դատաստան նր բարձաւ, և զազգատոհմն նր ո՞ պատմեսցէ: եսայ. ծգ:

Սք հատուցանէին ինձ չար փոխանակ ընդ բարւոյ, չարախօսէին զինէն, զի ես երթայի զհետ արդարութե. սաղմ. լէ:

69. Նա յս եկաց առաջի դատաւորին: մատթ. իէ: Նա սկսան չարախօս լինել զնմանէ, և ասել. գտաք զսա, զի Թիւրէր զազգս մեր, և արգելոյր 'ի տալոյ հարկս կայսեր, և ասէր զանձնէ, Թէ քս իցէ Թագաւոր: ղուկ. իգ:

Հրէայք ածեալ զյս առաջի պիղատոսի. զառաջինն առ հասարակ բանիւ չարախօսեցին զնմանէ, Թէ չարագործ է. վսյ ասաց ցնս պիղատոս, մինչ ո՛չ ասէք ինձ, Թէ զինչ չար արար. առէ՛ք զդա, և դուք դատեցէք: Յանդիման սկսան ասել, Թէ սա ասէր զանձնէ լինել, Թէ Թագաւոր եմ. և Թիւրէ զազգս մեր, և արգելու հարկս տալ կայսեր: Թէոֆիլ. մատթ. իէ:

70. Յաւուրս Թագաւորացն այնոցիկ յարուցէ ած երկնից զԹագաւորութի, որ յաւիտեան ո՛չ եղծանիցի, և Թագաւորութի նր ազգի այլում ո՛չ մնասցէ. մանրեսցէ, և հոսեսցէ զա՛մ Թագաւորութիս, և ինքն կացցէ յաւիտեանս: դան. բ: Նա կացի Թագաւոր 'ի նմանէ 'ի վր լերին սիովնի սբյ նր 'ի պատմել զհրամանս տն: սաղմ. բ:

70. Իսկ պիղատոս եհարց զնա, և ասէ, դու ես Թագաւորն հրէից: ղուկ. իգ: Պատասխանի ետ յս. իմ արքայութի չէ յայսմ աշխարհէ. եԹէ յայսմ աշխէ էր արքայութին իմ, պաշտօնեայքն իմ մարտնչէին արդեօք, զի մի մատնեցայց հրէից: Ասէ ցնա պիղատոս. ապա Թէ այդպէս իցէ, Թագաւոր ոմն ես դու:

Նա պիղատոս ըն չարախօսութեն հրէից եհարց զյս, Թէ դու ես Թագաւորն հրէից. իսկ յս պխնի ետ, Թէ Թագաւորութին իմ ո՛չ է յայսմ աշխէ. զի եԹէ յաշխէ աստի էր, զօրս ժողովէի առ իս, որք պատերազմէին ըն իմ չմատնիլ հրէից: Նա 'ի բանից աստի մակաբերեալ պիղատոս ասէ, ուրեմն Թագաւոր ոմն ես դու: Իսկ յս զերկ

71 · Շուրջ եղեն զինև զուա
րակք բազումք, և ցուլք գէրք
պաշարեցին զիս: Բացին 'ի վերայ
իմ զբերանս իւրեանց, որպէս ա-
ռիւծ զի մռնչէ և յափշտակէ:
սաղմ. իա: Բայց ես որպէս խուլ
զի ոչ լսէ, և որպէս համր որ ոչ
բանայ զբերան իւր: Եղէ ես
որպէս մարդ որ ոչ լսէ. և ոչ գոն
խօսք 'ի բերան նորա: սաղ. լէ:
72 · Զգեցցին զամօթ որք չա
րախօս կային զանձնէ իմմէ. և
արկցեն որպէս կրկնոց զամօթ իւ
րեանց զխուրեամբք. սաղ. ճր:
Շուրջ եղեն զինև շունք բազումք,
և ժողովք չարաց պաշարեցին
զիս: սաղ. իա: Որպէս զի նշաւակ
եղէ ես բազմաց. այլ դու օգ-
նական իմ և հզօրիչ իմ:
սաղմ. հ:
73 · Եղէ ես որպէս մարդ որ ոչ լսէ,
և ոչ գոն խօսք 'ի բերան նորա:
սաղմ. լէ: Զգեցցին զամօթ
որք չարախօս կային զանձնէ իմ-
մէ: սաղմ. ճր: Բայց ես որդն
եմ, և ոչ եմ մարդ. նախատինք
մարդկան. և արհամարհանք
ժողովրդոց: սաղմ. իա: Նա
խատինք նախատչաց քոց ան-
կան 'ի վերայ իմ. սաղմ. կը:

74 · Բազմ եղեն քան զհեր գլխոյ իմոյ որք ատեին զիս 'ի տարապարտուց. սղ. կը: Զերև զոչխար 'ի սպանդ վարեցաւ. և իբրև զորոջ առաջի կտրչի անմռունչ կայ, այնպէս ոչ բանայ զբերան իւր: ես. ծգ: Ոչ գոյր նորա տեսիլ, և ոչ փառք. տեսաք մեք զնա ... զի դարձուցեալ զերեսս անարգեցաւ, և յոչինչ համարեցաւ: Անօրէնութե

Պատասխանի ետ յս, դու
ասես, թէ թագաւոր եմ ես.
բայց ես յայդ իսկ ծնեալ եմ.
և 'ի դոյն իսկ եկեալ եմ յաշխ.
զի վկայեցից ճշմարտութե:
յոհ. ժը:
71 · Եւ չարախօսէին զնը
նմանէ յոյժ քահանայապետքն.
և ոչինչ տայր պատասխանի:
Յայնժամ պիղատոս դարձեալ հար
ցանէր զնա, ոչինչ տաս պա-
տասխանի, տես քանի ամբաս
տանեն զքէն: Եւ յս այնու
հետև ոչինչ ետ պատասխա-
նի, մինչև զարմանալ յոյժ պի
ղատոսի: մարկ. ժե:
72 · Եւ [illegible]
73 · [illegible]
74 · [illegible]

նից Թագաւորութիւն իւր նշա
նակեալ առէ, այո՛ Թագաւոր
եմ: Եւ ահա զճշմարտութիւն
ոչ Թագուցի, զի ես յայդ իսկ
ծնեալ եմ. զի վկայեցից ճշմար
տութե: Յովհ. Ծառն. ժէ:
Զ՝ահն լուսոյ յառաւօտին, 'ի
յուրբաթու հնոյ զատկին,
կայր առաջի դատաւորին, ծա
ռայն նստէր 'ի յատենին. 'ի
հարցանել պիղատոսի, Տէրն ոչ
առնէր պատասխանի. զի կանխ
խասաց գիրն լցցի. եղէ ես
մարդ որ ոչ խօսի: շարական:

Զարմացեալ պիղատոսի զան-
մեղութիւն յորի՝ ջանայր փրկել
զնա, և ոչ գիտէր զինչ արաս
ցէ: Բայց լուաւ 'ի հրէից.
թէ յս գալիլեացի է յիշխանու
թե հերովդէի. ուստի առ 'ի
զերծանիլ 'ի դժուարութե, ա
ռաքէ զնա առ հերովդէս. զի
նա դատեսցէ:

Եւ ածէր զնա առ հերովդէս՝
ծանր ծանր զրպարտութբ. չա
րախօսէին զնմանէ քահանայա
պետքն: Եւ Տէրն մեր 'ի հար
ցանելն հերովդէի բազում շո-
ղոքորդ բանիւք՝ ոչինչ տայր
նմա պատասխանի: Բայց ար
համարհեաց զնա և հերովդէս
հանդերձ զօրականօքն. և առ
այպն էարկ զնովաւ հանդերձ
սպիտակ, որ էր ազնուագոյն ըղ-
ձենլի, և ոչ հասարակաց. և
դարձոյց զնա անդրէն առ պի
ղատոս:
Վասն այն ե. ժողովրդեան խօ
սի պիղատոս. զի թէ իշխանքն
մի նախանձու կամին կորուսա
նել զնա, ժողովուրդն որ փորձ
էր բազում երախտեաց նր,
խնդրեսցէ կեցուցանել: Յովհ
ննէս: Արձակելին 'ի տօնի
զկապեալ մի 'ի յիշատակ ազա
տութե որդւոցն իսրլի յեգիպ-
տոսէ: Յովհ: Նշանաւոր էր
բարաբբա 'ի չարումն, և բա-

ինչ ո՛չ գործեաց , և ո՛չ գտաւ նենգութի՛ւն 'ի բերան նո՛ր : Յանօրէնութե՛նց ժողովրդեան իմոյ 'ի մահ վարեցաւ , և ՟Է անօրէնս համարեցաւ : Եսայ . ԾԳ :

Եթէ ի՛մ զօրութե՛նց տունն ինէ՛ն է , և մարդն յուդայ նոքաստունկ սիրելի . մնացի զի արասցէ իրաւունս , և արար զանիրաւութի՛ւ . և ո՛չ զարդարութի՛ , այլ աղաղակ : Եսա . Է : Ժողովուրդ իմ . զի՞ արարի քեզ . կամ ի՞ւ տրտմեցուցի զքեզ . կամ ի՞ւ նեղեցի զքեզ . տո՛ւր ինձ պատասխանի , փոխանակ զի հանի զքեզ յերկրէն եգիպտացւոց , և 'ի տանէ ծառայութե՛ փրկեցի զքեզ : Միք . Զ . 3 :

որոշեալ անուն էր չեղաւ էութեամբ . Մատթ . ԻԷ : Նա էր բարաբբայն այն անուանէ : յով . ԺԸ : Կոչեալ ընդ խառնիցն , որոց ընդ խառվելիցն դայր մի ապաւինեալ էր : Մարկ . ԺԵ : Ասէ ցնոսա պիղատոս , զո՞ կամիք յերկուց աստի զի արձակեցից ձեզ . զյի՞ս բարաբբայ . թէ զյի՞ զանուանեալն ք՟ս : Մատթ . ԻԷ : Աղաղակեցին ամենեքեան , և ասէին , մի՛ զդա . այլ զբարաբբա : յով . ԺԸ : Ասէ ցնոսա պիղատոս . զո՞ւ զի՞ արարից զյի՞ս զանուանեալն ք՟ս : Ասեն ամենեքեան . խաչեսցի՛ : Ասէ ցնոսա պիղատոս . զի՞նչ ինչ չար արարեալ իցէ դորա : Նոքա առաւել եւս աղաղակէին , և ասէին . 'ի խաչ հան զդա : Մարկ . ԺԵ :

զուր մարդասպանութե՛ն արատաւոր : ոսկեբ : Որանզի զնա զսուն կողոպտեալ , և ապանեալ էր նենգութե՛ն . նաև 'ի քաղաքին մ՟ս խռովութե՛ն իբրև զայր մի ապանեալ էր : Ղեկանցն . Մատ . ԻԷ : Սատն այն հարցանէ պիղատոս . զի թէ իբրև զարդար ո՛չ կամիցին արձակել , գոնէ իբրև զմեղապարտ շնորհեսցեն զնա տօնին : ոսկեբ : Իշխանքն , և քահանայապետքն զապաստաւորս իւրեանց սփռեցին 'ի մէջ ամբոխին զբարաբբայն խնդրել , և ո՛չ զյի՞ս : Պիղատոս յասել իւր , թէ զի՞ արարից զյի՞ս , յաւելու զանուանեալն ք՟ս , զի թերևս անունս այս շարժեսցէ զնո՛ս 'ի գութ . այլ նոքա 'ի կարծիս իւրեանց պնդեալ աղաղակէին . խաչեսցի : Ղեկն . Մատթ . ԻԷ : Յասելն պիղատոսի . զի՞նչ չար արար . չունէին ինչ ասել . խնդրէին խաչել , զի մի՛ մնասցէ յիշատակ նո՛ր :

ոսկեբ :

75 . Գանձիւք խոշտանկեսցուք զնա , զի զչափ առցուք հեզութե՛ նո՛ր : իմաս . Բ : Օ թիկունս իմ ետու 'ի հարուածս : Եսա . Ծ : Օ թիկունս իմ հարին մեղաւորք . ՟Է երկար արարին զանօրէնութիւ իւրեանց . սղ . ՃԻԸ :

75 . Յայնժամ էառ պիղատոս զյի՞ս (յապտակեաց .) և գան եհար : յով . ԺԹ :

Քամեալ բոլորդ քո մարմին , յետ մ'ձուոյ դատաւորին , սատիկ էառ զհարուած գանին . վասն զանից նախաստեղծին :

շարական :

76 . Նա եղեն ինձ այս նախատինք , արարի զհանդերձս իմ քուրձ , և եղէ յառակ նոցա : սաղ . ԿԸ : Ելէք և տեսէք դստերք սիովնի յարքայն սողոմոն զպսակն , որով պսակեաց զնա մայր իւր յաւուր փեսայութե՛ իւրոյ . և յաւուր ուրախութե՛ սրտի նո՛ր : Երգ . Գ . 11 : Օ ծնօտս իմ ետու յապտակս , և զերեսս իմ ո՛չ դարձուցի յամօթոյ ՟Է երեսս թքանելոյ . այլ արարի զդէմս իմ իբրև զվէմ հաստատուն : Եսայ . Ծ :

76 . Օ խնամօրայն արարեալ զպսակ 'ի փշոց : յով . ԺԹ : Զինուորն մեծափառայն զսոսկ ընդունակք , և զծերացուցանեն նմա կարմիր ծիրանի . և ծիրանի ... 'ի գլուխ նորա պսակ արարեալ 'ի փշոց : Մարկ . ԺԵ : և եղէգն յաջոյ ձեռին նո՛ր : 'Ի ծունր իջեալ առաջի նո՛ր խաղային , և ասէին ողջ էր թագաւոր հրէից : Եւ թքեալ 'ի նա առնուին զեղէգն , և ծեծէին զգլուխ նո՛ր : Մատթ . ԻԷ . և հարկանէին նմա ապտակս :

յով . ԺԹ :

Օտարական դասք զիմաստորաց , արկին հանդերձ նախաստանաց , այնմ որոյ զգեստն է լոյս փառաց , իբրև զօթոց զինքեանք արկած : 'Ի ծունր իջեալ կատակէին , զգլուխն եղեգամբ հարկանէին . պսակ 'ի փշոց բոլորէին , զփուշ մեղացն բարձողին :

Երկնաւոր թագաւորին 'ի ծունր իջեալ խաղ առնէին , ծածկեալ զգլուխ կափէին , և եղեգամբ հարկանէին : շարական :

77 . Մի՛ դիր նո՛ր տեսիլ , և ո՛չ փառք . տեսաք մեք զնա . և ո՛չ գոյր

77 . Ել պիղատոս արտաքս , և ասէ (ցամբոխն :) ա-

Սա՛ն զի յառաջագունիւքն ո՛չ կորեաց զնա պարեցուցանել

նորա տեսիլ, և ոչ գեղեցկութիւն, այլ տեսիլ նորա անարգ, նուազեալ քան զամ որդւոց մարդկան․ այր մի 'ի հարուածս, և գիտէ համբերել ցաւոց․ նա ըզ մեղս մեր բառնայ, և վասն մեր չարչարի ։ Ես․ ծգ ։

ահա ածեմ զնա արտաքս․ զի գիտասջիք, թէ ես ոչ ինչ 'ի նմա ոչ գտանեմ ։ Ել յիսուս արտաքս, և ունէր զպսակ 'ի փշոց, և զծիրանի քղամիդն ։ Եւ ասէ ցնոսա, ահա այրդ ։

(պիղատոս), գան եհար, և թոյլ ետ լինել որ ինչ եղեն, զբզանիթն արկանել, եզպսակն դնել, որպէս զի թուլացուցանէր զբարկութիւն․ վասն այնորիկ և պսակէր եհան արտաքս, զի տեսանելով զանարգանս, փոքր մի հանդչիցին յախտէն, և արդեցեն զթոյնան ։ ոսկեբեր ։

78․ Մատիք յառաջ որդիք անօրէնք որդիք պոռնկորդիք, որ դիք չնութ․ ի՞ւ պերճացայք, կամ յո՞յր վերայ բացիք զբերանս ձեր, և առ ո՞ արձակեցիք զլեզուս ձեր ։ Եսայ․ ծէ ։ Նոքա ժառանգութիւն իմ լինին իբրև առիւծ յանտառի․ ետ 'ի վերայ իմ զբարբառ իւր․ վասն այնորիկ ատեցի զնա ։ Երեմ․ ժբ ։ Մահու խայտառակութեամբ դատեսցուք ըզդա․ եթէ լինիցի այցելութիւն նորա 'ի բանից իւրոց ։ Օ այս խորհեցան, և խաբեցան․ զի կուրացոյց զնոսա չարութիւն իւրեանց ։ Իմաստ․ բ ։

78․ Իբրև տեսին զնա քահանայապետքն, և սպասաւորք, աղաղակէին բարձր, և ասէին․ 'ի խաչ հան զդա ։ Ասէ ցնոսա պիղատոս, առէք զդա դուք, և 'ի խաչ հանէք ։ Պատասխանի ետուն քահանայապետքն, չէ մեր թագաւոր, բայց 'ի կայսեր ։ յոհ․ ժթ ։ Եւ տեսեալ պիղատոս, թէ ոչինչ օգնէ, այլ առաւել խռովութիւն լինի, առեալ ջուր՝ լուաց ըզ ձեռս իւր առաջի ժողովրդեանն, և ասէ․ քաւեալ եմ ես յարենէ արդարոյդ այդորիկ, դուք գիտասջիք ։

Խաչել զնա ցանկային, զի և զօրինակ մահուան հաշակեալ, ձաղեսցեն․ և զի մի մնասցէ յիշատակ նորա ։ ոսկեբ ։ Պիղատոս եած 'ի վերայ, զթագաւորդ ձեր խաչեցի՞ց ։ Նոքա կամաւորութեամբ արկին զանձինս ընդ տանջանօք, և համարձակութեամբ ուրացան զարքայութիւն ։ ոսկեբ ։ Պիղատոս լուաց զձեռս, և սակր զանձնէ քաւեալ լինիլ ։ ոսկեբ ։ Սակայն ոչ զերծաւ 'ի պարտաւորութենէն, որ գործակից եղեալ անօրինաց, եթող զիւր դատաստան, և եղև պարտաւոր մեղաց օտարաց ։ լէոն ։ Օ ի պարտէր նմա յափշտակել զնա 'ի նոցանէ, որպէս հազարապետն զպօղոս ։ ոսկեբեր ։

79․ Յորժամ համբառնայցէք զձեռս ձեր, դարձուցից զերեսս իմ 'ի ձէնջ․ և եթէ յաճախիցէք յաղօթս, ոչ լուայց ձեզ․ զի ձեռք ձեր լի են արեամբ ։ Եսայ․ ա ։

79․ Պատասխանի ետուն ժողովրդեանն և ասեն․ արիւն դորա 'ի վերայ մեր, և 'ի վերայ որդւոց մերոց ։ Յայնժամ արձակեաց նոցա զբարաբբայ, և զյիսուս եղ 'ի ձեռս զի խաչեսցի ։ մատթ․ իէ ։

Հրէական ժողովուրդն այնքան կուրացան, մինչև զորդիս իւրեանց ևս ատորարկին վրէժխնդրութեան անմեղ արեանն նորա, որ եղև 'ի պաշարելն երեմի 'ի տիտոսէ ։ մէկն․ մատթ․ իէ ։

80․ Եւ եհատ աբրահամ զփայտ ողջակիզին․ և եդ 'ի վերայ իսահակայ որդւոյ իւրոյ․ և եկին 'ի տեղին զոր ասաց նմա ած․ անդ շինեաց սեղան ։ ծննդ․ իբ ։

80․ Եւ նոքա առեալ զյիսուս․ և բարձեալ էր յինքն զխաչափայտն, և ելանէր 'ի տեղին որ անուանեալ էր գագաթն, և հրեայ եբրայեցերէն գողգոթա ։ յոհ․ ժթ ։

Օ որ երկինք ոչ բաւէին տանիլ, զփայտ պատուհասի ուսով բարձեալ, և եկեալ 'ի տեղի կառափելոյն 'ի խաչ ելանել անմահ թագաւորն ։ շարական ։

81․ Եւ դարձուցից զտօնս ձեր 'ի սուգ, և զամ երգս ձեր յողբս․ և արարից նմա իբրև սուգ սիրելոյ, և որոց ընդ նմայն իցեն իբրև օր ցաւոց ։ ամովս․ ը ։ Եւ կոծեսցեն 'ի վերայ նորա կոծ իբրև 'ի վերայ սիրելոյ, և աշխարեսցեն աշխար իբրև 'ի վերայ անդրանկան ։ զաք․ ժբ ։ Եւ

81․ Եւ երթայր զհետ նորա բազմութիւն ժողովրդեանն, և կանանց՝ որք կոծէին․ և աշխարէին զնա ։ Դարձեալ յիսուս, և ասէ ցնա, դստերք երուսաղէմի․ մի լայք 'ի վերայ իմ․ այլ լայք 'ի վերայ անձանց, և 'ի վերայ որդւոց ձերոց․ զի եկեսցեն աւուրք, յորս ասիցեն․ երանի ամլոց,

Յորժամ տանէին զնա 'ի գողգոթա, մեծ բազմութիւն հաւաքեցաւ․ զի և զփողս հնչեցուցանէին ։ Եւ կանայքն որք զհետ երթային, տեսեալ զնա յայն ողորմ տեսիլ, ձայն բարձեալ լային ։ Դարձաւ նա, և ասէ ցնոսա․ դստերք երեմի, մի լայք 'ի վերայ իմ, այլ 'ի վերայ անձանց, և

սաստիցեն լերանց , Թէ անկե-
րուք 'ի վր մեր · և ցբլուրս ,
եԹէ ծածկեցէք զմեզ : ով-
սէէ · Ժ :

82 · Ետուն 'ի կերակուր ինձ
լեղի · և 'ի ծարաւ իմ արբու-
ցին ինձ քացախ : սաղմ · կը :

83 · Ընդ չինեաց սեղան աբ-
րահամ · եդ 'ի վր զփայտն , և
կապեաց զիսահակ զորդի իւր ,
և եդ զնա 'ի վր փայտին ···
Համբարձ աբրահամ զաչս
իւր , և ետես և ահա խոյ մի կա
խեալ կայր զծառոյն սաբե-
կայ զեղջերացն · և գնաց աբ-
րահամ , և էառ զխոյն , և ե-
հան զնա յողջակէզ փոխանակ
իսահակայ որդւոյ իւրոյ :
ծննդ · իԲ :
Եւ առէ՛ տր ցմովսէս : արա՛ դու
քեզ օձ , և դիցես զնա 'ի վր
նշանակի · և ամ օձա հար՝ որ
տեսանիցէ զնա , կեցցէ : Եւ
արար մովսէս օձ պղնձի , և
կացոյց զնա 'ի վերայ նշանա-
կին : Եւ լինէր յորժամ հար-
կանէր օձ զմարդ , հայէր ՚ի
օձն պղնձի , և կեայր : Թուոց :
իա : Ծակեցին զձեռս իմ , և
զոտս իմ · և Թուեցին զամ ոս-
կերս իմ : սաղմ · իա : Եւ ա-
սասցի ցնա , զի՞նչ են վէրքդ
այդոքիկ 'ի մէջ ձեռացդ քոց · և
ասասցէ , զորս վիրաւորեցայ 'ի
տան սիրելւոյ իմոյ : զաքար ·
Ժղ : Եւ իբրև զգառն անմեղ
վարեալ 'ի սպանդ՝ ո՛չ գիտացի
Թէ զինէն խորհեցան խոր-
հուրդս , և ասեն · եկա՛յք արկ-
ցուք փայտ 'ի հաց նր · և ջնջես-
ցուք զնա յերկրէն կենդանեաց ·
և անուն նր մի՛ եւս յիշեսցի :
երեմ · ԺԱ : Նա զմեղս մեր
բառնայ · և վս մեր չարչարի ,
և մեք համարեցաք զնա 'ի ցաւս
և 'ի հարուածս , և 'ի չարչա-
րանս իբրև յոյ · բայց նա վի-

և որոշյոյնեց՝ որք ո՛չ ծնան ,
և ստեանց՝ որք ո՛չ դիեցու-
ցին : Յայնժամ սկսանեցին
ասել լերանց , Թէ անկերուք
'ի վր մեր · և բլրոց , Թէ
ծածկեցէք զմեզ : ղուկ · ԻԳ :
82 · Եւ եկեալ 'ի տեղին
անուանեալ գողգոԹա , ե-
տուն նմա գինի ընդ լեղի
խառնեալ , և ինքն ճաշա-
կեաց ո՛չ կամէր ըմպել : մատթ · ԻԷ :
83 · Եւ հանին զնա 'ի
խաչ : մարկ · ԺԵ · 23 :

'ի վր որդւոց ձերոց · քանզի
երուսաղէմ , որ զայս անօրէ-
նուԹիս առնէ , զմեծագոյն
պատիժս կրելոց է : մեկն · մատթ ·
27 :

Ետուն ըմպել գինի զմռսեալ ,
և կերակուր լեղեաւ խառնեն ,
որով զպտղոյն զառն ճաշակ ,
փոխեաց մեզ քաղցր , և ախոր
ժակ : շարական :

Հանին արտաքս իբրև զողջա
կէզ , կախեցին իբրև զխոյն սա
բեկայ ձգեալ զեղջերացն :
Տարածեցին 'ի սեղան խաչին
իբր զպատարագ , բևեռեցին
ամ չարագործ : Ներսէս :
Սաբեկայ ծառոյն վերաբերեն
խոյ յողջակէզ փոխանակ իսա-
հակայ · այլ 'ի վր քոյ զենաւ
գառն անարատ 'ի հաշտուԹի
հօր , և 'ի բառնալ զմեղս մեր :
շարական :
Զօղաբարձ նպատակ օրինա-
կեալ քառաւԹև խաչին , ձևա
ցուցանէր մովսէս իէլեան բա
նակին զօձն պղնձի , ապրեցու
ցանել զվիրաւորեալս 'ի խածա
նօղ սողնոց Թունից · աղաչեմք
զքեզ տր , պահպանեա՛ զմեզ
քն հովանեաւ խաչի քո՛ով : շար :
Տարածեալ ձեռք քն ձեռաց ,
ոտք քն ոտից ընԹանալեաց ·
փայտ քն փայտի զառն պտղոյ ·
կեանք քն մահու փոխարկելով :
'ի մէջօրեայն նսեմացաւ , յոր
ժամ ադամ մեղօք մեռաւ · 'ի
յիններորդն 'ի լոյս դարձաւ ,
յորժամ մահու՛ամբ մահն լու
ծաւ : Որ զխաչ քո շնորհեցեր
զէն եկեղեցւոյ քում սբյ , որով
դատապարտեալ պարտեցաւ
Թշնամին : շարական :
Ընպարտականքդ մահու ,
դատապարտեալ 'ի վերայ խա
չին , որ փոխանակ զառնու-
Թե պտղոյն արբուցեր մեզ 'ի
տիգախոց կողէդ · զքեզ օրհ-
նեմք անապական բանդ ած :
շարականոցն :

րաւորեցաւ վ՛ս մեղաց մերոց . և պատժեցաւ վասն մերոց անօրէնութեանց : Եսայ . ԾԳ :

84 . 'Ի մէջ երկուց գազանաց ծանիցիս : Ամբ . Գ . 2 : Վ՛ս այնորիկ նա ժառանգեսցէ զբազումս , և զաւար հզօրաց բաշխեսցէ : փոխանակ զի 'ի մահ մատնեցաւ անձն նր , և ը ա_ նօրէնս համարեցաւ : Եսայ . ԾԳ :

84 . Յայնժամ խաչեն ընդ նմ 'ի խաչ երկուս աւազակս , մի յաջմէ նր , և մի յահեկէ : Մատթ . ԻԷ : Եւ լցաւ գիրն՝ որ ասէ , Թէ ընդ անօրէնս համարեցաւ : Մարկ . ԺԵ :

'Ի մէջ երկուց կենդանեաց բարձրացեալ եղեր 'ի վր խաչին , զոր յառաջն երգեաց մարգարէն ամբակում : 'Ի մէջ երկուց անօրինաց , կայր մերկացեալ տուօղն օրինաց : շարական :

85 . Սա յաղօթս կայր առ քեզ տր , 'ի ժամանակ ընդունելի : Սղմ . ԿԸ :

85 . Եւ յս ասէ , հայր Թող զդոսա , զի ոչ գիտեն զինչ գործեն : Ղուկ . ԻԳ :

Նոր սիրոյ պատուիրանին , զոր ծով լցող եղեր բանիւն . աղօթելով առ հայր յերկինս , թողուլ զմեղս որ 'ի խաչին : շարական :

86 . Բաժանեցին զհանդերձս իմ 'ի մէջ իւրեանց , և 'ի վր պատմուճանի իմոյ վիճակս արկանէին : սաղ : ԻԱ :

86 . Իսկ զինուորքն իբրև հանին 'ի խաչ զյս , առին զհանդերձս նր , և արարին չորս մասունս՝ իւրաքանչիւր զինուորի մասն . իսկ զպատմուճանն քանզի էր առանց կարանի 'ի վերուստ փորանկեալ ամենևին , ասեն ընդ միմեանս . մի պատառեսցուք զդայդ , այլ արկցուք վիճակս 'ի վր ում եղիցի . զի լցցի գիրն : յոհ . ԺԹ :

Եւ դու դիտեա ինձ զմարգարէութեն հաւատալիս : քանզի ոչ Թէ բաժանեցին միայն ասաց , այլ և Թէ ոչ բաժանեցին . վասն զի զպատմուճանն ոչ բաժանեցին , այլ վիճակի հրամայեցին զիրն զայն : Ասէ , 'ի վերուստ փորանկեալ ըզպատմուճանն , վ՛ս զի էր միապաղաղ և միաձև :

87 . Այլ զի նշաւակ եղէ ես բազմաց : սաղ . Հ : Բայց ես որդն եմ : և ոչ եմ մարդ , նախատինք մարդկան , և արհամարհանք ժողովրդոց : Ամենեքեան որք տեսանէին զիս , արհամարհէին զինև , խօսէին շրթամբք , և շարժէին զգլուխս իւրեանց : սաղմ . ԻԱ :

87 . Կայր ժողովուրդն հայեցեալ : Ղուկ . ԻԳ : Եւ որք անցանէինն հայհոյէին զնա . շարժէին զգլուխս իւրեանց , և ասէին . Վա՜հ որ քակէիր զտաճարն , և զերիս աւուրս շինէիր . ապրեցո՛ զքեզ , Թէ որդի ես այ էջ 'ի խաչէդ :

Հրէայքն՝ որք անցանէին առաջի նր , հայեցեալ 'ի նա ծաղր առնէին զնա , և հայհոյէին , շարժէին զգլուխս իւրեանց , և ասէին . վահ որ քակէիր և այլն . իբր Թէ ասէին . դու որ պարծէիր զտաճարն քակել , և զերիս աւուրս շինել . ուր է պարծանքն քո , զի արդ այժմ ոչ կարես իջանել 'ի խաչէդ :

88 . Խոստանայ ունել զգիտութի այ , և որդի այ զանձն իւր անուանէ . տեսցուք , Թէ ճշմարիտ իցեն բանքն նր , և փորձեսցուք զվախճան նր . եթէ իցէ արդարև որդի այ , պաշտպանեսցէ ած 'ի ձեռաց հակառակորդաց : իմաստ . Բ : Յուսացաւ 'ի տր , և փրկեսցէ ըզնա . կեցուսցէ զնա , զի կամի զնա : սաղմ . ԻԱ :

88 . Նոյնպէս և քահանայապետքն ձաղէին հանդերձ դպրօքն՝ և ծերովքն , և ասէին . զայլս ապրեցոյց , զինքն ոչ կարէ ապրեցուցանել . եթէ Թագաւոր է Իէլի , իջցէ այժմ 'ի խաչէդ , և հաւատասցուք դմա : Յուսացաւ յած , փրկեսցէ այժմ զդա , եթէ կամի զդա . քանզի ասաց , եթէ այ որդի եմ : Մատթ . ԻԷ :

Ասելով անօրէնքն , Թէ զայլս ապրեցոյց , զինքն ոչ կարէ . իբր Թէ ասեն , եթէ ճշմարտիւ սքանչելիք էին զորս առնէր 'ի վր այլոց , և ապրեցուցանէր , պարտ էր և , 'ի վր իւր առնել , և զինքն ապրեցուցանել . Իսկ 'ի վր իւր սքանչելիս ոչ առնէ . ուրեմն և այնք զորս 'ի վր այլոց առնէր , ոչ էին ճշմարտիւ սքանչելիք : Դէկն . Մատթ . ԻԷ :

89 . Նախատինք նախատչաց քոց անկան 'ի վր իմ : սաղմ . ԿԸ :

89 . Նոյն և աւազակքն , որք խաչեալ էին ընդ նմա ,

Մէն մատթէոս զմիոյ աւազակէն խօսի , զյոգնականն փո_

90 · Քարոզեա՛ դուստր եէմի · զի ահա Թագաւոր քո գայ առ քեզ արդար և փրկիչ · նոյն հեզ։ զաք · Թ ։

91 · Ասեն ցսամուէլ · կացո՛ 'ի վր մեր Թագաւոր դատել զմեզ, որպէս և այլ ազգք ։ Եւ ասէ ցնա տր · լո՛ւր ձայնի ժողովրդեանդ, զի ո՛չ եթէ զքեզ անարգեցին, այլ զիս մերժեցին չթագաւորել 'ի վր նց ։ ա · թագ · ը ։

92 · Եւ եղիցի յաւուր յայնմիկ՝ ասէ տր տր · մտցէ արեգակն 'ի միջօրէի · և խաւարեսցի յերկրի լոյս 'ի տուէ · և դարձուցից 'ի սուգ զտօնս ձեր ։ ամովս · ը ։

93 · Ած ած իմ, նայեա՛ց առ իս, ընդէ՞ր թողեր զիս · հեռի են դէ 'ի փրկութէ իմմէ վն բանից յանցանաց իմոց ։ Ած իմ 'ի տուէ կարդացի առ քեզ, և ինձ ո՛չ լուա՛ր · 'ի գիշերի, և ինձ ոչ անսացեր ։ սաղմ · իա ։

94 · Եւ դարձուցից 'ի սուգ զտօնս ձեր, և զամ երգս ձեր յողբս · և արարից նմ իբրև սուգ սիրելւոյ, և որոց ը՛նդ նմայն իցեն իբրև օր ցաւոց ։ ամովս · ը ։ Եւ կոծեսցին 'ի վր նր կոծ իբրև 'ի վր սիրելւոյ · և աշխարեսցեն աշխար իբրև 'ի վր անդրանկան ։ զաք · ժբ ։

95 · Ետուն 'ի կերակուր իմ լեղի · և 'ի ծարաւ իմ արբուցին ինձ քացախ ։ սաղմ · կը ։

96 · Եւ կատարեսցէ ած յաւուրն վեցերորդի զգործս իւր, զոր արար ։ ծննդ · բ ։

ժդ

նախատէին զնա ։ մատ · իէ ։

90 · Գրեաց և տախտակ մի պիղատոս, և եդ 'ի վր խաչին · և էր գրեալ, յս նազովրեցի թագաւոր հրէից ։ յոհ · ժթ ։

91 · Ասէին ցպիղատոս քահանայապետքն հրէից · մի՛ գրեր թագաւոր հրէից, այլ թէ նա ասաց, թագաւոր եմ հրէից · պատասխանի ետ պիղատոս, զոր ինչ գրեցի գրեցի ։ յոհ · ժթ ։

92 · Էր ժամ երրորդ, և հանին զնա 'ի խաչ · և եբրև վեց ժամ եղև, խաւար եղև ընդ ամ երկիր մինչև ցինն ժամ ։ մարկ · ժե ։

93 · Եւ զինն ժամուն գոչեաց յս 'ի ձայն մեծ, և ասէ · էլի էլի լամասաբաքթանի · այսինքն է · աձ իմ աձ իմ, ընդէ՞ր թողեր զիս ։ մատթ · իէ ։

94 · Եւ կային առ խաչին յսի մայր նր, և քոյր մօր նր մարիամ կղէովպայ · և մարիամ մագդաղենացի · յս իբրև ետես զմայրն, և զաշակերտն զոր սիրէր, զի կայր մօտ, ասէ ցմայրն · կի՛ն դու ահա որդի քո ։ Ապա ասէ ցաշակերտն · ահա մայր քո ։ Եւ յայնմ ժամանակէ էառ աշակերտն զնա առ ինքն ։ յոհ · ժթ ։

95 · Յետ այսորիկ յս, զի կատարեսցի գիրն՝ ասէ · ծարաւի եմ ։ Եւ նոցա (դր զինուորացն) սպունգ լցեալ քացախով ընդ լեղւոյ՝ մատուցին 'ի բերան նր ։ յոհ · ժթ ։

96 · Իբրև էառ յս զքացախն հանդերձ լեղւովն, ասէ, ամ ինչ կատարեալ է ։

խանակ եզականի եղեալ ։ մեկն · մատթ · 27 ։

Գրեաց և զգիր վնասու պիղատոս, միայն մարմնչելով ընդ հրէից վնքնի, զի իբր զչարագործ մատնեցին · ցուցանելով, թէ թագաւորին իւրեանց 'ի վր յարեան ։

Եւ զի՞նչ հրեայքն · ասացին, թէ ասա՛, թէ դա ասաց, թագաւոր եմ հրէից ։ Բայց պիղատոս ո՛չ փոխեաց · այլ յառաջին կամն մնաց հաստատուն ։ ոսկեբեր ։

'Ի յուրբաթու ժամերրորդին, բևեռեցար տր 'ի խաչին · լուծեր զյանցմն նախաստեղծին, և կապեցեր զթշնամին ։ շարակնոցն ։

Գոչէ տրն մեր 'ի ձայն մեծ, նախ՝ առ 'ի ցուցանել զարիութի սրտին, որ յայնչափ ծանր բազմյն տանջանմն ո՛չ նուաղեցաւ յարիութէ ։ Երկրորդ՝ զի լսելի արասցէ ամ մարդկան · թէ վն փրկութե նց թողեալ է 'ի վր խաչին, և յօժարութբ տանի ։

Յանձն առնէ զմայրն աշակերտին, խրատելով զմեզ՝ մինչև ցյետին տուրևառութի շընչոյն առնել զամ խնամարկութի ծնողաց ։ Ո՛չ փոքր ինչ էր յոհաննու պատուիլ պատուովս այսուիկ, և զկալոյն մնալոյն առ խաչին, այնպէս առնուլ զվարձս ։ ոսկեբեր ։

Գիտացեն և տեսեն զամնն կատարեալ, ասէ · ծարաւի եմ ։ Իսկ նոքա սպունգ լի քացախով մատուցեալ, այնպէս արբուցանէին նմա, իբրև չարագործի ։

Հրեայքն ո՛չ միայն զջուրն արգելին, այլ և յաւելին 'ի քացախն զլեղի անմանոց · և տրն

յոհ . ժթ :

մեր յօժարութեամբ եհառ զայն, եւ եհարք : Պեկն :

97. Եւ հանգեաւ յաւուրն եօթներորդի յամ գործոց իւրոց, զոր արար : Ծննդոց . Բ : Եւ ելեր, բազմեցար . ննջեցեր իբրեւ զառիւծ : Ծննդոց . ԽԹ : Եւ յետ վաթսուն եւ երկուց եօթներորդաց բարձցի օծութիւն : Դան . Թ : Եւ եղեն մեռեալքն զորս մեռոյց սամփսոն 'ի մահուան իւրում առաւել քան զորս սպան 'ի կենդանութեան իւրում : Դատ . ԺԶ :

97. Եւ խոնարհեցուցեալ զգլուխն աւանդեաց զհոգին : յոհ . ժթ :

Մէ զի եհան զհոգին՝ խոնարհեցոյց զգլուխն . այլ նախ խոնարհեցոյց, եւ ապա եհան : Որով յայտնեաց աւետարանիչն, թէ յիւրն նա է տր : Ոսկեբեր : Կարողի 'ի սքանչելեացս, տծ մարմնով վն իմ խաչեալ, մերով բնութբս մեռանի, տծ անմահ խոստովանի : Շարակն :

98. Եւ տաց զչարս փոխանակ գերեզմանին նր, եւ զմեծամեծս փոխանակ մահու նր : Զի անօրէնութիւն ինչ ոչ գործեաց, եւ ոչ գտաւ նենգութիւն 'ի բերան նր : Եւ տր կամի սրբել զնա 'ի վիրաց անտի . . . . . եւ կամի տր 'ի ձեռն նր բառնալ 'ի ցաւոց անձին նր . . . . վասն այսորիկ նա ժառանգեսցէ զբազումս, եւ զաւար հզօրաց բաշխեսցէ, փոխանակ զի 'ի մահ մատնեցաւ անձն նր : Եսայ . ԾԳ :

98. Եւ ահա վարագոյր տաճարին պատառեցաւ յերկուս 'ի վերուստ մինչեւ 'ի վայր . եւ երկիր շարժեցաւ . եւ վէմք պատառեցան, եւ գերեզմանք բացան . եւ բազում մարմինք ննջեցելոց սրբոց յարեան . եւ ելեալ 'ի գերեզմանաց յետ յարութեան նր մտին 'ի քաղաքն սբ, եւ երեւեցան բազմաց : Իսկ հարիւրապետն եւ որք ընդ նմա պահէին զյս, իբրեւ տեսին զշարժումն, եւ զեղելսն, երկեան յոյժ . եւ ասեն . արդարեւ այ որդի էր սա : Մատթ . ԻԷ :

Երկիր հիմամբքն սասանեցաւ եւ վարագոյր տճ մէջ հերձաւ, վէմք 'ի յինքեանց պատառեցան եւ գերեզմանք մահու բացան : Արդ՝ տճ վիմացն որք շարժէին շարժեա զանշարժ սիրտս 'ի բարին, տճ պատառել վարագուրին, զիմ պատառեա զգիր պարտին . ընդ մեռելոցն որք յառնէին, կանգնեա զմեղօք մեռեալ հոգին : Շարակն : Զ այսմ հարիւրապետէ ասացեալ լինի, թէ էր որդն զունկիանոս, զոր տօնէ սբ եկեղեցի : Եւ սա էր գլխաւորն՝ որ ասաց, արդարեւ որդի այ էր սա : Պեկն :

99. Խօսեցաւ տր ընդ մովսէսի, եւ ասէ . այս է օրէն զատկի . . . . 'ի տան միում կերիցի . . . . եւ ոսկր մի՛ բեկանիցէք 'ի նմանէ : Ելից . ԺԲ :

99. Իսկ հրէայքն աղաչեցին զպիղատոս, զի խորտակեսցեն զբարձսն նոցա, եւ բարձցին : Եկին զինուորքն եւ զառաջնոյն խորտակեցին զբարձսն, նոյնպէս եւ զմիւսոյն . բայց իբրեւ եկին առ յս, եւ տեսին, զի այն ինչ մեռեալ էր . ոչ խորտակեցին զբարձսն նորա :

Հրէայք, որք զուղտն կլանէին, եւ զմժղուկն քամէին պարզէին . վն աւուրն ուրբաթու խորտակել զբարձսն աղաչէին : Եւ եկեալ զինուորացն զաւազակացն խորտակեցին . իսկ զՔսին, զի այն ինչ մեռեալ էր, ոչ խորտակեցին : Ոսկեբ :

100. Ի վէրս ցաւոց իմոց յաւելին : Սաղ . ԿԸ : Եւ առէք զջուր ուրախութեան յաղբերացն փրկութեան : Եսայ . ԺԲ : Լուասցէ զգինեաւ զպատմուճան իւր, եւ արեամբ խաղողոյ զհանդերձ իւր : Ծննդ . ԽԹ : Զի ցօղն որ 'ի քէն է, բժշկութիւն է նց : Եսայ . ԻԶ : Եւ էարկ տր ած թմբրութիւն 'ի վր ադամայ, եւ ննջեաց . եւ էառ մի 'ի կողից նր, եւ ելից

100. Այլ մի 'ի զինուորացն տիգաւ խոցեաց զկողս նր . եւ վաղվաղակի ելանէր արիւն եւ ջուր . եւ որ ետեսն վկայեաց, եւ ճշմարիտ է վկայութիւն նր, եւ նա գիտէ, թէ ճշմարիտ ասէ . զի եւ դուք հաւատասջիք : Այս եղեւ, զի լցցի գիրն, թէ ոսկր նորա մի փշրեսցի : Եւ դարձեալ միւս գիր ասէ, թէ հայեսցին 'ի

Սակայն շնորհս առնելով հրէիցն, տիգաւ խոցեցին զկողն նր . եւ զմեռեալ մարմինն թշնամանէին : Այլ զոր ինչ 'ի չար կամաց գործէին նք, մարգարէութիւն անտի լինէր . թէ հայեսցին 'ի նա, յոր խոցեցին : Եւ խորհուրդ անճառելի լինէր կատարեալ : Քանզի ել, ասէ . արիւն . եւ ջուր : Զ ի յերկաքանչիւրոցն յայտնյա

ժե

է այնր մարմին . և շինեաց տր
ած զկողն զոր էառ յադամայ
'ի կին , և էած առ ադամ :
Եւ ասէ ադամ . այս այժմիկ
ոսկր յոսկերաց իմոց , և մար-
մին 'ի մարմնոյ իմմէ : ծննդ . բ :
101 . Տր ած փրկութե իմոյ , 'ի
տուէ կարդացի , և 'ի գիշերի
առաջի քոյ : Օ՛ն լցաւ չարչա
րանօք անձն իմ , և կեանք իմ
'ի դժոխս մերձեցան . և հա-
մարեցայ ես ը այնոսիկ , որք
իջանեն 'ի գուբ : Եղէ ես
ոպ մարդ առանց օգնականի ,
և 'ի մեռեալս ազատ : Ոպ վի
րաւորս որք ննջեն 'ի գերեզ-
մանի : Եդին զիս 'ի գբի ներք
նումն , 'ի խաւարի , և 'ի ըստ
ուերս մահու : Յիս հաստատե
ցաւ սրտմտութիւնք , զամ ըզ
բօսանս քո ածեր 'ի վր իմ : Մի՞
թէ մեռելոց առնիցես սքան-
չելիս , կամ բժիշկք յարուցա-
նիցեն , և խոստովան առնի-
ցեն առ քեզ : Միթէ պատ-
մեսցէ ոք 'ի գերեզմանի զողոր
մութիւնս քո , կամ զճշմարտու-
թիւնս քո 'ի կորստեան : Մի թէ
ծանիցի՞ն 'ի խաւարի սքան-
չելիք քո . կամ արդարութիւնք
յերկիր մոռացեալ : սաղմ . ձէ :
102 . Ո՞վ մք ասէին զանձնէ իմ
մէ՝ թէ չիք փրկութի սր առ ած
իւր : Այլ դու տր օգնական
իմ ես . փառք իմ , և բարձրա
ցուցիչ գլխոյ իմոյ : սաղմ . գ :
Մի՞ թէ որ ննջիցէ , և այլ ոչ
եւս յաւելցի յառնել : սաղմ . խ :
Ես ննջեցի , և 'ի քուն եղէ ,
զարթեայ՝ և տր ը ւանօղ իմ էր :
Ոչ երկեայց ես 'ի բիւրուց զօ-
րացն , ոյք շուրջանակի պա-
տեն պաշարեն պահէին զիս աղ . գ :
Մի՞ տուն հար լինիր ինձ թշնա
մի իմ , զի գլորեցայ . միւսան-
գամ կանգնեցայց : միք . է :
Այլ դու տր ողորմեա՛ ինձ , և
կանգնեա՛ զիս , և ես հատու-
ցից նց : սաղմ . խ :
103 . Ննջեցից ը տմ ստորին կող
մանս երկրի , և հայեցայց յամ

Նա յոր խոցեցին : յոհ . ժթ :
101 . Եւ էօյլէ էրէնլոյ է-
ղու , խանկի ուրբաթը էր որ
'ի շաբաթըն ճոանէր , էյլէու
յուվուէֆ որ յարէ ճաթըէսին էր ,
այր պարէնէշը նախարար , որ
եւ ինքին իւէ անին ունէր աբ-
խայութէն տյ : Հաճարջա-
նէցաս է ճոսպ առա պիղատոս ,
եւ խնդրեաց պճարմինն յսի :
Եւ պիղատոս պարճայաւ թէ
այնչափ վաղ մեռաւ : Եւ
էրբիւ աբուգէտց 'ի հարիւրա
պետէ անոր , շնորհեաց պճար
մինն յովսէփայ : Եւ յովսէփ
գնեաց կտաւ , և իջու-
ցեալ զնա պատեաց կտաւովն .
եւ եդ 'ի գերեզմանի՝ զոր էր
փորեալ 'ի վիմէ . և թաւա-
լեցոյց զվէմ մի 'ի դուռն
գերեզմանին : մարկ . ժե :

102 . Եւ 'ի վաղէւ անդր
որ է յետ ուրբաթուն , ժո-
ղովեցան քահանայապետքն ,
եւ փարիսեցիքն առ պիղատոս ,
եւ ասեն . տր , յիշեցաք , զի մո
լորեցուցիչն այն ասէր . մինչ
կենդանին էր , թէ յետ երից
աւուրց յառնեմ : Արդ՝ հրա
մայեա՛ զգուշանալ գերեզմա
նին մինչև յերիս աւուրս :
Ասէ ցնոսա պիղատոս , ու-
նիք զօրականս , երթայք զգու
շացարո՛ւք որպէս և գիտէք :
Եւ նոքա երթեալ զգուշա-
ցան գերեզմանին , և կնքե-
ցին զվէմն հանդերձ զօրակա
նօքն : մատթ . իէ :

103 . Իջ 'ի դժոխս : (այս 'ի
հանգանակէ առաքելոցն է :)

նէ լինել շինեալ եկեղեցի , 'ի
ձեռն ջրոյ վերստին ծնէն , և
'ի ձեռն արեան և մարմնոյ սը
նեալ : ռոչէբեր :

Յովսէփ ճշմարիտ և արդար
հայցէր 'ի պիղատոսէ զհասա-
րակաց զպարգևատուն , որ
տուաւ մեզ զանձ անկողոպտե
լի : Պատեալ 'ոք կտաւօք զմար
մինն տէրունական , զարկողն
զլոյս ոպ զօթոց , որ զգեցոյց
մեզ զգեստ անկողոպտելի : Ե-
դաւ 'ի նորափոր 'ի վիմի , և մա
տանեաւ կնքեցաւ . որ զնախա
տեղծն կենդանացոյց , և զմարդ-
կան կապանս մահու ելոյծ : Որ
բաշխօղդ ես բարութեց , և
պարգևատու արարածոց քոց ,
այսօր հանձեցար խնդրել 'ի պար
գևի մասին 'ի պիղատոսէ . զի
և մեզ շնորհեսցես զպարգևս
ողորմութե քոյ : Օ՛ որ ո՞չ ըը
նութիւք արարածոց զած տա-
նիւր , մահուամբ սահմանեալ
դնի 'ի նոր գերեզմանի , նոր
զիս ընդունելով մարդ : շար-
կան :

Ով անմահդ զրով հաստատեալ
քարանդ . կնքի մատանեաւ ան
կորուստ պահելով զմեզ հաւա
տով երրորդութեդ : Օ՛ անյաղ
թելի զթագաւորն որ պահի 'ի
վիմածորայ զանձն անմահու-
թե , բարձր արարէք : Կենդա
նիդ յաւիտենից քո այսօր 'ի գե
րեզմանի եդար , և պահա-
պանքն պահէին զգուշութբ
զգերեզմանքն տր : Որ յէութեդ
ես է հօր անպարագրելի բանդ ,
այսօր մատանեաւ քահնայիցն
պարագրիլ 'ի յանձն առեր ան
կողոպտելի զանձ , զի զմեզ
փրկեսցես 'ի յանցանաց մերոց :
շարական :

Որում սպասէին արգելեալքն
'ի մեղասէր բանտին , ազատե

նջեցեր և լուսաւորեցից զամ
յուսացեալս 'ի տր ։ Եկղ. ԻԴ. 45 ։
Ըստ որ 'ի խորոց անդըն-
դոց դարձուցից, և 'ի միջոյ
ժամեաց զայն 'ի դուրս կորզե-
ցից ։ սաղմ. ԿԷ ։ Նա դու ա-
րեամբ ուխտի քոյ արձակեցեր
զկապեալսքո յանջրդի գբոյ ։
զաք. Թ ։ Ողջոյն քաղաքս ա-
պաստանք, փախչել անդր ամե-
նայն որ հարկանիցէ զանձն ուրուք
ակամայ ։ և բնակեսցի անդ
մինչև մեռանիցի քահանայն
մեծ. և յետ մեռանելոյն դարձ-
ցի յերկիր կալուածոյ իւրոյ ։
Թուոց. ԼԵ ։

Թէպէտ և մեռաւ մարմնով,
այլ կենդանի է հոգւով. ո-
րով և ոգւոցն որք էին 'ի բան-
տին, երթեալ քարոզեաց ։ Ա.
Պետ. Գ ։ Որ ելն զի՞նչ է,
եթէ ո՛չ զի էջ նախ 'ի ստորին
կողմն երկրի, որ էջն նոյն է, և
որ ելն 'ի վերոյ քան զամն եր-
կինս. զի լցցէ զամն ։ Եփես. Դ ։
Օ այսչափ բանս զիջ-
մանէն քո 'ի դժոխս,
'Քըլինկարագրաւ ոչ ու-
րեք գտանի յաւետարա-
նի, 'ի հանդամանս, և
'ի թղթոց առաքելոցն
առեալ կարգեցաք ։

ցուցէր յուսոյ գալստեան ամե-
նորդւոյն 'ի յերկնից ։ Որ էջն 'ի
ստորին կողմն երկրի. և դո-
ղալով սասանեցան դժոխք ։ Որ
փոխանակ մեղաւորաց զմեռա-
նիլ յանձն առեր. իջանելով 'ի
դժոխս փրկեցեր 'ի մեղաւորս
բանտէն զգերեալսն ։ Սարսե-
ցին սանդարամետք 'ի յամուրեան
առ հայր զհոգիդ, որ 'ի դը-
ժոխս իջեր ներքին 'ի բանտ մա-
հու և խաւարին. կապեալ զխ-
ռանն մահածին, հաներ ըզ-
հոգիսն որ 'ի բանտին ։ շարա-
կան ։

Ահա երեքին մերոյ յարութեանն, համբարձման, առաքման հոգւոյն սրբոյ, և առ միւսանգամ
գալստեան քոյ փառօք ։

Բանք մարգարէից ։

104. Յարիցէ ած, և ցրուեսցին ամ թշնամիք նր, փախիցեն ատելիքն նր յերեսաց նր ։ սղ. ԿԷ ։ Նա եւ յօժնան 'ի փոր կիտին զերիս տիւս, և զերիս գիշերս ։ յովն. Բ ։ Նա հրամայեցաւ 'ի տնէ վիշապ ձկանն և ենթուք զնա 'ի ցամաք ։ յովն. Բ ։ Մի թէ որ ննջիցէ, և այլ ոչ ևս յաւելցի յառնել ։ սաղմ. Խ ։ Ես ննջեցի և 'ի քուն եղէ, զարթեայ և տր ընդունիօղ իմ էր ։ Ոչ երկեայց ես 'ի բիւրուց զօրաց նց, որք շուրջանակի պատեալ պաշարեալ պահէին զիս ։ Արի տր և փրկեա զիս ած իմ. զի դու հարեր զամենեսեան, որք էին ընդ իս թշնամութբ 'ի տարապարտուց, և զատամունս մեղաւորաց փշրեցես ։ սղ. Գ ։ Ոչ թողցես զանձն իմ 'ի դժոխս, և ոչ տացես նոյ քում տեսանել զապականութի ։ սաղմ. ԺԵ ։ Ուր է յաղթութի քո մահ. ուր է խայթոց քո դժոխք ։ ովս. ԺԳ ։ Մի տմնհար լինիր ինձ թշնամի իմ զի գլորեցայ, միւսանգամ կանգնեցայց ։ միք. Է ։
Յաւուր յայնմիկ կանգնեցից

Բանք որք առաքելականին ։

104. Նա յերեկոյի շաբաթուն յորում լուսանայր միաշաբաթին, եկն մարեմ մագդաղենացի, և միւս մարեմ տեսանել զգերեզմանն ։ Եւ ահա շարժումն մեծ եղև. զի հրեշտակ տն իջեալ յերկնից, մատուցեալ 'ի բաց թաւալեցոյց զվէմն 'ի դրանց անտի, և նստէր 'ի վր նր ։ Եւ էր տեսիլ նր իբրև զփայլակն. և հանդերձ նր սպիտակ իբրև զձիւն ։ Եւ յահէ անտի նր խռովեցան պահապանքն և եղեն իբրև զմեռեալս ։ Պատասխանի ետ հրեշտակն, և ասէ ցկանայսն. Մի երկնչիք դուք, գիտեմ, զի զյս զխաչելեալն խնդրէք, չէ աստ. քանզի յարեաւ որպէս ասացն, եկայք և տեսէք զտեղին ուր կայր ։ Եւ վաղ վաղակի երթայք ասացէք աշակերտացն նր թէ յարեաւ, և ահա յառաջանայ քան զձեզ 'ի գալիլեա. անդ տեսանիցէք զնա, ահա ասացի ձեզ ։ Եւ ելեալ վաղվաղակի ահիւ և խնդութբ բազմաւ ընթանային պատմել աշակերտացն ։ Եւ

Բանք եկեղեցւոյ ։

Որ յարեարդ 'ի մեռելոց յաւուր երրորդի քո որդի ած, փառաւորեալ է քո յարութիւդ ։ 'Ի ձայն ահեղ յարուեն քո տր զարհուրեցան զինուորացն դասքն յարփիափայլ հրեշտակին իջմանն, և դողալով շարժեցաւ երկիր ։ Փայլակնաձև հրեշտակն իջեալ յերկնից զարհուրեցոյց զպահապանս, և զնոր կանայսն խնդութբ լցոյց ։ Այսօր տեսիլ ահեղակերպ հրեշտակին մերձեալ 'ի դասնդ զինուորացն, այսօր սրտաբեկէն պահապանացն զարհուրեն մեռանելին ։ Յուղաբերից կանանցն եկեն 'ի տը գերեզմանն, և զահաւոր հրեշտակապետին զձայնն լուեալ, որք զկենդանին խնդրէք, յարեաւ քն անմահ թագաւորն ։ Կանխելով տը կանանցն Բ առաւօտն 'ի գերեզմանն, և զահաւոր յարուեն զձայնն 'ի հրեշտակէն լուեալ, եթէ յարեաւ ած ։ Թողեալ զտրտմութի երջանիկ և տը կանանցն, և խընդութբ ընթանային պատմել աշակերտացն, եթէ յարեաւ ած ։ Օ սքանչելի և զհրաշա-

զխորանն դաւթի զանկեալն , և կանգնեցից զկործանեալս նր : ամովս . Թ :

Փոքր ինչ խոնարհ արարեր զնա քան զհրեշտակս . փառօք և պատուով պսակեցեր զնա , և կացուցեր զնա 'ի վր ամ ձեռակերտաց քոց : սաղմ . Ը : Փրկեցեր զիս 'ի հակառակութէ ժողովրդոց , և կացուցեր զիս գլուխ հեթանոսաց : սաղմ . ԺԷ :

105 . Խնդրեա՛ յինէն , և տաց քեզ զհեթանոսս 'ի ժառանգութի , և իշխանութի քեզ ը ամ ծագս երկրի : սաղ . Բ : Տեսանէի . և ահա ը ամպս երկնից իբրև որդի մարդոյ գայր .... Եւ նմա տուաւ իշխանութի , և պատիւ , և արքայութի . և ամ ազգք , և ազինք , և լեզուք նր մա ծառայեսցեն : Իշխանութի նր իշխանութի յաւիտենական որ ո՛չ անցանէ , և թագաւորութի նր ո՛չ եղծանիցի : դան . Է : Կացուցես զնա իշխան ը ամ երկիր , և յիշեսցի անուն քո ը ամ ազգս ազգաց . վն այսորիկ ժողովուրդք խոստովան եղիցին առ քեզ յաւիտեան , և յաւիտեանս յաւիտենից : սաղմ . խդ : Ո՛չ են բանք , և ոչ են խօսք , որոց ոչ լսին ձայնք նոցա : ը ամ երկիր ել բարբառ նոցա . և մինչև 'ի ծագս աշխարհի են խօսք նոցա : սաղմ . ԺԸ : Տր թագաւորեաց զվայելչութի զգեցաւ , զգեցաւ տր զզօրութի ը մէջ իւր էած : Հաստատեաց զաշխարհ , զի մի՛ սասանեսցի . պատրաստ է աթոռ քո 'ի սկզբանէ յաւիտենից դու ես : սաղմ . ղԲ :

անդ պատահեաց նոցա յն , և ասէ , ո՞ղջ էք : Եւ նոքա մատուցեալ կալան զոտս նր , և երկիրպագին նմա : Յայնժամ ասէ ցնս յն . Երթա՛յք ասացէք եղբարցն իմոց , զի երթիցեն 'ի Գալիլեա , և անդ տեսցեն զիս : Իսկ մետասան աշակերտքն գնացին 'ի Գալիլեայ 'ի լեառնն՝ ուր ժամադիր եղև նոցա յն . Եւ իբրև տեսին զնա , երկիրպագին նմա , և ոմանք երկմտեցան :

105 . Եւ մատուցեալ յս խօսեցաւ ընդ նոսա , և ասէ . տուաւ ինձ ամենայն իշխանութի յերկինս և յերկրի : Որպէս առաքեաց զիս հայր , և ես առաքեմ զձեզ . գնացէք այսուհետև աշակերտեցէք զամ հեթանոսս . մկրտեցէք զնոսա յանուն հօր , և որդւոյ , և հոգւոյն սբյ . ուսուցէք նոցա պահել զամ զոր ինչ պատուիրեցի ձեզ : մատթ . ԻԸ : Եւ ասէ ցնոսա , երթա՛յք յաշխարհ ամ . և քարոզեցէք զաւետարանն ամենայն արարածոց : Որ հաւատայ՝ և մկրտեսցի , կեցցէ . և որ ոչն հաւատայ , դատապարտեսցի : Նշանք այսոքիկ՝ որք հաւատասցեն , երթիցեն զհետ այնոցիկ . յանուն իմ դևս հանիցեն . լեզուս խօսեսցին . 'ի ձեռս իւրեանց օձս բարձցեն . և թէ մահացու ինչ դեղ արբիցեն , նոցա ինչ ոչ վնասեսցէ , 'ի վր հիւանդաց ձեռս դիցեն և բժշկեսցեն : մարկ . ԺԶ :

գործ զյարութիւն քո՛ւ առաքելոցն ստուգապէս տեսեալ , ընդ հանուր քարոզեսցին , եթէ յարեաւ քս : շարական : Նոցա 'ի գնալն պատահի , ողջոյն ոտիցն երկրպագել : յն որդի :

Աշակերտացն պատուիրեցէք , 'ի Գալիլեա երթա՛յք տեսէք , և ձի քարոզեցէք : Բայց աշակերտքն նր գնացին , 'ի ժամադրեալ նդ տեղին , այլակերպեալ զտրն տեսին , որ երբեմն 'ի տբ լերին : Տրն խօսէր մետասանեցն , և առաքէր յերկիր ըղ նոսին , զհեթանոսս աշակերտել . երրորդութեն մկրտել . զպատուիրանն ուսուցանել : յն որդի : Եւ համբարձեալ քս առ հր առաքելոցն . և տուեալ ողջոյն կենդանարար , առաքեցեր զնոսա 'ի փրկութի տիեզերաց : շարական : Զի՛ք ինչ ամենակալին ամ այնպէս ընդունելի , իբրև զնախաման փրկութե հոգւոց . Գրիգոր : Բան զամ ամծայինս ամծայնագոյն է գործակից լինել այ 'ի դարձումն մեղաւորաց , ուր մաքուր սիրովն ամենեցուն փրկութե վաստակեն : դիոնեսիոս :

Հաւատացեալք , որք զքր խոր հուրդս այ քարոզեն , զի՛նչ այլ ինչ առնեն , բայց եթէ 'ի նոր լեզուս խօսին : Եւ որք բարի խրատուք իւրեանց բառնան զչարութի սրտի օտարաց , 'ի ձեռս իւրեանց զօձս բառնան . և յորժամ զմահաբեր հրապոյրս լուեալ , ո՛չ գործեն ըղձարն , զմահացու դեղ ըմպեն , և ո՛չ վնասին : Եւ յորժամ բարի գործոց օրինակաւ զտկարացեալն 'ի բարիս հաստատեն , 'ի վր հիւանդաց ձեռս դնեն ,

106 . Համբարձաւ տէր օրհնութեամբ . և տէր մեր ձայնիւ փողոյ : Աւագաւուրեայ տէր 'ի վերայ հեթանոսաց . տէր նստաւ յաթոռ սրբութեան իւրոյ : սաղմ . խզ : Համբարձէ՛ք իշխանք ըզդրունս ձեր 'ի վեր . համբարձցին դրունք յաւիտենից . և մտցէ թագաւոր փառաց : Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց . տէր հզօր զօրութեամբ իւրով տէր հզօր 'ի պատերազմի . Համբարձէ՛ք իշխանք զդրունս ձեր 'ի վեր . համբարձցին դրունք յաւիտենից , և մտցէ թագաւոր փառաց : Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց , տէր զօրութեանց՝ սա ինքն է թագաւոր փառաց : սաղմ . իդ : Իսկ այս ո՞վ է որ դիմեալ գայ յեդովմայ կարմրութի՞ն ձորձոց իւրոց 'ի բոսորայ , գեղեցիկ պատմուճանաւ , և բուռն զօրութեամբ : Ես խօսիմ զարդարութիւն , և իրաւունս փրկութեան : Ընդէ՞ր կարմիր են ձորձքդ , և ջանդերձքդ իբրև հնձանահարի լիոյ հնձանի կոխելոյ : Հնձան հարի միայն և 'ի հեթանոսաց ոչ ոք էր ընդ իս . կոխեցի զնոսա սրտմտութեամբ , և ճմլեցի զնոսա բարկութեամբ , և իջուցի յերկիր , և զարիւն զհանդերձս իմ թաթաւեցի : Զի հասեալ էր 'ի վերայ նոցա օր հատուցման . և ամ փրկութեան եկեալ հասեալ : Հայեցայ և ոչ ոք էր որ օգնէր . զմտաւ ածի , և ոչ ոք էր որ 'ի թիկունս հասանէր . փրկեաց զնոսա բազուկ իմ : եսայ . կգ :

106 . [illegible]

և բժշկեն : [illegible] :

Ըանխիծս այսուհիկ երաշ.քս ըղ միտս առաքելոց՝ իմանալ ըզգիրս , որք մարգարէանային վասն այնր տեառն : Եւ թէ քարոզել յանուն նորա ապաշխարութիւն . ամենայն անուանն , հրամանաւ , և զօրութեամբ արդեանց մահուանն քո տուեալ լինել յամենայն ազգս ապաշխարութեան , և թողութեան մեղաց : Եւ ես , ասէ , յետ քանի ինչ աւուրց՝ յաւուր յիսներորդի առաքեմ զհոգի սրբոյ : [illegible] : Ոչ մարտիկ զօրականաց , ոչ թոյլ տայ քո աշակերտացն 'ի ճակատ ելանել , յառաջ քան զզգեստաւորելն հոգւոյն սրբոյ : [illegible] : Օրհնեաց զնոսա , տէր գրեալ 'ի վերայ նոցա խաչիւ՝ ըստ սրբոյն դիմանկարօսն զօրմէ ասէ հեռանի մոս . զայն զայս եթող մեզ տէր 'ի համբառնալն իւրում առ հայր զի համբարձակ լիցուք ասել . նշանեցաւ առ մեզ լոյս երեսաց քոց : Պարձան ուրախութեան , զի տեսանէին զքո վերադարձն իւրեանց փառաւոր յաղթութեամբ յերկինս ելանել : [illegible] : Համբարձաւ տէրն մեր քո օրհնութեամբ ամպս երկնից , և առաքելոցն երկրպագեալ դարձան յեէմ . միաբանութեամբ վերնատան զաղօթս : Միաբանեալ սբ առաքեալքն . միախոհ , և միակրօն , միաբանութեամբ տէրին 'ի սբ վերնատանն , և ակն ունէին զալստեան սբ հոգւոյն : [illegible] :

107 . Եւ եղիցի յետ այսորիկ հեղից յոգւոյ իմմէ 'ի վերայ ամենայն մարմնոյ , և մարգարէասցեն ուստերք ձեր , և դստերք ձեր . և ծերք ձեր երազեսցին , և երիտասարդք ձեր տեսիլս տեսցեն : Եւ 'ի վերայ ծառայից իմոց , և 'ի վերայ աղախնայց իմոց յաւուրսն յայնոսիկ հեղից յոգւոյ իմմէ , և մարգարէասցեն : և

107 . [illegible]

Որ յիններեակ յօբելինին , 'ի կատարման պենտէկոստէին : Առաքեցեր զքո սբ զհոգին , 'ի վերնատունն խորհրդին : Ըստ կանխագոյն խոստմանն բանին , և աւետեաց քոց հրամանին , մխիթարել զորբութիւն , աշակերտաց մետասանին : Յորում անտես , և անքննին , հրաշեաց նման հողմոյ ուժգին ,

եղիցի ամ որ կարգասցէ զա_
նուն ամն՝ կեցցէ ։ յովէլ ․ Բ ։

108 ․ Ասաց Տր ցՏր իմ նիստ
ը աջմէ իմմէ , մինչև եդից ըզ
թշնամիս քո պատուանդան ո_
տից քոց ։ Խորտակեսցէ յա_
ւուր բարկութե զթագաւորս ․
դատեսցէ զհեթանոսս , և բա
զում արասցէ զհարուածս , և
խորտակեսցէ զգլուխս բազ_
մաց յերկրի ։ Ուղխս՝ի ձա_
նապարհի արբցէ ․ վնկ և բարձր
արասցէ զգլուխս ։ սաղմ ․ ՃԺ
Այծ մեր յայտնապէս եկեսցէ ․
և Այծ մեր մի՛ դադարեսցէ ։ Հուր
առաջի նր բորբոքեսցէ , և
շուրջ զնովաւ մրրիկ յոյժ ։ Կո
չեսցէ զերկինս ՝ի վերուստ ․ և
զերկիր ՝ի դատել զժողովուրդ
իւր , ժողովել առ ինքն զՍրբս
իւր ։ սաղմ ․ ԽԹ ։
Յայնժամ ցնծասցեն ամ ծառք
անտառի յերեսաց Տն զի գայ , և
գայ նա՝ի դատել զերկիր ։ Դա
տէ զՏս արդարութբ , և զժո
ղովուրդս իւր ուղղութեամբ ։
սաղմ ․ ՂԵ ։

Հր նոցա ։ Եւ լցան ամենե_
քեան հոգւովն սբով , և խօ_
սէին յայլ լեզուս՝ որպէս և
հոգին տայր բարբառել նո_
ցա ։ գործ ․ Բ ։

108 ․ Եւ յորժամ եկեսցէ
Որդի մարդոյ փառօք իւրովք ,
և ամ հրեշտակք ընդ նմա ։
Յայնժամ նստցէ յաթոռ փա
ռաց իւրոց , և ժողովեսցին
առաջի նր ամ ազգք ։ Եւ
մեկնեսցէ զնոսա ՝ի միմեանց՝
որպէս հովիւ զի մեկնեսցէ
զօդիս յայծեաց , և կացուս
ցէ զօդիսն ընդ աջմէ , և զայ
ծիսն ՝ի ձախմէ ։ Յայնժամ
ասասցէ Թագաւորն ցայնոսիկ ,
որք ընդ աջմէն իցեն ․ Եկայք
օրհնեալք Հօր իմոյ , ժառանգե
ցէք զպատրաստեալ ձեզ զար
քայութիւն ՝ի սկզբանէ աշխ ։
Յայնժամ ասասցէ և ցայնո_
սիկ , որք ընդ ահեկէն իցեն ․
Երթայք յինէն անիծեալք , ՝ի
հուրն յաւիտենական , որ
պատրաստեալ է սատանայի ,
և հրեշտակաց նր , և այլն ։
Եւ երթիցեն նոքա ՝ի տան_
ջանս յաւիտենականս , և
արդարքն ՝ի կեանսն յաւիտե
նականս ։ Մատթ ․ ԻԵ ։

եկից զտունն յորնստէին , մաք
րիչ բոցովլ ծախող չարին ։ Յոր
մէ պարգևք ամծային , հրեղէն
լեզուօք բաժանեցին ։ յն որդի ։

Յորժամ հայր և որդ հոգին ,
Երեքն յերկիր խոնարհեսցին ․
Երեք և զօրք վերին հոտին ,
մինչ զի թափուր մնայ երկին ։
Իսկ թագաւորդ՝ի մեծ բեմբին
նստի յաթոռ դատաստանին ։
Հովուին հանդէպ զամ ժողո
վին , հօտի նման ազգք երկրա
ծին ։ Ողերն յաջեայտ կար
գեսցին , ուլքն՝ի ձախմէ քում
մէ դասին ։ Անդ ամ գաղտ_
նիք յայտնին , զոր ՝ի ծածուկ
ասա գործեցին ․ Առաջի
և հօրքըյին ․ և հրեշտակացն
ամենայնին ․ միայն ոյք ասա
խոստովանին ․ լինին ծածկեալք ,
և ոչ յիշին ։ Եւ ամ որք յայնմ
աւուր , անապաշխար մեղօք
լինին , իւրաքանչիւր ոք զար_
ժանին , առցեն ՝ի քէն չափով
յանցին ։ Նաև բարւոյ կող_
մանն մասին , պարգևք բարեաց
՝ի քէն տացին , ըստ հաւատոյ , և
ըստ գործոյ , և ըստ շնորհաց աւա
զանին ։ յն որդին ։

Աղօ սքանչելագործութեան փրկչին մերոյ Բանք ։

Սքանչելագործութեանց փրկչին մերոյ նա_
խագուշակք եղեն մարգարէքն , ոչ միայն
բանիւք , այլ և սքանչելագործութբք ։ Իբր
զի որպ բանք նոցա նշանօքն զորս արարին ,
արժանահաւատք եղեն ․ սոյնպէս և բանք
քսի , որք առ ՝ի նմանէ բազում և մեծա_
մեծ նշանօք հաստատեցան , ես առաւել
արժանահաւատ տեսցին ինձ ։ Ըստի ա_
սէր տրն ․ Զգործսն , զոր ես գործեմ յանուն
Հօր իմոյ , նոքին են վկայեն զն իմ ․ յոհ ․ Ժ ․ 25 ։

Եւ ես ասէր ․ Դուք առաքեցէք առ յոհաննէս ,
և վկայեաց ճշմարտութե ․ այլ ես ունիմ զվկայու
թե մեծ ևս քան զյոհաննու , զգործսն , զորս ետ ինձ
հայր՝ զի կատարեցից զնոսա , նոքին են գործքն զոր
գործեմ , վկայեն վասն իմ , եթէ հայր առաքեաց
զիս ։ յոհ ․ Ե ․ 33 ․ և 36 ։ Այլ արդ՝ զգուշմարին
սքանչելեաց մարգարէից՝ յերկրորդում մա
սին կարգեցաք , վասն այսորիկ զփրկչինն
միայն կարգեմք աստ ։

Բանք մարգարէից ։

Ո_
րոցագործք ձեռք լքեալք ,
և ծունկք կթուցեալք ․ մխի_
թարեցարուք կարճամիտք սրբ
տիւք ․ զօրացարուք , և մի երկն

Բանք սբ աւետարանին ։

Իսկ յոհաննէս իբրև
լուաւ ՝ի բանտին ըզ_
գործսն քսի , առաքեաց ՝ի
ձեռն աշակերտացն իւրոց

Աղօ յեկեղեցւոյ ։

Ու ՝ի վկայութեանց եկեղեցւոյ
յայսմ վայրի ոչ առ իւրաքան
չիւր բան սքանչելեացն՝ առան
ձին բանս պէտք են մեզ յա_

չէք : Ի հաւատն քո մեր հա-
ւատացաք զդատաստան, և հա-
տուցէ . ինքնին եկեսցէ, և
փրկեսցէ զմեզ : Յայնժամ
վազեսցէ կաղն իբրև զեղջերու
և պարզ լիցի լեզու ծանրախօ-
սաց : Զի ջուր բղխեսցէ յա-
նապատի, և գետ ՚ի ծարաւուտ
երկրի : եսայ, լե . 3 : Տր բա-
նայ զաչս կուրաց, և կանգ-
նէ զգլորեալս տր : սաղմ .
ճխե . 8 :

Աւետարանել աղքատաց ա-
ռաքեաց զիս . բժշկել զբեկեալս
սրտիւք, քարոզել գերեաց թո-
ղութիւն, և կուրաց տե-
սանել . եսայ . կա :

և ասէ ցնա, դու ես որ գա-
լոցն էիր, եթէ այլում ակնկալ-
ցուք : Մատթ . ժա . 2 : Ի նմին
՚ի նմին ժամու բժշկեաց զբազումս
՚ի հիւանդութեանց, և յախտից
չարաց . և ի դիւաց բազմաց
շնորհեաց տեսանել : Պա-
տասխանի ետ նոցա, և ասէ .
երթայք պատմեցէք յովհաննու
զոր տեսէք, և լուայք . զի
կոյրք տեսանեն . կաղք գնան,
բորոտք սրբին, խուլք լսեն,
մեռեալք յառնեն, և աղքատք
աւետարանին, և երանի իցէ,
որ ոչ գայթակղեսցի յիս : Ի-
բրև գնացին աշակերտքն յով-
հաննու, ասէ ցժողովուրդսն,
ամէն ասեմ ձեզ, մեծ ՚ի ծը-
նունդս կանանց մարգարէ
քան զյովհաննէս ոչ ոք է,
բայց փոքրիկն յարքայութեանն
այ մեծ է քան զնա : ղուկ . է :

ռաջ բերել ՚ի վկայութիւն . զի
աստ ոչ ներէ կարգ գրոյս ՚ի
հրահանգութեանց անտի նր առ-
աքանչելիս փրկչին ունել խորհր-
դածութիւն : Մանաւանդ զի
և այս իսկ բաւական է . զի
(ըստ և առ տմ ազգս յայտնի
է), որ եկեղեցին կաթուղիկէ
ունի ոչ միայն զաւետարանն
փրկչին, ՚ի չորից աւետարան-
չաց գրեալ, և զայլ նոր կտակարա-
նաց գիրս բովանդակ, այլ և
զհին կտակարանաց գիրս զբո-
լորին : Իսկ այնպէս զհին, և
զնոր կտակարանաց բովանդա-
կութիւն ունի իւր սեպհական
բան հաւատոյ . և որդւոց իւ-
րոց ՚ի սահման կարգեալ է զա-
ւանդն քրիստոնէական :

Ցանկ սքանչելեաց փրկչին մերոյ :

Բազումք են սքանչելիք և նշանք փրկ-
չին մերոյ յի.քի, զոր ՚ի սակս հաւա-
տոյ թէ զանց արարին որք աւետարանիչքն
գրել : Այլ այնչափ ինչ գրեցին, զի մեք հա-
ւատասցուք, թէ յս է քս որդի այ, և ըզ-
կեանս յաւիտենականս ընկալցուք յանուն
նր . ըստ զայս յայտ առնէ որքն յովհաննէս .
գլ . ի . հմր . 3 . և 25 : Իսկ մեք ՚ի գրե-
լոցն ինչ ինչ յիշատակեսցուք :

Զառաջինն զզուարթս երկնաւոր զօրացն ՚ի
ծննդեան իւրում միջոց յերկնից ՚ի տեսիլ հով-
ուացն, ՚ի փառաւորութիւն այ : ղուկ . բ :
Զմոգսն սքանչելահրաշ աստեղբ եած յա-
րևելից առ ինքն յերկրպագութիւն : մատթ .
բ : Ի հարսանիսն որ ՚ի կանա գալիլեաց-
ւոց, զջուրն գինի արար . յովհ . բ : Ի յորս
ձկանց սիմոնի և անդրեայ հրաշագործեաց .
ղուկ . ե : Զզոքանչն սիմոնի զտենդն վաղվա-
զակի փարատեաց . մատթ . ը : Զհիւանդ
ծառայ հարիւրապետին բժշկեաց : մատ . ը :
Զանդամալոյծն ողջացոյց : մարկ . բ . և
յով . ե : Զխռովութիւն ծովու սաստեալ
հանդարտեցոյց . մարկ . դ : Ի վր ծովուն
գնաց . մատթ . ժդ : Գնացոյց և զպետ-
րոս . ՚ի նոյն : Զդիւահարսն ազատեաց :
մատթ . ը : Զմեռեալն ողջացոյց : մատթ .
թ . Զդուստր յայրոս իշխանին զմեռեալն
յարոյց : մատթ . թ : Յարոյց և զմե-
ռեալ պատանին զորդի այրի կնոջ միոյ :
ղուկ . է : Այլև զղազար չորեքօրեայ մե-
ռեալն յարոյց : յոհ . ժա . Զբազում կոյրս
լուսաւորեաց : մատ . թ : մարկ . ը : և յոհ .
թ : Զայր մի համր դիւահար բժշկեաց .
մատթ . թ : Զգօսացեալ ձեռն ողջացոյց :
մատ . ժբ : Զայսահար դուստր քանանաց-
ւոյն ՚ի դիւէն ազատեաց : մատթ . ժե :
Զհինգ նկանակսն, և զերկուս ձկունսն
օրհնեալ բազմացոյց՝ մինչև կերին, և յա-
գեցան արք հինգ հազարք, թող զկանայս,
և զմանկունս . և բարձին զնշխարս կոտո-
րոցն երկոտասան սակառի լի : մատթ . ժդ :
Յայլում նուագի ևս զեօթն նկանակս, և
զսակաւ ձկունս օրհնեալ բազմացոյց . կե-
րին, և յագեցան չորք հազարք, և յաւե-
լաւ ՚ի նոցանէ եօթն զամբիւղ լի : մատթ .
ժե : Իսկ եղև զի ելեալ ՚ի լեառն, նստէր
անդ . մատեան առ նա ժողովուրդք բա-
զումք, որք ունէին ընդ իւրեանս կաղս, կոյրս,
համերս, միակողմանիս, և այլս բազումս :
ընկեցին զնս առ ոտս նր, և բժշկեաց զնս,
մինչև զարմանալ ժողովրդոցն, որք տեսա-
նէին, զի համերք խօսէին, կաղք գնային,
միակողմանիք բժշկէին, կոյրք տեսանէին,
և փառաւոր առնէին զած իէլի : մատթ .
ժե .

ժե : Սրա՛ զայնոսիկ, զորս յաւուրն չարչարանաց իւրոց արար : Նա որ եւս էքան զայսոսիկ. յետ երիր աւուր մահուան իւրոյ՝ ինքնին յարեաւ 'ի մեռելոց : մատթ. իը. մարկ. ժզ : Նա ոչ եթէ ինքն միայն սքանչելագործէր, այլ եւ զաշակերտս իւր այսմ զօրութեան հաղորդս առնէր, յանուն իւր առնել սքանչելիս. որպէս եւ գրեալ է, թէ կոչեալ առ ինքն զերկոտասան աշակերտսն իւր, ետ նոցա իշխանութիւն այսոց պղծոց, հանել զնոսա, եւ բժշկել զամ ախտս, եւ զամ հիւանդութիւնս : մատթ. Ժ : Նա եւ ելեալ քարոզեցին զի ապաշխարեսցեն. եւ դեւս բազումս հանէին. եւ օծանէին իւղով զբազում հիւանդս, եւ բժշկէին զնոսա : մարկ. Զ :

Առ բանս Տէրունին Մերոյ յոր յոյ :

Իսկ զհոգեւոր բանից Տն իմաստից ըղդոյզն նշոյլն բացատրելով ասեմք, թէ ուսուցանէր տրն մեր 'ի միտ առնուլ մեզ. թէ մի է ած տր մեր արարիչ ամի. եւ նախախնամիչ. (1) : Եւ չիք ոք ինքնին բարի, բայց մի ած. (2) : Եւ նա ինքն է, որ զմարդն 'ի սկզբանէ արարածոց ըստ պատկերի իւրում արար, եւ ընդ հրեշտակաց նոցա 'ի ժառանգութիւն երկնից արքայութե իւրոյ կարգեաց. (3) : Եւ 'ի սմին յայսմ բարերարութե իւրում անանց անփոփոխ սահմանեալ է մարդոյ, զի կամ մնասցէ իւր սէր տուէ փոյթ արասցէ ածային պատուիրանաց պահպանութե պատրաստել զանձն այսմ խոստման արժանաւորիլ, եւ կամ 'ի պատիժ ստոնգամութե իւրոյ՝ ընդ սատանայի, եւ ընդ հրեշտակաց նր 'ի հուրն յաւիտենական մատնեսցի. (4) : Եւ վն այսորիկ պարտ է ամ ումեք ապաշխարել. (5) : Եւ զախորժակս սրտի իւրոյ յերկնելեաց ասուլ 'ի բաց վճարեալ, բոլորով սրտիւ յած դառնալ. (6) : Եւ անպայման կամօք 'ի նա յարիլ՝ իբրեւ 'ի ծայրագոյն բարի, եւ 'ի տր ամի, եւ սիրել զնա յամ սրտէ, յամ անձնէ, յամ զօրութէ, եւ յամ մտաց. (7) : Եւ ածային սիրոյն եռանդիւ զամ հանդամանս կենաց իւրոց՝ ընդ պատուիրանաց նր կարգել. (8) : Եւ պատրաստ լինիլ զի թէ դէպ լիցի իրիք բուռն հակառակ ելանել մեզ առ պատուիրանացն պահպանութե, զանձինս մեր կորուսանել. (9) : Գիտելով ստուգիւ, զի լայն եւ ընդարձակ է ճանապարհն որ տանի 'ի կորուստ, եւ անձուկ է դուռն, եւ նեղ ճանապարհն որ տանի 'ի

ժե

կեանս, 'ի լայն եւ յընդարձակ կենաց խոյս տալ, եւ ջանալ մտանել ընդ դուռն նեղ. (10) : Որինակ վարուց մերոց ունիլ զառաջնորդն կենաց զյս քս զկատարիչն հաւատոյ, որ ետ զանձն վն մեր 'ի մահ խաչի. քանզի զնա ետ մեզ հայրն երկնաւոր, ճանապարհ, ճշմարտութի, եւ կեանք. (11) : Զի զհետ երթիցուք հետոց նր. իբր զի որպէս նա եղեւ յրդի, նոյնպէս եւ մեք կեցցուք ընդ մեր իւրաքանչիւր կարգի համեստ կենաց. (12) : Քանզի կերպարանակից առնել զմեզ 'ի փառս խոստացեալ է, որպէս եւ նոյն ինքն ասէ. (13) : Եւ զի առանց ածային օգնականութեն, ոչ կարեմք ընդ աւետարանի նր կեալ, պատուիրէ մեզ ստէպ աղօթս առնել հաւատով. (14) : Եւ խոստացաւ տալ մեզ զոր հայցեմք, եթէ վն յս, եւ առ ած իցէ հայցեալն մեր. (15) : Սն որոյ եթէ ճշմարտիւ կամիմք ածային երանելի կենացն 'ի հանդերձեալն ժառանգ լինիլ, պարտիմք եւ յաստի կեանս անպայման ըստ րութե զած խնդրել, ըն է. հաճոյից նց զմեզ ամ իրօք նուիրել. եւ կատարի այս շնորհօք տն, եթէ յայս եղիցի առաջին փոյթն մեր. իսկ զայլ ամ յայս կարգեսցուք. (16) : Եւ զի կամք մեր առ բարին իբր առ հասարակ ձգի, իսկ առ աւետարանական ճշմարտութե հաւատով մեզ ըստուգեալն՝ ոչ հաստատութե յարի, եւ բարի առաջադրութիք մեր յետ փոքր ժամու աղաւաղին, յոյժ կարեւոր է մեզ ածպաշտութեն կրթութի, որ լինի աղօթիւք. (17) : Եւ խոկմամբ խորհրդոց ածպաշտութե. (18) : Իսկ թէ որչափ զօրաւոր է ածաձիր խոկումն այս, յայտ առնէ մեզ դաւիթ, յայն՝ զի ասէ. Երանեալ է այր, որոյ յօրէնս տն են կամք նր, եւ յօրէնս նր խորհեսցի նա 'ի տուէ, եւ 'ի գիշերի. եւ եղիցի նա որպէս ծառ որ տնկեալ է 'ի գնացս ջուրց. որ զպտուղ իւր 'ի ժամու տացէ, եւ տերեւ նորա մի' թափեսցի. եւ զամենայն զոր ինչ արասցէ, յաջողեսցի նմա : սաղմ. ա : (19) : Առ սոյն խոստումն 'ի չարէ ուսոյց, զի ոչ միայն 'ի գործոց մեղաց, որք լինին ընդդէմ յս, կամ ընկերաց, այլ եւ 'ի ցանկութեց նց զգուշացեալ, զամօքն, եւ զխորհուրդս նց ընդ սերմանել չարին 'ի մեզ, 'ի բաց մերժեսցուք. (20) : Նաեւ ծանոյց. թէ ոչ միայն վն տեսակաւոր չար բանից, այլ եւ յաղագս դատարկ բանից համարս տալոց են մարդիկ յաւուրն

դա-

դատաստանի ․ (21) ։ Իսկ ոչ զի յուղիղ յանկեղծաւոր վախճանէ շարժեալ արասցուք զգործս մեր բարիս , ուսոյց մեզ , զի զնոյն գործս մեր բարիս ՚ի յորդորմանէ սիրոյն այ ՚ի փառս նր միայն արասցուք , և ոչ առ ՚ի ցոյց մարդկան , և վն զփառս առ ՚ի նոցանէ ընդունելոյ ․ (22) ։

Եւ համօրէն յայլ բանս փրկչին՝ են պատուիրանք , կամ խրատք , կամ խոստմունք , կմ սպառնալիք , կամ սքն խորհրդոց սահմանադրութիք , կամ մարգարէութիք ․ կմ առ պատրաստ լինելոյ յօր մահուան , կամ վն դատաստանի , և դժոխոց , և արքայութե , և վն այլ ածային իրաց ․ և ամենեքեան յայտնապէս գիտ են , և առ ած ։

Բացատրութիւն վկայութեանց Եւն , զորս ուր եդեալ եմք , ոչ ներէր տեղին անդէն բացատրել , յաղագս երկարութեան մեկնութեան ։

Բան ։

Եօթանասուն եօթներորդք համառօտեցան ՚ի վր ժողովրդեան քո , և ՚ի վր քաղաքին սբյ ․ և այլն որ ՚ի կարգին ։ Դան ․ Թ ․ 24 ։ Բացատրութի մարգարէութես այսորիկ ․ որ գուշակէ զստոյգ երբն գալստեան քի , և կատարելոյ զխորհրդոյն փրկութե մերոյ , և անհաւան ազգին հրէից յերկրէն նոցա վտարելոյ ․ ըստ իմաստուն թարգմանչաց սբ գրոց , անտարակոյս այսպէս է ։

Մեկնութի ։ Եօթներորդն՝ զեօթն ամ նշանակէ ․ և վն այսորիկ եօթանասուն եօթներորդքն զչորեքհարիւր իննսուն ամ նշանակեն , ոչ թուելով զայսքան իմանալ ։ Եւ ապա տեսանեմք ․ զի յելից բանին ․ այսինքն , յետ ելանելոյ հրամանին արտաշէսի արքային պարսից վասն շինութե երէմի , չորեքհարիւր իննսուն ամք անցեալ են մինչև ՚ի կատարումն խորհրդոց փրկագործութեն քնի , և բաւական քարոզութե աւետարանի նր առաքելովք առ ազգն հրէից ։

Մն զի ՚ի վաթսուն և հինգ եօթներորդումն ծնաւ փրկիչն ․ և ՚ի վաթսուն և ինն եօթներորդին մկրտեցաւ ․ և ՚ի յաւելեալ այսմ եօթներորդին կիսում մեռաւ ․ ուստի եղեն վաթսուն և ինն և կէս եօթներորդք ։ Արդ՝ ՚ի նմին կիսում , զոր ասացաք , ըստ մեռանիլ փրկչին բարձան զոհք , և նուէրք , ոչ և հերձումն վարագուրի տաճարին նշանակեաց զայս ։

Իսկ զմնացեալ կէս յետին եօթներորդին այսորիկ , յորում սկսեալ էր փրկիչն զօրացուցանել զուխտն առ ինէն , բազմաց , որ է բազմօք ըստ թարգմանչաց , ըստ բազում նշանոք և արուեստիւք , կատարեցին առաքեալք նր ․ որք մնացին յէմ զամս երիս , և քարոզեցին հրէից ․ և հաստատեցին զճշմարտութիւն քնի նշանոք և արուեստիւք ․ Բայց նկատել պարտ է , զի հրեշտակն , որ յայտնեաց դանիէլի զխորհուրդս զայս , յառաջադոյն զթիւս ամ ամացն միանգամայն եդ , զի ասաց ․ Եօթանասուն եօթներորդք համառօտեցան ՚ի վր ժողովրդեան քո , և ՚ի վր քաղաքին սբյ ․ ՚ի վախճանել մեղաց , և ՚ի կնքել անօրէնութեանց , և ՚ի ջնջել անիրաւութեանց , և ՚ի քաւել ամբարշտութեանց ։ Իբր թէ այսքան ամք են մինչև ՚ի ժամանակն ջնջելոյ մեղաց , անօրէնութեց , անիրաւութեց , և ամբարշտութեց մինչև քաւութն քնի ․ Եւ ՚ի գալ յաւիտենական արդարութե ․ ըստ քնի որ զճառագայթս արդարութե իւրոյ սփռեսցէ յամ յաւիտեանս ․ այս է , յառաջ , և զկնի ։ Եւ ՚ի կնքել տեսլեան , և մարգարէի ․ ըստ ՚ի խափանիլ հին օրինաց , Եւ յօծանել սրբութեանց , ըստ է քի , որ հոգւով սբվ օծցի ՚ի քահանայ , ՚ի թագաւոր , ՚ի մարգարէ , ՚ի վարդապետ , յօրէնսդիր , և ՚ի փրկիչ ծի ։ Եւ յետ միանգամայն դնելոյն՝ սկսաւ մասնաւոր ասել զնոյն թիւս ամացն ․ բայց ոչ միանգամայն , այլ բաժանելով ՚ի Բ մասունս ասաց ․ մինչև յօծեալ առաջնորդն՝ որ է քս , եօթներորդք եօթն , և եօթներորդք վաթսուն և երկու ։ ըստ եբրայական ոճի՝ զնուազն յառաջագոյն եդեալ , և զյաւելեալն զկնի ։ Եւ այսուհետև բանիւ ծանոյց , թէ յաւարտիլ թուոյս այսորիկ ․ որ է վաթսուն և ինն եօթներորդ , լինի գալուստն քի ։ Եւ ստուգիւ կատարեցաւ այս ․ քանզի թէպէտ քս ՚ի յաւարտիլ վաթսուն և հինգ եօթներորդաց ծնաւ ․ բայց մինչև յերեսներորդ ամն հասակի իւրոյ ոչ եղև յայտնի տանն իէլի ․ այլ միայն արդարոց ոմանց առանձին ․ վն այսորիկ հրեշտակն ոչ զայս ժամանակս , այլ զաւարտ վաթսուն և ինն եօթներորդաց նշանակեաց լինիլ ժամանակ գալստեանքն ։

Զի իբրև եկն ՚ի մկրտութի , յայտնեցաւ տանն իէլի , քանզի յերկնից յհօրն վկայեցաւ ձայնիւ ․ թէ դա է որդի իմ սիրելի , ըստ որ հաճեցայ ․ և հոգւոյն սբյ աղաւնակերպ իջանելն ՚ի վր նր , զլինիլն նր օծեալ հոգւով սրբով ստուգեաց ։ Մն որոյ և սբն յովհաննէս մկրտիչ ասաց ։ Եւ ես ոչ գի-

-տէի զնա . այլ զի յայտնի լիցի Իսրայէլի , վասն այնո-րիկ եկի ես ջրով մկրտել : յոհ . ա . 31 : Ապա ասաց հրեշտակն : Եւ յետ վաթսուն և երկուց եօթներորդաց բարձցի օծութիւն . ա̄յ սպանցի.քս : ՚Ի մէջ այսորիկ գիտել պարտ է . զի այս վաթսուն և երկու եօթներորդս՝ նոյն է , զոր յառաջ քան զայս ասաց . բայց յայսմ նուագի զեօթն եօթներորդսն ոչ նախակարգեաց . սակայն զօրութեամբ ծանոյց . որովհետև այս ոչ է յաւելեալ ՚ի վ̄ր այնմ . զի թէ յաւելեալ էր , ապա ՚ի սկզբան եղեալ բովանդակութ̄ն այն , զոր եօթանասուն եօթներորդ գոլ ասուցեալ , և ասաց , թէ համառօտեցան ժողովրդեան քում , ոչ լինէր ճշմարիտ . և այսպէս անմարթ է այլ ազգ իմանալ : Ապա այսուիկ ծանոյց . թէ յետ անցանելոյ եօթն եօթներդի , և վաթսուն և երկուց եօթներորդաց , օծութի̄ն , որ է օծեալ առաջնորդն , բարձցի սպանմամբ : Սակայն ոչ պարտ է իմանալ առժամայն . այլ ՚ի կիսում եօթներորդի միոյ ՚ի վ̄ր յաւելլոյ , որ է երեք ամ և կէս . որպ̄ և հրեշտակն յետ սուղ ինչ բանի յաւել ՚ի վ̄ր , թէ ՚ի կէս եօթներորդին՝ բարձցին զոհք , և նուէրք : Ո՛ զի ՚ի կիսում այս յետին եօթներորդիս , մահուամբ ք̄ի դադարեցան օրէնք , և զօրութիւնք զոհից . որպ̄ և ցելումն վարագուրի տաճարին զայն նշանակեաց : Իսկ յետ լրանալոյ այս կիսոյս՝ և լինելոյ եօթներորդի , որով լրացան եօթանասուն եօթներորդքն , զհետ եկն աւերումն երմի , և տաճարին , և գերութի̄ն ա̄մ ազգին հրէից ՚ի հեթանոսս . բայց ոչ վաղվաղակի , այլ յետ քառասուն և երկու ամաց զկնի չարչարանացն ք̄ի :

Կորիւն առեւծու յուդա , ՚ի շառաւիղէ ելեր . և այլն որ ՚ի կարգին : ծնն . խթ . 9 :

Յուդայիւ նշանակի ք̄ս յազգէ յուդայ ծագեալ : Ո՛ որոյ՝ կորեան առիւծու անուամբ անյաղթելի քաջութի̄ն , և զօրութի̄ն ն̄ր նշանակի : ՚Ի շառաւիղէ ելեր , ասէ . զի է առանց սերման ՚ի կուսէն մարիամայ յառաջեկեալ : Ննջեր բազմեցար , ննջեցեր իբրև զառիւծ , և իբրև զկորիւն առիւծու . ո՞ յարուսցանիցէ զնա : Որ լատինս այսպէս է . Ահա բազմեցար , հանգուցեալ ննջեցեր որպէս զառիւծ , և իբրև զմատակ առիւծ , ո՞ յարուսցէ զնա : ՚Ի երկոցունց թարգմանութեցն իմ̄ց զք̄ի ՚ի խաչ ելանելն , զմեռանելն , որ է հանգչիլ , և զթաղելն նշանակէ : Զի ք̄ս ՚ի խաչ ելեալ աւարեաց և թափեաց զգերութի̄ն ազգի մարդկան ՚ի ձեռաց սատանայի : Իսկ մեռանելն ն̄ր վ̄ս այնորիկ համարեալ , և ննջման բառիւ նշանակի , զի որպ̄ հանգուցեալն , կամ ննջեալն ինքնին յառնէ . սոյնպէս և ք̄ս թէպէտ և մեռաւ մարդկապէս . բայց կենդանի մնացեալ ա̄ծապէս , ինքնին յարեաւ ՚ի մեռելոց : Ո՛չ պակասեսցէ իշխան ՚ի յուդայ , և ոչ պետ յերանաց ն̄ր . մինչև եկեսցեն նմա հանդերձեալքն . ՚Ի այլ թարգմանութե գրեալ է . մինչև եկեսցէ որ առաքելոցն է , կամ գալոցն է : այսինքն , մինչև եկեսցէ մեսիայն . քանզի յառաջ մեսիայն՝ անուանիւր որ առաքելոցն է . որ գալոցն է : Ո՛ նոյն նշանակէ և հանդերձեալքն . զի որ գալոցն է , հանդերձեալ ասի : Որդ՝ բանիւս այսուիկ յայտնի նշանօք կշտամբէին անհաւան հրեայք . զի առ գալստեամբն ք̄ի սպառ բառնիլ իշխանութի̄ն և պետութի̄ն ՚ի ցեղէն յուդայ : Եւ թէպէտ առ ժամանակօք կայսերութեն յունաց՝ զօրագլուխ ազգին հրէից եղեն մակաբայեցիք . բայց թագն թագաւորութե միշտ առ յուդայ մնաց . զի ցեղն յուդայ զմակաբայեցիս յաղագս նախանձայուզութե , և արութե ն̄ր ընտրեաց լինել զօրագլուխ , իմաստակալ և գործակալ իւր : Եւ նա է ակնկալութիւն հեթանոսաց : Այսուիկ նշանակի , թէ ք̄ս է փրկիչ ոչ միայն հրէից , այլ և հեթանոսոյ . իբր զի ը̄ուանիցին զնա հաւատով իբրև սաստիկ փափաքանօք ակնկալեն ըղձալի : Կապեսցէ զորթոյ զյաւանակ իւր . և զփաւակէն զյաւանակ էշոյն : Նշանակի , թէ ք̄ս կապանօք հաւատոյ՝ յուսոյ՝ և սիրոյ կապեսցէ ը̄ ինքն , որ է որթ ճշմարիտ , զժողովուրդն իւրեանն , և զժողովուրդն յա̄մ հեթանոսաց կոչեցեալ : Լուասցէ գինեաւ զպատմուճան իւր : այսինքն զմարմին իւր լուացէ արեամբ իւրով . զոր վ̄ս սիրոյ եկեղեցւոյ իւրոյ հեղու : Եւ արեամբ խաղողոյ զհանդերձ իւր : Արիւն խաղողոյ է գինի արեանն ք̄ի . իսկ հանդերձ է եկեղեցին . զի ք̄ս եկեղեցեաւն իբրև հանդերձիւ զգեստաւորի : Զուարթագին են աչք ն̄ր ՚ի գինւոյ : Այսուիկ նշանակի գեղեցկութի̄ն ք̄ի . և առանձնապէս նշանակի սուր և զօրաւոր նախատեսութի̄ն ն̄ր , որով զեկեղեցի իւր խնամէ և կառավարէ : Եւ սպիտակ ատամունք իւր քան զկաթն : Այսուիկ նշանակի աւետարանին ք̄ի քաղցրութե , և վարդապետութե քաղցրութի̄ն , ողջմտութի̄ն , մաքրութի̄ն և պայծառութի̄ն :

Ընդ

Ընդ զոհս, և ընդ պատարագս ոչ հաճեցար․ լսելիս հատուածեցեր ինձ, և այլն։ սաղ․ լԹ․ 7։

Այսինքն, ի զոհս և ընդ պատարագս, որք ըստ օրինացն մատուցեալ լինէին, ոչ հաճեցար։ Այլ զմարդկային կերպարանս զգենուլ ինձ կամեցար․ և զականջս հաստատեցեր ինձ, իբր Թէ զհնազանդութի, այս զի ես հնազանդութբ զիս քեզ պտրաստ մատուցից․ զի դու զողջակէզս, և զմեղաց զոհս ոչ խնդրեցեր․ այլ միայն զիս խնդրեցեր քեզ պատարագ։ Յայնժամ ասացի, Ահաւասիկ գամ․ ՚ի գլուխս գրոց գրեալ է վասն իմ։ Այսինքն․ յայնժամ տեսեալ իմ զայս կամս քո, ասացի, Թէ ահաւասիկ գամ առնուլ զմարմին․ քանզի ՚ի գիրս կենաց՝ յորում նախասահմանեալքն յոյց գրեալ կան, յառաջագոյն գրեալն ես եմ։ Այլ և ծննդոց գրոց առաջին բանն զիս նշանակէ․ այն և զսաղմոսի առաջին գլխոյ բանն որ է, Երանեալ է այր, և այլն․ վսն իմ ասէ հոգին սբ։ Եւ վսն իմ իսկ է այն, Թէ յօրէնս տն էն կամք նր․ և յօրէնս նր խորհեսցի նա ՚ի տուէ և ՚ի գիշերի, և այլն որ ՚ի կարգին։ Առնել զկամս քո Ած իմ կամեցայ, և այլն։ Այս ինքնին յայտնի է։

Երանեալ է այր՝ որոյ օգնութիւն ՚ի քէն է, ելս եդ ՚ի սրտի իւրում ՚ի հովիտս արտասուաց ՚ի տեղւոջ յորում ուխտեաց։ սաղմ․ ՁԳ․ 6։

Այսինքն․ երանեալ է նա, որոյ առ ՚ի քէն է օգնութի շնորհաց․ և ՚ի կենցաղս յայս, որ է հովիտ արտասուաց, յորում ուխտեաց ծառայել տն, զառաքինական գործս եդ ՚ի միտ իւրում իբրև զսանդուղս։

Օրհնութիւնս տացէ որ զօրէնսն տուէ․ գնասցէ նա ՚ի զօրութենէ ՚ի զօրութիւն, և երևեսցի Ած հրեշտակաց ՚ի սիոն։ սաղմ․ ՁԳ․ 8։ Այսինքն, օրհնադիրն Ած՝ զօրհնութի, այս զշնորհս տայ նմա․ որով օրըստօրէ յաստիճանէ յաստիճան առաւելեալ յառաքինութիւնս ՚ի վեր ելանէ․ և նոյն ինքն Ած հրեշտակաց երևի նմա ՚ի սիոն․ այս յարքայութե երկնից։

Ասաց տր ցտր իմ․ նիստ ընդ աջմէ իմմէ, մինչև եդից զԹշնամիս քո պատուանդան ոտից քոց։ սաղմ․ ՃԹ․ 2։

Ասէ դաւիթ, Թէ ասաց տր ած հայր՝ ցորդին իւր, (որ է տր իմ ըստ աստուածութեն, և որդի իմ ըստ մարդկութեն) ՚ի համբառնալն նր յերկինս։ Նիստ ըստ աջմէ իմմէ․ մինչև զԹշնամիս քո զհրեայս, և զհեթանոսս ՚ի կատարածի ժմս եդից պատուանդան ոտից քոց․ այս, կատարելապէս ստորարկից քեզ։ Զի որք անսան հաւատոյ քում, զնոսա ափրոյլ․ իսկ որք ոչ, զնս արդար պատժովն ՚ի ներքոյ ոտից քոց եդից։

Գաւազան զօրութե առաքեսցէ քեզ տր ՚ի սիոնէ, և տիրեսցես դու ՚ի մէջ Թշնամեաց քոց։ սաղ․ ՃԹ․ 3։ Այսինքն, գաւազան արքայական իշխանութե քեզ սկսանի ՚ի սիոնէ, իբր յեկեղ, զի անտի սկսանին առաքեալք քո հոգւոյն սբյ գործակցութբ քարոզել զերկնային Թագաւորութի քո, և անտի տարածի ըստ ամ աշխարհ տէրութի քո․ և տիրեսցես դու ՚ի մէջ Թշնամեաց քոց, այս հրէից և հեթանոսաց հակառակորդաց քոց։ Ընդ քեզ է իշխանութի։ Այսինքն․ ընդ քեզ է, և ՚ի քէն անմեկնելի է հայրն Ած․ որ է սկիզբն յաւիտենական ծննդեան քոյ։ Յաւուր զօրութե, իբր Թէ յաւուր դատաստանին, յորժամ զօրութբ, իշխանութբ, և փառօք հօր գաս ՚ի դատաստան, հատուցանել իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր։ ՚Ի վայելչութե սբց քոց։ Այսինքն․ ՚ի պայծառութե, և ՚ի խնդութե ընտրելոց քոց․ որք անլուսոսեր լուսով պայծառացեալք, իբրև զարեգակն փայլեն յարքայութե քում։ Յարգանդէ յառաջ քան զարուսեակ ծնայ զքեզ։ Այսինքն․ ասաց քեզ հայրն յաւիտենական, Թէ ես ՚ի յարգանդէ բնական աստուածութե իմոյ յառաջ քան զամ հրեշտակս՝ և զհրեշտակապետս, յառաջ քան զարեգակն, և զլուսին, և յառաջ քան զամ արարածս, աստուածային ծննդեամբ իմով ծնայ զքեզ․ զի դու ես Ճառագայթ փառաց, և նկարագիր էութե իմոյ։ եբր․ ա․ 3։ Երդուաւ տր․ և ոչ եւս զղջասցի, Թէ դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ կարգին Մելքիսեդեկի։ Այսինքն, երդուաւ տր ած հայրն ամենակալ անփոփոխելի, Թէ դու ես ոչ միայն Թագաւոր, այլ և քահանայ յաւիտենական, ոչ ըստ կարգին Ահարոնի, այլ ըստ կարգին Մելքիսեդեկի, որ մատոյց ած ՚ի պատարագ զհաց, և զգ-

գլխոյ : Նստ տր ընդ աջմէ քումմէ : Այսինքն տր ած հայրն ամենակալ՝ է ը աջմէ քումմէ , որպ և դու ես ը աջմէ նր իբրև համագոյակից , համազօր , իշխանակից , հաւասար , և մշտնջենակից : Խորտակեաց յաւուր բարկութե . և այլն : Ինքնին յայտնի է :

Զուղխս 'ի ճանապարհի արբցէ , վնս այնորիկ բարձրասցէ գլուխն : Ուղխքն են հեղեղատից ջուրք յորդք՝ յարձակմնեցայք . և նշանակեն առօք հալածանք , նախատինք . և վիշտք : Աւստի ասէ , թէ զուղխս . զի զհալածանս , զնախատինս , և զչարչարանս կրըեսցէ 'ի ճանապարհի աստի կենաց . և զի զայս ամ հնազանդութբ հօր խոնարհ երկնաւորի վս փրկութե մերոյ կրեսցէ : վսկ բարձրասցի 'ի փառս 'ի վեր քան զամ :

Ես կացայ թագաւոր 'ի նմանէ 'ի վերայ լերին սիովնի սրբոյ նր 'ի պատմել զհրամանս տն : սաղմ . բ :

Այսինքն , ես կացուցայ , ոչ 'ի մարդկանէ . այլ 'ի մնէ այ հօրն , թագաւոր և գերագոյն օրէնսդիր 'ի վր սիոն լերին , զի 'ի վր ը հանուր եկեղեցւոյն հաւատացելոց , պատմել , և բացատրել զհրամանս տն : Քանզի սիոնն կոչիւր լեառն՝ որ էր 'ի մէջ քաղաքին երուսաղէմի . յորոյ վր էր ամրոցն դաւթի . զի զայն էառ դաւիթ . և եղև օրինակ եկեղեցւոյն քսի :

Տր ասաց ցիս որդի իմ ես դու , և ես այսօր ծնայ զքեզ : Այսինքն , տր ած հայր իմ ասաց ցիս և ասէ . դու որդի իմ ես բնութբ , և ես այսօր ծնայ զքեզ . զի ոչ 'ի ժամանակի . այլ 'ի յաւիտենականութե , որ է այսօր ինչ միշտ նոյն և անփոփոխ ներկայ :

Խնդրեա յինէն , և տաց քեզ զհեթանոսս 'ի ժառանգութիւն , և իշխանութիւն քեզ ընդ ամ ծագս երկրի : զի . քանզի դու որդի իմ ես սիրելի , խնդրեա յինէն զինչ և կամիս . զի ես ոչ եթէ միայն զհրէայս , այլ և զհեթանոսս տամ քեզ 'ի ժառանգութի , որպ զի թագաւորութիւնքս , և եկեղեցի քո կացուսցի ոչ միայն 'ի հրէից , այլ և յամ ազգաց . և իշխանութի քո տիրեսցէ ը ամ տիեզերս . որպ ցուցանի այս և յոհ . ժա . 52 :

Փրկեցեր զիս տր 'ի հակառակութէ ժողովրդոց , և կացուցեր զիս գլուխ հեթանոսաց : սաղմ . ժէ . 44 :

Այսինքն . փրկեցեր զիս հայր իմ երկնաւոր 'ի հակառակութէ կամակոր ժողովրդոյն հրէից , և կացուցեր զիս գլուխ , զի իշխան հեթանոսաց հաւատացելոց :

Ժողովուրդ՝ զոր ոչ գիտէի ծառայեաց ինձ , և 'ի լուր ականջաց լուաւ ինձ :

Այսինքն . ազգն հեթանոսաց , զոր ես յառաջ ոչ ճանաչէի իմ ժողովուրդ . 'ի լըսել իւրեանց զաւետարանական բանս իմ , հաւատացին , և ինձ ծառայք եղեն . և հրամանաց իմոց 'ի լուր ականջաց հնազանդք եղեն :

Որդիք օտարաց ստեցին ինձ . որդիք օտարաց մաշեցան և կաղացան 'ի շաւղաց իւրեանց : Անօրէն հրէայքդ , որք յառաջ որդիք այ էին . յետոյ առ նախանձու 'ի մահ մատնել զիս կամեցեալ , եղեն որդիք օտարաց . զի դիւաց . դոքա ստեցին ինձ , քանզի 'ի ճըշմարտութե ոչ մնացին , այլ զբանս մարգարեիցն արհամարհեցին . վս որոյ և մեղօք հնոյն ադամայ մաշեցան , և կաղացան 'ի շաւղացն , զոր դու երկնաւոր հայր իմ , նախահարցն նց ցուցեալ էիր :

Առաքեաց զբան իւր , և բժշկեաց զնոսա . և փրկեաց զնոսա յապականութենէ իւրեանց : սաղմ . ճզ :
Այսինքն . առաքեաց զմիածին որդին իւր . և բժշկեաց զնոսա 'ի ցաւոց , և 'ի հիւանդութեց . և փրկեաց զնս յապականութէ մեղաց , և 'ի յաւիտենական մահուանէ , և 'ի գժոխոց :

Վէմն զոր անարգեցին շինողքն , նա եղև գլուխ անկեան : սաղմ . ճժէ : Այսինքն . վէմն (խորհրդաբար՝ վասն տանն այ հիմն լինելոյ այսպէս կոչեցեալ) զոր դուք , և փարիսեցիք , և այլ գլխաւորք ժողովրդեանն հրէից , դպրութբ , և իշխանութբ իւրեանց 'ի շինութի տանն այ կարգեալք . անարգեցիք ասելով վս քսի , թէ ոչ կամիմք թագաւորել դմա 'ի վր մեր , նա եղև գլուխ անկեան տանն այ . զհրէայս , և զհեթանոսս 'ի մի շինուած այ միացուցեալ :
'Ի տնէ եղև այս , և է սքանչելի առաջի աչաց մերոց : Յայտնի է :

Արի տր , 'ի հանգիստ քո . դու , և տապանակ կտակի սրբութե քոյ : սաղմ . ճլա : Այսինքն . արի՝ արի տր յս քս յետ կատարելոյ զփրկագործ տնօրէնութիս քո . համբարձիր յերկինս 'ի քո անձեռ հանգիստ . և տուր զհետ քո զտապանակ կտակի սրբութե քո . զի զմարիամ զամենօրհնեալ մայր քո , և կամ զսբ եկեղեցի :

Ո՜րչափ անուշ է տէր, և չափ ո՜րչափ անուշ յորդանս տէր · ու քինանոյսս ։ սաղմոս · Ձ · 4 ։

Ո՛րչափ անուշն է Տէրս ։ Սյունիկ ցուցանել, թէ ոչինչ անուշն է, որ կատարելապէս զբը նութիւն մեր բացատրիցէ · այլ անուշամբքն մեր այնչափ ինչ իմանամք զմեզ · որչափ ինչ արարածքն մեր համեմատութեամբ իւրն երևեցուցանեն, որ ՚ի բովանդակութիւն իւրեանց զկաթիլ մի ՚ի ծովէ է · Թ առելոյն եսայեայ · Այս հաւատ ո՜րչափ անուշն յորդանս տէր ։ Սյաուէիկ ծանուցանել, թէ մեծ ունի զօրութիւն · և ատել մակաբերէ, թէ ՚ի յաձնութենէն յառալ անձինք ։

Ահաւասիկ ՚ի մէջ ատեան հանեալ իմ, ընտրեալ, և հաճեցայ, և հանգուցեալ յոյժ ։ Ո զօրէնսդ պարզապէս ժողովուրդ ՚ի մէջ նոյ, այնպէս անձնեսցէ դեղել նո ՚ի հարցանել, և հատ նո յորդանս հարցանել ։ եսայ · ծբ · 13 ։

Յայսմ մարգարէն ՚ի դէմս մեր հօր՝ խօսի զօրդւոյն, թէ ահա մանուկ իմ, վ՛ն առեալ ծառայական կերպին ․՚ի մէտ առցէ · մի · իմաստութեամբ զկամս և զհրամանս իմ արասցէ · և զփրկագործութիւնն կատարեսցէ ։ Ա երասցի · մի երկնային վարդապետութեամբ, և մեծային սքանչելագործութեամբ, և մեծ չնորհօք՝ զոր յանմի ցուցցէ, բարձրասցի, և փառաւորեսցի յոյժ՝ մինչև մեծ ժողովուրդքն զնա իբրև զմեսիայ ընդունիցին, և զնա յերուսաղէմ ոստովք արմաւենեաց իբրև ըզ թագաւոր յաղթող մուծցեն ։

ՄԱՐՏ

ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ:

Նախախնամութիւն յաղագս երից առաջնեայց մարդկան:

Ըստ կարգին որ 'ի սկզբան գըրոյս եդաւ, առ լրումն մասինս այսորիկ՝ կարգին մտածութիւնք 'ի վերայ չորից իրաց. զորս յառաջնում մասին բացատրեցաք. և յերկրորդումն և յերրորդումն վկայութիւնք ածային գրոց ստուգեցաք: Յորոց առաջինն է, թէ մարդն ստեղծաւ յայ ը՟ պատկերի, և ըստ նմանութեան այ. և առաւելեալ 'ի նոյն շնորհօք, ոչ զի եթէ պահպանութբ պատուիրանաց հպատակ կացցէ նմա, վերառցի 'ի հաղորդութի ածային փառացն 'ի յաւիտեան: Երկրորդն է, թէ վն զի ած է տր, և մարդն է ը՟ ա՟մի ծառայ նր. արժան և իրաւ եղև նմա, զի յառաջագոյն զշնորհս միայն ընկալեալ, զածպաշտութե վարս վարեսցէ 'ի վր երկրի. և ապա ողորմութբ ա՟ն վերառցի 'ի վայելումն փառացն այ: Երրորդն է, թէ մեղաւ մարդն, և մերկացաւ յածային շնորհաց. և եղև ստրուկ ծառայ սատանայի. և արժանի յաւիտենական դժոխոց: Իսկ չորրորդն է, թէ շնորհեցաւ մեզ յածային գթութէ միածին որդին այ փրկիչ. որ մարմնացեալ 'ի սբ կուսէն, եղև առաջնորդ կենաց. և նորոգեաց 'ի մեզ զճշմարիտ ածպաշտութիւն օրինակաւ վարուց իւրոց, և վարդապետութբ. և 'ի կատարումն ա՟մի մահուամբ խաչի պատարագաւ անձին իւրոյ փրկեաց զմեզ, և նուիրեաց երկնաւոր հօր իւրում. վն որոյ 'ի չորից աստի խորհրդեաց՝ առեալ լինին նիւթք մտածելեացն որք աստ առաջադրին: Նախ՝ կարգին մտածութիւնքն 'ի վր ստեղծման մարդոյ ըստ պատկերի այ: Զհետ սր ը՟ կարգի առաջնոյ ձառին կարգին մտածութիւնքն 'ի վերայ ածպաշտութե: Նա յարին 'ի սոսա մտածութիւնք բանից, որովք ստուգիմք, թէ մեք ը՟ ա՟մի այ եմք: Ապա մտածութիւնքն երկնից արքայութե: Ապա մտածութի 'ի վր գերբնական կենաց: Ապա վասն զգուշանալոյ 'ի մեղաց: Ապա մտածութիւնք 'ի վր մարդեղութե բանին. և փրկելոյ նր զմեզ հնազանդութբ մահու խաչի:

Մտածութիւնք 'ի վր ստեղծմանութե մարդոյ ը՟ պատկերին այ:

Առաջին օրինակ մտածութեան:

'Ի վերայ բանից ինչ, որովք ստուգի, թէ մարդն եղեալ է ը՟ պատկերի այ:

Մասն առաջին:

Մտածեա, թէ որպիսի մեծագործ խորհրդով ստեղծ ած զմարդն: Զի 'ի վր ստեղծման այլ արարածոց գըրեալ է: Ծնն. ա. 3. և 6. թէ ասաց ած, եղիցի այս ինչ, և այն ինչ, և եղեն: Իսկ վն ստեղծման մարդոյն գրեալ է. Ծնն. ա. 26. Ասաց ած. արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում, և ըստ նմանութեան. և արար ած զմարդն 'ի պատկեր իւր. ըստ պատկերի այ արար զնա: Ապա խնդրեա, թէ զինչ իրօք եղև մարդն 'ի պատկեր այ. և ծանիր, զի ած 'ի բոլոր էութե իւրում՝ է որ էն, որ կեայ, և իմանայ. ուստի զմարդն յիմացական աստեղծանի գոյացուցանելով, կերպիւ իմն բոլորովին ընութե իւրոյ նմանեցոյց. և այսոք 'ի պատկեր իւր արար զնա. ոչ ասեն վարդապետք, թէ մարդն այսորիկ՝ զի ոչ միայն է, և կեայ, այլ և իմանայ, այնոք նմանի այ, մինչև ունիլ զնմանութի երևեցուցիչ ածային տեսակի: Ով անձառ մարդասիրութե արարչին մերոյ: Տես ով անձն իմ հեգ, թէ որպիսի, և որչափ պատուական ստեղծ զքեզ: Երկրպագեա նմա, և հայցեա 'ի նմանէ, բարւոք ճանաչել զինքն, և սիրել զնա յամ սրտէ:

Մաս

Աւուր Երեքշաբթի ։

Մտածեա՛, և խնդրեա՛, թէ զի՞նչ այլ իրք են 'ի մարդն, որով է՛ պատկերի և է՛ նման նութեան այն Եղե . որպ զի և յայտնագոյն ծա նիցես զխորհուրդս զայս ։ քանզի որպ ուսու_ ցանէ մեզ Թովմաս . 1 . խն . 93 . յդ . 6 . այսուհետև ես, զի է 'ի մարդն ծագումն բա_ նի ըստ մտաց, և բղխումն սիրոյ ըստ կա_ մաց, է 'ի նմա պատկեր անեղ Երրորդու_ թեան . քանզի ամենութիւն է Երեքանձնեայ է ծագման բանին 'ի Հօրէ, և է բղխման սիրոյ յերկաքանչիւրմէ . մի զի ամ հայր՝ որ է ծայրագոյն իմացական, անսկիզբն, և անզբաւ իմացողութբ . մշտ ներգործութբ տեսանելով զէութի իւր՝ ծնանի զբանն առ ձառ, որ է միածին որդի իւր համագոյ . և նոյն ինքն է՛ որդւոյ իւրում մշտ ներգոր_ ծութբ սիրելով զամենութի իւր բղխէ զսէր, որ է հոգին սբ ։ Իսկ մե այսորին պատկեր Երեքանձնեայ ամենութեան յայնժամ կեր_ պաւորագոյն լինի յոգւոջ մարդոյ, յորժամ ներգործութբ մտածէ զամ . և 'ի մտածու թէ ասոր բղխի 'ի սրտի նր սէր առ նա, և սիրէ զնա ։ Ապա ո՞րպ զի մի՛ աղօտասցի . այլ առաւել պայծառասցի խորհուրդ հրաշազեղ պատկերիս ամենութե 'ի հոգիքդ, փոյթ ա_ րասջիր կրթութբ ամպաշտօնէ առէպ խոր հիլ զամենայնին բարութիւն, և սիրել զնա . զի զայս որչափ յաւելցես, այնչափ առա_ ւելցի ամենամանութի 'ի քեզ ։

Աւուր Երրորդ ։

Մտածեա՛, և խնդրեա՛ . թէ մի՛ էր առեղծ ամ զմարդն այսպիսի ։ Յայտ է 'ի սբ. գրոց. թէ մինչ՝ զի որդեգիր իւր արասցէ զն_ նա շնորհօք, և յետոյ՝ եթէ այսմ ոչ առոււն ցանեսցէ, այլ հպատակ կացցէ ամենայնին հրա մանաց, 'ի վեր առցէ զնա յամենայնին երանե լի կենաց իւրոց կցորդուի, նման իւր առ_ նելով զնա ամենակերպ Թագաւորութբ, բերկ րութբ, և փառօք ։ Սիլ անպատում ան_ բաւ զեղումն սիրոյ Ինքնաբուն բարւոյն ։ Ընդ որ սքանչացեալ սբ. Ներսէս շնորհալին ասէ . շարական ։ Զհանդուրժեալ բնութբ բար ւոյն՝ ունիլ միայն զանձառ բարիս, այլ ստեղ ծեալ զմարդ յիւր պատկերին ։

Պտուղ ։

Պտուղն, զոր 'ի մտածութենէ աստի քաղել պարտիմք, է երկնչիլ 'ի կորուսանելոյ մե_ րոց զորդեգրական ժառանգութիւն ամենայն փառաց 'ի յաւիտեան ։ Ու որ հարկաւոր է մեզ յելս մեր աստի գտանիլ շնորհօք ամենա մանն է՛ պատկերի նր ։ Սոյ 'ի միտ առ զկշտամ բութիւն դաւթի, որ ասէ . Մարդ 'ի պատուի էր, և ոչ իմացաւ . հաւասարեցաւ անասնոց անբանից . և նմանեցաւ նոցա ։ Իսկ պատճառն է, զի վարք մարդոյ ոչ է իբրև զգեստ ինչ, որ արտա_ քոյ է մարդոյ . այլ է ներքին որակութի . և մի այսորիկ որպիսի վարս բերէ մարդ յանձին իւրում . այնպիսի իմն լինի ներքսապէս Եթէ զքն նր վարս բերէ յինքեան, լինի ամենամանութբ կերպաւորեալ . իսկ եթէ զվարս հակառակայն նր բերէ, նր վատթա րութբն լինի վատթարեալ ։ Օ որ օրինակ. եթէ հպարտութբ, կամ ատելութբ, և կամ նախանձու զնմանութի դիւաց յանձին բերէ ։ Եթէ բարկութբ, զառիւծուց՝ և զշանց ։ Եթէ ագահութբ, զխլրդանց ։ Եթէ գողութբ, զմկանց ։ Եթէ ծուլութբ, զշո_ ղոտայ ։ սոյնպէս և այլ մոլութբ զայլոց ։ Աստի ասէ ոսկեբերանն . ամ դաղան զմի ինչ բարս չարութե յանձին իւրում կրէ ։ իսկ մարդ՝ որ զսկիզբն իմաստութե յիւրմէ մերժէ, և 'ի շնորհացն նր զատեալ գտանի, զամ բարս չարեաց յանձին իւրում բարձեալ բերէ . զի այնու հետև ոչ դազան թոռնա_ ւոր, և ոչ անասուն անմիտ արժան է ասել. այլ ձիւաղ բիւրակերպ բիւրագոյն ախտա_ կացեալ ։ Օ այսպիսի բորբոք 'ի միտ առեալ, դու քեզէն տուր զիրաւն . զիարդ ամ զայսպիսին դիւային գազանաց ոչ մատնեսցէ, և ոչ 'ի տանե ջանս գժոխոց առաքեսցէ . և ո՞րպ յերկնից արքայութի իւր ընկալցի ։ Սի թէ յարքայու թե իւրում դաղարս դիւացելոց, գազանա ցելոց, և անասնացելոց ունիցի ։ Օ ինչ միա բանութի է քն ը դիւացելոց, և անասնացե_ լոց ։ Սրբ նախազգոյշ առնէ զմեզ դաւիթ. սաղմ . լա . 9 . ասելով . Մի՛ լինիք որպէս զձի, և զջորի . զի ոչ գոյ 'ի նոսա իմաստութիւն ։

Երկրորդ օրինակ մտածութեան ։

Ի վ՟ր այլ բանից լինելոյ մարդոյն ը՟ պատկերի ա՟յ ։

Մասն առաջին ։

Մտախոհ լեր բարւոք, և քննեա՛, թէ մինչև ստեղծեալ էր զքեզ ա՟ծ, զինչ էիր ։ Յայտ է, թէ ոչինչ էիր ամենևին ։ Եւ ապա տես. զի ա՟ծ՝ որ ոչ ինչ իմիք կարօտի, ստեղծ զքեզ յոչնչէ յիւր պատկեր ։ Եւ ՚ի կազմելն զքեզ ը՟ հոգւոյդ այսպիսի, ոչ միայն ետ քեզ զմարմին, քան զայլ կենդանեացն յոյժ պատուական, այլ և ետ քեզ ըզ հոգի անմահութեանն, ոչ սոսկ զգայական, այլ բանական. որ է իմացական, և անձնիշխանական զօրութբ պերճացեալ ։ Եւ շնորհելով քեզ զայսպիսի հոգի՝ արար զքեզ կերպիւ իմն ա՟մ արարածոց կատարելութեանց համառօտ բովանդակիչ ։ Զի այլ ա՟մ արարածք կամ են մարմնաւոր գոյացութի ինչ միայն, որպիսի են տարերքն, և ա՟մ անհոգի տարրեղէնքն ։ Կամ են բուսականք, որպիսի են տունկքն ։ Կամ են զգայական միայն, որպիսի են անբան կենդանիքն ։ Եւ կամ են ոգիք իմացականք, որպիսի են հրեշտակք ։ Իսկ մարդն ը՟ տարերցն է մարմնեղէն գոյացութի. ը՟ տնկոց է բոյս. ը՟ անխօս կենդանեացն է զգայուն. և գոլով բանական՝ ը՟ հրեշտակաց է իմացական ։ Աքանչացիր ը՟ ա՟ծային հանճարն. և ը՟ սէր նր՟ առ քեզ, որով զքեզ այդպիսի էաւորութբ գոյացոյց, որ զա՟մ եղելոց զկատարելութիւնս ունի յինքեան սեւօրէն ։ Շնորհս մատո՛ նմա, և առաջադրեա՛ ա՟մ զօրութբ քով ծառայել նմա ։

Մասն Երկրորդ ։

Մտածեա՛ և զայս, զի ո՟ղ ատե՟րբ յոլհան նէս զամենակալն. ա՟ծ կազմելով զքեզ կենդանի բանական, արար զքեզ իմացական, և ը՟ ինքեան կարողական ։ ՟ի է անձնիշխանական՝ ը՟ իւրում նմանութե. և այնո՟ կացոյց զ՟ր ՚ի վ՟ր գործածութե կարողութեց՝ և զօրութեց քոց ։ Զի որ՟ ա՟ծ անձնիշխան է ՚ի գործել, կամ ոչ գործել. և գործէ ըստ խորհրդոց կամաց իւրոց ։ եփես . ա . 11 . սոյնպէս և ՚ի մարդն տպաւորեաց զնմանութի անձնիշխանութե իւրոյ. որով անձնիշխան է ՚ի գործել, կամ ոչ գործել, և ունի գործել կամ ոչ գործել՝ ը՟ խորհրդոյ կամաց իւրոց . ը՟ այնմ

էկղէս . ժէ . 15 ։ ա՟ծ ՚ի սկզբանէ հաստատեաց զմարդն, և եթող զնա ՚ի ձեռս խորհրդոց իւրոց . յաւել զպատուիրանս, և զհրամանս իւր . եթէ կամիցիս զպատուիրանն պահել, պահեսցեն զքեզ ։ Զայսպիսի բարւոք ՚ի մտի առեալ՝ շնորհս մատո՛ յայսպիսի մեծահանճարութի զքեզ բարձրացուցանողին . երկրպագեա՛ նմա, և յանձն առ՛ զայս ազատութիքս նմա . զի նոյն ինքն միշտ երասանակալ սրտիքս եղեալ, կառավարեսցէ զքեզ . և մի՛ թողցէ զքեզ երթալ զհետ ցանկութե անձինքոյ ։ Ուստի ասա՛ նմա ։ Օրէնսդիր արա՛ ինձ տէր ՚ի ճանապարհի քում . և առաջնորդեա՛ ինձ ՚ի շաւիղս ուղիղս ։ սաղմ . իզ . 11 ։

Մասն Երրորդ ։

Մտածեա՛ և զայս . զի մարդոյ ը՟ պատկերի ա՟յ լինելն, երրակի է, ը՟ բնութբ, ըշ՟ նորհօք, և երանական փառօք ։ Զառաջինն որ է բնութբ, ը՟ ունին ա՟մ մարդիկ ՚ի ծննդենէ . զի ամենեքեան էապէս լինին բանական ։ Բայց պատկերս այս թէպէտ է անեղծանելի, սակայն է նուազ կերպարանի իբրև առաջին արկուած ինչ նկարագրութե պատկերի ։ Ուստի պիտոյ է սմա տեսակաւորիլ և պայծառանալ նիւթով հանձարաբար շնորհաց, զոր իւրաքանչիւր հաւատացեալ ը՟ ունի ծննդեամբ աւազանին . զի ը՟ նոյն պետրոսի, հաճոյարար շնորհն է հաղորդութի ա՟ծեղէն բնութե, այս է նմանութբ ։ Ուստի որք ՚ի շնորհս են, և մանաւանդ՝ որք ներգործութբ խորհին զա՟ծ, և սիրեն, յայտնագոյն ունին յոգիս իւրեանց զպատկեր և զնմանութիւն ա՟յ ։ ա՟ռ թոմմաս . 1 . խն . 93 . յօդ . 7 . և 8 ։ Քանզի ա՟ծ միշտ իմանայ զինքն և սիրէ իբրև անբաւ բարի՝ ո՟ղ և է ։ Բայց զի ՚ի շնորհս ա՟յ եղեալքն՝ մինչ դեռ յաստի կեանս են, զա՟ծ ոչ տեսանեն . այսր աղագաւ զնա ոչ վերջին կատարեալ սիրով սիրեն . ուստի և պատկերն ա՟յ ՚ի նոսա յայսմիկ կայի ոչ գոլով կատարելագոյն, ոչ ունի վերջին ա՟ծակերպութիւն նմանեցուցանել զնա ա՟յ ։ Իսկ ՚ի հանդերձեալն յորժամ միտք նց՟ լուսով փառացն զօրացեալ վերանան, և էութիւն ա՟յ իբրև իմանալի տեսակաւ տեսակաւորեալ, դէմ յանդիման տեսանեն զա՟ծ, և սիրեն . յայնժամ պատկերն և նմանութիւն ա՟յ ՚ի նոսա առաւել պայծառանայ, և այնո՟ յոյժ կատարելագոյն նմանութբ նմանին ա՟յ . ը՟ այնմ . ա . յով . գ . 2 ։ գիտեմք զի յորժամ նա յայտնեսցի՝ նման նմա

նմա լինելոց եմք . զի տեսանելոց եմք զնա որպէս և էն ։

Պտուղ ։

Պարտ է մեզ ստէպ զգաստութեամբ խորհել զայս . թէ որք ըստ չափու իմն շնորհաց իբրև կցորդք եղեալք նմանօղ լինին քրիստոսի՝ այն անդրանիկ եղբօր, նոքա են որդիք արքայութեան ։ ըստ այնմ . հռոմ . Ը . 29 ։ Զոր յառաջն ճանաչէր՝ յառաջագոյն և հրաւիրեաց կերպարանակիցս լինել պատկերի որդւոյն իւրոյ . զի եղիցի նա անդրանիկ ՚ի մէջ եղբարց բազմաց ։ Ուստի վայ է նմա՝ որ յետ իւր յաստի կենաց գնալ յաւիտենին քրիստոսի օտար վարուք, և աննման կերպարանօք . զի ո՞ր յոյս կայցէ նմա, և զինչ համաձայնութիւն վարուց ունիցի՝ ընդունելի լինելոյ նմա, յորժամ տեսցէ զինքն [illegible] մեղօք և մոլութեամբ գլխովին յանկարծ կերպարանս փոխեալ . որով հետև դատաւոր ամենեցուն է նոյն ինքն քրիստոս անդրանիկն յոր դէմ այ . և բնաւ իրաւամբք ունի ասել ցայնպիսին . ո՞վ չար և վատ, եթէ մարթէր ինձ անխնայել ՚ի քեզ, և յերեսաց իմոց ոչ ՚ի բաց մերժել . զի արդ հնար էր ինձ և քեզ ՚ի միասին լինել . զի ես խոնարհ եմ, և դու հպարտ . ես եղբայրասէր, և դու եղբայրատեաց, և նախանձալլուկ . ես հեզ, և դու բարկացօղ . ես աշխատեալ արդիւնարար, իսկ դու յոյլ և վատնօղ արդեանց . ես պահեցօղ, իսկ դու խրախճանասէր . ես ողջախոհ, իսկ դու բղջախոհ . ես գթած, և բարերար . իսկ դու անգութ և չարարար . ես իմոցս առատաբաշխ . իսկ դու կծծի, և յօժար ՚ի յառ, և ոչ ՚ի տուր . ես անյիշաչար . իսկ դու ոխակալ, և վրէժխնդիր . ես աղօթասէր . իսկ դու ձանձրոյթ և տաղտուկ ՚ի յաղօթս . ես համեստ, իսկ դու անպարկեշտ ՚ի խորհուրդս, ՚ի բանս, և ՚ի գործս քո . ես յամ ժամ զկամս հօր իմոյ առնօղ . իսկ դու կամապաշտ, և նուիրեալ սատանայի, մարմնոյ, և աշխարհի . ես վն փրկութեան քոյ ՚ի խաչ ելեալ . իսկ դու հանդարտեամբ մարմնոյ հեշտացեալ . ես հանապազ հօր իմոյ փառաւորիչ . իսկ դու զփառս անձին քո խնդրօղ ։ Ուստի ոչ ինչ նմանութիւն վարուց, և համաձայնութիւն ը ես գտանեմ ՚ի քեզ, այլ ը սատանայի . վասն արդար իրաւամբք ասեմ . ՚ի բաց գնա յերեսաց իմոց . և լեր ը նմանակցօքն քո ը դևան ՚ի դժոխս ։ Ով ահաւոր արդար դատաստանին քի . ընդդէմ որում ոչ ոք ՚ի մեղաւորաց ունիցի պատասխանի պատճառել . այլ ամ անօրէն խցցէ

ժէ

զբերան իւր, և իջցէ լալով յանդունդս դժոխոց ։

Երկրորդ Մտածութիւն ։

՚Ի վերայ վարուց ածպաշտութեան ։

Առաջին օրինակ Մտածութեան ։

Մասն առաջին ։

Մտածեա՛, թէ զինչ իցէ իրօք ածպաշտ վարքն . որով մարդ կատարելագոյն ուղիղ լինի առ ած, արդար՝ և հաճոյ այ ։ Նա ծանիր, զի ածպաշտ վարքն է շնորհօք այն ճանաչել զած ամենատէր . և զինքն, և զիւրս ոչ տիրապէս իւր, այլ ը տէրն այ ։ Նա ը սմին այսմ ճշմարտութեան գործադրիչ խորհրդով կամաց, զանձն իւր՝ և զոր միանգամ անձին իւրոյ են, իբրև զիրս այ ը հրամանաց և ը հաճոյից նր վարել ։ Նա առ այ կամոն նր զինքն, և զիւրսն՝ պատրաստ կամօք երկիւղիւ և սիրով ՚ի պահանջել հրամանաց նր նմա մատուցանել . զի վն վկայեաց ած յաղագս յոբայ, թէ է այր անարատ՝ ճշմարիտ՝ ածպաշտ . այ և գրեալ է . յոբ . ա . 8 . և բ . 3 ։ Իսկ թէ խնդրիցես . յինչ իրաւանց պարտ է մարդոյ այսպէս կարգիլ առ ած, ծանի՛ր . զի ած է արարիչ ամի՝ ըստ ամի . և ամենատէր . իսկ մարդն է ամ իրօք գործ նր . և ծառայ նր . ը այնմ . սաղ . ճժե . 16 . ո տր, ես ծառայ քո եմ . ծառայ՝ և որդի աղախնոյ քոյ . և ը այնմ առակ . ժզ . 4 ։ ամ ինչ գործեաց տր վս իւր ։ Նաև ած իրաւունս ունի ոչ միայն զբարիս շնորհել . այլ և զշնորհեալսն ՚ի բաց բառնալ, և զհակառակս նոցին բերել . ոպ, զվշտս, և զանարգութիւնս, զչարչարանս, և զմահ . որպէս զայս խոստովանեցաւ երանելին յոբ . և իրօք ստոր եարկ զանձն իւր այ իբր այսպիսի տն, ասելով . տր ետ և տր եառ . որպէս տն հաճոյ թուեցաւ, նոյնպէս և եղև . եղիցի անուն տն օրհնեալ ։ յոբ . ա . 21 ։ Նաև ասաց . եթէ զբարիսն ընկալաք ՚ի ձեռանէ տն, չարեացն ոչ համբերիցեմք ։ յոբ . բ . 10 ։

Մասն երկրորդ ։

Մտածեա՛, զի այս իրաւունք ամենատեառն պարտին ՚ի մր իւրաքանչիւր մարդոյ հանդիսանալ . այս զի ցուցցի և ծանիցի ամենապետութիւն նր . և փորձիւ յայտնեսցի հաւատարմութիւն և կատարեալ ածպաշտութիւն ծառայից նր . և անհաւատարմութիւն,

և ամպարշտութիւն ապստամբելոյն 'ի նոր-
մանէ · և այնպէս 'ի պսակէն զհաւատա-
րիմսն , և'ի պատուէն զապստամբսն երևես
ցի ածային արդարութիւն ։ Ուստի զիւրա-
քանչիւր մարդ գիտակ բարւոյ և չարի , զի
կայցութէ , և զի իւր տուեալ զօրութէ և շը-
նորհաց , փորձէ ամփոփմամբ բարեաց , և
պէսպէս վշտօք մարմնոյ՝ կամ հոգւոյ · ոմն զի
ընտիրքն հանդիսասցին , և խոտանքն յան
դիմանեսցին ։ Յայտ եղև այս յառաջին ծնօղս
մեր · ծնն · Է · և Գ · զորս յետ ածակերպ ձո
խացուցանելոյ , և շնորհելոյ նր զդրախտն
փափկութէ , և զամ երկիր , ամփոփեաց 'ի նո
ցանէ զպտուղն միոյ 'ի ծառոց՝ պատուէր
տուեալ չուտել'ի նմանէ ։ Օրով սահմանաւ
եթէ չէր նր անցեալ , հանդերձեալ էր ած
զնոսա և մեծամեծ շնորհօք և փառօք
ձոխացուցանել ։ Յայտ եղև 'ի մեծամեծ
ծառայս այ , ոմն'ի հաբէլ · զորմէ գրեալ է ·
ծնն · Դ · 4 ։ Թէ հայեցաւ ած 'ի հաբէլ և 'ի
պատարագս նր ։ Նա յետ այսորիկ՝ ոմն գրեալ է ,
Թոյլ ետ սպանանել յայնպիսի ժամանա-
կի , յորժամ յոյժ հարկաւոր էր նի ապ-
րիլն նր · բայց ած զայսպիսի մահուամբ
հանդիսանալն նր յածպաշտութէ լաւ հա-
մարեցաւ քան զկեալն նր , և զնուլ զծսսերն
դովք ։ Ուստի եղև առաջին արդար , կոյս ,
և առաջին մարտիրոս ։ Յայտ եղև և 'ի
յաբրահամ այսու , զի հրամայեաց նմա
ած զորդի իւր զոր սիրէր զիսահակ ողջա-
կէզ առնել · և 'ի ձեռնամուխ լինելն նո-
րա յայս գործ · ձայն ետ թէ մի՛ ձգեր զձեռն
քո 'ի պատանեակդ · զի այժմ գիտացի , եթէ երկն-
չիս դու յայ · և ոչ խնայեցեր յորդւոյ քո սի-
րելւոյ վասն իմ ։ ծննդ · իբ · 12 ։ Յայտ ա-
րարեալ , թէ այնու հանդիսանայ եր-
կիւղած լինելն մարդոյ , եթէ անձին իւ-
րոյ՝ և ամ իւրոց ոչ զինքն տիրապէս , այլ
զած ունի տր · և է պատրաստ յամի զոյն այ
ընծայել հնազանդութբ ։

Յայտ եղև և 'ի յոբ · զի սմա յառաջագոյն
շնորհեաց ած զբարեբաստութիւն մեծ · և յե-
տոյ յորժամ փորձեաց զնա ամփոփմամբ այնր
ամի հաւատարիմ գտաւ · ուստի անկեալ
'ի վր երեսաց երկիրեպագ այն , ասելով ։
Մերկ եկի ես յորովայնէ մօր իմոյ · և մերկ դարձայց անդր
ընդ · տր ետ , և տր էառ · որպէս տն հա-
ճոյ թուեցաւ , նոյնպէս և եղև · եղիցի անուն տն
օրհնեալ ։ յոբ · ա · 20 ։ Դռլ և ասաց · եթէ
զբարիս ընկալաք 'ի տնէ , չարեացս ոչ համբերիցեմք ։
Յայտ արարեալ թէ պարտ է և իրաւ է ·

զի որք զբարիսն ընկալաք'ի տնէ , զչարիսն
և ընդունիցիմք 'ի նմանէ · որով կատարե
լապէս տրութի ամենապետութէ նր 'ի վր
մեր հանդիսացի ։

Մասն Երրորդ ։

Մտածեա՛ և զիշխանականկդ տիրապետու-
թիւն 'ի վր իրաց քոց , և տես թէ ոմն դու
ինքն կամիս , զի որք միանգամ քո իրք են , զի
հաձոյից քոց կայցեն , և զի խորհրդոյ կամից
քոց վարեսցին 'ի գործ ։ Քզի եթէ ծառայք ի-
ցենքո , ոչ կամիս , և ոչ արդար համարիս , թէ
ինքնագլուխ ինքնակամ կայցեն , և գործես
ցեն · կի առանց հրամանաց քոց յայլմէ , և
առ այլ վարեսցին ։ Սոյնպէս և եթէ անբանա
կան , և անկենդան ինչք ենքո , ոչ կամիս ,
թէ նոքա ինքնին , և կամ յափշտակութբ
իմն եղիցին այլոյ · մանաւանդ այնոքիկ զորս
դու ձարտարապետեալ իցես , կամ կազմեալ
յօրինեալ իցես յանօթ · և այն զի դու զնո
սա ոչ զի ամի արարեալ ես 'ի չգոյից գոյա-
ցուցանելով · այլ կազմեալ ես զնոսա յիրաց
զորս արարեալ է ած , և ածային գործակցու-
թբն իսկ կազմեալ ես , և ոչ ինքնին առանց նր ։
Նա զիարդ լինիցի , թէ դու քրիստոնեայդ ,
որ զի նմանութէ ածութէ ստեղծար 'ի
նմանէ · և միշտ 'ի նմանէ , և նովաւ , և 'ի
նմա կենդանի ես , շարժիս , և գործես ,
յայսմ ամի զանձնքո՝ և զքոյս՝ զոր յայ ու-
նիս , ոչ առ հաձոյս նորա կարգեսցես ,
և ոչ նուիրեսցես նմա ածպաշտութեամբ ·
այլ ըստ կամաց հաձոյից քոց կեցեալ ,
ինքնագլուխ անձամբ անձին վարեսցիս ·
անփոյթ եղեալ զած զարարիչն քո խնդ-
րել ։ և յայսպիսի անզգամութենդ իցես
ածապաշտ , ուղիղ և արդար , հաձոյ
այ , և ընդունելի արքայութե նր ։ Նա մի թէ
արքայութիւն երկնից ժողովարան անզգա-
մաց , կամ անխտիր անձանց իցէ · և կամ
մարթ իցէ այ ոչ գիտել թէ զինչ գործէ ,
կամ զո՛րպիսի ոք ընդունի 'ի յաւիտենական
փառսն իւր ։ Ոչ ապաքէն յետին անմիտ է
այնպիսին , որ ոչ իմանայ , թէ այս անհնա
րին հետևանայ 'ի դնելոյն , թէ ած զձշ
մարիտ ածպաշտութէ ստուգանօղ ան-
նուէրսն ոչ մերժէ , այլ գթութբ ընդունի յար
քայութիւն իւր ։

Պտուղ ։

Ըստ մեծի ազդեցութէ բանից մտածու-
թեանս այսորիկ հարկաւոր է խելամտութի

ապացուցութեան սորա · և զի նմին սակս կարգել գործով զինքն և զիւրսն առ Աստուած · և զի նմին այսմ կարգելոյ՝ ոչ ում ինքնիշխան՝ այլ իբրև զպաշտօնեայ ամենայնի, զիւր իւր իբրև զԱստուծոյ 'ի հաճոյից նորա յորդորել առ Աստուած վարել · և զայս իւրաքանչիւր հաստատեալ զի կարգի, և զի կացուն իւրում մնաւսելով :

Երկրորդ օրինակ մտածութեան ·

Մասն առաջին :

Մտածեա՛ և ստուգեա՛ · զի որք 'ի վարս Աստուածպաշտութեան, որ 'ի նախընթացս միտածութեան բացատրեցաւ, զանձինս իւրեանց շնորհօք Աստուծոյ մարզեն · նոքա ճշմարտիւ զԱստուած ամենայնիւ անձանց իւրեանց ունին և ցուցանեն · զի ոչ միայն բարիս շնորհելոյ, այլ և չարիս բերելոյ · ընդունելով 'ի նմանէ ոչ միայն զբարիս յօժարութեամբ, այլ և զչարիս համբերութեամբ և գոհութեամբ, զի օրինակին յոբայ : որ և առաքեալն՝ զնա մատուցանէ մեզ յօրինակ · ասելով · յակոբ · ե · 11 : Զհամբերութիւն յոբայ լուարուք : զորոյ զհաւատարիմ Աստուածպաշտութեան զհանդէսն համբերութեամբ պայծառացեալ տեսանես 'ի նախընթացս մտածութեան : Ընդ որ և Աստուած յոյժ հաճեալ գովեաց զնա ասելով · յոբ · ա · 3 : Ոչ գոյ իբրև զնա 'ի վերայ երկրի այր արդար ճշմարիտ Աստուածպաշտ, մեկնեալ յամենայն չարութենէ մեղաց :

Մասն երկրորդ :

Մտածեա՛, զի որ զայսպիսի վարս Աստուածպաշտութեան կատարելապէս վարէ, այնպիսին զի սրտի, և զի կամացն Աստուծոյ միայն կեայ · և այս յայտ է աստի · զի 'ի յընդունելութեան բարեաց ունի մարդն ոչ պարզապէս միայն զի կամացն Աստուծոյ կեալ, այլ զի կամացն Աստուծոյ, և միանգամայն զի կամաց իւրոց զի կամօքն նորա կեալ · բայց 'ի յամփոփման բարեաց, և յանպիտանութեան ոչ ինչ գոյ զի կամաց մարդոյ · այլ բոլորն է զի կամաց Աստուծոյ : Նաև զի 'ի մարդն միտք և կամքն նորա են տիրողականք Աստուծոյ որ ինչ է 'ի նմա, և նորա · վասն 'ի կեանս մարդոյ զի կամացն Աստուծոյ՝ զերկուս զայսոսիկ զենլով սիրոյն Աստուծոյ, զինքն զլխովին պատրաստ կենդանի մատուցանէ հաճոյից նորա : Եթէ ես մարդոյ այսոքիկ զինքն և զիւրսն Աստուած շնորհօք Աստուծոյ, ոչ տիրապէս 'ի սէր անձին իւրոյ, այլ 'ի սէրն Աստուծոյ վարել · և այնպէս զԱստուծոյն Աստուծոյ տայ · և ոչ ինքեան, կամ այլում ումեք զբաւէ : Նաև ունի այսպիսին ճշմարտիւ ա-

սել զի պօղոսի : կենդանի եմ այսուհետև՝ ոչ ես այլ կենդանի է յիս Քրիստոս : գաղ · բ · 20 :

Մասն երրորդ :

Մտածեա՛ և զայս · զի որ յայսպիսի վարս Աստուածպաշտութեան կրթի, այնպիսին շնորհօք Աստուծոյ առ Աստուած հրամանս և հաճոյս Աստուծոյ զինքն ընծայել, անխափան յամենայն՝ պատրաստ կայ : Բանզի զի՞նչ է, որ խափան լինի մարդոյ առնել զհրամանս և զհաճոյս Աստուծոյ · ոչ ապաքէն երկիւղն կրից չարեաց, և կորստեան բարեաց · Իսկ կրթեալն յԱստուածպաշտութեան իրաւունս և մեծամեծ բարիս անձին համարի, թէ ընդունի յԱստուծոյ և զչարիս, և զկորուստ կենցաղական բարեաց : Ապաքաջայայտ է, թէ յամենի յաջողական է նմա զի հաճոյիցն Աստուծոյ զնալ : Օ այսպիսեաց է բանն այն որ դրեալ է · գործ · ժբ · 22 · Վասն զիտութեան որդւոյ յեսսեայ՝ այր ըստ սրտի իմում, որ արասցէ զամենայն կամս իմ : ուստի ասէ առաքեալն · ա · տիմ · դ · 8 : Աստուածպաշտութիւն առ ամենայն ինչ օգտակար է, և զաւետիս կենաց ունի՝ զարդիս՝ և զհանդերձելոցն :

Պտուղ :

Օգուտ մեծ է յուշի ունիլ զայս · թէ որք զբարիսն յԱստուծոյ ընկալեալք, չարեացն ոչ համբերեն 'ի պահանջել պահպանութեան պատուիրանացն, յաւուրն դատաստանի 'ի խնդրելն նորա զարքայութիւն երկնից՝ պատասխանի տուեալ լինի : Յիշեա՛ զի ընկալար դու զբարիսն անդէն 'ի կեանս քում · իսկ սոքա՝ որոց տուեալ լինի արքայութիւն երկնից, ընկալան յայնժամ զչարչարանս · վասն սոքա այժմ մտանեն 'ի հանդիստն յաւիտենից · և քեզ մնայ տանջիլ զի յանցանաց քոց 'ի դըժոխս յաւիտեանս յաւիտենից :

Երրորդ մտածութիւն :

'Ի վերայ երից սկզբանաւոր իրաւանցն և ստացութեանցն Աստուծոյ, որովք Աստուծոյ եմք մեք · վասն պարտիմք առ զեամբք ես լինիլ Աստուծոյ :

Վկայութիւն, եթէ առաջին իմն շնորհ Աստուծոյ է բարւոք ճանաչողութեան այս ճշմարտութեան :

Տայ նոցա սիրտ ճանաչել զիս, թէ ես եմ տէր · և եղիցին ինձ 'ի ժողովուրդ, և ես եղէց նոցա յԱստուած · երեմ · իդ · 7 : Ետուց զօրէն իմ 'ի վերայ զանաչի նոցա, և զօրհնութիւն իմ 'ի վերայ որդւոց նոցա, և զշնորհ ձայնելն իբրև զխոտ չորաբեր · և

ներքս պատ 'ի մէջ ջրոյ փնտրեցի ։ Մ՛ինչ առնէ, քո եմ ես ․ և փրկեա զիս խորհրդոյս բարերար յանուն քո յաղագս ․ և փրկեա զիս զի հանցէ չարամէ խորհրդոց քո եմ ես ․ և յանուան քո խորհրդոյս բարերար ։
Եսայ ․ խդ ․ 3 ։

Օրհնեալ բանն որով հաստատեցաւ յասաղ առանց անձին խորհուրդ զայս Ճշմարտութեան ։

Մասն առաջին ։

Սծ է արարիչ իմ Քս Տր որ ինչ է յիս․ զի չիք ինչ յիս, որ ոչ իցէ յՆյ արարեալ, և շնորհեալ․ Քս այսմ, գործ ․ ժէ ․ 25 ։ Նա տայ ամենեցուն, և շունչ ․ և զամ ինչ ։ Եւ միշտ (Քս որ գրոյն, գործ ․ իէ ․ 28 ։) Նովաւ շարժիմք ․ կեամք, և եմք ։ Եւ դարձեալ հռոմ ․ ժա ․ 36 ։ 'Ի նմանէ, և նովաւ, և 'ի նոյն ամ ։ Իսկ արդ՝ եթէ զիս Քս Տր որ ինչ է յիս՝ ած է արարել, և նովաւ կենդանի եմ, և գործեմ ․ ապա Քս Տր իմ եմ ես ․ Քս այսմ առաւել ․ ժդ ․ 4 ․ զամ ինչ գործեաց Տր վն իւր ։ Ապա իրաւունք են 'ի վր իմ, զի ես իմ եղէց արդեամբք ․ և լինիմ այսպ, եթէ 'ի յած կեցից, և ոչ 'ի յիս, և ոչ յայլ ինչ արարածս ։ Յդ, Քս Տր Քս կամաց նր վարեցից զիս ․ և ոչ Քս կամս մարմնոյ և արեան ․ այլ և ոչ Քս թելադրութեանց իմոց որք ինքնիշխան ․ այլ Քս հրամանաց, կամ Քս խրատուցն իմ ։ Աստի ասէ ներքին բեռնադրող առ Տր ։ Ամն քոյ արարեր զամ ինչ Տր ․ և որ կամի զօրութեան խորհրդոյն, և ոչ քեզ, անկանի 'ի մէջ ամ երկրի փող ոչինչ ։ Եւ ներքին օրհնութիւն ասէ ․ որ ստեղծ զքեզ առանց քո, ոչ հաճեցի զքեզ առանց քո ․ այլ մի դարձի, թէ ոչինչ մնայ քեզ որոշուրեալ լինելոյ ․ զի պարտ զքեզ նմա բոլոր, ծառայելոյ զքեզ և զնա բոլոր ։ Քս երգոյն երգոց ․ Գ ․ 2 ։ Ես սիրեցելոյն իմում ․ և սիրեցեալն իմ ինձ, որ հովուէ 'ի մէջ շուշանաց ։

Մասն երկրորդ ։

Սծ եղև ինձ փրկիչ Քս Տր ․ Քս այսմ, տիտ ․ Բ ․ 11 ։ Երևեցաւ շնորհն Այ փրկիչ ամ մարդկան ։ Եւ Քս այսմ ․ Ա ․ տիմ ․ Բ ․ 6 ։ Եւ տուեալ զանձն փրկանս ընդ ամենեցուն ։ Եւ Տրն ասէ ․ յոհ ․ ժԲ ․ 32 ․ յորժամ բարձրացայց յերկրէ՝ զամենեսեան ձգեցից առ իս ։ զի ես ընդ սկզբնական մեղօք, անօրէնութեամբ յղացայ ․ և 'ի մեղս ծնաւ զիս մայր իմ ։ սաղ ․ Ծ ․ 7 ․ և այսպէս դերի էի սատանայի, և բաժին յաւիտենական դժոխոց ։ Եւ Քս ծնեալ իմ մարդ եղեալ ․ և 'ի խաչ ելեալ, փրկկեաց զիս այսուհետև, և շնորհեաց ինձ Քս ծորէն կեալ կեանս ։ Իսկ արդ՝ եթէ Քս ած այսպէս փրկեալ է զիս, որպ ցուցանէ Քս ծայրն գիրք ․ ապա և այսուհետև Քս իմ եմ ես բոլորվին ․ և ոչ անձին իմոյ տիրապէս, և ոչ այլում ․ Քս այսմ ․ Ա ․ կորն ․ Զ ․ 19 ․ Չէք անձանց Տր ․ զանզի գնոց գնեցայք ։ Եւ Քս այսմ ․ Բ ․ կորն ․ Ե ․ 15 ․ 'ի վր ամենեցուն մեռաւ Քս ․ զի որք կենդանին իցեն, մի անձանց իցեն կենդանի ․ այլ այնմ որ 'ի վր նոցայն մեռաւ, և յարեաւ ։ Ապա իրաւունք են 'ի վր իմ ․ զի ես զգործածութե անձին իմոյ, և Տր որ յիս, ոչ Քս կամս իմ վարեցից ․ այլ Քս կամացն յն քն փրկչին իմոյ ։ ըստ այսմ ․ գաղ ․ Բ ․ 20 ․ կենդանի եմ այսու հետև ոչ ես, այլ կենդանի է յիս Քս ։ Աստի ասէ ներքին բեռնադրող ․ Զի բաւէ արժանի է մահու, որ կամիցի կեալ քեզ Քս ․ և որ զքեզ ոչ իմանայ՝ խելագարի ։ և դարձեալ ասէ ․ եթէ զիս ըստ բոլորին պարտիմ նուիրել Այ վն ստեղծելոյն զիս ․ զի՞նչ յաւելից նմա վասն վերստին ստեղծելոյն զիս ըստ այսմ եղանակի ։

Մասն երրորդ ։

Սծ խօսելով հաւատով զիս իւր, նշանադրեաց է զիս առնել իւր ընտանի 'ի վայելուչս երանելի յաւիտենական կենաց իւրոց ․ Քս այսմ ․ ովսեայ ․ Բ ․ 20 ․ խօսեցայց զքեզ ինձ հաւատով ։ Եւ Քս այսմ ․ Բ ․ կոր ․ ժա ․ 2 ։ Խօսեցայ զքեզ առն միում, կոյս սրբոյ յանդիման կացուցանել Քն ։ Եւ արար ինձ զշնորհս զայս ․ կոչելով զիս 'ի հաւատ իւր, և սրբելով զիս իւր, և կնքելով շնորհօք 'ի ձեռն աւազանին մկրտութեան ծննդեան՝ լինիլ ժառանգ երկնից արքայութե ․ որպ գրէ զայս Տր առաքեալն առ տիտոս ․ Գ ․ 5 ։ Աստի և յանուանէ իւրմէ անուանեաց զիս քրիստոնեայ ․ յդ է, քնեան ։ Ապա և այսուհետև Քս Տր իմ եմ ես ․ և իրաւունս ունի ած 'ի վր իմ ․ զի ես ոչ սոսկ բանիւ, այլ արդեամբք, յդ անձին գործածութե յանուն նր եղէց իւր ․ և զգուշացայց 'ի տիրապէս լինելոյ իմ, կամ այլում ։ Եւ վտանգ մեծ է ինձ, եթէ ոչ հաստատեցից զիս 'ի լինիլ նմա՝ գործունեայ առաջադրութբ, և վարժմամբ ․ մի գուցէ 'ի հեռանալն և յօտարանալն իմ 'ի նմանէ, մերժեսցէ զիս յերեսաց իւրոց 'ի յաւիտեան ․ զի ասէ դաւիթ ․ սաղմ ․ ՀԲ ․ 27 ․ Ահաւասիկ որք հեռի արարին զանձինս իւրեանց 'ի քէն, կորիցեն ․ սատակեցեր զամենեսեան որք ապստամբ եղեն 'ի քէն ։ Ապա ինձ մերձենալ առ ած բարի է, և դնել առ Տր զյոյս իմ ։ սաղ ․ ՀԲ ․ 28 ․ և աւել ընդ նմին ․ Սիրեցից զքեզ Տր

զօրութիւն իմ, որ հաստատիչ իմ, ապաւէն իմ, և փրկիչ իմ : սաղմ. ժէ. 2 : Զի՞նչ կայ իմ յերկինս. կամ 'ի քէն զի՞նչ կամէի յերկրի : Նուաղեցաւ սիրտ իմ, և մարմին իմ. Աստուած սրտի իմոյ. բաժին իմ Աստուած յաւիտեան : սաղ. հբ. 25 : Սիրելին իմ ինձ, և ես նմա, որ հովուէ 'ի մէջ շուշանաց : երգ. զ. 2 :

Պտուղ մտածութեան :

Շնորհս մատուցանեմ Աստուծոյ վասն այսպիսի բարերարութեան նորա. և գործունեայ բազմաօք փոյթ արասջիր արժանաւորք լինիլ Աստուծոյ, ըստ ամենահաճոյ գործովք : Բայց թէ ասասցես, զի որպէս յաջողեսցի ինձ այդ, ծանի՛ր. զի թէ կրօնաւոր ես դու, քեզ արդէն ամենահաճոյ գործքն որոշեալ են յԱստուծոյ յաջողելի. և մնայ քեզ ոչ ըստ հաճոյից քոց անձամբ անձին վարել զքեզ, այլ յառաջնորդէ կրօնին իբրև 'ի փոխանորդէ Աստուծոյ վարիլ յամենայնի : Զի դու ուխտիւ աղքատութեան, յամենայն երկրաւոր ընչից հրաժարեալ, զամենայն իսկ մատուցեր Աստուծոյ : Ուստի ոչինչ պարտիս յայնցանէ ընդունիլ. բայց զոր ինչ քեզ մատակարարէ 'ի ձեռն կրօնին : Եւ ուխտիւ ողջախոհութեան հրաժարեալ ես 'ի հեշտալեաց մարմնոյ՝ և յանձին դիւրութենէ. ուստի զի և ըստ այսմ Աստուծոյ իցես արդեամբք, պարտ է քեզ կեալ այնմ, որ և գրէ առաքեալն. գաղ. ե. 24 : Որք Քրիստոսին են, զմարմինս իւրեանց 'ի խաչ հանին հանդերձ կրիւք և ցանկութեամբք հանդերձ : Եւ այսմ մարմնով և մտօք սուրբ պահել զքեզ հոգասցես. ա. կորն. է. 34 : Զի եղիցի սուրբ հոգւով և մարմնով : Եւ ուխտիւ հնազանդութեան հրաժարեցեր ես 'ի սեպհական կամաց. և 'ի զատողութենէ, և զգլխովին նուիրեցեր ես զքեզ Աստուծոյ, լինիլ պատրաստ յամենայնի լսել ձայնի նորա՝ լսելով ձայնի փոխանորդի նորա. որ է առաջնորդ սուրբ ուխտին. և ոչ միայն զհանապազորդեան, և զհասարակաց բարի գործս հրամայէ առնել. այլ և զայլ գործս բարիս : Ուստի 'ի առնելն քո զամենայն հրամանս՝ և զխրատս առաջնորդին սիրով իբրև 'ի Տեառնէ Աստուծոյ քեզ հասեալ, առնես զկամս Աստուծոյ. և վարիս 'ի կամացն Աստուծոյ : Բայց զի և 'ի կարծիքականս թէ իցեն արդեօք բարի, կամ ոչ, իրաւունք են 'ի վերայ քոյ՝ թողուլ զկարծիս քո, և զհետ երթալ առաջնորդին կարծեաց աներկևան հնազանդութեամբ : Զի նա ասաց առ առաջնորդս. ղուկ. ժ. 16 : Որ լսէ ձեզ, ինձ լսէ. և որ զձեզ անարգէ, զիս անարգէ : Իսկ եթէ ոչ ես կրօնաւոր, յետ ուսանելոյ քոյ զխորհուրդս հաւատոյ, յուսոյ, և սիրոյ. զպատուիրանս Աստուծոյ, և զօրէնս խորհրդոց եկեղեցւոյ, և ամենայն բանից մտադիր լինելոյ, մնայ քեզ առնել աղաչել զՏէր, շնորհել քեզ զճանաչութիւն այնց իրաց, և զյաջողութիւն գործոյ, որք առանձնապէս առ առանձին փրկութիւն հոգւոյ քոյ պատկանին, և ապահով առնել զայն :

Պատրաստեալ մտածութիւն 'ի նոյն, թէ որպիսի վարուց կենաց՝ է պէտ լինել արժանեաց :

Մտծն առաջին :

Մտածեա՛ ով անձն իմ, թէ որ է Աստուծոյ լինիլ արժանաւորք : Եւ ծանիցես զայս 'ի բանէ առաքելոյն՝ զոր ասէ. բ. կորն. ե : 'ի վերայ ամենեցուն մեռաւ Քրիստոս, զի որք կենդանի իցեն, մի առ յանձինս իցեն կենդանի, այլ այնմ, որ 'ի վերայ նոցայն մեռաւ, և յարեաւ : Եւ միտ բանին է, թէ այսու՝ զի Քրիստոս մեռանելովն իւրով վասն մեր՝ կենդանացոյց զմեզ, իրաւունս ունի 'ի վերայ մեր. զի մեք ոչ անձանց մերոց, այլ Քրիստոսի իցեմք կենդանի : Ուստի պարտիս 'ի միտ առնուլ, թէ որպիսի կազմութեամբ վարուց լինի այս : Եւ ծանի՛ր. զի լինի այսու, եթէ վարժութեամբ, և շնորհօք հոգւոյն սրբոյ զիղձս զխորհուրդս, զբանս, և զգործս մեր, որովք ըզ կեանս վարեմք, ունիցիմք առ Քրիստոս սրբեալ և կարգեալ. իբր զի սիրտ մեր՝ և միտք մեր 'ի բաց թօթափեալ զանհաճոյսն Քրիստոսի, զհաճոյս նորա խորհեսցի : Եւ բանք մեր նոյնպէս սրբեալ յանհաճոյիցն Քրիստոսի, զհաճոյսն նորա խօսեսցին. և գործք մեր զգուշացեալ 'ի մեղաց, պարապեսցին յիրս կարգեալս առ Քրիստոս : որք կամ են պարզ ամենայն պաշտամանց գործք. և կամ են գործք առնելիք 'ի կարևոր պէտս դարմանոյ անձանց մերոց՝ վասն ծառայելոյ Քրիստոսի. և կամ գործք 'ի սոյնպիսի պէտս այլոց անձանց 'ի Քրիստոսէ յԱստուծոյ մեզ յանձնելոց : առ որս 'ի յորդորմանէ սիրոյն Քրիստոսի իցեմք յօժարեալ, և ոչ յախտէ ինչ, կամ վայրապար : Բայց նաև ևս՝ թէ որ է անձին իւրում, և ոչ Քրիստոսի կենդանի լինիլն. և ծանիցես, զի այս է. յորժամ Քրիստոնեայն անփոյթ եղեալ յուշ առնել անձին իւրում՝ թէ ինքն Քրիստոսի է, և որդի ուխտից արքայութեան երկնից, մոռանայ զուխտ և զորդեգրութիւն իւր Աստուծոյ. և այնպէս առ ինչ և յօժարի 'ի մարմնոյ և յարենէ՝ և 'ի յանձնասէր կամաց իւրոց, յայն խորհուրդս, 'ի բանս, և 'ի գործս պատաղի. որպիսի են խորհուրդքն, և բանքն, և գործքն, որք առ մարմնոյ հեշտութիւն, կամ առ փառս անձին

ձին

ձին , և կամ առ ամօթի մեծութիս , և ոչ առ յաւիտենական փրկութիւն անձին կամ ընկերաց կարգին : Նոյնպիսի են , որք 'ի քրիստոնէութեան ունին զկերպարանս աստուածպաշտութեան . և 'ի զօրութենէ նորա ուրացեալ են : Բ . Տիմ . Գ . 5 .

Մասն Երկրորդ :

Մտածեա՛ . զի որ ցանկայ Տն ամենայնքն լինել արդեամբք՝ կեալ 'ի հաճոյս Նր յամի , պարտ է նմա հաստատել զայս 'ի սրտի իւրում ման պայման կամօք , և ոչ պայմանաւորաւ : Նմին եւ . ո՞ր է պայմանաւորն , և ո՞ր անպայմանն . ծանիր , զի որ շնորհօք Այն այնպէս հաստատէ 'ի սրտի իւրում կեալ 'ի քն , և 'ի հաճոյս Նր . զի թէ և զրկեսցի յամենայնէ և իցէ բարեաց կենցաղոյս՝ եւ և 'ի կենաց իւրոց դառն մահուամբ , ոչ մեկնի 'ի հաճոյից Նր . այսպիսի քրիստոնէի կամքն է անպայման 'ի քս յս : Իսկ որ 'ի հասանելն կորստեան իրի ինչ իւրոյ՝ զոր օրինակ հանդստեան անձին , կամ փառաց , և կամ կենաց . անցանէ զհաճոյիւք Քի մահուչափ մեղօք . յայտ լինի այսուհետև . թէ կամքն Նր ոչ էր անպայման կեալ 'ի հաճոյսն Քի : այլ թէ և ոչ ներգործութեամբ , սակայն զօրութեամբ ծածկապէս ունէր զայս պայման . իբր թէ ցորչափ ոչ հասցէ ինքեան անարգել , կամ զրկել 'ի հեշտութենէ ինչ , և 'ի կենաց . կեցցէ 'ի հաճոյս Նր . իսկ եթէ հասցեն՝ թողցէ զհաճոյս նորա : Ո՛վ ամբարշտութեան մեծի : Նոյնպիսիքն են 'ի կեղծաւորաց անտի . զոր գերեզմանաց բռելոց նմանեցուցեր , խորագոյնս կշտամբէր Տրն . և վայ տայր Նց : Մատ . իգ . 27 : Որքա զանձինս իւրեանց առաւել սիրեն քան զԱծ . թէպէտ և ոչ ներգործութեամբ , դիտողապէս . սակայն զօրութեամբ : Նոյն Աճ զպէսպէս փորձութիւնս առաքէ . որպէս զի յայտնի եղիցին հանդիսին նոքա , որք անպայման կամօք սիրելով զԱծ՝ ճշմարտիւ սիրեն զնա . որպէս աբրահամ , յոբ , և համօրէն մարտիրոսք , և այլ արդարք : Իսկ այնք՝ որք զօրութեամբ իւիք պայմանս ունին . որպէս բազումք՝ որք վասն զերծանելոյ 'ի վշտաց ինչ , կամ յանարգանաց՝ մահու չափ մեղօք մեղանչեն :

Մասն Երրորդ :

Մտածեա՛ և զայս , և ծանիր ստուգիւ . զի միայն բանիւ , կամ մտօք ասելն . թէ դիտեմ առնել զգործս զայս , և կամ ասեմ զբանս իմ զայս 'ի փառս Այ . ոչ առնէ , և ոչ ուղղէ զբանն , կամ զգործն մարդոյ՝ առ փառսն Այ . այլ պիտոյ է , զի գործն իցէ 'ի սեռէ իւրմէ բարի . և կամ գոնէ ոչ իւիք իցէ անկարգ : Երկրորդ՝ զի մարդ շարժմամբ հոգւոյն շնորհաց , կամ 'ի յԱծային սիրոյն յօժարեալ իցէ առ այն գործ , և առ այն բան . զի որպէս ուսուցանեն իմաստասէրք , բարոյական գործ մարդոյ առ այն ուղղի և եղերի իբր առ վախճան , յորմէ կամքն Նր շարժի : Աստի եթէ կամք մարդոյն 'ի սիրոյ , և 'ի փառացն Այ , և 'ի հաճոյից Նր ոչ իցէ շարժեալ 'ի գործ ինչ , կամ 'ի բան , որ միայն շնորհօքն Այ լինի . այլ սկզբնաբար 'ի հաճոյից ինչ անձին իւրոյ յօժարեալ . առ ոչ ինչ օգտէ ասելն , թէ դիտեմ առնել՝ կամ ասել զայս 'ի փառս Այ , քանզի ոչ 'ի փառս Այ , այլ առ այն ուղղի և կատարի գործն , յորմէ 'ի ներքս սիրտն Նր յօժարեալ է առնել , կամ ասել զայն : Ոի ոչ արքայութիւնն Այ ոչ է բանիւք . այլ զօրութեամբ : Ա . Կոր . Դ . 20 . այսինքն իրօք . սոյնպէս և դիտելն և կարգելն մարդոյ զբանս և զգործս իւր առ արքայութիւն , որ է ինքն Այ . ոչ լինի սոսկ բանիւ , այլ իրօք . այսինքն իրապէս շարժմամբ սրտի սկզբնաբար , կամ տիրապէս 'ի նմանէ . և այս լինի շնորհօք Այ : Այլ որ կամի զբանս և զգործս իւր ստուգապէս առ Այ կարգել , պարտի հոգևոր կրթութեամբ զսիրտ իւր յախորժմանէ հաճոյից անձին իւրոյ դատարկել . և զԱծ միայն ծայրագոյն ըղձալի ունել . և նշանաց հաճոյից Նր սպասել . և յայնմանէ վարիլ 'ի խօսիլ , և 'ի գործել : Այս ասէ հոգին սբ ցմեզ . առակաց . Գ . 23 : Որդեակ , տուր ինձ զսիրտ քո . և աչք քո զճանապարհս իմ պահեսցեն : Ուստի այս հարկաւոր կրթութիւն առ հոգևոր արդիւնս , որ է ուղղել զբանս և զգործս առ Այ՝ շնորհօք Նր , գրեթէ միշտ յաջողեալ է այնմ կրօնաւորի , որ ոչ գործէ ինչ բայց եթէ յառաջնորդէն իւրոյ հրամանէ :

Պտուղ :

Մարզեա՛ զքեզ բանիւ Տն՝ զոր ասէ . յոհ . Գ . 16 : այնպէս սիրեաց Այ զաշխարհ , մինչև զՈրդին իւր միածին ետ . զի ամ որ հաւատայ 'ի նա մի կորիցէ . այլ ընկալցի զկեանս յաւիտենականս : Իսկ զգուշութեամբ քննեա զքեզ , մի՛ գուցէ զօրութիւն իմն պայմանի եղեալ իցէ սիրելոյ զԱծ , և պահելոյ զպատուիրանս Նր . քանզի Այ գոլով 'ի վեր քան զմեզ , և քան զայլ ամ սիրելի , պայմանաւ սիրելն զնա է ոչ ճշմարտիւ սիրել . այլ մանաւանդ արհամարհել

սատ_

ստորադաս առնելով զնա քան զինքն, և քան զարարածն զայն, վ̃ն որոյ պայման դնի։ Աստի ասէպ հայցեմ 'ի տ̃նէ շնորհել քեզ անսպասման կամօք սիրել զնա. զի նա ան-չափ սիրով՝ և անսպասման կամօք կամելով փրկել զմեզ, զանձն իւր ետ 'ի փրկանս ան-ձանց մերոց։ Աստի ասէ առաքեալն. Հռ-ոմ. ը̃. 35. Ո՞ հեռացուսցէ զմեզ 'ի սիրոյն քի̃, նեղութի̃, թէ անձկութի̃, թէ հալածանք, թէ սով, թէ մերկութի̃. թէ վիշտ, թէ սուր, որպէս և գր-եալ է։ Վասն քո մեռանիմք զօրհանապազ, համա-րեցաք իբրև զոչխար 'ի սպանումն։ Այլ յայսմ ա̃մ առաւել յաղթեմք նովաւ, որ սիրեացն զմեզ. քանզի հաւաստեալ եմ, եթէ ո՛չ մահ, և ոչ կեանք, և ոչ հրեշ-տակք. և ո՛չ իշխանութի̃ք. և ոչ զօրութի̃ք, և ո՛չ որ կանն, և ոչ հանդերձեալքն, և ո՛չ կարողութի̃, և ոչ բարձրութի̃. և ո՛չ խորութի̃. և ո՛չ այլ ինչ արարած կարէ մեկնել զմեզ 'ի սիրոյ անտի այ̃, որ 'ի քս̃ յս̃ 'ի տր̃ մեր։

Չորրորդ մտածութի̃.

'Ի վ̃ր վարձուցն. զոր յաւիտենից պատրաստեալ է այ̃ պարգևել նց̃. որք արդեամբք զանձինս իւրեանց ընծայեն այ̃ արարչի, փրկչի, և երանացուցչի։

Նախընթաց բանք ինչ 'ի վ̃ր մտածելեացն յառաջի կայս, թէ որք են, և քանի ինչ։

Իմ'ա առ 'նախ՝ և խորհեա՛ց. զի յոր-ժամ հաճոյ եղև մարդասիրութեն այ̃ ը̃ պատկերի իւրում ստեղծել զմեզ, եդ 'ի մտի մինչև 'ի ժառանգութի արքայութե իւրոյ վեր ածուլ զմեզ։ Զի ո՞րպ և գրեալ է. ա̃. Կորն. բ̃. 9։ զոր ակն ո՛չ ետես, և ունկն ո՛չ լուաւ, և 'ի սիրտ մարդոյ ո՛չ անկաւ, պատրաս-տեաց այ̃ սիրելեաց իւրոց պարգևել։ Վ̃ն որոյ ստացաւ զմեզ փրկիչն մեր արեամբ իւրով՝ ոչ յերկրաւոր, այլ յերկնաւոր. ո՛չ 'ի մարմ-նաւոր կամ 'ի շնչաւոր, այլ 'ի հոգևոր յանմախձան կեանս. որ 'ի վեր է ևս քան զհրեշտակային կեանս բնաւոր։ Զի է այ̃ծային երանելի անձուկ ընտանի կենակ-ցութի. և միանգամայն այ̃ծային փառացն և ուրախութեցն ա̃մի վայելումն՝ ո՞րպ սիրելի որդ-ւոց ը̃ հօր. վ̃ն որոյ և անուանի յաւիտե-նական կեանք, և երկնից արքայութի. ո՞րպ խոստացաւ մեզ փրկիչն մեր ասելով։ Եւ ես ուխտեմ ձեզ՝ որպէս և հայր իմ ուխտեաց ինձ զար-քայութի։ Ղուկ. իբ̃. 29։ Եւ թէ ուր եմ ես, անդ և պաշտօնեայն իմ եղիցի։ Յոհ. ժբ̃. 26։ Եւ առ հայր ասէ. Հայր զորս ետուր ինձ, կամիմ. զի ուր եմ ես, և դոքա ընդ իս իցեն. զի տեսանիցեն զփառսն իմ։ Յոհ. ժէ̃. 24։ Եւ հոգևոր հարսն ասէ, երգոց. ա̃. 3։ Տարաւ զիս արքայ 'ի սենեակ իւր. ցնծասցուք և ուրախ լիցուք 'ի քեզ։ Սմին ծի աւետեաց անձառ անպատում երանու-թեցն. յոր յոյս՝ անսպասման ուրախութե լը-ցեալ դաւիթ, աղաղակէր. սաղմ. հբ̃. 25։ Զի՞նչ կայ իմ բնաւ յերկինս. կամ 'ի քէն զի՞նչ ևս խնդրեցից յերկրի. Նուաղեցաւ սիրտ իմ, և մար-մին իմ. այ̃ սրտի իմոյ, բաժին իմ այ̃ յաւիտեան։ Բայց ո՞րպ զի գտնէ փոքր մի 'ի խոկումն այնց կենաց զարթիցէ միտքս 'ի թմրութե, զվեց ինչ խորհելի ունիս դնել առաջի. այս ինքն է. Զ տեղին փառաց. Զ փառս հոգւոյ երանելոյն։ Զ լինելն նման այ̃։ Զ փառս մարմնոյ։ Զ փառս և զհանգիստ զգայարանացն. և Զ փառս և զհրճուանս՝ զոր իւրաքանչիւրն երանելոց յընկերացն փառ-աւորութե ընդունի։ Բ՞ղէ յառնեաց միան-գամ հաւատոյ աչօք, նկատել թէ ո՞րպ և որ չափ պատուէ և փառաւորէ այ̃ զսիրելիս իւր։

Առաջին մտածութի̃.

'Ի վ̃ր փառաց արքայութեն երկնից.

Զերկնային մտածելոյ զտեղին փառաց. և զփառս հոգւոյ երանելոյն. և զլինելն նման այ̃։

Մասն առաջին.

Զառաջինն մտածեա՛. զի տեղին փառաց երանելեացն է 'ի վերոյ ք̃ զա̃մ շար-ժական երկինս. երկնից երկինք անշարժ. բոլորովին լուսաւոր. որոյ լոյսն ո՛չ է 'ի լու-սաւորաց ինչ. այլ է անդստին լուսաւոր. քան զարեգակն պայծառատեսիլ. 'ի սկզբա-նէ աշխարհի ստեղծեալ յայ̃ տուն փառաց հանդերձեալ պատրաստեալ 'ի նմանէ 'ի զուար-ճութի իւրոց սիրելեաց. անպատմելի փափուկ. զուարճացուցիչ ա̃մ զգայարանաց։ Եւ յա՛յ է յարկն՝ ը̃ որ ուժգին փափագմամբ ասէր դաւիթ. սաղմ. ձգ̃. 2։ որպէս սիրելի են յարկք քո տր̃ զօրութեանց, ցանկայ՝ և փափագէ անձն իմ 'ի գա-ւիթս քո. սիրտ իմ, և մարմին իմ ցնծասցեն առ այ̃ կենդանի։ Եւ զե՞րմ յովհաննէս 'ի նմանութի քա-ղաքի տեսեալ զնա, գրէ. քառակուսի էր քա-ղաքն ասէ, և շինուած պարսպին նր̃ յասպիս. և ինքն ոսկի մաքուր նման ապակւոյ. և հի-մունք պարսպին նր̃ յա̃մ ակամբք պատուականօք զարդա-րեալ։ Եւ ընդարձակութի նր̃ ոսկի մաքուր որպէս ապակի պայծառ։ Եւ քաղաքին ոչ էին պէտք արեգա-կան, և լուսնի, զի լուսաւորեսցեն զնա. քանզի փառքն այ̃ լուսաւորէին զնա յա̃մ ժամ։ Եւ բա-

րուք

րուք ասէ · Գ · 24 · որպէս զի մեծ է տունն այ, և ընդարձակ տեղի ստացուածոց նր · մեծ է, և ոչ գոյ բաւ · բարձր է, և անչափ ։ Իսկ արդ եթէ յերկրի աստ, որ ստորին յարկն է երկնային ապարանից, գտանին այնքան զուարճալիք՝ եղծանելի կենաց մարդկան պիտանի ընձալիք · ապա զինչ, և քանի պատրաստեալ ճոխութիւնք զուարճալեաց պարտ է մեզ իմանալ թէ են յերկինս · ուր աթոռն է այ · և յարկ ցնծութեան սերովբէից՝ և քերովբէից, իշխանութեանց, և պետութեանց, և ամ երանեալ հոգւոց ։

Մասն երկրորդ ։

Մտածեա · զի փառք հոգւոյն է ժառանգելն նր զայութիւն 'ի տեսութիւն, և 'ի ըղձայլումն ։ Ո՞ զի 'ի վարձ երից այսյին առաքինութեանց · ոչ է · հաւատոյ, յուսոյ, և սիրոյ, պարգևէ այ զերիս օժիտս · որոց առաջին է տեսութիւն այութեան · քանզի հոգին լուսով փառաց լուսաւորեալ, լինի այս կերպ · և նովաւ միտքն զօրացեալ, վերանայ 'ի տեսութիւն այութեան · և տեսանէ զնա դէմ յանդիման · ըստ այնմ · Ա · յոհան · Գ · 2 ։ յորժամ նա յայտնեսցի, նմանն նմա լինելոց եմք · զի տեսանելոց եմք զնա՝ որպէս և էն ։ Այս տեսութիւն այն լինիցն ձգեալ զհոգին սիրով, ծովահանդոյն ուրախութբ լնու ։ Երկրորդն է ըմբռնումն · որով երանեալ հոգին հասանի առ այութիւն · ոչ իբրև թէ պարփակելով զանչափութիւն նր տեսութբ · այլ ունողութբ իմն անմեկնելի յիւրմէ ունելով · միշտ տեսանել զնա, սիրել, և ըղձայլել նովաւ 'ի յաւիտեան · ըստ այնմ · Երգ · Գ · 4 ։ Գտի զոր սիրեաց անձն իմ · կալայ զնա, և ոչ թողից ։ Յաշխարհի աստ տեսութիւն սիրելւոյն ոչ լնու զփափագ սրտի սիրողին · զի այնու ոչ լինի իրօք 'ի ներքս 'ի սրտի սիրողին · բայց այս տեսութբ իւրով 'ի յարքայութե բնակի 'ի ներքս 'ի սիրալից սրտի երանելւոյն իրօք · այս է, ունելութբ փառաց · և նա բնակի յայս ։ ըստ այնմ · Ա · յոհ · Դ · 16 ։ Աստուած սէր է · և որ կայ 'ի սէրն, բնակեալ է յայս, և այս 'ի նմա բնակէ ։ Եւ ըստ այնմ · յոհ · ԺԴ · 20 ։ Զի ես 'ի հայր իմում · և դուք յիս · և ես 'ի ձեզ ։ Երրորդն է զմայլումն · որ է անձառելի խնդութիւն 'ի վայելումն քաղցր տեսութեան երեսացն այ · ըստ այնմ · սաղմ · Ի · 7 ։ Տացես ըղնա յօրհնութիւն յաւիտեանս յաւիտենից · և ուրախ արասցես զնա յուրախութիւն երեսաց քոց ։ Եւ ըստ այնմ · ԺԶ · 15 ։ Ես արդարութբ երևեցայց երեսաց քոց, և յագեցայց յերևել փառաց քոց ։ Եւ դարձեալ · սաղմ · ԼԵ · 9 ։ արբեսցեն նոքա 'ի պարարտութենէ տան քոյ, և ուղխիւ փափկութեան քոյ տացես ըմպել նոցա ։ Ո՜ի յայտ է, թէ որչափ առաւել ներքսագոյն լինի բերկրեցուցիչն յիմանալի զգայութիս, և յախորժելս հոգւոյն, այնչափ առաւել լինի բերկրութիւն ։ Իսկ այս է անբաւ բերկրեցուցիչ յամ եղելոց · և անպատմելի իմն կերպիւ ներքսագոյն 'ի ներքս բնակի 'ի հոգին երանելւոյն՝ յիմանալի զգայութիս և յախորժակս նորին ։ ըստ այնմ, որ նստի 'ի վր աթոռոյն բնակեալ է 'ի նս, ոչ քաղցիցեն, և ոչ ծարաւեսցեն ։ Այս յայսպիսի բնակութե այութեանն 'ի հոգւի երանելւոյն՝ որ երևելի է, անձառ խնդութբ լցեալ լինի սիրտ նր ։ Մանաւանդ զի այ է անհամեմատ առաւել գեղեցիկ, քան զամ գեղեցիկ՝ որ կարասցէ լինել · և է յոյժ ցանկալի հոգւոյ մերում 'ի վեր քան զամ ցանկալի · զի ամ գեղեցկութեանց արարչապետն է նոյն ինքն այ · ոչ ասի իմաստ · ԺԳ · 3 ։ Իսկ թէպէտ մեք այժմ յաստի կեանս, ոչ իմանալով թէ որպիսի գեղեցիկ է այ, և որչափ ցանկալի հոգւոյ մերում, օտարանամք 'ի նմանէ · և ոչ ցանկամք տեսութե նր · քանզի և ոչ գտանէ օրինակաւ իմն ըղպայծառ ծանօթութի ունիմք զնմանէ, այլ միայն զտեղեկութի ինչ յոյժ նսեմ և մթին՝ յաղագս հոգւոյս մեր եղծանելի մարմնով ծանրանալոյ, և մնաց մերոց բազում հողով վարանելոյ · ոչ ասէ իմաստունն · իմաս · Թ · 15 ։ Բայց 'ի հանդերձեալն ոչ լինի այսպէս · այլ հոգին յելս իւր 'ի մարմնոյ՝ ըստ պատշաճեալ ինքեան կերպին իմանայ, թէ որպիսի ինչ, և որչափ ցանկալի է այ · և յայնժամ անպատմելի փափաքանօք տենչայ տեսանել զնա ։ Ուստի ասէ 'ոքն թովմաս, թէ բնական հոգւոյն յարին 'ի յայս է բնական · և է յոյժ մեծ · զի է ծայրագոյն երջանկութի նր, որ է միջակէտն յօժարութե սրտի իւրոյ · ըստ այնմ · սաղ · ՀԲ · 26 ։ Այ սրտի իմոյ, բաժին իմ այ յաւիտեան ։ Ուստի յայնժմ ամ ուժգնութբ ձգի հոգին տեսանել զնա, և միանալ սիրով ը նմա 'ի յաւիտեան ։

Մասն երրորդ ։

Մտածեա, թէ որչափ մեծ եղիցի ուրախութիւն հոգւոյն, յորժամ յամենակալէն այ, որ է անբաւ լոյս իմանալի, լուսով փառաց պայծառացուցեալ, տեսցէ զերեսս նր · և ամ սիրով սրտի միասցի ը նմա ։ Մանաւանդ՝ զի յայնժամ ոչ օտար, այլ իւր իսկ

տեսականաւ առաջեղեալ լինի մտաց երանելոյ հոգւոյն. և անընդմիջաբար միանայ ընդ մտաց նորա՝ յոյժ առաւել քան զոր այժմ լինի առաջեղեալն աչաց միացեալ ընդ նմա, և յայտ յանդիմանն երևեալ. վասն զի ոչ որպէս այժմն մթին լինի տեսութիւն մտաց, այլ ի մեծ պայծառութիւն յայտնագոյն. ուստի դէմ յանդիման տեսանէ զԱստուած, և զԱստուած զոր և տեսանէ։ Այն այս միացումն հոգւոյ ընդ լոյս Աստուծոյ է՝ որով երանեալքն ի փառս լինին նման նմա. Ա Յովհ. Գ. 2։ Գիտեմք զի յորժամ նա յայտնեսցի, նման նմա լինելոց եմք. զի տեսանելոց եմք զնա որպէս և էն։ Եւ Ա. Սաղ. ԺԶ. 6։ Ես արդարութեամբ երևեցայց երեսաց քոց. յագեցայց յերևել փառաց քոց։ Եւ ընդ այնմ. Հռովմ. Ը. 29։ զորս յառաջագոյն ճանաչէր, յառաջագոյն և հրաւիրեաց կերպարանակիցս լինել պատկերի որդւոյ իւրոյ. զի եղիցի նա անդրանիկ ի մէջ եղբարց բազմաց։ Որպէս նաև ի մեզ. զի որպէս շողով արեգական լուսաւորեալ, լինի իբրև բոլորովին լոյս. սոյնպէս և երանեալ հոգին փառօքն անեղ լուսոյ Աստուծոյ, լինի աստուածանման։ Նոյն է այն երանութիւնն, յորում Աստուած սպասաւորելոյն իւրոյ պատուէ զերանեալ հոգին։ Ընդ այնմ. Բազմեցուսցէ զնոսա, և անցեալ պաշտեսցէ զնոսա։ Որդ սպասաւորութիւն այս ոչ այլ ինչ է, բայց եթէ ցուցանելն նորա զԱստուածային երեսս իւր. Սաղ. Ի. 7. ուրախ արասցես զնա յուրախութեան երեսաց քոց։ Եւ ընդ այնմ. ԼԵ. 9. արբեսցին նոքա ի պարարտութենէ տան քո, և զհեղեղս փափկութեան քո տացես ըմպել նոցա։ Եւ այս ևս. զի Աստուած բնակելովն ի հոգի արդարոյն՝ փառաւոր առնէ զնա Աստուածեղէն փառօք. իմաստութեամբ Աստուածեղէն իմաստութեամբ, իշխանութեամբ Աստուածային իշխանութեամբ. հզօր Աստուածային հզօր զօրութեամբ. գեղեցիկ Աստուածային անեղ գեղեցկութեամբ, փառելով զնովաւ անբաւ լուսովն իւրոյ Աստուծոյ։ Եւ ի վերայ այսր Աստուծոյ հայրական խնամով, և մայրենի գթով պատրաստ է առնել նմա, զինչ և կամեսցի նա. զի որպէս Աստուած զոր ինչ կամի ի ձեռն ունի, և զինչ և հաճեսցի առնել առնէ,

սոյնպէս և երանեալ հոգին՝ նոյնպէս ։

Երկրորդ Մտածութիւն ։

'Ի վերայ փառաց երկնից արքայութեան ։

Օրինակ մտածելոյ զփառս մարմնոյ երանելեացն. զփառս զգայարանաց նոցին, և զփառսն, որ յերկնաւորութենէ ։

Մասն առաջին ։

Մտածեա և զփառս մարմնոյ երանելեացն։ Յորս առաջինն է գեղեցկութիւն. որ լինի չափակցութեամբ անդամոց, բարեչափութեամբ հասակի, վայելչութեամբ գունոյ, և պայծառութեամբ։ Վասն զի հոգիք արդարոց ի հատուցման յարութեան առնուն զմարմինս ամբողջ, և անարատ. բարեչափ հասակաւ, վայելչագեղ. և պայծառատեսիլ իբրև զարեգակն. Մատթ. ԺԳ. 43. արդարքն ծագեսցեն իբրև զարեգակն յարքայութեան երկնից։ Եւ զայս յանձին իւրում եցոյց Տէրն մեր յայլակերպութեան իւրում ի լերանն Թաբօր։ Երկրորդն է նրբութիւն. բայց այսպիսի մարմինս երանելոյն ոչ լինի անզգալի, կամ աներևոյթ. այլ միայն պատշաճէ լինել առ Աստուծոյ կամս հոգւոյն հպատակ լինել. զոր օրինակ առանց վնասու և աշխատութեան ի զանազան ձևս և ի կերպս կամաց նորա կերպարանել. սոյնպէս և առ այլ պատշաճ որ բամնաւորութիւնս պատրաստական լինել։ Նաև ստի զտեսիլ իւր, և զգեղ վայելչութեան իւրոյ ոչ կորուսանէ. այլ լինի շօշափելի զգալի, երևելի, և շօշափելի, որպէս և Տէր եցոյց զայս յիւրում յարութեան։ Երրորդն է անկրելութիւն. այս է անչարչարութիւն, որով մարմինս երանելոյն այնպէս տիրեսցի և սպասեսցի ի հոգւոյն. մինչև ոչ ինչ հակառակ կարասցէ իշխել նմա, կամ վնասել. ոչ հուր, ոչ ջուր, ոչ սուր, և ոչ այլ ինչ վնասակար։ Նաև ունիցի այնչափ զօրեղութիւն, և քաջութիւն, զի թէ կամք եղիցին նմա զբոլոր գունդս երկրի շարժել, շարժեսցէ. որպէս ասէ Անսելմոս։ Չորրորդն է թեթևութիւն, որով մարմինն նորա լինի ազատ յամենայն ծանրութենէ զոր այժմ ունիմք։ Ուստի երագութեամբ ի քթթել ական գնայ հասանի ուր կամի՝ օժտեալ թեթևութեամբ ի ձեռն Աստուածային զօրութեան որչափ և երկարագունեաց բացատութիւն իցէ ի միջի։ Զի ասէ Անսելմոս. անյիշատակ եղիցի տարածութիւն՝ մինչև հատանել երագութեամբ հրեշտակաց. որք յերկնից յերկիր, և յերկրէ յերկինս շարժին քան զաչն հատանեն ։

Հինգերորդն է թափանցութիւն․ որով փառաւորեալ մարմինն կարէ թափանցել ընդ այլ մարմին առանց հերձելոյ ինչ, կամ ծակ առնելոյ ՚ի նմա, և վնասելոյ․ զոր օրինակ անցանել ընդ որմս, և ընդ այլ սոյնպիսի թանձր դիմադրելեաց իսկոյն առանց դժուարութեան, և վնասու․ որպէս եցոյց զայս Տէրն մեր յետ յարութեան իւրոյ՝ յորժամ դրօքն փակելովք եմուտ ՚ի վերնատունն ։ Եւ ոչ միայն ՚ի ստորին մարմինս, այլ և ընդ լուսեղէն երկինն կարեն թափանցել ։ Սակայն միոյ փառաւորեալ մարմնոյ ոչ թափանցէ ՚ի միւս փառաւորեալն․ զի այս ոչ է պատեհ ։

Մաս Երկրորդ ։

Մտածեա՛ և զփառս, և զբերկրութիւն զգայարանացն երանելեաց ։ Քանզի և զգայարանք նոցին յետ յարութեան ՚ի գործ ածելն ՚ի քաղցր և ՚ի զուարճալի ներգործութիւնս․ որպէս ասէ սբն Թովմաս ։ Աչաց երանեալքն տեսեալ զգեղեցկութիւն և ըզպայծառութիւն երկնից, և զընկերաց, և զմարմնացեալ բանին, անպատմելի զուարճութեամբ բերկրին․ և այս է փառաւորութիւն աչաց ։ Այլ և անդ ախորժական ձայնիւ բարբառով բերանոյ փառաբանեն զԱծ․ ըստ այնմ․ սաղ․ ՃԽԹ․ 5․ պարծեսցին սուրբք փառօք, և ցնծասցեն ՚ի հանգիստս իւրեանց․ և բարձր արասցեն զԱծ բերանովք իւրեանց ։ Ականջք որոյ միշտ զնորոգ քաղցրաձայն երգս դասուց իւրեանց լուեալ հրճուին․ և այս է փառաւորութիւն լսելեաց ։ Այլ և հոտոտելիքն զանուշահոտութիւն մարմնոյ իւրեանց՝ և ընկերաց զգացեալ, բերկրին ։ Ի վերայ նորին Թովմայի Ագուինացւոյն պատմի․ թէ յորժամ բացին զգերեզմանն նորա, բուրեաց անուշահոտութիւն այնչափ սաստիկ․ մինչև մերձ եղելոցն թուէր, թէ բացաւ պահարան անուշահոտ խնկոց ։ Զսոյն զայս և զայլոց սրբոց գրեալ են պատմիչք ։ Իսկ արդ եթէ մինչև են փառաւորեալ մարմինք սրբոց, այսպիսի են․ ո՞րչափ ևս յետ փառաւորութեան ։ Այլ և ճաշակելիքն նոցա յանոյշ հիւթոյ, զորս ՚ի կոկորդս իւրեանց ունին, յարաժամ բերկրին․ և այս է փառք ճաշակելեաց ։ Իսկ շօշափելիքն զքաղցր և զբերկրալի հանգիստն մարմնոյ իւրեանց զգացեալ զուարճանան ։ Եւ քանզի ճշմարիտ են այս ամ բանք, զի ասէ դաւիթ․ սաղմ․ ՁԳ․ 3․ սիրտ իմ և մարմին իմ ցնծասցեն առ Աստուած կենդանի․ ապա զմտաւ ած, թէ որչափ մեծ եղիցի զուարճութիւն արդարոյն, յորժամ ոչ միայն մի զգայարանն, այլ, տեսանելիքն․ այլ և լսելիք, հոտոտելիք, ճաշակելիք, և բովանդակ իսկ մարմինն և հոգին ամ ուժգնութեամբ մտցեն ՚ի բերկրութիւնս համեմատ զգայարանաց մարմնոյն, և կարողութեանց հոգւոյն ։ Զի անդ եղիցի լիութիւն ամ բարեաց, առանց նուազութեան․ երիտասարդութիւն՝ առանց ծերութեան․ առողջութիւն՝ առանց տկարութեան․ անմահութիւն առանց մահկանացութեան․ գեղեցկութիւն՝ առանց տգեղութեան․ ազատութիւն՝ առանց ծառայութեան․ հանգիստ առանց աշխատութեան․ խաղաղութիւն՝ առանց վրդովութեան․ իմաստութիւն՝ առանց տգիտութեան․ պատիւ՝ առանց արհամարհութեան․ փառաւորութիւն՝ առանց սնոտիապաշտութեան․ և խրախութիւն անվերջ՝ առանց տաղտկութեան ։

Մաս Երրորդ ։

Մտածեա՛ ևս զուրախութիւն երանելեաց․ որ լինի ՚ի զուարճալի ընկերութենէ․ յաղագս պատուականութեան նոցա, և բազմութեան, և յաղագս սիրոյն՝ զոր առ միմեանս ունին ։ Վասն զի ամենեքեան են արքայորդիք թագաւորեալք ։ Եւ բազմութիւն նոցա է իբր անհամար ։ Որոց ընտանութիւն և սէրն առ միմեանս՝ է այնչափ սաստիկ, մինչ զի իւրաքանչիւրն զփառս՝ և զուրախութիւն այլոց իւր համարի․ և վասն այսորիկ ըստ այնչափ բազմութեան նոցա՝ բազմանայ և ուրախութիւն նոցա իւրաքանչիւր, զոր ընդունին ՚ի փառաց և ՚ի զուարճութենէ իրերաց ։ Քանզի ժառանգութիւն արքայութեան ամենեցուն մի է, և բոլորն է իւրաքանչիւր ումեք ։ Անդ ամենեքեան հրճուին իբրև որդիք Այ․ հարազատ ծնունդք վերին սիոնի նմանել փառօք․ զի փառք նոցա, և ուրախութիւն լինի որպէս և վայել է հօր նոցա, և մօրն իւրեանց վերին սիոնի․ ըստ այնմ․ սաղմ․ ՁԱ․ 6 ։ Ես ասացի թէ ածք էք․ կամ որդիք բարձրելոյն ամենեքեան ։ Մտածեա՛ և զայս․ թէ որչափ մեծ ուրախութիւն լինի յասելն Այ ՚ի սիրտս իւրաքանչիւր նոցա․ թէ ես ընտրեցի զքեզ ՚ի բիւրուց յառաջ քան զլինելն քո․ ես սիրեցի, և սահմանեցի զքեզ կերպարանակից լինել պատկերի որդւոյ իմոյ միածնի ՚ի փառս ։ Ես ստեղծի․ և ես կոչեցի զքեզ՝ և սրբեցի արեամբ միածնի որդւոյ իմոյ․ ես հեղի ՚ի քեզ զշնորհ

նորհ . և յաջողեցի գործել զբարիս արժանաւորս արքայութեան ։ Նաև զգուշացայ պահել զքեզ յայսմ և յայնմ վտանգէ կորստեան, առանձին ողորմութբ . և ընկալայ զքեզ 'ի ժառանգութի այս ամ փառաց իմոց, յոր վայելես յաւիտեան ։

Հինգերորդ Մտածութիւն ։

'Ի վր գերընաբար կատարելագործեալ կենաց ըստ շնորհաց, և զի երանելի փառաց. զորս 'ի միտ առնուլն է յոյժ օգտակար առ ուղղութի վարուց ։

Հոգին է ած . և երկրպագուացն նր հոգւով և ճշմարտութբ պարտ է երկրպագանել ։ յոհ . դ . 24 ։

Ոպ ուսուցանեն ամաբանք . բնութին հրեշտակայինն, այլ և մարդկայնոյն զի բանականին նկատեալ իբրև զեր բնաբար ևս կատարելի, է զուգանակ շնորհաց . և զի շնորհօք է զուգանակ երանելի փառաց ։ Այլ զի զի այսոցիկ կրկնակի զերբնաբար կատարելագործեալ կեանս ընկալցին յայս մի զհետ միւսոյ ։

Մասն առաջին ։

Գերբնաբար կատարելագործեալ կեանքն է ամօրէն կեալ ։ Նաև այս է կրկնակի ։ Մին է, որ յաստի կեանս անկատար իմն հաղորդութբ ընկալեալ լինի յայս օծութբ հաճոյարար շնորհաց . զի այսմ . ա . յոհ . բ . 20 ։ Եւ դուք օծութիւն ունիք առ 'ի սրբոյն ։ Եւ զայս զուգանի մարդ, յորժամ մկրտութբ առաջանին 'ի նք հոգւոյն 'ի շնորհս ծնեալ որդեգրի որդի այ . և զուգանակ լինի վարել 'ի հոգւոյն ած ։ զի այսմ . հռովմ . ը . 14 ։ Որք հոգւովն այ վարին, նոքա են որդիք այ ։ Եւ այսպիսի կենօք ամօրէն կեան նոքա՝ որք զի շնորհացն զոր ունին, հոգւովն այ վարին . զի որք ո՛չ զի խորհրդոց և կամաց տիրապէս 'ի մարմնոյ և յարենէ շնչելոյ՝ վարս վարեն . այլ զի խորհրդոց և կամեցողութե, զոր հոգին ած 'ի միտս, և 'ի կամս նոցա շնչէ ։ Նաև այսմ ունիմք մեզ օրինակ ըզնաւն կառավարեալ կողմնացուցիւ . քանզի զոր օրինակ սլաքն կողմնացուցի օծութբ միոյ կողմանն մագնիսիւ՝ միշտ 'ի հիւսիսային բևեռ ասողն ձգէ՝ հայի այնու կողմամբն . և ղեկավարն զիմաստ ուղղութե ընթացից նաւին աստի ընկալեալ, ուղղութբ վարէ զնաւն . և այնպէս ուղիղ ընթանայ, ցորչափ բուռն արդել ինչ ընթացից նորա ո՛չ ընդ առաջ ելանէ ։ Սոյնպէս իւրաքանչիւր քրիստոնեայ 'ի սկզբանէ զուանելոյ իւրոյ զհաճոյարար շնորհս այ, օծեալ լինի նովաւ 'ի բանական մասին հոգւոյ իւրոյ . և 'ի յարդարիլ հոգւոյն նոքօք, պատրաստական լինի մարդն հոգւովն այ վարիլ. որով միայն, և ոչ առանց նր լինի մարդն գործադրիչ ամահաճոյ գործոց ։ Նաև ցորչափ հոգւովն այ վարի՝ որդիանք հպատակ այ կեցեալ, ամօրէն կեայ ։

Մասն երկրորդ ։

Երկրորդ կերպիւ ամօրէն կեալն՝ ընկալեալ լինի 'ի հանդերձեալն՝ ոչ անկատար, այլ կատարեալ հաղորդութբ 'ի ձեռն լուսոյ փառաց ։ Նաև այսուհիկ վերջին լրութբ ամօրէն կեան երանեալքն 'ի յարքայութե, զի որում լուսով փառաց ամակերպ և ամատես եղեալք, բոլորովիմբ հոգւովն այ վարին ։ Ոչ իբր թէ բնական զօրութիւք նոցին՝ որպիսի են միտք և կամք, խափանին . և փոխանակ նոցա զայլ բարձրագոյն զօրութիս ընկալեալ՝ նոքօք վարեն զկեանս, և վայելեն յանձառ յանսպառ բարիսն . այլ բնակելով ամութեն յոգիս նց, զամ գործս իւրեանց 'ի նմանէ վարեցեալ գործեն ։

Օրինակ իմն, զի ո՞ր օդն շողով արեգական լցեալ, արեգակնօրէն գործէ . և որպէս ձեռն արհեստիւ վարեալ արհեստօրէն գործէ . և ո՞ր յորժամ զանգուած պղնձոյ պատեալ լինի ոսկւով, յայնմ հետէ որքան թէլք ելուզանին 'ի նմանէ, համակ ոսկեպատ եղեալք՝ ոսկեհուռ ոսկեթել ելանեն, և ոչ ինչ մերկ յոսկւոյ . սոյնպէս բընակելով ամութեն յոգիս նց փառօք, ամայնութբ իմն օծեալ լինին նոյն զօրութիւք նոցա՝ որովք կեան . և նովին օծութբ ամ կենսական ներգործութիւք նոցին 'ի յաւիտեանս յաւիտենից ամայնութբ օծեալ՝ յառաջ գան . և այսպէս միշտ ամօրէն կեան ։

Յերկուց աստի ամօրէն կենաց ճառելոց երկրորդն է վարձ առաջնոյն . զի նց պարգևի ամօրէն կեալն փառօք յարքայութեն երկնից 'ի յաւիտեան, որք յառաջիկայս ամօրէն կեան զի չափու շնորհացն, զոր ընկալեալ են, և 'ի շնորհս վախճանին . իսկ ոչ նց, որք անփոյթ եղեալ զայնու, մարմնասէր զի մարմնոյ վարին . և կորուսեալ մեղօք զշնորհսն, մերկ 'ի շնորհաց վախճանին ։ Ոչ ապա բան մեր ոչ է զաղայոց, այլ ըզ-

չափահաս անձանց ։

Մտածեա՛ զողբալի չարն, որով մարդ զայսպիսի շնորհօք ա̃ծօրէն կելոյ ստանդանելով՝ ո՛չ զգուշանայ, ո՛չ անսայ, և ոչ մտադիր լինի հոգւոյն շնորհացն՝ վարիլ 'ի նմանէ. որով լինի ա̃ծօրէն կեն. այլ զիջանէ վարիլ 'ի մարմնոյ մեղաց՝ ըստ մեղաց. և այսպէս զօրհնօք 'որ հոգւոյն յանցուցեն, կորուսանէ զշնորհն յաստի կեանս ա̃ծօրէն կելոյ. և զարդ լինանն փառաց յարքայութեն ա̃ծօրէն կելոյ. և ո՛չ իմանայ, թէ յորպիսի թշուառութենց յինչ շնորհս վեր առեալ է ա̃ծ զինքն. և յորպիսի փառաց և հանգստեան ժառանգութեն կոչեալ է. և կորուսանէ ։

Մ̃ն մտածեա՛. զի մեք յառաջագոյն 'ի պատիժ մեղաց առաջին ծնողաց մերոց ամենեքեան առ հասարակ չունեաք զհոգին 'որ առաջնորդել մեզ, և վարել զմեզ յա̃ծահաճոյ վարս՝ և յա̃ծային օրէնսն արդարուե. այլ գնայաք մարմնով, որ վարէր զմեզ. զի մարմինն ոչ միայն տկար է առ ա̃ծային օրէնսն արդարուե ըստ ինքեան, այլ և ծըրգեալ սկզբնական մեղաց լուցկիճն ցանկութե, եղեալ է մարմին մեղաց. և այսպէս անհնարին էր մեզ ազատիլ 'ի մեղաց, և արդարանալ ։ Բայց ա̃ծ, որ մեծն է ողորմութբ, գթացեալ 'ի մեզ՝ առաքեաց զմիածին որդին իւր յաշխարհ. որ էառ զմարմին անսակաւնման մերումս մարմնոյ. որ 'ի մեզ է մարմին մեղաց. բայց 'ի նմա ոչ եղև մարմին մեղաց, այլ ճշմարիտ մարմին առանց մեղաց ։ Եւ բոլորովին առանց մեղաց կեցեալ՝ զիւր անմեղ մարմինն որ էր նման մերումս մարմնոյ մեղաց, մատնեաց մահու խաչի. և 'ի նմա դատապարտեալ սպան ըզ մեղս, վճարելով զպարտս մեղաց մերոց. և սփռելով 'ի մեզ զ̃որ հոգին շնորհաց՝ և արդարութե. որպէս զի եղիցի մեզ զօրն արդարութիւն ունել և պահել՝ ոչ գնալով յայսմ հետէ ըստ մարմնոյ մեղաց. այլ մահացուցանելով զմարմին մեղաց՝ գնալ ըստ հոգւոյն շնորհաց և արդարութե՝ վարեցեալ 'ի նոյն հոգւոյն, զոր էհեղ 'ի մեզ առատա̃պ 'ի մկրտութե ։ Վասնի ո̃ր ասէ առաքեալն. Գաղ. Ե. 24. Որք քրիստոսին են, զմարմինս իւրեանց 'ի խաչ հանին կրքօք՝ և ցանկութբք հանդերձ ։

Իսկ որք ոչ մահացուցանելով զմարմին մեղաց՝ գնան ըստ մարմնոյ, որ ապականեալն է լուցկիւ բորբոքման մեղաց, տկարանան գնալ ըստ օրէնսն արդարութե. և դառնալով 'ի մեղս՝ 'ի բաց վարեն յանձանց իւրեանց զհոգին շնորհաց և սրբութե. զի ո̃ր ասէ առաքեալն, Հռովմ. Ը. 5. Որք ըստ մարմնոյն են, զմարմնոյն խորհին. և որք ըստ հոգւոյն՝ զհոգւոյն ։ Զի խորհուրդ մարմնոյ մահ է, և խորհուրդ հոգւոյն կեանք և խաղաղութիւն. քանզի խորհուրդ մարմնոյ թշնամութիւն է յա̃ծ. զի օրինացն ա̃յ ոչ հնազանդի. նաև կարէ իսկ ոչ ։ Զի որք մարմնովքն են, ա̃յ հաճոյ լինել ոչ կարեն. այսինքն որք զմարմին ոչ մահացուցանեն, այլ խորհրդովն ո̃ր վարին, ա̃յ հաճոյ լինել ոչ կարեն ։

Եւ ապա ասէ ։ Բայց դուք ոչ էք մարմնով, այլ հոգւով, եթէ իցէ հոգին ա̃յ 'ի ձեզ բնակեալ ։ Ապա եթէ ոք զհոգին քի̃ ոչ ունի, նա չէ նորա ։ այսինքն, դուք 'ի մկրտութե ձերում 'ի քս̃ մեռայք ըստ մարմնոյ մեղաց՝ և թաղեցայք 'ի մահն քի̃. վ̃ն ոչ էք մարմնով, այլ հոգւով. զի ոչ ըստ մարմնոյ, այլ ըստ հոգւոյն կեայք, եթէ մահուչափ մեղօք ոչ էք մերժեալ, այլ ունիք զնա 'ի ձեզ բնակեալ ։ Ապա եթէ ոք 'ի ձէնջ մերժեալ է մեղօք յիւրմէ զհոգին քի̃ ա̃յ, բանս իմ այս՝ ոչ է առ նա ։

Եւ սուղ ինչ յետոյ 'ի 12. համարն ասէ. Այսուհետեւ եղբարք, պարտապանք եմք ոչ մարմնոյ ըստ մարմնոյ կեալ. զի եթէ ըստ մարմնոյ կեցջիք, մեռանելոց էք. իսկ եթէ հոգւով զգործս մարմնոյ սպանանիցէք, կեցջիք ։ Զի որք հոգւովն ա̃յ վարին, նոքա են որդիք ա̃յ ։ Մ̃ն այսուհետև մեծաւ զգաստութբ զգոյշ լիջուք, զի իցեմք 'ի շնորհս. և 'ի հոգւոյն շնորհաց վարեցեալ՝ ա̃ծօրէն կեցցուք իբրև որդիք ա̃յ. մի դուցէ մարմնով ըստ մարմնոյ վարեցեալ՝ դիւօրէն կեցցուք 'ի կորուստ յաւիտենից ։

Մաս Երրորդ ։

Սերտ հաւատով 'ի միտ առցուք զայս ճշմարտութի, թէ մարդոյ այլ կատարած կենաց ոչ գոյ բաց յերկուց. որոց մինն է արքայութին երկնից յաւիտենական. և միւսն դժոխք անվախճան ։ Արքայութին երկնից ստուգեալ է մեզ յա̃յ, թէ 'ի սկզբանէ ա̃շխ պատրաստեալ է վասն որդւոցն ա̃յ, և ոչ վ̃ն որդւոց աշխարհիս այսորիկ, կամ մարմնոյ և սատանայի. զի վ̃ն 'ոց 'ի պատրաստի է հուրն յաւիտենական ։ Իսկ ըստ առաքելոյն առ Հռովմ. Ը. 14. որք հոգւովն ա̃յ վարին, նոքա են որդիք ա̃յ. և ոչ որք այլ ազգ վարին ։

Մ՟Ոյ և Տ՟ն մեր յորժամ եկեալ էր փառօք իւ-
րովք դատել զաշխարհս ամ՟, մեկնեաց զնոսա
իրաւամբք յերկուս. և կացուսցէ յաջմէ իւր
մի և յահեկէ ։ Զ արդարսն յաջմէ. վ՟ն զի
'ի հոգւոյն շնորհաց վարեցեալ՝ ա՟ծօրէն կե-
ցին. որ՟պ և ինքն որ էր և է ա՟ծ, 'ի վարս իւր
ը՟ մարդկութե՛ն, 'ի հոգւոյն ս՟բյ վարիւր.
որ՟պ յայտ է. մատ. գ. 1 ։ մարկ. ա. 12 ։ և
ղուկ. դ. 1 ։ Իսկ զմեղաւորս 'ի ձախմէ,
զի հակառակ ս՟բ հոգւոյն, ք՟ս է, մարմ-
նաւոր, շնչաւոր, և դիւական վարս վարե-
լով՝ ընդդարձակութ՟, դիւօրէն կեցին. և
վասն այսորիկ իրաւամբք ընդ նոսա դա-
տապարտին. ը՟ այնմ. մատթ. իե. 41.
Երթայք յինէն անիծեալք 'ի հուրն յաւիտենա-
կան, որ պատրաստեալ է սատանայի, և հրեշտակաց
նորա ։

Եւ այլ առաւել յայտնի իրաւացի բան.
զի որ՟պ նա՝ ը՟ մարդկութե՛ն իւրում, հոգւով
ս՟բով գերբնապէս յղացեալ ծնաւ 'ի ս՟բ կու-
սէն. սոյնպ՟ և մեք գերբնական ծննդեամբ
որբոյ աւազանին, որ լինի 'ի ջրոյ և 'ի հոգ-
ւոյն ս՟բյ, եղաք որդիք ա՟յ ։ Արդ և սոյն
պէս ոչ բնական, այլ գերբնական բարի վա-
րուք ա՟ծօրէն կեցեալ յաստի կեանս, գերբ-
նապէս վերառեալ լինիմք յարքայութ՟ն
երկնից. ուր վերջին լրութ՟ ա՟ծօրէն կեան
երանեալ քն, ը՟ որում լուսով փառաց ա՟ծա-
կերպ և ա՟ծատեսեղեալք՝ բոլորովին հոգ-
ւովն ա՟յ վարին ։

Բայց արդ՝ այսչափ բանիցս ասացելոց կա-
րեմ համարիմ յաւելուլ և զայս, թէ հա-
ճոյարար շնորհն՝ առանց որոյ ոչ լինի ա՟ծօ-
րէն կեալ՝ և փրկիլ, բաժանի 'ի յունակա-
կան. և 'ի ներգործական ։ ունակականն է,
որ արդարացուցանէ զհոգին. և հաճոյ առնէ
ա՟յ տեսակաբար և մնացապէս ։ Իսկ ներգոր-
ծականն ոչ տեսակաբար, այլ առնուլաբար որ՟պ
գործողութի ուրուք օգնողի, կանգնեցուցա-
նողի, և ձեռնկալութ՟ ընթացուցանողի ։
Վասն այն շարժութ՟ն, որով ա՟ծ օգ-
նական լինի մարդոյ՝ 'ի գործել զայնոսիկ
գործս, որք 'ի վեր են քան զզօրութի բնու-
թե՛՝ գոլով 'ի կարգի առ յաւիտենական ե-
րանութ՟ն, է ներգործական շնորհ ։ Որ՟պ
ս՟բն Թովմաս, և այլ ա՟ծաբանք ուսու-
ցանեն. և վկայութ՟ ս՟բ գրոց և եկեղեցւոյ
հաստատեն, թէ որ ունի զարդարացուցիչ
շնորհ, ոչ կարէ գործել ը՟ նմին, եթէ ոչ
ներգործական շնորհն կանխեսցէ, և օգ-
նեսցէ նմա ։ Վասն ասէ ս՟բն օգոստինոս,
որ՟պ մարմնաւոր աչք՝ թէպէտ և ամենևին
առողջ իցէ, եթէ զպայծառութի լուսոյ ոչ
ունիցի իւր օգնական, ոչ կարէ տեսանել.
սոյնպէս և մարդ լիով արդարացեալ, եթէ
ոչ օժանդակեսցի յա՟յ լուսով յաւիտենական
արդարուե, ուղիղ կեալ ոչ կարէ ։ Եւ ս՟բն
Թովմաս ասէ. թէ նա՝ որ ունի զշնորհ, ինք-
նին առանց շնորհին օգնկնուե. ք՟ի. առանց
շարժելոյ յա՟յ առ 'ի ուղիղ գործել, ոչ կարէ
գործել զբարի, և խորշիլ 'ի մեղաց. զի 'ի յա
ռաջին կեանս ողջացուցանի մարդն շնոր-
հօք՝ ը՟ միտացն միայն. և մնայ ապականու-
և շաղախումն 'ի մարմնի, որով ծառայէ օ-
րինացն մեղաց. որ՟պ ասի հռովմայեցւոց. է ։
Մ՟նայ ևս նսեմութի խմն յիմացութե. նա
զի կատարելապէս ոչ ճանաչելով զմեզ, ոչ
կարեմք լիապէս ճանաչել, թէ զինչ պիտոյ
է մեզ. և վ՟ն հարկ է մեզ՝ զի յա՟յ ուղղի-
ցիմք, և պաշտպանիցիմք. որ զա՟մ գիտէ,
և զա՟մ կարէ ։ Վ՟ոյ ևս եղելոցն 'ի շնորհս՝
յարմարի ասել. Եղիցին կամք քո. և այլն.
և թէ մի տանիր զմեզ 'ի փորձութիւն. այլ փրկեա
զմեզ 'ի չարէ. և վ՟ն այսորիկ հարկ է
մեզ մնածութե կրթութ՟ մարզիլ 'ի զգու-
շութի, և 'ի պատրաստականութի ը՟ թևօք
ս՟բ հոգւոյն վարելոյ, և ոչ տալոյ զտեղի
սատանայի ։

Վեցերորդ հատուածն ։

Եօթնեակ օրինակօք կարգեալ, յաղագս
չարութե մեղաց ։

Առաջին օրինակ ։

Յաղագս վնասուց մեղաց. և օգտի
խորշելոյ 'ի մեղաց ։

Մասն առաջին ։

Ստածեա՛, թէ ո՛րչափ մեծ վնաս
է մեղանչելն մահուչափ, կմ՟ հաւա-
նիլն մահուչափ մեղաց ։ Զի մարդն
այսուհետև կորուսանէ զշնորհն, և զսէրն ա՟յ,
որ է կեանք հոգւոյ. և մեռանի հոգւով.
ը՟ այնմ. հռով. զ. 23. Թոշակք մեղաց մահ է.
այլ շնորհքն ա՟յ կեանք յաւիտենից 'ի ք՟ս յս՟ 'ի տ՟ր մեր.
Զրկի 'ի լինելոյն բնակարան ա՟ծութե՛ն.
և լինի բնակարան այսոյն պղծոյ. և դրա-
հի լինիլ միոյն ը՟ սատանայի. զի ասէ տ՟րն.
մատթ. ժբ. 43. Յորժամ այսն պիղծ ելանէ
'ի մարդոյ, շրջի ընդ անջրդին տեղիս. խնդրէ հան-
գիստ, և ոչ գտանէ. յայնժամ ասէ. դարձայց 'ի
տուն իմ ուստի ելի. և եկեալ գտանէ զնա պարա-
պորդ

պորտ հարբեալ և յարդարեալ . և հրեալ ընդդէմ անոր : Նաև այնմ գործակցի ը նմա 'ի չլինել և 'ի շահել զգործս . և արկանել ը նմա 'ի հուրն յաւիտենական : Սոյն վկայէ զայս զոր ասէ Մարգարէն . երեմ . Բ . 19 : Չարիք քո կշտամբեսցեն զքեզ . և ծանիցես , և տեսցես , թէ չար և դառն է քեզ թողուլ զՏէր Աստուած քո :

Սահմ . երկրորդ :

Սահմանեա , թէ որչափ մեծ բարի է փախչել 'ի մահուչափ մեղաց : Զի որ զգուշացեալ 'ի մեղաց՝ է 'ի շնորհս այ , կայ 'ի սէր նր . և ամենայն երրորդութիւն բնակեալ է 'ի հոգի նր : որպէս ասէ տէրն մեր . յոհ . ԺԴ . 23 : Եթէ ոք սիրէ զիս , զբանս իմ պահեսցէ . և առ նա եկեսցուք . և օթեվանս առ նմա արասցուք : Նաև 'ի փորձին խռովել յորժամ ոչ հաւանի մեղաց , յաղթէ զփորձիչն իւր զսատանայ . և փառաւոր առնէ զամենայն երրորդութիւն . և ուրախ առնէ զնա 'ի վր իւր . որպէս ասէ տէրն . առակ . ԻԳ . 15 . Որդեակ . եթէ իմաստուն լինիցի սիրտ քո . ուրախ արասցես և զիմ սիրտ : Գործակից լինի նմա քս 'ի գործս արդիւնաւորս արքայութեան . ըստ այնմ . հռոմ . Ը . 28 . Որոց սիրեն զած , յամ գործակից լինի 'ի բարիս : Նաև զայն սատանայ , զոր յաղթեաց , 'ի ներքոյ ոտից իւրոց ունիցի 'ի յաւիտեան . ըստ այնմ . սաղմ . Ղ . 13 : Եւ կոխեսցես զառիւծն և զվիշապն : Նաև և յաղթութիւն իւր լինի նմա մշտնջենաւոր պարծանք . ըստ այնմ , երգեցէք նմա պարծանս մշտնջենաւորս . որ հարկաւ յաղթել , և ոչ եղանց . առնել զչարս՝ և ո՛չ արար : Նաև և զաթոռ փառաց ժառանգեսցէ . զի ասէ տէրն . յայտ . Գ . 21 . որ յաղթէ . տաց նմա նստել ընդ իս յաթոռ իմ , որպէս ես յաղթեցի և նստայ յաթոռ հօր իմոյ :

Սահմ . երրորդ :

Սահմանեա , զի քանիցս անգամ յաղթեսցես զհրապոյրս մեղաց , և ոչ հաւանեսցես սատանայի խորհրդոց , զայնքան պսակ յաւիտենական փառաց շահեսցես անձին քում . որպէս գրեալ է 'ի հարանց վարս , զաշակերտէ ծերոյ ուրումն , թէ 'ի գիշերի միում եօթն անգամ յաղթեալ խորհրդոց անհնազանդութեան , զեօթն պսակս շահեցաւ յերկնից . զոր տեսեալ այն հոգևոր ծերն զարմացաւ : Նաև զի յաղթելով մեղաց՝ փառաւորես զած . և ի՛նքն փառաւորիս 'ի նմանէ . զի ասի . ա . թագաւ . Բ . 30 . Զփառաւորիչս իմ փառաւորեցից : Ուրախ առնես և զզգաստ հրեշտակս , և առանձին խնդութբ զպահապանն քո զսրբազնացուցանես . որպէս ասի 'ի գիրս առաքինութեանց , թէ բարի հրեշտակք , և չար հրեշտակք տեսանեն զպատերազմն մեր . բարիքն՝ զի թէ յաղթեսցուք , ուրախասցեն . և չարքն՝ զի թէ անկանիցիմք , ուրախ լիցին : Նաև տէրն ասէ . յոհ . ԺԶ . 33 . քաջալերեցարուք . զի ես յաղթեցի աշխի : Նաև առաքեալն ասէ . եբրայ . ԺԲ . 1 . համբերութբ ընթասցուք 'ի պատերազմս , որ առաջի կայ մեզ . հայեսցուք 'ի զօրագլուխն հաւատոց , և 'ի կատարիչն յս . որ փոխանակ ուրախութեան , որ նմա առաջի կայր , յանձն էառ զխաչ . ամօթ ոչ համարեալ , զի մի լքանիցիք . զի չև ևս արեամբ չափ պատերազմեալ հակառակ կայցէք մեղաց : Նաև տէրն ասէ յայտ . Գ . 5 . որ յաղթէ , այսպէս զգեցցի սպիտակս . և ոչ ջնջեցից զանուն նր 'ի դպրութենէ կենաց . և խոստովանեցայց զանուն նր առաջի հօր իմոյ , և հրեշտակաց :

Պտուղ :

Քննեա զքեզ . և եթէ ծանիցես զքեզ անկեալ 'ի ծանր մեղս ինչ , նախ մաքրեա առ մբ խորհուրդն ապաշխարութեան արժանաւոր զղջմամբ , և առաջադրութբ . որպէս զի վերստին ընկալցի զքեզ տր 'ի շնորհս , և 'ի սէր իւր : Երկրորդ նկատեա և տես , թէ որքեն կիրք , և նիւթք , որք ստէպ առիթ լինին քեզ մահուչափ մեղաց . և յառաջ կապես ընդդէմ նոցա զինեալ օգնականութբ այն 'ի բաց հերքել զնոսա զինուք հաւատոյ , յուսոյ , և սիրոյն այ . և շնորհօք այն յաղթեսցես հնարիցն սատանայի . որ միշտ 'ի նիւթս , 'ի կիրս , և յայլ առիթս ըմբռնել զքեզ դարանի :

Երկրորդ օրինակ :

Թէ մարդ մեղանչելով 'ի բաց վարէ յիւր մէ զհոգին սբ . և ընդունի զսատանայ . այլ և անիծանի յայ :

Սահմ . առաջին :

Սահմանեա . զի ցորչափ ժամանակ ոչ է մեղուցեալ քրիստոնեայն , հոգին սբ հեղմամբ շնորհաց , և սիրոյ իւրոյ՝ կայ 'ի սրտի նր բնակեալ . որպէս ասէ առաքեալն , ա . կորն . Գ . 16 . տաճար այ էք . և հոգին այ բնակեալ է 'ի ձեզ : Իսկ յորժամ մահուչափ մեղանչէ՝ 'ի բաց վարէ զնա յանձնէ իւրմէ . և ընդունի յինքն զոգի իշխանին դիւաց զայն չար , որ յաներևոյթս լլկէ զնա որպէս չար

խորհրդովք · և ախտիւք մեղաց · որպէս և գրեալ է զՍաւուղայ · Ա · Թագ · ԺԳ · 14 : Թէ Հոգին Տն վերացաւ 'ի Սաւուղայ · և խեղդէր զնա այս չար : Ո՛ ի այն երևելի պատուհասն եղև օրինակ՝ աներևոյթ պատուհասին՝ որ հասանի այլոց մեղուցելոց · զի որպէս ասէ առաքեալն · Հռոմ · ԺԵ · 4 · որ ինչ գրեցաւ , 'ի մեր վարդապետութիւն գրեցաւ : Ուստի ասէ · Եփես · Դ · 30 · Եւ մի տրտմեցուցանէք զՀոգին Սբ Այ · որով կնքեցայք յաւուրն փրկութեան :

Մասն երկրորդ :

Մտածեա՛ · զի որ մահուչափ մեղանչէ , խնկոյն անիծանի յԱյ յաներևոյթս · որպէս եղև ադամայ , եւայի , և կայենի անիծանիլ յայտնի : Եւ այսպէս անջատելով յԱյ՝ որ է կեանք հոգւոյ , մեռանի հոգւով · և այնուհետև հոգի նր տգեղացեալ իբրև դի անկենդան , գարշելի լինի Այ , և հրեշտակաց : Ի՛ սր հեռանան 'ի նմանէ Այ , և հրեշտակք · և վաղվաղակի դիմեն 'ի վր նորա դևք իբրև ագռաւք 'ի վր դիշոյ · և կոտեն զնա ըստ պէսպէս չար խորհրդովք · և այնպէս առաւել պղծացուցանեն զնա , մինչ լինել փութով Թաղելի 'ի դժոխս : Ո՛՜ զի հոս չար խորհրդոց նորա՝ և վարուց՝ տաղտկացուցանեն զԱծ , և զհրեշտակս : և սատանեն զԱծ՝ փութանակի իջուցանել զնա 'ի դժոխս : Որպէս ասէ դաւիթ · սաղմ · ՀԷ · 7 : Եւ եղէ որպէս 'ի ձորոյ աներևութին նոյա · զի գնացին նոքա ըստ խորհրդոց սրտից իւրեանց : Եւ դարձեալ ասէ · սաղմ · ԾԲ · 13 : Յաւէժս , և 'ի տրտմութիւն մտանեցէն · Ամ մեղաւորք · 'ի նաւադարձի բարկութեան պատուեցին · և մի գտցին :

Մասն երրորդ :

Մտածեա՛ · զի որ պատերազմելով ընդդէմ մեղաց՝ յաղթօղ լինի , յաներևոյթս օրհնի յԱյ · զի գրեալ է : Աշխատասէր եղիցիք այսօր առաջի երեսաց Տեառն , և օրհնեսցէ զձեզ · Ուստի և որպէս յաւուր դատաստանին 'ի հրաւիրել իւրում զարդարոյն յարքայութիւն երկնից , անուանէ զնոսա օրհնեալս հօր իւրոյ · զի ասէ · Եկայք օրհնեալք հօր իմոյ , ժառանգեցէք պատրաստեալ ձեզ զարքայութիւնն 'ի սկզբանէ աշխ :

⁂

Պտուղ :

'Ի մտի առեալ զայս Այ պատուհաս մեղաց · փութա՛ արժանաւոր ապաշխարութբ սրբել զանձն քո · և զգուշանալ 'ի վերստին մեղանչելոյ : Իսկ եթէ ոչ ստոյգ երևին քեզ այսչափ մեծամեծ վնասքն մեղաց · տես , մի՛ գուցէ կուրի իմն անձնասիրութբ զգածեալ , զԱծ ոչ ճանաչես · և 'ի տխրմն հեշտալեաց մարմնոյ խրեալ , առ երկնային իմանալի բարեաց ոկարանաս միոջ և բաղձանօք ամբառնալ · և այնպէս անզգած Թողեալ զբանականութիւն , յորում զքեզ 'ի պատկեր իւր ստեղծ Այ , զիջեալես անբանից հաւասարիլ և նմանիլ նոցա : Բայց ծանի՛ր · զի 'ի մահուան քում ոչ եղծանի հոգի քո իբրև զանասնոցն · այլ անեղծ մնայ · և դու ես 'ի մասին հոգւոյդ անեղծ մնացեալ , դատիս 'ի քէն · և փոխանակ անարգանացդ , զոր առնես նմա մեղօք , յանշէջ դեհենն հրոյն մատնիս յաւիտեան : Եւ մի՛ կարծեր , թէ 'ի տանջելն հոգւոյդ 'ի դժոխս դու ոչ ռուժամայն տանջիս · այլ դու իսկ Թէպէտ ոչ ըս բոլորիդ , բայց 'ի մասին հոգւոյդ տանջիս 'ի դժոխս · որպէս յայտ է այս 'ի յանառակն մեծատանէն · որ պապակէր 'ի տապոյ հրոյն դժոխոց · որպէս պատմի · Ղուկ · ԺԶ :

Նորոգ օրինակ :

Ոչ է մարդ մեղանչելով անարգէ զԱծ · և զորդին Այ առ ոտն հարկանէ · և զհոգին շնորհաց Թշնամանէ · կորուսանէ զշնորհսն , և զսէրն Այ · և զարդիւնս անցեալ բարեաց գործոց իւրոց :

Մասն առաջին :

Մտածեա՛ · զի որ մահուչափ մեղանչէ , արհամարհէ զԱծ և անարգէ զնա · որպէս ասէ առաքեալն · Հռոմ · Բ · 23 · յանցանել ըստ օրէնսն զԱծ անարգես : քանզի յորժամ ոք հաւանի մեղաց , առաւել պատուական համարի զանձն իւր՝ կամ զմարմին իւր՝ քան զԱծ · որովհետև յանձն առնու զառնացուցանել զԱծ , քան զրկել զանձն իւր յիրէ ինչ զոր ախորժէ : Ուստի ասաց Այ ցերոբովամ · Գ · Թագ · ԺԴ · 9 · Եւ զիս ընկեցեր յետս 'ի մարմնոյ քումմէ : Եւ զի ինչ սոսկալի առաւել քան զայս : Վս այսորիկ ասի , Եկղ · Իա · 2 · և 3 · Իբրև յերեսաց օձի փախիր 'ի մեղաց · Եթէ մերձեսցիս առ նոսա , ընդմանեսցեն զքեզ · Ատա_

ծառայք առաւօտու աստուծոյ նր, առաքելոյն պետրոսի
ծառայիս ։ Եւ թէ մերձեցիս, ըմբռնեա_
ցեն զքեզ, ասէ. ոչ զի ոչ միայն 'ի գործե_
լոյ զմեղսն փախիցուք, այլ և 'ի մտածու_
թէ նոյ և 'ի խորհելոյ հեռի լիցուք ։ զի, ոչ ասէ առաքեալն. հռոմ. ը. 6. Խոր_
հուրդ մարմնոյ մահ է ։

Մասն երկրորդ ։

Մտածեա. զի որ մահուչափ մեղանչէ. ըստ առաքելոյն, եբր. Ժ. 29. զորդին այ առ ոտն հարկանէ. և զարեան նորոյ ուխտին նր, որով յառաջագոյն սրբեալն էր, խառնակ համարի. և զշնորհաց հոգին թշնամանէ ։ Զանզի ախորժելովն 'ի մեղս, և նովաւ ապականելով զհոգի իւր, առ ոչինչ համարի զփրկիչն և զորբին իւր 'ի մեղաց հեղմամբ արեան նր. միանգամայն և զհոգին նր հանէ և վարէ 'ի բնակութէ սրտի իւրոյ. և զի՞նչ քան զայս մեծագոյն ոճիր և ամբարշտութի ։ Ուստի ասէ առաքեալն. եբր. Ժ. 29. Որչափ՝ որչափ սաստիկ պատժոց արժանի համարեցէք զայն, որ զորդին այ առ ոտն եհար. և զարեան նորոյ ուխտին խառնակ համարեցաւ, որով և սրբեցաւն. և զհոգին շնորհաց թշնամանեաց ։
Ահա մեծ է անկանել 'ի ձեռս այ կենդանւոյ ։

Մասն երրորդ ։

Մտածեա. զի որ մահուչափ մեղանչէ, կորուսանէ զսէրն այ, և զարդիւնս ամ բարեգործութեց իւրոց, զորս յառաջ քան ըզմեղսն արարեալ է. և մնայ 'ի նմա միայն հաճատ առանց գործոց մեռեալ, ըստ սրբոյն յակոբայ. բ. 26. Ուստի ասէ տէրն զմահուչափ մեղուցելոյն. եզեկ. ԺԳ. 13. Ամ արդարութիւնք նորա ոչ յիշեսցին. այլ անօրէնութեամբ նորով զոր արար, նովին մեռցի ։ Կորուսանէ և զհաձոյարար շնորհն հոգւոյն սրբոյ. որ է առհաւատչեայ և գրաւական ժառանգութե արքայութե երկնից ։ Նաև ընդունի զկնիք յաւիտենական դատապարտութե, վաղվաղակի, կամ սուղ ինչ անագան արկանել 'ի հուրն յաւիտենական 'ի դժոխս. ուր որդն ոչ մեռանի. և հուրն ոչ շիջանի ։ Մի՛ յետինս անմտութե մեղաւորաց անձին. որ զայսպիսի անհնարին պատուհաս զմտաւ ածեալ ոչ ածեալ, դիմէ 'ի ծոցակս մեղաց յաղագս դոյզն անուշութե, որ կայ 'ի խայծ նր ։

Պտուղ ։

Նաև արդ՝ քննեա զկեանս քո. և տես, թէ քանիցս անգամ մեղուցեալես ծանր մեղօք ։ Փութա՛ եւ ձանաչել զնիւթս, և զառիթս, որովք անկեալես 'ի նոյնս ։ Մրդեօք վա մարդկան հաճոյից, թէ առ երկիւղի անգոսնելոյ նոցա մեղար ։ Մրդեօք վա 'ի նեղութենէ ինչ զերծանելոյ. թէ վա զմարմին քո հեշտութբ իմն զուարձացուցանելոյ մեղար ։ Նաև ծանի՛ր. զի վա որոյ իրի մեղար, զնոյնն քան զած առաւել սիրելի, և ընդունելի համարեցար ։ Միանգամայն և զանստանելի դարշութիւն մեղաց քոց ըստ հեղման արեան որդւոյն այ 'ի վր քոյ, և ընդ տուչութէ հոգւոյն սբյ 'ի սրտէ քոյ՝ միահաղոյն ունել յանձին քում յանդգնեցար ։ Արդ դարձ՛ 'ի սրտէ առ այն. և փութա՛ արժանաւոր ապաշխարութբ քաւել ։ Նաև զինեա զանձն քո յայսմհետէ պատերազմել ոչ միայն ընդդէմ գործոց՝ և խորհրդոց մեղաց, այլև ընդդէմ առթից, և պատճառաց նոցա, մտաւորական աղօթիւք, և քննութբ սրտի կրթելով զանձն քո 'ի հոգևոր պատերազմ ։

Չորրորդ օրինակ ։

Եւ թէ մարդ մեղանչելով կորուսանէ զորդեգրութի իւր այ. և զնմանութիւն որդւոյ նր, և զեղբայրութիւն. և յարի 'ի սատանայ ։ Նաև թէ զհետ այս չարեացս որչափ այլ մեծամեծ չարիք հասանեն նմա ։

Մասն առաջին ։

Մտածեա. զի քրիստոնեայն որ ոչ է 'ի մեղս. այլ կայ 'ի շնորհս այ, է որդեգիր այ հօր. ըստ այնմ, գաղ. դ. 6. և. 7 ։ Առաքեաց այ զհոգի որդւոյ իւրոյ 'ի սիրտս մեր. որ աղաղակէ աբբայ հայր. այսուհետև ոչ ես ծառայ այլ որդի, և ժառանգ այ ։ Նաև շնորհօք իբրև նմանակից միածնի որդւոյն այ և եղբայր, սիրելի է նմա. և ընտանի պահապանի իւրում հրեշտակի ։ Զի ասէ տէրն. մարկ. գ. 35. որ առնիցէ զկամս այ. նա է իմ եղբայր, և քոյր՝ և մայր ։ Իսկ յորժամ մահուչափ մեղանչէ, նախ մերժէ յիւրմէ զորդեգրութի իւր այ, և զեղբայրութիւն քի ։ Նաև դրաւէ զանձն յորդիութի բելիարայ. զի 'ի սբ գիրս մեղուցեալքն որդիք բելիարայ անուանին. դատ. ի. 13 ։ Երկրորդ՝ եղծանէ յանձնէ իւրմէ զնմանակցու_

թի որդւոյն այ, և զգենու զնմանութիւն սատանայի ։ Զի որպէս շնորհն է կնիք նմանութեան այ, նոյնպէս և մեղքն է կնիք նմանութեան սատանայի․ ուստի ըստ Տեառն թովմայի, կնքով շնորհաց զանազանին որդիքն արքայութեան 'ի յորդւոցն կորստեան, որք ունին զնշան և զկնիք գազանին ։ յայտն․ ժգ․ 17 ։ Երրորդ, հեռանայ 'ի յընտանութենէ պահապան հրեշտակին, և յարի 'ի սատանայ․ վայ ասի զմեղուցելոյն․ սատանայ կացցէ ընդ աջմէ նր ։ սաղ․ ճը․ 6 ։

Մտած․ Երկրորդ ։

Մտածեա՛, թէ որչափ մեծ վնաս է մերժելն զորդեգրութիւն այ՝ մեղօք ։ Զի պատիժն մերժելոյ զշնորհս զայս՝ է զրկիլ՝ 'ի տեսութենէ երեսացն այ 'ի յաւիտեան․ որ արդարև յետին դժնդակն է 'ի տանջանս դժոխոց ։ Բայց ով ոչ ոք կարէ յաստի կեանս պատմել, թէ ով գեղեցիկ, և որչափ բարի է ած, և որքան ցանկալի է հոգւոյ մերում տեսութիւն երեսաց նր․ սոյնպէս ոչ ոք կարէ ծանուցանել, թէ որչափ սաստիկ տանջանք լինի դատապարտեալ հոգւոյն զրկիլն յերանելի տեսութենէ երեսաց ածութեան ։ Արդ՝ ըստ Տեառն թովմայի՝ յարիլն բանական հոգւոյն 'ի յած՝ է բնական, և է յոյժ ցանկալի նմա․ զի է ծայրագոյն երջանկութիւն նր, առ որ ձկտի ամ ուժգնութբ գոյութե իւրոյ․ վն յետ աստի կենացս յորժամ վասն մեղաց իւրոց մերժի 'ի նմանէ յաւիտեան, լինի այս նմա տանջանք անբաւ և անհուն․ ով անհնարին անտանելի պատուհասիս ։

Մտած․ Երրորդ ։

Մտածեա՛․ թէ որչափ մեծ վնաս է մարդոյ յարիլն 'ի սատանայ հաւանելով մահուչափ մեղաց, առ որ հրապուրէ նոյն դաղտամարտ թշնամին ։ Զի որ համոզանաց նր զիջեալ հաւանի՝ և յաղթի, մատնէ զանձն իւր 'ի ձեռս նորա ։ բր․ բ․ պետ․ բ․ 19 ։ որով ոք յաղթեսցի նովին և ծառայ է ։ Եւ զի դևքն են դահիճք դատաստանին այ․ ուստի զորս 'ի մարդկանէ յաղթեն, զնոսա 'ի ներքոյ իւրեանց ունելով 'ի դժոխս՝ տանջեն զնոսա ահարկու տեսլեամբ իւրեանց՝ և նախատելով ։ Արդ՝ քաջայայտ է, ըստ բազում պատմութեանց դժնեայ տեսութեան նց, թէ մինն իսկ 'ի դիւաց բաւական է զլիհն դատապարտելոյ՝ անտանելի դժոխս առնել․

ժթ

իսկ որչափ ևս բազմութիւն նց ։ Եւ արդ՝ նախատէ դևն յատկապէս զնա՝ զոր ինքն որսացեալ է 'ի մեղս, և ասէ․ վա՛հ որ բազում անգամ զօրանայիր ընդդէմ իմ․ և զիարդ 'ի ձեռն չնչին փառաց, և կամ 'ի ձեռն դոյզն հեշտութեան համոզեալ՝ ըմբռնեցար ։ վա՛յ քեզ անմիտ, որ թերև անբան անասուն անփոյթ եղեր 'ի հաղբից իմոց զգուշանալ․ և արդ ո՛չ ևս կարես 'ի ձեռաց իմոց ելանել ։ Ո՞ւր է որդեգրութիւնդ այ, և գերակայութիւնդ շնորհօք․ որովք ձոխանայիր 'ի վր իմ կոխան ոտից քոց առնել զիս․ զոր մերժելով հրապուրանօք իմովք՝ եղեր կոխան ոտից իմոց․ և մնասցես այսպէս յաւիտեան ։

Պտուղ ։

Խղճահարեա՛ զքեզ․ և տես, զի եթէ ծանր մեղացն հաւանեալ ես, ստուգիւ դառնացուցեալ ես զած․ և յանփոփոխ երանելի ընտանութենէն այ 'ի բաց ընկեցեալ ես․ և յարեցեալ 'ի սատանայ․ ով բանք մտածութենդ ստուգեն ։ Եւ այնպէս յաւիտենական դատապարտութեան գրաւեալ ես զքեզ․ և միայն կախեալ կաս 'ի նրբագոյն թելէ կենացս․ և զայն ևս մահն սրէ զմանգաղ իւր հատանել 'ի քէն․ և դևն արդէն զմագիլս իւր ձգեալ է զքև՝ յափշտակել զքեզ, և տանիլ 'ի դժոխային տուն իւր ։ Բայց միայն գթութիւն այ ոչ թողու տալ նմա՝ մինչև լցցի չափն յանդգնութեան քոյ․ և յայնմ հետէ այլ ոչ ևս սպասէ դարձմանն քում․ այլ 'ի գործ ածէ զօրեալ բարկութիւն իւր 'ի վր քոյ․ և յայնժամ ոչ ուստեք ունիցիս զփրկութիւն ։ Աղերսեա՛ մինչ դեռ գոյ ժամանակ, դարձի՛ր առ ած յամ սրտէ քումմէ․ և հաստատեա՛ շնորհօք նր յայսմ հետէ ուղղել զվարս քո․ և կեալ միշտ յերկիւղն, և 'ի սէրն այ ։

Հինգերորդ օրինակ ։

Ի վերայ այնց վնասուց մեղաց, որովք դժուարին լինի մեղուցելոյն դառնալ առ ած ։

Մտած․ առաջին ։

Մտածեա՛, զի մեղանչելն մահուչափ բերէ ընդ իւր և զայս չար․ զի դժուարին առնէ մեղուցելոյն դառնալ առ ած․ և դիւրահաւ առնէ զնա առ վերստին անկումն ։ Բանզի զխնացականն խաւարեցուցանէ․ և զախորժակն առ երկնային բարիսն խամ-

ըացուցանէ ։ Ուստի ասէ առաքեալն, Եփես. Դ. 18. Որոյ խաւարեալ են մտօք, և օտարացեալ են 'ի կենաց Այ ... վս կուրութե սրտից նոցա ։ Մնզի միտքն առ երկնային ճշմարիտ բարիսն կուրանայ. և զգայութիւն ախտիւ ցանկութե զգածեալ, առաւել ցանկալի համարի զխաբուսիկ զուարճացուցիչս մարմնոյ քան զԱծ, և քան զյաւիտենական արքայութեան երկնից վայելումն ։ Մյ և անկանի յերեսացն Այ. և օտարացեալ 'ի նմանէ, ոչ յօժարի յիշել զԱծ յաղագս առատանաց խղճին մտաց. որպ եղև կայենի յետ մեղանչելոյ նր. ուստի գրեալ է վասն նորա. Ծննդ. Դ. 16. Ել կայէն յերեսաց Տն. և բնակեցաւ յերկրին նայեդ ։ Նա այնպէս առաւել սուզի 'ի տղմս մեղաց. և 'ի կապանս սատանայի ։

Մաս Երկրորդ ։

Մտածեա՛ և զայս սոսկալի ։ Որքանիցս անգամ մեղք ինչ թողանի, այնքանիցս նուազի մեղուցելոյն արժանաւորին թողութե. և որչափ աճի թիւն մեղաց, այնչափ աճի չարութիւն մեղուցելոյն ։ Ուստի որպ հնացեալ վէրք մարմնոյն լինին անբուժելի. սոյնպէս և հնացեալ վէրք հոգւոյն՝ 'ի բազում հնացեալսն 'ի մեղս՝ լինին անբժշկելի ։ Որքանալի 'ի յանձնել մարդոյ 'ի մեղս՝ գործողութիւնքն մեղաց պատճառեն զունակութի. այս ինքն է զախորժական սովորութի. և ախորժական սովորութիւն զասաւելի յօժարութի և զկցորդութի 'ի մեղս ։ Ուստի չար ունակութիւնքն լինին առաւել հզօրք 'ի ձգել զնա 'ի մեղս. և շնորհն զոր երբեմն դարձմամբ ընդունի, թէպէտ ոչ 'ի կողմանէ շնորհացն, բայց 'ի կողմանէ իւրմէ լինի անզօր ծուլնեաց, մինչ որ գործակցութի մեղսասէրին լինի թոյլ, և կամքն մեղկ, և ոչ քաջութբ զինի ընդդէմ մեղաց ։ ախտք, և կիրք լինին առաւել ապստամբք. և դևքն առաւել զօրանան ընդդէմ նմա. և յանդուգն խստութբ բռնանան 'ի վը նր. և զուն գործեն առնել նմա չդառնալ 'ի մեղաց, և յանձնել 'ի մեղս ։ Նա զինչ առաւել զգուշալի վտանգ քան զայս ։

Մաս Երրորդ ։

Մտածեա՛ զև առաւել զարհուրելին ։ Զի մարդն ինքնին անկանի 'ի մեղս. բայց ոչ ինքնին, այլ ձեռնկալութբ Այ կանգնի ։ Նակ զայս ձեռնկալու լինելս իւր, որ է գերբնական ծրի շնորհ, չափով սահմանեալ է Այ խորհրդովն իւր մարդոյ. ուրեմն բազում, և ուրեմն սակաւ անգամ ։ Նա յորժամ չափն ուրուք լցեալ լինի, այլ ոչ ևս յաւելու Այ ձեռնկալու լինել նմ, զի ճշմարտիւ դարձցի 'ի մեղաց ։ Ըմ. ամովս. ա. 3. 'Ի վը երից ամբարշտութեանց տմասկեա, և 'ի վը չորից, ոչ դարձուցից զնա ։ Մնկ որ գրգռելի վերստին մեղանչել, պարտի երկնչել. մի գուցէ լցեալ իցէ չափն. և այնու հետև ոչ ևս ձեռնկալու լիցի նմա Այ. և այնպէս ոչ ճշմարտիւ դարձցի 'ի մեղաց ։ Մնզի թէև 'ի խորհուրդ ապաշխարութե մտասցիցի ոք, եթէ ոչ գերբնական զղջմամբ (որ լինի գերբնական ձեռնտուութբն Այ) խոստովանեսցի զմեղս իւր, ոչ ընդունի զթողութի մեղաց. զի սոսկ բնական ներգործութբ ոչ փրկի մդ. այլ ծրի գերբնակն յԱյ ընկալեալ շնորհօք ։ Ուստի ասէ Տէրն մեր. յոհ. Զ. 44. Ոչ ոք կարէ գալ առ իս, եթէ ոչ հայրն, որ զիս առաքեաց, ձգեսցէ զնա ։ Մնկ յոյժ բազումք են 'ի դժոխս, որք յուսով խոստովանութե ասացին 'ի միտս իւրեանց, թէ արարից այսանգամ ևս զայս մեղս. և յետոյ խոստովանեցայց ։ Բայց Այ արդար դատաստանաւ ոչ ետ նց զայն ծրի ձեռնտուութիւն առ գերբնական զղջումն. և այնպէս բնական զղջմամբ միայն խոստովանեալք ոչ երբէք արձակեցան 'ի մեղաց. և յայն մեղս մեռեալք՝ իջին 'ի դժոխս. Ուստի ասէ առաքեալն. ա. կորն. Ժ. 22. Եթէ նախանձ ինչ արկանիցեմք Տն. միթէ զօրագոյնք իցեմք քան զնա ։ Նա սիրաքն ասէ. Մի յաւելուցուր մեղս 'ի վը մեղաց. և մի ասասցես. գթութի Տն մեծ է. բազմութե մեղաց իմոց ողորմեսցի. զի ողորմութի, և բարկութի 'ի նմանէ վաղ հասանեն ։

Պտուղ ։

Եթէ 'ի քննելդ ճանաչեսցես զքեզ՝ յուսով խոստովանութե սովորեալ 'ի ծանր մեղս ինչ անկանել, զոր բազում անգամ խոստովանեալ, վերստին գործես զնոյն. ծանիր, զի վս այդպիսի մարդոյ գրեալ է, թէ եդ մեռ 'ի ձախ պատառ իւր. և ձող 'ի դժոխս պատարագ իւր ։ Աւուակ. Ը. 18. Մյ առ 'ի պատասխել 'ի վտանգէ ատի մեծէ. մինչդ արա շնորհօք Այ կատարեալ զղջումն. և առանձին իմն աղօթիւք յանձն արա զքեզ ամենօրհնեալ կուսին մարիամու, պահել զքեզ 'ի հնարից սատանայի. վս զի նմանեալես դու այնմ, որ կայ 'ի բերան խոր դբոյ. յոր թէ կամեսցի թշնամին, գլորաւ ձգեսցէ զնա ։ Նա յետ պատշաճաւոր պատրաստութբ խոստովանութեդ՝

Թնդ՝ յիւրաքանչիւր առաւօտու զանազան կերպիւ նորոգեա զառաջադրութիւն . զոր օրինակ : Յառաջնումն աւուր այսպէս . այսօր 'ի պատիւ ած հօր ոչ կամիմ գործել զսովորեալ մեղսն իմ : Յերկրորդում . 'ի պատիւ որդւոյն ած : Յերրորդում , 'ի պատիւ հոգւոյն սբյ : 'Ի չորրորդումն սկսեալ 'ի սբ ածածնէն , 'ի պատիւ այլ իւրաքանչիւր սրբոց առաջադրեա ոչ գործել զայն չարաչար սովորեալն քո . բարեխօս ունելով զնոսա մա քոյ առ ած : Նա 'ի մէջ աւուրն իսկ ժամէ 'ի ժամ նորոգեա զառաջադրութիւն նախակարգեալ կերպիւն . և յուսա 'ի տր , և նա օգնէ քեզ . և պահէ զքեզ . ոպ ասէ սաղմոսերգուն . սղմս . ՃԻ . 3 : Մի տար 'ի սասանութիւն զոտն քո . և մի՛ նիրհեսցէ պահապան քո . ոչ ննջեսցէ ոչէք , և ոչ ննջեսցէ պահապանն իսրայէլի . և այլն որ 'ի կարգին :

Վեցերորդ օրինակ :

'Ի վերայ խորամանկութե սատանայի . և 'ի վր շահիցն որք լինին յաղթելով պատերազմաց մեղաց :

Մաս առաջին :

Մտածեա . զի սատանայ միշտ կենցաղական հաճելի իրօք ինչ հրապուրէ զմարդն 'ի մեղս . զոր օրինակ . փառօք ինչ , կամ հեշտալեօք մարմնոյ : Նա ոպ որսորդն թաքուցանէ զկարթն ընդ ուտելեաւ իմն . նոյնպէս և նա , որ է աներևոյթ որսորդ դժոխոց , ընդ առաջի մարդոյ զուտ փառաց պայծառութի , և կամ զմարմնոյ հեշտութի . թաքուցանելով ընդ սոքօք զմեծամեծ վնասն . որք են մահ հոգւոյ . կորուստ սիրոյն ած . զրկումն 'ի շնորհաց որդեգրութե . խայթ խղճի մտաց . և վտանգ յաւիտենական դժոխոց : Վն այսորիկ գլուխն առաքելոց ասէ : ա պետ . Ե . 8 : Զգաստ լերուք և հսկեցէք . զի ոսոխն ձեր սատանայ իբրև զառիւծ գոչէ . շրջի և խնդրէ , թէ զո՛ կլանիցէ , որում 'ի դէմ հարկանիցէք հաստատեալք հաւատով : Նա տրն ասէ . յայտն . Բ . 17 : Որ յաղթէ , տաց նմա ուտել 'ի մանանայէն թաքուցելոյ :

Մաս երկրորդ :

Մտածեա . զի խաբեբայ բանսարկուն 'ի պատերազմին ընդդէմ քրիստոնէին բաժանէ զկարողութի նր 'ի կարողութենէ ած՝ ասելով . տկար ես . ոչ կարես միշտ հաստատուն մնալ յառաջադրութեն քում՝ ոչ հաւանելոյ այս ինչ , կամ այն ինչ մեղաց . և զի ինչ օգուտ է , թէ այժմ ոչ հաւանեցիս : Բայց ըղձեմ այսմ ունիս դու յուսով օգնականութեն ած զինել զանձն քո , և ասել ըս առաքելոյն . թէպէտ ես ինև միայն առ ոչ ինչ կարող եմ . բայց յամ կարող եմ այնու , որ զօրացուցանէ զիս . փիլիպ . Դ . 13 : Նա առ քն ասել : սաղ . ԺԷ . 2 . և 30 : Սիրեցից զքեզ տր , զօրութիւն իմ . հաստատութիւն իմ . ապաւէն իմ , և փրկիչ իմ : Ի քեզ փրկեցայց 'ի փորձութենէ իմմէ . աստուծով իմով անցից ընդ պարիսպ : Նա քն ասէ յաղագս քոյ . սաղմոս . Ղ . 15 : Կարդասցէ առ իս . և ես լուայց նմա . և առ նմա եղէց 'ի նեղութեան : Փրկեցից և փառաւոր արարից զնա . երկայնաւուրբ լցուցից զնա . և ցուցից նմա զփրկութիւն իմ :

Մաս երրորդ :

Մտածեա . զի որ յուսացեալ յօգնութիւն ածային՝ հանապազորդէ ընդդիմանալ մեղաց , հանապազորդի օրհնութիւն ած 'ի մէ նր . և այսուհետև յաստիճանէ յաստիճան կատարելութե ածային սիրոյն յառաջ գնայ հասանել մինչև ցերևումն ած . ըս այնմ : սաղմոս . ՁԳ . 8 : զօրհնութիւնս տացէ՝ որ զօրէնսն ետ . գնասցեն 'ի զօրութենէ 'ի զօրութիւն . և երևեսցի ած աստուածոց 'ի սիոն : Ուստի քանիցս անգամ յաղթես խորհրդոց մահուչափ մեղաց , այնչափ յառաջանաս զարգանալ 'ի սէրն ած . և հասեալ 'ի չափ հոգևոր հասակի , ցանկալի լինիս քի ընդունիլ առ իւր յարքայութիւն երկնից . ոպ և նոյն ինքն ասէ : յոհ . ԺԴ . 21 : Որ սիրէ զիս , սիրեսցի 'ի հօրէ իմմէ . և ես սիրեցից զնա . և երևեցուցից նմա զիս : Նա դարձեալ ասէ . յայտ . Բ . 10 : Եղիր հաւատարիմ մինչև 'ի մահ . և տաց քեզ զպսակն կենաց :

Պտուղ :

Յաւարտել մտածուես այսորիկ , զննեա զքեզ . և տես . մի՛ գուցէ իբրև թէ ոչ գոյ սատանայ , անփոյթ ես զգուշանալ 'ի դարանաց , և 'ի պէսպէս որոգայթից նր . զի նա է որ տիրապէս պատերազմի ընդ մեզ . իսկ մարմին մեր , և աշխ , են զէնք նր : Վն այս 'ի յաղթել պատերազմաց մեղաց , հարկաւոր է ծառայից ած ջանալ ոչ միայն զչարութիւն մեղաց , այլև ստուգութբ յուշի ունել , թէ այն յիշեցուցմունք մեղաց , որք ստէպ լինին 'ի խորհուրդս մեր , են փորձութիք սատանայի , որ ստէպ նախանձեալ ընդ փրկութիւն հոգւոց մերոց , գուն գործէ որոշել զմեզ յած . և առնել իւր գերի , ըմբռ_

ըմբռնելով զմեզ 'ի մեղս ինչ մահուչափ ։ Պարտ է գիտել և զայս . զի սատանայ ո՛չ է 'ի ներքս ածօղ մեղաց , այլ միայն յիշեցուցանօղ մեղաց . զոր եթէ ոք 'ի բաց մերժեսցէ 'ի մտաց իւրոց՝ և ոչ որոճեսցէ , յետս դառնայ ամօթով ։ Նա զայս ևս . զի սատանայ է օձ դիւրասահելի 'ի ներքս , որոյ եթէ ոք ոչ ընդդիմասցի գլխոյն , բովանդակն մտանէ 'ի ներքս 'ի սիրտն , և թունիւ հաւանեալ մեղացն սպանանէ զհոգին ։ Վ՟ս որոյ պարտ է ծ՟ային ա՟յ մեծաւ արիութե՟բ 'ի բաց մերժել փութով զչար խորհուրդս , որք ծնչին 'ի նմանէ ։

Եօթներորդ օրէնք ։

Ո՛չ է որպէս մասնաւոր ձեռնկալութե՟ն ա՟յ կալոտի մարդ առ 'ի ոչ անկանել 'ի մեղս . և թէ զի՞արդ , և ո՞ւմ առնէ ա՟ծ զայս շնորհ ։

Մասն առաջին ։

Մտածեա՛ , զի կրկին է ա՟ծային դերբնական ձեռնկալութի՟ն , որով մարդն յաղթէ փորձութե՟ն մեղաց . առանց որոյ ո՛չ կարէ ։ Առաջինն է շնորհ հասարակ և բաւական . որով կարէ մարդ յաղթել փորձութե՟ , եթէ ո՟չ պարտ է , այնպէս 'ի գործ ածիցէ ։ Երկրորդն է մասնաւոր . և այս է առատ և գործունեայ . որով գործունեաբար ը՟դդիմացեալ յաղթէ մարդ փորձութե՟ մեղաց , և պահպանի 'ի շնորհս ա՟յ ։ Արդ՝ զառաջինն տայ ամենեցուն . ը՟ս այնմ , արասցէ ընդ փորձութեան և զելս , զի համբերել կարասջիք ։ Իսկ զերկրորդն ո՛չ ամենեցուն տայ . և ո՛չ միշտ . այլ ո՛ւմ կամի , և քանիցս անգամ տալ կամի . զի զայս ոչ է պարտական ա՟ծ տալ . վ՟ս զի այս է մասնաւոր , և է առատաձեռնութի՟ 'ի վեր քան զհասարակ շնորհն ։ Բայց ծանիր . զի թէպէտ առաջնովն կարէ ոք ընդդիմանալ փորձութե՟ , և ոչ յաղթել . սակայն բազում անգամ ոչ ը՟դդիմասցի՝ եթէ ա՟ծ ոչ տայցէ և զերկրո՟դն , որ է մասնաւոր շնորհ ։ Սակայն որ չունելով զերկրո՟դն յաղթի և անկանի 'ի մեղս , իւր է մեղքն . զի ո՛չ եթէ առաջնովն ոչ կարացէ ընդդիմանալ . այլ կարասցէ՝ եթէ կամեսցի և 'ի գործ ածցէ զայն ո՟չ պարտն է . ուստի վ՟ս այնր ոչ կարասցէ ը՟դդիմանալ առանց երկրորդին՝ զի ոչ կամեսցի ։ Բայց եթէ ա՟ծ տայր նմա զայս երկրորդս , ո՛չ անկանէր , այլ յաղթէր . սակայն ո՟չ ասացաք , տալն զայս՝ է առատաձեռնութի՟ իւ՟ն մասնաւոր . և վ՟ն ո՛չ ամենեցուն առ հասարակ , այլ ոմանց տայ որոց և կամի ։ Նա տայ նոցա , որք առատաձեռն լինին առ ա՟ծ . քանզի գրեալ է ։ սաղմ . ժէ . 26 ։ Ընդ սրբոյ սուրբ եղիցիս . ընդ առն անմեղի անմեղ եղիցիս . ընդ ընտրելոյն ընտրեալ եղիցիս . և ընդ թեւրին թեւրեսցիս ։ Յայլ թարգմանութիւնս ասի . ընդ տարապայծեանին տարապայծեան եղիցիս ։ Սակայն թէպէտ և չլինէր գրեալ այս , տակաւին իմանիւր . քանզի զոր օրինակ , որ ոչ ուղղութե՟բ մտանէ առ աղբիւրն բարի , առ այնպիսին ոչ ուղիղ 'ի հանդիպոյ լինի աղբիւրն բարի . և ո՛չ հեղու 'ի նա զջուր իւր բարի . ըստ այսմ օրինակի նշանակէ ասելն . և ընդ թեւրին թեւրեսցիս . և ոչ նշանակէ ասել , թէ ա՟ծ յինքեան թիւրի ։ Սոյնպէս ևս որ ոչ առատաձեռնութե՟բ վարի առ ա՟ծ , ո՛չ ունեսցի զա՟ծ առ ինքն առատաձեռն . իսկ որ առատաձեռնութե՟բ վարի առ ա՟ծ , ա՟ծ ևս առատաձեռն լինի առ նա , տալ նմա զառանձին շնորհս ։

Մասն երկրորդ ։

Մտածեա՛ և խնդրեա՛ . թէ ո՞ր լինի ոք առատաձեռն առ ա՟ծ ։ Նա ծանիր . զի ը՟ս որքն գրիգորի ա՟ծաբանին , ո՟չ որ տայ ուրեք աւելի.քան զոր պարտական է , լինի առ նա առատաձեռն . սոյնպէս որ առ հաճոյս ա՟յ առնէ աւելի.քան զոր հարկ է , լինի առատաձեռն առ ա՟ծ . զոր օրինակ ։ Որ խորշի՝ ո՛չ միայն 'ի մահուչափ մեղաց , այլ և 'ի ներելեաց , և ո՛չ գործէ զնոսա կամակար միտօք ։ Որ խորշի ո՛չ միայն 'ի մեղաց , այլ և յայնցանէ որք հուպ են մեղաց . և որք առիթք լինին մեղաց . և կամ հոլացուցանեն զսէրն առ ա՟ծ ։ Որք վ՟ս հաղորդ լինելոյ չարչարանաց փրկչին՝ հրաժարին 'ի հանդստենէ ինչ մարմնոյ , և յայլ հաճոյից անձանց ։ Որք զպատիւ , և զշնորհս առ 'ի մարդկանէ մատուցեալս՝ ո՛չ կամին ը՟ռնուլ , այլ ցանկան ա՟յ ընծայել . իսկ զհակառակն այսոցիկ ըղձանօք ընդունին ։ Որք ո՛չ ժլատութե՟բ անխայեն 'ի ժամանակն պարապելոյ 'ի հոգևորս . և ո՛չ զլաւ ժամանակն տան զբօսանաց , կամ այլ գործոյ . իսկ ըզ վատթարն , և զանարգն թողուն ա՟ծային պաշտամանց ։ Որք զպաշտօնն ա՟ծային պատարագին , և ժամակարգութե՟ , և միւս բակեան աղօթից , և փառաբանութեց ա՟յ ա՟ծածնին ո՛չ շտապ կատարեն . և ո՛չ այնո՟չ իբր զի վճարեսցի՝ և իբր 'ի բեռանէ ինչ ա-

զատուԹի եղիցի . այլ անխորժանօք միշտ իր ոչ լինելոյ՝ և պաշտելոյ զմեծ վայելչուԹի նր՝ սիրով կատարեն : Նա որք ոչ պահանջեն յայլոց բարի առնել ինքեանց , այլ ինքեանք միշտ բարի առնել այլոց ցանկան . և ամ չարի համբերել պատրաստք են . Ըստ այնմ բանի Տն . մատԹ . Ե . 39 : Մի՛ կալ հակառակ չարին . այլ եԹէ ոք ածիցէ ապտակ յաջ ծնօտ քո , դարձո՛ նմա և զմիւսն : Նա ըստ այնմ . Ա . կոր . Զ . 7 . և 8 : ընդէ՞ր ոչ դուք զրկիք , և ո՛չ դուք առաւել նեղիք . այլ դուք զրկէք , և նեղէք . և այդ զեղբարս ձեր : Նա այսպիսիքն առատաձեռն լինին առ Ած . և Ած ևս առատաձեռն եղեալ առ նոսա՝ բազում անգամ տայ նոց ՚ի մէջ հասարակ շնորհաց զմասնաւոր շնորհս , և զառանձին ձեռնկալուԹիս ՚ի դէպ ժամանակի փորձուԹե , որով յաղԹեն մարմնոյ , աշխի , և սատանայի . և ո՛չ անկանին ՚ի մեղս :

Մասն երրորդ :

Մտածեա՛ և քննեա՛ զքեզ , Թէ արդեօք այսպիսի վարուք իցե՞ս և դու առատաձեռն առ Ած : Նա Թէ չես , ո՞չ կամիս Թէ առատաձեռն եղիցի առ քեզ Ած : ՆաԹէ դու այն չափ ժլատ ես , մինչ զի չափես , Թուես , և ճշդիւ քննես , Թէ արդեօք պարտակա՞ն ես դու առնել զայս , կամ զայն բարեգործուԹի . և կրել զայս՝ կամ զայն վիշտ . և Թէ արդեօք այս ինչ գործ իցէ՞ մահուչափ մեղք զի խորշիցիս , Թէ ներելի : Նա այսու՞իկ յայտնի ցուցանես , Թէ ժլատ ես առ Ած . քանզի անխայես տալ նմա աւելի ինչ քան զոր պարտական ես տալ . և դուցէ Թէ յայնմանէ ևս զոր պարտական ես տալ՝ պակասիս : Մի որոյ և Ած եղիցի առ քեզ ժլատ . և ոչ տացէ քեզ՝ եԹէ ոչ միայն զօգնուԹիս հարկաւոր և զհասարակ . որ կոչի բաւական , զոր ամենեցուն տայ . այլ ո՛չ զմասնաւորն զառատն և զգործադիրն . զոր ոչ է պարտական ամենեցուն տալ . այլ ՚ի դէպ է առատաձեռնից տալ : Նա դու ոչ ունելով զայս , կարասցես յաղԹել . և անկանել ՚ի մահուչափ մեղս . և ՚ի նմին մեռանել . և կորնչել յաւիտեան :

Պտուղ :

Յետ ստուգելոյ ՚ի միտս քո զմտածեալ ճշմարտուԹիւնս , տես , Թէ յինչ ծառայուԹիս ոչ սովորեալ ես առնել զժլատուԹի . և նշանակեա՛ զնոսին . դիջի՛ր ՚ի մէջ նց . և արա՛ զմասնաւոր առաջադրուԹի այլ ո՛չ ևս առնել զժլատուԹի յայն ծառայուԹիս . այլ առատապէս վարիլ : Նա յիւրաքանչիւր առաւօտու նորոգեա՛ զառաջադրուԹիդ զանազան կերպիւ . զոր օրինակ յառաջնում աւուր ասա՛ ցանձն քո : այսօր մի սիրոյն այ հօր՝ ոչ կամիմ լինիլ ժլատ առ Ած : և յանձն արա՛ զառաջադրուԹիդ նմա : Յերկրորդումն ասա՛ . այսօր մի սիրոյ միածնի որդւոյն այ ո՛չ կամիմ լինիլ ժլատ առ Ած : Յերրորդումն ասա , այսօր մի սիրոյ հոգւոյն սրբ ո՛չ կամիմ լինիլ ժլատ առ Ած : Ի չորրորդումն , և յայլսն , մի իւրաքանչիւր մասանց չարչարանաց Տն մերոյ յսի քսի :

Առ եօԹներորդ մտածուԹեան , յառաջաբանուԹի :

Կարգ ընձեռուածոց մատենիս պահանջէր դրել յեօԹներորդումն զմտածուԹիս ՚ի մէջ փրկագործ տնօրէնուԹեց և չարչարանաց և մահու Տն մերոյ յսի քսի : Բայց մի զի այդէն արարեալ է մեր զայսպիսի մտածուԹիս մանաւանդ ՚ի մէջ չարչարանացն քսի . որ և ուրոյն ՚ի փոքր գիրս տպագրեցաւ յամի Տն , 1759 . մի յայսմ մայրի ՚ի համառօտն փուԹացեալ , բաղձամք գոնէ գրել զմտածուԹի ինչ ՚ի մէջ կանխաւ յանձնառնլոյ փրկչին մերոյ , և մօրն նր կուսին մարիամու զչարչարանսն , զորս կրեցին : Այլ նախ բազում օգտուԹի հարկաւոր է մեզ ՚ի միտ առնուլ զբան մեղաց նախնւոյն մերոյ , և զմեծուԹի վնասուց որք նմա՝ և նովաւ ՚ի մեզ ձգեցան . մի զի մտածուԹի այսոցիկ ունիմք պայծառագոյն ճանաչել զմեծուԹի սիրոյ և ողորմուԹե փրկչին մերոյ . որով յանձն եառ հնազանդուԹե պատարագաւն իւրով փրկել զնա , և զմեզ : Իսկ առ մտածուԹի մեղացն նախահօրն առաջադրի մեզ նախ մտածել . Թէ զորպիսի մեծամեծ բարիս ընկալեալ էր յայ նախահայրն , և կորոյս մեղօք : և զհետ այսորիկ, Թէ զիա՞րդ՝ և ո՛րպէս կորոյս մեղօք :

Մասն առաջին :

Մտածեա՛ . զի առաջին մարդն ո՛չ եԹէ մերկ ՚ի շնորհաց ՚ի բնականսն միայն Թողեալ եղև . այլ ՚ի մէջ բնականացն առատագոյն ևս ընկալաւ զգերբնական շնորհս : Քանզի մարդոյ առ ՚ի արժանաւորիլ արքայուԹե երկնից ո՛չ է բաւական այս միայն, զի ոչ ինչ մեղաց կցորդուԹի ունիցի . այլ և հար_

հարկաւոր է նմա, զի զօրաւոր ունականն շնորհն որդեգրութե, որ է նմանութի ածային բնութե․ միանգամայն և զնմ հեղեալ առաքինութիւնս որք ե նմա 'ի հոգւոյն սբյ հեղմանէն, ունիցի ։

Եւ ոմ զի ե առաքինութեցս այսոցիկ առնելով զգործս արդիւնաւորս արքայութեն երկնից 'ի վայելումն նորին վերաւեալ լիցի, կարօտի և զնոյն հոգւոյն շնորհաց յօգն իւր ունել բնակեալ․ և 'ի նմանէ վարիլ․ ե այնմ, հոգին քո բարի առաջնորդեսցէ ինձ 'ի յերկիր ուղիղ․ սաղմոս․ ճխբ․ 10 ։ Ասուի այս ամենայն ձրիւք բարեխնամութեն ածային զնախասահմանեղն ձոխացուցեալ պերճացոյց ։ Որում և առանձին իմն բարերարութե մարդասիրեալ, ե սրբարար շնորհացն զպարգև ամբողջութե բնութե հաստատեց 'ի յուժգնութե ոգւոյ նորա ։ որով զզգայական բաղձանս իւր, որք են ցանկականն և ցասմնականն, խոկ և զբոլոր մարմին իւր այնպէս ե հրութե արկանէր՝ մինչև ոչինչ հանդիպիլ 'ի նոսա ընդդէմ կամաց իւրոց ։ Այս պարգև ամբողջութե բնութե ծագիւր 'ի սրբարար շնորհաց՝ ցորչափ վերին բանն մարդոյ հպատակէր այ ։ Արդ՝ թէպէտ և այսչափ շնորհօք զօրութե և պարգևօք ամրացուցաւ մարդն ընդդէմ մեղաց․ բայց յայսմ ամի գթեալ անկաւ յանցանելով զպատուիրանաւն այ․ և մեծ եղև արհամարհանքն զոր այսու ձգեաց ընդդէմ մեծավայելչութե նր․ զորոյ զբանն մեծութե առ 'ի զգուշութի մեզ՝ պիտոյիմք բարւոք խոկմամբ 'ի միտ առնուլ ։ Ոի մարդն բացարձակ իրաւամբք այ պարտի այնմ և այնչափ սիրով և խոնարհութե ենթարկել զանձն իւր հրութեն այ, մինչև զինչ և իցէ վնասուք և չարչարանօք մահու ևս, ո՛չ յանցանել երբեք զպատուիրանաւ նր ։ Նախ՝ վասն զի նր վեհագոյն մեծավայելչութիւն յանհունս գերազանցեալ զամենայն՝ որ այլ են 'ի նմանէ, յաղթէ պատուհականութե ։ Երկրորդ․ զի մարդն ստեղծուած ինչ է նր յոչնչէ․ և գոյն նր և գործունէութիւն կախեալ կայ 'ի հանապազորդ տուչութեն նր ։ Ամ մեծի և ահաւոր հրութեն այ ։ Եւ առաջին մարդն անըն դուշացեալ անփոյթ եղև այնպէս յարգոյ ունել զհրութիւն 'ի վր իւր հրմ՝ ոմ պարտէր․ և այն անփոյթ լինելն բացառական տրամադրուի իմն եղև նմա առ յանցանսն ։ Եւ յորժմ յանցեաւ, նոյն ժամայն հոգին այ պարգևիչն ամ շնորհաց հեռացաւ 'ի նմանէ ։

Եւ յայսմիկ պարտիմք մտածել և զայս ։ զի շնորհն առաջին կացութե՝ տուեալ եղև բնութե 'ի սկզբան լինելութե նր․ և բանակ բնութենն հաղորդելի անձանց՝ իբրև ձիրք բնութե յարարչէն մատուցեալ նմա ։

Ոի թէպէտ նախահայրն որ ստեղծաւ, եղև մի միայն անհատ մարդկային բնութե․ բայց 'ի ստեղծանելն նր՝ բնութիւն մարդկային իբրև հաղորդելի այլոց անձանց բազմաց՝ 'ի նմա ստեղծաւ իբրև 'ի սկզբան հաղորդող իմն այլոց ամենեցուն ։ Ասի 'ի մեղանչել նախահօրն՝ ոչ միայն նա յանձին իւրում, այլ և մարդկային բնութի մերկացաւ 'ի սրբարար յանմահութե շնորհաց․ միանգամայն և յառաքինութեցն որք կից են ընդ նմ․ և 'ի պարգևէ ամբողջութե բնութե, յանկրակ անութե․ և 'ի զերծ գոլոյն 'ի տգիտութե, և 'ի ցանկութե ։ Եւ ոչ միայն յայս ձրի պարգևացս մերկացաւ, այլ և 'ի բնական նմին վիրաւորեցաւ․ և վէրքն են չորք․ տգիտութի 'ի միտս․ չարութի 'ի կամս․ տկարութի 'ի ցասմնականն․ և ցանկութի 'ի ցանկականն․ և 'ի նշան այսմ կերք ամօթոյն յարձակեալ 'ի վր յանդիմաներ զնա ։ Ասն զի յապստամբելն բանի՝ և կամաց մարդոյն յայ՝ լուծաւ այնուհետև հպատակութիւն ցանկականին՝ և ցասմնականին առ բանն․ և մարմնոյն՝ առ հոգին ։ Եւ այնպէս ախտացեալ մարդն ողջոյն, տկարացաւ առ գործս բարիս հաճոյարարս այ․ և դիւրասահ եղև առ գործս մեղաց ։ Եւ իբրև այսչափ ներդևեաց զնա մեղաւորն թշնամին, առեալ զախտացեալ մասունս հոգւոյն և մարմնոյն՝ շինեաց 'ի ներքս նր զամրոց իբրև զմիջնաբերդ իւր․ ոմ զի ոչ միայն արտաքուստ անցաւոր վայելչութե ձիւ, այլ և ներքուստ 'ի ներքս դրդութե ախտից և ցանկութեց 'ի մեղսասէր կամս իւր գերեսցէ զնա անօրէնն․ և այնպէս յոժ դժուարին լիցի մարդոյ խորշիլ 'ի մեղաց․ և կեալ ուղիղ վարուք ։ Ոմ զայս ունիմք բարւոք իմանալ օրինակաւ միջնաբերդին․ որ պատմի 'ի գիրս․ ա․ մակ․ ա․ 41․ և ա․ 18 ։ Եւ ո՛չ միայն գերի եղև մարդն այնպէս ի խորամանկ թշնամւոյն սերմնդովքն իւրով․ այլ և դատապարտ մահու ե մարմնոյ, և մահու ե հոգւոյ, և կրելոյ զանվախճան տանջանս դժոխոց․ վն զի մեղք նր ընդդէմ պատուիրանաց ածային մեծավայելչութեն գործեցան ։

Եւ արդ՝ այսչափ բանք զվնասուց նախնւոյն մերոյ մեղօք, որք 'ի մեզ ձգեցան, առ այս գրել

գրեթէ եղեն • ո՜վ զի զխորհուրդ փրկչութեն պտղաբերել 'ի մեզ , զախտացեալսն անտի զբոյս բարուց մերոց՝ զհեստն և զանձնասէրն՝ ուղղելի և սրբելի տեսանելով , միաւորա_կան աղօթիւք և շնորհօք վնորոգումն վա_րուց 'ի նմանէ ընկալցուք ։ Զի մեք յառա_ջին մարդոյն մեղուցելոյ սերեալք , ըստ բնա_կան բնութեն ձգեալ եմք 'ի մեզ զսկզբնա_կան մեղս • և զապականութիւն կարգի 'ի զօրութիւնս հոգւոյ մերոյ , որ զվատթա_րուն 'ի վերնագոյնս նոցին • որք են բանն՝ և կամքն • և զապստամբութի 'ի ստորնա_գոյնսն , որք են ցասմնականն և ցանկականն լուցկան մեղաց • որ ըստ սրբոյն Թովմայի՝ է ունականական յանկութի զգայական բաղձա_նաց • որոյ ներգործութիւն ձգեալ տարածի առ ամ զգայութիս ներքինս՝ և արտաքինս։ Եւ 'ի զգածիլն նոցա բազմադիմի զգածմամբ նորին , դէպ լինի բանին առաւել խաւարիլ և կամացն թմբրիլ • և յայնժամ եթէ ըդ_ձեռնկալութի 'ի նմանէ ոչ ընկալցին , զիջա_նեն 'ի հաւանութիւն մեղաց ։ Եւ յուշ լի_ցի այս • զի թէպէտ սկզբնական մեղքն 'ի մկրտութե բառնի սրբարար շնորհօք • բայց յայնմանէ յառաջ եկեալ ապստամբու_թիւն , որով ցանկականն և ցասմնականն ընդվզին ընդդէմ բանի և կամաց մար_դոյն , ոչ բառնի • այլ մնայ 'ի մարտ և 'ի կրթութի առաքինութեց • և 'ի շահիլ զվարձս ։

Մասն Երկրորդ ։

Եւ արդ՝ յետ մտածելոյ մերոյ զայս վայր գրեթէ պատիժս մեղաց նախահօրն , ըստ որով բոլոր ազգ մարդկան դատեցաւ կորստեան • 'ի միտ ածցուք զանձառ զանբաւ բարերա_րութիւն այ առ մեզ եղեալ • և զարմասցուք թէ ո՜վ նա՝ որ է ամենազօր ամենատէր անեղ միշտ եակ ,'ի շնչին մարդոյն , որ իւր մեղօքն յանդերձ անդունդս կորստեան կործան ան_կաւ , ոչ արգել զգութ սրտի իւրոյ • այլ կա_մեցաւ հրաշալի մարդասիրութե գործովք թո_ղուլ զմեղս նր • սրբել զնա շնորհօք • և առ իւր ընդունիլ զնա սիրով ։ Ո՜վ խորք գթոյ և ողորմութեն այ ։ Բայց քանզի , որպ ասի սաղ_մոսի • ձը • 15 • յարդարութիւն և յիրաւունս հաստատեալ է աթոռ նորա • այն է թէպէտ ... նր • վնկ առանց վնասուցն վճարութի ընդու_նելոյ՝ թողուլ զյանցանս մարդոյն , և հաշ_տիլ ոչ կամէր • այլ պահանջէր արդարութի նր , զի լիցի 'ի կողմանէ մարդոյն վճարումն

աղաչանօք և ընծայութբ պատարագի մե_ծի որոյ գին լիցէ անբաւ • և այնպէս զփրը_կութի մարդկան փրկանօք լինել կամէր ։ Նախ՝ զի արդարութեն նր վայելէր այսմ առնել ։ Երկրորդ , զի թէ առանց վճարու_թեն շնորհիւր փրկութի , ոչինչ խտիր լինէր 'ի մէջ մեղուցելոյն և ոչ մեղուցելոյն • և այն_պէս կարգն արդարութեն , զոր 'ի վր ամ տիեզերաց 'ի գործ ածէ այ , աղաւաղեալ լինէր ։ Աստի հայրն երկնաւոր 'ի խորհր_դեան կամաց իւրոց փրկելոյ զմարդն , ան_բաւ իմաստութբ իւրով տեսանէր • զի ամե_նավճիտ արդարութի իւր այսպէս լինիլ պա_հանջէր • և համանգամայն տեսանէր , զի ոչ ոք սոսկ մդ , կամ այլ գերագոյն սոսկ ստեղծ_ուած՝ այսպիսի պատարագ իրաւամբք պա_հանջեալ յարդարութեն , իսկութբն իւրով կարէր լինիլ • և կամ մատուցանող նր լինե_լոյ արժանաւորիլ ։ Եւ այսպէս բանն փրկ_կութեան մարդկան յայս էր ապաստան , զի եթէ հաճեսցի անբաւ բարութիւն այութեն յայս զիջանել , շնորհեսցէ • զի միածին որդին այ հօր՝ 'ի փրկութի մարդ_կան լիցի որդի մարդոյ • և այնպէս եղեալ ճշմարիտ մարդ , և ճշհորդեալ ըստ ամ կիրս մարդկային կենցաղոյս առանց մեղաց , և լեալ հնազանդ հօրն երկնաւորի յամի մին_չև 'ի մահ խաչի , զանձն իւր պատարագ հը_նազանդութեն մատուցէ հաճոյից նր 'ի քա_ւութի անհնազանդութբ մեղուցեալ մար_դոյն • և այսպէս ամ հարկաւորքն առ փրկ_կութի ազգի մարդկան 'ի ձեռն նր յաջո_ղեալ կատարեսցին 'ի փառս այութեն ։ Զայս տեսեալ ինքնաբան բարին ամենախնամ մարդասէրն , ոչ անխնայեաց յորդին իւր միա_ծին՝ շնորհել զնա լինիլ վս մեր ճշմարիտ մարդ • և այնպէս մահուամբ խաչի փրկել զմեզ ։ Այլ մեծաւ ողորմութբ նոյն միած_նին իւրով և հոգւովն սրբով հաճեցաւ այց առնել գրաւելոյս մեզ 'ի կորուստն ան_հնարին • և վերածել զմեզ 'ի փրկութի , և 'ի կեանսն յաւիտենից ։ Աստի փրկ_կիչն մեր առեալ զճշմարիտ մարմին 'ի սբ կուսէն մարիամայ՝ եղև ճշմարիտ մարդ ։ Եւ զհաւատացեալսն իւր միութբ սի_րոյ ընտանութեն իբրև խորհրդական մար_մին յինքն իբրև 'ի գլուխ յօդեալ միաւորել զմի մարդ կացոյց ինքեամբ ։ Եւ յայսպիսի կարգի լեալ իբրև երաշխաւոր վճարելոյ ըզ_պարտս մեղաց մերոց՝ եղև պարտական և պարտ , քահանայապետ և պատարագ • Եւ

լեալ

լեալ հնազանդ մահուչափ և մահու խաչի երկնաւոր հօր իւրում, մատոյց զանձն իւր պատարագ հնազանդութեան՝ ի քաւութիւն յան-ցանաց անհնազանդութեան մարդոյն · որով հաշտեցաւ հայրն երկնաւոր ընդ մարդկան : Նոյն արար զմեզ միածնի իւրում ժառանգա-կից՝ ժառանգ ամենայն բարեացն իւրոց յանձառ երկնից արքայութեան :

Մտածութիւն 'ի վերայ կանխաւ յանձնառու-թեան փրկչին մերոյ, և մօր նորա կուսին Մա-րիամու՝ զչարչարանսն, զորս կրեցին :

Մասն առաջին :

Մտածեա նախ, զի յորժամ որդին այ առաքեցաւ յերկնաւոր հօրէ իւր-մէ, մարմնանալ 'ի Մարիամայ սրբոյ կուսէն վասն փրկութեան մերոյ, յառաջնում վայր-կենի յայնմիկ՝ յորում յարգանդի նո-րա եղև մարդ, համանգամայն երանելի հայեցողութեամբն իւրով ետես՝ զի կամք երկ-նաւոր հօրն առ 'ի հաշտիլ ընդ մարդկան քա-ւութեամբ մեղաց, զզոհս և զպատարագս յա-նասնոց ինքեան ոչ կամէր · այլ խնդրէր ըզ հնազանդութիւն իւր մինչև 'ի մահ խաչի · Եւ և ընտրելոցն իւրոց որք հասեալ իցեն ազատական կամաւ վարիլ 'ի փրկութիւն յաւիտենից՝ պէսպէս կրիւք խաչի կատարիլ : Իբրև ետես զայս միածինն 'ի միտս և 'ի կամս նորա · թէ այսպէս լինիլ հաճոյ է նմա, նոյն ժամայն յանձն եառ զայն կատարել : Եւ խմանի այս 'ի բանի յայնմ · զոր 'ի դէմս որդւոյն միածնի գրէ առաքեալն պօղոս առ Եբրայեցիս · Ժ · 5 · Ի մտանել Քրիստոսի յաշ-խարհ ասէ · զզոհս և զպատարագս ոչ կամեցար · բայց զմարմին հաստատեցեր ինձ : Եւ յետ սուղ ինչ բանի գրէ : Ապա ասէ · ահաւասիկ գամ առնել զկամս քո այ : Եւ բանս այս մեկնութեամբ պարզաբանի այսպէս : Առ 'ի քաւել զմեղս մարդկան և հաշտիլ ընդ նոսա՝ զզոհս և զպատարագս ոչ կամեցար ո հայր իմ · այլ զմարմին հաստատեցեր ինձ, այսինքն զմարդկութիւն · յորում լսելիս հաստատե-ցեր ինձ՝ լսել քեզ հնազանդութեամբ 'ի կատա-րումն այսորիկ՝ և ամենայն հաճոյից քոց · ահաւա-սիկ գամ առնել զկամս քո այ իմ : Ո՛վ ան-հաս խոկութեան սիրոյ և հնազանդութեան որդ-ւոյն այ առ հայր իւր երկնաւոր · որով յա-ռաջնում վայրկենի գոյանալոյ իւրոյ ըստ մարդկութեան, 'ի հայեցողութեան իւրում յանձայլին միտս և 'ի կամս նորա՝ փոյթ եղև նմա յառա-

ժթ

ջադոյն ունիլ զտեսութիւն հաճոյից նորա · և յանձն առեալ զմահ խաչի առ կատարումն նորա՝ նուիրել զինքն իւրովք հանդերձ ամենայն հա-ճոյից նորա ըստ վերոգրեալ բանին, թէ ա-հաւասիկ գամ առնել զկամս քո այ · Եբր · Ժ · 9 : Այս իւրովքն հանդերձ նուիրումն ան-ձին՝ օրինակեցաւ այնու · զի յորժամ ե-մուտ նոյ 'ի տապանն, բովանդակ ընտա-նեօքն եմուտ անդ · որպէս հրամայեաց նմա այ նոյի · Ծննդ · Է · 1 · և տապանն էր շինեալ 'ի չորեքկուսի փայտից ըստ պատուիրելոյ այն, որ ասաց ցնոյ, թէ արա քեզ տապան 'ի չո-րեքկուսի փայտից : Ծննդ · Զ · 14 · որ եղև 'ի նշանակ խաչին քն : Եւ ոչ ոք փրկեցաւ յՋրհեղեղէ անտի, բայց միայն նոյ, և որք ընդ նմա էին 'ի տապանի անդ :

Նկատեա և զայս հրաշալի · զի զփոյթս զայս զոր յայնժամ եդ 'ի միտի, զօրհանա-պազ ունէր · որպէս և երբեմն աշակերտաց իւ-րոց ասէր : Մկրտութեամբ մի ունիմ մկրտել · և զիարդ տագնապիմ մինչև կատարեսցի : Ղուկաս · ԺԲ · 50 : Այլ և մարգարէիւ զնոյն յառաջ ասացեալ էր · Ես 'ի տանջանս պատրաստ եմ · և ցաւք իմ առաջի իմ են յամենայն ժամ : Սաղ-մոս · ԼԷ · 18 : Եւ յորժամ մերձ էին թշնամիք նորա գալ՝ ունիլ զինքն, ասաց ցաշակերտսն իւր · Զի ծանիցէ աշխարհ, թէ սիրեմ զհայր · և որպէս պատուիրեաց ինձ հայր, այնպէս առնեմ · Արիք գնասցուք աս-տի : Յով · ԺԴ · 30 : այսինքն գնասցուք անդ, ուր գան ունիլ զիս :

Պտուղ :

Ի մտածութենէ աստի զայս իմաստ ունիմք յոգւոյս մեր ընդունիլ · թէ 'ի հոգս իրաց առաջին փոյթն մեր հարկ է թէ իցէ բար-ւոք ճանաչել զած, և զհաճոյս կամաց նորա · և զհետ այսորիկ զսկզբնադոյն պարապումն կենաց մերոց պարտ է առ այս կարգել · իսկ զայլ իրաց զփոյթն և զպարապումն յետինորդ 'ի կարգի ունիլ · որպէս և տէրն ասաց · Խնդրեցէք նախ զարքայութիւն այ, և զարդարութիւն նորա · և այդ ամենայն յաւելցի ձեզ : Մատթ · Զ · 33 : Եւ զգոյշ լինիլ պարտ է · զի եթէ զփոյթս հոգա-լեաց ոչ այսպէս նկատեալ 'ի կարգի դիցուք, դժուարաւ լինի մեզ ներհուն լինիլ ճանաչ-ման այ մերոյ, և հաճոյից նորա · առանց որոյ հազիւ երբէք լինի մեզ արժանի խոկ-մամբ խորհիլ զած, և զհաճոյս կամաց նորա կատարել · յորմէ կախեալ կայ յաւիտե-նական փրկութիւն մեր : Զի որպէս ցուցեալ

է

է այս մեզ 'ի տ՟ն ․ որ լսէ զձայն ն՟ոյ , և 'ի սրտի ն՟ր զանշէջ տեղին ունիցին հոգք ս՟ին , հոգքն այնորիկ հեղձուցանեն զձայն ․ և ան պտուղ լինի ։ Մ՟եկ յոյժ զգոյշ լինել պարտիմք ․ զի մի առ կենցաղականս եղիցի առաջին զօրաւոր փոյթն մեր ․ և առ ա՟ծայինս եղիցի յետին անզօր փոյթն մեր ։

Մաս Երկրորդ ․

Մտածեա ․ զի ո՟րպ ասէ ն՟րսն բեռնարդի նոս սենացին ․ ն՟րբ կոյսն մարիամ եղև խաչակից ք՟ի 'ի ժամէ անտի իսկ նորին յղութեան ։ Եւ հաւաստի առնէ զայս բանիւք ․ զորս ունիս տեսանել 'ի նախածանուցման բանից գրոշածոյս ։ Համաձայնի այսմ և յայտնութիւն եղեալ առ երանուհի կոյսն վերոնիգայ բինասկեցի յօգոստինեան կարգէ ։ Յորում հ՟չակ տ՟ն 'ի կարգի այլոց բանից իւրոց ասաց նմա և զայս ․ ԲԱՅՑ ԳԻՏԱՍՋԻՐ ․ ԶԻ ԳԱԲՐԻԷԼ ԶԱ՟Մ ԽՈՐՀՈՒՐԴՍ ՉԱՐՉԱՐԱՆԱՑ , ԵՒ ՏԱՌԱՊԱՆԱ ՑԷ , ԵՒ ԶԱ՟Մ ՎԱՐՍ ՓՐԿՉԻՆ՝ ՅԱՅՏՆԵԱՑ ԵՐԱՆԵԼՒՈՅՆ ՅԱՒԱՂՋԱՆ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ԻՒՐ ․ ԶՈՐՍ ՀՐԱՄԱՆԱՒ Տ՟Ն ԼՌԵՑԻՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉՔՆ ։ Իսկ արդ՝ թէև թուէր ցի ումեք , թէ ոչ սաստիկ կսկիծ սրտի եղև ն՟րբ կուսին՝ կանխաւ լուր խաչի և մահուան միածնի իւրոյ ․ բայց զայս ո՛չ է ճշմարիտ կարծել յետ ծնանելոյն զնա ։ Քզի յայն ժամ արդէն կուսական ծննդեամբ որդւոյն ա՟ծ մայրենի սիրոյն գորով գթոյ սրտի ն՟ր առ նա գոյացեալ սաստկացեալ էր ։ Ուստի բանիւք երկուց սրբոցս այսոցիկ խելամուտ լինիմք , թէ յորժամ լուաւ ն՟րբ կոյսն 'ի սիմէոնէ ․ ԹԷ ԱՀԱ ՍԱ ԿԱՅ 'Ի ԳԼՈՐՈՒՄՆ ԵՒ 'Ի ԿԱՆԳՆՈՒՄՆ ԲԱԶՄԱՑ 'Ի ՄԷՋ ԻՂԻ , ԵՒ 'Ի ՆՇԱՆ ՀԱԿԱՌԱԿՈՒԹ ․ ԵՒ ԸՆԴ ՔՈ ԻՍԿ ԱՆՁՆ ԱՆՑՑԷ ՍՈՒՐ ․ ԶԻ ՅԱՅՏՆԵՍՑԻՆ 'Ի Բ՟ԶՄՑ ՍՐՏԻՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴՔ ․ ՂՈՒԿ ․ Բ ։ յայնժամ անմոռաց ունելով զծանուցեալսն 'ի ս՟րբյն գաբրիէլէ , առաւել ներգործեցաւ 'ի միտս ն՟ր բանն խորհրդոյ խաչի և մահուան միածնի իւրոյ ․ և այնպէս կարեվէր ցաւով խոցեցաւ սիրտ նորա ։ Եւ յայնմ հետէ , ո՟րպ ասէ ն՟րսն բեռնարդոս՝ վարեաց նա զկեանս առաւել վշտալից քան զմահ ․ զի կենդանի կացեալ համբերէր ցաւոյ , որ դառնագոյն էր քան զմահ ։ Եւ թէ ո՟րպ , 'ի միտ առ ․ զի քանիցս անգամ տեսանէր զորդի իւր միածին այնո՟րպ պատուական , զոր և ստուգիւ ճանաչէր՝ թէ նա է ք՟ս որդին ա՟յ , և մխիթարիւր , մխիթարութիւն զոր ընդունէր 'ի նմանէ՝ փոխիւր 'ի դառնութի ․ մտածելով՝ թէ յետոյ 'ի խաչ ելանելոց է նա ։ Եւ այսպէս ն՟րբ կոյսն միշտ տարաւ բևեռեալ 'ի սրտի զսուրն զայն՝ զա՟մ ժամանակս կենաց իւրոց ․ ո՟րպ զայս նոյն ինքն յայտնեաց սրբուհւոյն բրիգիտայ , թէ ցաւն այն մինչև վերափոխեցայ ես մարմնով և հոգւով յերկինս , ոչ երբէք պակասեաց 'ի սրտէ իմմէ ։ Եւ պատճառն է ․ զի որ ցաւի ա՟ծ չարչարանս և ա՟ծ մահ սիրելւոյ իւրոյ , որչափ առաւել ճանաչէ զազնուութիւն ն՟ր՝ և սիրէ , այնչափ առաւել սաստիկ լինի կսկիծն և ցաւն սրտի ն՟ր առ նա ։ Իսկ յայտ է , թէ ոչ ո՛ք 'ի մերձաւոր ն՟րբց տ՟ն մերոյ յի՟ ք՟ի այնչափ ստուգիւ գիտող եղև նմա՝ թէ ո՛ է նա ․ և կամ այնչափ գորովալից գթով սրտի սիրող եղև նըմա , ո՟րպ կուսական ծննդեամբ մայր ն՟ր ն՟րբ կոյսն մարիամ ․ և այսու՟իկ խելամուտ լինիմք , թէ անհամեմատ առաւել սաստիկ եղև կսկիծն սրտի ա՟ծածնին քան զոր կարէր ընդպէս տանիլ , և կենդանի մնալ ․ ուստի ոչ ընդպէս , այլ սքանչելապէս տարեալ կենդանի մնաց ։

Մտածելի է և այս ․ զի ամենամ՟օր կոյսն անճառելի ա՟ծային սիրով առաւելեալ , ա՟մ իրօք բոլորովին նուիրեալ էր զինքն հաճոյից հօրն երկնաւորի ․ և զի նախածանուցմամբ հրեշտակի գիտէր , թէ ք՟ս ի յերկնաւոր հօրէ իւրմէ սահմանեալ է մահուամբ խաչի փրկել զա՟շս ․ վ՟ոկ մեծաւ ա՟ծասիրութբ ըզնա , և զանձն իւր ա՟ծ պատարագաւ ն՟ր հաճոյից ա՟ծային կամացն նուիրելով կենդանի նահատակութբ հանդիսակից եղև նմա ։ Յետ մտածութե ցաւոց ն՟ր ըղձալի է մեզ մտածել ևս զվ՟ս այսր ընկալեալ փառս ն՟ր առանձինն ։ Պատմէ սրբուհին բրիգիտա , թէ երբեմն յորժամ կայի ես յաղօթս յաւուր տօնի տ՟ն համբառնալոյն , յափշտակեցայ հոգւով 'ի տեսիլ ինչ ։ Թուէր ինձ տեսանել յերկինս տաճար մեծաշէն ․ ուր կայր սուրբ ա՟ծածինն ունելով 'ի գիրկս իւր զա՟ծորդին ․ և բազմութի հրեշտակաց առաջի ն՟ր ․ և 'ի միջի ն՟ց մի ո՟մն 'ի հրեշտակաց առաւել լուսափայլ՝ ունէր 'ի ձեռս իւր սուր մի մեծ բովանդակ արեամբ թաթաւեալ՝ յօրինակ սրոյն ցաւոց մարիամու , որ 'ի ս՟րբյն սիմէոնէ եղև գուշակեալ ։ Յայնժամ վայրի այն ա՟մ հրեշտակաց հոյլք քաղցր եղանակաւ երգէին ասելով ։ ԱՀԱ ՓԱՌՔ ՄԱՐԻԱՄՈՒ , ՈՐՈՎ ՎԱՐՁԱՏՐԻ ՅԵՐԿԻՆՍ ՍՈՒՐ ՑԱՒՈՑ Ն՟Ր , ԶՈՐ ՅԱՆՁԻՆ ԷԱՌ 'Ի ՉԱՐՉԱՐԱՆՍ ՈՐԴՒՈՅՆ ․ ահա՝ թէ որչափ պատիւ և փառք հատուցանի թագուհւոյն երկնից վ՟ս սրոյ ցաւոցն , զոր յանձն էառ վ՟ս որդւոյ իւրոյ սիրելւոյ 'ի չարչարանս ն՟ր ։

Աղօթք առ սբ Աստուածածինն , յետ Հաղորդութեան ցաւոց սրտի նր հաղորդակցելի :

Ընդ այսպիսի և ը այսչափ սաստիկ կըսկծագին ցաւս սրտի քո՝ որ Աստուածածին . զոր ը չարչարանս և ը մահ միածնի քոյ կրեցեր , ցաւխմ սրտի մտօք . և ցան կամ ես քան զոյն կսկծանօք սրտի կարեվէր ցաւիլ : Այլ քանզի ՚ի հնն ոչ մեծ պարգև եղև քեզ այս , որ է կերպարանակից չարչարանաց միածնի որդւոյն ոչ լինել . յոր և առանձին իմն արիութը , և եռանդգիւ սիրոյ հաճոյից բարձրելոյն , զնա՝ և ըղ քեզ առ խաչին ամենահաճոյ նուէր մատուցեր : Սնկ երանեմ քեզ որ Աստուածածին . և գոհանամ ընդ քեզ զնէ յաղագս մեծի պարգևիս այսորիկ , որով անձառելի արժանաւորութը պայծառացաւ Աստուածմայրութն քո : Այլ հայցեմ ՚ի գթութէդ՝ զկենսաբեր մահն նր խաչին , և զքոյին սրտի զվէրսն մատուցանել նմա վս իմ նուէր . և ընդունիլ ինձ ՚ի նմանէ զներումն մեղաց . և զցաւակցութիւն չարչարանաց նորա՝ և քոյին սրտի , ՚ի փառս անբաւ ողորմութն իւրոյ . ամէն :

Յաւելեալ լինին և այլ պիտանի բանք առ խոկումն առաջադրեալք :

Եւ Հաւաքին Սրտածութե :

Յայսմիկ մարզիմք սոսկ յուշի ունիլ զբարերարութիւնս ոյ ըստ բնական բարեաց , որով սոսկ ՚ի գոյութի , ՚ի սեր , և ՚ի գովութի նր ձգիմք շնորհօք :

Յոյս անշնորհակալին որպէս ձմեռային սառն հալեսցի . եւ ծորեսցի որպէս ջուր անպիտան . ասէ իմաստունն . իմաստ . ժզ . 29 : Արդ զի մի այս վտանգ հասցէ անձին քում , մտածեա զարարչական բարերարութիւնս ոյ մի ըստ միոջէ . ո՞յ է , զկամս ստեղծելոյն . զստեղծեալն զքեզ ՚ի չքոյէ մարդ ՚ի պատկեր և ՚ի նմանութի իւր : Փոյթ ունիցիր պայծառ իմն ցողութը սոսուգիւ ՚ի միտ առնուլ , թէ որ

չափ բարի և ցանկալի է գոլն մարդ . որ գոլով ը պատկերի ոյ և ը նմանութն նր՝ ունի զիմացութի իմանալոյ զնմ . և զանձնիշխան կամս : Խորհեա՛ց և ըհակառակն սորա զչնչութիւնն . և քննեալ ծանի՛ր . զի եթէ Ած ոչ էր կամեցեալ գոյացուցանել զքեզ , ոչինչ էիր , և միշտ ոչինչ մնայիր . և ոչ երբեք գոյանայիր : Այլ առաջին մեծ չարն բազմաց լինի այս . զի ՚ի մանկութէ ոչ սոսուգեն՝ ՚ի միտ զայս ստեղծնեբգործական վարժմամբ , թէ եթէ Ած ոչ էր կամեցեալ գոյացուցանել զիս , ոչ ինչ էի , և միշտ ոչինչ մընայի : Այլ զօրութը իմն համարին զինքեանս հարկաւորանն գոյացեալս , և կանխաւ հարկաւորանն գոյանալոց , և իրաւամբք զնմ ինչ ունիլ . և ոչ ՚ի միտ առնուն , թէ միայն Ած է ինքնին էակ և նմ բարի . իսկ այլ նմ ինչ ՚ի նմանէ ը կամելոյ նր եղև , և ոչ ՚ի հարկէ : Իսկ թէ այսպիսի ազնուական գոլն առ ինչ ես գերագոյն բարի դիմէ և ձգի հասանել , զայս ունիս ՚ի մտածութէ գերբնական բարեաց բարերարութեցն ՚ի միտ առնուլ : Այժմ մտածեա՛ զննամարկելն արարչին , և զպահպանելն զքեզ ՚ի գոլն , զապրեցուցանելն զքեզ ՚ի մեծամեծ վտանգից . և զշընորհելն նր քեզ զվայելելն ՚ի սոսեալ գոլն , և ՚ի զօրութիւն գործելոյ զկենդանական ներ գործութիս . որք են զգալ , իմանալ , և կամիլ զպատշաճեալ բարին . և խորշիլ ՚ի չարէն . մտավարժ լինիլ , և ուսանիլ . և յայտ սիկ անուշութը զարգանալ :

Ընդ այսոցիկ շնորհեաց՝ և շնորհէ նա և զարտաքին գործոց զօրութիս , և զհամեստ վայելումն ՚ի բազում արտաքին բարիս . ը որում շնորհեալ է քեզ զերկնիս երկնայնովք , զօդս օդայնովք , զծով ծովայնովք , և զերկիր երկրայնովք . զորոց զվայելումն ունիս պարգևօք խելամտութե , առողջութե , յաջողութե , և ձեռնհասութե նր յամ կենդանական շարժմունս ներքինս՝ և արտաքինս . զի ով կեամք , շարժիմք , և եմք . և առանց նր ոչինչ գործել կարեմք . ը այսմ . գործ . ժէ . 27 :

Աստ ոչ հեռի իսկ է յիւրաքանչիւրաքանչիւր ՚ի մէնջ . զի նովաւ կեամք , շարժիմք , և եմք : Այլ ը այսմ փիլիպ . ը . 13 : Աճ է , որ յաջողէ ՚ի ձեզ զկամելն , և զառնելն վասն հաճութե :

Յուշ լիցի և յանձնեսն ոյ զքեզ խնամոց հրեշտակի . ըստ այսմ . սաղմոսի . Ղ . 11 :

Հրեշտակաց իւրոց պատուիրեսցէ վասն քո պահել զքեզ յամենայն ճանապարհս քո : ՚Ի բազուկս իւրեանց բարձցեն զքեզ . զի մի երբեք հար-

ցես

ցես զքարի զոտն քո ։ 'Ի վը իժից և քարբից գնա_
ցես դու ․ և առ ոտն կոխեսցես զառեւծն և զվի_
շապն ։ Եւ տրն ասէ ․ Զգոյշ լերուք ․ մի արհա
մարհիցէք զմի 'ի փոքրկանցս յայսցանէ ․ ասեմ ձեզ , զի
հրեշտակք նոցա յերկինս հանապազ տեսանեն զերեսս
Հօր իմոյ , որ յերկինսն է ․ մատթ ․ ժը ․ 10 ։
Յաւարտիլ մտածութե այս տմ բարերա_
րութեց՝ մտածելով զապերախտութի քո ,
մի՛ տ դիր այսմ բանի ․ զոր ասէ տծ ։ Որդիս
ծնայ և բարձրացուցի ․ և նոքա զիս անարգեցին ։
եսայ ․ ա ․ 2 ։ Եւ մարգարէն ասէ ։ Ո՞ այդ տն
հատուցանէք այդպէս ․ ոչ նա է հայրն՝ որ ստացաւ
զքեզ , արար զքեզ , և հաստատեաց զքեզ ։ Թողեր զած
որ ծնաւ զքեզ ․ մոռացար զկերակրիչն քո ։ Բ ․ օրի ․
լբ ։ Ապաշաւեա՛ 'ի վը զանցարարութեդ բը_
տեպ յուշի ունելոյ զայս , թէ յոյ ես ըստ տմի
ստեղծեալ ․ և ջերմապէս գոհացիր զարար
չական բարերարութե նր ․ և անկեալ ա_
ռաջի՝ նուիրեա զքեզ բոլոր տրութե նր ․
ըստ այնմ ․ որ ասէ ․ Տուք այսուհետև զկայսերն կայ_
սեր ․ և զԱյն Այ ․ մատթ ․ իբ ․ 21 ։ Եւ սրն
օգոստինոս ասէ ․ որ ստեղծ զքեզ ամբողջ ․
պահանջէ զքեզ ամբողջ ։ այլ մի՛ տրտմիր ,
թէ ոչինչ մնասցէ քեզ՝ որով ուրախ լիցիս ․
զի տալով զքեզ նմա բոլոր , ժառանգես ըզ
քեզ և զնա բոլոր ։

Երկրորդ Մտածութիւն ։

Յայսմիկ մարզիմք յուշի ունիլ զբարե_
րարութիւն այ ․ ըստ պարգեւման զերկնա_
կան բարեաց , որով ստէպ 'ի գոհութի , և
'ի սէր նր ձգիմք շնորհօք ։

Որպէս սիրեաց տծ զաշխարհ , մինչև զորդին
իւր միածին ետ ․ զի ամ որ հաւատայ 'ի նա՝
մի կորիցէ ․ այլ ընկալցի զկեանս յաւիտենականս ․
յոհ ․ գ ․ 16 ։ Մանուկ ծնաւ մեզ ․ որդի տուա_
մեզ ․ որոյ իշխանութիւն իւր եղև 'ի վը ուսոց իւրոց ․
և անուն կոչեցաւ նմա հրեշտակ մեծի խորհրդոյ ․
սքանչելի խորհրդական՝ տծ հզօր՝ իշխան՝ հայր հան
դերձելոյ աշխարհին ․ եսայ ․ թ ․ 6 ։ Որդի մարդոյ
ոչ եկն պաշտօն առնուլ ․ այլ պաշտել ․ և տալ զանձն
իւր փրկանս փոխանակ բազմաց ։ մատթ ․ ի ․ 28 ։
Ապա մտածեա զշնորհելն այ մեզ յետին
թշուառութե կորուսելոցս՝ զյնքն փրկիչ ։
Եւ ես թէ զինչ արար մեզ քս ․ յորոց փըր
կեաց ․ և իւ փրկեաց ։ Վանզի յետ մեղաց
նախահօրն , յորում ամենեքին մեղաք ,
որդիք մարդկան առ հասարակ անօրէնութե
'ի մեղս յղացեալ , գերի այսոյն չարի , և
բաժին յաւիտենական դժոխոց ծնանէին ․
և լուցկի ախտին բոլորովին զգածեալք 'ի
պէսպէս անառակ վարս թաւալէին ․ և այն
պէս 'ի դարշ աղտեղութիս և 'ի չարութիս
մեռեալք , զանդունդս դժոխոց ընուին ։
Արդ՝ յայսպիսի անհնարին աղէտս կորս_
տեան մերոյ մարդասիրութի հօրն երկ_
նաւորի հայեցեալ՝ գթացաւ 'ի վը մեր ․ և
ետ մեզ զմիածին որդին իւր փրկիչ ։ Սա
'ի խոստմունս և 'ի նախատակից անօրէնու_
թիւն , որովք փրկեաց զմեզ , պարտիմք ըս_
տէպ մտածել զխաչին ․ և զայլ կսկծալին
չարչարանսն ․ զհեղումն արեան , և զկենդա
նարար մահ նր ։ Ով ի նա յաղագս փրկութե
մարդկան 'ի խորհրդեան մարդեղութե՝
զհաւատացեալս իւր իբրև խորհրդական
մարմին յինքն իբրև 'ի գլուխ յօդեալ միա_
ւորեալ , զմի նոր մարդ կացոյց ինքեամբ ։
Եւ յայսպիսի կարգի ըմբռն վարկաւ զանձն
իւր զանմեղ զանպարտ մատուցանել վը
մեր իւրոցս անբաւ պարտեօք պարտաւորե_
լոց՝ պարտատուն և պարտ ․ և այն տմ կրեաց
վճարել իբրև իւր՝ զանբաւ պարտս մերոյ
անհնազանդութե , ոչ հարկաւ մատուցեալ
զանձն ․ այլ կամաւ՝ 'ի սիրոյ , և 'ի հնա_
զանդութե հօրն երկնաւորի ։ Որպ յայտ ա_
րար զայս յասելն , յոհ ․ ժդ ․ 31 ․ զի ծանիցէ
աշխարհ եթէ սիրեմ զհայր ․ և որպէս պատուիրեաց
ինձ հայր , այնպէս առնեմ ․ Յա՛րիք գնասցուք աս
տի ։ Եւ այնպէս 'ի կատարումն փրկութե
մերոյ զանձն իւր իբրև 'ի մէնջ 'ի ծառայից
ամենակատար ամենահաճոյ մշտնջենաւոր
պատարագ հնազանդութե մատուցեալ 'ի
խաչին առ տծ հայր ․ ոչ միայն հաշտեցոյց
զնա ընդ մեզ , և 'ի յաւիտենական դժոխոց դա
տապարտութե փրկեաց զմեզ ․ այլ և որդե
գրութե շնորհօք ժառանգ արար փառաց
նր , և ժառանգակից իւր ։
Ապա յարեաւ յերրորդում աւուր՝ արդարա
ցուցանել զմեզ ․ ըն ։ հռովմ ․ դ ․ 25 ։ Մատ
նեցաւ վս յանցանաց մերոց ․ և յարեաւ վասն զմեզ
արդարացուցանելոյ ։ Եւ համբարձեալ նովին
մարմնով յերկինս՝ նստի ընդ աջմէ այ հօր ,
իբրև առ 'ի մէնջ մշտնջենաւոր պատա_
րագ ունիլ զինքն առ հայր՝ ըն տմ բարութե
և հաճոյից կամաց տծութեն ․ այս է , պա
տարագ պաշտաման , և գոհութե ․ պատա_
րագ քաւչարար , հաշտարար , խաղաղարար ,
և տմ բարեաց շնորհաց՝ և փրկութե ըստ_
նողական ․ ըն այնմ , հռոմ ․ ը ․ 34 ։ Ո՞ է յն որ
մեռան , մանաւանդ թէ յարուցեալ իսկ է ․ և է ընդ
աջմէ այ ․ որ և բարեխօս իսկ է վը մեր ։ Արդ՝ ոչ

մեկնեսցէ զմեզ 'ի սիրոյն ք՟ի ․ նեղութի՟ , թէ անձկու-
թի՟ ․ և այլն ․ որպէս և գրեալ է , վասն քո մեռանիմք
զօր հանապազ ․ համարեցաք որպէս ոչխար 'ի սպանդ ։
Զայս ա՟մ բարութ 'ի միտ առեալ , մեծ ա-
ռաքեալն , որ գրեալ է ․ Եկղ ․ ԻԹ ․ 20 ․
Զկնի որ երաշխաւորէ մի մտածէ ․ զի ես փոխա-
նակ քո զանձն էտու ։ Եւ ասա՛ ըՆ ո՟րյն բեռնար
դոսի ․ եթէ պարտիմ զիս նմա վ՟ն առնելոյն
զիս ; զինչ յաւելից վ՟ն նորոգելոյն զիս ․ քանզ
զի ոչ այնպէս դիւրաւ նորոգեցայ՝ ո՟ւ արա
րայ ․ զի վ՟ն առնելոյն՝ ասէ գիր ․ Ասաց և
եղեն ․ այլ 'ի նորոգելն ասաց բազում ինչ ․
արար զզարմանալիս ․ և կրեաց զխստագոյնս
և զանարժանս ։ 'Ի յառաջին գործն՝ ետ զիս
ինձ ․ և յերկրորդն՝ զինքն ․ և ըՆ տալն զինքն՝
դարձեալ ետ զիս ինձ ։ Արդ՝ եթէ վ՟ն տա-
լոյ ն՟ր բոլոր զիս ինձ՝ և վերստին տալոյն՝
պարտական եմ նմա տալ զիս բոլոր , զի՞նչ
հատուցից նմա վ՟ն տալոյ ն՟ր զինքն ինձ ։
Յաւելայսմ և զգաւթիս ․ սաղ ․ ՃԺԵ ․ 12 ․
Զի՞նչ տաց տեառն ըՆ ըՆդ ամ՟ զոր ետ ինձ ․
զբաժակ փրկութե՟ ընկալայց ․ և զանուն ըՆ կարդա
ցից ։

Երրորդ մտածութի՟ ։

Յայսմիկ ունիմք և զայլ մեծամեծ բարե-
րարութեց փրկչին մերոյ բանս
մտածել ։

Ես եմ լոյս աշխարհի , որ գայ զկնի իմ , ընդ խա-
ւար մի գնասցէ , այլ ընկալցի զլոյսն կենաց ։
յով ․ Ը ․ 12 ։ Ես եմ ճանապարհ , և ճշմարտութի՟ ,
և կեանք ․ ոչ ոք գայ առ հայր , եթէ ոչ ինև ։ յով ․
ԺԴ ․ 6 ։ Հաշեցաւ 'ի չորագլուխն հասարակ , և
'ի կատարիչն յս՟ , որ փոխանակ ուրախութեն որ նմա
առաջի կայր , յանձն էառ զխաչ ։ եբր ․ ԺԲ ․ 2 ։
Եւ արդ մտածեա՛ զխորհուրդ բանիցս այ-
սոցիկ ․ որք ցուցանեն թէ ք՟ս առեալ եղև
մեզ յա՟յ հօրէ լոյս , որ աւետարանաւ իւր
բով , և օրանչելեօք լուսաւորեաց զմիտս մեր
առ ուղիղ ճանաչել զա՟ծ , և վճիռ ա՟ծպաշ-
տութե՟ յարիլ 'ի նա ։ Սոսի վարուքն իւ-
րովք եղև մեզ ճանապարհ առ ա՟ծ հայր ․ և
աւետարանաւն՝ ճշմարտութի և ուղղութի
առ նա ․ և խաչիւ իւրով 'ի յաւիտենից մահ
ուանէն փրկելով՝ եղև կեանք ։
Նա ինքն առեալ եղև մեզ ա՟մ գործոց բա
րեաց կատարիչ , այսինքն ․ լրութե՟ պարգևիչ ։
Տես այս զի արդ ։ Ի՞նչ անզլի ընտրեաց նոր ժո
ղովուրդ ինքեան զհաւատացեալս իւր ․ և
շնորհօք յինքն յօղեալ , կայոյց ինքեան մե

զմի նոր մարդ խորհրդաւոր ․ որոյ գլուխ է
նոյն ինքն յս՟ ք՟ս ․ և մարմին է մի միայն ո՟ւ
կաթողիկէ եկեղեցին ․ ուստի ասէ առա-
քեալն ․ ա՟ռ ․ կորն ․ ԺԲ ․ 27 ։ Դուք մարմին
ք՟ի էք , և անդամք յանդամոց ն՟ր ։ Եւ այսուհետ
ինքն մեր եղև , որ՟ գլուխն է մարմնոյն ․ և
մեք ն՟ր եղաք , որ՟ մարմինն ա՟մ անդամօքն
է գլխոյն ։
Եւ ըՆ կարգի այսմ տնօրէնութեն իւրոյ՝
զա՟մ արդարութի՝ զոր դերադանց իսկութ՟
կատարելով՝ 'ի կիրս խաչի մահու իւրոյ բո
լորեալ աւարտեաց , զայն ա՟մ իբրև գլուխ
խորհրդաւոր մարմնոյ իւրոյ , որոյ անդամք
եմք մեք , վ՟ն մեր ևս գիտեալ կատարեաց ։
Զի նա միշտ յուշի ունելով զայս , թէ մեզ
առեալ եղև ինքն յերկնաւոր հօրէ իւրմէ , և
մեզ ծնաւ մարմնացեալ 'ի ո՟րյ կուսէն ․ ըՆ
եսայ ․ Թ ․ 6 ․ Մանուկ ծնաւ մեզ , որդի տուաւ
մեզ , զա՟մ գործս , և զկիրս չարչարանաց իւրոց
'ի փառս ա՟ծութե՟ և յօգուտ մեզ՝ 'ի շնորհս
և յարդիւնս յաւիտենական ուղերձէր առ
հայր ։ Ըստ առաքեալն ․ եբր ․ Է ․ 14 ․ ասէ ․
բազմանորդք եղաք ․․․ ։ Եւ ․ ա՟ռ ․ կոր ․ Է ․ 23 ․
ասէ ․ Ամե՟ն ինչ ձեր է , դուք ք՟ի ․․․ ։ Յայտ
արարեալ թէ մեք քո եմք ա՟մի , և ք՟ս մեր
է բոլորովին ․ և այսպէս մեր են անսպառ
գանձք արդեանց ն՟ր ․ որ՟ և հոգևոր հարսն
ասէ ․ երգոց , Է ․ 10 ․ Ես եղբօրորդւոյ իմոյ ,
և առ իս դարձ ն՟ր ։ Եւ մեկնիչն 'ի դէմս ն՟ր
ասէ ․ Որ՟ ես նմա եմ , նոյնպէս և նա ըՆ ա՟մի
լինի ինձ , և զինքն բոլոր առ իս դարձուցա
նէ , լինել զիս առատաձիր բարեօք՝ շնոր-
հօք՝ և պարգևօք ։
Եւ այսպէս զա՟մ զնեղքն և զարտօքն բա
րեգործութեն մեր ․ Յս՟ , զապաշխարութիս ,
զպահս , զաղօթս , զհաւատ , զյոյս , զսէր ,
զարդարութի , զողորմութի , զխոնարհու
թի , զհնազանդութի , զհամբերութի ,
զժուժկալութի , և զայլ ա՟մ պահպանութիս
ա՟ծային պատուիրանաց ․ որք յանուն իւր կա
տարին 'ի մէնջ , նա ինքն լրութ՟ ա՟մ ար-
դարութե՟ իւրոյ լրացուցեալ , տեսակաւո
րեալ , վայելչացուցեալ , և հաճոյացուցեալ
ընծայէ հօրն երկնաւորի , և այնպէս ընդու
նելի լինին նմա ։ Ըստ առաքեալն ․ կող ․
Գ ․ 17 ․ ասէ ․ Զա՟մ զոր և առնիցէք բանիւք
և արդեամբք , զա՟մ յանուն ըՆ յս՟ արասջիք ։ Եւ
ոչ միայն զլրումն ա՟մ գործոց բարեաց 'ի լը
րութե՟ անտի ն՟ր ընդունիմք ․ այլ և սկիզբն
և յառաջացումն նց՟ 'ի նմանէ , և նովաւ ,
և ոչ առանց ն՟ր լինին 'ի մեզ ․ որ՟ այսմ մար

դա-

պարէական օրինակ եղև կացուցումն յոխե փայ յիշխանութե . զի յորժամ փարաւոն կացոյց զյովսէփ 'ի վր ամ երկրի Թագաւորութե իւրոյ՝ ասաց ցնա : Ահաւասիկ ես կարգեմ . տանից քո ոչ հնազանդեսցէ ժողովուրդ իմ . և զքեզ կացուցի 'ի վր ամ երկրիս եգիպտացւոց : Եւ առ ժողովուրդ երկրին ասաց : Երթայք առ յովսէփ . ծնն . խա . 44 : Նոյնպէս կատարեցաւ խորհուրդն օրինակիս 'ի համբարձման փրկչին մերոյ յերկինս . յորժամ հայրն երկնաւոր նստոյց զնա ընդ աջմէ իւրմէ յերկնաւորս 'ի վր ամ իշխանութե և պետութե, և զօրութե, և տէրութե, և ամ անուան անուանելոյ, ոչ միայն յաշխարհիս յայսմիկ, այլ և 'ի հանդերձեալումն, և զամ ինչ հնազանդ արար 'ի ներքոյ ոտից նր : Եւ զնա ետ գլուխ 'ի վր ամ իրիք եկեղեցւոյ, որ է մարմին նր, և լրումն, որ զամ յամենայն : եփես . ա . 20 :

Նոյն յետ այսորիկ ասէ առաքեալն : Եւ զմեզ որք մեռեալքն էաք 'ի մեղս մեր և յանցանս . . . յորս և մեք . . . . . ած՝ որ մեծն է ողորմութբ, վս բազում սիրոյն զոր սիրեաց զմեզ, կենդանիս արար ընդ մեզ 'ի քս . ընդ նմին յարոյց, և ընդ նմին նստոյց յերկնաւորս 'ի քս . զի ցուցցէ 'ի յաւիտեանսն որ գալոց են, զառաւել մեծութի շնորհաց իւրոց քաղցրութբ 'ի մեզ 'ի քս յս . զի շնորհօք նր էք փրկեալք՝ 'ի ձեռն հաւատոց : եփես . բ : Ո այսպիսի բարւոք խոկալով, տես թէ ո՜րչափ քս մեր եղև, և մեք քոյ, և ո՜րչափ մեծ շնորհ է այս : Նոյ ասա 'ի սրտէ առ քս : Զի՞նչ կայ իմ բնաւ յերկինս . կամ 'ի քէն զինչ կամեցայ յերկրի . նուաղեցաւ սիրտ իմ և մարմին իմ, ած սրտի իմոյ, բաժին իմ ած յաւիտեան :

Չորրորդ մտածութի :

Յայսմիկ ունիմք և զայլ բազում բարերարութիս փրկչին մերոյ մտածել :

Ել 'ի բարձունս, և գերեաց զգերութի . եա առար, բաշխեաց պարգևս, և ետ որդւոց մարդկան . սաղմ . կէ . 19 : Զի եղիցին նր ծառայեալք ամենեքեան, լցեալ ամենայն լրութեամբ : երգոց . է . 14 :

Նա խմաստից այսց բանից՝ և ևս մտածեա զբարերարութիս ամ , որք յորդեցան , և յորդին 'ի մեզ 'ի ձեռն նո մերոյ յսի քսի : Յորս են սր առաքելոն նր , և կոչեն ըզմեզ 'ի սր հաւատ իւր , և 'ի մկրտութի , և յայլ որ խորհուրդս . որք իբրև յորաբուղխ աղբիւրք շնորհաց 'ի հինգ սրբոց վիրաւորեալն քո 'ի խաչին՝ մն սիրոյ մերոյ բաց եալ եղեն մեզ . ըմ . եսայ . ժբ . 3 . Նառէք զջուր ուրախութե յաղբերացն փրկութե : Նոյնպիսի սր խորհուրդս անբաւանէս գերագոյն է ամենասր խորհուրդն հաղորդութե, զոր շնորհեաց մեզ յս խաչաս իրելով զմեզ . յոհ . ժգ . 1 : յորում և ինքն մատուցանի 'ի մէնջ այ հօր պատարագ պաշտաման գոհացողական , քաւչական , և ամ բարեաց ընդունողական :

Մտածեա և զառնչութի հոգւոյն սրյ եօթն արփեան պարգևօք նր , և արդարացուցիչ շնորհօք , որ է հաղորդութի իմն ածեղէն բնութե , և որդեգրութի այ հօր : Ո հեղեալ ամբխութիս ունակականս . և զներգործական շնորհս ըղխմանալոյ մեզաց , և 'ի գործ ածելոյ զունակական շնորհս , և զառաքինութիս : Ո բարի խորհրդոց հնչումն , և զ բարի խորձի մտաց ազդումն : Ո ուսումն հոգևոր զխտելեաց առ փրկութի , և զհամառօտ բովանդակութիւն իւրաց փրկութե 'ի հայեցողութի . զոր օրըստօրէ նորոգ մտաբերութբ հարկաւոր է մեզ խոկալ :

Նոյ առ քաջ իմացումն , թէ մինչև շնորհեալ էր մեզ զայսպիսի շնորհս , ո՜րպիսի և ո՜րչափ զարշ և վատթար էր հոգին մեր առաջի այ , և հրեշտակաց . տես զօրինակն՝ զոր նրն եզեկիէլ առեալ յայ ցուցանէ մեզ ասելով : Այսպէս ասէ տր ած . արմատ քո և ծնունդ յերկրէ քանանացւոց . հայր քո ամորհացի, և մայր քո քետացի . . : Ընկեցեալ դնէիր ընդ երեսս դաշտին վասն խոտորնակ մտաց քոց յաւուրն յորում ծնար : Անցի առ քև, և տեսի աղտեղ թաթաւեալ . . . և էիր մերկ և խայտառակ . . . տարածեցի զթևս իմ 'ի վր քոյ, և ծածկեցի զխայտառակութիւնս քո . . : Եւ լուացի զքեզ ջրով, և սրբեցի զքեզ յարենէ քումմէ : Եւ օծի զքեզ իւղով, և զգեցուցի քեզ պէսպէսս . և ագուցի քեզ երկնագոյն, և ածի ընդ մէջ քո զբեհեզ, և արկի զքև մետաքս : Եւ եդի ապարանջանս 'ի ձեռս քո, և մանեակ 'ի պարանոց քո . եդի քեզ գինդս, և գեղազարդանս յականջս քո . և պսակ պարծանաց 'ի գլուխ քո . . : Եւ կերեր նաշիհ և իւղ և մեղր . և եղեր գեղեցիկ յոյժ յոյժ . . . . զի էր կատարեալ վայելչութե գեղոյ քո, զոր յօրինեցի 'ի վր քո : եզեկ . ժզ . 3 :

Խոկարդ՝ եթէ ըս օրինակիս ըս այսմիկ մինչ դեռ տկարքն էաք և այնչափ տխեղծ , զարշ , և զազիր մեղօք , քս ատացաւ զմեզ մահուամբ խաչի յիւր ընտանիս , և այնչափ շնորհօք գերապանծ արարեալ , հրեշտակաց իւրոց հաւասարեաց , ո՜րչափ ևս այժմ որ է 'ի փառս իւր , ըղձանայ առատացուցանել 'ի մեզ զշնորհս և զողորմութի իւր :

իւր ։ Յուշ լիցի քեզ յաւէտ գեղեցիկ նա-
խանձն նախագուշակն փրկչին մերոյ ․ և
տես թէ նա յետ հասանելոյն փառաց, որ-
պիսի գթով յայտնեաց զինքն եղբարց իւ-
րոց, որք մատնաւորք լեալ էին նմա ․ և
որչափ խնամս և բարերարութիս արար ն՟ց,
և ընտանեացն ամենեցուն ։

Ասէ ս՟րբն կիպրիանոս, թէ տ՟րն մեր յետ
յարութե իւրոյ բացեալ եթող զծակս խոց-
ուածոց իւրոց՝ ծանուցանել մեզ, թէ մի-
նացին այնուքիկ մեզ իբրև աղբիւրք բղխիչք
գանձուց շնորհաց ․ և բղխեն մեծագոյն ա-
ռատութ՟բ, և ոչ երբեք կարեն ցամաքիլ ․
Ո՟ղ և ոմն 'ի հարց առ բանս այս երգոյն ։
Ձեռք ն՟ր ձախարակեալք ոսկեղէնք՝ լցեալ ականէք
Թարշշայ ։ ասէ ․ ձեռք նորա լի են ակամբք
պատուականօք, որք քանզի են ծակո-
տեալք, թափին պարգևք, և շնորհք ն՟ր 'ի
մեզ ։ Նաև մ՟ծ այսր ա՟մի անկեալ առաջի ն՟ր
ջերմ սիրով գոհութի մատո՟, և նուիրեա՟
զքեզ նմա զ՟ ա՟մի ։

Հինգերորդ Մտածութիւն ։

'Ի վերայ խորհելեաց ինչ ․ որք շնոր-
հօք ա՟ն ներգործեն 'ի հոգիս մեր
զերկիւղն ա՟յ ․

Որպէս գթայ հայր 'ի վ՟ր որդւոց իւրոց ․ այնպէս գթ-
ացաւ տ՟ր յերկիւղածս իւր ․ սաղ ․ ճբ ․ 13 ։ Նա
յո՞ հանգեայց՝ եթէ ոչ 'ի հեզս՝ և 'ի խոնարհս ․ և
որ դողայ 'ի բանից իմոց ․ եսայ ․ կզ ․ 2 ։ Յեր-
կիւղէ քումմէ յղացեալ երկնեցաք ․ և ծնաք զհոգի
փրկութե ․ եսայ ․ իզ ․ 18 ։

Մտածեա նախ, զի ասէ տ՟րն մեր ։
Զի՞նչ օգուտ է մարդոյ ․ թէ զաշխարհ
ա՟մ շահեսցի ․ և զանձն իւր տուժեսցէ ․
մատթ ․ ժզ ․ 26 ։ Այսուհետև բանիւ խելա-
մուտ լինիմք, թէ 'ի վեր քան զամենայն
գործ փութոյ ոչ գոյ մեզ այլ՝ քան մտադիւր
իմացողութ՟բ 'ի մտի ունիլ միշտ, թէ ստեղծ-
ուած ա՟յ եմք մեք ․ որ զմեզ 'ի կեանս յայս
շնորհօք և պատուիրանօք առ հասանելութի ե-
րանելի կենաց իւրոց է կարգեալ ։ Բայց զ՟
ազատ անձնիշխանութե մերոյ 'ի մէջ երկուց,
ա՟յ կենաց և մահու վիճակաց է եդեալ ․ զ՟
այնմ ․ էկղէս ․ ժե ․ 18 ․ առաջի մարդոյ կեանք,
և մահ ․ որ հաճոյասցի, տացի նմա ։ Ի մին այսոց
վիճակաց է վերածիլ 'ի վայելումն ա՟ծութե
զ՟ ա՟յ փառօք, եթէ զկեանս մեր առաջի-
կայ՝ 'ի կարգի շնորհացն վճարեսցուք ։ Նա
միւսն է զրկիլ յայսմանէ, և արկանիլ ընդ-
դատամնայի 'ի գեհեանն անշէջ՝ թէ զքննու-
թ՟բ վարուց մերոց անփոյթ եղեալ, 'ի լրա-
տուանգանութե կարգի շնորհացն մեռցուք ։
Զ այսց երկուց վիճակաց զյաւիտենականու-
թ՟ին երանուհին Թերեզիա յօգուտ ժամս
աւուրն խորհեալ յառանձնութե, ասէր
և կրկնէր զբառս զայսոսիկ ․ 'ի յաւիտեան,
'ի յաւիտեան ․ միշտ, միշտ ․ ոչ երբեք, ոչ
երբեք ։ Նաև այսուհետև շնորհօք ա՟ն յաղթեալ
թուլութե և անհոգութե ջերմապէս յա-
ռաջ ընթանայր 'ի ն՟ր վարս իւր ։ Բայց ե-
ղուկ մեզ որք զոգիս մեր 'ի զբաղումն ան-
ցաւորաց ընկղմեալ՝ անփոյթ եմք խոկմամբ
այն յաւիտենական վիճակացն՝ զվարս մեր
առ յաւիտենական կենաց վիճակն ուղղել ․
և այսմ կուրութ՟բ առ վիճակն յաւիտենական
մահուն ընթանամք ․ և ոչ իմանամք ։

Մտածեա երկրորդ, և ստուգելով սակա ․
զի այս անհոգութի յայն չուառութիւն արկեալ
է զմեզ, որով թէպէտ և ոչ ներգործութ՟բ
բանի, բայց գործածութ՟բ վարուց մերոց
իբրև մեծ ինչ և պատուական համարիմք
զմեզ առ ա՟ծ ․ և այնպէս 'ի բանէ յայսմա-
նէ՝ որ գրեալ է, թէ ա՟ծ զանհոգացեալս
լքանէ, ոչ երկնչիմք ․ և ոչ ստէպ հոգևոր
կրթութ՟բ յուշ առնեմք մեզ, թէ ոչ ինք-
նին եմք մեք այսպիսի ինչ՝ որպիսի ինչ ա-
սանեմք զմեզ ․ և ոչ եմք տիրապէս տ՟ր ան-
ձանց մերոց ։ Այլ գոյ ա՟ծ յաւիտենից՝ ա-
րարիչ ա՟մի ․ յորմէ եմք ստեղծեալ ․ և միշտ
նովաւ կեամք, շարժիմք, խորհիմք, խօ-
սիմք, և գործեմք ։ Նա նա ինքն միայն է
տիրապէս տ՟ր մեր, և համօրէն այլ ա՟մ ա-
րարածոց ։ Որ սաստիկ նախանձայուզու-
թ՟բ փառաց տ՟րութե իւրոյ ասէ ․ եսայ ․
խբ ․ 8 ․ Ես տ՟ր ա՟ծ, այս է անուն իմ ․ զփառս իմ
այլում ոչ տաց ։ Նաև երեմ ․ թ ․ 23 ․ ասէ ․
Մի պարծեսցի իմաստունն յիմաստութիւն իւր ․ ․ ․ ․ ․
այլ յայն պարծեսցի՝ որ պարծին, իմանալ՝ և ճանաչել
զիս, թէ ես եմ տ՟ր ․ որ առնեմ զիրաւունս՝ և զողոր-
մութիւն, և զարդարութիւն 'ի վ՟ր երկրի ․ և 'ի նոյնս են կամք
իմ ։ Զ այս բանս, իմանալ և ճանաչել զիս, թէ
ես եմ տ՟ր ․ յոյժ բազում անգամ կրկնէ յայս
գիր, և յեզեկիէլին ։ Նաև ցուցանէ, թէ
կամի՝ զի ա՟մ մարդկեղէն արարածք գործու-
նեայ ճանաչմամբ ճանաչելով զծայրագոյն
տ՟րութի ա՟ծութե իւրոյ՝ և զսեպհականն
անդաստին ոչնչութի իւրեանց՝ հպատակեա-
ցեն զինքեանս յա՟մի և զ՟ ա՟մի հաճոյից մեծ-
վայելչութե տ՟րութե իւրոյ ․ որով 'ի յուզ-
ղու-

ղութէ և 'ի ճշմարտութէ հաստատեալ՝ կեցցեն 'ի յաւիտեանս. ապա թէ ոչ, կորիցեն զկորուստն յաւիտենական:

Մտածեա երրորդ, զի զայս նախանձայուզութի փոյթ տրութէ իւրոյ 'ի սկզբանէ իսկ սահղծման ցի 'ի գործ եած ած 'ի վր ամենայն հրեշտակին՝ և առաջին մարդոյն, յորժամ յղգս զանցանելոյ նց զենթարկութի, որ սուղ իւնչ բացատրեցաւ, 'ի բաց ընկեց զնոսա 'ի պետական պերճութէ, և յերեսաց իւրոց. և փոխանակ նց զխոնարհս բարձրացոյց. ըս այնմ. ղուկ. Ա. 51. ցրուեաց զամբարտաւանս մտօք սրտից իւրեանց. եւ բարձրացոյց զխոնարհս: Ո՛վ ի միածնի որդւոյ իւրում զմարդկութի զգեցուցեալ 'ի զարմէ դաւթի, ըստ լիս հաստատեաց նմա հնազանդութբ զամ հաճոյս ածութեն կատարել. որպ և անուանմբ դաւթի ասաց վս նր, գործ. ԺԳ. 22. գտի զդաւիթ որդի յեսսեայ այր ըստ սրտի իմում, որ արասցէ զամ զկամս իմ: Նաև առ նա ասաց, մարկ. Ա. 12. դու ես որդի իմ սիրելի. ընդ քեզ հաճեցայ: Նաև յետոյ. մատթ. ԺԷ. 5. առ աշակերտեալս նր ասաց վս նր. դա է որդի իմ սիրելի, ընդ որ հաճեցայ. դմա լուարուք: Ո՛վ նա 'ի սկզբանէ իսկ գոլոյ իւրոյ ըս մարդկութէ յամի բաց ամի զանձն իւր հաճոյից ածայլին տրութէ հօրն երկնաւորի հնազանդութբ ենթարկեալ մինչև 'ի մահ խաչի, եղև փրկիչ ազգի մարդկան, և գլուխ ամ ընտրելոց 'ի մարդկանէ. միանգամայն և իշխան 'ի վր ամ պետութեցն երկնից, և երկրի. որպ և ասաց մատթ. ԻԸ. 18. տուաւ ինձ ամ իշխանութի յերկինս՝ եւ յերկրի: Նաև մի ասիցես, թէ զայս իշխանութի ածութբ միայն ունէր իւր սեպհական: Վասնզի նաև 'ի մարդկութեն արդեամբ հնազանդութէ ստացաւ զայն. ըս այնմ, փիլիպ. Բ. 8. խոնարհեցոյց զանձն լեալ հնազանդ մահու չափ եւ մահու խաչի. վսն որոյ եւ ած զնա առաւել բարձրացոյց. եւ շնորհեաց նմա անուն, որ 'ի վեր է քան զամ անուն. զի յանուն յսի քսի ամ ծունր կրկնեսցի երկնաւորաց՝ եւ երկրաւորաց, եւ սանդարամետականաց. եւ ամ լեզու խոստովան լիցի, թէ տր յս քս է 'ի փառս այ հօր: Նաև զայս, զի խաչիւ կատարեսցի որդւոյն այ զվերոյ գրեալսն, և զաղաչանելն նր զիշխանութիւն սատանայի, և զմահու, և զդժոխոց, նախանձ ամենակալ հօրն անսորինեաց. որպ զի այսուհիկ առաւել ցուցցի, թէ ինքն միայն է տր ած: Որպէս քահանայն 'ի պատարագամատոյց աղօթսն զփրկագործ տնօրէնութիս փրկչին մերոյ յիշատակեալ, յայս աւարտէ. ասելով. եւ զմիաբան դժոխոց աղաղակեալ հզօրագոյնս, զգեղ միայն ծանուցեալ մեղ ճշմարիտ ած զքեզ կենդանեաց, եւ մեռելոց:

Մտածեա չորրորդ՝ զևս ահաւոր բանս, և զգործս երևելի իրօք արարեալս յնյ: Դարեթէ հիացմամբ իմն ըս միտս ընկալցիս, թէ զիարդ ած 'ի վերոյգրեալ ազնիւ սահղծուածս իւր 'ի մասնաւոր իմն ենթարկութէ տրութէ իւրոյ վրիպեալս՝ ոչ անխնայեաց, այլ այնպէս սաստիկ պատուհասիւք պատժեաց: Դարուք 'ի միտ առ զայս. զի ամ իմացական արարածոցն այ ծայրագոյն հարկաւոր ուղղութին է այս. յս գործունեայ ճանաչմամբ ճանաչել, թէ նա միայն է տր. և այնպէս ամ հաճութբ կամաց ենթարկիլ նմա. առանց որոյ որչափ և ազնիւք մեծամեծք և բազումք իցեն, իբրև ոչինչ են նմա. ըս, եսայ. Խ. 15. Ամ հեթանոսք իբրեւ զկաթիլ մի 'ի դուլէ են, եւ իբրեւ զշիթ մի 'ի կշռոց համարեցան. եւ իբրեւ զթուք 'ի բերանոյ համարեսցին: Նաև յաւելու. Ամ հեթանոսք ոչինչ են. եւ յոչինչ համարեցան նմա. արդ՝ որում նմանեցուցէք զտր: Նաև դու անձն իմ երրորդ երկրի՝ այդպիսի աներկիւղ ստունդանօղ՝ և անհոգ վարուքդ անխայելի ի մն համարիս զքեզ նմա. ով զարհուրելի շուարութենս: Նայց արդ՝ որպ զի և ես ստուդագոյն ծանիցես զմեծութի ինքն իշխան տրութեն այ՝ և զանպիտանութիս մեր նմա, մտածեա զայս, թէ քանի բիւրաւորաց նախնի դարուն ոչ շնորհեաց ած զկոչումն 'ի հաւատ փրկչին, առանց որոյ չիք փրկութի: Նաև յետ այսորիկ որքան ես բազմաց սկսեալ առ ժամանակօք աբրահամու մինչև 'ի քարոզութին առաքելոց՝ յաղնաթիւ ազգաց մարդկան թոյլ ետ անօրէն կռապաշտութբ 'ի պէսպէս անառակ խայտառակ վարս թաւալիլ. և այնպէս մեռեալ զանդունդս դժոխոց ինուլ: Նաև յաբրահամէ սկսեալ՝ զայլ ամ ազգօք զանցարարեալ, զմի միայն ազգ 'ի զաւակէ նր ընտրեալ՝ եառ յիւր ժողովուրդ: Սակայն և յայնմ ժողովրդենէ սակաւս ընկալաւ 'ի հաւատ միածնի իւրոյ քարոզութբ նր՝ և աշակերտացն. ըս, եսայ. Ժ. 22. Եթէ եղիցի ժողովուրդ իմ իբրեւ զաւազ ծովու, աճիւնք մնացորդք դարձցին 'ի նոյանէ. զի բան մի հատեալ եւ համառօտ արդարութբ. զի բանն համառօտ արասցէ տր զօրութեանց ընդ ամ տիեզերս: Ով ահաւոր մեծամեծութբ և անչափ պատուհականութբ ածութեն. ով սոսկալի և միանգամայն արդարակորով ընտրութեա նր: Նաև դու իմա-

մացեալ զայս՝ դեռևս պատուհական համա-
րիս զքեզ առ ած . և ապշութբ իմն յանհո-
գութն ընկղմեալ ոչ երկնչիս . և ոչ զարթ-
նուս ՚ի քննել զբանս զայս , և զվարս քո .
զհամրդ ոչ յիշես՝ զոր ասէ արդարն յոբ . Թ.
28 . վէրէպար օմնիա օբէրա մէա , սցիէնս՝ Քէ
նօն բարցէրէս դէլինգուէնդի : Նոյն զոր ասէ հոգին
սբ , առակաց . ժա . 31 . Սի իուսդուս ին դէռ-
ռա րէցիբիդ . գուանդօ մակիս իմբիուս էդ բէգգադօր :

Մտածեա հինգերորդ՝ զայս հաւատոյ բան, զի եթէ և դու ես հարցանելոյն միոյ յաշա-
կերտացն՝ ասասցես առ փրկիչն մեր յս . այ
Նումգուիդ էկօ սում՝ բէր աբսէնդէս էսսէն : յայտ է թէ
և քեզ զնոյն ասէ , զոր ասաց նմա . Հանդա-
քուս , ասէ , Տոմինէ ընդ դուանին նէղ . ասէմ յէղ.
զի բազումք խնդրեսցեն մտանել , և ոչ կարասցեն.
յորմէ հետէ մտցէ տանուտէրն և փակեսցէ զդուռն :
ղուկ . ժգ . 23 : Նաև այսմ յայտնի է պատ
ճառն . զի հարկ է փրկելեացն գոլ ՚ի քս յս,
և կերպարանակից լինել նմա կենօք . ոչ և
սիրելի աշակերտն նր ասէ . ա . յոհ . բ . 6.
Որ ասէ ՚ի նմա բնակել, պա գոլ ՚ի քս յս , որպէս
նա գնաց՝ որպէս և նոյն գնայ : Իսկ թէ նա
ոչ գնաց , ցուցանէ առաքեալն , եբր . ժբ .
2 . Պայերգունք ասէ , ՚ի զօրագլուխն հաւատոյ՝ և
՚ի կատարիչն յս . որ փոխանակ ուրախութեան՝ որ նմա
առաջի կայր , յանձն էառ զխաչ . արհամարհեաց զա-
մօթ . նստա ընդաջմէ աթոռոյն այ . ոչէ ածէք զմբ
արտ : Նաև առ հռովմայեցիս . ը . 17 . ասէ . եթէ
չարչարանացն կցորդ լինիցիմք , սպա և փառացն : Նաև
դու անձն իմ ողորմելի , զբանս զայսոսիկ
քաջիմ անգամ լուեալ՝ զօր ամ խոյս տալով ՚ի
կցորդութէ կրից խաչին , ես լայնն ընթա-
նաս . և իւ աներկեան համարիս զփրկու-
թիւնքո :

Մտածեա վեցերորդ . զի զայս , թէ ած
հայր՝ զխաչիւ միածնի իւրոյ փրկելիմն՝ ստու-
գիւ կրիւք նեղութեց փորձելով փրկէ , և
թէ զսակաւս իբր յանհամար բազմութէ
մարդկան առնու ՚ի փրկուլի , ահա ՚ի մար
գարէութէ զաքարիայի ևս . գլ . ժգ . 7 . կան
խաւ ծանույց . զոր տուն առ տուն յառաջ
բերեալ բացատրեացուք .

Բան : Օ արիէր սուր ՚ի հրա հովուի իմոյ . . . .
ասէ տր ամենակալ . հարից զհովիւն . և ցրուեսցին
խաշինքն :

Մեկն : Սրովն նշանակի բաժակն չարչարա-
նաց խաչի և մահու . զոր հայրն երկնաւոր
ետ նախ որդւոյ իւրում ըմպել վս փրկու-
թե մերոյ : Իսկ ցրուելն խաշանց՝ է թո-
ղուլն աշակերտաց զքս ՚ի չարչարանսն , և
ի

փախչիլ :

Բան : Նա դարձուցից զձեռն իմ ՚ի վր հովուաց :

Մեկն : Նայսհիկ իմանի ասել , թէ յետ ըմ-
պելոյ որդւոյ իմոյ զբաժակն խաչի , մատու-
ցանեմ զայս և աշակերտաց նր ՚ի դէպ ժա-
մանակի ՚ի լրումն արդեանց հոլովական
գործոց իւրաքանչիւր նց ՚ի վր ոչխարաց որդ-
ւոյ իմոյ . և այս յայտնապէս եղև , զի և նք
պէսպէս չարչարանօք մարտիրոսութբ կա-
տարեցան :

Բան : Նա եղիցի յամենայն յերկրի՝ ասէ տր . եր-
կու մասունք ՚ի նմա սատակեսցին՝ և պակասեսցին .
և երրորդն մնասցէ ՚ի նմա :

Մեկն : Նայս ոչ իմանի ասացեալ վս աշա-
կերտացն , և այնց որք հետևօղքեղեն նց .
որք և չարչարանօք մարտիրոսութբ կատա
րեցան ՚ի քս . այլ առհասարակ ՚ի վր հաւա
տացեալ ժողովրդեան . որոյ բազմութին ոչ
այնպէս միշտ բովանդակ մնաց , կամ մնաս
ցէ հաւատով և սիրով ՚ի քս յս՝ և փրկեսցի .
այլ այն իբրև երեք բաժին եղեալ , երկու
մասանց չափ յամպարշտութի փոխեսցին .
և այնպէս հոգւով մեռեալք պակասեսցին:
Կէսք՝ մահուչափ մեղաց գործովք միայն .
և կէսք՝ անհաւատութբ՝ միանգամայն և
անօրէն գործովք սատակեալք , կորիցեն .
և երրորդ մասն միայն սպահեսցի ՚ի քս յս :

Ուստի ասէ :

Բան : Նա երրորդն մնասցէ ՚ի նմա : Նա անցու-
ցից զերրորդ մասն ընդ հուր . և ջեռուցից զնո-
սա , որպէս ջեռնու արծաթ . և փորձեցից զնոսա , որ
պէս փորձի ոսկի : Նա կարդասցէ զանուն իմ . և ես
լուայց նմա . և ասացից , ժողովուրդ իմ է սա . և նա
ասասցէ . տր ած իմ ես դու :

Մեկն : Նայսհիկ ունիմք ՚ի միտ առնուլ ,
թէ այն երրորդն , զորմէ ասաց . թէ մնաս
ցէ , ոչ առանց փորձութեց մնայ ՚ի քս՝ և
փրկի . այլ ՚ի պէսպէս վիշտս՝ ՚ի նեղութիւ՝
և ՚ի տառապանս ներքինս և յարտաքինս
նուաձեալ , խոնարհութբ և երկայնմտու-
թբ համբերելով խաչառ , իբրև զարծաթ
ըստիր՝ և իբրև զոսկի հրով փորձեալ , ըու-
նելի լինի մեծ վայելչութե ածութեն , և
այնպէս փրկի :

Իսկ արդ՝ թէ փորձէ ած զեւրսն զանազան
եղանակաւ , ստուգի և այլ բազում վկայու-
թբ սբ գրոց : Վասնզի փորձեաց զաբրա-
համ հրամայելով նմա զորդին իւր սիրելի
զիսահակ ողջակէզ մատուցանել . և ՚ի ձր-
գելն զձեռս իւր ՚ի կատարումն հրամանացն
ասաց ցնա . այժմ գիտացի , Քէ երկիւղած ես դու
յայ .

չէր · որպէս պատմի Ծննդոց · ԻԲ · 1 · Փորձեաց և զայր · ո՛րպ յայտ է 'ի գիրս նր · Փորձեաց և զժողովուրդ իւր զինել · ո՛րպ ցուցանի · Բ · օրին · Ը · 2 · Յիշեսցես զամ ճանապարհն, զոր էած զքեզ Տր զամս քառասուն ընդ անապատն, զի չարչարեսցէ զքեզ և ճանաչիցէ, թէ զինչ կայցէ 'ի սրտի քում · եթէ պահեսցես զպատուիրանս նր, և թէ ոչ · և չարչարեաց զքեզ · և սովաբեկ արար զքեզ · և կերակրեաց զքեզ մանանայիւ · զի յայտ արասցէ քեզ, թէ ո՛չ հացիւ միայն կեցցէ մարդ · այլ ամ բանիւ, որ ելանէ 'ի բերանոյ Այ, կեցցէ մարդ : Նոյն զարձեալ · 'ի գիրս դատաւորաց · Գ · 1 · և 4, ասի · Նոյն այս ազգք են, զորս եթող յեսու փորձել նոքօք զիսրայէլ ... Ո հինգ նախարարութիւն այլազգեաց · և զամ քանանացին · և այլն · և եղեն 'ի փորձել նոքօք զիսրայէլ · գիտել եթէ լսիցեն պատուիրանացն Տն : Նոյն վս եզեկիայ թագաւորին · Բ · մնաց · ԼԲ · 31 · գրեալ է · եթող զնա Տր փորձել զնա՝ և գիտել եթէ զինչ է 'ի սրտի նր · այս եղև 'ի ցուցանելն եզեկիայ զամ ինչ իւր հրեշտակացն՝ որք եկին 'ի բաբելոնէ : Նոյն իմաստ · Գ · 5 · ասի վս արդարոց · զի Այ փորձեաց զնոսա · և եգիտ ետր արժանիս · իբրև ոսկի 'ի բովս քննեաց զնս · և որպէս զողջակէզ պտղի ընկալաւ զնոսա : Նոյն Տոբի մեր, մատթ · Ժ · 34 · ասէ · մի համարիք եթէ եկի արկանել խաղաղութի յերկիր · ո՛չ եկի արկանել զխաղաղութի · այլ զսուր : Նոյն յոհ · ԺԶ · 33 · ասէ · զայս խօսեցայ ընդ ձեզ, զի ընդ իս խաղաղութի ունիցիք · յաշխարհի աստ նեղութի ունիցիք · այլ քաջալերեցարուք, զի ես յաղթեցի Աշխ : Նոյն 'ի յայտնութե · Բ · 10, ասէ · ահա հանդերձեալ է բանսարկուն արկանել 'ի ձեռնս 'ի բանտ, զի փորձեսցիք, և ունիցիք նեղութի աւուրս տասն · լե՛ր հաւատարիմ մինչև 'ի մահ · և տաց քեզ զպսակն կենաց :

Նոյն հոգևոր գթացեալ 'ի մեզ, նախապատրաստ լինիլ առ փորձութի, խրատէ զմեզ՝ ասելով · Եկղ · Բ · 1 · Որդեակ, եթէ մերձենաս ծառայել Այ, կա՛ց յարդարութե և յերկիւղի · և պատրաստեա՛ զանձն քո 'ի փորձութե : Ուղղեա՛ զսիրտ քո, և համբերեա՛ · խոնարհեցո՛ զունկն քո · և ընկա՛լ զբանս հանճարոյ · և մի՛ տագնապեսցիս 'ի ժամանակի անյաջողութե : Տո՛ւր համբերութի Այ · յարեցի՛ր Այ և համբերեա՛ · զի բարձրասցիս 'ի կատարածի կենաց քո : Ամ որ գայ 'ի վր քո, ընկա՛լ · և 'ի ցաւս տրտմութե քո համբերութի ունիցիս : Զի 'ի հուր փորձի ոսկի և արծաթ · իսկ մարդիկ ընդունելիք 'ի բովս խոնարհութե : Նոյն առակաց · Գ · 11 · ասի · Որդեակ, մի՛ անարգեր 'ի խրատու Տն · և մի՛ լքանիցիս յանդիմանել

'ի նմա

'ի նմանէ · զի զոր սիրէ Տր, խրատէ · տանջէ զամ որդի զոր ընդունի : Նոյն առաքելոյն առ եբրայեցիս, ԺԲ · 7 · 'ի սոյն յաւելու ասել · 'ի խրատու համբերութե կայք · իբրև յորդիս մատուցեալ է 'ի ձեզ Այ :

Նոյն 'ի վերոյ հարց գրեալ է · թէ ասաց հայրն անտոն ցհայրն պիմէն, թէ այս է մեծ առաքինութի մարդոյ · զի միշտ թողցէ ցէ զյանցանս իւր · և դիցէ առաջի Այ · և մնասցէ փորձութեց մինչև յօրն յետին որոշման շնչոյ · զի ուշք յանփորձից կարասցէ մտանել յարքայութի Այ :

ՄԱՍՆ [illegible]

Յաղագս հարկաւորութե, և բազում օգտութե մտաւորական աղօթից :

Գլուխ · Ա ·

Թէ զի՞նչ մտաւորական աղօթքն իցէ հարկաւոր և գործածնեայ միջնորդ առ Այ փրկութեան ..., և թէ որպէս զանազանի յայլ տեսակաց աղօթից :

Որպէս զի ծանիցի, թէ որչափ հարկաւոր է Այպաշտօն վարքն առ յաւիտենական փրկութի մարդոյ, և առ անձուկ ընտանութի առ Այ, պիտոյ է բարւոք 'ի միտ առնուլ զերկուս Այային բանս : Նախ՝ զայն, որ ասի 'ի գիրս իմաստ · Է · 28 · Ոչ զոք սիրէ Այ · բայց զայն՝ որ ընդ իմաստութե կեցցէ · Երկրորդ՝ զայն, որ ասի 'ի գիրս յոբայ · ԻԲ · 20 · Իսկ իմաստութի ուստի՞ գտաւ .... ծածկեալ է 'ի մարդկանէ · և 'ի թռչնոց երկնից ծածկեցաւ .... և Այ դիտաւ ընծայեցոյց զճանապարհ նր · և ինքն գիտէ զտեղի նր .... և ասէ ցմարդ · ահա Այպաշտութի է իմաստութի :

Յորոց բանից քաջայայտ է · թէ ո՛չ ո՛չ զոք սիրէ Այ՝ բայց զայն որ Ը իմաստութե կեցցէ, նոյնպէս ո՛չ զոք սիրէ Այ, բայց զայն՝ որ Ը Այպաշտութե կեցցէ : Ապա յայտ հարկաւոր է մեզ զԱյպաշտութե վարս ունիլ գործածութբ · որ է վարք ըստ Այ կամաց՝ և առ Այ սրբեալ ուղղեալ՝ և կարգեալ : Իսկ առ այս հարկաւոր է հոգևոր կրթութբ մարզիլ 'ի նոյն · և 'ի նմին իսկ կրթութե որչափ ընդ լինի, զգործս Այպաշտութե առնելով յանկատարէ առ կատա_

X

րեալն

ըեալն նկրտիլ . որպէս և առաքեալն գրելով առ տիմոթէոս՝ ասէ . Հրաժարեա՛ ի պղծոց յաճախ պառաւականաց : ա . տիմ . դ . 7 : Զի որպէս ասի, եսայ . կդ . 10 . ամ որ ոչ ունին զարդարութիւն , ոչ արդարոյ դատաստանի : Զի աստուածպաշտ վարք՝ իմանալ պարտ է աստ՝ զայնպիսի վարս , որով որ խորհրդով , բանիւ , և գործով ուղղեալ , սրբեալ , և կարգեալ է առ այ . ուստի որ կատարելապէս ճանաչէ զայն ըստ այնմ որ իւր՝ փրկիչ իւր՝ և այլ բարի և բաժին սրտի . որով միայն լցեալ լինի փափաքումն հոգւոյ իւրոյ , և անպայման սիրով հպատակէ զինքն պատուիրանաց և խրատուց նր գործովք , է և կոչի աստուածաշուն : Զ այսպիսեաց ասի . ը , տիմ . գ . 12 . Որք կամիցին աստուածպաշտութեամբ կեալ 'ի քս յս , 'ի հալածանս կացցեն : Նոյնպիսիքն 'ի սբ գիրս կոչին երկիւղածք յայ . ըստ այնմ , այժմ գիտացի՝ զի երկեւղած ես դու յայ . և ոչ խնայեցեր յորդւոյ քո սիրելւոյ վասն իմ . ծննդ . իբ . 12 : Նաև և արդարք . ըստ այնմ . և էին արդարք երկոքին առաջի այ . գնային յամ պատուիրանս և յիրաւունս տն անարատք : ղուկ . ա . 6 : Ուստի որ շնորհօք այն ըստ կանոնաց և ըստ կարգի իւրոյ՝ կեայ անարատ , է կատարեալ աստուածաշուն :

Վերադոյն ասացաք , թէ առ այս հարկաւոր է հոգևոր կրթութիւն իմն մարդկան : Արդ թէ խնդրեսցի՝ թէ որ իցէ այս հոգևոր կրթութիւն , ահա ունիմք ուսանել 'ի գիրս մտաւորական աղօթից . զի կրթութիւն այս է մտաւորական աղօթք՝ շնորհօք այն խոկութեան արարեալ , և ո՛չ զօր մի կամակար մտօք զանց արարեալ : Նաև սբն օգոստինոս . միտն խոկացող է սկիզբն ամ բարեաց . և այս մանաւանդ յաղօթս . քան զի զորօրինակ որ խոկայ՝ և 'ի միտ առնու զայս , թէ որչափ բարի է այ յինքեան . և որչափ բարերար և ողորմած եղև առ մեզ . որչափ սիրեաց և սիրէ զմեզ . և զորպիսի դառն վիշտս կրեաց այն մարդացեալ վն փրկութե մերոյ . նոյնհետայն բորբոքի սիրտ նր սիրել զնա յամ սրտէ . միայն թէ զուգընթաց իցէ հաւատն խոկման , առանց որոյ ոչինչ զօրէ խոկումն . վն զի կամք մարդոյ ոչ շարժի , բայց եթէ 'ի խորհեալ ճշմարտութէ , զորոյ ստուգութիւն միտքն ըմբռնէ : Նաև որ խոկայ զմեղս իւր , զթշուառութիս , զախտս , և զտկարութիւն անձին իւրոյ , սկսանի խոնարհիլ և արհամարհել զանձն իւր : Նաև որ բարւոք 'ի միտ առնու . թէ քանիցս և որչափ ծանր մեղօք դառնացոյց զայն , յայտնի տեսանէ զինքն արժանի այն վշտաց և պատժոց : Որ մտածէ զկարճութիւն մարդկային կենաց , և զտկարութիւն նր . միանգամայն և զունայնութիւն կենցաղոյս . և թէ որպէս այն ինչ մահուամբ վերջանայ ըն կենաց նորին . ըստ այնմ , եսայ . խ . 6 . ձայն՝ որ ասէ , գոչեա՛ : Եւ ասեմ , զի՞նչ գոչեցից : Եւ ասէ . գոչեա՛ , ամ մարմին խոտ է . և ամ փառք մարդոյ իբրև զծաղիկ խոտոյ . ցամաքեցաւ խոտն . և թօթափեցաւ ծաղիկ նր . . . և բանն այն մնայ յաւիտեան : Նաև սաղմոսի . ճբ . 15 . Մարդոյ որպէս խոտոյ են աւուրք իւր . որպէս ծաղիկ վայրի այնպէս ծաղկի : Զի էր 'ի նմա հողմ . և ոչ է . և ոչ ևս երևի տեղի նորա : Եթէ զայսպիսի ստուգութիւն կալցի 'ի մտի , և ոչ աղաւաղեսցէ , տեսանէ՝ զի ոչ այլ ինչ են կեանք մարդոյ , եթէ ո՛չ ճրագ . որ վառեալ միշտ սպառէ զինքն . և որչափ առաւել վառի , այնչափ շուտով սպառի :

Սբն բեռնարդոս յուսուցանել իւրում, թէ առ կատարելութիւն առաքինական վարուց ո՛չ է պարտ թուչելով ելանել , այլ քայլիւ . ասէ . ո՛չ ոք յանկարծ լինի ծայրագոյն . զի ո՛չ թռչելով , այլ ելանելով ըմբռնի գլուխ սանդղոյն : Արդ՝ երթալն և ելանելն առ կատարելութի լինի երկու ոտիւքս այսոքիւք . այս մտածութի և աղօթիւք . զի մտածութիւն ուսուցանէ , թէ զի՛նչ իցէ պակաս . և աղօթքն ընդունին՝ զի մի պակասեսցի . մտածութիւն ցուցանէ զճանապարհն . իսկ աղօթքն հասուցանեն անդ՝ ուր ցանկամք երթալ . այլ և մտածութի իմանամք զմերձեալ վտանգն . և աղօթիւք զերծանիմք : Սատանայ ջանայ խափանել զմարդն յայսպիսի մտածութէ . քանզի գիտէ , զի թէ արասցէ զայսպիսի մտածութիւն , լինի նմա այն սանձ . որով խորշի 'ի մեղաց . և լինի ջերմեռանդ առ պաշտօնն այ : Յորժամ կալան փղշտացիք զսամփսոն , առաջին զնայն՝ զոր արարին նմա , եղև այս . զի հանին զաչս նր զերկուսին : Զ այս ջանայ և դև առնել մարդոյ . զի որովհետև ոչ կարէ բառնալ զհաւատն նր . ջանայ՝ զի մի խոկասցէ զօր հաւատոյ . այլ այնպէս հաւատասցէ . որպէս թէ ո՛չ հաւատայր . և եղիցի նմ այն՝ որ գրեալն է . եսայ . զ . 9 . լսելով լուիջիք , և մի իմասջիք . և տեսանելով տեսջիք , և մի գիտասջիք : Մի և նոյն ձևով է անձին մարդոյ ոչ հաւատալն . և ոչ կամելն խոկալ զայն՝ զոր հաւատայ . զի որպէս ասէ սբն օգոստինոս . զորօրինակ ոչինչ օգուտ է բաց ունիլ զաչս կալով 'ի խաւարի . սոյն_

պէս

պէս ոչինչ օգուտ լինի կափուցեալ աչօք կալ 'ի լոյս : Մ՞ն այսորիկ յոյժ հարկաւոր է մտաւորական աղօթքն · զի բանայ զաչս հոգւոյ և մնայ 'ի լոյս հաւատոյ :

Յաղագս գործունէութեան և հարկաւորութեան այսր կրթութեան բազում են և 'ի սբ. գիրս վկայութիւնք : տե՛ս մեր ղուկ · ժբ · 56 · ասէ · կեղծաւորք , զերեսս երկնի և երկրի գիտէք փորձել · · · ընդէր և յանցանց ետ ոչ ընտրէք զարժանն : Բանզի յայսմիկ լինի խոկալ և բարւոք 'ի միտ առնուլ զամ , և զամենայն · որով լինի վարել 'ի սէր նր · ըստ այնմ , սաղմոսի · ՃԺԸ · 4 · 'ի խորհուրդս իմ վառեսցի հուր : Եւ դարձեալ ասէ · սաղմ · ՃԺԹ · 2 · երանի , որք քննեն զվկայութիւնս նր · բոլորով սրտիւ խնդրեսցեն զնա : Եւ 'ի · 59 · խորհեցայ 'ի ճանապարհս իմ · և դարձուցի զոտս իմ 'ի վկայութիւնս քո : Եւ 'ի սկզբան սաղմոսի նորոյ ասէ · Երանեալ է այր , որ ոչ գնաց 'ի խորհուրդս ամպարշտաց · · · · Այլ յօրէնս տն են կամք նր · և յօրէնս նր խորհեսցի նա 'ի տուէ և 'ի գիշերի · և եղիցի նա որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է 'ի գնացս ջուրց : Որ զպտուղ տացէ 'ի ժամու տայէ · և տերև նորա մի թափեսցի · և զամ զոր ինչ արասցէ , յաջողեսցի նմա : Ոչ այսպէս են ամպարիշտք , և ո՛չ այնպէս · այլ որպէս զփոշի , զոր հոսէ հողմ 'ի յե՞ս երեսաց երկրի : Եւ յեսայ · իզ · 8 · ասէ տր · Եւ խոկասցես 'ի դա , իզ 'ի գրեալսն , 'ի տուէ և 'ի գիշերի · զի իմասցիս առնել զամ գրեալսդ 'ի դմա · և ապա յաջողեսցիս՝ և ուղղեսցես զճանապարհս քո · և ապա իմացանիցես լինիցիս : Որով յայտնապէս ցուցանի , թէ մտաւորական աղօթիւք յաջողի՝ վարժի և հաստատի հոգևոր մարդն 'ի յամ ապաշխարութեան : Ուստի կարդինալ բելարմինոսն ասէ · բարոյապէս անկարելի է , թէ քրիստոնեայ ոք կարասցէ լնուլ զըպարտս քրիստոնէական կացութեան , եթէ ոչ յիւրաքանչիւր աւուր գոնէ ըստ չափու չորրորդ մասին ժամու արասցէ զմտաւորական աղօթս :

Գլուխ · Է :

Յաղագս եղանակի մտաւորական աղօթից , և հարկաւորութեան ձեռնարկութեան վարելոյ 'ի նմին :

Բայց ոչ զի յայտնի և յայտնակի հարկաւոր նպաստից կրթութեան այսորիկ մի վրիպեսցուք , հարկ է նախ՝ զի զառաջադեալ մտածելին մի հարևանցի , և մի մեղկ և լքեալ սրտիւ իբրև թմրեալ , այլ զգաստ մտադրութբ և հանդարտեամբ մտածեսցուք : Մերձաւորագոյն օգուտն խոկմանս այսորիկ է սաստիկ տենչն կատարելոյ զործոյ զբարին , զոր մտածութբ ստուգեն ծանեաւ անձին իւրում զոլ հարկաւոր առ ստանալ զառաքինութիւն ջանիւ , և կամ առ եղծումն մոլութեանց յաղթող զխմամբարտութբ : Իսկ թէ զիարդ , և իւ՞ իւ՞իք զայս սաստիկ տենչ մարթէ մեզ ունել յոգիս մեր , գիտել պարտ է · զի մարդն է բանական · և կամք նր է անձնիշխան · վ՞ոկ 'ի մարդկապէս վարելն իւրում ո՛չ գոյանայ 'ի սրտի նր սաստիկ տենչ , մանաւանդ առ իմանալ բարի ինչ , եթէ ոչ հարկեսցի 'ի ստուգեալ ճշմարտութէ իրին · զոր միտքն յանդիման առնէ կամ ցուցանէ կամացն · որ լինի ձեռնարկութբ :

Ուստի պարտ է գիտել · զի մտաւորական աղօթքն ոչ է պարզ համբարձումն մտաց առ այս · կամ սոսկ հայցուած , որով հայցեմք յայս զհարկաւորս առ փրկութի մեր : և ոչ իսկ է երկնաւոր հայեցուի ինչ այսնոց · այլ է խոկումն և խորհուրդ , որով քրիստոնեայն զբանս և զիրս յաւիտենական փրկութեան՝ զոր հաւատովն յաստուածային գրոց՝ ընթերցմամբ կամ լրիւ 'ի միտ ունի , յուշ ածեալ մտախոհ լինի , խոկայ , և խորհի · թէ զիարդ յաջողեսցի շնորհօք այնր զվարս իւր ըստ այնց ուղղել · և այնպէս լինել 'ի ճանապարհի փրկութեան : Իսկ յայսպիսի խորհրդեան զբան յաւիտենական կենաց , և զմիջոցս այսմ հասանելոյ , և զհակառակս սոցա հարկ է 'ի մէջ բերել · յորոց թէ ո՛յք ճըշմարիտ միջոցք են , և ո՛յք հակառակք , յայտ է թէ առանց ձեռնարկութեան ոչ է հնարաւոր ստուգիւ որոշել և հաստատել :

Իսկ պայծառ ձեռնարկութիւն է բան · յորում 'ի դնելոյ ումանց՝ այլ ինչ յայնցանէ հարկաւ հետևի : Արդ՝ ճշմարտութիւն ձեռնարկութեան 'ի հոգևոր վարուց նիւթս՝ ոչ միայն է անազարտելի · այլև ուժգին բռնադատէ զմարդն 'ի կացուցանել յիւրում զհետևեալն , եթէ քաջութբ ձեռնարկեսցէ ձեռնարկօղն · ապա թէ ոչ՝ ո՛չ ուժգին բռնադատէ : Արդ՝ նա քաջութբ ձեռնարկէ 'ի մտաւորական աղօթս · որ 'ի կազմութեան ձեռնարկութեան զերկոսին նախընթաց առաջարկութիւնս ո՛չ 'ի կարծ , այլ ստուգիւ դնէ · զի եթէ ոչ ստուգիւ , այլ 'ի կարծ դիցէ , հետևեալն ևս յայնցանէ ոչ տեսակաւորի տեսական ստուգութեան , այլ տեսակաւ անստուգութեան · և այսր աղագաւ անձ-

նիշխանն միտք և կամք իւր ոչ ունիցին բռնա
գատելն 'ի կացուցանել յիւրում զհետևեալն։
Իսկ այսպէս մնայ միայն 'ի բանի ճշմարիտ։
Օրինակ իմն · որ առնէ զձեռնարկութիւն
զայս։ Նաւաց որ մեր, որով հետև արարիք
միում եղբարցս այսոցիկ փոքրկանց՝ ինձ ա-
րարիք։ Իսկ արդ՝ այս քրիստոնեայ է մի ոմն
յեղբարց ասացելոց 'ի նմանէ։ Ապա ուրեմն
զսէրն, կամ զբարերարութիւն զոր սմա առ-
նեմ, նմա առնեմ · և զոր ոչ առնեմ, նմա ոչ
առնեմ։ Որպէս հետևի և այս · ուրեմն
զվնաս զայս զոր սմա առնեմ, նմա առնեմ։
Ահա յայտնիկ օրինակս յայտնապէս երևի,
զի զօրաւոր ստուգութիւն հետևութեան է 'ի
զօրաւոր ստուգութենէ առաջարկութեանն։
Աստի պատճառն՝ որով սակաւ կամ ոչ ինչ
օգուտ ոք 'ի մտաւորական աղօթից, է ոչ
ստուգեալ միտք, և ոչ քաջութիւն սրտի զը-
նելոյ նոր զառաջարկութիւնս 'ի ձեռնարկու
թեն, զոր առնէ 'ի մտածութեն · և կամ բը-
նաւ ամենևին ոչ ձեռնարկելն։ Իսկ նուաղ
ստուգեալ միտք դնելն զառաջարկութիւն,
և բնաւ ոչ ձեռնարկելն գոնէ զօրութենականն
ձեռնարկութիւն, լինի 'ի նուաղութենէ հաւա
տոյ · և 'ի յանդգնութ համարելոյն մարդոյ ըն-
կեանս և զփրկութիւն հոգւոյ իւրոյ · վասն այսո
րիկ որ հանդերձեալ է առնել զմտաւորա-
կան աղօթս, ոչ միայն հարկաւոր է նմա՝
նախ նկատել զինքն առաջի այ ամենևին
անկարող առնելոյ զայս մի ծառայութիւն
այ, և հայցել 'ի նմանէ զօգնականութիւն ·
այլև պարտ նմա է բղխել 'ի խորոց սրտէ ըն-
ներգործութիւն հաւատոյ առ վկայութիւն այ,
որք են ամ բանք սբ գրոց · որ այսմ։ սաղ-
մոսի · Ճժը · 66 · զքաղցրութիւն, և զխրատ, և ըզ
գիտութիւն ուսո ինձ · զի 'ի պատուիրանս քո ես հա-
ւատացի։

Գլուխ · Գ ։

Յաղագս պատրաստութեան մտաւորական աղօթից, յորս
բաղկանամ պատճառաւք և վկայութիւնք գրոց մտածութեան
վարուց, և չարչարանաց տն մերոյ յի քի
տուեալ գուշակութեան պէտքըն,
և բաղձալիքն ։

Մտաւորական աղօթք՝ յօրինեալք ըստ զա-
նազանութեան մտածելեաց են բազումք։
Ոմն են՝ որոց մտածութիւքն լինին 'ի վերայ
չորից վերջնոց։ Այլ, որք լինին միայն 'ի վը
տանջանաց դժոխոց։ Այլ, որք լինին 'ի վը
հնդետասան անօրէնութեանց փրկչին մերոյ։
Այլ են՝ որք լինին միայն 'ի վը չարչարանաց
նորին։ Ամենեքեան իսկ բարի են, և օգտա
կար միջոց զգուշանալոյ 'ի մեղաց, և զա-
ռաքինի վարս ստանալոյ։ Այլ բազում
վկայութիւք սբ գրոց, և հոգևոր հարց ըն-
տրեալ է, թէ մտածութիւն վարուց և չար-
չարանաց տն մերոյ յի քի է առաւել զօր-
ծունեայ նպաստ որբելոյ զանձն 'ի մեղաց ·
և զմծապաշտ վարս վարելոյ, միանգամայն
և առ սէրն յի ջերմեռանդութիւ զարգանա
լոյ · որով ստացեալ լինի անձուկ ընտանու-
թիւն առ նա շնորհօք նր։

Տրն մեր՝ յոհ · Ը · 12, ասէ։ Ես եմ լոյս
աշխարհի · որ գայ զկնի իմ, ընդ խաւար մի գնասցէ ·
այլ ընկալցի զլոյսն կենաց։ 'Ի վը այսր բանից
թովմաս զեմբեանն 'ի սկզբան իւրոյ գրքկանն
ասէ։ Այսուհետև խրատիմք զհետ երթալ վա
րուց յի քի · եթէ կամիմք ճշմարտապէս
լուսաւորիլ, և յամ կուրութե սրտի զերծանիլ,
ծայրագոյն փոյթ մեր եղիցի զվարս յի քի
խորհիլ։ Այլ դարձեալ 'ի իմ, գլուխն ասէ ·
Յորժամ լիցինք քեզ առաջադրութիւն՝ զոր ա-
բարել ես · և դի'ր առաջի աչաց քոց զխա-
չեցելոյն պատկեր · և յոյժ պատկառեսցես
տեսանելով զվարս յի քի · զի չև ես զվարս
քո նմա նմանեցուցանել ջանացար։ Կրօնա
ւոր որ մտադիւր և ջերմ սրտիւ զամենայն
վարս և զչարչարանս տն մերոյ քի քի մտա-
ծէ, գտանէ 'ի նոսա առատապէս զայն՝
որ ինքեան օգտակար է և հարկաւոր · և ոչ
պիտի նմա խնդրել այլ ինչ լաւ քան զնա։
Ով թէ խաչեցեալն յս բնակէր 'ի սրտի մե-
րում, որքան փութով և բաւականապէս լի-
նէաք ուսեալ։ Դարձեալ յերկրորդ գիրս·
գլ · ա · Եթէ ոչ կարես մտածել զբարձրա
գոյն խորհուրդս, մտածեա զչարչարանս յի-
և յօժարութե բնակեաց 'ի վէրս նորին · յոր
եթէ ջերմապէս ապաւինեսցիս 'ի նեղու-
թիւս քո, մեծ քաջալերութիւն գտցես 'ի մէջ
նեղութեանց։

Ի գիրս թուոց իա · 8 · պատմի, թէ յորժամ
յանապատի էր իէլ, օձք կոտորէին եղեն
անդ · և հրամայեաց աճ մովսէսի առնել օձ
պղնձի, և դնել 'ի վը նշանակի · զի որք
հարցին յօձէ, հայեսցին 'ի նա, և կեցցեն ·
Եւ արար մովսէս զայն · և յորժամ ոք հար-
կանէր յօձէ, հայէր 'ի նա, և կեայր։ Այս
եղև առ նոսա յօրինակ խաչելութե տն մե-
րոյ յի · ոմ և նոյն ինքն տրն ասաց · յոհ · Գ ·
14։ Որպէս մովսէս բարձրացոյց զօձն յանապատի,
նոյնպէս բարձրանալ պարտ է որդւոյ մարդոյ · զի ամ

որ հաստատեալ 'ի նա՝ մի՛ խօրեսցէ , այլ ընծայեսցէ զինքն յաստուածայինն ։

Նա 'ի գիրս Ծննդոց . Լ . պատմի , թէ յակոբ դնէր զքերծեալ նկարէն գաւազանսն յաւազանս ջուրց յանդիման խաշանցն՝ յըմպել նոց զջուր , առ 'ի զկծելոյ նոց ըստ գաւազանացն . և խաշինքն 'ի յըմպելն հայեցեալ 'ի նոսա զկծելն , ըստ զգածելին ըստ գունոյ նկարէն գաւազանացն . և նկարէնս ծնանէին . և լինէր անանշանն լաբանու , և նշանաւորն յակոբայ ։ Գաւազանն նշանակէ զխաչն քի . և խաշինքն զհաւատացեալս նր , որք ասէսյ խոկալով զչարչարանս նր , նկարագրին նոքօք սիրոյ նոյ ։

Դարձեալ տէրն մեր յետ լուանալոյ զոտս աշակերտացն՝ ասաց նոցա . Գիտէ՞ք զինչ արարի ձեզ . յով . ժգ . 12 ։ Նա կացուցել զօր խորհուրդ մարմնոյ և արեան իւրոյ , ասաց . Զայս արասջիք առ իմոյ յիշատակի . ղուկ . իբ . 19 ։ և մ՛եկ առաքեալն . Ա կորն . ժա . 26 . ասէ ։ Որչափ անգամ ուտիցէք զհացս զայս , և զբաժակս ըմպիցէք , զմահ տն պատմեցէք մինչև եկեսցէ նա ։ Նա տէրն ղուկաս . Թ . 30 . 'ի պատմելն զայլակերպութիւն տն , թէ ահա արք երկու խօսէին ընդ նմա , որք էին Մովսէս և Եղիա երևեցեալ փառօք . ասէ 'ի մհ ։ և ասէին զելսն նորա , զոր կատարելոց էր յերուսաղէմ . այս է զչարչարանացն , ոմն գրեն մեկնիչք ։ Նա յաղագս կղէոպեանցն . լդ . 14 . ասէ ։ Նա նոքա խօսէին ընդ միմեանս վասն ամ անցիցն անցելոց . և եղեւ յամ միջէտայ , և երևոյր ընդ նոսա . և նոցա այլ խալիզել էին առ 'ի ճանաչելոյ զնա , և այլն . այս խօսէին ը միմեանս զչարչարանս նր , որով արժանաւորեցան ը չափու իմն տեսութե՝ կանխաւ տեսանել , խօսակցել ը նմա , և զխորհուրդս չարչարանաց նր իմանալ ։

Նա 'ի գիրն , որ կոչի աղբիւր բարի խորհրդոց , ասի ։ Որչափ սիրեքն զյիշատակ չարչարանաց իւրոց՝ մինչև նաև յերկինս՝ որ է տեղի ուրախութե և յարազուարճ ցնծութե , յիշեալ լինին չարչարանք նր ։ Գրեն ոմանք , թէ որ աւետարանիչն յովհաննէս յետ վերափոխմանն որ ածածնին յերկինս՝ յոյժ փափաքանօք հայցէր 'ի տնէ՝ տեսանել զնա ։ Նա առ 'ի լնուլ զանձուկն սրտի նր երևեցաւ որ կոյսն ընդ որդւոյ իւրում միածնի . և խօսէին ը միմեանս մայրն՝ և որդին զցաւոց և զտանջանաց , զորս վասն մեր կրեաց փրկիչն ։ Նա աղաչեաց զնա ար կոյսն զմեծամեծ պարգևս շնորհել նոց ամենեցուն՝ որք ջերմեռանդութբ մտածեն ըզ չարչարանս նր . և ընկալեալ յն զաղաչանս նր , ասաց տալ նոցա զչորս պարգևս ։ Նախ՝ ասաց տալ նոց զճշմարիտ զղջումն 'ի մհ անցեալ մեղաց իւրեանց ։ Երկրորդ՝ ասաց , ամրքեզ հրաման հայցելոյ յինէն վասն նոց զամ հարկաւոր պէտս հոգւոց նոց և մարմնոց ։ Երրորդ՝ տպաւորեցից , ասէ , զցաւն իմ՝ զոր կրեցի 'ի չարչարանս իմ , և զցաւն քո՝ զոր կրեցեր վասն իմ , 'ի սիրտս նոց 'ի ժամու մահուան իւրեանց ։ Չորրորդ՝ տաց նոց զմեծագոյն արդիւնս՝ և զվարձս յարքայութեն երկնից ։ Օ այս բարւօք գիտէր երանելի մեծն ալբերտոս , որ ասաց . առաւել օգուտ լինի հոգւոյ կարճատօտ իմն խոկումն չարչարանացն քի , քան զպահելն զամ մի ող ջոյն հացիւ լոկով և ջրով , և քան զճաղկելն զմարմինն արեամբ չափ յամ օր , քան զասել զսաղմոսն բովանդակ հանապազօր . քան զպետնախշտի լինիլ հանապազ , և քան զհս կել զամ գիրսն ։ 'Ի գիրս անուանեալ կղեր ծանաւէ , գրեալ է , թէ տէրն մեր յետ բզմ տեսլեանց սբյ կուսին գերդրուտայ , որով յորդորէր զնա կալ հաստատուն 'ի ջերմեռանդութե չարչարանաց իւրոց , երևեցաւ նմա , և ասէ ։ Տես զմուտս իմ , զի սակաւ ժամքն , յորս կախեալ կայի զխաչէն , այնչափ մեծապատիւ և պատուականս արարին զխաչն , մինչ զի լցան փառօք նր ամ տիեզերք . այսպէս յոր պատիւ փառաց բարձրասցի հոգին , որ զբազում ամս ունիցի 'ի միտ զյիշատակ իմ , և զչարչարանաց իմոց ։

Գլուխ . Դ ։

Նախ յորդորէ առ հանապազորդութե մտաբերան աղօթից . և թէ առ այս հարկաւոր է ամփոփել զմիտս 'ի պարապմունս հոգւոյ՝ և զքաղցրանաց , և յայնց՝ առ որս ոչ պարտաւորեն զմեզ կոչք մեր ։

Ասէ տէրն մեր . յոհ . Զ . 45 . ամ որ լուէ 'ի հօրէ , և ուսանի , գայ առ իս ։ Ուսայ երանելի լուր՝ և ուսումն պատրաստիլ յորդորէ զմեզ այն բանն , որ 'ի գիրս մտաւորական աղօթից գրեալ է . զի ասէ , եթէ կամիմք զի ած խօսեսցի 'ի սիրտ և 'ի հոգիս մեր , հարկաւոր է , զի և սիրտ և հոգի մեր խօսեսցի ը նմա . և այս լինի կրթութբ մտաւորական աղօթից ։ Ուստի ասէ ած ։ ովսեայ . Բ . 14 . Նարգեցից զնա իբրև զանապատ , և խօսեցայց 'ի սիրտ նր ։ և փրկիչն յոհ . Ժ . 14 . ասէ , ես եմ հովիւ քաջ , և ճանաչեմ զիմս . և ճանաչիմ յիմոցն . որով աղդ առնէ մեզ՝ թէ պարտիմք ճանաչել զնա

զնա, ոչ զխարդ եւ իցէ ճանաչմամբ. այլ այնպիսի ճանաչմամբ, որ ձգէ զմեզ երթալ իբրեւ ոչխար զհետ նր. եւ այս յաջողի մեզ մտաւորական աղօթիւք։

Եւ գործոց. ա. 4. ասի, պատուէր տայր նոցա յերուսաղէմէ մի մեկնել, այլ սպասել աւետեացն հօր։ Ուստիկ ունիմք իմանալ, թէ ոչ է պարտ մեզ անձապարել յարտաքին պաշտօնս, այլ սպասել հոգւոյն սրբոյ։ Ու այս է եւ բանն, որ ասի եզեկ. լզ. 26. տաց ձեզ սիրտ նոր. եւ զոգի նոր նորոգեցից 'ի ձեզ. եւ հանից զսիրտն քարեղէն 'ի մարմնոյ ձերմէ, եւ տաց ձեզ սիրտ մարմնեղէն։ Եւ զոգի իմ տաց ձեզ. եւ արարից, զի յարդարութիւն իմ գնասջիք, եւ զիրաւունս իմ պահեսջիք եւ արասջիք։ Եւ յետ սուղ ինչ բանից ասէ 'ի հմին. 31։ Եւ յիշեսջիք զճանապարհս ձեր չարս. եւ զգնացս ձեր զանբարիս. եւ դառնասջիք յերեսաց անօրէնութեանց ձերոց. եւ 'ի գարշելեացն ձերոց։ Եւ այս ամ յաջողի մեզ հանապազորդելովն 'ի մտաւորական աղօթս։ Եւ նորին ղուկաս, Ե. 15. ասէ. եւ յորդէր առաւել բանն զնմանէ. եւ ժողովէին ժողովուրդք բազումք լսել, եւ բժշկել 'ի հիւանդութեանց իւրեանց. եւ նա խոյս տայր յանապատ տեղիս. եւ կայր յաղօթս։ Եւ նորին մարկոս ա. 33. ասէ։ Եւ էր ամ քաղաքն ժողովեալ առ դրունսն. . եւ ընդ այգն ընդ առաւօտն յարուցեալ ել եւ գնաց յանապատ տեղի, եւ անդ կայր յաղօթս։ Եւ գնաց զհետ նր սիմոն, եւ որք ընդ նմա էին. եւ իբրեւ գտին զնա, ասեն ցնա. թէ ամենեքին խնդրեն զքեզ։ Նա ասէ ցնոսա, եկայք երթիցուք եւ յայլ մօտաւոր գիւղաքաղաքսն. զի եւ անդ քարոզեցից. զի յայս իսկ եկեալ եմ։ Մտադիւր խոկմամբ 'ի միտ առնուլ հարկաւոր է մեզ զայս խոյս տն մերոյ յարտաքին գործոց, որ հոգեւոր եւս էր. եւ զերթալն յանապատ տեղիս, եւ կալ յաղօթս։ քանզի զի՞նչ հարկ 'ի վր կայր զայս առնել, որովհետեւ հանէր զգիշերն 'ի գլուխ յաղօթս այ, որ աղօթից իսկ ոչ կարօտէր։

Եւ դարձեալ՝ նորին ղուկաս. Ժ. 38. ասէ. Եւ մտանէր յն 'ի գեւղ մի. եւ կին ոմն անուն մարթա ընկալաւ զնա 'ի տուն իւրում։ Եւ նր էր քոյր մի՝ որում անուն էր մարիամ. որ եւ եկն նստաւ առ ոտսն տն. եւ լսէր զբանս նր։ Եւ մարթա զբաղեալ էր 'ի բզմ սպասու. եկն եկաց առ նմա, եւ ասէ. տր, ոչ ինչ է փոյթ քեզ, զի քոյրդ իմ միայն եթող զիս 'ի սպասու. արդ՝ ասա դմա, զի օգնեսցէ ինձ։ Պատասխանի ետ նմա յն եւ ասէ. մարթա՛ մարթա՛, հոգաս, եւ զբաղեալ իմն զբաղեալ ես. բայց սակաւ ինչ պիտոյ է. մարիամ մասն բարի ընտրեաց, որ ոչ բարձցի 'ի նմանէ։ Ու բանս այս ըղձալի է մեզ, եւ կարի հարկաւոր 'ի միտ առնուլ զպատմութեան այսորիկ զխորհուրդն սքանչելի, թէ էր աղագաւ խնդրէր մարթա, զի օգնեսցէ ինքեան մարիամ, եւ մի՛ թողցէ զինքն միայնակ 'ի սպասու. յորում տեսանեմք, զի թէպէտ ոչ վասն այլոյ, այլ միայն յաղագս յսի քսի ծայրագոյն սիրելւոյ իւրոյ զբաղէր. սակայն յայսմ տեղի ըղմիամտութին մարիամու յօգնականութի իւր ունիլ ժտէր. ստուգապէս զգործնականին կարօտութին սոյնպէս օգնականութէ հայեցողականին՝ մեզ նկարագրէր. իբր զի հայեցողականն ոչ կարէ իմն ընդհատեալ բացակայ լինել յիւրմէ։ Եւ պատճառն է, զի ոգի ոմն 'ի հարց նրց ցուցանէ։ Անզբաղին դիւրաւ յաջողին ներգործութիւնք ածային սիրոյն. Զբաղելոյն՝ դժուարաւ. զի մոռանայ բազում անգամ ուտել զհաց հոգւոյն, եւ թէ ուտէ՝ ոչ հեշտանայ։ Եւ այսպէս եթէ գործնականն յապաղեսցէ դիմել առ հայեցողականն, 'ի ձեռն անստաղութէ նքողեալ հոգին, որ լինի 'ի հանապազորդ ցնդելոյ հոգւոյն 'ի բազմադիմի գործս պաշտօնի իւրոյ, վտանգի։ Վասն այսորիկ հարկ 'ի վր կայ նմա սոսկ դիմել առ հայեցողականն՝ իբրեւ առ հոգեւոր կազդուրիչ եւ քաջալերիչ նորոգելոյ զօրութէ հոգւոյ իւրոյ. այլեւ իբրեւ առ հոգեւոր գործոց քաջ խորհրդական. որով զլուծումն տարակուսանց սոսկ դիպելոց՝ 'ի հոգւոյն շնորհաց ընկալցի։ Զի գործնականն՝ հաղորդութբ հայեցողականին պատրաստագոյն ունելով զսիրտ իւր առ ած, եւ այնպէս ը̄ թեւօք առանձին խնամոց նր նահանջեալ, ոչ ստարանայ 'ի նմանէ։ Եւ եւս զի 'ի ձեռն հայեցողականին լցեալ եւ առատացեալ քաղցրութբ ածային խնամոց, յորժամ բանայ զբերան իւր 'ի քարոզս ածուսոյց բանից, զեղու ընդ նմա եւ զհոգեւորն քաղցրութի. որով զոգիս ունկնդրողաց ամոքէ յընդունելութի, եւ 'ի պտղաբերութի բանին. ըմ. սաղ. ճխդ. 7. Զյիշատակ բզմ քաղցրութէ քոյ բղխեսցեն։ Եւ դարձեալ՝ 'ի սաղ. խդ. 11։ Լո՛ւր դուստր՝ եւ տե՛ս. խոնարհեցո՛ զունկն քո. մոռա՛ զժողովուրդ քո, եւ զտուն հօր քո. զի ցանկացաւ թագաւոր գեղոյ քոյ։

Ու այս յորդորէ եւ թովմաս գեմբեան. գիրք. ա. գլ. ի։ զի ասէ. որ հրաժարի 'ի ծանօթից եւ 'ի բարեկամաց իւրոց, մերձենայ նմա ած ընդ հրեշտակաց սրբց։ Եւ 'ի նոյն ասէ. որ ըղձանայ առ ներքինս եւ

առ

առ հոգևորս ժամանել, պարտի՛ է քեզ յամ-
բոխէ խոտորիլ ։ որպէս Ճշմարտէ զայս Տէրն
Ղուկ . Բ . 49 ։ Նմանալի ասէ . զի՞ խնդրէիք
զիս . ոչ գիտէիք , եթէ՝ ի տան Հօր իմոյ պարտ է ինձ
լինել ։ Նմանիւս այսուհետև ուսանիմք յանդիմա-
նել զմեզ այսպէս . եթէ յոր խնդրեցեալ
'ի մէջ իւրոց ծանօթից՝ և դրացեաց , ոչ
գտաւ . զիա՞րդ մարթ լիցի քեզ 'ի մէջ
ծանօթից և դրացեաց քոց գտանել զԴա-
նա , զանց արարեալ՝ 'ի տան Հօր իւրոյ խնդ-
րել զնա ։ Նա տես , զի ասէ . ընդէ՞ր խնդ-
րէիք զիս լինել ընդ նոսա . միթէ ոչ գիտէիք
եթէ 'ի տան Հօր իմոյ պարտ է ինձ լինել .
խնկ է նոսա ոչ , բայց եթէ 'ի տան Հօր ի-
մոյ եղիցին և նոքա ։ Նաև յոհ . ԻԱ . 22 .
ասաց ցՊետրոս . քեզ զի՞ է , զի զՅոհան-
նէ . դու եկ զկնի իմ ։ Նաև դարձեալ Թով-
մաս զեմբեան . Գլ . ԺԲ . ասէ . պարտ է
մարդոյ այնպէս յարկեալ , որ զի մի՛ հար
կեսցի խնդրել յաճախապէս զմխիթարութի
մարդկային ։ Նաև գիրք . Գ . Գլ . Ե . ասէ .
'ի յիրս ոչ յանձնեալս քեզ մի՛ պատաղեցիր
Նաև գիրք . Ե . Գլ . Ե . ասէ ։ այր ներքին
առաւել համարի զհոգս անձին քան զամ
հոգս ։ Նաև գիրք . Ա . Գլ . ԺԱ . ասէ . ըղ
բազում խաղաղութի ունիլ կարեմք՝ եթէ
ոչ զբաղիմք 'ի բանս և 'ի գործս այլոց ,
որք ոչ առ պաշտօն մեր պատշաճին ։ Ո՞րպ
կարէ երկար տևել 'ի խաղաղութե նա՝ որ
'ի հոգս օտարաց մխի , զառիթս արտաքնոց
խնդրէ . և որ սակաւ , կամ հազիւ երբէք
զինքն 'ի ներքս ժողովէ ։ Դարձեալ 'ի նոյն .
'ի Գլ . Ի . ասէ . խնդրեա զպատշաճ ժամա
նակ պարապելոյ 'ի քեզ . և ստէպ մտածեա
զբարերարութիւնս այ ։ Եթէ խոտորեսցիս
յաւելորդաբանութե , և 'ի դատարկաշրջիկ
լինելոյ , և 'ի լսելոյ զնորագոյնս և զզրոյցս
ամբոխից , գտցես զբաւական և զպատշաճ
ժամանակ պարապելոյ 'ի բարի մտածութիւնս
Մեծամեծքն 'ի սրբոց որչափ հնար էր , յըն
կերակցութե մարդկան հրաժարէին , և այ
'ի յառանձնութե ծառայել ընտրէին ։ Նաև ասաց
ոմն . քանիցս անգամ եղէ 'ի մէջ մարդկան՝
գտայ մարդ փոքրագոյն ։ Զայս բազում
անգամ փորձառութբ տեսանեմք , երբ ըղ-
ժամ ինչ դատարկաբանեմք ։ Նաև 'ի նոյնն
ասէ . 'ի սենեկի քում գտանես՝ զոր արտաքս
կորուսեր ։ Նաև թէ , 'ի լռութե , և յան-
դորրութե յառաջանայ ջերմեռանդն առա
ւելուլ 'ի բարի վարս . և ուսանի զծածկեալ
խորհուրդս գրոց ։ Նոյնդ գտանէ զհեղուն

արտասուաց , որովք յիւրաքանչիւր գիշերի
լուանայ զինքն և մաքրէ . զի ստեղծողի իւ-
րում այնչափ ընտելանայ՝ որչափ յաշխար-
հայինն վրդովմանց հեռանայ ։ Նաև Տէր մեր ,
Ղուկ . ԻԱ . 36 . ասէ ։ արթուն կացէք այսու-
հետև . յամ ժամ աղօթս արարէք . զի արժանի լինիջիք
զերծանել յայնմ ամէ , որ լինելոց է , և կալ առա
ջի որդւոյ մարդոյ ։ Նաև ԺԲ . 37 . ասէ . Երանի
է իցէ ծառայիցն այնոցիկ , զորս եկեալ տէրն գտցէ ար
թունս . ամէն ասեմ ձեզ , զի գօտի ընդ մէջ ածցէ , և
բազմեցուսցէ զնոսա , և անցեալ պաշտեսցէ զնոսա ։
Նա եթէ յերկրորդ , կամ յերրորդ պահու ե-
կեսցէ և գտցէ այնպէս , երանելիք են ծառայքն այ-
նոքիկ ։ Նաև սակաւ ինչ յետոյ ասէ . Եւ դուք ե-
ղերուք պատրաստ . զի յորում ժամու ոչ համարի-
ցիք , գայ որդի մարդոյ ։ Ո՞րպ հարկաւոր է ըս
տէպ յուշ առնել մեզ զբանս զայս . զի բա-
զումք անփոյթ եղեալք զայսու զգուշացուց
մամբ այն , զյաւիտենական կորուստն յան
ձինս իւրեանց ընկալան ։ Յորս բազումք
յաղագս յանկարծ հասանելոյ 'ի վր , բոլո
րովին անպատրաստք , այլ 'ի մեղս մեռեալք
կորեան ։ Նաև այլք թէպէտ ոչ այնպէս յե-
ղակարծում ժամու , բայց 'ի մերձենալ մա
հուն՝ 'ի հարկէ , և ոչ շնորհօք 'ի վերոյն այ
կամեցեալ պատրաստել զինքեանս , ոչ
բաւական , այլ անբաւական անարժան
պատրաստութեամբ մեռեալք , կորեան ։
Նմլ որք զհանապազորդութիւն մտաւո-
րական աղօթից անվթար պահեն . բազում
ապահովութե ապահով լինին յայսպիսի վը-
տանգից շնորհօք այն . զի հանապազորդու-
թիւս այս է հանապազ պատրաստութե լը-
պանել զալստեան այն՝ ըստ հրամանաց նորա

Կիւրակէ . Է ։

Թէ որչափ ցանկալի է մտաւորական աղօթից օգտա
բերութիւն , ցուցանի բազում մեծամեծ բա-
րեօքն , որք պարգևին մեզ նովաւ . և մեծաւ կարօ
տութիւն , զոր ունիմք առ շնորհն , որ ամենայն օգ
նականութիւն անուանի ։

Յառաջ լիցի նախ , զի երեք ինչ են՝ որովք
նահանջի մարդն 'ի փութոյ առ փըր
կութիւն հոգւոյ իւրոյ ։ Առաջինն է յօժա-
րութի առ չարն . ըստ այնմ , Ծննդ . Ը . 21 .
միտք մարդոյ հաստատեալ են 'ի խնամս չարին 'ի մա
նկութէ իւրմէ . Երկրորդն է դժուարութի առ
բարին . ըստ այնմ . Հռոմ . Է . 18 . կամքն առա
ջի կան ինձ . և առնել զբարին ոչ ։ Իսկ երրորդն
է մթութի մտաց առ ճշմարտութի խոստա
ցեալ

ցեալ մշտնջենաւոր բարեացն , և սպառնացեալ անվախճան տանջանացն ։ Նաև որչափ առաւել լինի մթութիւն սոյն՝ այնչափ առաւել զօրանան երկու այնոքիկ ։ այսինքն յօժարութիւն առ չարն , և դժուարութիւն առ բարին ։ Նաև զայսոսիկ ունի մարդն յապականութէ սկզբնական մեղացն ։ զի ըստ ածաբանից , այնու մեղօք ոչ միայն մերկացաւ 'ի շնորհաց ։ այլև վիրաւորեցաւ 'ի բնականսն ։ զի միտքն եղեն մթին առ ածայինսն ։ անձնիշխանութիւն տկար առ բարին ։ և ցանկականն յանդուգն, և դժուարաւանձ առ չարն ։ յիշողութիւն և ուշն ցնդելի ։ երևակայութիւն անհանդարտ , և զգայարանքն հեշտաքըքիր ։ Այլ՝ որ ոչ փոյթ առնէ ընդդիմանալ մեղաց , և ոչ նկրտի կեալ ըստ ածային պատուիրանաց , ոչ ունի զինքն անպատիր առնել՝ պատճառս դնելով զընդդիմակս զայսոսիկ ։ քանզի 'ի կողմանէ իւրմէ ունի հնար ընդդիմել նոցա զածային օգնականութե շնորհն ։ և զայս առատութբ ընդունի 'ի նմանէ , 'ի ձեռն մտաւորական աղօթից մխանալով ընդ նմա ։ Ուստի ասէ Տրն ։ ղուկ ։ իբ ։ 40 ։ յաղօթս կացէք չմտանել 'ի փորձութիւն ։ Նաև դարձեալ՝ ասէ ։ մատթ ։ իա ։ 22 ։ ամ ինչ , զոր և խնդրիցէք յաղօթս հաւատովք՝ առնուջիք ։

Երկրորդ յուշ լիցի , զի յերկուս սեռս բաժանի աղօթքն , 'ի ձայնաւոր , և 'ի մտաւորական ։ երկոքին ևս բարի են , և հարկաւոր հաւատացելոց ։ բայց մտաւորականն գերագոյն է քան զձայնաւորն , և զօրագոյն գործի է առ ուղղութի վարուց մերոց առ ած ։ զի որպէս ասէ սրն բեռնարդոս , մտածութիւն ուսուցանէ , թէ զի՞նչ է պակաս , և աղօթքն խնդրէ , զի մի պակասեսցի ։ Նաև սրն թովմաս ասէ ։ սկզբնական արտաքին պատճառ ջերմեռանդութե է ած ։ իսկ ներքին պատճառ 'ի մերս կողմանէ է մտածութիւն ։ ըստ այնմ ։ սաղմ ։ լը ։ 4 ։ 'Ի խորհրդոց իմ ջեռասցի հուր ։ Նաև առաքեալն ։ հռոմ ։ ը ։ 26 ։ ասէ ։ Հոգին 'ի թիկունս հասանէ տկարութեան մերում ։ զի զոր ինչ յաղօթս , որպէս արժանն իցէ , ոչ գիտեմք ։ այլ ինքն Հոգին բարեխօս լինի 'ի հեծութիւնս անմռունչս ։ ուր ասէ մեկնիչն ։ եթէ ասասցուք , թէ յաղօթս մեր որպէս արժանն է խնդրել յայ՝ ոչ գիտեմք ։ ահա յաղօթս ուղիղ դիտաւորութբ պարարեալ , հոգին սբ 'ի հեծութիւնս անմռունչս իբրև դատախազակ դնէ 'ի միտս մեր զբանն՝ զոր արժան է խօսել 'ի յաղօթս ։ Նաև զի յայսպիսի աղօթս՝ զոր խօսիմք առ ած , է խօսք ինչ 'ի նմանէ վն մեր առ ած ։ վասն որոյ ասէ , թէ բարեխօս լինի 'ի հեծութիւս անմռունչս ։ Ըստ լատինն է ։ 'Ի հեծութիւնս անպատմելիս ։ Իբր աղօթքն արարեալ որպէս արժանն է , յորում բարեխօսէ հոգին սբ , է անձառելի և անպատմելի ։ որպէս և աղօթքն՝ յորում աղօթողն յափշտակի մտօք 'ի տեսութի խորհրդոյն այ , որ է առանձին իմն պարգև աղօթից , է անպատմելի ։ ուստի և նա՝ որ կայ յաղօթս , ոչ գիտէ ստուգիւ , թէ արժանի այ իցէ և դիտաւորութիւն ունի՞ արդեօք յաղօթս իւր , թէ ոչ ։ բայց հոգին սբ՝ որ քննէ զսիրտս , գիտէ , թէ որպիսի ինչ դիտաւորութի է 'ի հոգւոջ նր ։ Արդ՝ 'ի հրաշալի բանից աստի ունիմք յայժմ յորդորիլ 'ի կրթութի մտաւորական աղօթից ։ և ոչ տարակուսիլ , թէ զի՞արդ մարթիցէ մեզ այսպէս կալ յաղօթս ։ զի զայս ոչ հրամայի մեզ յինքնին առնել , այլ ընդ թևօք հոգւոյն սբյ , որ յայտնի 'ի թիկունս հասանէ մեզ ։ Նաև յուշ լիցի յայսմ վայրի ։ զի ածաբանութիւն զմիտս ուսանողին 'ի ծանօթութի ածայնոցն իմանալեաց ցուցմամբ ձեռնարկութեց՝ կատարէ ըստ այսմ միայն , ըստ որում աներկեւանալի հաւաստի են այնոքիկ ։ Իսկ 'ի խոկման այ՝ և ածայնոց ընկալեալ տեսութիւն , որ է պարգև աղօթից , 'ի վերայ այսորիկ յաւելու պայծառագոյն հայեցողութբ ցուցանել զայնոսիկ՝ ըստ որում են ամ սիրով սրտի , և ամ ցանկութբ բաղձանաց յոգի հայեցողին ընդունելի ։ և վասն անձառելի իմն հեացուցմամբ՝ քաղցրութբ և զուարճացուցմամբ զհոգի հայեցողին զմայլեցուցեալ՝ ըմբռնեն , կամ նաև յափշտակեն ։ Միանգամայն իբրև 'ի մշտնջենաւոր ժառանգութի հայեցողին խոստացեալ քայ , անպատմելի ուրախութբ ուրախ առնեն զնա ։

Ուստի ասէ , յորում զառատագոյն շնչումն հոգւոյն սբ ընդունի աղօթողն 'ի միտս և 'ի կամս իւր ։ 'Ի միտս ընդունելով զօրանայ , և լուսաւորեալ պայծառանայ իմացութիւն առ ստուգութի հաւատալեացն՝ և յուսալեացն՝ որք են աներևոյթք ։ և հաւատայ , թէ է ճշմարիտ ած , որ է բոլորովին սիրելի և ցանկալի , և նա միայն լինի զամ ցանկութի հոգւոյ մերոյ ։ որպէս ասէ դաւիթ ։ սաղմ ։ հբ ։ 25 ։ Զի՞նչ կայ իմ յերկինս , կամ 'ի քէն զի՞նչ կամ խնդրեցից յերկրի ։ Նուաղեցաւ սիրտ իմ և մարմին իմ ։ ած սրտի իմոյ ։ բաժին իմ ած յաւիտենան ։

տեան ։ Ահաւասիկ՝ որք հեռի առնեն զանձինս իւրեանց 'ի քէն , կորիցեն ․ սատակեսցես զամենեսեան , որք ապստամբք եղեն 'ի քէն ։ Ինձ մերձենալ առ ած բարի է ․ և դնել առ տր յոյս իմ ։ Իսկ 'ի կամս իւր ընդունելով զշնչումն , զարթնու 'ի թմրութենէ ․ և սաստկութբ ածային սիրոյն առաստացեալ , ուժգին բորբոքի 'ի սիրել զած ․ և փութայ զվարս իւր ըստ ամ խորհրդոց՝ բանից՝ և գործոց առ ած կարգել ․ և այնպէս ըստ պատուիրանաց , և ըստ խորատուցն իւր կեալ ․ մերկանալ յամ կենցաղականաց 'ի սրտէ , և 'ի նա միայն պարապիլ ․ ասելով ըստ դաւթի ․ սաղ ․ իզ ․ 4 ։ Զմի խնդրեցի 'ի տեառնէ , և զնոյն աղաչեմ ․ բնակել ինձ 'ի տան տն զամ աւուրս կենաց իմոց ․ տեսանել ինձ զվայելչութիւն տն ։ Եւ ըստ նորին գրիգորի ․ տո՛ւր ինձ միշտ նեղուլ զքեզ , զի իցես հանապազ ընդ իս ։ Եւ միանգամայն ասեմ ․ 'ի սմա լինի միանալ ընդ այ , և վայելել 'ի քաղցր ճաշակն երկնային իրաց ։ ըստ այնմ ․ սաղմ ․ լգ ․ 9 ․ Ճաշակեցէք և տեսէք , զի քաղցր է տր ։ Յաղօթս յայս սրբի հոգին 'ի մեղաց ․ մաքրի խիղճն մտաց ․ յաղթի փորձութեան ․ փախնու տրտմութիւն ․ բերկրի սիրտն ․ մերժի մեղկութիւն , և բորբոքի բոց ածային սիրոյն ։ Սմա ունկնդիր են ականջքն այ , և յայտնին երկնային խորհուրդք ։ Հաւատա՛ հաւատա՛ , զի եթէ յամ օր արասցես զմտաւորական աղօթս , զայն բարին ընկալցիս և տեսցես ․ զոր ակն ոչ ետես , և ունկն ոչ լուաւ , և 'ի սիրտ ստունդամնողացն այսմ ոչ անկաւ ․ և զայնպիսի խորին խորհուրդս երկնից իմասցիս , զոր ոչ կարեն իմանալ այն ածաբանք , որք թէպէտ ուսեալ են զածաբանութի , բայց ոչ առնեն զմտաւորական աղօթս ։ Պատմի թէ 'ի մեծն նապօլիս էր ձկնորս մի ռամիկ՝ յոյժ աղօթասէր , որ 'ի ձեռն մտաւորական աղօթից այնչափ լուսաւորեալ էր հոգւով , մինչև բազում վարդապետաց հարցեալ նմ զբանս դժուարիմացս՝ կատարելապէս պատասխանէր նոցա 'ի հիացումն ամենեցուն ։

Գլուխ ․ Ը ․

Թէ ընդէր հարկաւոր է իւրաքանչիւր ումեք առնել երբեմն զքննութիւն բոլոր վարուց իւրոց ։

Որ կամի ըստ վերոյգրեալ յորդորմանց զհոգևոր կրթութիւն ածպաշտուէ 'ի գործ ածել , յուշ լիցի նմա այս ․ զի հարկաւոր է նմա յառաջագոյն առնել զմտադիր քննութի վարուց իւրոց , (եթէ չիցէ երբէք արարեալ զայսպիսի քննութի ,) առ 'ի գիտել , թէ ո՛ր կիրք , կամ մոլութի հզօրագոյն իշխէ անձին իւրում ․ և այնպ ստէպ գահավէժ առնէ զինքն 'ի ծանր յանցանս , խորհրդով , կամ բանիւ , և կամ գործով ։ Զփոյթ ունիցի ևս բարւոք ճանաչել , թէ ունի՛ արդեօք 'ի խառնուածոյ բնութեն իւրոյ , կամ 'ի սովորութենէ՝ սահիլ 'ի բանս կամ 'ի գործս դառնացուցիչս ընկերաց , որոց է կենակից ․ զի որպ ասէ փիլիսոփայն , որպիսի է իւրաքանչիւրոք , այնպիսի վախճան երևի նմա ։

Եւ եթէ գտցէ յանձին իւրում զմի ինչ յասացելոցս , ակիզբն արասցէ ընդդէմ այնմ պատերազմիլ առանձին իմն մտածութբ ․ և 'ի նմին մասնաւոր քննութբ 'ի միտ առցէ , թէ յաւուրն քանիցս զգետնէ զանձն իւր հզօրացեալ կիրքն այն ․ և բարւոք զղջմամբ և առաջադրութբ փոյթ ունիցի ուղղութեն ։ Այլև ընթերցանութբ հոգևոր գրոց , և կամ ստէպ յիշմամբ բանից ինչ ածայնոց գրոց զգաստացուցեալ զինքն , սպառազինեսցի կցցէ վանել զայնր ախտի ներգործութեց զարթուցումն , աղօթիւք և խնդրուածովք կանխեալ առ քս , և առ որ ածածինն ։ Եւ տեսցէ 'ի կրթութենս յայսմիկ յուսով առ քս , մինչև յոյժ տկարացեալ դիւրայաղթ լիցի կիրքն այն ․ և հակառակ նորին ներգործութիւն դիւրին ։ Ապա թէ ոչ , անգործունեայ լինի հոգևոր վարուց կրթութիւն ։

Եւ պատճառն է նախ , զի թէպէտ 'ի ձեռն մտ խորհրդոյ ապաշխարութեն քանիցս անգամ բաւական պատրաստութբ խոստովանի ոք , ընդունի զթողութի մեղաց ․ և զարդարացուցիչ շնորհս ունականն ․ բայց չար տրամադրութիւն , և պատրաստութիւն առ ներգործութիւն նոյն ախտից և մոլութեց 'ի սրտին նր մնալով , նուա՛զ արժանի առնէ զնա ստէպ ընդունելոյ առատապէս զներգործական շնորհսն , որ կոչի ածային օգնականութի ․ առանց որոյ ո՛չ ոք կարէ զհաճոյարար գործս բարիս առնել ։ Երկրորդ՝ զի այն մնացեալ վատթար տրամադրութիւք առնեն զնա անժրաջան , ծոյլ և թոյլ 'ի ներգործութիւնս հոգևոր կրթութեց ․ և այնպ ո՛չ յաջողի նմա զբարի վարս 'ի յանբարւոյն քաջ զանազանել ․ որպ զի 'ի սաստիկ ատելութի շարժեալ ընդդէմ անբարւոյն , և 'ի սաստիկ փափաքումն վառեալ առ բարին , գունի գործեսցէ շնորհօք այն փոխել զվարս

իւր

խուր յանբաւուոյ 'ի բարին · որոյ կէտ նպատակի է կերպարանակից լինել միածնի որդւոյն այ յաստի կեանս ծածկածոյ վարուք ,

ԵՒ 'ի հանդերձեալն փառօք :

Ոչ ոք երկբայի , թէ զօրագոյն անբարի կիրք մարդոյ արգելուն բազումանգամ զբարեպաշտ գործողութիւն · բայց և զայս պարտ է մեզ հաւատալ , թէ և ս բարեպաշտօն կիրք մարդոյ երբեմն արգելուն զնա 'ի բարւոյ ինչ : 'Ի գիրս · Դ · Թագ · Գ · 12 · պատմի զեղիսէէ , թէ յաղագս վրդովման սրտի , որ եղև նմ վն փոքր մի առաւել նախանձայուզութբ յանդիմանելոյ նր զԹագաւորն իէլի յաղագս կռապաշտութե նր , ոչ կարաց մարգարէանալ , մինչև ածաւ առ նա սաղմոսասաց · որոյ նուագելովն հանդարտեցաւ սիրտ նր · և եկն 'ի վր նր ձեռն տն , և մարգարէացաւ : Նոյն · Գ · Թագ · ԺԹ · 11 · ասէ տր ցեղիա : Ապա ցեր 'ի լերին առաջի տն · և ահա տր անցցէ · և հողմ մեծ ուժգին , որ զլերինս հալէր , և զվէմս խորտակէր առաջի տն · և ոչ 'ի հողմն տր · և յետ հողմոյն շարժումն , և ոչ 'ի շարժմանն տր · և յետ շարժմանն հուր , և ոչ 'ի հուրն տր · և յետ հրոյն ձայն թեթև օդոյ :

Օի իբրև անցանելով ցուցանէ զնորոգութիւն , զոր առնէ 'ի մտաւորականն աղօթս · վնէ ասաց · և ահա տր անցցէ :

Երգ քաղցրաձայն առ յս̃ քրիստոս մեր ։

Յս̃ անուն լուր ցնծութե̃ .
տիեզերաց յոյս փրկութե̃ .
կեանք և տուօղ կենդանութե̃ .
և պարգևիչ երանութե̃ ։
Ով ոչոք կարէ սիրել ,
կամ բոլորով սրտիւ խնդրել .
և ոչ արդեամբ իսկ անուանել .
թէ չունիցի զհոգւոյն պարգև ։
Յս̃ յորժամ այց առնես մեզ ,
յայնժամ ստուգիւ խնդրեմք զքեզ .
յայնժամ շնորհօք բնակիս ՚ի մեզ .
և մեզ շնորհես բնակիլ ՚ի քեզ ։
Որ սիրոյ քում նուիրեալ է ,
ը̃ քեզ հոգւով միացեալ է .
նա յամենայն սրտէ իւրմէ ,
ընդ քեզ միայն սիրել խնդրէ ։
Ո՜ նոյն և ես ՚ի սէրտ սրտէ ,
հայցեմ ՚ի քոյդ քաղցրութե̃ .
վառիլ ՚ի հրոյ սիրոյ քումմէ .
սիրտ իմ միայն զքեզ սիրեսցէ ։
Յս̃ սիրտ իմ բոլոր քո է .
զի քեզ ստեղծեր ՚ի յոչնչէ .
և գտուցեր յամենայնէ .
սէր քո միայն ինձ տիրեսցէ ։
Եկ Տէր յս̃ , եկ ոգի մեր .
եկ ճշմարիտ սիրելի մեր .
սրբեա շնորհօք զսիրտս մեր ,
՚ի բնակութիւն ընդունիլ զքեզ ։
Ո՜ ինչ գործեցից արդեօք առ այս ,
կամ զոր միջնորդ ինձ ընկալայց .
զի շնորհիս այսմ արժանացայց .
՚ի քէն հայցեմ , արա ինձ այց ։
Առ քեզ դիմեմ մայր Տն̃ և կոյս .
որ ես միշտ յոյս իմ առ յս̃ .
միջնորդ լեր ինձ ողորմելւոյս ,
զի շնորհեսցի հոգւոյս յս̃ ։
Արդ աւետեաց ձայն մեծ հնչի .
արդ խնդութե̃ բարբառ լսի .
հոգւոյ զյս̃ սէրտ սիրողի ,
և յոգի իւր հրաւիրողի ։
Ո՜ ի նա ասէ , ահա մերձ եմ .
միայն զսիրտ խոնարհ խնդրեմ .
զիս սիրելեաց իմոց շնորհեմ .
զի զորս սիրեն զիս՝ ես սիրեմ ։
Ամեեալ սիրտն իմ ուժգին զարթեաւ .
այսու բանիւ զուարթացաւ .
հոգի իմ խնդութե̃ լցաւ .
անձն իմ բոլոր զուարճացաւ ։

Ահաւասիկ յս̃ Տէր իմ .
ահա խնդրեմ ՚ի քէն սէր իմ .
առնել զիս քո բոլորովին .
և զքեզ շնորհել ինձ զլխովին ։
Ո՜վ թէ որչափ քաղցր է սէր քո .
որչափ բարի է գալուստ քո .
շնորհածորան բարբառանք քո .
լնու շնորհօք զսիրող քո ։
Ո՜վ թէ որքան ձրիք է լի .
ներկայութի̃ քո ցանկալի .
չէ այս ումեք իմանալի ,
թէ ոչ որում շնորհեալ լինի ։
Ո՜ ի այս պարգև ում ընձեռի ,
՚ի քէն յս̃ անհուն բարի ,
բազում խորհուրդ իմաստիւք լի .
քոյին շնչմամբ նորա յայտնի ։
Երբև նոքօք լուսաւորի .
և ՚ի նոր սէր քո բորբոքի .
քեզ խաչակից գոլ փափաքի .
զի ողջակեզ սիրոյդ լիցի ։
Ո՜ որ արդ ժրտեմ , և ինձ լիցի ,
՚ի քէն յս̃ անհուն բարի .
ներկայութի̃ քո ցանկալի .
ներշնչութի̃ քո հոգելի ։
Ո՜ ի լինիցիմ սրտացուցեալ ,
սիրով սիրոյդ արբեցուցեալ .
զիս զլխովին ՚ի բաց թողեալ .
և ՚ի սէր քո փոխակերպեալ ։
Սամարուհւոյ սոյն նմանեալ .
ուժգին առ այլս թռուցեալ
կոչել առ քեզ հրաւիրանաւ .
սիրել ընդ քեզ սիրով մեծաւ ։
Եկայք զյս̃ ճանաչեսցուք .
՚ի սէր նր̃ պարապեսցուք .
զյս̃ խնդրել փոյթ արասցուք .
երանի մեզ՝ յորժամ գտցուք ։
Գտեալ զոտիւքըն փարեսցուք .
կալեալ ընդ նա՝ այլ մի՛ թողցուք .
մագդաղենւոյն նմանեսցուք .
՚ի սէր փրկչին վառեալ լիցուք ։
Ընդ հետ նր̃ միշտ ընթասցուք .
յնմէ հրաժարեսցուք .
զանձինս մեր ՚ի բաց թողցուք .
և ը̃ նմա ՚ի խաչ ելցուք ։
Ո՜ ի նոյն ինքն է կեանքն իսկական .
այլ և բարին մեր ամենայն .
առ որ ստեղծաւ սիրտ մեր միայն .
զորոյ չիք այլ սիրական ։
Նա զորով ինքն էակ անբաւ ,
և ոչ իմիք կարօտ բնաւ .
այնչափ սիրով առ մեզ զիջաւ ։

մինչև

մինչև յաղագս մեր մարդացաւ ։
Ոչ ո՛ք այսչափ մարդասիրեաց,
որչափ Յս՝ որ զմեզ փրկեաց.
զոր ինչ ունէր մեզ պարգևեաց.
զի զմեզ ինքեան եղբայրադրեաց ։
Ի զմարմին իւր ետ հաց կենաց,
զարիւն իւր ըմպելի շնորհեաց.
զհոգին ՚ի գին մեր փրկանաց,
պարգևելոյ ոչ անխնայեաց ։
Ո՛վ որ քորքոքումն տենչանաց,
կամ զո՛ր ներքող գովասանաց,
պարտիմք փոխան այսչափ բարեաց,
այնմ որ զմեզ այսչափ սիրեաց ։
Ակն ոչ ետես մահկանացուաց,
ունկն ոչ լուաւ հողեղինաց.
Թէ զինչ Յս մեզ պատրաստեաց.
զոր խոստացաւ իւր սիրելեաց ։
Քանզի Յս յերկինս ելեալ,
մարմնովն ՚ի մէնջ առընկալեալ.
ըզսիրտըս մեր ընդ իւր ձգեալ,
զի զմեզ ածցէ ՚ի փառս ուխտեալ ։
Յս յաջմէ Հօր իւր բազմեալ,
որ գալստեան եմք ըսպասեալ՝
զի ընդառաջ նմա ելեալ,
լիցուք ՚ի փառս վերառեալ ։
Յսի փառք և օրհնութիւն,
տացի ընդ Հօր և Սբ Հոգւոյն.
պատիւ և երկրպագութիւն,
այժմ և յաւէտ յապագայում,
ամէն ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀՍՍՌ–Арм ССР
им. А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ